

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

1923

ΜΕΤΑ 150 ΕΙΚΟΝΩΝ ΚΑΙ 2 ΠΙΝΑΚΩΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
<i>Studniczka</i> : Συμπλήρωσις τῆς ἑκτῆς νοτίας μετόπης τοῦ Παρθενῶνος (εἰκ. 1-6, πίν. 1)	1- 5
Ὁρλάνδος: Αἱ Βλαχέρναι τῆς Ἡλείας (εἰκ. 1-62)	5-35
Δεονάρδος: Ἀμφιαρείου ἐπιγραφαὶ (πρὸς ΑΕ 1919, 54 εἰκ. 1-4) . . .	36-52
Χαιζῆς: Συμπλήρωσις Ἀττικοῦ ψηφίσματος IG ² II 1317 (εἰκ. 1). . .	53-58
Οἰκονόμος: Ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου τῶν Τράλλεων (εἰκ. 1-29, πίν. 2). .	59-101
Δέφνερ: Τὰ ἀρχαῖα λατομεῖα τῆς Σκύρου (εἰκ. 1-20)	102-116
Χίλλερ: Ἀττικὸς νομοματικὸς νόμος ἐκ Σύμης	116-117
» Εἰς ἐπύραμμα Ἀρχ. Ἐφημ. 1911, 61 (52A)	117
Καστριώτης: Ἰουλιανοῦ τοῦ Ἀποστάτου κεφαλὴ (εἰκ. 1-4)	118-123
Ἀρβανιτόπουλος: Θεσσαλικαὶ ἐπιγραφαὶ (πρὸς ΑΕ 1917, 150 εἰκ. 19). .	123-162
Δέφνερ: Παλίμνηστος ἐπιγραφὴ ἐν Σκύρῳ (εἰκ. 1).	163-166
Δεονάρδος: Ἀμφιάρειον (εἰκ. 3)	166-169

ΑΘΗΝΗΣΙ
ΤΥΠΟΙΣ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

1923

ΜΕΤΑ 150 ΕΙΚΟΝΩΝ ΚΑΙ 2 ΠΙΝΑΚΩΝ

ΑΘΗΝΗΣΙ
ΤΥΠΟΙΣ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

Πρόγραμμα της 'Αρχαιολογικῆς 'Εφημερίδος.

1. Τῆς ἐκδόσεως τῆς 'Αρχαιολογικῆς 'Εφημερίδος ἐπιμελοῦνται τρεῖς τῶν συμβούλων τῆς 'Αρχαιολογικῆς 'Εταιρείας.
2. Πᾶσα πρὸς τὴν 'Αρχαιολογικὴν 'Εφημερίδα ἀποστολὴ ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Γραμματέα τῆς 'Αρχαιολογικῆς 'Εταιρείας, ὁδὸς Πανεπιστημίου 20.
3. Ἐν τῇ 'Αρχ. 'Εφημερίδι δημοσιεύονται ἀρχαιολογικαὶ πραγματεῖαι καὶ ἀγγελίαι, μάλιστα εἰς εὐρήματα καὶ πορίσματα τῶν ἀνασκαφῶν τῆς 'Εταιρείας ἀναφερόμεναι, συντεταγμέναι δὲ ἐν γλώσσῃ καθαρευούσῃ.
Ἡ ἐπὶ τῆς ἐκδόσεως ἐπιτροπεία, ἥ ἀπόκειται ἡ περὶ τῆς δημοσίευσως ἀπόφασις, ἐπιφυλάσσει ἑαυτῇ πᾶσαν ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν μεταβολήν, ἣν ἤθελε κρίνει ἀναγκαίαν ἐν τοῖς πρὸς δημοσίευσιν πεμπομένοις χειρογράφοις.
Τὴν εὐθύνην τῶν ἐν ταῖς δημοσιευομέναις πραγματεῖαις ἐκφερομένων ἐπιστημονικῶν γνώμων φέρουσιν οἱ συγγραφεῖς αὐτῶν, ἀποκλείεται δὲ πᾶς προσωπικοῦ χαρακτήρος ἔλεγχος.
4. Ἐκδίδεται κατ' ἔτος εἰς τόμος· εἰς σχῆμα τετάρτου ἐκ δώδεκα τοῦλάχιστον τυπογραφικῶν φύλλον συγκείμενος μετὰ τῶν ἀναγκαίων εἰκόνων καὶ πινάκων. Ἐκαστος τόμος πωλεῖται ἐν τῇ 'Αρχαιολογικῇ 'Εταιρείᾳ ἀντὶ δραχμῶν μεταλλικῶν εἴκοσι πέντε.
5. Οἱ συντάκται τῶν δημοσιευομένων πραγματειῶν λαμβάνουσι δραχμὰς χαρτίνας ἑκατὸν εἴκοσι πέντε ἀντὶ ἐκάστου τυπογραφικοῦ φύλλου καὶ ἀντίτυπα πενήτην τῶν πραγματειῶν αὐτῶν.
6. Τὰ χειρόγραφα τῶν δημοσιευομένων κατατίθενται ἐν τῷ ἀρχείῳ.
7. Ἡ 'Αρχαιολογικὴ 'Εφημερίς διαμειβεται πρὸς ἐπιστημονικὰ περιοδικὰ συγγενῇ τῷ σκοπῷ τῆς 'Αρχαιολογικῆς 'Εταιρείας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
<i>Studniczka</i> : Συμπλήρωσις τῆς ἑκτῆς νοτίας μετόπης τοῦ Παρθενῶνος (εἰκ. 1-6, πίν. 1).....	1- 5
'Ορλάνδος: Αἱ Βλαχέρναι τῆς 'Ηλείας (εἰκ. 1-62)	5-35
Λεονάρδος: Ἀμφιαρείου ἐπιγραφαὶ (πρὸς ΑΕ 1919, 54· εἰκ. 1-4)...	36-52
Χατζής: Συμπλήρωσις Ἀττικοῦ ψηφίσματος IG ² II 1317 (εἰκ. 1).....	53-58
Οἰκονόμος: Ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου τῶν Τράλλεων (εἰκ. 1-29, πίν. 2).....	59-101
Δέφνερ: Τὰ ἀρχαῖα λατομεῖα τῆς Σκύρου (εἰκ. 1-20)	102-116
Χίλλερ: Ἀττικὸς νομισματικὸς νόμος ἐκ Σύμης	116-117
» Εἰς ἐπίγραμμα Ἀρχ. Ἐφημ. 1911, 61 (52A).....	-117
Καστριώτης: Ἰουλιανοῦ τοῦ Ἀποστάτου κεφαλὴ (εἰκ. 1-4)	118-123
'Αρβανιτόπουλος: Θεσσαλικαὶ ἐπιγραφαὶ (πρὸς ΑΕ 1917, 150· εἰκ. 19).....	123-162
Δέφνερ: Παλίμνηστος ἐπιγραφὴ ἐν Σκύρῳ (εἰκ. 1).....	163-166
Λεονάρδος: Ἀμφιαρείον (εἰκ. 3)	166-169

Εικόνες.

σελ. εικ.

'Αθηνῶν' Παρθενῶν.

- 2 1-4 κεφαλή Λαπίθου.
 3 5 » »
 4 6 σχεδιάσμα ἔτους 1674.
'Ηλείας Βλαχέρναι.
 6 1 ἀποψὶς τοῦ καθολικοῦ ἀπὸ ΝΑ.
 7 2 κελίων τομὴ κατακόρυφος.
 8 3 κατακόρυφος τομὴ τοῦ ναοῦ κατὰ τὸν ἄξονα.
 8 4 ὀριζόντιος τομὴ τοῦ ναοῦ.
 9 5 κρηπὶς τοῦ ναοῦ.
 10 6 βόρειον σταυροθόλιον τοῦ ἑσωνάρθηκος.
 11 7 κιονίσκος τοῦ Ν. σταυροθολίου.
 » 8 κ'ονόκρανον » »
 » 9 » » »
 » 10 κλείς τοῦ Β. σταυροθολίου.
 » 11 κλείς τοῦ Ν. »
 » 12 πλάξ θωρακείου ἀνάγλυπτος.
 12 13 ἐπιγραφή λατινικὴ ἐπιτύμβιος.
 13 14 κιονόκρανα τῶν κίωνων τῆς σολέας.
 » 15 ῥόδαξ τοῦ κιονοκράνου.
 » 16 τομὴ κατὰ πλάτος τῶν κλιτῶν.
 » 17 ὄψις τῶν ἐνισχυτικῶν ζωνῶν τῶν θόλων
 14 18 τομὴ ἐπιστυλίων τοῦ εἰκονοστασίου.
 » 19 κάτω ὄψις ἐπιστυλίων »
 15 20 ἐμπροσθία ὄψις ἐπιστυλίου »
 » 21 ἀστράγαλος ἐπιστυλίου.
 » 22 τεμάχιον ἐπιστυλίου τοῦ εἰκονοστασίου Α.
 » 23 » » » Β.
 16 24 πεσσός.
 » 25 προσκυνητάριον.
 17 26 ὀμφάλιον.
 » 27 τοιχογραφία τοῦ διακονικοῦ.
 » 28 φορητὴ εἰκὼν Παναγίας Βλαχέρνας.
 19 29 ὄψις τοῦ καθολικοῦ ἀπὸ Β.Α.
 » 30 ἀνάγλυφον ἐν τῇ ὑπὸ τὴν κλίμακα κόγχῃ.
 20 31 νοτιά ὄψις τοῦ καθολικοῦ τῶν Βλαχερνῶν.
 20 32 τομὴ τοῦ πλαισίου τοῦ παραθύρου τοῦ ἑσωνάρθηκος.
 21 33 τὸ ἱερόν τοῦ καθολικοῦ.
 22 34 πηλίνα κοσμήματα τῶν τοίχων.
 » 35 πηλίνα κοσμήματα τοῦ ἱεροῦ.
 » 36 ὄψις τοῦ ἱεροῦ ἀπὸ Β.Α.
 23 37 ἀνάγλυφον παρὰ νὴν Ν. θύραν.
 » 38 μαρμαρινὴ ζώνη τῆς μεσαίας κόγχης.
 » 39 διακοσμητικὸν τμήμα τῆς ζώνης τῆς προθέσεως.
 » 40 διακοσμησις τῆς μέσης κόγχης.
 24 41 πόρινον γείσον τῶν κλιτῶν.
 » 42 γείσον κόγχης ἱεροῦ.
 » 43 κιλλίδας γείτου φωταγωγοῦ.
 » 44 κιλλίδας μετ' ἀναγλύπτου διακοσμήσεως.
 25 45 διαμύρφωσις τῆς ΒΑ. γωνίας τοῦ φωταγωγοῦ.
 26 46 δυτικὴ ὄψις τοῦ καθολικοῦ. Σημερινὴ κατάστασις.
 » 47 θύρωμα εἰσόδου εἰς τὸν ἄνω ὄροφον.
 » 48 κόσμημα τοῦ Β. θυρώματος.
 27 49 ὄψις τοῦ καθολικοῦ ἀπὸ ΝΑ μετὰ προστύχου ἀναπαρεσταμένου.
 28 50 παράθυρον τῆς Ν. πλευρᾶς τοῦ ἄνω ὀρόφου.

σελ. εικ.

- 29 51 διαχωριστὶ ὡς κιονίσκος τοῦ παραθύρου τῆς εἰκόνης 50.
 » 52 θυρείδιον τῆς Ν. πλευρᾶς.
 30 53 ἀνάγλυπτος πλάξ ὑπὸ τὸ παράθυρον τῆς εἰκ. 50.
 » 54 ἐπιστύλιον μετ' ἀναγλύπτου διακόσμου
 31 55 ἐπιστύλιον μετ' ἀναγλύπτου διακόσμου.
 » 56 ἔμβλημα κατὰ τὴν Δ. πλευρὰν τοῦ ναοῦ.
 » 57 λεπτομέρεια τῶν κιονίσκων τῆς ΝΑ. γωνίας τοῦ ἑσωνάρθηκος.
 32 58 ὑδρορροή ἐκ τοῦ ἄνω ὀρόφου τοῦ νάρθηκος.
 33 56 ἀναπαράστασις τοῦ ναοῦ ἄνευ τῶν μεταγενετέρων προσθηκῶν.
 34 60 λατινικὸν χάραγμα ἐπὶ πλίνθου.
 » 61 λατινικὸν χάραγμα ἐπὶ πλίνθου.
 » 62 ἑλληνικὸν χάραγμα ἐπὶ πλίνθου.

'Αμφιάρειον.

- 38 1 ἐπιγραφή : κρήνης καὶ λουτρῶνων ἐπισκευή.
 42 1a-16 γείσου ἐπιγραφή.
 44 2 ἐπιγραφή : ὄχλου ἔγρους.
 48 3 ἀγωνιστικὴ ἀναγραφή.
 50 4 ἀγωνιστικὴ ἀναγραφή.

Σαλαμίς.

- 57 1 ἐπιγραφή 'Αττικὸν ψήφισμα (εἰκασζόμενον σχῆμα τοῦ λίθου).
'Εκ τοῦ ἐργαστηρίου τῶν Τράλλεων.
 66 1 κάτω μέρος ἀγάλματος Τράλλεων μετὰ τοῦ ἀνευρεθέντος δεξιῦ ποδός.
 62 2 μέρος τοῦ ἐκ Τράλλεων ἀγάλματος.
 63 3 ὄψις νώτων ἀγάλματος.
 65 4 ἄγαλμα γυναικὸς ἐν Casino Doria Pamfili τῆς Ρώμης.
 67 5 κεφαλὴ ἐκ Τράλλεων ἐν Σμύρνῃ προσθία ὄψις.
 » 6 » » » ὄψις κατὰ κράταρον.
 68 7 προσθία ὄψις 'Αφροδίτης ἐκ Τράλλεων.
 » 8 ὄψις νώτων 'Αφροδίτης ἐκ Τράλλεων.
 70 9 σίτυρος ἐκ Τράλλεων ἐν 'Αθήναις.
 71 10 Νίκης Τράλλεων προσθία ὄψις.
 » 11 » » νῶτα.
 72 12 Βερολινία κεφαλὴ ἀντωπῇ.
 » 13 κεφαλῆς Βερολίνου δεξιὰ ὄψις.
 » 14 » » ἀριστερὰ ὄψις.
 73 15 » » νῶτα.
 » 16 » Κοπενάγης »
 76 17 Νίκη νομίσματος Τράλλεων.
 77 18 Νίκη χρυσοῦ στήλης Μ. 'Αλεξάνδρου.
 80 19 λεκανηφόρος ἐκ Τράλλεων ἐν Σμύρνῃ.
 81 20 λεκανηφόρος ἐν τῷ 'Αρχαιολογικῷ μουσεῖῳ τῶν 'Αθηνῶν.
 82 21 πίδαξ ἐν Σπάρτῃ.
 » 22 λεκανηφόρος Σπάρτης.
 83 23 » »
 84 24 ἔρως κοιμώμενος ἐν Σπάρτῃ
 90 25 Δημήτηρ καὶ κόρη ζωφόρου 'Αθηνᾶς Νίκης.
 93 26 ἀνάγλυφον Ραμνοῦντος.
 94 27 » » ἀριστερὰ πλευρά.
 95 28 » Δαφνίου.
 96 29 νόμισμα Τράλλεων.

Τὰ ἀρχαῖα λατομεῖα τῆς Σκύρου.

- 103 1 Πόλις καὶ Κίστρον τῆς Σκύρου· δεξιὰ ὁ λόφος «Φούρκα».
 » 2 Προϊστορικὴ κατοικία εἰς τὴν νοτιοανατολικὴν περιφέρειαν τοῦ Κάστρου τῆς Σκύρου.

σελ. εἰκ.

- 104 3 ἡ εἴσοδος εἰς τὴν Βοῦδομάνδραν.
 105 4 βράχοι νοτιοανατολικῆς ἀκτῆς Φούρκας.
 » 4α αὐλάκια διὰ συρομένων σχοινίων γεγόμενα ἐπὶ τοῦ βράχου.
 » 5 ἀποπεπρισμέναι ἐπιφάνειαι τοῦ βράχου.
 106 6 αὐλαὶ πιστοποιοῦσα τὴν ἀπόπρῃσιν τῶν λίθων.
 » 7 αὐλακες καὶ κάθετοι ἐπιφάνειαι πιστοποιοῦσαι τὴν ἀπόπρῃσιν τῶν λίθων.
 107 8 βράχος ἔχων δύο ἀρχαίους τάφους, κάτω σπηλαιώδη, ἄνω κισσιόσχημον.
 » 9 ἀρχαῖον λατομεῖον πωρίνων λίθων εἰς τὸ Μαρκίσι, τὸ βόρειον ἀκρωτήριον τῆς Σκύρου.
 108 18 ναός, πύργος καὶ τάφος εἰς τὸ ὄροπέδιον «Χωράφι τοῦ Ἀρη».
 109 11 κίονες ἔξωθεν τοῦ α' ἀρχαίου λατομεῖου λευκοῦ μαρμάρου ἐν Σκύρῳ ἐγκαταλειφθέντες ἐκεῖ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων.
 110 12 τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ α' ἀρχαίου λατομεῖου λευκοῦ μαρμάρου ἐν Σκύρῳ.
 » 13 ἡ γρόννη (γούρνα) παρὰ τὸ α' ἐν Σκύρῳ ἀρχαῖον λατομεῖον λευκοῦ μαρμάρου.
 111 14 δύο παρὰ τῶν ἀρχαίων ἐγκαταλειφθέντες κίονες εἰς τὸ β' ἐν Σκύρῳ ἀρχαῖον λατομεῖον λευκοῦ μαρμάρου.
 » 15 τὸ τρίτον ἐν Σκύρῳ ἀρχαῖον λατομεῖον λευκοῦ μαρμάρου, εἰς ὃ παρουσιάζονται βαθεῖαι ἐκκοιλάνσεις.
 112 16 ἡ γρόννη (γούρνα) παρὰ τὸ τρίτον ἀρχαῖον λατομεῖον τῆς Σκύρου, μετ' εἰτροῆς καὶ ἐχροῆς.
 » 17 ἀνάλημμα ἀρχαίας ὁδοῦ ἄνωθεν τοῦ τρίτου ἀρχαίου λατομεῖου λευκοῦ μαρμάρου.
 114 18 τὸ ὑψηλότερον ἀρχαῖον λατομεῖον ποικίλης λίθου ἐν Σκύρῳ.
 114 19 ἡ ῥωμαϊκὴ δεξαμενὴ εἰς τὸν λιμένα «Τρεῖς Μπουῦκες».
 115 20 κάτοψις καὶ τομαὶ τῆς ῥωμαϊκῆς δεξαμενῆς.

σελ. εἰκ.

Ἰουλιανοῦ τοῦ Ἀποστάτου κεφαλὴ.

- 118 1 κεφαλὴ Ἰουλιανοῦ ἐν Ἀθήναις: ἀνωπὴ.
 » 1α » » » » κατὰ κράτον.
 119 2 ἀνδριάς Ἰουλιανοῦ ἐν Λούδρῳ.
 » 3 » » ἐν μουσεῖῳ Cluny.
 120 4 προτομὴ Ἰουλιανοῦ ἐν μητροπόλει τῆς Acerenza.
Θεσσαλικαὶ ἐπιγραφαί.
 124 1 ἐπιγραφή Ἀζώρου.
 125 2 » »
 126 3 » »
 127 4 » »
 134 5 ἐπιτύμβιον ἐνεπίγραφον Ἀζώρου.
 135 6 » » »
 127 7 ἐπιγραφή Δολίχης.
 » 8 » »
 138 9 ἐπιτύμβιον ἐνεπίγραφον Δολίχης.
 139 10 » » »
 140 11 ἐπιγραφή.
 » 12 » }
 » 13 » } Δολίχης.
 143 14 » }
 144 15 » }
 148 16 » »
 150 17 » »
 158 18 ἐνεπίγραφον ἐπιτύμβιον Δολίχης.
 160 19 ἐπιτύμβιον Ἀπολλωνίου »
Παλίμνηστος ἐπιγραφή ἐν Σκύρῳ.
 164 1 ψήφισμα ὑπὲρ Ἀρκεσιδήμου ἐκ Σκύρου.
Ἀμφιάρειον.
 167 1 καταγωγίων τομὴ δὺς μανατολική.
 » 2-2α τὰ νοτόθεν τῆς ὁδοῦ 84.

Πίνακες

1. Ἐκτὴ νοτιά μετόπη τοῦ Παρθενῶνος.
2. Ἀγάλμα γυναικὸς ἐκ Τράλλων ἐν Σμύρῃ.

ΔΙΟΡΘΩΤΕΑ

Ἐν σελ. 54, ἐπιγρ. στίχ. 9 γρ. τὸ[ν] ταμ[ίαν]...

Ἐν σελ. 54, ἐπιγρ. στίχ. 10 γρ. [:] ἔξ [:]. ἀνα[θέτωσαν]....

Συμπλήρωσις τῆς ἑκτῆς νοτίας μετόπης τοῦ Παρθενῶνος

[Πίναξ 1]

ὑπὸ

Franz Studniczka.

Κατὰ τὸν χειμῶνα 1920/21 ἀνατεθείσης μοι τῆς ἀνασυστάσεως τῆς ἐν Ἀθήναις Γερμανικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς, ἣν ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις κατὰ τὸν πόλεμον εἶχε πιστῶς διαφυλάξει καὶ ἄνευ ὅρων μεγαλοψύχως ἀπέδωκεν ἡμῖν, ἡδυνήθην χάρις εἰς τὴν προθυμίαν πάντων τῶν Ἑλλήνων συναδελφῶν νὰ προβῶ εἰς νέας τινὰς παρατηρήσεις εἰς σπουδαῖα μνημεῖα, περὶ ὧν βραχεὰ τινὰ ἀνεκοίνωσα ἐν *Jahrbuch 1921 Anzeiger* 307 κέ. Μία τῶν παρατηρήσεων τούτων ἐπιθυμῶ νὰ γνωσθῇ ἐκτενέστερόν πως ἢ ὅσον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἀνακοινώσει σ. 329 κέ. ἐγένετο. Ἐκεῖθεν ἐπαναλαμβάνονται ἐνταῦθα ἐπιτρέψαντος τοῦ ιδιοκτήτου B. G. Teubner (Λειψία) αἱ τέσσαρες εἰκόνες νεανικῆς κεφαλῆς (*εἰκ. 1-4*), αἵτινες ἐγένοντο κατὰ ἐπιτυχῶς ὑπολογισθείσας φωτογραφήσεις τῆς Clarence Kennedy (Northampton-Massach.). Ἡ κεφαλὴ ἐδημοσιεύθη ἤδη ἐν τῷ περιοδικῷ τούτῳ τῷ 1913, 200 εἰκ. 7 ἐν μικρᾷ εἰκόνι μετ' ἄλλων γλυπτῶν, ἅτινα ἀνεκαλύφθησαν κατὰ τὴν πρὸ τοῦ Βαρβακείου ἀνασκαφὴν ἐγγύτατα τῆς θέσεως, ὅπου τῷ 1880 εὑρέθη τὸ γνωστὸν μικρὸν ἀντίγραφον τῆς Παρθένου Ἀθηνᾶς. Καὶ δὴ εὑρέθη καὶ ἡ κεφαλὴ αὕτη κατὰ τὴν Κουρουνιώτην ἐνφοδοκῆμένην «ἐν τοῖς μεταγενεσιέτερον ῥωμαϊκῶν ἢ βυζαντινῶν οἰκημάτων μετὰ ψηφιδωτῶν ἑδαφῶν». Τὰς λεπτομερείας τῆς εὑρέσεως εὐτυχῶς δὲν ἐνεθυμούμην, ὅτε τὸ βλέμμα μου ἔπεσεν ἐν τῇ πλήρει ἑκατοντάδων κεφαλῶν ἀποθήκῃ τοῦ Ἐθνικοῦ μουσείου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ταύτης. Ἄλλως δυσκόλως θὰ ἐτόλμων νὰ ὑποπτεύσω τὴν ἀληθῆ προέλευσιν αὐτῆς. Διὰ τὴν τεχντροπίαν ἥδη ὁ πρῶτος ἐκδότης ἐσχέτισε πρὸς τὴν τοῦ Μύρωνος Δισκοβόλον, δηλαδὴ ἔθεσεν αὐτὴν εἰς τὰ πρόθυρα τῆς περικλείου ἀκμῆς.

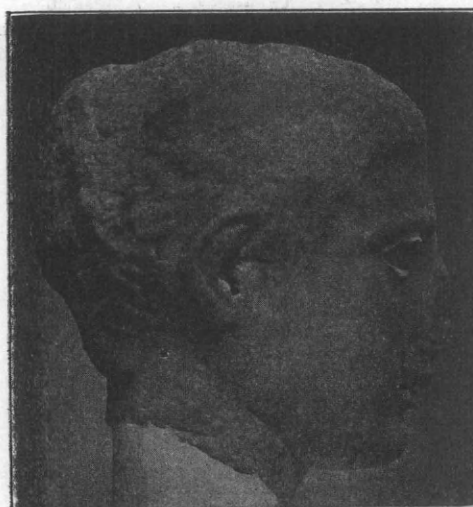
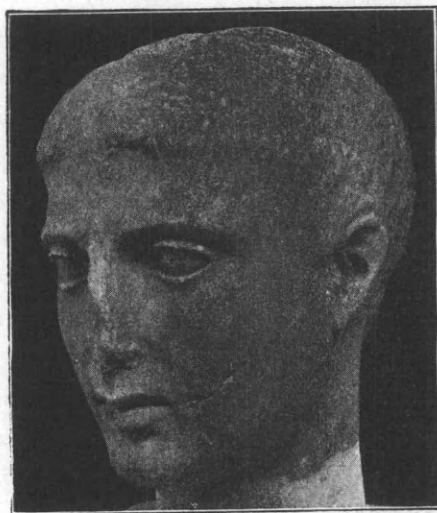
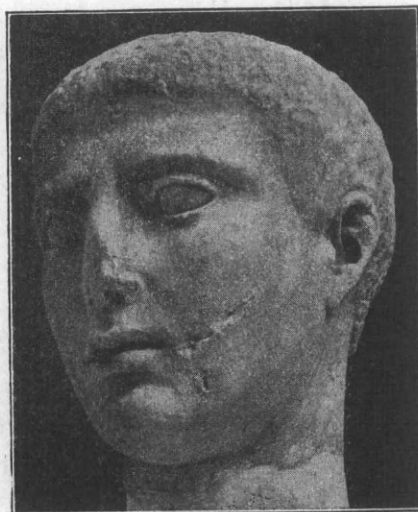
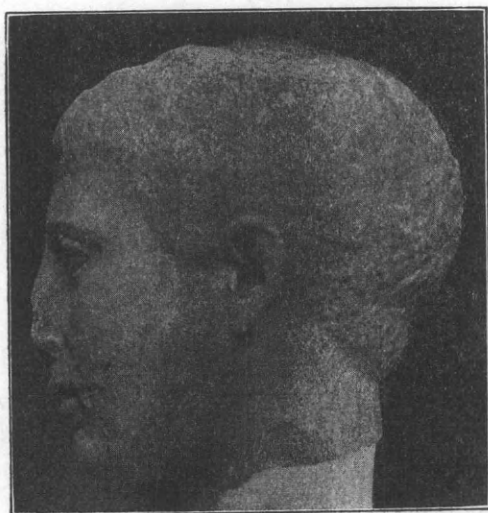
Ὁ αὐτὸς ὁμοίως παρατήρησεν, ὅτι ἡ ἐπιφάνεια τοῦ μαρμάρου ἦτο ἐκτεθειμένη εἰς τὰς καιρικὰς ἐπιδράσεις.

Ἡ ἀμελῶς ἐκτελεσθεῖσα ὀπισθία ἐπιφάνεια καὶ δὴ ὀπισθεν τοῦ δεξιοῦ ὠτὸς ἐδήλωσέ μοι, ὅτι ἡ κεφαλὴ προήρχετο ἐξ ἐκτύπου ἀναγλύφου, ἐν ᾧ ἦτο ὁρατὴ κατὰ τὰ τρία τέταρτα ἐκ τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς αὐτῆς. Τὸ μάρμαρον, ὡς ἐβεβαίωσεν ὁ ἀρχιτεχνίτης γλύπτης τοῦ Ἐθνικοῦ μουσείου Παναγιωτάκης, εἶναι πεντελήσιον. Τὸ ὕψος τῆς κεφαλῆς ἀπὸ τοῦ πώγωνος μέχρι τῆς κορυφῆς, περίπου 0,16 μ., ἀντιστοιχεῖ ταῖς μικρότεραις μορφαῖς τῶν μετοπῶν τοῦ Παρθενῶνος. Ἡ προφανῶς ἐξηρηθισμένη ἔκφρασις τοῦ νεανικοῦ προσώπου μὲ ἤγε νὰ παραδεχθῶ παράστασιν μάχης. Τὰ ἐκμαγεῖα τῶν μετοπῶν ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τὸ ἐκμαγεῖον τῆς κεφαλῆς, οὐ ἀμέσως διέταξε τὴν κατασκευὴν ὁ ἐν τῷ μεταξὺ δυστυχῶς ἀποθανὼν ἐμὸς φίλος Στάης, μοι ἐπέτρεψαν νὰ πιστοποιήσω ἀμέσως, ὅτι ἡ κεφαλὴ προσαρμόζεται λίαν ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ ὑπολείμματος τοῦ λαιμοῦ τοῦ νεαροῦ Λαπίθου τῆς ἑκτῆς νοτίας μετόπης. Τὴν προσαρμογὴν ταύτην δεικνύει ἔτι κάλλιον τῆς ὑπ' ἐμοῦ ἔ. ἄ. εἰκ. 11 παρατεθείσης φωτογραφίας τῶν ἐκμαγείων ὁ ἐνταῦθα πίναξ 1, ὅστις δεικνύει τὸ ἐκμαγεῖον τῆς κεφαλῆς ἐπιτεθειμένον ἐπὶ τῆς ἐν τῷ Βρεττανικῷ μουσείῳ (ἀρ. 309) μαρμαρίνης μετόπης. Τὴν φωτογράφησιν χάριν τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐφημερίδος ἐπέτρεψε παρακληθεὶς ὑπὸ τοῦ Στάη ὁ A. H. Smith, ᾧ διὰ τοῦτο χάριτες ὀφείλονται.

Πότε ἡ κεφαλὴ ἀποσπασθεῖσα τῆς μετόπης ἐνφοδομήθη ἐν τῇ κάτω πόλει, ἴσως θὰ ἡδύνατο νὰ διδάξῃ ἀκριβῆς νεωτέρα ἐξερεύνησις τοῦ τόπου τῆς εὑρέσεως. Κατὰ τὴν ἀνωτέρω ἐπαναληφθεῖσαν

ὕπ' ἐμοῦ πληροφορίαν τοῦ Κουρουنيώτου φαίνεται, ὅτι τὸ βραδύτερον πρόκειται περὶ οἰκοδομήματος τῶν πρώτων βυζαντινῶν χρόνων. Συνεπῶς θὰ ἡδύνατό τις νὰ θεωρήσῃ ὡς ἀφορμὴν πρὸς ἀπόσπασιν τῆς κεφαλῆς ἀπὸ τοῦ Παρθενῶνος ἴσως τὰς οἰκοδομικὰς ἐργασίας κατὰ τὴν μετατροπὴν τοῦ ναοῦ εἰς ἐκκλησίαν. Ἡ κεφαλὴ ἔλειπε κατὰ τὸ ἔτος 1674, ὅτε ὁ σχεδιαστὴς τοῦ Nointel (πρότερον πλειστάκις ὡς J. Carrey θεωρούμενος) εἰκόνισε τὴν σειρὰν τῶν νοτίων μετοπῶν (εἰκ. 6 κατὰ τὸν Omont, *Athènes au XVII. siècle*, πίν. 4, ληφθεῖσα καὶ

αὕτη ἐκ τοῦ Anzeiger ἑ. ἄ.). Ἄλλως δὲ τὸ ἀνάγλυφον τότε ἐσώζετο ἔτι μᾶλλον ἀρτιώτερον ἢ νῦν. Σχεδὸν ἤδη ὁμοίως ἀποκεκρουμένον εἰκονίζει τὸ ἐπὶ τοῦ Παρθενῶνος ἔτι τῷ 1765/66 γενόμενον σχέδιον ὑπὸ τοῦ W. Pars, ὅπερ ὑπόκειται τῇ εἰκόνι τῶν *Antiquities of Athens* IV 4 πίν. 30. Τὰς τελευταίας βλάβας ὑπέστη ἡ μετόπη πιθανῶς κατὰ τὴν πτώσιν αὐτῆς ἀπὸ τοῦ ναοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1788, ἴσως δὲ καὶ κατὰ τὰς περαιτέρω περιπετείας τῆς ἐκτάκτου τύχης αὐτῆς μέχρι τῆς εἰσόδου εἰς τὴν συλλογὴν Elgin (A. H. Smith ἐν

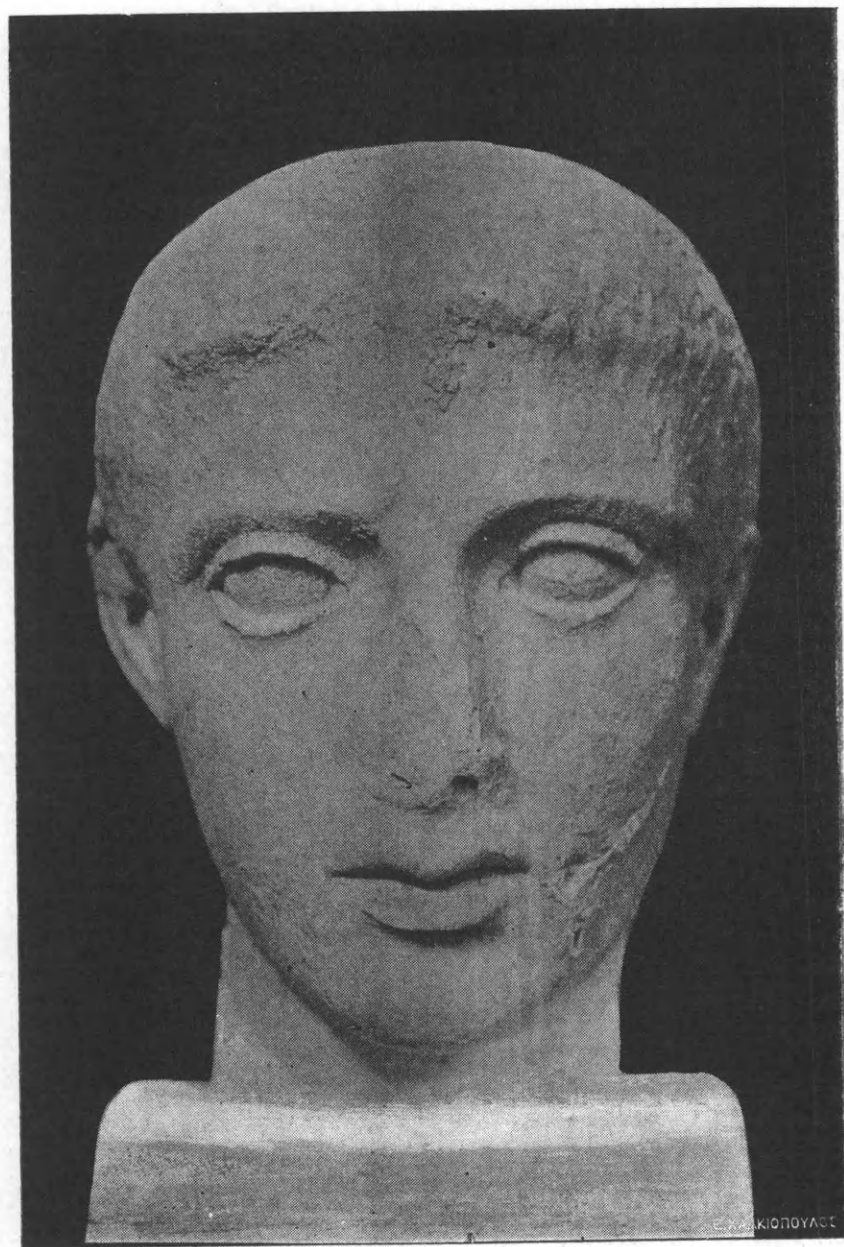

1-4: Κεφαλὴ Λαπίθου

Journ. hell. stud. XXXVI 1916, 357 κέ.). Τὸ κάτω τεμάχιον τοῦ δεξιοῦ ὀπισθίου σκέλους τοῦ ἵππου ἔμεινεν ἐν Ἀθήναις, ἐν Λονδίῳ δὲ συνεπληρώθη διὰ γύψου.

Ἡ μετόπη ἀνήκει εἰς τὰς ἔτι ἀρχαῖζούσας πω-

ὡς ἤδη διδάσκουσιν αἱ μονότονοι, δύσκαμπτοι πτυχώσεις τοῦ ἐνδύματος καὶ ἡ μὴ ὀργανικὴ συναρμογὴ τοῦ στήθους τοῦ ἵππου μετὰ τῆς ἐπιπολαίως ἐσχηματισμένης κοιλίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ αἱ περὶ τὸν ὀμφαλὸν ἐγκεχαραγμένα πτυχὰ τοῦ δέρμα-

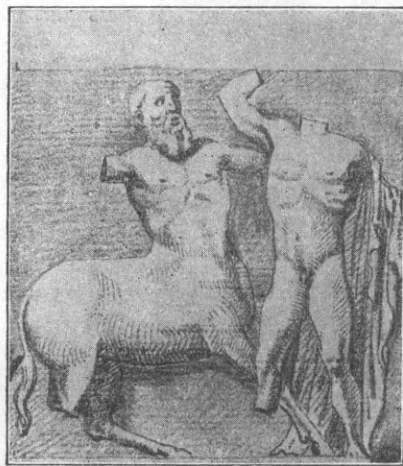

5 : Κεφαλὴ Λαπίθου.

τος. Συμφώνως πρὸς ταῦτα ἡ εἰκονιζομένη πράξις εἶναι βεβαίως ἡ ἡμερωτάτη ἐν τῇ ὅλῃ σειρᾷ (Michaelis, Parth. σ. 128). Ὁ Κένταυρος βαίνει με-
γάλοις πωσ βήμασι, ἀλλ' ἡσύχως καὶ περιλαμβάνει ὀπισθεν διὰ μὲν τοῦ ἀριστεροῦ προσθίου σκέλους τοὺς μηρούς, διὰ δὲ τῆς ἀντιστοίχου χειρὸς τὸν ἀρι-
στερὸν ὦμον τοῦ ἀντιπάλου. Οὕτω τὸ ἱμάτιον αὐ-
τοῦ κρατεῖται ἐνταῦθα ἰσχυρῶς, ἐν ᾧ ἀπὸ τοῦ
ἄλλου ὤμου καταπεσὸν σύρεται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους.
Τὸ λεπτοφυὲς ἀκίνητον ἄνω σῶμα τοῦ μεिरακίου,
ὅπερ στερεῖται ἔτι τοῦ ἐφηβαίου, ἀνθιστάμενον

ἀνακλίνει πωσ, τὰ δὲ σκέλη μετὰ κεκαμμένων γο-
νάτων διέστησαν μετριῶς ἀπ' ἀλλήλων (*εἰκ. 6*).
Ὁ ἀριστερὸς βραχίον φάνεται, ὅτι ἐξερχόμενος
τοῦ ἐνδύματος ἐτείνετο πρὸς τὰ ἄνω, ὁ δεξιὸς ἦτο
ἡρμένος ἵνα πλήξη, ἀλλὰ πάντως οὐχὶ διὰ ξίφους,
ὥς ὁ κατάλογος τοῦ Λαοδίνου δέχεται διαφωνῶν
πρὸς τὸν Michaelis σ. 132 διότι ἄλλως ὁ Κέν-
ταυρος θὰ ἡμύνετο κρατερώτερον ἢ θὰ ὑπεχώρει
ἔτι πλέον πρὸς τὰ ὀπίσω Ὁ αἰρόμενος δεξιὸς αὐ-
τοῦ βραχίον μᾶλλον προχειρὸν τι δπλον, οἷον ξύ-
λον, θὰ ἐκράδαιεν ἐν ᾧ κενῷ. Ἐν τῇ ἀλληλουχίᾳ

ταύτη προσαρμόζεται καλῶς ἡ προκειμένη κεφαλὴ μετὰ τῆς περιδεῶς κεκλιμένης στάσεως, — ἥτις προξενεῖ ἐξόγκωσιν τοῦ τῆς κάτω σιαγόνος μυὸς ὀπισθεν τοῦ πώγωνος —, τῆς ὑπὲρ τὴν ρίζαν τῆς ῥινὸς συνεσπασμένης ἐπιδερμίδος τοῦ μετώπου, τῶν ἐντρόμως ἀνεωγμένων ὀφθαλμῶν καὶ τοῦ θρηνωδῶς καὶ ὀργίλως διεστραμμένου στόματος (ιδ. καὶ **εἰκ. 5**). Ὅμοια σχήματα ἐκφράσεως, σημαντικῶς μόνον ἐπιτεταμένα, ἐπαναλαμβάνονται παρὰ τῷ γονυκλινεῖ Λαπίθῃ τῆς τριακοστῆς νοτίας μετόπης (ἄριστα εἰκονίζεται παρὰ A. H. Smith, Parth. sculpt. πίν. 23 κάτω).

6 : Σχεδίασμα ἔτους 1674.

Ἔνεκα τῆς τεχνοτροπίας ἤδη ὁ Κουρουνιώτης, ὡς ἐν ἀρχῇ ἐμνημονεύθη, ὀρθῶς συνῆψε πρὸς τὸν τοῦ Μύρωνος Δισκοβόλον. Περὶ τῶν σφωζομένων ἀντιγράφων διεξοδικώτατα πραγματευόμεθα ἐγὼ ἐν *Festschrift für Benndorf* 163 κέ. καὶ ὁ L. Curtius παρὰ Brunn καὶ Arndt, *Denkm.* 567 (πρβ. αὐτόθι 631/2 καὶ 681). Ἡ κεφαλὴ τῆς μετόπης ἔχει τὸ αὐτὸ λίαν πρὸς τὰ ὀπίσω ἐξωγκωμένον κρανίον, ὁμοίαν ὠρειδῇ μορφήν τῆς προσθείας ὄψεως, τὰς γωνιώδεις ὀφρὺς ἀμέσως ὑπὲρ τοὺς μεγάλους ὀφθαλμούς, τὴν ἐπικλινῶς πῶς προέχουσιν ῥίνα καὶ παχέα, λίαν τοξοειδῇ χεῖλη. Ἐτι μεῖζονα ὁμοιότητα ἔχει πρὸς τὴν ἐκ Περίνθου ἀθλητικὴν κεφαλὴν (ἐν Δρέσδῃ), ἣν ἐξέδωκαν ὁ P. Herrmann ἐν Athen. Mitteil. 1891 XVI πίν. 4/5 καὶ ὁ Arndt, *Denkm.* 542. Ἐν τῷ τελευταίῳ ἔργῳ εἰκονίζεται ἡ κεφαλὴ μετὰ συμπληρώσεων τῶν ἐλλειπόντων τμημάτων, αἵτινες ὅμως ἐν τῷ μεταξὺ

πάλιν ἀφηρέθησαν. Τὸ διὰ τῆς σμίλης ἀφαιρεθὲν πρὸ τοῦ μετώπου τρίχωμα θὰ συνεπληροῦτο νῦν ὀρθότερον κατὰ τὸ ἐν Πετροπόλει πιστὸν ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ ἀντίγραφον, ἐν ᾧ ὅμως ὁ νεανίας μετεβλήθη εἰς ἄνδρα ἔχοντα βραχὺ γένειον, τελευταίως ἀπεικονισθὲν ὑπὸ τοῦ L. Curtius ἐν τῷ κειμένῳ τῶν αὐτῶν *Denkm.* 601-4 σ. 9, ἐνθα ἀνακοινοῦται ἡ παρατήρησις τοῦ Max Fischer περὶ τῆς σχέσεως τῆς κεφαλῆς ταύτης πρὸς τὴν ἐκ Περίνθου, ἣν ὅμως πρῶτοι ὁ Sieveking καὶ ὁ Buschor λίαν ὀρθῶς ἔκριναν (*Münchener Jahrbuch der bild. Kunst* 1912 II 138 σημ. 81a). Τμήμα τρίτου ἀντιγράφου εὑρεν οὐχὶ πρὸ πολλοῦ μετ' ἄλλων σπουδαίων γλυπτῶν ἐν ταῖς ἀποθήκαις τοῦ Μουσείου τοῦ Βατικανοῦ ὁ Amelung, ὅστις καὶ θὰ ἐκδώσῃ προσεχῶς τὸ εὑρημα τοῦτο ἐν τοῖς *Atti della Pontificia Accademia di archeologia*. Κατὰ τὴν βραχεῖαν καὶ πρόχειρον ἀνακοίνωσιν αὐτοῦ ἐν τῷ πρὸ ὀλίγου μνημονευθέντι *Münchener Jahrbuch* 1921 XII 161 διακρίνεται τὸ ἀντίγραφον τοῦτο ἀπὸ τῶν δύο ἄλλων ἔνεκα τῶν σατυρικῶν ὧτων, ἅτινα ὅμως εἶναι ἀσφαλῶς προσθήκη τοῦ ἀντιγραφέως. Ὅθεν διὰ τὴν πρὸς τὴν κεφαλὴν τῆς μετόπης σύγκρισιν θὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν πρωτίστως μόνον ἡ ἐν Δρέσδῃ. Ἀμφότεραι συμφωνοῦσιν, ἐξαιρουμένων τῶν λεπτομερειῶν τῆς ὑπὸ ἐξέτασιν κεφαλῆς, αἵτινες εἶναι συνέπειαι τοῦ πρὸς τὴν Κένταυρον ἀγῶνος, ἰδιαιτέρως δὲ καὶ ἐν ταῖς ἀναλογίαις, ἐφ' ὅσον διαφέρουσι τῶν τοῦ Δισκοβόλου, π.χ. ἐν τῷ ἐλάχιστονι ὕψει τοῦ ἄνω μέρους τῆς κεφαλῆς. Ἡ προεξοχὴ μόνον τοῦ ὀπισθίου τμήματος τῆς κεφαλῆς εἶναι παρὰ τῷ ἐκ Περίνθου ἀθλητῇ πολλῷ ἐλάσσων. Ἐν τῇ κεφαλῇ τῆς μετόπης τὸ ὄριον τοῦ τριχώματος κεῖται ὀλίγῳ ὑψηλότερον ἢ ἐν ταῖς δυσὶν ἄλλαις. Ὡς συμβαίνει ἐν πολλαῖς τῶν κεφαλῶν τῶν μετοπῶν τοῦ Παρθενῶνος, τὸ βραχὺ τρίχωμα καὶ ἔμπροσθεν ἔτι εἶναι τραχέως εἰργασμένον διὰ βαναύσων μόνον πληγμάτων ὀξείας σμίλης, ἅτινα δὲν δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν ἐν ταῖς λεπτομερείαις ἀκριβῶς ἔνεκα τῆς ἰδίᾳ ἄνω ἰσχυρᾶς διαβρώσεως. Αὕτη βεβαίως κατέστησε βαθυτέρας τὰς τρεῖς ἐγκαρσίας αὐλακας, αἵτινες σχεδὸν παράλληλοι τῷ περιγράμματι τοῦ μετώπου δίδουσι τῷ προσθίῳ τμήματι τοῦ ἄνω μέρους τῆς κεφαλῆς κατατομὴν κυματοειδῇ. Τοῦτο δὲ εἶναι κατάλοιπον

ἀρχαϊκῆς παραδόσεως. Ὅμοιον περίγραμμα δεικνύει ἡ μακρὰ κόμη τοῦ νεωτέρου τῶν δύο μάντεων τοῦ ἀνκτολικοῦ ἀετώματος τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ ναοῦ τοῦ Διὸς (Olympia III πίν. 16), εἰς ὃν ἕνεκα τῶν ἐγκαρσιῶν τούτων ἀυλάκων λυποῦμαι, ὅτι ἐσφαλμένως ἀπέδωκα εἶδος κεκρυφάλου (Abhandl. sächs. Akad. XXXVII 4, 24). Κυματοειδεῖς πῶς εἶναι καὶ αἱ μακραὶ πρόσθιαι τρίχες τῆς ἐχούσης κιτρίνην τὴν κόμην νεανικῆς κεφαλῆς τοῦ Μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως 689 (Ἀρχαιολ. ἐφημ. 1888 πίν. 2). Ἀλλὰ καὶ πρότερον ἀπαντᾷ τοῦτο ἐν κεφαλαῖς ἀθλητῶν μετὰ βραχείας κόμης, π.χ. ἐν τῇ ἐκ τῆς συλλογῆς

τοῦ Rayet εἰς Κοπεγχάγην περιελθούσῃ παρὰ Arndt, Glypt. Ny Carlsberg πίν. 2 (Vortegnelse ἀρ. 11), ἥτις ἐν τούτῳ, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις σημείοις, ὁμοιάζει πολὺ πρὸς τινὰς τῶν σφαιριζόντων καὶ ὀρχουμένων νεανιῶν τῆς ὠραιότητος τῶν ἐσχάτως ἐν τῷ Κεραμεικῷ ἀνακαλυφθεισῶν βάσεων ἀγαλμάτων (ἐκδ. ὑπὸ Φιλαδελφείας ἐν Journ. hell. stud. 1922 XLII πίν. 6, Bull. corr. hell. 1922 XLVI πίν. 1-3, Ἀρχ. ἐφημ. 1920, 90, εἰκ. 2 καὶ Ἀρχ. δελτ. 1920-21, 5, εἰκ. 2).

Λιψία

Franz Studniczka.

Αἱ Βλαχέρναι τῆς Ἡλείας

ὑπὸ

Ἀναστασίου Κ. Ὁρλάνδου.

Προέλευσις τοῦ ὀνόματος, θέσις καὶ μνεῖται τῆς μονῆς τῶν Βλαχερνῶν.

Γνωστὴ ἐκ τῶν βυζαντινῶν χρονογράφων καὶ ἐκ μνημείων τυγχάνει ἡ θερμὴ λατρεία, ἥς ἀπέλαυεν ἐν Βυζαντίῳ ἡ Παναγία ὑπὸ τὴν ἐπίκλησιν Βλαχερνίτισσα ¹. Ὁ φερώνυμος αὐτῆς ναὸς ², κείμενος παρὰ τὴν θάλασσαν καὶ τὸ νεώτερον παλάτιον, διετέλεσεν ἐπὶ δέκα ὅλους αἰῶνας τὸ προ-

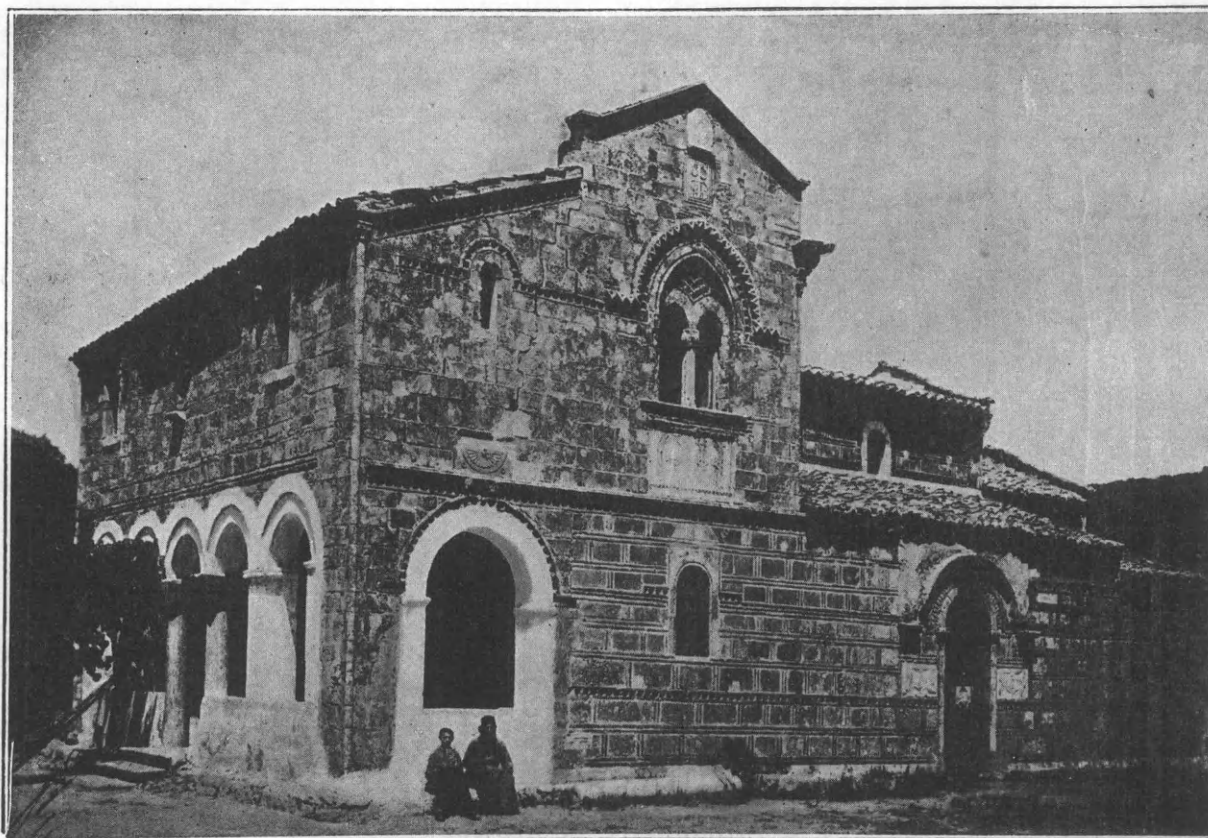
¹ Ὁ τύπος «Βλαχερνίτισσα» εὐρίσκεται ἐπὶ νομίσματος Κωνσταντίνου IX τοῦ Μονομάχου (1042-1054) (Sabatier: Description des monnaies byzantines 1858 πίν. XLIX, 12, Wroth: Imperial byzantine coins in the British Museum Λονδίνον 1908 τόμ. II σ. 502 πίν. LIX, 5) ἐπὶ λειψανοθήκης τῆς μητροπόλεως τοῦ Maestricht (Fr. Bock et Willemsen: Antiquités de S. Servais et de N. D. à Maestricht σ. 230) καὶ ἐν ἐγγράφῳ τοῦ 1401 Mikl. Müller Acta II, 510.

² Ὡς πρὸς τὸ ἔτυμον τῆς λέξεως Βλαχερνῶν οὐδὲν βέβαιον· ὁ Κωνδινός (ἐκδ. Βόνν. 95) παράγει αὐτὴν ἐκ φυτοῦ τινος βλάχνου ἢ ἐκ τοῦ λάκκος κατ' ἐκπτώσιν τοῦ ἀρχικοῦ β ἢ τέλος, ἀπὸ τοῦ ὅτι πιθανῶς «Βλάχου τινὸς κέρμα ἦν ἐκείσε». Ὁ Γενέσιος (Βασιλ. 85) ἀπὸ ἀρχηγοῦ τινος Σκύθου Βλαχέρνου ἀναιρεθέντος ἐκείσε.

³ Περὶ τῶν τυχόν τοῦ ναοῦ τούτου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἱερῶν λειψάνων ὅρα Σκαρλ. Βυζάντιον: Ἡ Κωνσταντινούπολις Ἀθήνησιν 1851 Τόμ. Α' 583-91, Πασπάτην: Βυζαντ. Μελέτ. Κ/πολις 1877, 92 Schlumberger: Les îles des Princes, Paris 1884, 333-359 καὶ ἐσχάτως Ebersolt: Sanctuaires de Byzance, Paris 1921, 44 εἰ.

σκύνημα τοῦ βυζαντινοῦ κόσμου· διότι ἡ Παναγία τῶν Βλαχερνῶν ἦτο διὰ τὸ Βυζάντιον ὅ,τι ἡ Πρόμαχος Ἀθηνᾶ ὑπῆρξε ποτὲ διὰ τὰς Ἀθήνας. Τῇ ἐνεργῷ ἐκείνης παρεμβάσει πολλάκις εἶχεν ἡ πόλις ἐκ παντοίων ἐλευθερωθῇ κινδύνων· διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὸ ἐν τῷ ναῷ τῶν Βλαχερνῶν ἀποκείμενον ἱερὸν ἱμάτιον τῆς Θεοτόκου — τὸ μαφόριον, ὡς ἐλέγετο — στρατεύοντες ἔφερον ἀντὶ σημαίας ἢ καὶ περιεβάλλοντο ἀκόμη οἱ βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες δίκην αἰγίδος προφυλακτηρίου.

Μεγίστη δ' ἐν γένει ἦτο ἡ εὐλάβεια, ἣν ἔτρεφον οἱ Χριστιανοὶ πρὸς τὸν ναὸν τῶν Βλαχερνῶν καὶ διὰ τὰ ἄλλα ἐν αὐτῷ ἀποκείμενα ἱερά, τὴν τιμίαν ζώνην τῆς Θεοτόκου, τὴν θαυματουργὸν εἰκόνα τῆς Βλαχερνίτισσης καὶ τέλος τὸ ἀγίασμα, τὸ πολυύμνητον λουσμα, ἐν ᾧ κατ' ἔτος ἐβυθίζοντο πρὸς ἀγιασμὸν οἱ αὐτοκράτορες. Ἐκδήλωσις δὲ τρανὴ τῆς εὐλαβείας ταύτης καὶ τοῦ σεβασμοῦ τοῦ βυζαντινοῦ λαοῦ πρὸς τὰς Βλαχέρνας εἶνε καὶ ὅτι πολλοὶ ἀνὰ τὴν αὐτοκρατορίαν εἰς μνήμην τῆς Θεομήτορος ὑπὸ εὐσεβῶν ἀνεγειρόμενοι ναοὶ ἢ μοναὶ Βλαχέρναι καὶ αὐτοὶ ἐπεκαλοῦντο ὑπὸ τῶν κτιτόρων των «ὡς λίαν ἐφηδομένης τῆς Θεομή-

1: "Απομυς τοῦ καθολικοῦ ἀπὸ ΝΔ.

τορος, τῶν Βλαχερνῶν τῷ ὀνόματι» καθὰ λέγει ἀνώνυμός τις συναξαριστής¹. Μία τοιαύτη λοιπὸν μονὴ Βλαχέρνας εἶχεν ἰδρυθῆ κατὰ τὸν 12^{ον} αἰῶνα καὶ ἐν τῷ θέματι τῆς Πελοποννήσου παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς 'Ηλείας², ταύτης δὲ τὰ ἐνδιαφέροντα ἀρχιτεκτονικὰ καὶ λοιπὰ λείψανα θέλουσιν ἀποτελέσει τὸ θέμα τῆς ἀνὰ χεῖρας μελέτης.

¹ Du Cange: Constantinopolis christiana IV, 84.

² Πλὴν τῆς ἐν 'Ηλείᾳ γνωρίζομεν ἐν 'Ελλάδι ἑτέρας ἑξ μονὰς ἢ ναοὺς τιμηθέντας εἰς μνήμην τῆς Παναγίας Βλαχέρνας α) ἐν "Αρτῇ ἐκεῖθεν τοῦ 'Αράχθου ἥτοι ἐπὶ 'Ηπειρωτικοῦ ἰδάφους Livre de la Conquete ἐκδ. Buchon 1845 σελ. 549. Δαμπάκης: Δελτ. Χριστ. 'Αρχ. 'Εταιρ. Γ'. σελ. 93 β) ἐν Κεφαλληνίᾳ παρὰ τὸ Λυξούριον Σ. Δάμπρος: Ν. 'Ελληνομνήμων Δ', 115 γ) ἐν 'Αττικῇ, μὴ σωζομένην πλέον ἀναφερομένην δ' ἐν τῇ γνωστῇ πρὸς τὸν λατῖνον ἀρχιεπίσκοπον 'Αθηνῶν βούλλᾳ τοῦ πάπα 'Ιννοκεντίου τοῦ Γ' (Migne: Patr. Latina τόμ. 215 σελ. 1560) δ) ἐν Μεσσηνίᾳ, ἐν τῇ περιοχῇ Καλαμῶν ἡμίσειαν ὥραν ΒΔ τῆς Γιαννίτσας Δουκάκης: Μεσσηνιακά, Γ' 1911 σελ. 313. ε') ἐν Κρήτῃ Byz. Zeitschrift VII 475. καὶ ζ') ἐν Χίῳ Ζολώτας: 'Ιστορία τῆς Χίου τόμ. Β' 49. Σημειωτέον δ' ὅτι ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω μονῶν καὶ ναῶν ὑπάρχουσιν ἐν 'Ελλάδι συνοικισμοὶ Βλαχέρναι καὶ οὗτοι καλούμενοι ἀπὸ ναοῦ τινος ἢ μονῆς ὁμωνύμου βέβαια ὀνομασθέντες. Τούτων εἰς μὲν εὐρῆται ἐν 'Ηπείρῳ ἐν τῇ ὑποδιοικήσει Φιλιπιάδος (κατ. 228), ἕτερος ἐν Λακωνίᾳ, ἐπαρχία Οἰτύλου (κατ. 8) τρίτος δὲ τις, Βλαχερονίτισσα, ἐν τῷ νομῷ Χανίων Κρήτης (Gerola Monumenti Veneti nell'isola di Creta τόμ. II. Εἰς. 223, 224).

Ἡ μονὴ εὐρίσκεται κεκρυμμένη ἐντὸς μικρᾶς δεινδροφύτου κοιλάδος ἡμίσειαν περίπου ὥραν Ν. Α τοῦ λιμενίσκου τῆς μεσαιωνικῆς Γλαρέντζας. Ἡ ἀπόκρυφος αὕτη θέσις θὰ ἐξελέγη βεβαίως καὶ διὰ λόγους μοναχικῆς ἀπομονώσεως ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν φόβον τῶν ἀπὸ τῆς ἐγγύς θαλάσσης ληστρικῶν ἢ ἄλλων βαρβαρικῶν ἐπιδρομῶν, ὅφ' ὧν γνωρίζομεν ὅτι ἐμαστίζετο ἡ χώρα κατὰ τὸν μεσαίωνα³.

Περίεργος εἶνε ἡ σιγή, ἣν τηροῦσι περὶ τῆς μονῆς τῶν Βλαχερνῶν οἱ παλαιότεροι περιηγηταί, δικαιολογουμένη ἴσως ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ παντελοῦς ἐλλείψεως κλασσικῶν λειψάνων, ἅτινα μόνον τότε, ἐφείλκυον τὴν προσοχὴν τῶν φιλαρχαίων. Οὕτω πλὴν τοῦ Pouqueville⁴, ὅστις μόνος μνημονεύει τὸ ὄνομα «Βλαχέρνα» καὶ ἀναφέρει τὸ ἐκ 3500 πιάστρων εἰσόδημα τῆς μονῆς, μόνον παρὰ τῷ Buchon⁵, (1843) εὐρίσκομεν ἰσχνὰς τινὰς περὶ τῆς μονῆς εἰδήσεις ἢ γνώμας καὶ ταύτας δ' ἐν πολλοῖς ἐσφαλμένας.

³ Epist. Innoc. XII, 169. Coudere: Rev. Or. Lat. I, 232.

⁴ Voyage de la Grèce τόμ. V Paris 1827 σ. 371 σημ. 1.

⁵ La Grèce continentale et la Morée Paris 1843 σ. 513. Τοῦ αὐτοῦ Atlas des n. rech. histor. πίν. 40 ἀρ. 29

Ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων ἐλάχιστα ἔγραψεν ὁ Λαμπάκης¹, μίαν φωτογραφίαν τοῦ ναοῦ ἐδημοσίευσεν ὁ Struck², καὶ τέλος νύξεις τινὰς πολυτίμους παρέσχε πρό τινος ὁ κ. Millet³.

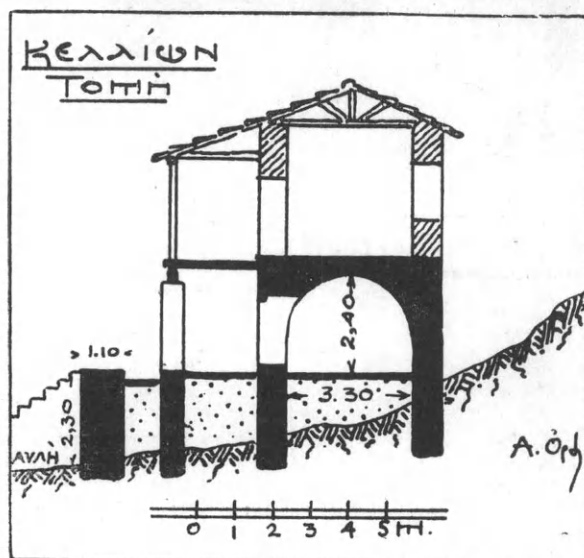
Ἐν τούτοις ὁ ναὸς τῶν Βλαχερνῶν, μνημεῖον τύπου ἀσυνήθους, ἐργασίας ἐπιμελεστάτης καὶ διατηρήσεως σχεδὸν ἀρίστης, πλούσιον δ' ὡς θὰ ἴδωμεν εἰς δείγματα οὐ μόνον τῆς ἀνατολικῆς ἀλλὰ καὶ τῆς δυτικῆς μεσαιωνικῆς τέχνης ἐδικαιούτο, νομίζομεν, νὰ τύχη λεπτομερεστέρας ἐξετάσεως καὶ δὴ καὶ καταμετρήσεως, ἥς παντελῶς ἐστερούμεθα μέχρι τοῦδε. Τὰς δύο ταύτας ἐλλείψεις προτίθεται νὰ θεραπεύσῃ κατὰ τὸ ἐνὸν ἡ παρούσα μικρὰ μονογραφία.

Περιγραφή τῶν μερῶν τῆς μονῆς.

Α' Τὰ κελλία.

Ὡς πλεῖσται ἄλλαι μοναὶ εἶνε καὶ ἡ τῶν Βλαχερνῶν τῆς Ἡλείας ἐκτισμένη ἐπὶ περιοχῆς ὀρθογωνίου, ἥς τὸ κέντρον κατέχει ὁ ναὸς ἢ τὸ καθολικόν. Καὶ ἡ μὲν κυρία εἰσόδος τῆς μονῆς, ἀπλοῦς τοξωτὸς πυλῶν, εὗρηται ἐν τῷ μέσῳ τῆς νοτιά-πλευρᾶς τῆς περιοχῆς, τὰ δὲ κελλία εἶνε ἐκτισμένα κατὰ τὸ δυτικὸν αὐτῆς ἡμισυ ἥτοι ἐκατέρωθεν καὶ ἀπέναντι τῆς εἰσόδου τοῦ ναοῦ. Τετραγμένα εἰς δύο ἐπαλλήλους ὀρόφους φέρουσι τὰ κελλία πρὸ αὐτῶν συνεχῇ εὐρύχωρον, πρὸς τὴν αὐλὴν βλέπουσαν στοάν, ἥτις ἐν μὲν τῷ κάτω ὀρόφῳ σχηματίζεται διὰ τετραγώνων, (0.60×0.60) κτιστῶν πεσσῶν, ἐν δὲ τῷ ἄνω διὰ ξυλίνων στύλων. Ἐκ τῶν κελλίων ἀσφαλῶς παλαιὰ δύνανται νὰ θεωρηθῶσι τὰ τοῦ κάτω ὀρόφου στενὰ (3.30), ἐπιμήκη, χαμηλὰ (2.40) καὶ θολοσκέπαστα, ὧν τὰ πλεῖστα εἶνε σήμερον ἀκατοίκητα λόγῳ τῶν παλαμιαίων ρηγμάτων, ἅτινα ἤνοιξαν ἐπὶ τῶν τοίχων καὶ τῶν θόλων των οἱ συχνοὶ καὶ ἰσχυροὶ σεισμοί, οἵτινες συνταράσσουν τὸ ἔδαφος τῆς Ἡλείας. Οἱ τοῖχοι τῶν κελλίων κατεσκευάσθησαν μετὰ πάχους 0.70, ὅπερ ὅμως ἀπεδείχθη ἀνεπαρκὲς διὰ τὴν συνδευασμένην ἐνέργειαν τῆς ὠθῆ-

σεως τοῦ ὑπερθεν θόλου καὶ τῶν σεισμῶν. Ἐκαστον κελλίον ἔφερε μίαν μόνην πρὸς τὴν στοάν, χαμηλὴν καὶ στενὴν, μετὰ τοξωτοῦ ὑπερθύρου, θύραν πλάτους 0.75 καὶ ὕψους 1.75 εἶχε δὲ τὸ δάπεδόν του κατὰ 0.20 ὑψηλότερον τοῦ τῆς προτεθειμένης στοᾶς. Σημειωτέον δ' ἐστὶ λόγῳ τῆς τοποθετήσεως τῶν κελλίων τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῆς περιοχῆς παρὰ τὴν ρίζαν τῆς ὑπερθεν τῆς μονῆς

2 : κελλίων τομὴ κατακόρυφος.

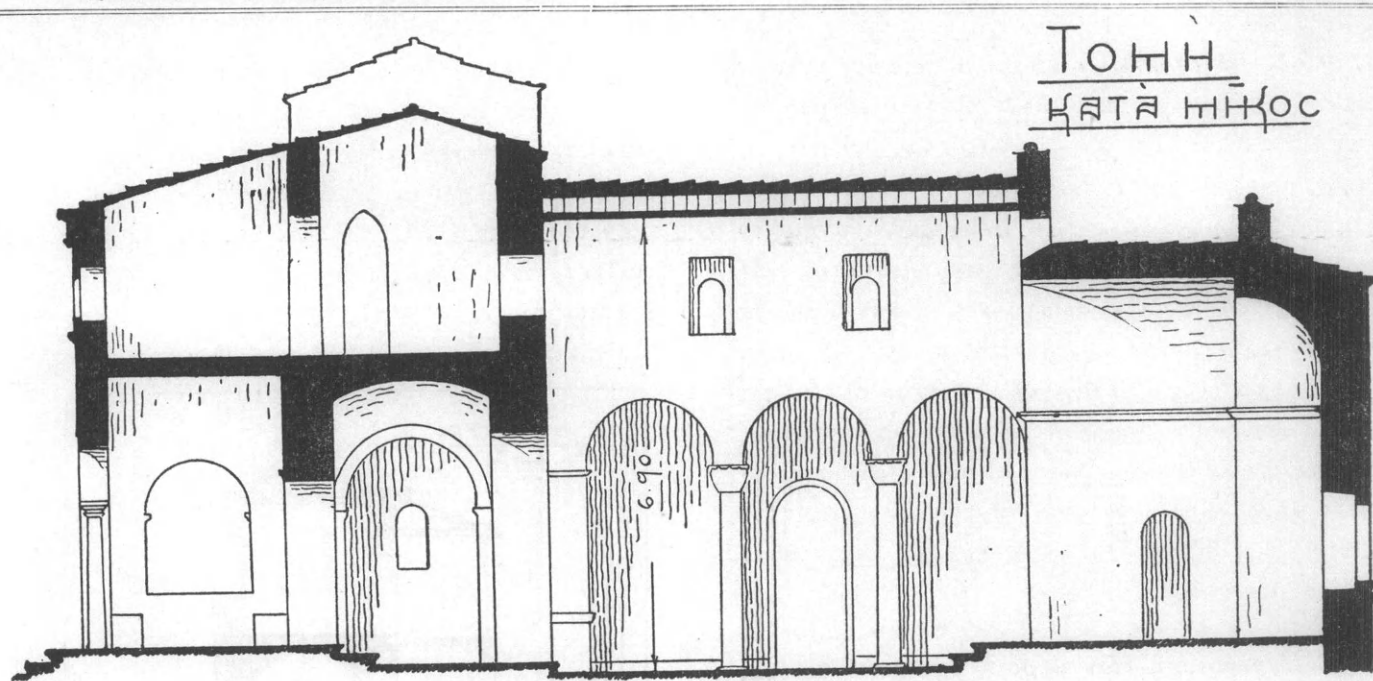
κλιτύος παρέστη ἀνάγκη, χάριν τῆς ἰσοπεδώσεως, κατασκευῆς τεχνητῆς ἐπιχώσεως, ὑποστηριχθείσης πρὸς τὸ μέρος τῆς αὐλῆς δι' ἰσχυροῦ ἀναλήμματος (πάχ. 1.10) (εἰκ. 2) τοποθετηθέντος εἰς ἀπόστασιν 0.87 ἀπὸ τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας τῶν πεσσῶν τῆς στοᾶς. Οὕτω πως τὸ ἔδαφος τοῦ κάτω ὀρόφου τῶν κελλίων ἀπέβη κατὰ 2.30 μ. ὑψηλότερον τοῦ τῆς αὐλῆς ἢ μεθ' ἧς ἐπικοινωνία τελεῖται τῇ βοηθείᾳ κλίμακος ἐκ 13 βαθμίδων σχηματισθεισῶν ἐκ παλαιότερων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν. Ἡ ἀπόστασις τοῦ εἰρημένου ἀναλήμματος ἀπὸ τοῦ ἐξωνάρθηκος τοῦ καθολικοῦ εἶνε 15.80 μ. οὕτως, ὥστε πρὸ τοῦ ναοῦ σχηματίζεται εὐρύχωρος ὀρθογώνιος αὐλή.

Καὶ τὰ μὲν κελλία, ἐκτισμένα διὰ κοινῶν λίθων καὶ ἀσβεστόχριστα, οὐδὲν παρέχουσι διὰ τὸν ἐρευνητὴν ἐνδιαφέρον· τούναντίον ὅμως συμβαίνει ὡς πρὸς τὸ ὠραιότατον καθολικὸν τῆς μονῆς ἐν τῷ ὁποίῳ εὐτυχῶς ἡ νόσος τῆς ἐξωτερικῆς ἀσβεστοχρίσεως μικρὸν μόνον τμήμα τοῦ νάρθηκος κατάρθωσε νὰ προσβάλλῃ (εἰκ. 1).

¹ Δελτ. Χριστ. Ἀρχαιολ. Ἑταιρείας Α' 97, Β' 44.

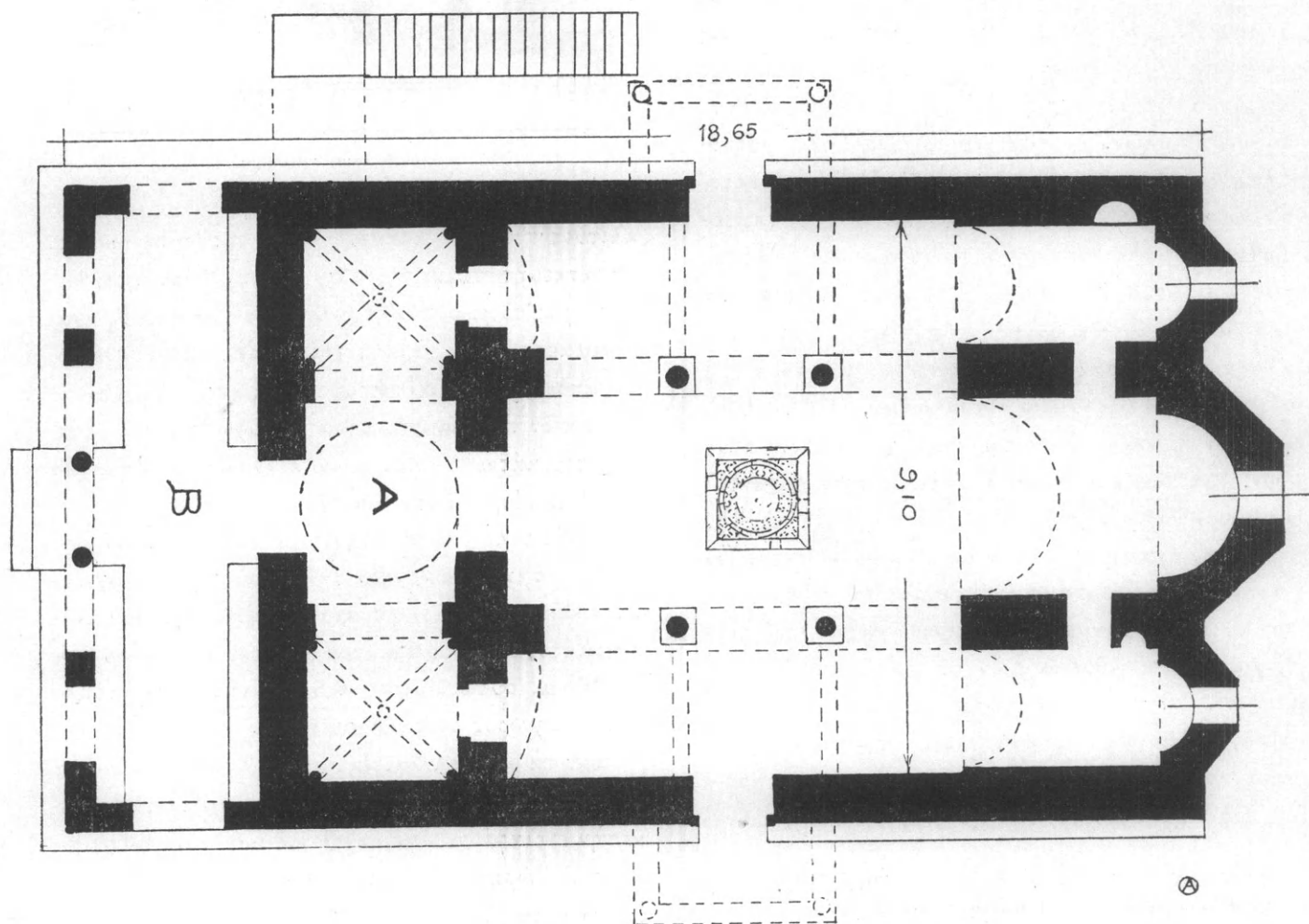
² Mistra Wien und Leipzig 1910, 24.

³ L'école Grecque dans l'architecture byzantine Paris 1916 σποράδην. Ὀλίγας λέξεις περὶ τοῦ ναοῦ ἔγραψεν ἰσχυρῶς καὶ ὁ κ. Γ. Σωτηρίου Ν. Ἑλληνομνημῶν XIII, 481.

ΚΛΙΜΑΞ ————— 10 Μ.

3: Κατακόρυφος τομή τοῦ ναοῦ κατὰ τὸν ἄξονα.

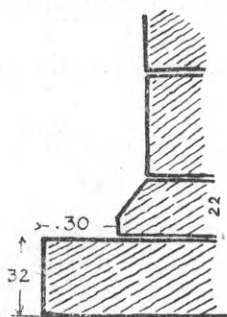
0 ————— 5 ————— 10 Μ.

4: Ὁριζοντια τομή τοῦ ναοῦ.

Β' Τὸ καθολικόν.

1) Τὸ ἐσωτερικόν.

Ὡς βλέπει τις ἐκ τῆς παρατιθεμένης κατόψεως (εἰκ. 4) ὁ ναὸς ἔχει σχῆμα ἐπιμήκους ὀρθογωνίου, μήκους 18,65 μ. καὶ πλάτους 10,57, καταλήγοντος πρὸς ἀνατολὰς εἰς τρεῖς ἡμιεξαγώνους κόγχας, ὧν ἡ μὲν μέση, μεγαλυτέρα τῶν ἄλλων, ἐξέχει κατὰ 1,28, αἱ δὲ ἄκραι κατὰ 0,50. Τὸ ὀρθογώνιον τοῦτο βαίνει ἐπὶ εὐρυτέρας τινὸς βάσεως (ὑψους 0,32) ἐξεχούσης 0,30—0,38 κατὰ πάσας τὰς πλευράς, πλὴν τῆς ἀνατολικῆς, καὶ σχηματίζουσης περίξ τοῦ ναοῦ εἰδός τι θρανίου (εἰκ. 5).

5: Κρητὶς τοῦ ναοῦ.

Τοιαύτη διαπλάτυνσις τῆς βάσεως δὲν εἶνε συνήθης εἰς τοὺς βυζαντινοὺς ναοὺς, εἰμὴ μόνον ἐν Ἀργολίδι¹, ἔνθα ὅμως εἶνε διβαθμὸς κατ' ἀπομίμησιν τῆς κρητῆδος τῶν ἀρχαίων ναῶν, συνεχίζεται δὲ καὶ ὑπὸ τὰς κόγχας τοῦ ἱεροῦ.

Ἐσωτερικῶς ὁ ναὸς διαιρεῖται διὰ δύο ἐγκαρσίως πρὸς τὰς μακρὰς πλευράς τοῦ ὀρθογωνίου βαινόντων τοίχων εἰς τρία κατὰ τὸ μῆκος αὐτοῦ τμήματα ἥτοι εἰς ἐξωνάρθηκα Β, ἐσωνάρθηκα Α καὶ κυρίως ναόν. (εἰκ. 4).

α) Ὁ ἐξωνάρθηξ.

Ὁ ἐξωνάρθηξ, πλάτους 2,65, καλυπτόμενος σήμερον διὰ ξυλίνης ὀριζοντίας ὀροφῆς, σχηματίζει κατὰ τὴν πρόσοψιν ἀνοικτὴν στοάν ἐκ δύο κίωνων ἐν τῷ μέσῳ, διαμέτρου 0,32 καὶ ὑψους 2,45 μ., καὶ δύο ὀρθογωνίων πεσσῶν ($0,45 \times 0,56$), ὧν ἑκάτερος εἶνε τοποθετημένος μεταξὺ τῶν γωνιῶν καὶ τοῦ ἀντιστοίχου κίονος. Τὰ μεταξὺ τῶν στηριγμάτων κενὰ γεφυροῦνται δι' ἡμικυκλικῶν, ὀλί-

γον εἰσεχόντων τόξων, δι' ὁμοίων δὲ τόξων συνδέονται καὶ αἱ γωνίαι τοῦ ἐξωνάρθηκος πρὸς τὰς παραστάδας τοῦ ὀπισθεν τοίχου. Πλὴν δὲ τοῦ μεσαίου μετακιονίου πάντα τὰ λοιπὰ ἀνοίγματα φράσσονται σήμερον κάτω διὰ θωρακείων κτιστῶν, ὕψους 0,90, ὀπισθεν τῶν ὁποίων ὑπάρχουσι κτιστὰ θρανία πλάτους καὶ ὕψους 0,45. Ὅμοια δὲ θρανία (πλάτ. 0,48) εὑρηνται καὶ πρὸ τοῦ ὀπισθίου τοίχου διακοπτόμενα εἰς τὸ μέσον ὑπὸ τῆς μόνης θύρας, δι' ἧς ὁ ἐξωνάρθηξ συγκοινωνεῖ πρὸς τὸν ἐσωνάρθηκα.

Ἡ θύρα αὕτη διαστάσεων $1,60 \times 2,25$ φέρει ἄνωθεν ἡμικυκλικὴν κόγχην κοσμεῖται δὲ διὰ πλαισίου ἀποτελουμένου ἐξ ὠραίων ἀναγλύπτων μαρμαρίνων τεμαχίων (εἰκ. 19,20) ὁ τρόπος ὅμως καθ' ὃν αἱ παραστάσεις τῶν γλυπτῶν εἶνε διατεταγμέναι ἐπὶ τῶν σταθμῶν καὶ ἡ μέσῃ μεγάλῃ λισβίῳ κυματίῳ συνένωσις των μετὰ τοῦ ὑπερθύρου ἀποδεικνύει, ὅτι τὰ τεμάχια ταῦτα δὲν ἀνῆκον ἀρχικῶς εἰς τὴν θύραν ἀλλ' ἐλήφθησαν ἀλλαχόθεν. Θὰ ἴδωμεν δὲ ἀργότερον πόθεν εἶνε δυνατόν νὰ προέρχωνται.

β) Ὁ ἐσωνάρθηξ.

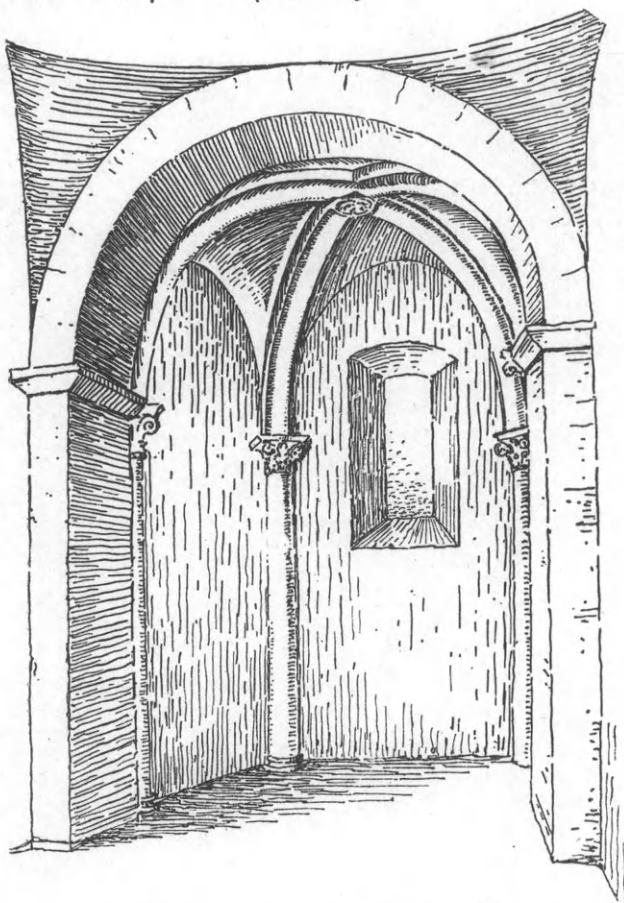
Διαβάντες τὴν θύραν κατερχόμεθα διὰ δύο βαθμίδων εἰς τὸν κατὰ 0,37 ἔχοντα τὸ δάπεδον αὐτοῦ χαμηλότερον ἐσωνάρθηκα (εἰκ. 3,4).

Τούτου οἱ τοῖχοι ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς τοῦ ἐξωνάρθηκος, ἔχοντας πᾶχος μόνον 0,45, εἶνε πολὺ παχύτεροι· διότι ὁ μὲν δυτικὸς φθάνει τὰ 0,75 ὁ δὲ ἀνατολικὸς τὰ 0,80.

Ὁ ἐσωνάρθηξ ἔχει πλάτος 2,54 εἶνε δὲ πανταχόθεν κλειστὸς δεχόμενος τὸ φῶς μόνον διὰ τῆς θύρας, περὶ ἧς εἵπομεν, καὶ ἐκ δύο στενῶν καὶ πρὸς τὰ ἔσω εὐρυνομένων παραθύρων ἀνοιγομένων ἐφ' ἑκατέρας τῶν στενῶν πλευρῶν (εἰκ. 3,4). Δύο ζεύγη ἀντιμετώπων παραστάδων, χρησιμευσουσῶν ὡς ποδαρικῶν δι' ἐγκάρσια τόξα, διαιροῦσι τὸν ἐσωνάρθηκα εἰς τρία κατὰ τὸ μῆκος αὐτοῦ τμήματα, ὧν τὸ μὲν μέσον μεγαλύτερον καὶ σχήματος ὀρθογωνίου (πλ. 3,33) καλύπτεται δι' ἀσπίδος βαινούσης ἐπὶ λοφίων, τὰ δὲ ἄκρα, τετράγωνα, δι' ὑπερυψωμένων σφαιρικῶν σταυροβολίων μετὰ βεργίων (nervures) φερομένων ἐπὶ τεσσάρων

¹ Struck Athen. Mitt 1909 πίν. IX καὶ X. (Χώματα καὶ Μέρυπαχα.

ισχνῶν κιονίσκων, ὕψους 2,25 τοποθετημένων κατὰ τὰς γωνίας. (εἰκ. 6).

6: Βόρειον σταυροθόλιον τοῦ ἐσωνάρθηκος.

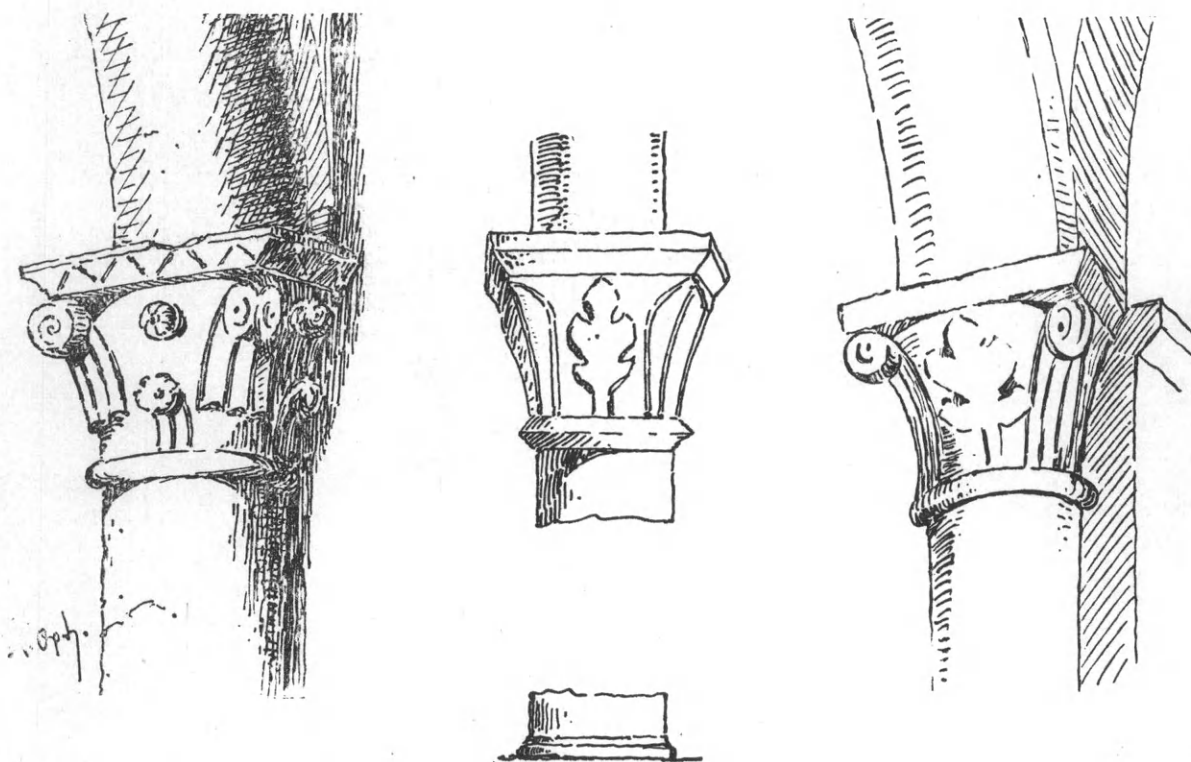
Ἀξιοπαρατήρητος εἶνε ἡ γλυπτική διαμόρφωσις τοῦ σκελετοῦ τῶν σταυροθολίων (κιονίσκων καὶ βεργίων) καὶ ἡ διακόσμησις αὐτῶν. Οὕτω αἱ μὲν βάσεις τῶν κιονίσκων εἶνε εἴτε ἀπλαῖ πλίνθοι (εἰκ. 7,8,9), εἴτε τριμερεῖς ἀττικάι ἰωνικαὶ σπεῖραι (εἰκ. 6)· οἱ δὲ κορμοὶ κυλινδρικοὶ καὶ τέλος τὰ κιονόκρανα καλαθοειδῆ ἀποτελούμενα ἐξ ὑψηλοῦ καλάθου συναπτομένου μετὰ τοῦ κορμοῦ τοῦ κίονος διὰ σπείρας ἡμικυκλικῆς (εἰκ. 7,9) ἢ ὀξυγωνίου (εἰκ. 8). καὶ στεφομένου ἄνωθεν ὑπὸ λοξοτμήτου ταπεινοῦ ἄβακος. Καὶ οἱ μὲν κορμοὶ τῶν κιονίσκων εἶνε ἀκόσμητοι, ὁ δὲ κάλαθος τῶν κιονοκράνων κοσμεῖται τινῶν μὲν διὰ μεγάλων φύλλων ὀρυδὸς (εἰκ. 8) ἐναλλάξ καὶ καλάμου ἢ ἀμπέλου ἐν μέσῳ ἐλικοειδῶν βλαστῶν (εἰκ. 9) τινῶν δὲ διὰ βλαστῶν τεταγμένων εἰς δύο ἐπαλλήλους σειρὰς καὶ συνελισσομένων τῶν μὲν ἄνω ὑπὸ τὰς γωνίας τοῦ ἄβακος, τῶν δὲ κάτω μέχρι τοῦ μέσου τοῦ ὕψους τοῦ καλάθου, ἔνθα καὶ διαμορφοῦνται

εἰς ῥόδακας (εἰκ. 7). Εἰς τινὰ δὲ κιονόκρανα ἡ διακόσμησις ἐπεκτείνεται καὶ ἐπὶ τοῦ ἄβακος. (εἰκ. 7) Τὰ δὲ κυλινδρικὰ βεργία τοῦ σταυροθολίου φέρουσι διακόσμησιν μόνον κατὰ τὴν κλεῖδα, ἥτις εἶνε κατεσκευασμένη ἐξ ἐνὸς τεμαχίου περιέχοντος τὴν ἀρχὴν καὶ τῶν τεσσάρων βεργίων. Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς κλειδὸς τοῦ βορείου σταυροθολίου παρεστάθη ἀδεξίως, ἐντὸς δίσκου, ἐλαφρῶς ἀνάγλυπτος ὁ «ἀμνὸς» μετὰ φωτοστεφάνου καὶ μακροῦ ὀπισθεν σταυροῦ, (εἰκ. 10), παράστασις, ἥτις ἐν μὲν τῇ Ἀνατολῇ διετέλεσεν ἐν χρήσει μέχρι τοῦ 7^{ου} μ.Χ. αἰῶνος, ὅτε καὶ ἀπηγορεύθη κατ' ἀπόφασιν τῆς ἐν Τρούλλῳ συνόδου, ἐν δὲ τῇ Δύσει οὐδέποτε ἔπαυσε νὰ ἐφαρμόζεται. Κατὰ δὲ τὴν κλεῖδα τοῦ νοτίου σταυροθολίου εἰκονίσθη, ἐντὸς κύκλου πάλιν, ἄλλη συμβολικὴ παράστασις, πτηνὸν μετὰ φωτοστεφάνου (εἰκ. 11). κατὰ πᾶσαν πιθανότητα περιστερά. σύμβολον τοῦ Ἀγ. Πνεύματος.

Τὸ εἶδος τῶν σταυροθολίων, ἅτινα περιεγράψαμεν δὲν εἶνε βυζαντινόν¹. Τὰ βεργία, οἱ κάτωθεν αὐτῶν κιονίσκοι, ἡ διακόσμησις τῶν κιονοκράνων τῶν καὶ τέλος αἱ ἐπὶ τῶν κλειδῶν συμβολικαὶ παραστάσεις εἶνε πάντα χαρακτηριστικὰ τῆς δυτικῆς τέχνης. Κατὰ ταῦτα ἡ ἐσωτερικὴ διαμόρφωσις τῶν δύο ἄκρων διαμερισμάτων τοῦ ἐσωνάρθηκος εἶνε προῖον φραγκικῆς μετασκευῆς τοῦ ναοῦ, περὶ ἧς θέλομεν ὁμιλήσει βραδύτερον.

Παρὰ τὴν νοτίαν πλευρὰν τοῦ ἐσωνάρθηκος εὐρίσκεται μακρὰ σαρκοφάγος ἐκ σκληροῦ κιτρινερύθρου ἀσβεστολίθου, σχήματος ὀρθογωνίου παραλληλεπίπεδου, ὕψους 0.58 καλυπτομένη ὑπὸ πλάκος ἀναγλύπτου μήκους 1.53, πλάτους 0.90. καὶ πάχους 0.19. Ἡ πλάξ αὕτη φέρει βαθέως ἐγγεγλυμμένον κόσμημα συνιστάμενον (εἰκ. 12). ἐξ ὀρθογωνίου πλαίσιου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εἶνε

¹ Σταυροθολίων βεργιωτῶν ἔχομεν καὶ ἄλλα ἐν Ἑλλάδι παραδείγματα, ὧν τέσσαρα μὲν ἐν Ἀττικῇ (Ἵ. Παπαντῆ Ἀθηνῶν Enlart: *Revue de l'art chrétien* 1897, 313 Struck: *Athen und Attika* 1911 εἰκ. 163 Ἀγ. Ἰωάννης Μαγκούτης (σήμερον κατὴ δαφισμένος) Couchaud: *Choix d' églises byzantines en Grèce* 1842 πίν. 6, Ὁμορφῇ Ἐκκλησιᾷ νότιον Παρεκκλήσιον Ὁρλάνδου: Ἡ Ὁμορφῇ Ἐκκλησιᾷ εἰκ. 14 καὶ 15, Νταοῦ Πεντέλης νάρθηξ Heaton Comyn: *BSA IX*, 1902-3 πίν. XVI), ἐν ἐν Χαλκίδι (Ἀγ. Παρασκευῇ) Strzygowski: Δ. Ἰστ. καὶ Ἑθν. Εἰ. Β' σελ. 715-16) καὶ ἕτερον ἐν Ἀρτῇ (νότιον προστώον Ἀγ. Θεοδώρας). Ταῦτα πάντα προέρχονται εἴτε ἐκ προσθηκῶν εἴτε ἐκ μεταβολῶν γενομένων ὑπὸ τῶν Φράγκων ἢ ὑπὸ Βυζαντινῶν μὲν ἄλλ' ἐπὶ φραγκοκρατίας κατ' ἐπίδρασιν.

7: Κιονίσκος τοῦ Ν. σταυροθολίου.

8: Κιονόκρανον τοῦ Ν. σταυροθολίου.

9: Κιονόκρανον τοῦ Ν. σταυροθολίου.

ἐγγεγραμμένοι ρόμβοι διαδοχικοὶ καταλήγοντες κατὰ τὰς γωνίας εἰς καρδιάσχημα φύλλα. Τὰ μεταξὺ τῶν ρόμβων καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ὀρθο-

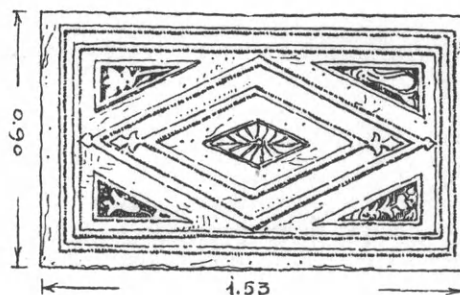
λῆς Πύλης³, ἐν Ἀγ. Ἀπολλιναρίῳ τῆς Ῥαβέννης τῷ τε Νέφ⁴ καὶ τῷ ἐν Classe⁵, ἐν Ἀγ.

10: Κλεῖς τοῦ Β. σταυροθολίου.

11: Κλεῖς τοῦ Ν. σταυροθολίου.

12: Πλάξ θωρακείου ἀνάγλυπτος.

γωνίου πλαισίου κενὰ ἐπληρώθησαν διὰ τριγώνων κοσμηθέντων διὰ ποικιλοσχημάτων φύλλων καὶ ἀνθέων. Τὸ διακοσμητικὸν τοῦτο θέμα κυριαρχεῖ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Παραδείγματά του ἔχομεν ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἀγ. Σεργίου καὶ Βάχχου¹, τῇ Ἀγ. Σοφίᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως² καὶ ἐπὶ σαρκοφάγου τῆς Ὑψη-

λῆς Πύλης³, ἐν Ἀγ. Ἀπολλιναρίῳ τῆς Ῥαβέννης τῷ τε Νέφ⁴ καὶ τῷ ἐν Classe⁵, ἐν Ἀγ.

1 Jackson: Byzantine and Romanesque architecture Cambridge 1913 I πιν. XI. Bréhier: N. archives des missions scientifiques 1911 fasc. 3 πιν. XIII.

2 Ἀντωνιάδου: Ἐκφρασις τῆς Ἀγ. Σοφίας Τόμ. Β' εἰκ. 332 Lethaby and Swainson The church of Sancta Sophia σ. 261.

3 Ebersolt: N. Archives des missions scientifiques 1911 fasc. 3 πιν. XIV εἰκ. 22.

4 Diehl: Ravenne σ. 89.

5 Holzinger: Altchristliche und byzantinische Baukunst Leipzig 1909 σ. 72.

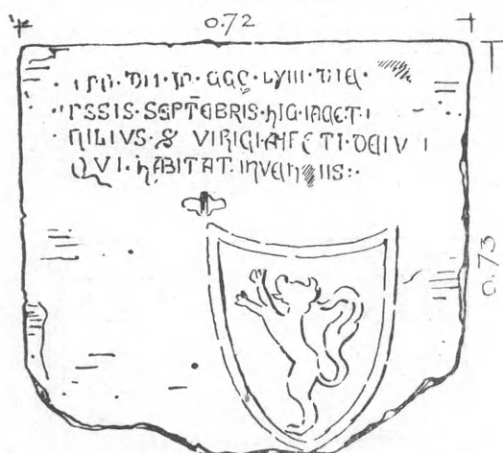
6 Wulff: Die Koimesiskirche zu Nicäa Strassburg 1903 σ. 168 εἰκ. 31.

7 Strzygowski: Ἀρχ. Ἐφημ. 1902.90.

8 Schlumberger: Epopée byzantine B', 429.

μ.Χ. αἰῶνος ἀλλὰ δὲν ἀνήκει εἰς τὴν ἐξεταζομένην σαρχοφάγον· διότι οὔτε τὸ ὕλικόν του, οὔτε αἱ διαστάσεις του συμφωνοῦσι πρὸς τὰς τῆς σαρχοφάγου. Προερχόμενον τις οἶδε ἐκ τίνος παλαιοχριστιανικοῦ μνημείου, θὰ ἐποποιετήθη ἀργότερον ὑπὸ τῶν μοναχῶν ἐν ᾗ θέσει εὑρηται σήμερον, εἰς ἀντικατάστασιν βεβαίως τοῦ θραυπθέντος ἀρχικοῦ καλύμματος τῆς σαρχοφάγου.

Τμῆμα τοῦ πραγματικοῦ καλύμματος τῆς ἐν λόγῳ σαρχοφάγῳ εἶνε πιθανῶς ἡ ἐρυθροποῦ χρώματος καὶ πλάτους 0.72 μετ' ἐπιτυμβίου ἐπιγραφῆς πλάξ ἣτις εὑρηται σήμερον ἐντετειχισμένη ἐν τὸς μάνδρας ἐκτιμμένης καθέτως πρὸς τὴν Ν. πλευρὰν τοῦ ναοῦ παρὰ τὴν Ν.Α. αὐτοῦ γωνίαν. Ὁ λίθος, οὗ παρέχόμεν ἐνταῦθα πανομοιότυπον (εἰκ. 13) φέρει ἄνω μὲν τέσσαρας σειρὰς λατινικῶν γραμμάτων (ὑψος γρ. 0.025) κάτω δὲ καὶ ὀλίγον δεξιὰ ἐντὸς θυρεοῦ ἐλαφρῶς ἐκτυπον σῆμα,

13: Ἐπιγραφή λατινικὴ ἐπιτύμβιος.

λέοντα ὀρθὸν μετὰ θυσανωτῆς οὐρᾶς βλέποντα πρὸς τὰριστερά. Ἡ ἐπιγραφή λέγει:

[An]no D(omi)N(i) M. CCC. LVIII. die Mesis. Septebri. hic jacet. [Ma] nilius. (filiu) S. Viridi ani E(qui)ti De Luc[inis] qui. habitat in Ven[et]iis.

Ὁ Buchon¹, ὅστις εὑρε τὴν ἐπιγραφὴν ἐν τῷ νάρθηκι ἀνέγνω ἐν στ. 3 Stⁱ Viridi militi de Lucinia. Κατὰ ταῦτα ὁ τάφος τοῦ ἐσωνάρθηκος

τῶν Βλαχερνῶν δὲν ἀνήκει, ὡς ὑπετέθη, οὔτε εἰς τὸν Βιλλαρδουῖνον² οὔτε εἰς τὸν Robert d'Anjou,³ οὔτε εἰς τὸν σύζυγον τῆς Ἰσαβέλλας Florent de Hainaut⁴, ἀλλ' εἰς Ἐνετόν τινα εὐγενῆ—ὡς δηλοῖ τὸ σῆμα—θανόντα κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1358 καὶ ταφέντα ἐν Βλαχέρναις. Δὲν εἶνε δ' ἀπίθανον ὁ Ἐνετὸς οὗτος νὰ εἴναι τις ἐκ τῶν διοικητῶν τῆς Γλαρέντζας, πρωτεύουσος τῆς φραγκικῆς Ἀχαΐας, ἣτις κατὰ τοὺς χρόνους τούτους διετέλει ὑπὸ τὴν Ἐνετικὴν κυριαρχίαν⁵.

γ) Ὁ κυρίως ναός.

Ἀπὸ τοῦ ἐσωνάρθηκος διὰ τριῶν θυρῶν, μιᾶς μεγάλης τοξωτῆς (165×3.53) ἐν τῷ μέσῳ—τῆς λεγομένης βασιλείου—καὶ δύο μικροτέρων (0.80×2.00) κατὰ τὰ ἄκρα διαμερίσματα εἰσερχόμεθα εἰς τὸν κυρίως ναόν, ὅστις φέρει δύο ἐτι ἐξωτερικὰς εἰσόδους (1.40×3.10) ἐκατέραν ἐν τῷ μέσῳ τῶν μακρῶν αὐτοῦ πλευρῶν (εἰκ. 4).

Ὁ κυρίως ναὸς ἔχει τὸ σχῆμα βασιλικῆς σχηματιζομένης διὰ δύο τοξοστοιχιῶν παραλλήλων πρὸς τὰς μακρὰς αὐτοῦ πλευράς, αἵτινες διαιροῦσι τὸν ὀρθογώνιον χώρον εἰς τρία κατὰ μῆκος κλίτη, ἐν μέσον πλάτους 3.75, καὶ δύο ἄκρα πλάτους 2.28. Τὰ πλάτη τῶν κλιτῶν τούτων περιορίζονται ἐν τῷ ἱερῷ εἰς 3.25 καὶ 1.85 λόγῳ τοῦ μεγαλυτέρου πάχους, ὅπερ ἔχουσιν οἱ τε ἐξωτερικοὶ τοῖχοι τοῦ ἱεροῦ καὶ τὰ ἄκρα ἀνατολικά τμήματα τῶν τοξοστοιχιῶν, ἅτινα χωρίζουσι τὸ βῆμα ἀπὸ τῆς προθέσεως καὶ τοῦ διακονικοῦ.

Ἐκατέρα τῶν τοξοστοιχιῶν ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν τόξων στηριζομένων ἐπὶ δύο κίονων καὶ δύο παραστάδων (εἰκ. 3). Ἐκ τῶν παραστάδων δὲ τούτων αἱ μὲν ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ τοίχου ἔχουσι πᾶχος 0.80 καὶ ἐξοχὴν 0.58, αἱ δὲ δύο ἀνατολικαὶ ἀποτελοῦσι τὰ μέτωπα τῶν 0.94 παχέων τοίχων, περὶ ὧν ἀνωτέρω εἴπομεν.

Οἱ κίονες συνίστανται ἐκ μονολίθων κορμῶν μαρμαρίνων, διαμέτρου 0.37 καὶ ὕψους 2.75,

² Δ. Δ. Χατζηγιάννης 'Εστία 1883, 698.

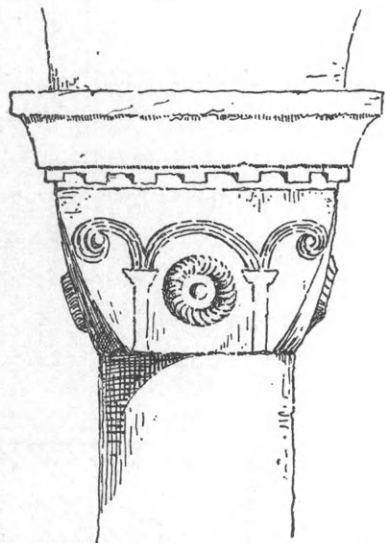
³ R. Rodd, The princes of Achaia A', 142.

⁴ N. Ἑλληνομνημίων IZ' σελ. 102

⁵ W. Miller, Ἱστορία τῆς Φραγκοκρατίας ἐν Ἑλλάδι Μετάφρ. Σπ. Λάμπρου 1909-1910 τόμ. Α' σελ. 412.

¹ La Grèce continentale et la Morée 1843 σελ. 512 Atlas des recherches Histor σ. 6 πίνακος περιεχομένων.

βαινόντων ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τοῦ δαπέδου στεφομένων δ' ἄνω ὑπὸ σφαιροειδῶν κιονοκράνων, ὕψους

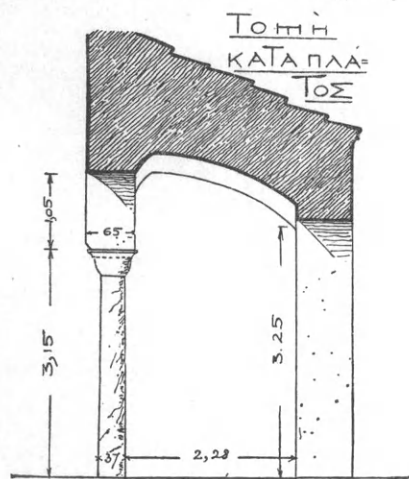
14: Κιονόκρανα τῶν κιόνων τῆς σολέας.

0.40. Περίεργος εἶνε ἡ διακόσμησις τῶν κιονοκράνων τούτων. Κάτωθεν ταπεινοῦ τετραγώνου ἄβα-

15: Ρόδαξ τοῦ κιονοκράνου.

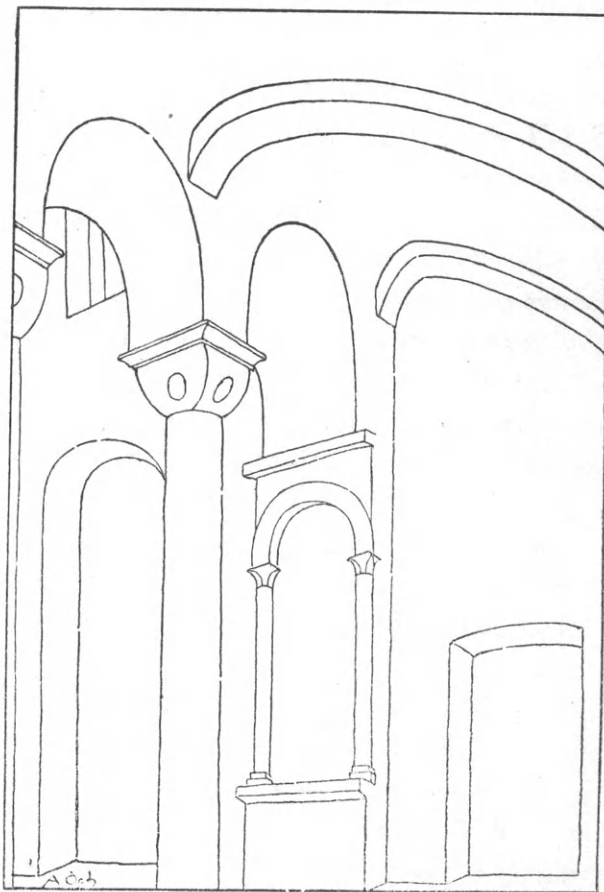
κος, πλευρᾶς 0.61 κοσμουμένου δι' ὀδόντων (εἰκ. 14) εἰκονίζεται ἐφ' ἐκάστης πλευρᾶς σειρὰ τριῶν ἐλαφρῶς ἀναγλύπτων τοξιλίων στηριζομένων ἐπὶ

16: Τομή κατὰ πλάτος τῶν κλιτῶν.

κιονίσκων. Ἐν τῷ μέσῳ ὑπάρχει μέγας ἀνάγλυπτος ρόδαξ, ὅστις εἰς τινὰ μὲν κιονόκρανα διαμορφοῦται ὡς σπεῖρα εἰκ. 14 εἰς ἄλλα δὲ ἔχει τὴν ἐν εἰκόνι 15 μορφήν.

Ἐπὶ τῶν κιόνων βαίνουνσι τόξα ἐλαφρῶς ὑπερυ-

17: Ὅψις τῶν ἐνισχυτικῶν ζωνῶν τῶν θόλων.

ψωμένα ἔχοντα τὴν κλεῖδα εἰς ὕψος 4.20 ἀπὸ τοῦ δαπέδου. Ἀξίον παρατηρήσεως εἶνε ὅτι τὸ πάχος τοῦ ὑπὲρ τοὺς κιόνας τοίχου εἶνε μεγαλύτερον τῆς πλευρᾶς τοῦ ἄβακος, οὕτως ὥστε γεννᾶται ὑπεράνω τοῦ ἄβακος μικρά τις κρέμασις 0.07 (πβλ. εἰκ. 16).

Ἐνδιαφέρων εἶνε ὁ τρόπος τῆς στεγάσεως τοῦ κυρίως ναοῦ, καὶ τοῦ ἱεροῦ, παρουσιάζων συγχρόνως ἐφηρμοσμένα τρία διάφορα συστήματα καλύψεως. Οὕτω τὸ μὲν ἱερόν, ἔχον τὸ δάπεδον κατὰ 0.35 ὑψηλότερον τοῦ λοιποῦ ναοῦ, καλύπτεται κατὰ τὰ τρία αὐτοῦ κλίτη διὰ κτιστῶν ἡμικυλινδρικών καμαρῶν βαινουσῶν ἀπ' Α πρὸς Δ. Τὸ δὲ μέσον κλίτος τῆς σολέας φέρει ἄνωθεν στέγην ξυλίνην¹ ἄλλοτε ὀρατὴν, σήμερον δ' ἀποκρυπτομένην ὑπὸ μεταγενεστέρως ξυλίνης ὕροφῆς, τοποθετημένης εἰς ὕψος 6.90 ἀπὸ τοῦ δαπέδου ἤτοι κατὰ 1.10

¹ Ἡ πρὸς τὸν κ. Millet Ecole grecque σελ. 31 πληροφορία τοῦ κ. Laurent, ὅτι ἡ στέγη τοῦ μέσου κλίτους εἶνε θολωτὴ δὲν εἶνε ἀκριβής.

ὑψηλότερον τῆς κλειδὸς τῆς μέσης καμάρας τοῦ ἱεροῦ. Τέλος τὰ πλάγια κλίτη τοῦ ναοῦ καλύπτονται διὰ κτιστῶν τεταρτοκυλίνδρων (μέγ. ὕψ. 4. 30) βαίνοντων ἐπὶ παχειῶν ἐνισχυτικῶν ζωνῶν (εἰκ. 16, 17). Καὶ οἱ μὲν δύο πρῶτοι τρόποι καλύψεως εἶνε συνήθεις ἐν Ἑλλάδι ἂν καὶ ὁ δεύτερος εἶνε πολὺ σπανιώτερος τοῦ πρώτου δυνάμενος νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐπιβίωσις τῆς ξυλίνης στέγης τῶν παλαιο-χριστιανικῶν ναῶν, ἧς βλέπομεν ποῦ καὶ ποῦ ὀλίγα παραδείγματα ¹. Σπάνιον ὅμως ἐν τῇ βυζαντινῇ τέχνῃ εἶνε τὸ διὰ τεταρτοκυλίνδρων ἐπὶ ἐνισχυτικῶν ζωνῶν σύστημα καλύψεως ², ὅπερ βλέπομεν ἐν ἐφαρμογῇ πρὸ πάντων εἰς τοὺς ρωμανικοὺς ναοὺς τῆς Νοτίου Γαλλίας ³.

Ἐλλείψει τρούλλου ὁ φωτισμὸς τοῦ ναοῦ ἐπιτυγχάνεται διὰ παραθύρων ἀνοιγομένων κατὰ τὸ μέσον κλίτος καὶ δὴ κάτωθεν τῆς μεσαίας στέγης, ἐπὶ τῶν τοίχων δηλαδή, οἵτινες βαίνοντες ἐπὶ τῶν τοξοστοιχιῶν ὑπερέχουσι τῶν στεγῶν τῶν πλαγίων κλιτῶν σχηματίζοντες τὸν φωταγωγόν. Καὶ ἐπὶ μὲν τῶν μακρῶν πλευρῶν ὑπάρχουσι ἀνὰ δύο φωτεινὰ τοξωτὰ ἀνοίγματα εἰς ὕψος 5,40 ἀπὸ τοῦ δαπέδου διαστάσεων 0.57×0.80 (ἐξωτερικῶς), (εἰκ. 3) ἀνὰ ἓν δὲ ἀνοίγμα εὗρηται ἐφ' ἑκατέρας τῶν στενῶν πλευρῶν, ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς. Κατὰ τὰς κάτω πλευρὰς τῶν κλιτῶν παράθυρα δὲν ὑπάρχουσιν.

δ) τὸ ἱερόν.

Τὸ ἱερόν εἶχεν, ὡς συνήθως, ἴδιον φωτισμὸν ἐκ τριῶν μονολόβων τοξωτῶν παραθύρων ἀνοιγομένων κατὰ τὸν ἄξονα ἐκάστης κόγχης Ὑπάρχει δὲ καὶ κατὰ τὴν νότιον πλευρὰν τοῦ διακονικοῦ μικρόν, μετὰ χαμηλωμένων τόξων ὀρθογώνιον παράθυρον· ἀλλὰ τοῦτο ἔχει ἀνοιχθῇ πολὺ μεταγενέστερον.

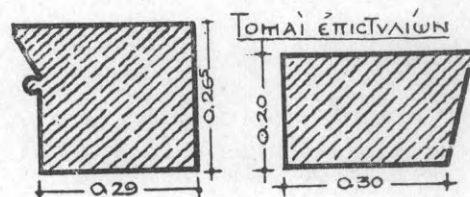
¹ Ἀγία Θεοδώρα "Αρτης Millet École Grecque σελ. 29. Κοίμησις τῆς Θεοτόκου Καλαμπάκας Lampakis Mémoire εἰκ. 43.

² Τὰ μόνα μέχρι τοῦδε γνωστὰ παραδείγματα τεταρτοκυλίνδρου ἐν βυζ. ναοῖς εὗρισκονται ἐν Βλαχοραντζῇ τῆς Ἡπείρου Βερσάκης ΠΑΕ 1914, 246. ἐν Πάλλανθ τῆς Κρήτης Gerola Monumenti veneti nell'isola di Creta εἰκ. καὶ ἐν Πλάτσχ τῆς Μάνης Traquair BSA (1908-9) πιν. XV.

³ Enlart: Architecture religieuse Paris 1919 I εἰκ. σελ. 294, P. Léon: L'art Roman Paris σελ. VI. Joseph: Geschichte der Baukunst I εἰκ. 364 E. Corroyer: Architecture romane εἰκ. 138.

ε) Τὸ εἰκονοστάσιον.

Ἀντὶ τοῦ σημερινοῦ κτιστοῦ εἰκονοστασίου ὑπῆρχεν ἄλλοτε ἐν τῷ ναῷ μαρμαρίνον, ὅπερ καταστραφέν καὶ τεμαχισθέν, τίς οἶδε τίνος ἕνεκα αἰτίας, ἐχρησιμοποιήθη ὑστερώτερον ἐν μέρει πρὸς κατασκευὴν τοῦ ἐσωτερικοῦ πλαισίου τῆς ἀπὸ τοῦ ἐξωνάρθηκος εἰς τὸν ἐσωνάρθηκα ἀγούσης θύρας. Ὅτι δὲ τὰ ἀπαρτίζοντα τὸ ἐν λόγῳ πλάσιον τεμάχια ἀνήκουσιν εἰς εἰκονοστάσιον ἀποδεικνύουσι τοῦτο μὲν αἱ διαστάσεις καὶ ἡ τομὴ τῶν (εἰκ. 18), ἧτις εἶνε χαρακτηριστικὴ δι' ἐπιστύλια εἰκο-

18: Τομὴ ἐπιστυλίων τοῦ εἰκονοστασίου.

νοστασίων, τοῦτο δὲ ἡ διάταξις τῆς διακοσμήσεως τοῦ ἐξ αὐτῶν ὡς ὑπερθύρου σήμερον χρησιμεύοντος (εἰκ. 19). Πράγματι ὡς βλέπει τις ἐκ τῆς

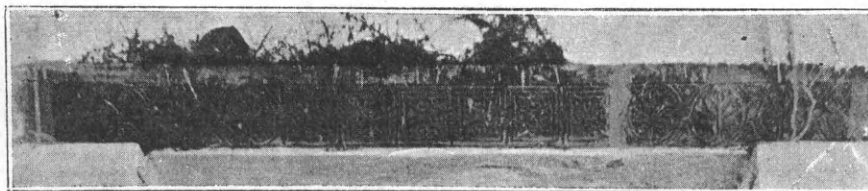
19: Κάτω ὄψις ἐπιστυλίων εἰκονοστασίου.

παρατιθεμένης εἰκόνος ἡ διακόσμησις τῆς κάτω ἐπιφανείας τοῦ λοξομήτου ὑπερθύρου δὲν εἶνε συνεχής. Μεταξὺ ἐνὸς μέσου τμήματος, ἐν ᾧ παρίστανται τρεῖς ἐφαπτόμενοι ἀλλήλων κύκλοι περιβάλλοντες ὁ μὲν σταυρὸν ἰσοσκελῆ, οἱ δὲ ρόδακας ἐξαφύλλους, καὶ τῶν ἑκατέρωθεν διακοσμήσεων ὧν λόγῳ τῆς ἐντειχίσεως, φαίνονται σήμερον μόνον τὰ ἄκρα τμήματα μεσολαβοῦν χώροι τετραγῶνοι ἐντελῶς ἀκόσμητοι. Ἡ τοιαύτη ὅμως διάταξις ἰδιάζει μόνον εἰς ἐπιστύλια εἰκονοστασίων ⁴ στηριζόμενα ἐπὶ τετραγώνων στηριγμάτων, ὧν αἱ κεφαλαὶ ἐφάπτονται τῶν μεταξὺ τῆς διακοσμῆσεως τετραγώνων κενῶν, ἅτινα τούτου ἕνεκα παραμένουσιν ἀκόσμητα. Τὸ ὑπερθύρον λοιπὸν τοῦ νεωτέρου πλαισίου τῆς θύρας κοσμούμενον κατὰ τὴν

⁴ Π. χ. ἐν Ἀγ. Ἀποστόλοις Λεοντάρη Orlandos, Revue des études grecques 1921, σελ. 174 εἰκ. 6, C.

ἐμπροσθίαν του ἐπιφάνειαν δι' ἀνθεμίων καὶ ἄλλων κοσμημάτων (εἰκ. 20) ἀνήκει ἀσφαλῶς εἰς τὸ

παλαιὸν τοῦ ναοῦ εἰκονοστάσιον. Εἰς τὸ αὐτὸ δ' εἰκονοστάσιον ἀνήκουσι, λόγῳ τῶν διαστάσεων καὶ

20: Ἐμπροσθία ὄψις ἐπιστυλίου κιονοστασίου.

τῆς διακοσμήσεώς των, καὶ οἱ ἀποτελοῦντες τοὺς σταθμοὺς τοῦ αὐτοῦ πλαισίου θύρας λίθοι, οὗ ἡ διατομή εἶνε ὀρθογώνιον στεφόμενον δι' ὠραίων βυζαντινῶν ἀστραγάλων (εἰκ. 21) σχηματιζο-

21: Ἀστράγαλος ἐπιστυλίου.

μένων δι' ἀτρακτοειδῶν σωματίων συνενουμένων διὰ τριῶν κρίκων ἐν [ἀντιθέσει πρὸς τὸν

κλασσικὸν ἀστράγαλον, ἐν τῷ ὁποίῳ οἱ κρῖκοι οὐδέποτε εἶνε πλείονες τῶν δύο. Ἡ κατακόρυφος παρειὰ τῶν λίθων τούτων εἶνε κατάκοσμος διὰ ποικίλων βυζαντινῶν θεμάτων (εἰκ. 22, 23). Κοσμήματα φυτικά, ἐλικοειδῆ, καὶ ἀνθεμιοειδῆ, σταυροὶ ἐντὸς τόξων φερομένων ὑπὸ διδύμων κιονίσκων, πτηνὰ χαριεντιζόμενα μετὰ τετραπόδων, ἢ ραμφίζοντα βότρυν ἢ πίνοντα ἐκ περιρραντηρίου πληροῦσι κατὰ τρόπον διακοσμητικώτατον ὅλην τὴν ἐμπροσθίαν ἐπιφάνειαν. Ἡ ἰσότης μήκους καὶ ἡ αὐστηρῶς συμμετρικὴ διάταξις τῆς διακοσμῆ-

22: Τεμάχιον ἐπιστυλίου τοῦ εἰκονοστασίου Α.

σεως τῶν δύο τούτων τεμαχίων, μαρτυρεῖ ὅτι ἦσαν που συμμετρικῶς τοποθετημένα καὶ ὅτι ἀπετέλουν τὸ ἐν συνέχειαν τοῦ ἑτέρου. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περι-

πτώσει θὰ ἐσχημάτιζον δοκὸν μήκους $2 \times 2.27 = 4.54$. Ἐπειδὴ δὲ τὸ μεταξὺ τῶν τοίχων τοῦ ἱεροῦ ἄνοιγμα εἶνε 3.95 πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν

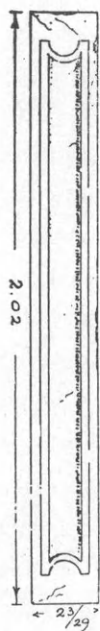
23: Τεμάχιον ἐπιστυλίου τοῦ εἰκονοστασίου Β.

ὅτι ἕκαστον ἄκρον ἦτο ἐντετειχισμένον κατὰ 0.30. Τοῦτο δὲ πράγματι φαίνεται καὶ ὅτι συνέβαινε ἂν κρίνωμεν ἐκ τῆς φθορᾶς τοῦ κοσμήματος, ἥτις παρατηρεῖται ἐπὶ μήκους 0.30 ἀπὸ τε τοῦ ἀριστεροῦ ἄκρου τοῦ ἐνὸς (Α) καὶ τοῦ δεξιοῦ ἄκρου τοῦ ἄλλου (Β). Ἐπειδὴ δὲ τοποθετούμενων τῶν λίθων Α καὶ Β κατ' ἐπέκτασιν γεννᾶται κατὰ τὸν ἄξονα τοῦ ἀνοίγματος ἀρμός, συμπεραίνομεν ὅτι τὰ ἐπιστύλια Α καὶ Β ἐστηρίζοντο ἐπὶ ἄλλου ἐπιστυλίου.

Κατὰ ταῦτα τὸ μὲν ἰσχυρότερον ὕψους 0.25 μὲ τὴν λοξότμητον μορφήν ἐπιστύλιον καὶ τὴν κεκοσμημένην κάτω ἐπιφάνειαν, ἐσχημάτιζε τὴν πρώτην ταινίαν τοῦ ἐπιστυλίου τοῦ εἰκονοστασίου, τὰ δὲ ἐλαφρότερα ὀρθογωνίου τομῆς τεμάχια Α καὶ Β ἀκόσμητα τὴν κάτω ἐπιφάνειαν, θὰ ἐσχημάτιζον τὴν δευτέραν ταινίαν τοῦ ἐπιστυλίου, στεφομένην ὑπὸ τοῦ ἀστραγάλου.

Θὰ ἡδύνατό τις ἐν τούτοις νὰ ὑποθέσῃ καὶ ὅτ

τὰ ὀρθογωνίου τομῆς ἐπιστύλια μήκους 2.27 ἀνῆκον εἰς τὸ ἐπιστύλιον τῶν πρὸ τῆς προθέσεως καὶ τοῦ διακονικοῦ τμημάτων τοῦ εἰκονοστασίου, πρὸς τῶν ὁποίων τὰ ἀνοίγματα (1.82 καὶ 1.87) συμβιβάζεται τὸ μήκος των. Ἀλλ' ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸ ἀκόσμητον τῆς κάτω ἐπιφανείας των ἀφ' ἑτέρου δ' ἡ φθορὰ τοῦ μὲν κατὰ τὸ δεξιὸν τοῦ δὲ κατὰ τὸ ἀριστερὸν ἄκρον καὶ τέλος ἡ αὐστηρὰ συμμετρία τῆς ἐπ' αὐτῶν διακοσμήσεως ἀποδεικνύουσι πιθανώτατην τὴν πρώτην ἐκδοχὴν.

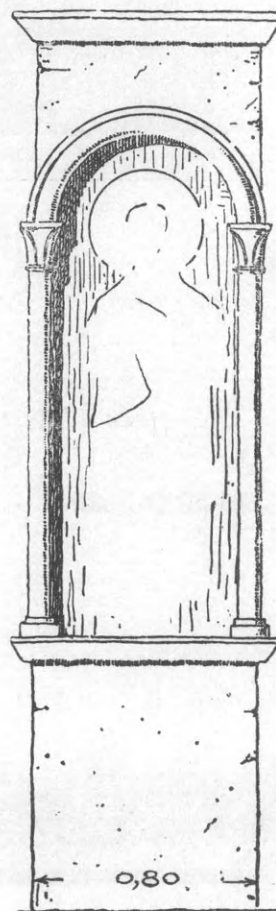

24: Πεσσός

Εἰς τὸ αὐτὸ εἰκονοστάσιον ἀνήκει πιθανώτατα καὶ πεσσὸς ἐξ ἐρυθρωποῦ λίθου ἐντετειγισμένος παρὰ τὴν ΒΔ τοῦ ἐξωνάρθηκος γωνίαν· διότι ἡ διατομή του (0.23×0.20) ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰ μεταξὺ τῆς διακοσμήσεως τῆς κάτω πλευρᾶς τοῦ ἐπιστυλίου κενά. Ὁ πεσσὸς (εἰκ. 24) κοσμεῖται κατὰ τρεῖς αὐτοῦ πλευρὰς διὰ τοῦ συνήθους εἰς στήριγμα εἰκονοστασίων κοσμήματος ἔχει δὲ ὕψος 2.02. Τὸ σχετικῶς μικρὸν τοῦτο ὕψος δὲν πρέπει νὰ ξενίσῃ λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι πάντα σχεδὸν τὰ μαρμάρινα βυζαντινὰ τέμπλα κατεσκευάζοντο πολὺ χαμηλά. Οὕτω π. χ. ἐν τῷ ναῷ τῆς Παναγίας τῶν Πυλῶν, παρὰ τὰ Τρίκκαλα τῆς Θεσσαλίας (Πόρτα Παναγιά), ἐπὶ μεσαίου ἀνοίγματος τοῦ ἱεροῦ 3.10, οἱ κιονίσκοι ἔχουσιν ἄνευ τοῦ κιονοκράνου ὕψος 2.07, εἰς δὲ τὴν πρόθεσιν καὶ τὸ διακονικὸν 2.07 μετὰ καὶ τοῦ κιονοκράνου.

Πλὴν δὲ τοῦ κυρίως εἰκονοστασίου ὑπάρχουσι σήμερον ἐν τῷ ναῷ καὶ τέσσαρα προσκυνητάρια ἐκ πώρου λίθου δύο μὲν ἐκατέρωθεν τοῦ εἰκονοστασίου δύο δὲ ἐρειδόμενα ἐπὶ τῶν ἐκατέρωθεν τῆς βασιλείου πύλης παραστάδων. Τὰ προσκυνητάρια ταῦτα (εἰκ. 17 καὶ 25) τοποθετημένα εἰς ὕψος 0.96 ἀπὸ τοῦ δαπέδου ἀποτελοῦνται ἐκ δύο κιονίσκων ὑποβασταζόντων ἡμικυκλικὸν τόξον, ὅπερ ὅμως περιέργως δὲν φέρει, ὡς τὰ βυζαντινά, στέφιν τινα ὑπεράνω καὶ διὰ τοῦτο ὕστερεϊ ἀπὸ αἰσθητικῆς ἀπόψεως. Ἐν ἄλλο δὲ μειονέκτημα τῶν προσκυνηταρίων τούτων εἶνε ὅτι τὸ πλάτος των ὑπερβαίνει τὸ πάχος τῆς παραστάδος, ἐφ' ἧς ἐρείδεται. Ἡ μορφή των μετὰ φύλλων καλάμου

κιονοκράνων τῶν κιονίσκων του καὶ ἡ τομὴ τοῦ τόξου τοῦ προσκυνηταρίου τούτου μαρτυροῦσι χρόνους φραγκικοῦς.

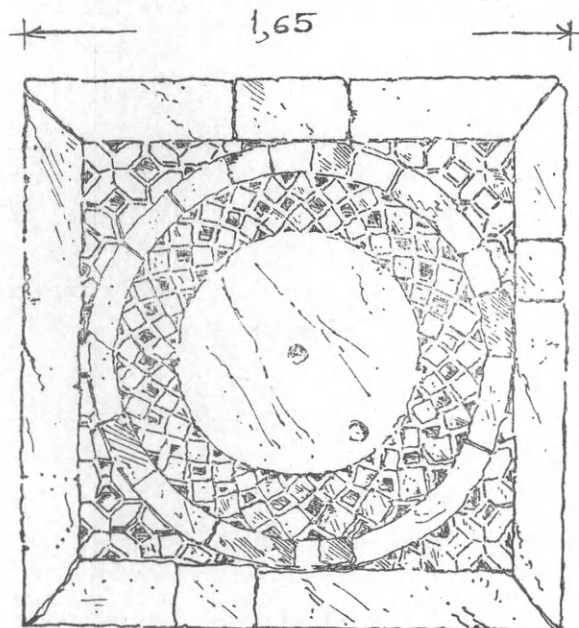
25: Προσκυνητάριον.

Ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς διακοσμήσεως τοῦ ναοῦ ἐλάχιστα δυστυχῶς διετηρήθησαν. Οὕτω ἐκ τοῦ δαπέδου διεσώθη μόνον τὸ ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ ὑπὸ τῶν τεσσάρων κιόνων τῆς βασιλικῆς σχηματιζομένου ὀρθογωνίου ὠραῖον μαρμαροθέτημα—τὸ ὁμόφαλιον—(εἰκ. 26) συντεθειμένον ἐκ μικρῶν τετραγώνων καὶ ρομβοσχημῶν μαρμάρων χρώματος λευκοῦ, κυανοῦ καὶ ἰώδους, σχηματιζόντων κύκλον ἐγγεγραμμένον ἐντὸς τετραγώνου πλευρᾶς 1.65.

Τοιχογραφίαι καὶ φορητὴ εἰκὼν Βλαχέρνας.

Ἐκ τῶν τοιχογραφιῶν, αἵτινες ἄλλοτε θὰ ἐκάλυπτον τοὺς τοίχους, καὶ ἃς ἐξήλειψε γενναία ἀσβεστόχριστις, διετηρήθησαν ὀλίγαι μόνον ἐν τῷ διακονικῷ. Ἐπὶ τῆς καμάρας καὶ τῶν τοίχων τοῦ διαμερίσματος τούτου εἰκονίσθησαν ἐντὸς μικρῶν

ὀρθογωνίων τμημάτων χωριζομένων δι' ἐρυθρῶν ταινιῶν οἱ 24 οἴκοι τοῦ Ἀκαθίστου. Δεῖγμα αὐτῶν

26: Ὁμφάλιον.

παρέχει ἡ παρατιθεμένη εἰκὼν τῆς Ὑπαπαντῆς, ἐν ᾗ τὸ παιδίον Ἰησοῦν φέρει εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ὁ Συμεὼν (εἰκ. 27). Αἱ τοιχογραφίαι τοῦ διακο-

27: Τοιχογραφία τοῦ διακονικοῦ.

νικοῦ ἔχουσι καλὸν ὅπως δὴ ποτε σχέδιον, φαίνεται δ' ὅτι ἐποιήθησαν κατὰ τὸν 17^{ον} μ. Χ. αἰῶνα.

Τοῦ λόγου δ' ὄντος περὶ εἰκόνων καὶ ἵνα περάνωμεν τὴν περιγραφὴν τοῦ ἐσωτερικοῦ, θὰ ἀναφέρωμεν καὶ τὴν ἀργυρένδυτον παλαιὰν φορητὴν εἰκόνα, τὴν κοσμοῦσαν τὸ σημερινὸν τοῦ ναοῦ εἰκονοστάσιον καὶ παριστῶσαν τὴν Θεοτόκον κατὰ τὸν τύπον τῆς Γλυκοφιλοῦσης κρατοῦσαν διὰ τῆς ἀρι-

στερᾶς τὸν Ἰησοῦν ἐν ταῖς ἀγκάλας τῆς (εἰκ. 28). Παρὰ τὴν κεφαλὴν τῆς Θεομήτορος εἰκονίζονται

28: Φορητὴ εἰκὼν Παναγίας Βλαχέρνας.

ἐντὸς μεταλλίων δεξιὰ μὲν ὁ ἀρχάγγελος Γαβριήλ, ἀριστερὰ δ' ὁ Μιχαήλ. Κάτωθεν δὲ τῶν μεταλλίων τούτων ἐχαράχθη ἡ ἐπιγραφὴ

Ἡ κυρία ἡ Βλαχέρνα

ἄνωθεν δὲ πάλιν τῶν Ἀρχαγγέλων καὶ τρόπον τινὰ ὡς συνέχεια τῆς κάτω ἐπιγραφῆς ἐγράφη:

Ἐκ τῆς μονῆς Κλαρέντζας.

Τέλος εἰς τὴν κάτω πλευραν τῆς εἰκόνης ἡ ἀφιερωτῆριος ἐπιγραφὴ λέγει:

Διὰ δαπάνης ἐμοῦ Παϊσίου Ἱερομονάχου Πανκράτη ἐκ πόλεως Τρίκκης ΑΨΙΗ.

Ὁ παριστάμενος ἐνταῦθα εἰκονογραφικὸς τύπος τῆς Θεομήτορος, ἥτις ρητῶς ἐπονομάζεται Βλαχέρνα, οὐδόλως συμφωνεῖ πρὸς τὸν ἐκ τῶν μνημείων καὶ τῶν πηγῶν εἰκαζόμενον τύπον τῆς Βλαχερνιτίσσης. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὑπάρχει ἀσυμφωνία ὡς πρὸς τὸν ἀκριβῆ καθορισμὸν τοῦ τύπου τούτου. Οὐτὼ δὲ μὲν Σπ. Λάμπρος¹ στηριζόμενος ἐπὶ νομίσματος τοῦ Κωνσταντίνου Μονομάχου² (1042-1054)

¹ Αἱ Ἀθῆναι περὶ τὰ τέλη τοῦ 12^{ου} αἰῶνος Ἀθῆναι 1878 σ. 37 σημ. 1.

² Sabatier Monnaies byz. πιν. XLIX, 12, Wroth Imperial byzantine coins of the British Museum London 1908 τόμ. II σ. 502 πιν. LIX 5.

ὑπεστήριξεν ὅτι ἡ Βλαχερνίτισσα παρίστατο ὀρθία, ἔχουσα τὰς χεῖρας ἀνατεταμμένας ἐν στάσει δεήσεως, ἀλλ' ἄνευ τοῦ Ἰησοῦ ἐν μεταλλίῳ πρὸ τοῦ στήθους. Ἐξ ἄλλου ὁ G. Millet¹ φρονεῖ, ὅτι δὲν ὑπῆρξε πάντοτε σταθερὸς ὁ τύπος τῆς Βλαχερνίτισσης. Ὁ Kondakof² στηριζόμενος ἐπὶ χωρίου τοῦ Πορφυρογεννήτου (ἐκδ. Βόννης I, 553) ἀπέδειξεν, ὅτι ἐν τῷ ναῷ τῶν Βλαχερνῶν ὑπῆρχον πλείονες τῆς μιᾶς εἰκόνες καὶ παρεδέχθη τούτου ἕνεκα πολλαπλότητα εἰκονογραφικῶν τύπων. Αὐξήσιν δ' ἐπίσης τοῦ ἀριθμοῦ τῶν εἰκονογραφικῶν τύπων τῆς Βλαχερνίτισσης ἀπὸ τοῦ 10^{ου} καὶ ἐξῆς αἰῶνος παρεδέχθη καὶ ὁ Wulff³, ὑποστηρίζας α) ὅτι κατὰ τοὺς πρὸ τῶν εἰκονοκλαστῶν χρόνους ἡ Βλαχερνίτισσα παρίστατο ὀρθία, κρατοῦσα δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν τὸν Ἰησοῦν, εἴτε ἐν μεταλλίῳ εἴτε μὴ. β) ὅτι ἐπὶ Μακεδόνων ἡ Βλαχερνίτισσα παρίστατο ἄνευ τοῦ παιδίου καὶ γ) ὅτι ἡ Πλατυτέρα, ὡς νεωτέρα Βλαχερνίτισσα, παρίστατο μὲ τὸν Ἰησοῦν ἐπιστήθιον ἐν μεταλλίῳ. Τέλος ὁ Ebersolt⁴, συμφωνῶν πρὸ τὸν Kondakof, παραδέχεται τὴν ἐν τῷ ναῷ τῶν Βλαχερνῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως συνύπαρξιν δύο εἰκόνων τῆς Θεοτόκου, τῆς μὲν ἐχούσης τὸν ἐπὶ τοῦ νομίσματος Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου τύπον, τῆς δὲ φερούσης πρὸ τοῦ κόλπου αὐτῆς τὸν Ἰησοῦν ἐν μεταλλίῳ.

Ἡ ἐν τῇ μονῇ τῆς Ἡλείας εἰκὼν τῆς Παναγίας πρὸς οὐδένα τῶν ἄνω τύπων συμφωνεῖ. Ποίας ἡλικίας εἶνε ἡ εἰκὼν αὕτη δὲν γνωρίζομεν, διότι καλύπτεται ὑπὸ τῆς μεταγενεστέρας ἀργυρᾶς ἐσθῆτος· πάντως ὅμως λόγῳ τοῦ εἰκονογραφικοῦ τύπου τῆς Γλυκοφιλούσης, ὃν παρεδέχθη διὰ τὴν Βλαχέρναν ὁ τεχνίτης τῆς, πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ὁ παλαιὸς τύπος τῆς Βλαχερνίτισσης εἶχε πλέον λησμονηθῇ, ὅταν ἐποιήθη ἡ ἡμετέρα εἰκὼν, ἥτις κατὰ ταῦτα θὰ εἶναι πιθανῶς τοῦ τέλους τοῦ 17^{ου} μ.Χ. αἰῶνος, ἀσφαλῶς δ' ἀρχαιοτέρα τοῦ 1718, ἔτους κατασκευῆς τῆς ἀργυρᾶς ἐσθῆτος.

Γ' Ὁ ὑπὲρ τοὺς νάρθηκας ὄροφος.

Ὑπεράνω τοῦ ἐξωνάρθηκος καὶ τοῦ ἐσωνάρθηκος ὑπάρχει δευτέρος ὄροφος, εἰς ὃν ἀνέρχεται τις

¹ BCH 1893, 78 σημ. 2.

² Vizantiskije Cerevi κλπ. Odessa σελ. 18.

³ Koimeskirche zu Nicäa, Strassburg 1903, 258-268.

⁴ Sanctuaires de Byzance, Paris 1921, 50.

διὰ κτιστῆς κλίμακος εὐρισκομένης κατὰ τὴν βορειὸν πλευρὰν τοῦ ναοῦ (εἰκ. 29) εἰς ἀπόστασιν 1.60 ἀπὸ τοῦ βορείου τοίχου (δρα κάτοψιν εἰκ. 4).

Ἡ κλίμαξ αὕτη, πλάτους ἐνὸς μόνον μέτρου, ἀποτελεῖται ἐκ 18 ἐν συνόλῳ μαρμαρίνων βαθμίδων, στηριζομένων ἐπὶ ὀξυκορύφου τόξου, ὅπερ σημερον ἔχει ἐν μέρει φραχθῇ, ἵνα ἀποτελέσῃ κόγχην. Εἰς τὸ βάθος τῆς κόγχης ταύτης ἔχει ἐντειχισθῇ τὸ παραπλεύρως εἰκονιζόμενον ἀνάγλυφον (εἰκ. 30) παριστῶν κένταυρον, κρατοῦντα ρόπαλον διὰ τῆς δεξιᾶς καὶ ἐτοιμαζόμενον νὰ ἐπιτεθῇ ἐναντίον ζώου, πιθανώτατα ἀγριοχοίρου, οὗτινος φαίνεται κατὰ τὸ δεξιὸν ἄνω ἡμισυ τοῦ ἀναγλύφου ἡ κεφαλὴ δάκνουσα καρπὸν, τοῦ λοιποῦ σώματος τοῦ ζώου ὄντος ἀποκεκρυμένου. Ἡ σκηνὴ ὑπόκειται ἐντὸς δάσους, ὡς μαρτυροῦσι τὰ φυτὰ, ἅτινα εἰκονίζονται περὶ τὸν κένταυρον. Παραστάσεις εἰλημμένοι ἐκ τῆς ἀρχαίας μυθολογίας, ἰδίᾳ δὲ κενταύρων, δὲν εἶνε ἀσυνήθεις ἐν τῇ βυζαντινῇ τέχνῃ ἀπὸ τοῦ 10^{ου} αἰῶνος καὶ ἐξῆς⁵. Τὰς εὐρίσκομεν συχνὰ καὶ ἐπὶ μαρμαρίνων πλακῶν⁶ καὶ ἐπὶ ξυλίνων ἢ ὀρειχαλκίνων θυροφύλλων⁷ καὶ ἐπὶ ὑφασμάτων καὶ τέλος ἐν μικρογραφίαις χειρογράφων⁸ καὶ τοιχογραφίαις⁹, ἀκόμη δὲ καὶ ἐπὶ ἀγγείων¹⁰. Τὸ ἡμέτερον ἀνάγλυφον, ὕψους 0.82 καὶ μεγίστου σφζ. μήκους 0.88 μ. μετέτελει τὸ 12^{ον} μ.Χ. αἰῶνος, δυνατόν νὰ ἀπετέλει ἄλλοτε θωράκιον τοῦ μαρμαρίνου εἰκονοστασίου τοῦ ναοῦ.

Ὁ ἄνω ὄροφος, εἰς ὃν ἄγει ξυλίνη γέφυρα ἀπὸ τῆς κορυφῆς τῆς κλίμακος, διαιρεῖται διὰ τοίχου βαίνοντος ἐπὶ τοῦ χωρίζοντος τὸν ἐξωνάρθηκα ἀπὸ τοῦ ἐσωνάρθηκος, εἰς δύο ἐπιμήκη διαμερίσματα. Ἀλλὰ δὲ πάλιν νεώτερα ἐγκάρσια χωρίσματα κατεσκευασμένα διὰ ξυλοπήχεων καὶ κονιάματος διαι-

⁵ Diehl: Manuel d'art byzantin 373.

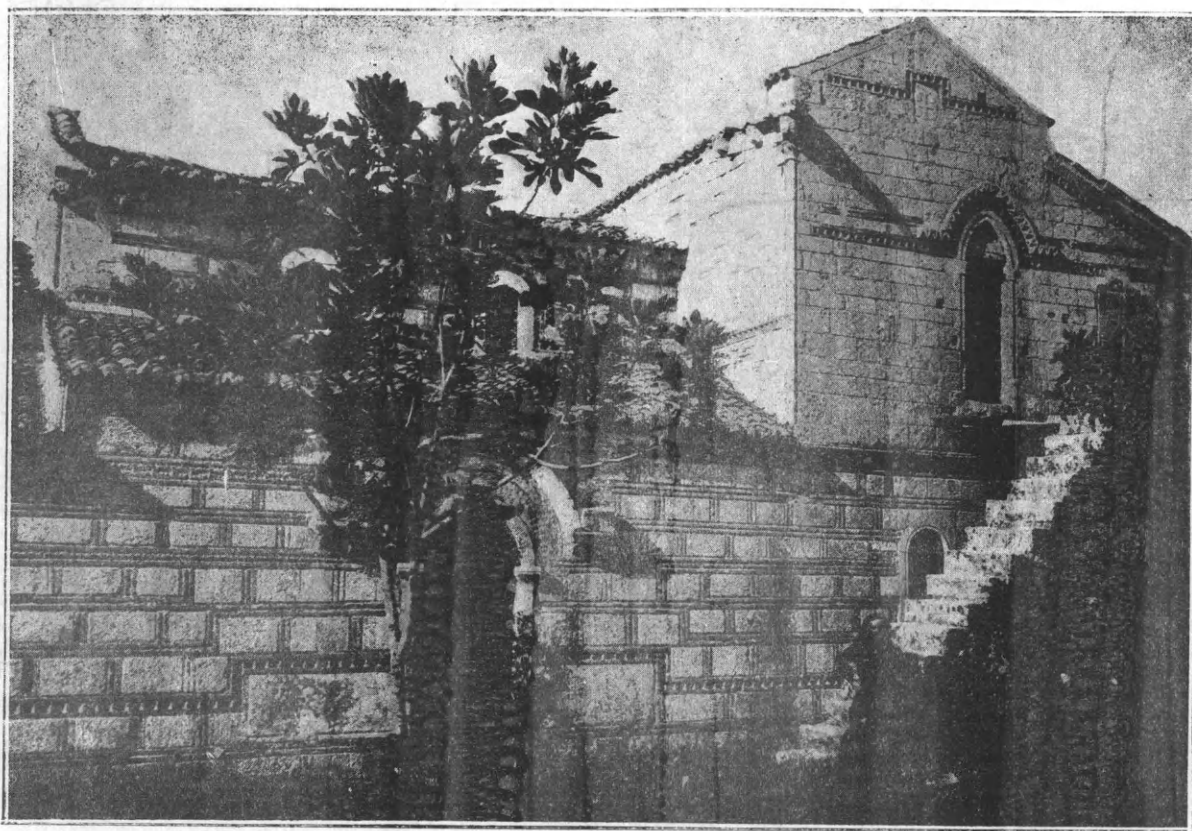
⁶ Ἀνάγλυφον βυζαντινοῦ μουσείου Ἀθηνῶν Bréhier: Nouv. archives des Missions Scientifiques Paris 1913 fasc 9 σελ. 23. Σερβία Kalenic Millet: Ancien art Serbe Paris εἰκ. 230.

⁷ Ἀχρίς, θύρα Ἀγ. Νικολάου Kondakof: Makedonija Πετρούπολις 1909 πίν. III. Filow: Altbulgarische Kunst Bern 1919 πίν. XXXIV Millet: Ancien art serbe εἰκ. 168 Diehl: Manuel εἰκ. 417. Novgorod Réau: L'art russe Paris 1921 πίν. 15. Trani Bertaux: L'art byzantin dans l'Italie meridionale εἰκ. 176.

⁸ Μέγα Σπήλαιον. Σωτηρίου: Ἀρχ. Δελτίου 1918 παρ. εἰκ. 15 Brett. Μουσείου (Add. Manusc.) Dalton: Byzantine art and archaeology 1911, εἰκ. 154.

⁹ Diehl: L'art byzantin dans l'Italie meridionale 91.

¹⁰ H. Wallis: Byzantine ceramik art London 1907-πίν. II εἰκ. 3.

29: Ὅψεις τοῦ καθολικοῦ ἀπὸ ΒΑ.

ροῦσι τὰ δύο μεγάλα διαμερίσματα εἰς μικρότερα δωμάτια, χρησιμοποιούμενα σήμερον ὡς κελλία καὶ ἀποθήκας. Ἄλλοτε τὰ μεγάλα διαμερίσματα τοῦ ἄνω ὀρόφου θὰ ἐχρησίμευσον πιθανῶς ὡς σκευοφυλάκεια ἢ βιβλιοθήκη ἢ τέλος ὡς κατοικία τοῦ ἡγουμένου, ὡς ἐξ ἀναλόγων παρχαδειγμάτων συμπεραίνομεν. ¹

2) Τὸ ἐξωτερικὸν τοῦ ναοῦ.

Ὁ ἐξετάζων ἐξωτερικῶς τὸν ναὸν (εἰκ. 1, 29, 31) θέλει ἐν πρώτοις παρατηρήσει, ὅτι παρὰ τὴν ἀρμονίαν, ἣν παρουσιάζει ἐν τῷ συνόλῳ τοῦ τὸ καθολικὸν τῶν Βλαχερνῶν, τὸ ἀνατολικὸν τοῦ τμήματος ἥτοι ὁ κυρίως ναὸς καὶ ὁ κάτω ὀρόφος τοῦ νάρθηκος διαφέρει τοῦ δυτικοῦ, ἥτοι τοῦ ἐξωνάρθηκος καὶ τοῦ ἄνω ὀρόφου τοῦ ἐσωνάρθηκος καὶ κατὰ τὸ σύστημα τῆς τοιχοδομίας καὶ κατὰ τὰς ἀρχιτεκτονικὰς μορφὰς καὶ τέλος κατὰ τὴν διακόσμησιν. Λόγῳ τῆς ριζικῆς ταύτης διαφορᾶς τῶν δύο ρηθέν-

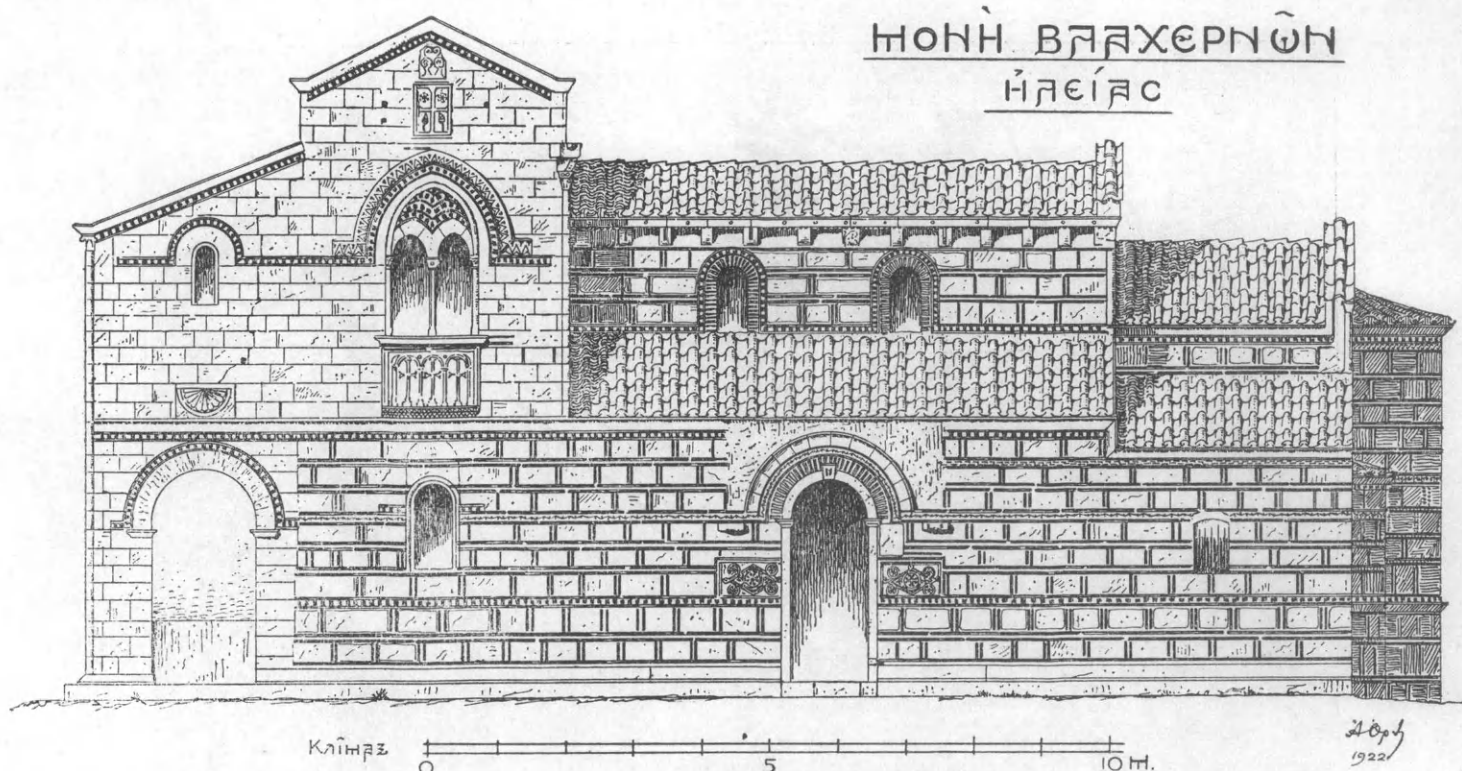
των τμημάτων θέλομεν καὶ ἡμεῖς ἐξετάσει ταῦτα χωριστά, ἀρχόμενοι ἀπὸ τοῦ ἀνατολικοῦ, ὅπερ, ὡς θὰ ἴδωμεν, εἶναι καὶ τὸ ἀρχαιότερον.

30: Ἀνάγλυφο· ἐν τῇ ὑπὸ τὴν κλίμακα κόγχῃ.

¹ Millet: Le monastère de Daphni. Paris 1899, 59
Brockhaus: Die Kunst in den Athosklöstern σ. 20.

α') Ἀνατολικὸν τμήμα. Τοιχοδομία. Οἱ τοῖχοι τοῦ κυρίως ναοῦ καὶ τοῦ ἐσωνάρθηκος εἶνε ἐκτισμένοι διὰ κανονικῶν ὑπερύθρων πωρολίθων, περιβαλλο-

31: Νοτία ὄψις τοῦ καθολικοῦ τῶν Βλαχερνῶν.

μένων πανταχόθεν ὑπὸ διπλῆς σειρᾶς πλίνθων μὴ ἐφαπτομένων οὔτε πρὸς ἀλλήλας οὔτε πρὸς τοὺς λίθους, ἀλλὰ πάντοτε τῇ παρεμβολῇ κονιάματος ἰσοπαχοῦς πρὸς τὰς πλίνθους. Οἱ χρησιμοποιηθέντες πωρόλιθοι εἶνε ἐπιμελῶς εἰργασμένοι, ὕψους κατὰ μέσον ὅρον 0. 30 καὶ μήκους ποικίλλοντος ἀπὸ 0. 40 μέχρι 0. 80. Αἱ πλίνθοι, χρώματος βαθέος ἐρυθροῦ, κανονικώταται καὶ λειοτριβεῖς, ἔχουσι διαστάσεις 0. 31×0. 035. Τὸ κονίαμα, μεμιγμένον μετὰ κοπανισμένων κεράμων (κουρασάνι), παρεμβάλλεται μεταξὺ τῶν λίθων καὶ τῶν πλίνθων οὕτως, ὥστε ἡ ὁρατὴ του ἐπιφάνεια νὰ κεῖται κατὰ τι (0. 005) ἐσώτερον τῆς ἐπιφανείας τῶν πωρολίθων καὶ τῶν πλίνθων. Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον παράγεται μικρὰ σκιά χρησιμεύουσα, ἵνα τονίζη ἔτι μᾶλλον τὰ περιγράμματα τῶν λίθων καὶ τῶν πλίνθων.

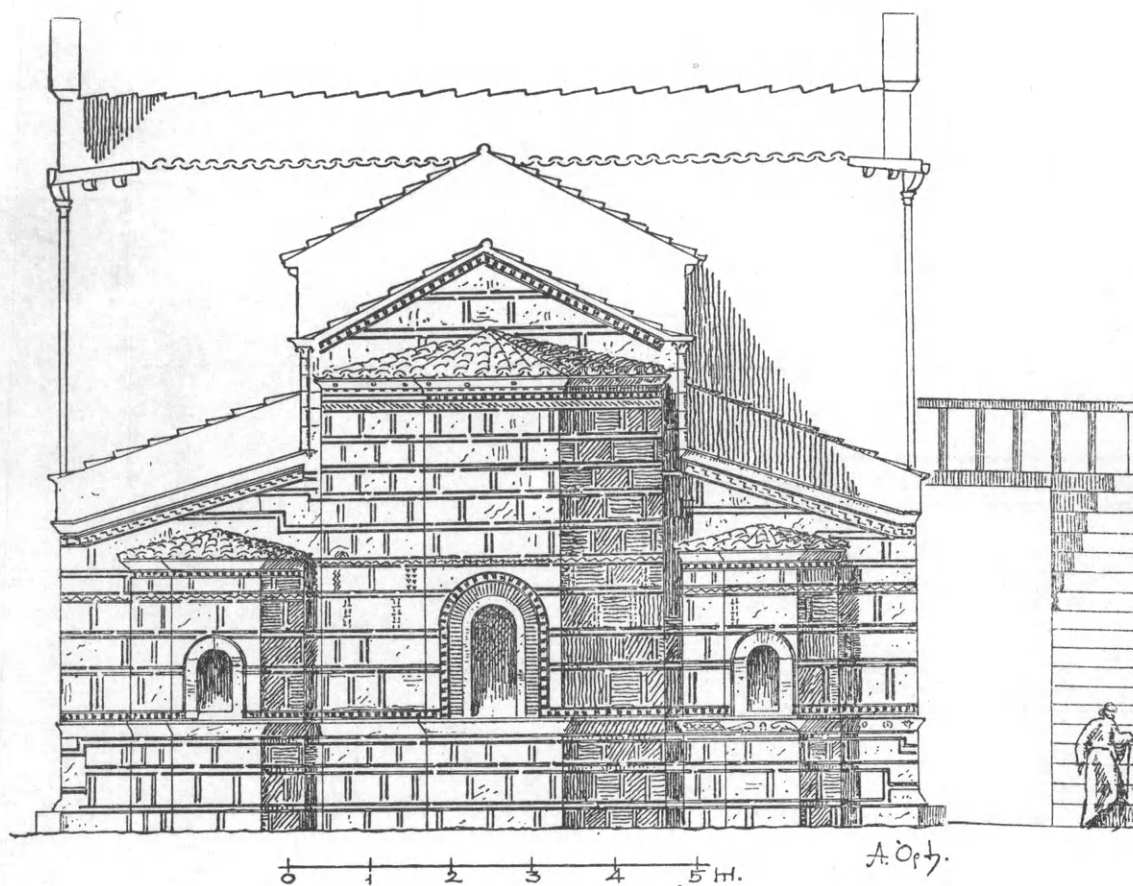
Ἀνοίγματα. Ἐκάτερος τῶν μακρῶν τοίχων τοῦ ναοῦ φέρει σήμερον (εἰκ. 31) ἀνὰ ἓν μικρὸν παράθυρον κατὰ τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον, μίαν τοξωτὴν θύραν ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἓν μικρὸν παράθυρον κατὰ τὸν ἐσωνάρθηκα. Ἐκ τῶν ανοιγμάτων τούτων παλαιὰ εἶνε μόνον τὰ δύο τελευταῖα· διότι, ὡς ἤδη εἶπομεν, τὸ μικρὸν παράθυρον ἠνοίχθη

κατὰ τὸν 19^{ον} αἰῶνα. Καὶ τὸ μὲν παράθυρον τοῦ νάρθηκος, πλάτους 0, 54, ἦτο ἀρχικῶς πολὺ ὑψηλότερον (1. 93), ὡς μαρτυροῦσι τὰ σαφῶς διατηρηθέντα ἴχνη τοῦ ἀρχικοῦ ἀνοίγματος. Εἶτα ὁμοῦς τὸ ὕψος του περιορίσθη εἰς 1. 20· τότε δὲ καὶ ἐφωδιάσθη διὰ πωρίνου πλαισίου, ὅπερ, ὡς ἐκ τῆς τομῆς αὐτοῦ ἐμφαίνεται (εἰκ. 32), προέρχεται ἐκ

32: Τομὴ τοῦ πλαισίου τοῦ παραθύρου τοῦ ἐσωνάρθηκος.

χρόνων Φραγκικῶν. Ἡ δὲ μέση θύρα φέρουσα καὶ μεταγενέστερον ἐσωτερικὸν πώρινον πλαίσιον, συνιστάμενον ἐκ δύο παραστάδων καὶ τόξου μετὰ κλειδὸς ἐνετικῆς τεχνοτροπίας (εἰκ. 31), δὲν ἦτο ἄλλοτε ἀπ' εὐθείας ἐκτεθειμένη εἰς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, ἀλλ' ἔφερε πρὸ αὐτῆς μικρὸν προστώον. Τοῦτο ἀπηρτίζετο ἐκ δύο κιόνων, τεθειμένων εἰς τινα ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ τοίχου καὶ συνενουμένων διὰ τόξων πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τὸν ὀπισθεν τοῖχον. Τὴν ὑπαρξίν του προστώου τούτου μαρτυρεῖ πρῶτον μὲν ἡ ὑπερθε

33: Τὸ ἱερόν τοῦ καθολικοῦ.

καὶ ἐκατέρωθεν τῆς θύρας ἀπουσία τῶν κανονικῶν πυρολίθων καὶ τῆς ἄνωθεν ὀδοντωτῆς ταινίας καὶ δεύτερον ἢ ἐκατέρωθεν τῆς θύρας εἰς ὕψος 1.97 ἀπὸ τῆς βάσεως παρουσία δύο κιλλιβάντων (εἰκ. 31), οἵτινες, ὡς ἐξ ἄλλων παραδειγμάτων γνωρίζομεν, ἐχρησίμευον ὡς ὑφαψίδια διὰ τὰ ἀπὸ τοίχου πρὸς τοὺς κίονας βαίνοντα τόξα, ὧν οὕτω ἔχομεν τὸ ὕψος τῆς τοποθετήσεως. Τὴν δὲ ἀπ' ἀλλήλων ἀποστάσιν τῶν κίωνων (ἄξ. 2. 93) πορίζομεθα ἐκ τῆς ἀποστάσεως τῶν κιλλιβάντων. Πρὸς πλήρη δ' ἀναπαράστασιν τῶν ἐν λόγῳ προστῶν, ὧν τὸ νότιον, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ πολιοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς ἀρχιμανδρ. Κυρίλλου Χριστοπούλου, κατέπεσε κατὰ τὸν μέγαν σεισμὸν τοῦ 1874, ἔχομεν ἀκόμη καὶ τοὺς μαρμαρίνους κορμούς τῶν κίωνων, οἵτινες ἀπόκεινται ἐν τῇ αὐλῇ τῆς μονῆς (δρα εἰκ. 1). Παρόμοια προστῶα, κατασκευαζόμενα ὡς προστεγασματα καὶ πρὸ τῶν θυρῶν τῶν προσόψεων τῶν ναῶν, μάλιστα δὲ τῶν πλαγίων εἰσόδων, ἀπαντῶμεν εἰς βυζαντινοὺς ναοὺς τοῦ 12^{ου} αἰ. ὡς π. χ. ἐν τῇ Καπνι-

καρέα Ἀθηνῶν ¹ καὶ ἐν Μέρμπακα καὶ Ἀγ. Μονῇ τῆς Ἀργολίδος ². Ἡ προσθήκη τοιούτων προστεγασμάτων εἶνε οὐ μόνον ἀπὸ πρακτικῆς ἀπόψεως ὠφέλιμος, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αἰσθητικῆς, ὡς ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει, καθ' ἣν ἡ παρουσία τῶν ἐλαττώνει τὴν μονοτονίαν, ἣν παρέχει ἡ μακρὰ ἀδιάθρητος ἐπιφάνεια τοῦ τοίχου. (πρβ. εἰκ. 49).

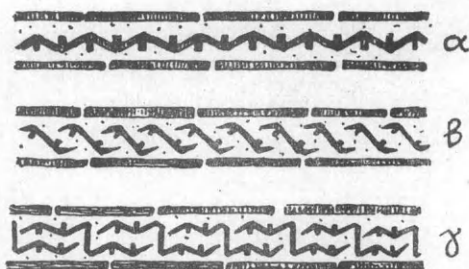
Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἀνοίγματα ὑπάρχουσιν ἀνὰ δύο καὶ ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ φωταγωγοῦ τοῦ μεσαίου κλίτους, (0.57×0.80), περιβαλλόμενα ὑπὸ ταινίας πλινθίνης πλάτους 0.17. Τέλος μονόλοβα τοξωτὰ παράθυρα ὑπάρχουσι καὶ κατὰ τὰς κόγχας τοῦ ἱεροῦ (εἰκ. 33). Τούτων τὰ μὲν ἄκρα φέρουσιν ἀπλᾶ πώρινα πλαίσια, τὸ δὲ μέσον πρὸς τούτῳ καὶ πλινθίνην ταινίαν πλάτους 0.14.

Διακόσμησις τῶν τοίχων. Ὀδοντωταὶ ζῶναι καὶ πῆλινα κοσμήματα. Πλὴν τῶν κοινῶν πλιν-

¹ Couchaud: Choix d'églises byzantines en Grèce 1843 πίν. 14 Millet: École Grecque εἰκ. 75.

² Struck: Athen. Mitt. 1909 πίν. VIII, X, XI.

θων, αἵτινες σχηματίζουν βαθύχρωμα πλαίσια δι' ἕκαστον λίθον, ἐγένετο ἐν Βλαχέρναις καὶ χρήσις τῶν γνωστῶν ὀδοντωτῶν ζωνῶν. Οὕτω μία τοιαύτη ζώνη εὐρισκομένη εἰς ὕψος 1. 10 ἀπὸ τῆς βάσεως ἀρχεται ἀπὸ τῆς παραστάδος τοῦ ἐξωνάρθηκος (εἰκ. 31) καὶ περιθέει ὁλόκληρον τὸ οἰκοδόμημα, περιβάλλουσα ἐν τῷ ἱερῷ καὶ τὴν ἀντιγα τοῦ μεσαίου παραθύρου (εἰκ. 33) ἄλλη ὁμοία ζώνη εὐρίσκεται ὑπὸ τὸ γέισον τῶν τοίχων τῶν μακρῶν πλευρῶν (εἰκ. 31) καὶ τρίτη κατὰ τὴν βά-

34: Πήλινα κοσμήματα τῶν τοίχων.

σιν τοῦ ὑπὲρ τὰς στέγας τῶν πλαγίων κλιτῶν ὑψουμένου τοίχου. Ἄλλαι δὲ πάλιν ὀδοντωταὶ ζώναι εὐρίσκονται κάτωθεν τῶν στέψεων τῶν κογχῶν

35: Πήλινα κοσμήματα τοῦ ἱεροῦ.

τοῦ ἱεροῦ (εἰκ. 32) καὶ κατὰ τὸ ἀέτωμα τοῦ ὑπὲρ τὴν μεσαίαν κόγχην τοίχου. Δὲν περιωρίσθη ὁμοῦς ὁ ἀρχιτέκτων τοῦ καθολικοῦ εἰς μόνην τὴν δι' ὀδοντωτῶν ζωνῶν διακόσμησιν, ἀλλ' ἐξήπλωσεν ἐπὶ τῶν τοίχων, δίκην πηλίνων κεντημάτων, πολυποίκιλα ἐξ ὀπτῆς γῆς κοσμήματα, ἅτινα ἐτοποθέτησε εἴτε κατὰ σειρὰς ἀποτελούσας συνεχεῖς ταινίας ἐγκλεισμένας μεταξὺ δύο σειρῶν κοινῶν πλίνθων εἴτε καὶ μεμονωμένα. Τοῦ πρώτου εἶδους παραδείγματα ἔχομεν κατὰ τε τὰς μακρὰς πλευρὰς καὶ τὸ ἱερόν. Οὕτω εἰς ὕψος 2, 07. ἀπὸ τῆς κτιστῆς βάσεως ὑπάρχει ἡ ὑπὸ στοιχεῖον **α** (εἰκ. 34) ζώνη, πλάτους 0.16, περιβάλλουσα καὶ τὸ ἐκ πλίνθων τόξον τῶν θυρῶν, ἐπεκτεινομένη δὲ καὶ εἰς τὰς κόγχας τοῦ ἱεροῦ. (εἰκ. 33). Ὑπεράνω τῆς ζώνης **α** ὑπάρχει ἡ ὑπὸ στοιχεῖον **β** (εἰκ. 34) μετὰ τοῦ πριονωτοῦ κοσμήματος ταινία, ἥτις ἀρχομένη ἀπὸ

τῶν θυρῶν φθάνει μέχρι τῆς ἀνατολικῆς γωνίας, εἴτα δὲ κάμπτουσα ἀνέρχεται παραλλήλως πρὸς τὴν κλίσιν τῆς στέγης τῶν πλαγίων κλιτῶν. Τέλος

36: Ὅψεις τοῦ ἱεροῦ ἀπὸ ΒΑ.

ἡ ὑπὸ στοιχ. **β** (εἰκ. 34) ταινία εὐρίσκεται μόνον ἐν τῷ ἱερῷ ὑπὸ τὴν κάτωθεν τοῦ γέισου τρέχουσαν ὀδοντωτὴν ζώνην.

Τῶν δὲ μεμονωμένων πηλίνων κοσμημάτων χρήσις ἀποκλειστικὴ ἐγένετο ἐν τῇ μεσαίᾳ κόγχῃ τοῦ ἱεροῦ (εἰκ. 33), ἔνθα τὰ βλέπομεν τοποθετημένα εἰς μίαν ἢ δύο σειρὰς ἀντὶ πλίνθων κατὰ τοὺς κατακόρυφους ἀρμούς τῶν λίθων. Τὸ πρὸς τ' ἀριστερὰ τῆς εἰκόνος 35 σχέδιον ἀπομιμεῖται ἀναμφιβόλως ἀστράγαλον ἐσχηματοποιημένον· τὸ δεύτερον, ὅπερ θὰ ὀνομάσωμεν σπονδυλωτόν, ἀποτελεῖται ἐκ σειρᾶς ἰσοσκελῶν τριγώνων, τεθειμένων δίκην σπονδύλων, τὸ δὲ τρίτον εἶνε ἐλικοειδές. Πάντων τῶν κοσμημάτων τούτων τὸ πάχος καὶ τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος ἰσοῦνται πρὸς τὰ τῶν πλίνθων, τὰ δὲ σχέδιά των διμορφοῦντο μετὰ τὴν ὀπτησιν δι' ἐπιδείων κτυπημάτων τῆς σμίλης κατὰ τὴν ὁρατὴν

πλευρὰν τῆς πλίνθου, ὡς τοῦτο φαίνεται ἄριστα κυρίως ἐν Ὁσίῳ Λουκᾷ τῆς Λεβαδείας¹.

Πήλινα κοσμήματα ἐν γένει τίθενται εἰς χρῆσιν ἀπὸ τοῦ 11^{ου} μ. Χ. αἰῶνος, ἀπομιμοῦνται δὲ κατ' ἀρχὰς ἄλλοτε μὲν Ἑλληνικά, ἄλλοτε δὲ Κουφικά ἢτοι Παλαιοαραβικά γράμματα μεταπεσόντα εἰς διακοσμητικά θέματα. Μετὰ τὸν 11^{ον} αἰῶνα, ἰδίᾳ δὲ κατὰ τὸν 12^{ον} καὶ 13^{ον}, τὰ γράμματα παραχωροῦσι τὴν θέσιν των εἰς γεωμετρικά σχέδια π. χ. πριονωτά, δισέψιλον, ἐλικοειδῆ, σπονδυλωτά, οἷα τὰ ἀνωτέρω περιγραφέντα. Τοιούτων δὲ κοσμημάτων ἀφθονοῦν ἰδίᾳ οἱ βυζαντινοὶ ναοὶ τῆς Πελοποννήσου, τῆς Ἀρτης κλπ. Μετὰ τὸν 15^{ον} αἰ. ἡ χρῆσις κοσμημάτων καθίσταται ὀλονὲν σπανιωτέρα μέχρις οὗ τέλεον ἐκλίπη.

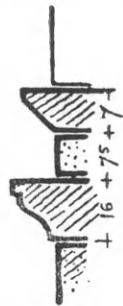
37: Ἀνάγλυφον παρὰ τὴν Ν. θύραν.

Διακοσμητικὰ γλυπτά. Τὸν ὅλον διάκοσμον τῶν τοίχων τοῦ ναοῦ συνεπλήρουν μαρμάριναι λευκαὶ ἢ ὑποκύανοι ἀνάγλυπτοι πλάκες, τοποθετημέναι ἐκατέρωθεν τῶν πλαγίων θυρῶν, εὐθὺς ὑπὲρ τὴν πρώτην ὁδοντωτὴν ζώνην (εἰκ. 29 καὶ 31) ποιοῦσαι διὰ τοῦ ἀνοικτοῦ χρώματός των ζωηρὰν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν λοιπὴν ἐπιφάνειαν τοῦ τοίχου. Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς νοτίας πλευρᾶς τὰ δύο ἐκατέρωθεν ἀνάγλυφα (εἰκ. 37), σχεδὸν ὅμοια πρὸς ἀλλήλα, εἰκονίζουσι ρόμβους ἐγγεγραμμένους ἐντὸς ὀρθογωνίου καὶ περιβάλλοντας κύκλους ἐντὸς τῶν ὁποίων παρίσταται ἀγκιστροειδὴς σταυρός, ἐν ᾧ τὰ τέσσαρα κατὰ τὰ γωνίας καταλειπόμενα τρίγωνα πληροῦνται ἐναλλάξ διὰ πυροστροβίλων καὶ ροδάκων συναπτομένων πρὸς τοὺς πέντε κύκλους διὰ τῶν κόμβων, οὓς τόσον ἀγαπάζει ἡ βυζαντινὴ τέχνη. Ἐπὶ δὲ τῆς βορείου πλευρᾶς τὸ μὲν πλεῖστον τῆς ἐπιφανείας τῶν ἐκατέρωθεν τῆς θύρας πλακῶν κατελείφθη ἀκόσμητον μόνον δὲ τὸ μέσον

¹ Schulz and Barnsley: The monastery of St Luke of Stiris in Phocis σελ. 24.

ἐκοσμήθη δι' ἀπλοῦ σταυροῦ ἐγγραφέντος ἐντὸς κύκλου.

Ζῶναι καὶ γείσα. Ἐκ τῶν συνήθων λοξοτμήτων ζωνῶν, τὸ καθολικὸν τῶν Βλαχερνῶν φέρει μόνον

38: Μαρμαρίνη ζώνη τῆς μεσαίας κόγχης.

μίαν ὑψ. 0. 07 περιοριζομένην, ὡς καὶ εἰς ἄλλους ναοὺς, εἰς τὴν πλευρὰν τοῦ ἱεροῦ. Ὑπὸ ταύτην δὲ ὑπάρχει κατὰ τὴν φέρουσαν τὸ παράθυρον πλευρὰν τῆς μέσης κόγχης βραχεῖα διακοσμητικὴ μαρμαρίνη ζώνη, ὑψ. 0. 105, καὶ τομῆς λεσβίου κυματίου

39: Διακοσμητικὸν τμήμα τῆς ζώνης τῆς προθέσεως.

(εἰκ. 38). Καὶ ἡ μὲν ἀνωτέρα ζώνη διεκοσμήθη μόνον κατὰ τι τμήμα τῆς προθέσεως, ἔνθα (εἰκ. 39) ἐκατέρωθεν σταυροῦ στεγαζομένου ὑπὸ

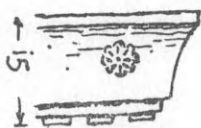
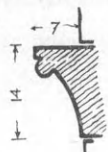

40: Διακόσμῃς τῆς μέσης κόγχης

τοξυλλίου φερομένου ὑπὸ διδύμων κιονίσκων παρεστάθησαν ἀνθέμια καὶ πτηνὰ κυρτούμενα εἰς ὠραίαν καμπύλην, ἵνα ραμφίσωσι τὸ στῆθός των. Ἡ δὲ κατωτέρα ζώνη ἐκοσμήθη δι' ἀναγλύπτων καρδιοσχημῶν φύλλων (εἰκ. 40) συμφώνως πρὸς τὸ κλασσικὸν της πρότυπον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου διαφέρει κατὰ τοῦτο μόνον, ὅτι ἀντὶ τοῦ τυπικοῦ ἀστραγάλου φέρει κάτω ἀραιοὺς ὀδόντας.

Αἱ ἄνω ἀπολήξεις τῶν τοίχων ἐν γένει στέφονται διὰ πωρίνων γείσων. Ἐκ τούτων τὰ μὲν τῶν μακρῶν πλευρῶν, προβάλλοντα μόνον 0.07, ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ τοίχου ἔχουσιν ὕψος 0. 14 καὶ σχηματίζονται διὰ μιᾶς στενῆς ταινίας μιᾶς κάτω-

θεν αὐτῆς σπείρας καὶ ἐνὸς ὑπὸ ταύτην κοίλου κυματίου (εἰκ. 41). Τὸ δὲ γεῖσον τῆς μέσης κόγχης

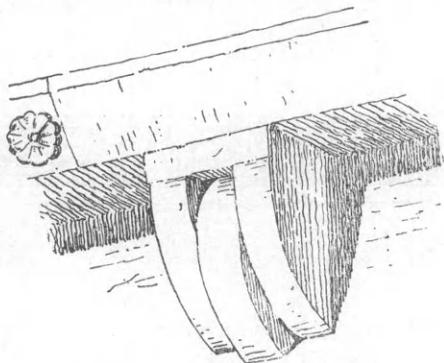

41: Πόρινον γεῖσον τῶν κλιτῶν.

42: Γεῖσον κόγχης ἱεροῦ.

τοῦ ἱεροῦ, ὕψους 0. 15, ἔχει τὸν λοξότμητον ἐλαφρῶς κοῖλον τύπον, συνδεδασμένον κάτω μετ' ὀδόντων (εἰκ. 42). Κοσμεῖται δὲ τὸ γεῖσον τοῦτο κατ' ἀποστάσεις δι' ἀναγλύπτων ροδάκων.

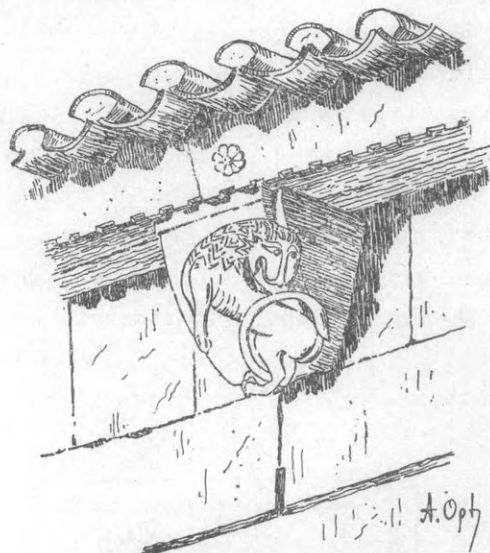
Τὴν αὐτὴν πρὸς τὰ γεῖσα τῆς κόγχης διατομὴν ἔχει καὶ τὸ γεῖσον τοῦ «φωταγωγοῦ» τοῦ μέσου κλιτοῦς, ὅπερ ὅμως ἐξέχει κατὰ 0. 30 πρὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ τοίχου ὑποστηριζόμενον κάτωθεν

43: Κιλλίβας γεῖσου φωταγωγοῦ.

ὑπὸ ποικιλοσχήμεων κιλλιβάντων. Ἐκ τῶν κιλλιβάντων τούτων οἱ πλεῖστοι ἔχουσιν ἀπλοῦν ἡμιπαρβολοειδὲς σχῆμα, τινὲς φέρουσι ἐπὶ τῆς ἔμπροσθεν καμπύλης ἐπιφανείας των ὀρθογώνιον ἐγκοπὴν, ἀπὸ τῆς ὁποίας φαίνεται ὥστε ἔχει ὀλισθήσει ἀποκοπὴν τμήμα (εἰκ. 42), εἷς δὲ τέλος κιλλίβας, μεγαλύτερος τῶν λοιπῶν, εὐρισκόμενος ἐν τῷ μέσῳ τῆς νοτίας πλευρᾶς τοῦ φωταγωγοῦ φέρει ἐπὶ τῆς ἔμπροσθίας αὐτοῦ ἐπιφανείας γλυπτὴν παράστασιν ζώου ἐπιστρεφόμενου, ἵνα ξέσῃ τὴν ράχιν διὰ τοῦ ρύγχους του (εἰκ. 44). Καὶ ἡ μὲν παράστασις αὕτη εἶνε λίαν συνήθης ἐν τῇ βυζαντινῇ τέχνῃ, ἐκεῖνο ὅμως, ὅπερ εἶναι ἀσύνηθες ἐνταῦθα εἶναι ἡ τοποθέτησις κιλλιβάντων, ἣν προεκάλεσεν ἡ μεγάλη ἐξοχὴ τοῦ γεῖσου. Τοιοῦτοι κιλλιβαντες ὑποστηρίζοντες γεῖσα, ἄμεσοι ἀπόγονοι τῶν ρωμαϊκῶν, ἦσαν ἐν χρήσει ἐν μὲν τῇ Ἀνατολῇ μόνον ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῶν ναῶν καὶ δὴ κατὰ τὴν παλαιο-

χριστιανικὴν ἐποχὴν ¹, ἐν δὲ τῇ Δύσει καὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ². Διτηρήθη δ' ἡ ρωμαϊκὴ αὕτη συνήθεια καὶ εἰς τὴν μεσαιωνικὴν τέχνην τῆς Δύσεως ³,

44: Κιλλίβας μετ' ἀναγλύπτου διακοσμήσεως.

ἥτις, λόγῳ ἀκριβῶς τῆς προσηλώσεως πρὸς τὰς ρωμαϊκὰς παραδόσεις, δικαίως ἀπεκλήθη ρωμαϊκὴ. Φαίνεται λοιπὸν πιθανώτατον, ὅτι καὶ οἱ κιλλιβαντες τῶν Βλαχερνῶν προστετήσαν ἐπὶ Φραγκοκρατίας. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τῶν κάτω τοίχων τὸ γεῖσον ἔχει σχῆμα οὐχὶ βυζαντινόν, ἀλλ' ἰδιάζον εἰς ρωμαϊκὰ ἔργα πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι καὶ τοῦτο κατεσκευάσθη ἐπὶ Φραγκοκρατίας.

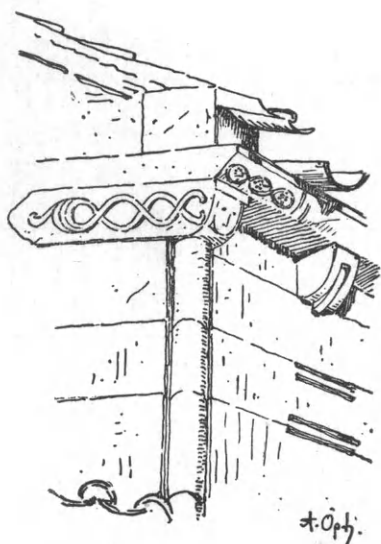
Θ' ἀναφέρωμεν ἐν τέλει τὴν διακόσμησιν τῶν γωνιῶν τοῦ φωταγωγοῦ καὶ τῶν ὑπερθεν τοῦ μεσαιου κλιτοῦς τοῦ ἱεροῦ τοίχων, αἵτινες εἶναι ἐνισχυμέναι διὰ τριῶν τετάρτων κιονίσκων, ὧν ἄλλοι μὲν φέρουσι φυλλωτὰ κιονόκρανα, ἄλλοι δὲ μορφὰς ἀνθρωπίνας εἰκονισθείσας ἐπὶ μακροῦ λίθου εἰσχωροῦντος εἰς τὸ σῶμα τοῦ τοίχου. Ἐπὶ ἐνὸς δὲ μάλιστα τοιοῦτου λίθου παρεστάθη ἐν ἀναγλύφῳ καὶ διπλοῦς πολυέλικτος ὄφρις ἐν εἰδὲι κατακεκλιμένου κηρυκείου (εἰκ. 45). Ὡς δὲ τὰ μετὰ κιλλιβάν-

¹ Ναὸς Σεργίου καὶ Βάκχου ἐν Κωνσταντινουπόλει Jackson: Byzantine and Romanesque architecture I πιν. XI., Ἀγ. Δημήτριος Θεσσαλονίκης ἔ. ἀ. πιν. IX (ἔγχρωμος ἀπομίμησις κιλλιβάντων), Ἀγ. Σοφία Κωνσταντινουπόλεως ἔ. ἀ. πιν. XIV.

² Πρώμη San Stefano Rotondo Holtzinger: Althristliche und byzant. Baukunst Leipzig 1909 σ. 76. S. Balbina ἔ. ἀ. 77.

³ Poitiers Ἀγ. Ἰωάννης Enlart: Architecture religieuse Paris 1919, σ. 421 Arles Ἀγ. Τρόφιμος Revoil Architecture romane du Midi de la France Τόμ. III πιν. XII, Cavailon ἔ. ἀ. II, XXVIII, St. Gilles ἔ. ἀ. II, LXVI.

των γείσα, οὕτω καὶ οἱ κατὰ τὰς γωνίας κιονίσκοι εἶναι στοιχεῖα χαρακτηριστικά τῆς ρωμανικῆς ἀρχιτεκτονικῆς.

45: Διαμόρφωσις τῆς ΒΑ γωνίας τοῦ φωταγωγοῦ.

Στέγαι. Αἱ στέγαι τοῦ ναοῦ, καλυπτόμεναι διὰ κοίλων κεράμων, εἶναι τῶν μὲν κλιτῶν τῆς σολέας μονοκλινεῖς, τοῦ δὲ φωταγωγοῦ ἀμφικλινεῖς. Τοῦτ' αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὰς στέγας τῶν πρὸ τῶν κογχῶν τοῦ ἱεροῦ χώρων, αἵτινες ὅμως εἶνε χαμηλότεραι τῶν ἀντιστοιχῶν στεγῶν τῆς σολέας, γεννᾶται δ' οὕτω ἐξωτερικῶς οὐχὶ δυσάρεστος ποικιλία ἐν τῇ διαθέσει τῶν μαζῶν τοῦ κτιρίου (**εἰκ. 49**), ποικιλία ἐπιτεινομένη καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι οἱ τριγωνικοὶ τοῖχοι τῶν ἀετωμάτων, εἰς ἃ καταλήγουσιν αἱ στέγαι τοῦ μέσου δρόμου, ἤχθησαν ὑψηλότερον τῆς στέγης. Ἡ τοιαύτη διάταξις τῶν ἀετωμάτων, καίπερ οὐχὶ ἀξιοσύστατος, ὡς μὴ ἀντικατοπτρίζουσα τὴν πραγματικὴν κατασκευὴν, δὲν εἶνε ἀσυνήθης ἐν τῇ βυζαντινῇ τέχνῃ, ἐφαρμοζομένη κυρίως εἰς βασιλικάς, ὡς π. γ. ἐν Ἀγ. Θεοδώρῳ Ἀρτης ¹, ἐν τῇ Κοιμήσει τῆς Θεοτόκου τῆς Καλαμπάκας ² καὶ ἐν τῇ Κάτω Παναγιᾷ τῆς Ἀρτης ³. Ἀλλὰ τὴν μεγίστην αὐτῆς ἐφαρμογὴν εὗρεν ἡ χρῆσις τῶν ἀνυψωμένων ἀετωμάτων ἐν τῇ ρωμανικῇ τέχνῃ τῆς Νοτίου Γαλλίας ⁴.

¹ *Lampakis*: Mémoire sur les antiquités chrétiennes de la Grèce Athènes 1902 εἰκ. 90 Δελτ. Χριστ. Ἀρχ. Ἑταιρ. Γ' 1903, 83, *Millet*: École Grecque εἰκ. 14 καὶ 82.

² Φωτογρ. Λαμπάκη ἀριθμ. 2046-2047.

³ *Millet*: ἔ. ἀ. σελ. 23.

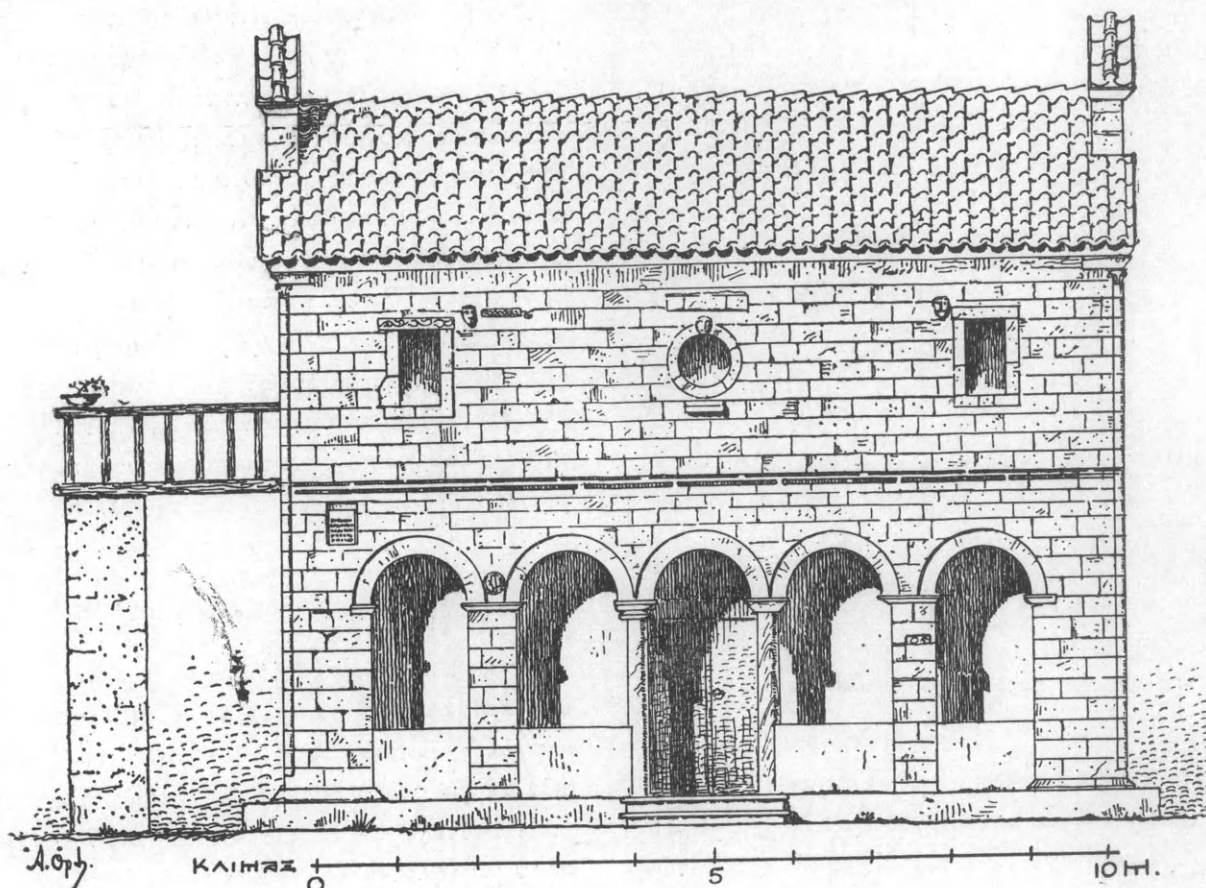
⁴ *Enlart*: Architecture religieuse Paris 1919 σ. 429 καὶ εἰκ. 57, 147. *P. Léon*: L'architecture romane Paris πίν. 1, 2, 6, 7, 8, 10, 21.

Στοά. Ὁ ἐξωνάρθηξ εἶναι κάτω ἐσχηματισμένος ὡς στοὰ μετὰ πέντε ἡμικυκλικῶν τόξων (**εἰκ. 46**), ὧν αἱ ἀντιγες εἰσέχουσι κατὰ 0.04 ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ τοίχου, σχηματιζομένης οὕτω χαρκτηριστικῆς σκιᾶς. Τὰ τόξα φέρονται ἐπὶ δύο πεσσῶν καὶ δύο κιόνων (**εἰκ. 46**). Καὶ τὰ μὲν ἐπικράνα τῶν πεσσῶν εἶνε ἀπλᾶ κυμάτια, τὰ δὲ κιονόκρανα τῶν κιόνων ἀποτελοῦνται τὸ μὲν ἐκ μιᾶς ἀντεστραμμένης ἀττικῆς ἰωνικῆς βάσεως μετὰ πλίνθου (ὑψ. 0.24), τὸ δὲ ἐξ ἐνὸς ἐπιθήματος σχήματος ἀντεστραμμένης κολούρου πυραμίδος ὑψ. 0.20. Τὸ πλάτος τοῦ κενοῦ, ἥτοι τὰ μετακίονια διαστήματα, βαίνουνσιν ἐλαττούμενα ἐκατέρωθεν ἀπὸ τοῦ μέσου (1, 41) πρὸς τὰ ἄκρα (1, 23).

Τὸ Δυτικὸν τμήμα.

Τὸ δυτικὸν τμήμα τοῦ ναοῦ περιλαμβάνει τὸν ἐξωνάρθηκα καὶ τὸν ὑπεράνω αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐσωνάρθηκος ὑψηλὸν ὄροφον (**εἰκ. 31**). Ἡ τοιχοποιία τῶν μερῶν τούτων διαφέρει τῆς τῶν ἀνατολικῶν, διότι ἀποτελεῖται ἀπὸ κανονικὰς πωρίνας στρώσεις πολὺ χαμηλοτέρας καὶ βραχυτέρας τῶν τοῦ ἀνατολικοῦ, συνδεομένας δι' ἀφανοὺς σχεδὸν κονιάματος, ἄνευ τῆς παρεμβολῆς πλίνθων.

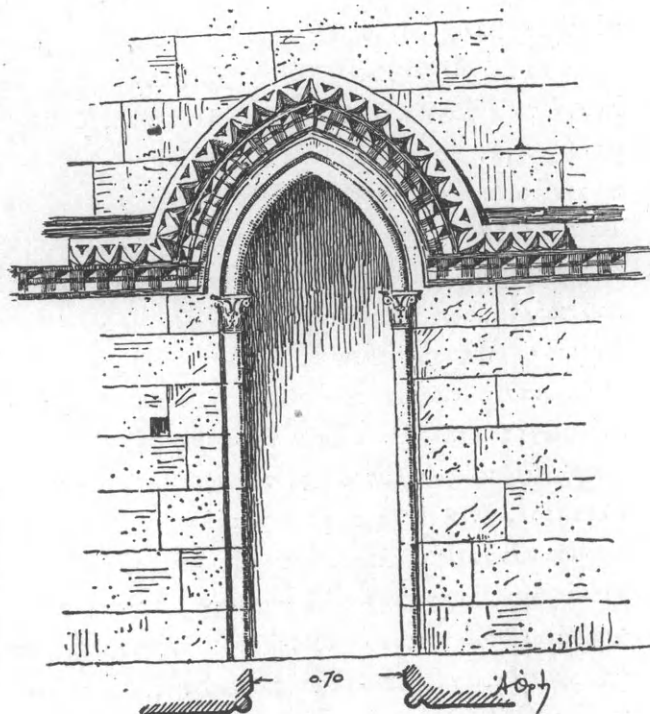
Ἀνοίγματα. Λόγω τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ ἐξωνάρθηκος ὡς στοᾶς παράθυρα εὐρίσκονται μόνον κατὰ τὸν ἄνω ὄροφον. Καὶ δὴ κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν (**εἰκ. 46**) ὑπάρχουσι δύο μὲν ὀρθογώνια ἀνοίγματα (0.50×0.65), περιβαλλόμενα ὑπὸ λείων πλαισίων καὶ ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὰ ἄκρα μετακίονια, καὶ ἐν κυκλικῶν (διαμ. 0.65) μετὰ πλαισίου πάλιν, κατὰ τὸν ἄξονα τῆς προσόψεως. Τὰ τρία ταῦτα παράθυρα προέρχονται ἐκ πολὺ ὑστερωτέρων χρόνων, διότι τὸ ἄνω τμήμα τοῦ δυτικοῦ τοίχου, οἷον παρουσιάζεται σήμερον, δὲν εἶνε τὸ ἀρχικόν. Μὴ συνδεθὲν ἐξ ἀρχῆς ὀργανικῶς πρὸς τὸν ὀπισθεν τοῖχον τοῦ παλαιοῦ κτιρίου, ἔχον δὲ καὶ πάχος μόλις 0.45 δὲν ἠδυνήθη βέβαια νὰ ἀντιστῇ εἰς τοὺς ἰσχυροὺς σεισμοὺς τῆς Ἡλείας καὶ κατέπεσε, ἀνεκτίσθη δ' ἔπειτα πάλιν ἐν ἔτει 1771, ὡς μακθάνομεν ἐξ ἀναμνηστικῆς ἐπιγραφῆς ἐντειχισθείσης παρὰ τὴν ΒΔ γωνίαν, ἀριστερὰ καὶ ὑπεράνω τοῦ ἄκρου ἀριστεροῦ τόξου. Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη ἐπὶ πλακὸς πωρίνης, διαστάσεων 0.35×0.37, κοσμηθείσης ἄνω μὲν δι' ἀστραγάλου,

46: Δυτική ὄψις τοῦ καθολικοῦ. Σημερινή κατάσταση.

ατέρωθεν δὲ διὰ σπειρωτοῦ βεργίου. Εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς ἐπιφανείας τοῦ λίθου εἰκονίσθη ἐν τῷ

μέσῳ μὲν σταυρός, ἐκατέρωθεν δ' αὐτοῦ τὸ γνωστὸν συμπλήμα $\overline{\text{IC}} \overline{\text{XC}} \overline{\text{NH}} \overline{\text{KA}}$ καὶ κατὰ τὰς γωνίας τοῦ λίθου ἡ χρονολογία 17-71. Κάτωθεν δὲ τοῦ σταυροῦ ἐγράφη «Μὲ τὸ νὰ ἔπασσε ὁ ἄρτι-
κας κ' ἐμ|έλησαν νὰ τὸ κτίσουν ἡγούμενος Νε|ώ-
φριτος Κωνσ|άντιος Προκώπηως».

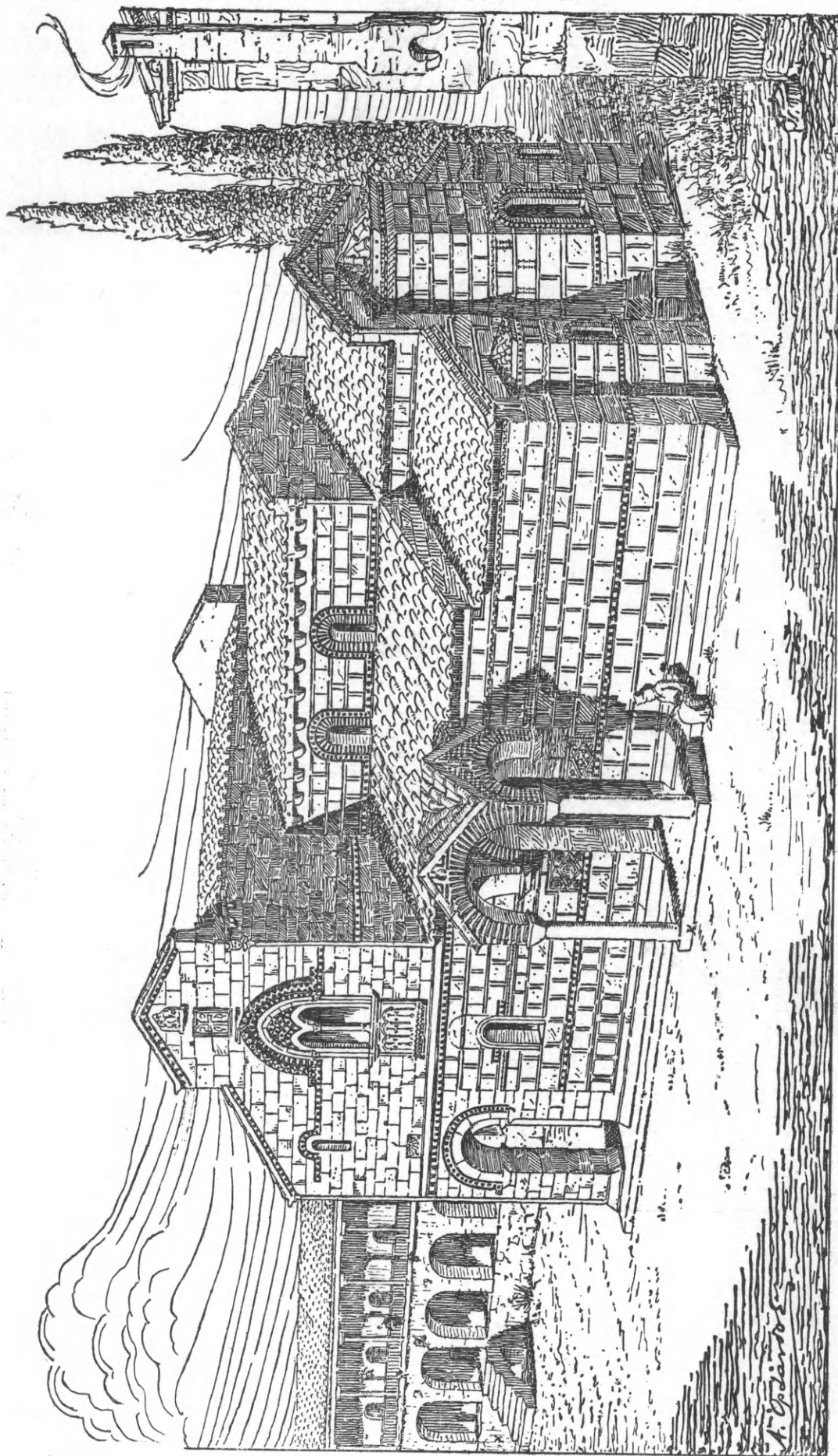

47: Θύρωμα εἰσόδου εἰς τὸν ἄνω ὄροφον.

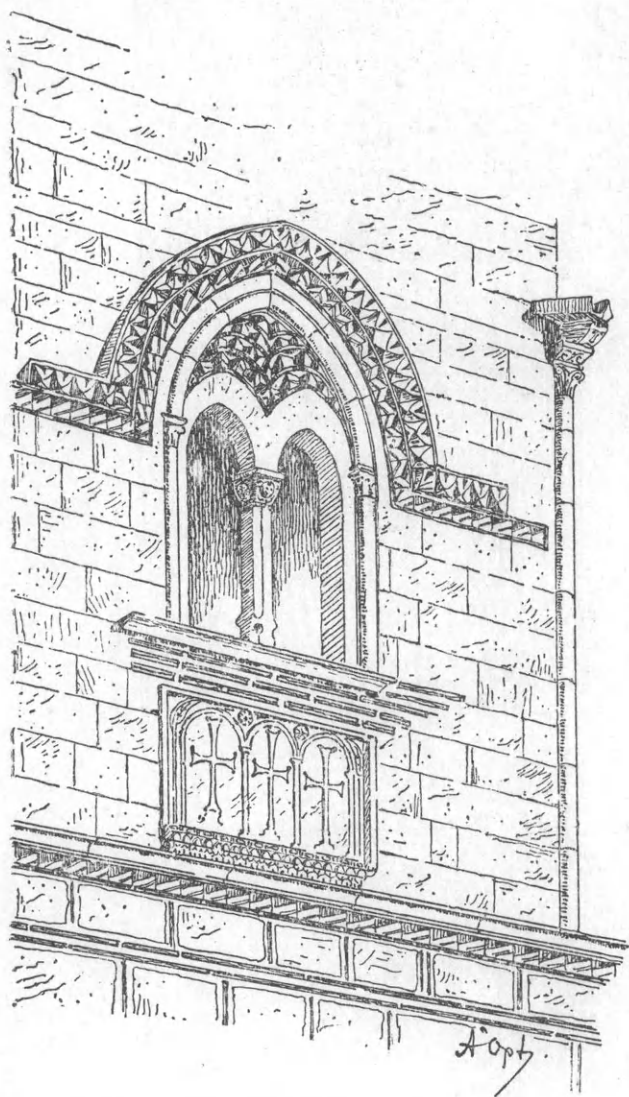

48: Κόσμημα τοῦ Β. θυρώματος.

Ἐκ τῶν λοιπῶν ἀνοιγμάτων τοῦ ἄνω ὀρόφου, ἦτοι τῶν δύο παραθύρων τῆς νοτίου πλευρᾶς καὶ τῆς θύρας καὶ τῶν παραθύρων τῆς βορείου, μεταγενέστερον εἶνε τὸ παράθυρον τῆς βορείου, τύπου ὁμοίου πρὸς τὰ ὀρθογώνια τῆς προσόψεως (εἰκ. 46). Πάντα τὰ λοιπὰ εἶνε διαμεμορφωμένα ἐντεχνιώτατα καὶ καλλιτεχνικώτατα. Οὕτω τὸ μὲν θύρωμα εἰσόδου εἰς τὸν ἄνω ὄροφον (εἰκ. 47), ἀνοίγματος 0.70, κοσμεῖται κατὰ τοὺς σταθμοὺς αὐτοῦ διὰ δύο ἰσχνῶν πωρίνων κιονίσκων προσκεκολλημένων κατὰ τὸ $\frac{1}{4}$ αὐτῶν ἐπὶ τῶν λοξῶς λαξευμένων γωνιῶν. Οἱ

49: Ὁμις τοῦ καθεολικοῦ ἀπὸ ΝΑ μετὰ προσόφου ἀναπαρεσταμένου.

50: Παράθυρον τῆς Ν. πλευρᾶς τοῦ ἄνω ὁρόφου.

κιονίσκοι φέρουσι κορινθιάζοντα κιονόκρανα, ἐφ' ὧν βαίνει τόξον τεθλασμένον περιβαλλόμενον ὑπὸ σειρᾶς πλαισίων. Ἐκ τούτων τὸ ἀμέσως ἐφαπτόμενον τοῦ ἐσωτερικοῦ τόξου εἶνε ἀπλῇ ἐπίπεδος ταινία, τὸ ἀκόλουθον ζώνη ὀδοντωτῇ πλινθίνη (πλάτ. 0. 06) συνεχιζομένη ὁριζοντίως κατὰ τὴν προέκτασιν τῶν γεννήσεων τοῦ τόξου, μέχρι σχεδὸν τῶν γωνιῶν τοῦ νάρθηκος. Τέλος περὶ ταύτην ἑτέρα, πωρίνη αὕτη, ζώνη ἐξέχουσα κατὰ 0. 13 τῆς ἐπιφανείας τοῦ τοίχου καὶ ἀποτελοῦσα οἶον τὸ γείσωμα τῆς θύρας. Ἡ ζώνη δ' αὕτη ἐκτεινομένη ἐπὶ τι διάστημα ὁριζοντίως ἐκατέρωθεν τῶν γεννήσεων ἀποτελεῖται ἐκ σειρᾶς πυραμίδων μὲ πλευρὰς κοιλαινομένας ἐν εἴδει ἄνθους (εἰκ. 49). Τὸ κόσμημα τοῦτο, ὅπερ οἱ μὲν Γάλλοι καλοῦσι *meurette en pointe de diamant*, οἱ δὲ Ἀγγλοὶ

πεζότερον ἀλλὰ παραστατικώτερον κύνόδοντα (*dog tooth*) ἐχρησιμοποιήθη κυρίως κατὰ τὸν 12^{ον} αἰ., ἀλλὰ καὶ ὑστερώτερον, μέχρι τοῦ 14^{ου} αἰ., δὲν εἶνε ἄγνωστον ἐν Ν. Γαλλίᾳ ¹ καὶ Ἀγγλίᾳ ². Ἀξιοπαρατήρητος ἐνταῦθα εἶνε ὁ ἐπιτυχῆς συνδυασμὸς στοιχείων τῆς δυτικῆς ἀρχιτεκτονικῆς (κιονίσκοι, τεθλασμένα τόξα, πυραμίδοειδὲς κόσμημα) μετὰ βυζαντινῶν (ὀδοντωτῇ ταινίᾳ). Ἐτι δ' ἐπιτυχέστερον ἐφηρμοσμένον βλέπομεν τὸν εἰρημένον συνδυασμὸν εἰς τὸ ὥραϊον παράθυρον, ὅπερ κοσμεῖ τὴν νοτίαν πλευρὰν τοῦ ὑπὲρ τὸν ἐσωνάρθηκα ὁρόφου (εἰκ. 31).

Τὸ παράθυρον τοῦτο (εἰκ. 50) βαίνει ἐπὶ ταπεινῆς μαρμαρίνης βάσεως εἶνε δίλοβον, χωρίζεται δηλονότι δι' ἐνὸς μεσαίου κιονίσκου εἰς δύο φῶτα ἢ λοβούς καλυπτομένους διὰ πωρίνων ὀξυκρύφων τοξυλίων. Τὸ σύστημα τῶν δύο τούτων λοβῶν περιβάλλεται ὑπὸ μεγάλου πωρίνου πλαισίου, σχηματιζομένου καθ' ὃν τρόπον καὶ τὸ πλαίσιον τῆς περιγραφείσης βορείου θύρας, ἥτοι ἐκ δύο κιονίσκων φερόντων τόξον ὀξυκρύφον καὶ τῶν περὶ αὐτὸ διακοσμητικῶν περιβλημάτων. Τὸ ἄνω τῶν πωρίνων τόξων τῶν λοβῶν τύμπανον ἐπληρώθη δι' ὀδοντωτῶν ταινιῶν διατεταγμένων κατὰ καμπύλας ὁμοκέντρους πρὸς τὰς ἄντυγας τῶν τόξων.

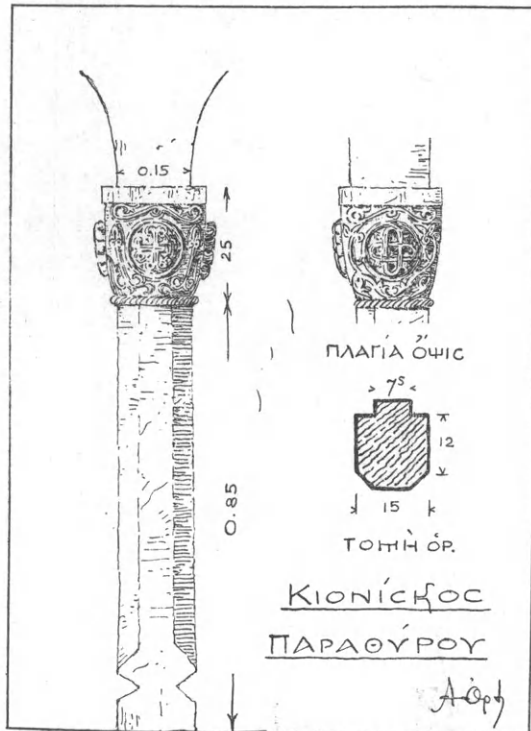
Ἐνδιαφέρουσιν εἶνε ἡ μορφή καὶ ἡ διακόσμησις τοῦ διαχωρίζοντος τοὺς λοβούς μαρμαρίνου κιονίσκου (εἰκ. 51), οὔτινος ὁ κορμὸς πρὸς τὰ ἔξω μὲν ἔχει σχῆμα ἡμιεξάγωνον, πρὸς δὲ τὰ ἔσω φέρει ἐκατέρωθεν ἐγκοπὰς, χρήσιμους διὰ τὴν στερέωσιν τῶν ὑαλοστασίων, ἅτινα δυστυχῶς δὲν διετηρήθησαν. Τὸ κιονόκρανον, τύπου σφαιροειδοῦς, κοσμεῖται κατὰ τὰς τρεῖς αὐτοῦ ὀψεις διὰ μεγάλων κομβίων (*cabochons*), ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐλαξεύθη ἀγκυρωτὸς σταυρὸς ἢ ἄλλο σταυροειδὲς κόσμημα, πέραξ δὲ τῶν κομβίων ἐλαξεύθησαν φυλλάρια καὶ ἐλικοειδεῖς πλοχοὶ μετ' ἀνθυλλίων πληροῦντες πᾶσαν τὴν ἐπιφάνειαν κατ' ἐντελῶς βυζαντινὴν τέχνοτροπίαν.

Τὸ περιγραφέν παράθυρον μὲ τὰς ἐν μέρει φραγμικὰς καὶ ἐν μέρει βυζαντινὰς μορφὰς καὶ διακό-

¹ *Enlart: Architecture religieuse* 381.

² *Simpson: A history of architectural development* London 1909 τόμ. II σ. 129.

σμησιν καὶ τὰς ἐπιτυχεῖς ἀναλογίας, εἶνε ἐν τῶν
ὠραιότερων δειγμάτων συγκερασμοῦ τῆς ἀνατολι-
κῆς μετὰ τῆς δυτικῆς τεχνοτροπίας.

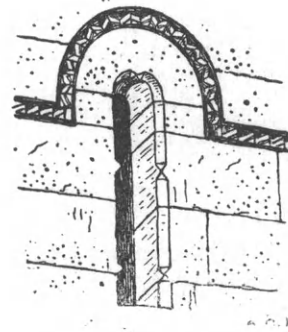

51: Διαχωριστικὸς κιονίσκος τοῦ παραθύρου τῆς εἰκ. 50.

Παραπλεύρως τοῦ μεγάλου εὐρίσκεται μικρὸν
μονόλοβον παράθυρον (εἰκ. 52) περιβαλλόμενον
ὑπὸ πωρίνου ἡμικυκλικοῦ πλαισίου καὶ ὀδοντωτῆς
ταινίας. Ἐπὶ τῶν γωνιῶν τοῦ πλαισίου τούτου
λαξευθεισῶν λοξῶς ἀφέθησαν κατ' ἀποστάσεις
πυραμιδοειδεῖς ἀποφύσεις «ἀδαμαντοειδεῖς», ἐκ
τῶν συνήθως ὑπὸ τῆς δυτικῆς τέχνης χρησιμο-
ποιουμένων.

Διακόσμησις. Ἐν τῷ δυτικῷ τμήματι (εἰκ. 31)
δὲν ὑπάρχουσι μὲν μεταξὺ τῶν λίθων οἱ πλίνθινοι
διακοσμητικοὶ ἄρμοι, οὓς εἶδομεν ἐν τῷ ἀνατολικῷ,
ὑπάρχουσιν ὅμως αἱ ὀδοντωταὶ ταινίαι, ὧν μία
μὲν περιβάλλει τὰ πλάγια κάτω τόξα τοῦ ἐξωνάρ-
θηκος, ἄλλη ἐκτείνεται ὑπὸ τὴν σχηματίζουσαν
τὸ γεῖσον τῶν μακρῶν τοίχων πωρίνην ζώ-
νην, ἥτις ἐπεκτεινομένη ἐν τῷ δυτικῷ τμήματι
χρησιμεύει ὅπως χωρίζῃ τὸν ἄνω ἀπὸ τοῦ κάτω
ὀρόφου, καὶ τέλος τρίτη ὀδοντωτὴ ταινία περιβάλλει
ἐξωτερικῶς τὰ παράθυρα, ἐκτεινομένη εἴτα ὀριζον-
τίως μέχρι περίπου τῶν γωνιῶν τοῦ ἄνω ὀρόφου.
Οὐδὲν ἄλλο πλίνθινον κόσμημα ὑπάρχει ἐπὶ τῶν

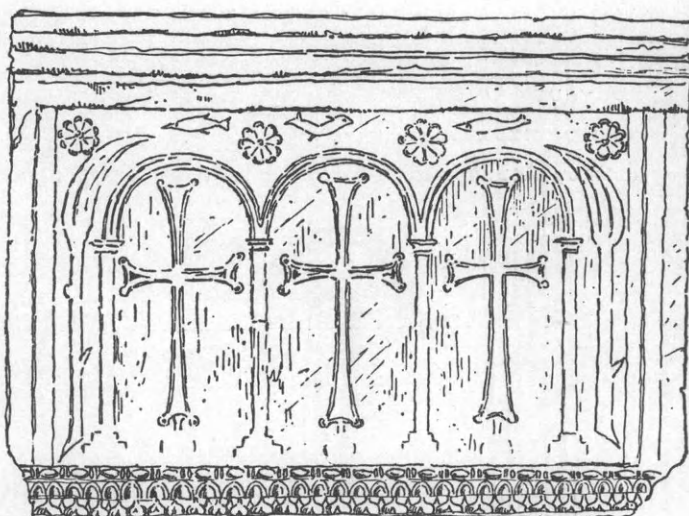
τοίχων. Ἀλλ' εἰς ἀναπλήρωσιν αὐτῶν ἔχουσιν ἐν-
τοιχισθῇ ἐν τῷ δυτικῷ τμήματι πλείονα μαρμάρινα
ἀνάγλυφα. Οὕτω κατὰ μὲν τὴν ποδιὰν τοῦ μεγάλου
νοτίου παραθύρου (εἰκ. 50) εὗρηται πλάξ ἐξ
ὠραίου λευκοῦ μαρμάρου κοσμουμένη (εἰκ. 53)

52: Θυρίδιον τῆς Ν. πλευρᾶς.

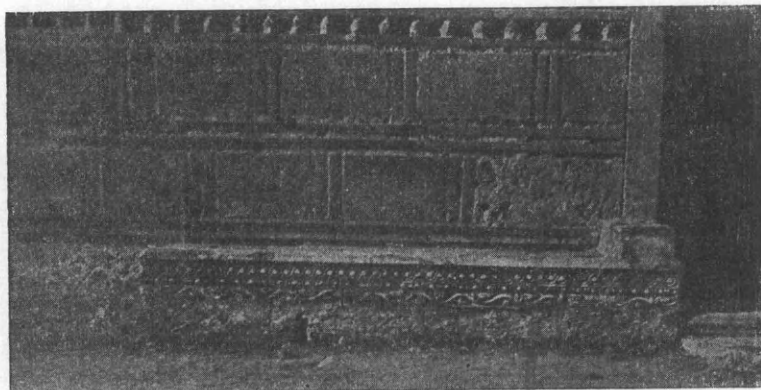
κάτω μὲν διὰ διαδοχικῶν σειρῶν λεσβίου κυμα-
τίου, κανόνος ῥῶν καὶ ἀστραγάλου, ἄνω δὲ διηρη-
μένη διὰ τόξων βαινόντων ἐπὶ ἰσχνῶν κιονίσκων
εἰς τρία τμήματα ἐν οἷς παρίσταται ἀνὰ εἷς σταυ-
ρὸς βαίνων ἐπὶ βαθμιδωτοῦ ὑποθήματος. Ἐκατέ-
ρωθεν τῶν ἄκρων τόξων εἰκονίσθη φύλλον μετὰ
μακροῦ μίσχου εἰς δὲ τὰ μεταξὺ τῶν μεσαίων τό-
ξων κενὰ παρεστάθησαν ρόδακες καὶ ἰχθύς. Τὸ με-
ταξὺ δὲ τοῦ ἀναγλύφου καὶ τῆς βάσεως τοῦ πα-
ραθύρου κενὸν ἐπληρώθη διὰ σειρῶν πλίνθων
(εἰκ. 31). Λόγῳ τῶν πολλαπλῶν κυματίων, τοῦ
σχήματος τῶν σταυρῶν, οἵτινες ἔχουσι τὸ κάτω
σκέλος μακρὸν καὶ τῶν συμβολικῶν ἰχθύων, νομί-
ζω, ὅτι τὸ ἐν λόγῳ ἀνάγλυφον δύναται νὰ προέρ-
χεται ἐκ χρόνων παλαιοχριστιανικῶν, εἰς οὓς ὡς
εἶδομεν, ἀνάγεται καὶ τὸ κάλυμα τῆς σαρκοφάγου
τοῦ ἐσωνάρθηκος (εἰκ. 12) καὶ δύο ἄλλα τεμάχια
ἐπιστυλίων (εἰκ. 54, καὶ 55) ἀποκείμενα παρὰ
τὴν μεσημβρινὴν θύραν, μήκους 1.95, ὕψους 0.20
καὶ πλάτους 0.23, ὧν ἡ ἐμπροσθία ἐπιφάνεια μά-
λιστα τοῦ ἐνὸς (εἰκ. 54), φέρει θέματα καθαρῶς
παλαιοχριστιανικά.

Δύο ἄλλα ἀνάγλυφα ἐτοποθετήθησαν, χάριν δια-
κοσμῆσεως, εἰς τὸ ἀέτωμα τῆς νοτίας πλευρᾶς
(εἰκ. 31), τὸ μὲν ὑπὸ τὸ δέ. Καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ
κατωτέρου παρίσταται ἐντὸς πολυμεροῦς πλαισίου
σταυρὸς, εἰς τὰς τεσσάρων γωνίας τοῦ ὀποίου ἐτέ-
θησαν, ἄνω μὲν ἀνὰ εἷς ρόδαξ, κάτω δὲ μεγάλα
φύλλα, ἐπὶ δὲ τοῦ ἀνωτέρου, ὅπερ εἶνε ἀποκε-

53: Ἀνάγλυπτος πλάξ ὑπὸ τὸ παράθυρον τῆς εἰκ. 50.

κρουμένον τὸ ἄνω δεξιὸν ἡμισυ, εἰκονίζεται ἀγγεῖον, ἀπὸ τοῦ ὁποῦ ἐκπηδῶσι ἐλικοειδεῖς περιπλοκάδες μετὰ φύλλων ἀμπέλου καὶ βοτρυῶν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ θέμα τοῦτο εἶνε χαρακτηριστικὸν τῆς παλαιοχριστιανικῆς ἐποχῆς, ὅτε τὸ ἀπαντῶμεν καὶ

54: Ἐπιστόλιον μετ' ἀναγλύπτου διακόσμου.

οἰκόσημον κακότεχνον παριστῶν ἐντὸς κύκλου λέοντα ὀρθόν (εἰκ. 56) καὶ τέλος, ἐπὶ τοῦ ἄκρου δυτικοῦ πεσσού, ἐγχάρακτος σταυρὸς ἐντὸς κύκλου (εἰκ. 46).

Αἱ στέγαι καὶ ἐν τῷ δυτικῷ τμήματι ἐξαίρονται ὡς καὶ ἐν τῷ ἀνατολικῷ. Εἶνε δὲ τοῦ μὲν ἐσωνάρθηκος δικλινῆς, τοῦ δ' ἐξωνάρθηκος μονοκλινῆς, συνεχίζουσα τὴν πρὸς δυσμὰς κλίσιν τῆς στέγης τοῦ ἐσωνάρθηκος (ἔρα τομὴν εἰκ. 3).

Περαινόντες τὴν περιγραφὴν τοῦ δυτικοῦ τμήματος θὰ ἀναφέρωμεν τὸ στοιχεῖον ἐκεῖνο διαμορφώσεως ἅμα καὶ διακοσμήσεως, ὅπερ κατ' ἐξοχὴν προσδίδει εἰς τὸ τμήμα τοῦτο γενικὸν χαρακτῆρα,

ἐπὶ ἀναγλύφων καὶ ἐπὶ μωσαϊκῶν, νομίζω, ὅτι καὶ τὸ ὑπ' ὄψει ἀνάγλυφον δύναται νὰ θεωρηθῇ σύγχρονον ἢ καὶ προγενέστερον τοῦ ὑπὸ τὴν ποδίαν τοῦ παραθύρου εὑρισκομένου.

Εἰς τὴν ἀντίστοιχον θέσιν πρὸς τὰ δύο τελευταῖα ἀνάγλυφα εὑρίσκεται ἐπὶ τῆς βορείου πλευρᾶς μαρμαρίνη πλάξ εἰκονίζουσα ἰσοσκελῆ σταυρὸν μετὰ τεσσάρων ροδάκων κατὰ τὰς γωνίας (εἰκ. 29, τέλος ὑπεράνω τοῦ πλαγίου τόξου τοῦ ἐξωνάρθηκος ἐνετειχίσθη ἡλιακὸν ὥρολόγιον (εἰκ. 31), σχηματιζόμενον οὐχὶ δι' ἀπλῶν, ἀκτινοειδῶς βαινουσῶν ἀπὸ τινος κέντρου γραμμῶν ἐντὸς ἡμικυκλίου, ὡς ἐν Θήβαις ¹ καὶ Σκριποῦ ² καὶ Μυσίᾳ ³ ἀλλὰ κομψότερον διαμεμορφωμένον, ἐν εἶδει φύλλων ριπιδιοειδῶς τεταγμένων.

Διακοσμητικὰ τινὰ στοιχεῖα παρατηροῦνται καὶ ἐπὶ τῆς δυτικῆς ὀψews τοῦ ναοῦ ἐπὶ τε τοῦ κάτω παλαιοῦ μέρους καὶ τοῦ ἀνακαινισθέντος ἄνω ὀρόφου (εἰκ. 46). Εἶνε δὲ ταῦτα κεφαλαιᾶ ἀνθρώπινοι ὀλόγλυφοι προέχουσαι τῆς ἐπιφανείας τοῦ τοίχου,

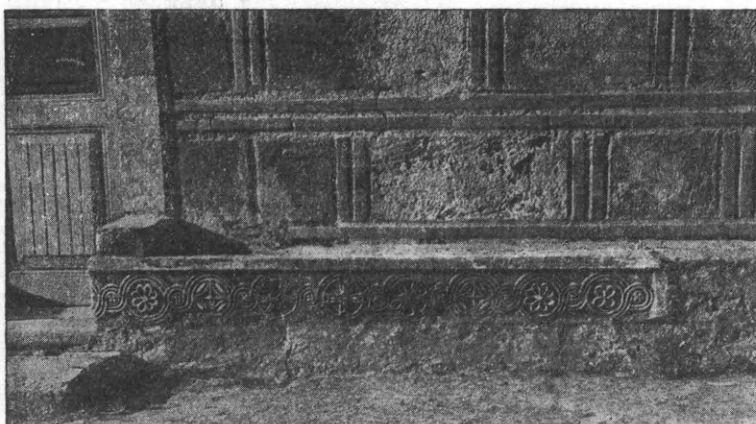
τὴν μετὰ κιονίσκων διάπλασιν τῶν γωνιῶν τοῦ κτιρίου, ἣν τόσον συχνὰ ἀπαντῶμεν εἰς τὰ μεσαιωνικὰ μνημεῖα τῆς Δύσεως.

Οἱ τόσον τὰς γωνίας τονίζοντες καὶ διακοσμοῦντες κιονίσκοι οὗτοι ἄρχονται ἐνταῦθα κατὰ μὲν τὰς γωνίας τῆς προσόψεως ὀλίγον ὑπεράνω τῆς λοξοτμήτου ζώνης, ἥτις τελεῖ τὴν μετάβασιν ἀπὸ τοῦ κτιστοῦ θρανίου πρὸς τὰς κατακορύφους ἐπιφανείας τῶν τοίχων (εἰκ. 57), προχωροῦσι δὲ μέχρι τῆς στέψεως μὴ διακοπτόμενοι ὑπὸ τῶν ὀριζοντίων

¹ Strzygowski Byz. Z. III 1894 πίν. III.

² Λάμπρος Ν. Ἑλληνομ. Γ', 110.

³ Wiegand Ath. Mitt. 1904, 259.

55: Ἐπιστύλιον μετ' ἀναγλύπτου διακόσμου.

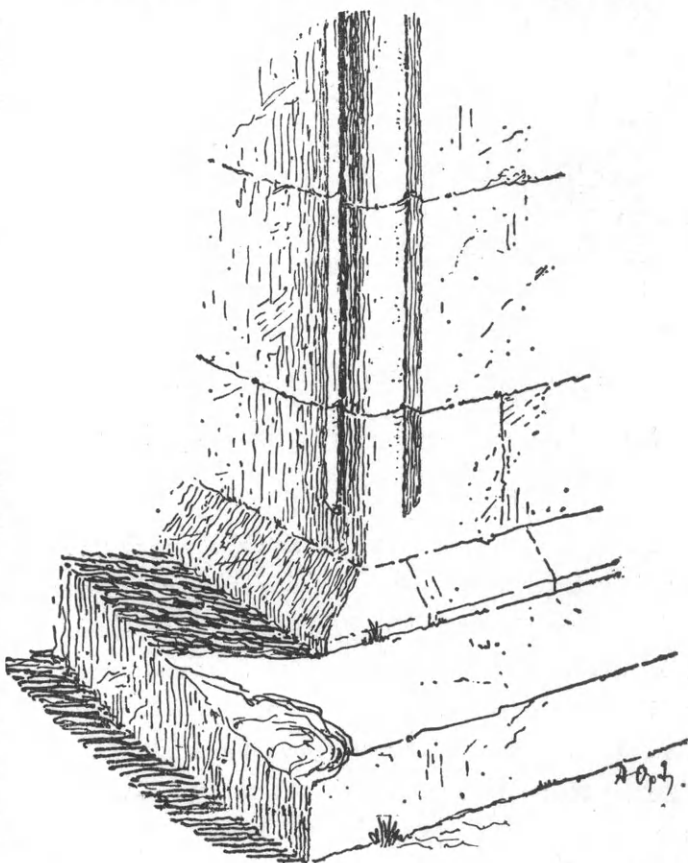
γείσων τῶν τοίχων τῶν μακρῶν πλευρῶν, ἅτινα προεκτείνονται καὶ ἐπὶ τῶν ναρθήκων, ὡς ἀπλαῖ ζῶναι ἐνδεικτικαὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ ὕψους τῶν ὁρόφων. Τὰ κιονόκρανά των, ἀπλᾶ κορινθιάζοντα, σχηματίζουν ἅμα καὶ τὴν γωνιαίαν ἀπόληξιν τῶν

εἰς βυζαντινὰ κτίρια εἶναι σπάνια, ἐφαρμοζόμεναι κυρίως εἰς τοὺς τρούλλους καὶ εἰς τὰ ρωμανικὰ

56: Ἐμβλημα κατὰ τὴν Δ. πλευρὰν τοῦ ναοῦ.

ὀδοντωτῶν ζωνῶν τῶν πλαγίων πλευρῶν, αἵτινες κατέρχονται ἀκολουθοῦσαι τὴν κλίσιν τῆς στέγης τοῦ ἐξωνάρθηκος (εἰκ. 31). Κατὰ δὲ τὰς ὀπισθίας κατακορύφους ἀκμὰς τοῦ ἄνω ὁρόφου οἱ κιονίσκοι ἄρχονται ἀπὸ τοῦ γείσου τῶν πλαγίων κλιτῶν (εἰκ. 31) καὶ φθάνουσι μέχρι τοῦ σημείου, ἔνθα καταλήγει ὀπισθεν ἡ στέγη τοῦ ὑψηλοτέρου τμήματος. Ἐνταῦθα δὲ στηρίζουσιν οἱ κιονίσκοι οὗτοι οὐχὶ ἀπλοῦν τι γεῖσον, ὡς ἐμπρὸς, ἀλλ' ὑδρορρόην, τομῆς ἡμιεξαγώνου, χρησιμεύουσαν πρὸς ἔκριψιν τῶν ἀπὸ τῆς στέγης καταρρεόντων ὑδάτων (εἰκ. 58). Ἐνδιαφέρων εἶνε ὁ τρόπος, καθ' ὃν ἡ ὑδρορρόη αὕτη στηρίζεται ἐπὶ τοῦ κιονίσκου τῇ μεσολαβῇ-σει ἐνὸς ἐπιθήματος, κοσμηθέντος διὰ πλοχμοῦ φύλλων ἀμπέλου καὶ βοτρυῶν καὶ μιᾶς ἀνθρωπίνης κεφαλῆς (εἰκ. 58), ἥτις εἶνε οὕτω πως ἐστραμμένη, ὥστε νὰ βλέπη κατὰ τὴν διαγώνιον τῆς γωνίας, ἣν σχηματίζει ἡ ὑδρορρόη πρὸς τὴν κατακορύφον ἀκμὴν, ἣν ἐπενδύει ὁ κιονίσκος. Ὑδρορροαί

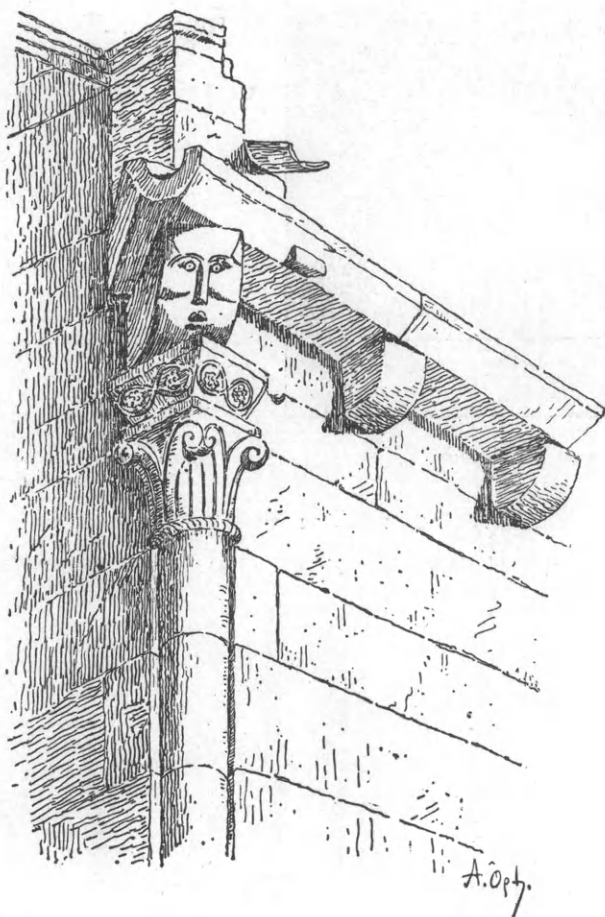

57: Λεπτομέρεια τῶν κιονίσκων τῆς ΝΑ γωνίας τοῦ ἐξωνάρθηκος.

δὲ εἶνε σπάνια ἀλλ' οὐχὶ καὶ τελείως ἄγνωστοι ἰδίᾳ ἐν Νοτιοδυτικῇ Γαλλίᾳ ¹. Συνηθესτάτη δὲ εἶνε ἐπίσης ἐν τε τῇ βυζαντινῇ ² καὶ ἔτι μᾶλλον ἐν τῇ ρωμανικῇ τέχνῃ ἢ παράστασις ἀνθρωπίνων κεφαλῶν εἴτε ἐξωτικῶν εἴτε κατὰ φύσιν.

¹ Enlart: *Architecture religieuse* Paris 1919 σελ. 426.

² Μεγάλη Παναγία Ἀθηνῶν, Ναὸς Ἀγ. Δημητρίου Χρύσαφας, Μικρὸν Παλάτιον Μυστρᾶ κλπ.

58: Ὑδρορροή ἐκ τοῦ ἄνω ὀρόφου τοῦ νάρθηκος.

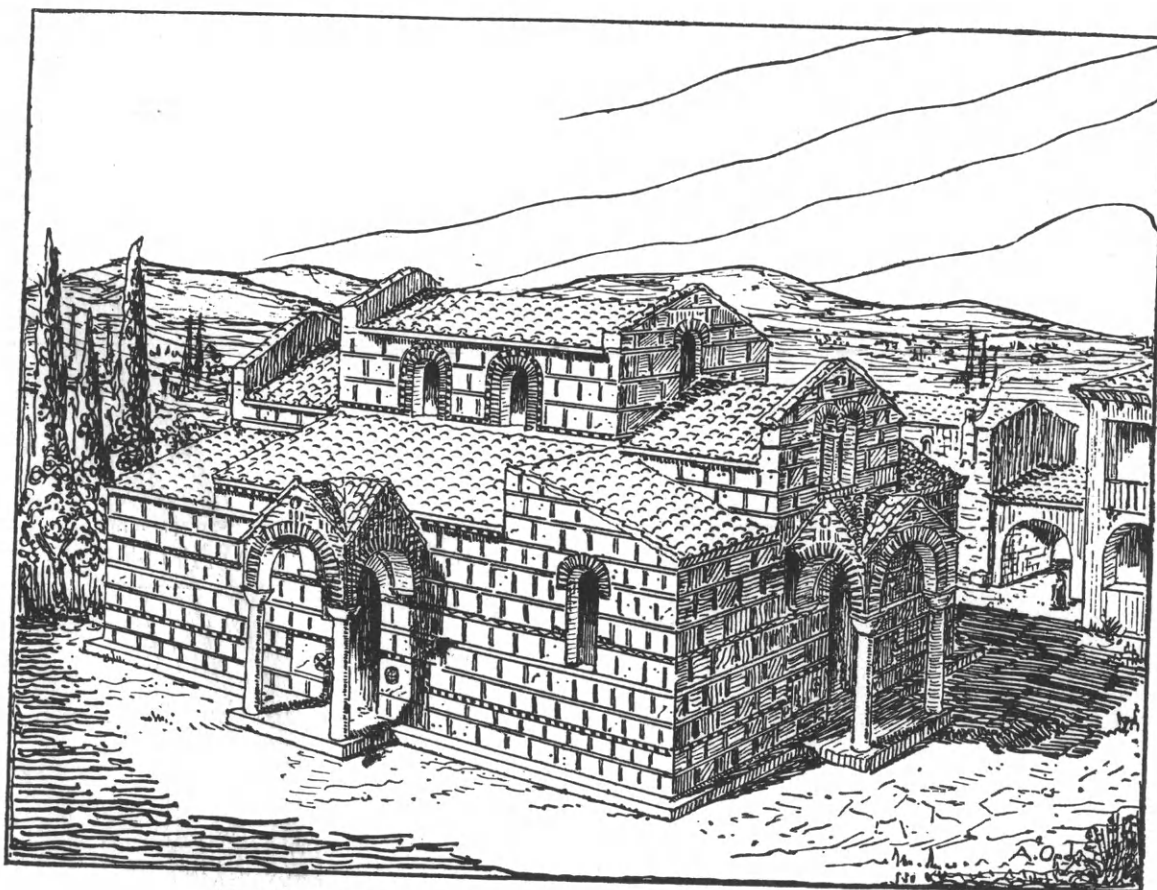
Χρονολογία κατασκευῆς τῶν δύο τμημάτων τοῦ ναοῦ.

Τὰ δύο τμήματα τοῦ ναοῦ, ἅτινα ἐξητάσαμεν, δὲν ἀνήκουσι προφανῶς εἰς τὴν αὐτὴν περίοδον, ἀλλὰ κατεσκευάσθησαν τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο. Πρῶτον βεβαίως ἐκτίσθη τὸ ἀνατολικόν, περιλαμβάνον τὸ ἱερόν, τὸν κυρίως ναὸν καὶ τὸν ἐξωνάρθηκα, εἶτα δὲ τὸ δυτικόν, μὲ τὸν ἐξωνάρθηκα καὶ τοὺς ἄνω ὀρόφους. Ἡ μεταξὺ τῶν δύο τούτων τμημάτων διαχωριστικὴ γραμμὴ εἶνε σαφεστάτη κατὰ τὴν συνένωσιν τῆς παραστάδος τοῦ ἐξωνάρθηκος πρὸς τὸν ὀπισθεν τοῖχον. Ἡ κατασκευὴ τοῦ νεωτέρου τμήματος εἶνε βέβαιον ὅτι ἐπέβαλε καὶ τὴν ἀλλαγὴν τοῦ ἀρχικοῦ σχεδίου, ὅσον ἀφορᾷ τὸν νάρθηκα. Πράγματι, ὡς εἶδομεν, τὸ παράθυρον τοῦ ἐξωνάρθηκος εἶχε κατασκευασθῇ ἀρχικῶς πολὺ ὑψηλότερον· ἢ ἄντις τοῦ ἔφθανε μέχρι τοῦ ὕψους τῆς πωρίνης ζώνης, ἥτις ἐσχημάτιζε τὸ γεῖσον τῶν πλαγίων κλιτῶν, ὡς δεικνύουσι σαφῶς τὰ κατα-

λειφθέντα μετὰ τὸ γέμισμα ἰχνη τῆς παλαιᾶς ἀντιγροῦς ἐπὶ τῆς νοτίας (εἰκ. 31) καὶ τῆς βορείου πλευρᾶς (εἰκ. 29.) Ὁ νάρθηξ λοιπὸν τοῦ ἀρχικοῦ ναοῦ προωρίζετο νὰ εἶνε μονώροφος καὶ ὑψηλότερος τῶν κλιτῶν. Πῶς δὲ ἦτο διαμεμορφωμένη ἡ στέγη του δὲν γνωρίζομεν ἀσφαλῶς, ἀλλ' ἂν κρίνωμεν ἐξ ἀναλόγων παραδειγμάτων ναῶν, ἔχόντων ἓν μονόλοβον ὑψηλὸν παράθυρον κατὰ τὰς πλευρὰς τοῦ νάρθηκος, θὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἡ στέγη του ἦτο μονοκλινὴς μὲ τὴν κλίσιν ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, ὡς εἰς πολλὰς ἄλλας βασιλικὰς. Τὸ δὲ μεταῖον τμήμα τῆς προσόψεώς του, κατ' ἀναλογίαν πρὸς τοὺς ἀργολικοὺς ναοὺς, πρὸς οὓς μεγάλας παρουσιάζει ὁ ναὸς τῶν Βλαχερνῶν ὁμοιότητα, θὰ ἔφερε πιθανῶς ὑψηλότερόν τινα κύλινδρον, ἐγκαρσίως πρὸς τοὺς τῶν ἄκρων τμημάτων βαίνοντα καὶ ἰσοῦψῃ ἴσως πρὸς τὸν τῆς στέγης τῆς σολέας, θὰ ἐκοσμεῖτο δὲ καὶ διὰ προστώου, ὁμοίου πρὸς τὰ πρὸ τῶν πλαγίων πλευρῶν τεθειμένα, ὡς συμβαίνει καὶ εἰς τὴν Ἀγίαν Μονὴν, Μέρμπακα κτλ. Ἡ παρατιθεμένη ἀναπαράστασις (εἰκ. 59) τοῦ ναοῦ, ὡς οὗτος θὰ ἐσχεδιάσθη νὰ γίνῃ κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους, ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰς τεθείσας προϋποθέσεις.

Ἐν τούτοις ἐκ πολλῶν ἐνδείξεων ἄγεται τις νὰ πιστεύσῃ, ὅτι τὸ σχέδιον τοῦ ἀρχικοῦ ναοῦ δὲν εἶχε προλάβει νὰ ἀχθῇ εἰς πέρας, ὅτε ἐπῆλθον αἱ τροποποιήσεις καὶ συμπληρώσεις, ἃς βλέπομεν εἰς τὴν ἐξωνάρθηκα καὶ τὸν δεύτερον ὀρόφον. Ἐὰν τὸ ἀνατολικὸν τμήμα τοῦ ναοῦ ἦτο τελείως περατωμένον, δύσκολον εἶνε νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι τὰ γεῖσα του, αἱ γωνίαι καὶ οἱ θόλοι τῶν πλαγίων κλιτῶν θὰ ἀφῆρουντο, ἵνα κατασκευασθῶσιν ἐκ νέου ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ δυτικοῦ τρόπου. Διὰ τοῦτο εἶνε πιθανώτατον, ὅτι διαρκούσης εἰσέτι τῆς κατασκευῆς τοῦ ἀνατολικοῦ, τοῦ βυζαντινοῦ δηλονότι τμήματος, ἐπῆλθε γεγονός τοιοῦτον, ὅπερ ἐπέβαλε τὴν ἀλλαγὴν τοῦ τρόπου διὰ τὰ περαιτέρω ἔργα. Τὸ δὲ γεγονός τοῦτο, ἂν κρίνωμεν ἐκ τοῦ ρυθμοῦ τῶν ἐκτελεσθέντων ἔργων, πρέπει νὰ εἶνε ἡ ὑπὸ τῶν Φράγκων κατάκτησις τῆς Πελοποννήσου.

Ὡς γνωστὸν κατὰ τὴν μεγάλην ἀναστάτῳσιν, ἥτις ἐπῆλθε λόγῳ τῆς Φραγκικῆς ἐπιδρομῆς, πολλοὶ ὀρθόδοξοι μοναὶ ἡρημώθησαν, τῶν μοναχῶν εἴτε τραπέντων εἰς φυγὴν ἐκ φόβου, εἴτε ἐξωσθέν-

59: Ἀναπαράστασις τοῦ ναοῦ ἀνευ τῶν μεταγενεστέρων προσθηκῶν.

των διὰ τῆς βίας ὑπὸ τῶν κατακτητῶν ¹, ἐπιθυμούντων νὰ ἐγκαταστήσωσιν ἐν ταῖς μοναῖς τὸν συνοδεύοντα αὐτοὺς Λατῖνον κληρὸν. Τὴν τοιαύτην τύχην δὲν ἠδύνατο βεβαίως ν' ἀποφύγῃ καὶ ἡ μονὴ τῶν Βλαχερνῶν, ἀφ' οὗ εὐρίσκετο ἐν τῇ περιοχῇ ἀκριβῶς ἐκεῖνη, ἐν ἣ τὸ πρῶτον ὀριστικῶς ἐγκατεστάθησαν οἱ ξένοι.

Ταύτης λοιπὸν τῆς κατοχῆς καρπὸς εἶναι ἀναμφιβόλως αἱ φραγκικαὶ προσθῆκαι, ἅς περιεγράψαμεν. Τούτου οὕτως ἔχοντος, ἀποδειχθέντος δ' ἐπίσης καὶ ὅτι αἱ εἰρημέναι προσθῆκαι ἢ μετασκευαὶ ἐγένοντο ἐπὶ ναοῦ, μήπω τελείως συντετελεσμένου, προκύπτει ὡς χρονολογία κατασκευῆς τοῦ ἀρχικοῦ ναοῦ τὸ τέλος τοῦ 12^{ου} ἢ μᾶλλον αἱ ἀρχαὶ τοῦ 13^{ου} μ. Χ. αἰῶνος.

Αἱ ὑπὸ τῶν Λατίνων καταληφθεῖσαι ὀρθόδοξοι μοναὶ, παρὰ τὰς δραστηρίας φροντίδας τοῦ Πάπα Ἰννοκεντίου τοῦ Γ' ὑπὲρ ἀποδόσεώς των εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν, ἐξηκολούθουν νὰ δουλεύω-

σιν εἰς τοὺς κατακτητὰς ἐπὶ μακρόν. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι οἱ πρίγκιπες τῆς κατακτήσεως ὑπεχρεώθησαν ὑπὸ τοῦ Πάπα νὰ ἐπιστρέψωσι τὰ κατασχεθέντα κτήματα (Epist. Innoc. XI, 152), δὲν ἐτήρησαν ὁμῶς τὰς ὑποσχέσεις των δι' ὃ καὶ ὁ Πάπας ἠναγκάσθη πλέον καὶ νὰ ἀφορίσῃ τοὺς προστατεύοντας τὴν ἀρπαγὴν πρίγκιπας ἢ τοὺς καταλαμβάνοντας κτήματα τοῦ ὀρθοδόξου κλήρου Λατίνους μοναχοὺς.

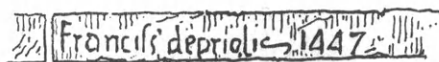
Καὶ θὰ συνέβαλε μὲν βεβαίως καὶ τὸ αὐστηρὸν τοῦτο μέτρον εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῶν μονῶν εἰς τοὺς ὀρθοδόξους, οὐχ ἥττον ὁμῶς ἀποτελεσματικώτερον φαίνεται νὰ ἐπέδρασεν ἡ ἀνάκτησις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, τὸ 1261. Ἐὰν πιστεύσωμεν εἰς τὸν θησαυρὸν τοῦ Martène (τόμ. IV στ. 1453) ἀπὸ τῆς ἐπανόδου τῶν Ἑλλήνων εἰς Κωνσταντινούπολιν «μόνη ἢ ἀββατῖα τοῦ Δαφνίου ἔμενε πλέον ἐν Ἑλλάδι». Ἡ εἰδησις ὁμῶς αὕτη, ἐὰν θεωρηθῇ ὅτι ἀφορᾷ παντὸς τάγματος λατινικὰς μονὰς ἐν Ἑλλάδι, ἐλέγχεται ἀνακριβῆς διὰ τῶν ἐν τῇ μονῇ τῆς Βλαχέρνας σφζομένων

¹ Epist. Innocent 1, 51. Hopf: Chroniques Grécoromanes 97.

ἐπιγραφῶν καὶ χαραγμάτων. Πράγματι, πλὴν τῆς ἐπιτυμβίου ἐπιγραφῆς τοῦ 1358, περὶ ἧς εἵπομεν ἐν σελίδι 12, ὀνόματα Λατίνων προφανῶς μοναχῶν, κεχαραγμένα δι' ὀξέος ἐργαλείου ἐπὶ ὀριζοντίων τινῶν πλίνθων τῆς νοτίας πλευρᾶς τοῦ καθολικοῦ καὶ εἰς τὸ ὕψος ἀναστήματος ἀνθρώπου, συνοδευόμενα δὲ ὑπὸ χρονολογιῶν πολὺ μεταγενεστέρων τοῦ

60: Λατινικὸν χάραγμα ἐπὶ πλίνθου.

61: Λατινικὸν χάραγμα ἐπὶ πλίνθου.

τον, γεγραμμένον δι' ἑλληνικῶν χαρακτήρων, ὑπὸ τῆς χρονολογίας 1628. Ἐκ τῶν χρονολογημένων λοιπὸν τούτων χαραγμάτων προκύπτει, ὅτι οἱ Λατῖνοι μοναχοὶ παρέμειναν ἐν Βλαχέρναις οὐ μόνον ἀφ' οὗ πᾶσαι αἱ εἰς τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἀχαΐας καὶ εἰς τὸ μικρὸν ἱερατικὸν Κράτος τῶν Πατρῶν παραμείνασαι χῶραι περιῆλθον εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἤτοι καὶ μετὰ τὸ 1430 (Δάμπρον: Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος Γ' 801), ἀλλὰ καὶ μετ' αὐτὴν τὴν κατάκτησιν τῆς Πελοποννήσου ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ἐπειδὴ δὲ δὲν εἶναι δυνατόν ὁ θησαυρὸς τοῦ Martène νὰ περιέπεσεν εἰς τοσοῦτο μέγα σφάλμα, ὥστε νὰ μὴ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τοὺς αἰῶνας ὅλους μετὰ τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπάνοδον τῶν Ἑλλήνων Λατινικὴν παραμείνασαν μονὴν τῶν Βλαχερνῶν, πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἡ εἰδήσις τοῦ θησαυροῦ ἀφορᾷ ἀποκλειστικῶς τὴν ὑπαρξίν Κιστερκίανων μονῶν ἐν Ἑλλάδι, ὧν ὁ θησαυρὸς ἀποτελεῖ ἐν εἶδος χρονικοῦ, διὰ τοῦτο δὲ καὶ μνημονεύει μόνον τὴν μονὴν Δαφνίου. Τούτου τεθέντος συνάγεται τὸ συμπέρασμα, ὅτι οἱ μοναχοὶ τῶν Βλαχερνῶν δὲν ἀνῆκον εἰς Κιστερκίανους, ἀλλ' εἰς ἄλλο τι μοναχικὸν τάγμα, πιθανῶς τοὺς Φρεμενούρους (Frères Mineurs), τῶν ὁποίων γνωρίζομεν, ὅτι ὑπῆρχεν ἐν Κλαρέντζα ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἀγ. Φραγκίσκου, καταστᾶσα ἱστορικὴ διὰ τὴν ἐν αὐτῇ σύγκλησιν τῆς δευτέρας συνελεύσεως τῶν βαρῶνων καὶ ἱεραρχῶν

1261, μαρτυροῦσιν, ὅτι καὶ τῶν Βλαχερνῶν ἡ μονὴ ἐξηκολούθει νὰ εἶναι Λατινικὴ καὶ μετὰ τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπάνοδον τῶν Ἑλλήνων. Εἶναι δὲ τὰ ὀνόματα ταῦτα Raimondo Boldus (εἰκ. 60), Francis(eu)s de Priolis (εἰκ. 61) καὶ Στέφ(αν)ο Φισκάρδι (εἰκ. 62), ὧν τὸ μὲν δευτέρον συνοδεύεται ὑπὸ τῆς χρονολογίας 1447, τὸ δὲ τρί-

62: Ἑλληνικὸν χάραγμα ἐπὶ πλίνθου.

πρὸς λύσιν τῆς μεταξὺ Γουλιέλμου Β' Βιλλαρδουίνου καὶ τῆς Μαργαρίτας διαφορᾶς ¹.

Ἡ ὀριστικὴ ἀποχώρησις τῶν Λατίνων μοναχῶν ἐκ τῆς μονῆς Βλαχερνῶν καὶ ἡ δι' ὀρθοδόξων ἀντικατάστασις των συνετελέσθη ἐντὸς τοῦ 17^{ου} αἰῶνος. Τοῦτο συμπεραίνομεν ἐκ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀνεκδότου εἰσέτι μεμβρανίνου μολυβδοβούλλου, ὃπερ ἐπέστειλε τὸ 1697 πρὸς τὸν Ἡγούμενον τῆς μονῆς Βλαχερνῶν ὁ «Διονύσιος, ἐλέω Θεοῦ οἰκουμένικος πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως καὶ νέας Ρώμης».

Τὸ σιγίλλιον τοῦτο ὁμιλεῖ περὶ ἀδυναμίας καὶ ἐρειπώσεως τῆς μονῆς καὶ τῆς ἀνάγκης ἐπισκευῆς αὐτῆς ὡς καὶ περὶ τῆς ἀνάγκης ὁμονοίας τῶν μοναχῶν καὶ πειθαρχίας πρὸς τὸν ἡγούμενον.

Αἱ λοιπαὶ περὶ τῆς μονῆς μνηαὶ εἶναι ὀλίγαι, καὶ δὴ πᾶσαι τοῦ 18^{ου} αἰῶνος. Καὶ περὶ μὲν τῆς μιᾶς τούτων, ἀναφερομένης εἰς τὴν κατάπτωσιν τοῦ νάρθηκος καὶ τὴν ἀνάκτισιν αὐτοῦ ἐν ἔτει 1771, ἐγένετο ἡδὴ λόγος (σελ. 26). Ἡ δὲ δευτέρα εἶναι ἐπιγραφή τοῦ ἔτους 1770, ἀφορῶσα εἰς τὴν κατασκευὴν κρήνης ἢ τὴν μεταφορὰν ὕδατος εἰς τὴν μονήν. Ἡ ἐπιγραφή αὕτη εἶναι ἐντετειχισμένη σήμερον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τοίχου, ἐφ' οὗ

¹ Χρονικὸν τοῦ Μορέως στ. 7301-752.

καὶ ἡ ἐνετικὴ ἐπιτύμβιος, ἥτοι ἐπὶ τοῦ συνδέοντος τὸν ναὸν μετὰ τοῦ παρὰ τὴν νοτίαν αὐλόθυραν σταύλου μεταγενεστέρου μανδροτοίχου.

Ἐπὶ μαρμάρου λευκοῦ διαστάσεων 0.50×0.31

ΑΨΜ Ἀπριλλίου Κ.

† Εφηάσθη ἡ παρὼν ἡκοδομὴ τοῦ νεροῦ διασηνδρομῆς καὶ δαπάνης ἐμοῦ Ἱερεμίου ἱερομονάχου τοῦ Βλαχοπούλου καὶ ἡγουμένου τῆς Κιρίας Βλαχεῖρας καὶ ὅσοι πῆνουν ἐξ αὐτοῦ μακαρίζετε τοὺς βοηθοῦν[τας] τὴν ἀγίαν μονὴν ταύτην

Τὴν τρίτην τέλος μνείαν εὐρίσκομεν ἐν χαρτῷ μολυβδόβουλλῳ τοῦ ἔτους 1797, ἐκδοθέντι ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου, διατηρουμένῳ δ' ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τῆς μονῆς. Τὸ μολυβδόβουλλον τοῦτο ἀφορᾷ τὸν διακανονισμόν τῶν σχέσεων τῆς μονῆς τῶν Βλαχερνῶν πρὸς τὴν μονὴν τῆς Ἐλεούσης, ἣτις σήμερον εἶναι μετόχιον τῶν Βλαχερνῶν, ἀπέχον τρίωρον περίπου πρὸς τὰ νοτιανατολικά.

Ἡ μονὴ τῶν Βλαχερνῶν εἶχεν ἄλλοτε βιβλιοθήκην, ἥς τὰ πλεῖστα τῶν χειρογράφων, κατὰ τὰς πρὸς τὸν Buchon (Grèce Cont. 513) ἀφηγήσεις τῶν μοναχῶν, ἐγένοντο παρανάλωμα τοῦ πυρός, ὅπερ ἔθετεν εἰς τὴν μονὴν ὁ Ἱμπραήμ κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν. Ὀλίγα τῶν διαφυγόντων τὴν κατὰστροφὴν ἢ πιθανώτερον τῶν μετὰ τὴν πυρκαϊάν ὑπὸ τῆς μονῆς προσκτηθέντων ἐγγράφων—κώδικες καὶ σιγγιλία—ἀναφέρει ὁ Λαμπάκης, ὅτι ἀντέγραψε κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1893 ἐπίσκεψιν αὐτοῦ. Εἰς ταῦτα πιθανώτατα ἀνήκουσι καὶ τὰ ἀνωτέρω μνημονευθέντα μολυβδόβουλλα ὡς καὶ νομοκάνων τοῦ 16^{ου} αἰ. τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων Θεοφάνους, ἄσχετος πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς μονῆς καὶ ἄγνωστον πῶς περιελθὼν εἰς τὴν κτῆσίν της, δημοσιευθεὶς

ὑπὸ τοῦ Λαμπάκη ἐν Δελτ. χριστ. Ἑταιρ. Β σελ. 45.

*
**

Ὁ ναὸς τῶν Βλαχερνῶν μὲ τὴν ξυλίνην ἐσωτερικῶς ὁρατὴν στέγην του, τὸν φωταγωγόν του καὶ τὸν ὑψηλὸν του νάρθηκα, θὰ ἦτο ὁ μόνος ἐν Πελοποννήσῳ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλληνιστικῆς ξυλοστέγου βασιλικῆς, ἣν βλέπομεν χρησιμοποιουμένην ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Βορείῳ Ἑλλάδι μέχρι τοῦ 13^{ου} μ. Χ. αἰῶνος (Καλαμπάκα, Καστοριά, Ἄρτα), ἐὰν ἡ ξυλίνη στέγη τοῦ φωταγωγοῦ του δὲν ἦτο καὶ αὕτη τροποποίησις φραγκικῆ ὡς εἶναι οἱ κιλλίβαντες καὶ οἱ γωνιαῖοι κιονίσκοι. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην παραδοχὴν ἄγεται τις τελικῶς καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ στέγη τοῦ χαμηλοτέρου μέσου κλίτους τοῦ ἱεροῦ, ἣτις κατεσκευάσθη ἀσφαλῶς ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν, εἶναι θολωτή, ὡς εἶναι καὶ αἱ τῶν λοιπῶν ἐν Πελοποννήσῳ βασιλικῶν αἵτινες, καθ' ὅσον τοῦλάχιστον γνωρίζω, καλύπτονται πᾶσαι διὰ κτιστῆς κυλινδρικῆς καμάρας ἄνευ παραθύρων, κατ' ἀνατολικά πρότυπα κατεσκευασμένης. Θαυμάσιον παράδειγμα τοῦ τύπου τούτου ἔχομεν ἐν Λακωνίᾳ τὴν ἀνέκδοτον εἰσέτι βασιλικὴν τῆς Ζαραφώνας, ἣτις σπουδαίως ἐπέδρασεν καὶ ἐπὶ ἄλλας βασιλικὰς τῆς Λακωνίας, ὡς θέλομεν ἀποδείξει ἄλλαχοῦ.

Ἄλλ' ἀνεξαρτήτως τοῦ ἐνδιαφέροντος τύπου τοῦ ὁ ναὸς τῶν Βλαχερνῶν ἀποτελεῖ διὰ τῆς ἐνότητος, ἣν δεικνύει ἐν τῇ ἐμφανίσει του, ἐν τῶν ὠραιότερων καὶ χαρακτηριστικωτέρων παραδειγμάτων συγκερασμοῦ ἀρχιτεκτονικῶν στοιχείων τῆς Ἀνατολικῆς καὶ τῆς Δυτικῆς τέχνης. Εἶναι, οὕτως εἰπεῖν, ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἔκφασις τῆς συγχωνεύσεως τῶν φραγκικῶν πρὸς τοὺς γηγενεῖς βυζαντινοὺς τρόπους.

Ἀναστάσιος Κ. Ὁρλάνδος.

ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ: Ἐν τῇ λατινικῇ ἐπιγραφῇ τῆς σελίδος 12, στίχ. 4 ἀντὶ Equiti γραπτέον Equitis.

Ἀμφιαρείου ἐπιγραφὰι

(συνέχεια πρὸς ΑΕ 1919 54 ἀρ. 98-122)

ὑπὸ

Β. Λεονάρδου

123-126.

123 (εἰκ. 1 σ. 38):

κρήνης καὶ λουτρῶνων ἐπισκευή.

Στήλη μαρμάρου Πεντελῆς, ἄνευ κόσμου, ὀπισθεν ἀνωμάλως κεκομμένη, κάτω σὺν τῇ δεξιᾷ γωνίᾳ τεθραυμένη, ὕψ. 0 99 (ἐπιγραφὴ καὶ κάτωθεν κενὸν λεῖον ὕψ. 0 025) + 0 145 (κάτω μέρος, ἐξέχον 0 004 ἔμπροσθεν ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν) = 1 135, πλ. 0 275, πᾶχ. 0 13-0 17· ἡ ἄνω καὶ ἡ ἀριστερὰ καὶ ἡ δεξιὰ ἐπιφανεία φέρουσιν ἀναθύρωσιν (ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ἐπιφανείας λειοτέραν καὶ ὀμωλωτέραν ἢ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς), ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι τὴν ἐνφοδομημένην (ἐν τῇ κρήνῃ δῆλον ὅτι, περὶ ἧς καὶ ὁ λόγος ἐν τῇ ἐπιγραφῇ) τῆς εἰρημένης κάτω ἐξοχῆς μέρος ἐν ἀριστερᾷ, πλ. 0 02, εἶνε λεῖον, τὸ δὲ ἄλλο εἶνε ὀμαλῶς πελεκητόν. Ἡύρεθη ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς νοτόθεν τοῦ βωμοῦ ὑπὸ ὑστέρῳ τοίχῳ ἀνατολόθεν ἐλύτρου, ἐξ ἀρχαίων λίθων πεποιημένου, ἐξ οὗ καὶ νῦν ἐκρεῖ τὸ ὕδωρ τῆς πηγῆς (ΠΑΕ 1884_{91 92} πίν. Ε'), αὐτόθι δὲ που καὶ ἔκειτο ἡ κρήνη, οἱ δὲ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ μνημονευόμενοι λουτρῶνες (στ. 5 30 33 53 59) κεῖνται ἀνατολόθεν τοῦ βωμοῦ καὶ τῆς πηγῆς. Ἀνατολόθεν ἠύρεθη τμήμα Πεντεληκοῦ μαρμάρου, ἀριστερὰ ἐλλιπές, ὕψ. 0 985, πλ. σφζ. 0 54, πᾶχ. ±0 33· ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας δεξιὰ φέρει τόρμον, ἐπὶ δὲ τῆς δεξιᾶς ἀναθύρωσιν, ἐξ οὗ δηλοῦται ὅτι συνήπτετο πρὸς ἄλλο μαρμάρου τμήμα· ἐπὶ τῆς προσθίας ἐπιφανείας ἔχει γεῖσον, ὅπερ ἔφερον ἐπὶ ἄβακος μονόστιχον ἐπιγραφὴν μεγάλους γράμμασιν, ὧν ὀλίγα ἐν δυσὶν ἀποτμήμασιν σφύζονται, τῆς πΧ 3^{ης} ἐκατονταετηρίδος, ὑπὸ δὲ τὴν ἐπιγραφὴν κόσμον ὦων καὶ (κάτωθεν) ἀστραγάλου, κάτω δὲ φέρει κόσμον ἀστραγάλου, ὑπὸ τούτῳ δὲ Λέσβιον κυμάτιον

καὶ κάτωθεν ἄβακα· ἐὰν τὸ μάρμαρον τοῦτο εἶνε τῆς κρήνης, ἀνοιστέον εἰς νεωτέραν ἐπισκευὴν αὐτῆς.

Ἡ ἐπιγραφὴ περιέχει ψήφισμα τῆς βουλῆς, στ. 1-28, καὶ συγγραφάς, στ. 29-77, αἱ καὶ προαγγέλλονται ἐν τῷ ψηφίσματι στ. 6 κέ· μεταξὺ τοῦ στ. 28 καὶ τοῦ 29 εἶται κενὸν ὕψους ὡς ἐνὸς στίχου σὺν τῷ ἐκατέρωθεν ἐπινοουμένῳ μεταστιχίῳ. Γραμμάτων ὕψ. ἐν μὲν στ. 1-28 εἶνε ὡς 0 01, ἐν δὲ στ. 29-77 εἶνε ὡς 0 008, μεταγραμμάτιον τοῦ μὲν 1^{ου} στίχου ὡς 0 016 τῶν δὲ λοιπῶν ὡς 0 005, μεταστίχιον ὡς 0 005.

Ἐνιαχοῦ τῆς ἐπιγραφῆς μεταξὺ τῶν γραμμάτων διὰ φθορὰν τοῦ λίθου ἀφείθη ὑπὸ τοῦ λιθοῦργοῦ κενὸν ἡμίσεος μέχρι ἐνὸς καὶ ἡμίσεος γράμματος: στ. 26 Ἀν[ι]τικρά, 47 ἐπιθε[ῖ]ναι, 60 ἀνακαθηράμενον, 61 ἐκκεκλ[υ]σμένα (σημειωτέον μάλιστα ὅτι τοῦ λ τὸ δεξιὸν σκέλος ἐπικεχάρακται ἐν τῷ ἐβλαμμένῳ χώρῳ), 62 π[ο]ιοῦντα, ὡσαύτως δὲ διὰ φθορὰν, ὡς φαίνεται, τοῦ λίθου ἐπὶ τέλει τοῦ στίχου 24 τὸ ι τοῦ τῶι ἐχαράχθη ἔλαττον τῶν ἄλλων γραμμάτων, ἐν στ. 74 μετὰ τὸ ἐξεργάσεται κενὸν ἐνὸς γράμματος πρὸς δῆλωσιν τελείας στιγμῆς· ἐν στ. 75 πρὸ τοῦ Φρονιχ[ι]δης ἡμίσεος γράμματος κενὸν εἴτε διὰ τύχην εἴτε διὰ στίγμα ἐκ φθορᾶς ἐλαχίστης τοῦ λίθου αὐτόθι εἴτε καὶ ἐπίτηδες. περὶ τῶν διὰ φθορὰν ἢ ἀνωμαλότητα τοῦ λίθου ἀφειμένων χασμάτων πρὸς ΑΕ 1917_{231α} 1919_{82α} 1922_{108β} κατ. 1. ἐν στ. 13 παραλιπὼν τὸ τελευταῖον γράμμα τοῦ εἰς ἐνεσφῆνωσεν αὐτὸ ὕστερον μεταξὺ τοῦ ι καὶ τοῦ δ· ὡσαύτως δὲ ἐν στ. 56 ἐπιλαθόμενος τοῦ ρ τοῦ ὑπάρχοσι ἐνεσφῆνωσεν αὐτὸ ὕστερον ἄνω μεταξὺ τοῦ α καὶ τοῦ χ. ἐν στ. 8 τὸ ε τοῦ ἐν φέρει ἄνω ἀριστερὰ εὐθεῖαν γραμμὴν, ἐξ ἧς δηλοῦται ὅτι σφαλεῖς ἀντὶ ε ἐχά-

ραξε τ, συνιδὼν δὲ τὸ σφάλμα μετέβαλε μὲν το τ εἰς ε, ἐπιλαθόμενος δὲ εἶασε τὸ ἀριστερὸν τῆς εὐθείας κεραίας τοῦ πρῶν τ. ἐν στ. 67 ὡς παρέσχατον γράμμα τοῦ *τιθέναι* σφαλῆς ἐχάραξε πρῶτον δ ἀντὶ α. ἐν στ. 24 ὀβελιστέον τὸ ι, ὃ σφαλῆς ἐχάραξε μετὰ τὸ *ιερώων*.

Συλλαβισμὸς ἀνώμαλος πολλαχοῦ τῆς ἐπιγραφῆς ἀπαντᾷ: ο₅ῖ, τὸ₁₁ν, τ₁₄ῆς, δ₂₀ραχμάς, πρ₂₁ο-σοφειλόμενον, ὑπ₃₃ε, α₄₁ν, ἐπισσιτύλ₄₇ια, ἐπιβά₅₀λλοσαν, ἡμισ₅₁ν, προ₅₆σδέηται, τοῖχ₅₈ον, ι₅₉ῶν, λίθ₆₀ος, δ₆₂ε, ἐνδ₆₄οθεν, το₆₈[ῦ]ς, κα₇₀ι, ἐξεργάσ₇₂α-σθαι, λάβη₇₃ι, Φανός₇₅τρατος, Φρυνιχ₇₆[ι]δης, πρβ ΑΕ 1919_{58β}.

Γραφὴ καλλίστη (τὸ ω κάτωθεν ὅλως ἀνοικτόν, πρβ. ΑΕ 1917_{42α}), πλὴν ὅτι τὸ τελευταῖον α τοῦ ἀπο₄₅ξέσαντια ἔχει καμπύλην τὴν ζευγνύσαν κεραίαν, τὸ δὲ μ τοῦ ὁμοια₄₆ ἔχει σχῆμα Μ.

Ἡ δίφθογγος ου ἐν μὲν τῷ ψηφίσματι γράφεται πανταχοῦ ο: Ἀμφιαράο₁, Ἀνικράτος₂, λοιτρῶ-νες₅ (πρβ λοιτρῶνων₃₃ ₅₃, λοιτρῶνων₅₉, λοιτρῶνας₃₀), βολή₆, βολῆ₆, τὸ Ἀμφιαράο₉, τὸ ἔργο₁₀ ₂₅, ὁπό-σο₁₁, [το]ύτο₁₂, τὸ ἀργυ₁₅ρίο τὸ ἐξαιρεθέντος, τὸ θησανυρῶ_{15/6} ₁₇, παραδῶναι₂₂, παραδὼν τῶ₂₄, τὸς₂₃, τὸ Ἀμφιαράο₂₆ ἐν δὲ ταῖς συγγραφαῖς 32^{αι} μὲν γράφεται ο, 25^{αι} δὲ ον· καὶ ο μὲν κεῖται ἐν τῷ ἱερῷ τῷ Ἀμφιαράο₂₉, τὸς λοιτρῶνας₃₀ (πρβ ᾧ περὶ τοῦ λοιτρ—), τὸς ἐν Ἀμφιαράο₃₁, τὸς λίθος τὸς ὑπερκρεμαμένους₃₂, τὸς₃₄, τὸς λίθος τὸς ₃₅ _{59/0}, τὸς ἀρμὸς ₃₇ ₄₁ ₆₃, τὸς δὲ ἀρμὸς₃₉, ὑπάρχουσιν₄₄ ₄₆ ὑπάρχουσι₅₆ πρβ ὑπάρχουσιν₇₁), ἐπιβά₅₀λλοσαν, τοὺς διπ[λ]ῶς₆₂, ον δὲ κεῖται ἐν λοιτρῶνας₃₀, λοιτρῶνων₅₉ (πρβ. ᾧ περὶ τοῦ λοιτρ—), τοὺς τοῦ ἀνιχώματος₅₁, ὑπερ₅₄εχούσαις τοῦ τοίχου, δακτύλους₅₄, τοὺς λίθους₆₃, ποιοῦντα₆₂, τοὺς διπ[λ]ῶς₆₂, τοῦ ₆₅ τοίχου, δακτύλου₆₆, το₆₈[ῦ]ς ἀρμούς, τοὺς ἀναβα[σ]μὸνς₇₀, ὑπάρχουσιν (πρβ ᾧ περὶ τοῦ ὑπάρχου—), τοῦ ἀργυρίου οὔ₇₃, τούτου ἔχουσι₇₇.

Δίφθογγος νόθος ἀπαντᾷ ἐν κα₉ταθέναι (ἀλλὰ ἐπιυθύναι₄₅, ἐπιυθεῖναι₄₇), λαβέν₁₄, πρβ κα₅₂τερεῖναι, κατε₄₈ρεῖναι· ἡ κεῖται ἐν τῇ βολῇ₆, στήλῃ λιθίνῃ₈, ἐπισκευασθῇ₁₁, ἔχῃ₇₃, ἐπιδείξῃ₄₁, λάβῃ₇₃ι, γέγραπται δὲ καὶ ὁπόσον ἔχῃ₁₂ (=ἔχει) καὶ ἐδάφῃ₄₃ (πρβ Meisterhans GAI 39₁₀ ₁₁ 131₅₃ ₃ 137₁₁ ₁₂) καὶ μισθωτέ₂₅. διπλοῦν σ ἀπαντᾷ ἐν ἐπισσιτύλ₄₇ια (ἀλλὰ ἐπισσιτύλιον₅₀), πρόσοθε τῆς₅₈

(ἀλλὰ πρόσοθε τῆς₅₂), πρβ Meisterhans GAI 89_d, πρβ IG I 96 (=SIG³ 76)₁₄ τοῖς [Μυτιλεναῖον, IG II 584, Συρακούσας, Ἀθηνᾶ 1906₃₆ ₁₇ Διοσκου[ρ]ίδης, Sundwall Journ. des russ. Minist. f. Volksaufklär. 1912 Juni πίν. 5B ἀ]νδριανίσκο₁₀[ς, καὶ ἐξῆς ἀρ. 124 ₄₁ ἀσκάστους (ἀλλὰ ₃₈ ἀσκά[στου]ς) περὶ τοῦ νῦ μνημονευτέαι αἱ γραφαὶ *συνγραφαι*₂₉ (ἀλλὰ *συνγραφας*), *τόμ μισθωτήν*₁₀, *τήν κρήνην*₃₀· περὶ τοῦ παραγωγικοῦ νῦ τὰ οἰκεία χωρία εἰσὶ τὰδε: *εἶπε* ₃, *ἐμίσησε* ₃ ἢ *βολή*₆, *ὑπάρχουσιν* ἀπο₄₅ξέσαντια, *ὑπάρχουσιν καὶ*₄₆, *ὑπάρχουσι λίθοις*₅₆, *ὑπάρχουσιν ταῦτα*₇₁, *πλαξὶ πάχος*₄₈, *πλαξιν ὑπερ*₅₄ε-χούσαις, *ἔχουσι* [HHH]ΔΓ₇₇, περὶ δὲ τοῦ ἐν τῷ *εἶ-πε(ν)*, *ἔλεξε(ν)*, *ἐγραμμάτευε(ν)*, *ἐπεψήφισε(ν)*, *ἔδοξε(ν)* πρβ ΑΔ1915₂₁₀ καὶ 211 κατ. 3 - 212 κατ. 821₄ κατ. 9 7 1916 π 63^β ₆₄ ₂₅ ₆₆ _{26/7}, ΑΕ 1917_{47β} ₁₉ ₂₃₆ ₁₂ κατ. 1918_{107β} _{18/9} 1919_{73α} (ΑΕ 1892₄₅ (74 ₁) *ἐπεψήφισε* Ἀσώπων), IG VII 3059 (Λεβαδείας) *εἶπε* πρὸς. περὶ τῆς *ἐκ* μνημονευτέαι: *ἐγ μειώπο*₃₈, *ἐγ* λω₄₀[σ]τύος καὶ *ἐγγ* λωστύος₆₈.

Ἑνικὴ γενικὴ τῆς 3ης κλίσεως: Ἀνικράτος (πρβ ΑΕ 1918₇₈ 1919_{85α})· ἐνικὴ αἰτιατικὴ: Ἀν[ι]κράτ₂₇η (πρβ ΑΕ 1918_{79α} 1919_{85α}), Δεκε-λέα₂₇ (πρβ ΑΕ 1918_{79β}).

Περὶ τοῦ ἀπαρεμφάτου ἀνοιστέον: παραδῶναι τὸ₂₂ καὶ παραδὼν τῶ₂₄, πρβ DI IV σ. 947 δι-δοῦν 5339 (= ΑΕ 1917₂₃₁)₂₁ ₃₃ κλπ, πρβ ΑΕ 1917₂₃₆.

Ἡ ἐπιγραφή συνάπτεται πρὸς ἄλλας δύο τοῦ Ἀμφιαρείου ἐπιγραφάς, τὴν περὶ κατασκευῆς κρήνης (IG VII 3499 = SIG² 580 = *281, πX 333/2· πρβ SIG² 733 = *1105 = IG II 1282, πX 262/4) καὶ τὴν περὶ ποιήσεως ὀχετοῦ (SIG² 542 = *973 = Bleckmann IGS [=Lietzmann KT 115] 32, με-ταξὺ τοῦ πX 338 καὶ τοῦ 322, πρβ SIG² 973 σημ., Preuner He 1922₈₄, Bethe RE² I 1896, Lattermann Bauinschr. 63¹ AM 1908₇₆ 1910₈₁, Versace AM 1908₂₇₀), πρβ περὶ ἄλλης κρήνης, νεωτέ-ρας, κειμένης ἐπὶ τῆς δεξιᾶς τῆς χαράδρας ὀχθης, ΠΑΕ 1916₃₄ ₆₅ 1921₆ ₃₀, ΑΕ 1916₁₁₈ 1918_{110β} εἰκ. 1-6 1919₁₀₀ εἰκ. 2 ἀρ. 62. Αἱ εἰρημέναι δύο ἐπιγρα-φαί, ἥ τε περὶ κατασκευῆς κρήνης καὶ ἡ περὶ ὀχετοῦ (πρβ καὶ ἐξῆς ἀρ. 124), ἔτι δὲ καὶ ἡ ἐνθάδε, ἀνάγον-ται εἰς χρόνους, καθ' οὓς ὁ Ὠρωπὸς ἦν ὑπὸ τοῖς Ἀθη-ναίοις· ἡ μὲν γὰρ SIG² 281 εἶνε Ἀττικὸν ψήφισμα τοῦ

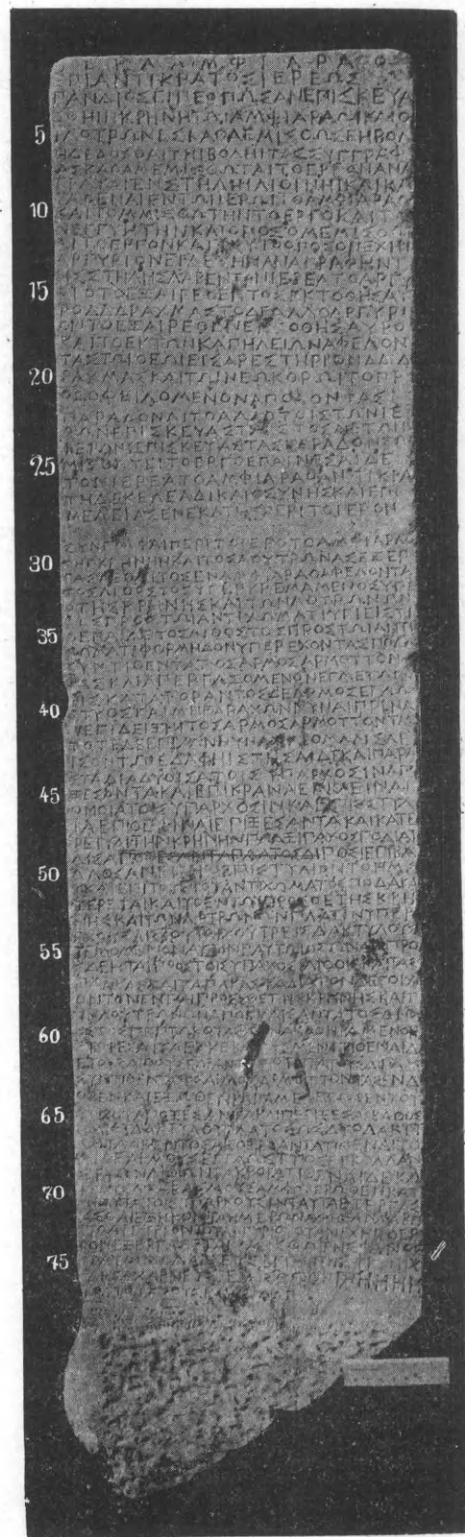
πX 333/2, ἐν δὲ τῇ SIG³ 973 (στ. 36 κέ) καὶ τῇ ἐνθάδε ἐπιγραφῇ (στ. 74 κέ) ὅ τε μισθωτῆς καὶ ὁ ἐγγυητῆς εἰσιν Ἀθηναῖοι· ἔθεν ἡ σύνταξις τῆς ἐνθάδε ἐπιγραφῆς, ἐὰν ἡ ἐπισκευαστέα κρήνη ἢ ἡ αὐτὴ τῇ ἐν SIG³ 281, πίπτει ὑπὸ τοὺς μεταξὺ τοῦ πX 333 καὶ τοῦ 322 χρόνους. Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους κίνησις μεγίστη δὴ ἐν Ἀμφιαρείῳ ἐγένετο, τέσσαρα δὲ ἄλλα πρὸς τῷ εἰρημένῳ (SIG³ 281, πX 333/2) Ἀττικὰ ψηφίσματα ὑρέθησαν αὐτόθι, ἐν οἷς καὶ Φανόδημος ὁ ἀθιδογράφος (αὐτὴν Ἀττικὴν γράψας ἀρχαιολογίαν» Δ' Ἀλικαρν. PA A' 61, ἱεροποιὸς ἐν BCH 1896⁶⁷⁶) ἐν μὲν IG VII 4252 (πX 332/1) εἶπεν τὸ ὑπὲρ στεφανώσεως τοῦ Ἀμφιαρέου ψήφισμα, ἐν δὲ 4253 (πX 332/1) στεφανοῦται ἰδίᾳ, ἐν δὲ 4254 (πX 329/1) στεφανοῦται μετ' ἄλλων ἐννέα ἐπιμελητῶν, ἐν δὲ AE 1917^{41α19 47α} (πX 328/7) εἶνε τῶν εἰς τὸ ἀνάθημα ἐπιδόντων, πρῶτος ἐκ τῶν ἄλλων, τῶν μὴ βουλευτῶν, πρβ περὶ Ἀμφιαρείων τῶν μεγάλων κλπ *Preuner He* 1922⁸⁰ κέ, AE 1919⁷⁵, ἐξῆς ἐν τοῖς περὶ τοῦ στ. 3/4 καὶ ἀρ. 125.

123₁· ἱερά· δηλ. στήλη, πρβ Olymp. V 64 (=SIG² 612) Διὸς (ἄλλοθι Διόρ, πρβ 58-141) ἱερά, IG XII₂ 12 Ἀθανάας ἱερά, IG ²II 1325 ἱερά Διονύσου (ὡσαύτως ἐν *Wilhelm Jh* 1900^{54/5}), πρβ Olymp. V 2, ὁ πίναξ ἱερὸς Ὀλυμπίαι (πρβ SIG³ 275 *πίναξ α τῶν ἀπ[ὸ Γυλίδας νεν]κεκ[ότ]ων*), πρβ *Wilhelm Jh* 1900^{76/7} ἱερά γράμματα, AEM 1897⁹¹ BGI 289 325 (πρβ *ZoeG* 1913²⁸⁰ 282, Διονάργδος Ὀλυμπία 23, *Κουρουνιώτης* AE 1905²⁵⁴).

123₂· ἱερέως· πρβ στ. 14 26

123₃· εἶπε· ὅπως· περὶ τοῦ παραγωγικοῦ νῦ ᾧ. σ. 37β.

123_{3/4}· ὅπως ἂν ἐπισκευασθῇ ἡ κρήνη τῷ Ἀμφιαράῳ (πρβ ἐξῆς στ. 22-24 περὶ ἐπισκευαστῶν τῶν ἱερῶν) καὶ στ. 30/1 τὴν κρήνην - ἐξεργάσασθαι, στ. 32/3 ὑπὲρ³⁹ τῆς κρήνης, στ. 47/8 κατε⁴⁸ρεῖται τὴν κρήνην, στ. 52/3 τὸ ἐν τῷ πρόσθε τῆς κρήνης, στ. 57/8 τὸν δὲ τοῦ⁵⁸ τὸν ἐν τῷ πρόσθε τῆς κρήνης· πρβ IG VII 3499 (=IG ²II 338 = SIG³ 281) τὴν ἐν Ἀμφιαρέου κρήνην κατεσκεύα¹⁷εν (πρβ αὐτ. στ. 12 15 22 24), SIG³ 973³², IG VII 4252²⁴, 4254¹¹ κέ, *Preuner He* 1922⁸⁵, ΠΑΕ 1884⁹² πίν. Ε', AE 1918¹¹⁰⁻¹¹³, Ἀριστοτ. ΑΠ 43₁ τοῦ τῶν κρηνῶν ἐπιμελητοῦ,

ὕψ 1 135

1 (μνημείου φωτογράφημα) κρήνης καὶ λουτροῦ ἐπισκευή.

ἱερὰ Ἀμφιαρέο·
 ἐπὶ Ἀντικράτος ἱερέως·
 Πάνδιος εἶπε· ὅπως ἂν ἐπισκευα
 σθῇ ἡ κρήνη τῷ Ἀμφιαράῳ καὶ ο
 5 ἰ λοτρῶνες καθ' ἃ ἐμίσθωσε ἡ βολ
 ή, δεδόχθαι τῇ βολῇ τὰς συγγραφ
 ας, καθ' ἃ μεμίσθωται τὸ ἔργον, ἀνα
 γράψαι ἐν στήλῃ λιθίνῃ, καὶ κα
 ταθεῖναι ἐν τῷ ἱερῷ τῷ Ἀμφιαρέῳ,
 10 καὶ τὸ μισθωτὴν τὸ ἔργο καὶ τὸ
 ν ἐγγυητὴν καὶ ὅποσο μεμίσθωτ
 αι τὸ ἔργον καὶ [το]ύτο ὅποσον ἔχη
 ἀργύριον· εἰς δὲ τὴν ἀναγραφὴν τ
 ῆς στήλης λαβὼν τὸν ἱερέα τὸ ἀργυ
 15 ρίο τὸ ἐξαιρεθέντος ἐκ τῷ θησαν
 ρῷ ΔΔ δραχμάς, τὸ δὲ ἄλλο ἀργύρι
 ον τὸ ἐξαιρεθέν ἐκ τῷ θησανρῷ
 καὶ τὸ ἐκ τῶν καπηλείων, ἀφελόν
 τας τῷ θεῷ εἰς ἀρεστήριον ΔΔ· δ
 20 ραχμάς καὶ τῷ νεωκόρῳ τὸ πρ
 οσοφειλόμενον ἀποδόντας,
 παραδόναι τὸ ἄλλο τοῖς τῶν ἱε
 ρῶν ἐπισκευαστ[α]ίς, τοὺς δὲ τῶν
 ἱερῶν <ι> ἐπισκευαστὰς παραδόν τῷ
 25 μισθωτῇ τὸ ἔργο· ἐπαινεῖσαι δὲ
 τὸν ἱερέα τὸ Ἀμφιαρέο Ἀντικρά
 τη Δεκελέα δικαιοσύνης καὶ ἐπι
 μελείας ἔνεκα τῇ[ς] περὶ τὸ ἱερόν.

30 συνγραφαὶ περὶ τὸ ἱερὸ τὸ Ἀμφιαρέο·
 τὴν κρήνην καὶ τοὺς λουτρῶνας ἐξερ
 γάσασθαι τοὺς ἐν Ἀμφιαρέῳ ἀφελόντας
 τοὺς λίθους τοὺς ὑπερκεμαμένους ὑπὲ
 ρ τῆς κρήνης καὶ τῶν λοτρῶνων
 35 τοὺς πρὸς τῷ ἀντιχώματι ὑγιεῖς, τι
 θέναι δὲ τοὺς λίθους τοὺς πρὸς τῷ ἀντι
 χώματι φορημῶν ὑπερέχοντας πόδα,
 συντιθέντας τοὺς ἀρμὸς ἀρμότιτον
 τας καὶ ἀπεργαζόμενον ἐγ μετώπο
 40 ε]ίς κατα[φ]οράν, τοὺς δὲ ἀρμὸς ἐγ λω
 σ]τύος, καὶ μὴ παραχωννύναι πρὶν ἂ
 ν ἐπιδείξῃ τοὺς ἀρμὸς ἀρμότιτοντας,
 τότε δὲ ἐπιχωννύναι [κ]αὶ ὁμαλίσαι
 ἴσον τῷ ἐδάφει· στήσαι δὲ καὶ παρα
 στάδια δύο ἴσα τοῖς ὑπάρχουσιν ἀπο
 45 ξέσαντα καὶ ἐπὶ κρᾶνα ἐπιθεῖναι
 ὁμοία τοῖς ὑπάρχουσιν καὶ ἐπιστυλ
 ια ἐπιθεῖναι ἐπιξέσαντα καὶ κατε

ρεῖσθαι τὴν κρήνην πλαξὶ πάχος ποδιαί
 αῖς ἀποξέσαντα πλάτος δίποσι ἐπιβά
 50 λλοσαν ἐπὶ τὸ ἐπιστύλιον τὸ ἥμισ
 υ καὶ ἐπὶ τοὺς τοῦ ἀντιχώματος πόδα κα
 τερεῖσθαι καὶ τὸ ἐν τῷ πρόσθε τῆς κρή
 νης καὶ τῶν λοτρῶνων πλαξὶν ὑπερ
 εχούσαις τοῦ τοίχου τρεῖς δακτύλους
 55 τεμόμενον αὐτὸν ἑαυτῷ ὅσων ἂν προ
 σδέηται πρὸς τοῖς ὑπάρχουσι λίθοις καὶ τὰς
 πλάκας καὶ τὰ παραστάδια· τὸν δὲ τοίχ
 ον τὸν ἐν τῷ πρόσθε τῆς κρήνης καὶ τ
 ῶν λουτρῶνων ἀποκυλίσαντα τοὺς λίθ
 60 ος τοὺς πεπτωκότας ἀνακαθηράμενον
 στορέσαι τὰ ἐκκεκλ[υ]σμένα, τιθέναι δ
 ἐ τοὺς λίθους ἔδραν π[ο]ιοῦντα τοὺς διπ[λ]ῶς
 συντιθέντας τοὺς ἀρμὸς ἀρμότιτοντας ἐνδ
 οθεν καὶ ἔξωθεν, καὶ τὰ μὲν ἔξωθεν τοῦ
 65 τοίχου ἀποξέσαντα καὶ περιξέσαι βάθος
 ἥμισυ δακτύλου, πλάτος ὡς δύο δακτύ
 λω, τὰ δὲ ἐντὸς ἀποξέσαντα τιθέναι, το
 ῦς δὲ ἀρμὸς ἐγγλωστούς, ἐγκολλᾶν
 δὲ τῶν λίθων τὰ κροιά, τιθέναι δὲ κα
 70 ἰ τοὺς ἀναβα[σ]μούς ἀμφοτέρωθεν κατ
 ἂ ταῦτά τοις ὑπάρχουσιν. ταῦτα ἐξεργάσ
 ασθαι ἐξήκοντα ἡμερῶν, ἀφ' ἧς ἂν λάβῃ
 ι] τὸ ἀργύριον, τοῦ ἀργυρίου οὗ ἂν ἔχη. τὸ ἔρ
 γον ἐξεργάσεται □ μισθωτῆς Φανός
 75 τράτος Χολαργεύς· ἐγγυητῆς ΠΦρυνιχ
 ἰ]δης Ἀχαρνεύς· ἐμισθώθη ΠΗΗΗΗΗ·
 τούτου ἔχουσι·[ΗΗΗ]ΔΔΓ.

IG² II 1126₃₆ - τὰν κρᾶναν -₃₇ - ἐφακείσθων, 1220
 κρήνην ἐ[κ τῶν ἰδίων ἐξωικοδόμηκεν-], IG IV
 875 τὸ ὕδρα[γ]ώγιον καὶ τὴν κρήνην, IG XII₃
 202₂, XII₅ 569 (καὶ σ. 331, Wilhelm GGA
 1898₂₃₁ 1900₁₀₅, BGI 157 καὶ), DI 484₂, SIG²
 III σ. 350 καὶ OGI II σ. 677 λ. κρήνη, Ὁρλάν
 δος ΑΕ 1911₂₀₀ 1916₉₄, πβλ ἄλλως περὶ πηγῶν
 SIG² III σ. 383 καὶ OGI II σ. 693 (πρβ ἄρ.
 485_{11/12}¹⁶) λ. πηγῇ. περὶ τῆς δοτικῆς φωνῇ Ἀμ
 φιαρέῳ πρβ Meisterhans GAI 209₂₇.

123_{4/5} οὗ ἱερέως· περὶ τῆς θέσεως τῶν λου
 τρῶνων ἄ. σ. 36α. περὶ τῆς γραφῆς τῆς διφθόγγου
 ο-ου ἄ. σ. 37α.

123_{5/6} καθ' ἃ ἐμίσθωσε ἡ βολή· πρβ γ-καθ' ἃ
 μεμίσθωται τὸ ἔργον, 12/3 - ὅποσο μεμίσθωται τὸ
 ἔργον.

123_{6/7}· τὰς συγγραφάς· ἀναγράφονται ἐν στ. 29 καὶ (συνγραφαί).

123_{10/11}· τὸ μισθωτὴν τὸ ἔργο καὶ τὸν ἐγγυη-
τὴν κλπ· πρβ τῷ 25 μισθωτῇ τὸ ἔργο καὶ ἐπὶ
τέλει 74 καὶ.

123_{11/12}· καὶ ὁπόσο μεμίσθωται τὸ ἔργον· ἐν
στ. 76 ἀναγράφεται 900.

123₁₂· καὶ [το]ύτο ὁπόσον ἔχη· ἐν 76 ἀναγρά-
φεται τούτου ἔχουσι· [3]25.

123_{15/16}· θησαν₁₆ρδ· πρβ ΑΕ 1917₂₃₃.

123₁₈· καπηλείων· πρβ BCH 1908₄₃₀ (40₁ οἶνο-
πῶλαι).

123₂₀· νεωκόρῳ· πρβ ἐν τῷ ἱερῷ νόμῳ ΑΕ
1917₂₃₁ (=SIG³ 1004)_{6/7 24 41}.

123_{20/1}· προποσοφειλόμενον· περὶ τῆς διφθόγγου
πρβ IG I₂ 2^a_{8,9} κλπ, ὀφελ- δὲ γράφεται ἐν IG I
37_{f g 18} ὀφ[έλεν, Wilhelm Anz. Akad Wien
1909₅₅ ὀφ[ε]λόςας, IG II 11 (=Φωτιάδης ΑΕ
1922_{62 79})₂₁ ὀφ[ε]λ[έ]τω, IG² II 17 (ΑΔ 1916_{II 67 B})
ὀφ[ε]λ[έ]τω, SIG² 8(=341)₆ ὀφέλεν, 21_{3 8 53}, 27
(=3104) ὀφέλ[ε]ν, 52(=3111)₃₁ [-ὀφέλεν-], 53(=S³
112)_{7 10 14}, 69(=3129=IG XII₁ 977) ὀφ[ε]λεν,
439(=3921) ὀφελέτω, SIG² III σ 372, IG XII₉
90 ὀφελόντων, Meisterhans GAI 21₁₈ 213₁₃¹⁷¹⁶
(ἐς=εἰς· Cauer DIG² 527 [=IG XII₈ 265]_{9 10 11}
ὀφείλεν).

123_{22,3}· τοῖς τῶν ἱερῶν ἐπισκευασ[α]ίς καὶ
τὸς δὲ τῶν ἱερῶν ἐπισκευασίας· πρβ ἄ. στ. 3,
Ἀριστοτ. ΑΠ 50₁: «κληροῦνται δὲ καὶ ἱερῶν
ἐπισκευασταὶ δέκα ἄνδρες», 30₂: «ἐροποιοὺς καὶ
ἐπιμελητὰς δέκα ἐκατέρους», 43₁: «τοῦ τῶν κρη-
νῶν ἐπιμελητοῦ», πρβ ἄλλως 42₂ «αἰροῦνται τρεῖς
-ἐπιμελεῖσθαι τῶν ἐφήβων».

123₂₇· Δεκελεύ· πρβ ΑΕ 1918₇₉₃.

123₂₉· συνγραφαί· μνημονεύονται ἄ. στ. 6/7
τὰς συγγραφάς.

123_{30/1}· ἐξεργάσασθαι καὶ ἐξεργάσασθαι καὶ
ἐξεργάσεται καὶ ἀπεργαζόμενον· πρβ SIG²
538₁₂ ἐξεργασάμενο{ν} -₁₅ καὶ ἐπεργασάμενον, SIG
III σ. 257 καὶ λ. ἀπεργάζομαι, ἐξ-, ἐπ., ἐργά-
ζομαι.

123₃₄· ἀνιχώματι καὶ στ. 35/6 ἀνιχώματι,
στ. 51 ἀνιχώματος· πρβ στ. 40 παραχωννύναι,
ἐπιχωννύναι.

123₃₆· φορμηδόν· πρβ SIG³ 973 (Ἀμφια-

ρείου)₁₂· πρβ ἐξῆς ἄρ. 124₂₆, ἐν δὲ στ. 36 αὐτ.
φο[ρμηδ]όν καὶ παρὰ μ[η]κο[ς]. SIG³ 969 τιθεῖς
τοὺς λίθους ἐναλλάξ φορ[μηδ]όν καὶ παρὰ μ[η]-
κος, πρβ Lattermann GBauinschr. 9₆₁ ἐξ ἀπα-
μοιβῶν (=φορμηδόν), AM 1910₁₀₁.

123₃₆· ὑπερέχοντος πόδα· πρβ στ. 49/51 ἐπι-
βάλλοσαν -πόδα, πρβ καὶ ἐξῆς ἄρ. 124₂₅.

123₃₈· ἐγ μετώπο· περὶ τούτου εἰρήσεται ἐξῆς
στ 39/0.

123₃₉· εἰς κατα[φ]οράν· πρβ SIG³ 973⁹ ἐπι-
κόψας δὲ κατὰ κεφαλὴν καὶ σ₁₆υνομαλίσας πρὸς
τὴν καταφοράν, SIG³ 969 ἐπιθήσει κορυφαῖα πλά-
τος ἐπὶ παλαστῶν, ὕψος δὲ πέντε παλαστῶν καὶ
δυοῖν δακτύλῳιν ἄνευ τῆς καταφορᾶς, IG² II
463₆₆ τὸ μέτωπον ποιήσας πρὸς τὴν κα[τ]αφορᾶ[ν],
SIG² 587 καταφορὰ τοῦ₁₂₆ [των ἐπὶ θάλατταν]

123_{39/0}· τὸς δὲ ἄρμους ἐγ λω₄₀[σ]τύος καὶ στ.
67/8 το₆₈ [ὕ]ς δὲ ἄρμους ἐγγλωστύος πρβ στ. 37/9
συντιθέντα τὸς ἄρμους ἄρμότιον₃₈ τας καὶ ἀπεργα-
ζόμενον ἐγ μετώπο₃₉ [εἰς κατα[φ]οράν. τὸ Δελφι-
κὸν λῶτις IG² II 1126(=Ziehen LGS 75 σ. 231
=SIG³ 145, πρβ Larfeld HGE I 454, Danielsson
IF 1894₁₆₄ καὶ =tunica, Sadée BTD 176=λῶσις,
Thumb HGD 186, Παπῶβασιλείου ΑΕ 1911₉₂=
πέπλος)₂₆ (δ₁₆) εἶνε ἀσύμβατον ἐνθάδε· πρβ λω-,
κλωστ-, γλω-, Ἡσύχ., Θησ., ἘΣτεφ., Γερμ.
Loth περὶ τοῦ ἐγ καὶ ἐγγ κλπ πρβ τὸ εἰρημένον
(123₃₈) ἐγ μετώπο, IG XII₉ 7₂₇ ἐκγμήνο, SIG²
737 ἀρχιβάχχον, SIG² 587₉₂ 105 106 SIG III σ.
229/0, Meisterhans GAI 75 καὶ 105-109 (ἐν σ.
109_{7 b 1} ἀπαλειπτεόν τὸ ἐγ δακτύλων, ἐν δὲ σ.
158₄ καὶ σημ. 1344 περὶ τοῦ ἐν IG II 834_b
II 11=SIG² 587₁₄₇ 105 ἀντὶ ἐγ δακτύλων γρ. ἐγγ
δακτύλων), Papadémétracopoulos Tradit. anc.
282 καὶ 322, ΑΔ 1915₂₂₁ 1916_{II 662}, ΑΕ
1918₁₀₇₃ 1919₆₆₃ 70₂ τάνγ γᾶν ἢ τάν γγᾶν) 87₂
1922₁₁₁₂ 23 111₃ 6.

123_{42/3}· ὁμαλίσαι ἴσον τῷ ἐδάφει· πρβ SIG³
973 σ₁₆υνομαλίσας πρὸς τὴν καταφοράν, IG² II
380 ὅπως ἀ₉ν ἢ ἀγορὰ -καὶ ὁμαλισθεῖ -ὅπως
ἀν ὁμαλισθῶσιν (δηλ. αἱ ὁδοὶ αἱ πλατεῖαι), Lat-
termann GBauinschr. 45 57-59 62 [-ὁμα]λί-
ζων τοὺς ἄρμους [ὕς] ὀρθ[ὸς -], FEbert Fachaus-
drücke des gr. Bauhandwerks (1910) 49, πρβ
ὁμάλιστρον, πρβ λίστρον, λιστρίον, λειστρίον (SIG³
19 11 24

972^{119 136 168}). περὶ τοῦ ηἰ τοῦ ἐδάφῃ πρβ SIG² III σ. 231, *Meisterhans* GAI 39^{10 11} 131 2 53₃ (ἔτη IG II 1059¹⁸, κλπ) 137¹⁷ 2 54^{*}.

123^{43/4}· παρα⁴⁴στάδια καὶ στ. 57· πρβ SIG² 537⁷⁰, AE 1896²²⁴ ἀρ. 18 [εἰς τὸ παρόστα¹⁶ μα τ]οῦ [προ]ναίου, *Homolle* BCH 1896 324^{50 66 68}, *Wilhelm* Jh 1901⁸⁵ κί, *Ebert* Fachausdrücke des gr. Bauhandwerks (1910) 18 19 25 28 45 54.

123^{44/5}· ἀπο⁴⁵ξέσαντα καὶ στ. 47 ἐπιξέσαντα, στ. 65 ἀποξέσαντα καὶ περιξέσαι, στ. 67 ἀποξέσαντα· πρβ IG I₂ 321²⁴ ἀναξέσαντι, ^{a40} ἀποχούσαντι, *Roberts + Gardner* IGE II 118 ^c_a 34.5 63 4 ^b_{46.7} ραβδόσεος τὸν κίονον, ⁶¹ καταχ[σῶ]ντι, = *Roberts + Gardner* IGE II 117 ἀκατάχρεστα καὶ ⁵⁵ ἀράβδοτα, ⁶⁵ ἀρραβδότους, ⁶⁶ ἀραβδότους, ⁶⁸ ἀκατάχρεστον, ⁶⁹ ἀκατάχρεστα, RIG 1513 (πX ^α₃ 4¹⁶· ἐκ· περὶ τῶν στ. 20/1 πρβ AE 1911¹²⁸) ¹¹ περιξεσάμενον, ¹⁶ ἀποξέσαντα, ¹⁷ ἀποξέσαντα, ²² ξύσαντα, *Lattermann* GBauinschr. 10⁸⁶ παραξεσάμενον καὶ 60¹⁷ περιξεῖται, IG II₅ 1054^b A ἐκ¹⁰⁹ ξέσαι, IG² II 463⁷² ἀναξῶν το[ῦ]ς [ἀ]ρ[μ]ούς, SIG² 540¹³⁸ διαξέσας, SIG² III σ. 263 λ. ἀποξέω, *Ebert* Fachausdrücke des gr. Bauhandwerks 13(καταξοά) 22(καταξέω) 49(ἀναξέω) 50(ἀποξέω) 62(ἀκατάχρεστος), Διόδ. ΙΓ' 82 διαξύματα, *Wilhelm* SBAW 1915 (6^η) 63 69 ξοιν = ξυστριωτοὺς καὶ ἐξυστριωμένους(πρβ ξύστρα).

123^{47 8} κατε⁴⁸ρεῖναι τὴν κρήνην πλαξὶ καὶ κα⁵³τερεῖναι καὶ τὸ ἐν τῷ πρόσθε τῆς κρήνης· πρβ ἐρέπτω [ἄλλο το ἐρέπτω, -ομαι = ἐσθίω] καὶ ἐρέφω, Ἡσύχ.: «ἐρίναι (γρ. ἐρίναι, *O*Hoffmann GD III 285)· ἀφανίσαι, στεγάσαι, καταρ[ε]ῖναι»· πρβ ἄλλως ἐρέπτω = καταρρίπτω, Ἡσύχ. ἔ. ἄ. καὶ «ἐρίπει· καταβάλλει» καὶ «ἐριπεῖν· καταπεσεῖν» κλπ (πρβ σύγχυσιν), Ἡρόδ. Α' 164⁵ ἐν Α' ² ἐρεῖναι, *O*Hoffmann GD III 285· πρβ IG² II 463¹⁰⁴ τὴν] ἐρεν[ι]ν *G*Curtius GGE³ 438 629 327, *Kuehner + Blass* GG II 426.

123^{49,0}· ἐπιβ⁵⁰άλλοσαν· πρβ SIG² 537⁶⁹, ἐπιβάλλοντι, 540 τὰ ἐπιβα¹⁰⁵νοντα, ¹¹¹ ἐπιβαῖνον, SIG III σ. 308 λ. ἐπιβαῖνω καὶ ἐπιβάλλω.

123^{51/2}· κατερεῖναι· ὁρ. ἄ. στ. 47/8.

123^{53/4}· πλαξὶν ὑπερ⁵⁴εχούσαις τοῦ τοίχου τρεῖς δακτύλους· πρβ στ. 66/7· περιξέσαι· βάθος

ἡμουν δακτύλου, πλάτος ὡς δύο δακτύλ⁶⁷ω· πρβ ἄλλως περὶ τοῦ πλάκωσις *Ebert* Fachausdrücke des gr. Bauhandwerks 55· περὶ τοῦ παραγωγικοῦ νῦ πρβ ἄ. σ. 373, AE 1919⁶³³ κί 73α.

123^{55/6}· τεμόμενον αὐτὸν ἐαυτῷ ὅσων ἂν προσ⁵⁶σ-
δέηται· πρβ SIG² 542 (= 973· Ἀμφιαρείου) προσ-
σαγόμενος αὐτὸς αὐτῷ προ⁵¹⁵ς τὸ ἔργον, ἐὰν δὲ μὴ
ἱκανοὶ ὦσιν, παρέξουσιν ³² ὅσων ἂν προσδεῖ οἱ ἐπι-
μεληται πρὸς τῷ ἔργω³³, SIG² 587^{8/9} μισθωτεῖ
-⁹-λίθους αὐτῷ π[α]ρ[ε]χόμεν^ωι πρ[ὸς τῷ] ἐργω^ι,
587¹⁴⁴ αὐτὸν ἐαυτῷ (ξ)ύλα [π]αρέ[χ]ειν, 587¹⁸⁷
ξύλα αὐτὸς (γρ. αὐτὸν;) αὐτῷ παρέχειν, *Lattermann* GBauinschr. 46^{22/4} [- παρέξει δὲ αὐτὸς αὐ-
τῷ πάντ²³α ὅσων δεῖται τὸ ἔργον [-] ²⁴ι παρὰ τὸ
ἔργον ὅπο ἂν κ[ελεύωμεν, -], πρβ σ. 62: IG² II
463 ἐὰν δὲ πλεόνων προσδεῖ⁴⁹ται πύργων τὸ τεῖ-
χος, -], IG² II 244 παρεχόμενοι αὐτοὶ αὐ[το] ¹⁰⁶ις
-ἀναγρα[φ]έ¹⁰⁷ας - ¹⁰⁸ - τοὺς λίθους - ¹⁰⁹ - προσάξε-
τ[αι] ¹¹⁰ αὐτὸς αὐτῷ ἅπαντας ὅσων ἂν [δέητ¹¹¹αι,
IG² II 380 (= SIG³ 313) ὅπως ἂν ¹⁰-τὰ ἐν τῷ
¹¹ἀγορανο[μ]ίω ἐπι[σ]κευασθεῖ ὅσων προσ¹²[δ]εῖ-
ται ἅπαν[τ]α - ²⁸ - ἐπε[ιδά]ν δ' ἐπισκευασθεῖ το[ῦ]
ἀγορανομ[ι]ο[ν] ἂ ἐνδεῖται, IG II₅ 1054^ε π[α]ρέξ⁹ει
δὲ αὐτὸς αὐτῷ ὁ μισθωσά[μ]ενος τὸ ἔργον πάντα
ὅσ[ω]ν [ἂν δ]έηται π[ρ]ὸς [τ]ὸ [ἐ]ργον, πρβ SIG²
427^{35/9 38/9} 594^{23/4}.

123⁶⁰· ἀ⁶¹νακαθηράμενον· πρβ ἐξῆς ἀρ. 124₆
ἀν[ακ]αθ[η]ράμενος, RIG 1513₄ ἀνακαθηράμενον,
SIG² 537⁴⁶ ἀνακαθήραντι, 540⁶⁴ ἀνακαθαίραμενος,
537⁸ ἀνακαθαράμενος, 587¹⁹ ἀνακαθάρεως,
587¹²⁰ κα[θ]ήραντι, 587¹²⁸ καθήρα[ν]τι, 587 κα-
θῆ¹²⁷ραι, Πausan. Ε' 19 καθῆραι, *Meisterhans*
GAI 1828.

123^{63/4}· ἐνδο⁶⁴θεν καὶ ἔξωθεν· πρβ ἐξῆς καὶ τὰ
μὲν ἔξωθεν τοῦ ⁶⁵τοίχου - ⁶⁷ -, τὰ δὲ ἐντός.

123^{68,9}· ἐγκολλᾶν ⁶⁹ δὲ τῶν λίθων τὰ κροιά πρβ
IG² II 244 ἐὰν δέ τις τῶν λίθων ἔχει τι κρο⁶⁴αῖον
μὴ μεῖζον ἢ ἡμιποδίου, ὃ μὴ ἔστ⁶⁵[αι φ]ανερόν
κειμένον τοῦ λίθου, ἔσ⁶⁶[ται δό]κιμος (πρβ SIG²
40 (= 98⁷ σαθροὶ [δηλ. π.θ.], SIG² 587²¹ τὰ σαπρά).
περὶ τοῦ κολλᾶω (ἐγ-, περι-) πρβ *Lattermann*
GBauinschr. 58, *Ebert* Fachausdrücke des gr.
Bauhandwerks 49 51.

123^{71,3}· ταῦτα ἐξεργάσ⁷²ασθαι ἐξήκοντα ἡμερῶν
ἀφ' ἧς ἂν λάβη⁷³[ι] τὸ ἀργύριον· πρβ ἐξῆς ἀρ. 124₆.

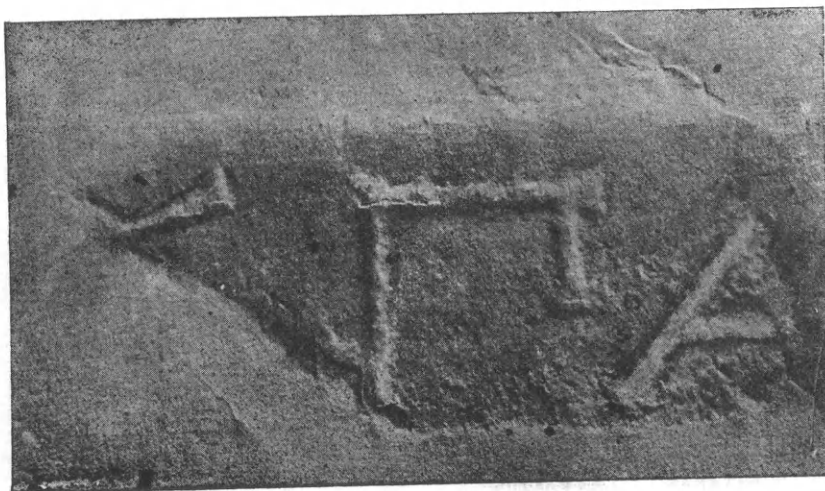
SIG³ 973 κα₃₄ ἀποδώσει τέλος ἔχον· εἴκοσι ἡμερῶν ἀφ' ἧς ἂν λάβει τὸ ἀργύριον, πρβ ἐν Δήλῳ *Dürnbach* BCH 1911_{43 20} ἀφ' ἧς ἂν ἡμέρας [λ]ά[βη] τοῦ ἀργυρίου τῇ πρώτῃ δόσιν - ₂₅ τέλος ἔχον τοῦ ἔργου τὸ ἥμισυ (πρβ καὶ στ. 26 καὶ 28).

123αβ (εἰκ. 1α-1β):

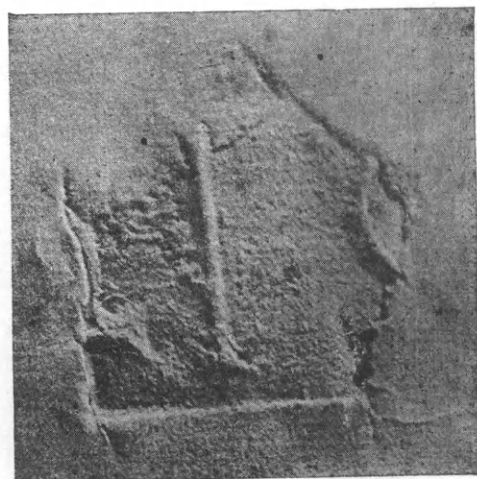
κτίσματος τμήμα ἐπιγεγραμμένον
(πρβ ἄ. σ. 36α ἀρ. 123).

Τμήμα Πεντεληκοῦ μαρμάρου, τὰ ἀριστερὰ ἐλλιπές, ὕψ. 0 985, πλ. σφζ. 0 54, πάχ. ἐν μέσῳ μὲν 0 26, ἄνω δὲ καὶ κάτω σὺν τῷ κόσμῳ ὡς 0 32. Ἡ ἄνω ἐπιφάνεια ἐν δεξιᾷ φέρει ἡμισυ τὸρμου ταυσειδῆς (τῆς ἄνω κεραίας τοῦ ταῦ μήκος 0 075, τῆς δὲ καθέτου μήκος 0 083, ἐντομῶν πλ. 0 015, βάθ. 0 03), ὥστε ὁ ὅλος τὸρμος, δι' οὗ συνεδεῖτο ἐτέρῳ τμήματι προσιδρυμένῳ, ἦν ἀμριταυσειδῆς (ζητοειδῆς), ἡ δὲ κάτω ἐπιφάνεια ἐν δεξιᾷ φέρει ἀπλοῦ συνδέσμου τὸρμον ἡμισυν (μῆκ.

0 05, πλ. 0 012, βάθ. 0 037), ἡ δὲ δεξιὰ ἐπιφάνεια φέρει ἀναθύρωσιν (ἄνω καὶ ἔμπροσθεν καὶ ὀπίσθεν πλαίσιον λεῖον πλ. 0 07-0 09)· ἡ ὀπισθία ἐπιφάνεια ὠμή. Ἐπὶ τῆς προσθίας ἐπιφανείας ἄνω μὲν, ὡς καὶ ἐκ δύο ἐπιγεγραμμένων ἀποτμημάτων, περὶ ὧν ἐν τοῖς ἐξῆς, φαίνεται, ἔφερε γείσον (ὕψ. 0 125), συγκείμενον ἐξ ἀπλοῦ κυρτοῦ κυματίου (ὕψ. 0 015, ἐξοχή 0 009) καὶ ἄβακος (ὕψ. 0 039), ἐφ' οὗ ἐκεχάρκτο μεγάλοις γράμμασι μονόστιχος ἐπιγραφή, καὶ κομου ῥῶν καὶ (κάτωθεν) ἀστραγάλου, κάτω δὲ κόσμον ἀστραγάλου, ὑφ' ᾧ Λέσβιον κυμάτιον, καὶ κάτωθεν ἄβακα (ὕψ. 0 06· τοῦ ὅλου κόσμου ὕψ. 0 135, ἐξοχή 0 06). Τὸ τμήμα ἠϋρέθη ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς τῆς χαράδρας ὀχθῆς ἀνατολόθεν τῆς πηγῆς (πρβ τόπον εὐρέσεως τῆς ὑπ' ἀρ. 123 ἐπιγραφῆς). Αὐτόθι που ἠϋρέθησαν καὶ τὰ εἰρημένα δύο ἄγματα, ἃ δὲν ἀρμόττουσι μὲν οὔτ' ἀλλήλοις οὔτε τῷ τμήματι, φέρουσι μὲντοι πρὸς τῷ ἀνωτάτῳ τοῦ γείσου καὶ τῷ ὑπὸ τοῦτο ἐπιγεγραμμένῳ ἄβακι (εἰκ. 1α-1β)

1α (ἐπιγρ. ἀρ. 123α)

1β (ἐπιγρ. ἀρ. 123β)

1α-1β (ἐκτυμμάτων ὀπισθία ὄψεις): γείσου ἐπιγραφή·

1α: σ]πα[-

1β: ωι[ο-

καὶ μέρος ὁμοίου τῷ ἐπὶ τοῦ τμήματος κόσμου, ὧν ἐπὶ μὲν τοῦ (ὕψ. ὡς 0 094), πλ. 0 105, πάχ. 0 043· ἀρ. 123α) σφύζονται τρία γράμματα (ὕψ. ± 0 028): σ]πα[- (ἢ σ] πα[-), ἐπὶ δὲ τοῦ (ὕψ. 0 09, πλ. 0 165, πάχ. 0 04· ἀρ. 123β) σφύζονται ὡσαύτως τρία γράμματα (ὕψ. ὡς 0 032): ωι[ο- (ἄδηλον εἰ ἔκειτο Ἀμφιαράωι [ο-). Δεξιόθεν τοῦ

ἠϋρημένου τμήματος προσιδρυτο, ὡς εἴρηται, ἄλλο τμήμα, εἰ δὲ καὶ ἀριστερόθεν ἄλλο, ἄδηλον. Τὸ ἠϋρημένον τμήμα σὺν τοῖς ἐπιγεγραμμένοις ἀποτμήμασιν, ἂν εἶνε τῆς κρήνης, ἧς ἄ. σ. 36 ἀρ. 123 διατάσσεται ἡ ἐπισκευή, ἐπειδὴ ἡ τῆς ἐπισκευῆς ἐπιγραφή εἶνε ἀρχαιοτέρα τῆς τῶν ἀποτμημάτων, ἀνακτέον εἰς νεωτέραν ἐπισκευὴν τῆς κρήνης.

124 (εἰκ 2):

ὀχετοῦ ἔργους

Στήλη γεισοῦχος (γείσου ὕψ. 0 042) λευκοῦ μαρμάρου ἐλλιπής τὸ ἄνω δεξιὸν καὶ τὰ κάτω· τὰ ἄνω ἦν καθέτως τε καὶ εὐθέως τεθραυμένη, ἤγουν εἰς τέσσαρα κλάσματα, ὧν σφύζονται τὰ τρία, ἀποστατεῖ δὲ ὡς εἰρηται, τὸ ἄνω δεξιὸν ἥμισυ. Ὑψ. σφζ. 0 577, πλ. τοῦ μὲν ἄνω ἀριστεροῦ ἀποκόμματος 0 145, τῶν δὲ ἄλλων δύο ἄνω μὲν 0 32, κάτω δὲ 0 333, π.ά.χ. ± 0 075 Ἡ ἐπιγεγραμμένη ἐπιφάνεια πολλαχοῦ ἐστὶν ἐγτριβής, τὰ γράμματα εἶνε δεξιοκλινῇ πως καὶ μικρά (ὕψ. ± 0 004)· τῆς ἐπιγραφῆς ὁ πρῶτος στίχος κεχάρακται εὐθὺς ὑπὸ τῷ γείσω. Γρ. ὕψ. 0 004, μεταγραμμάτιον 0 002, μεταστίχιον 0 006.

Τὰ ἀποτμήματα ἠϋρέθησαν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς τοῦ χειμάρρου ὄχτης ἐν ἀγρῷ πεΚοληστάση ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς μεγάλου οἰκοδομήματος, οὗ ἡ βόρειος πλευρὰ κεῖται ἐπὶ τῇ πομπικῇ ὁδῷ 138 (ΑΕ 1922₁₀₂ εἰκ. 2), ἡ δὲ ἀνατολικὴ πρὸς ὁδῷ βορρονοτίῳ ἐκ νότου ἐπὶ τὴν πομπικὴν φερούση, καὶ τὸ μὲν ἄνω ἀριστερὸν ἀπότμημα ἠϋρέθη ἐν τῷ μέσῳ δωματίῳ, τὰ δὲ ἄλλα δύο ἐπωκοδομημένα ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου τοῦ νοτανατολικοῦ πα-ραγωνίου δωματίου

Ἡ ἐπιγραφὴ συνάπτεται πρὸς τὴν περὶ ποιήσεως ὀχετοῦ ἐπιγραφὴν τοῦ Ἀμφιαρείου SIG³ 973 (πρβ ἄ. ἀρ. 123 σ. 37β), ἐκ τούτου δὲ φαίνεται ὅτι ἡ περὶ ἧς ἐνθάδε ὁ λόγος στήλη ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς τῆς χαράδρας ὄχτης πάλαι κειμένη μετηνέχθη ὕστερον εἰς τὴν δεξιάν. Εἶνε δὲ ἡ ἐνθάδε ἐπιγραφὴ, ὡς εἰκός, νεωτέρα τῆς περὶ ποιήσεως ὀχετοῦ SIG³ 973, προσθετέον δὲ ὅτι δίφθογγος ὁ ἐν ἐκείνῃ μὲν (πρβ ΑΕ 1891₇₅) ἀπαντᾷ δις (λοῖτρωνος₂ καὶ εὐρον₁₇) ἐν δὲ τῇ ἐνθάδε οὐδαμοῦ ἠϋρῆται (πρβ ἄ. ἀρ. 123 σ. 37α)· εἰ ἀντὶ τοῦ ἡ ἐνθάδε μὲν, ὡς εἰ-κάσαι, κεῖται ἐν παν(τ)αχ[ε]τ₄₂ καὶ γ[ε]τ₁δι[ε]τιημέ-ν[ε]₄₅, ἐκεῖ δὲ πανταχοῦ: χειμάζει₅, εἰ₁₆, γεῖ τεῖ₂₈, λάβει₃₅, πρβ ρεῖ₄ (οὕτως ἐπὶ τοῦ λίθου, οὐχὶ ὕει· πρβ Lattermann AM 1910₉₅) καὶ προσδεῖ₃₂, πρβ ἄ. σ. 41β ἀρ. 123_{55/6}, Meisterhans GAI 166₆ (ἀπα-λειπτέον τὸ αὐτόθι περὶ τοῦ προσδεῖται σὺν τῇ ση-μειώσει 1400, διότι ἐπὶ τοῦ λίθου πρὸ τῆς λέξεως ταύτης ἐν στ. 11 κεῖται, ὡς ἐν IG II₅ 192^c = II 380

ἀνεγνώσθη, ὅσων, οὐχὶ ὧν ἄν· πρβ στ. 29 ἂ ἐν-δεῖ[ται] 175₅ (καὶ σ. XIV [176]), IG II 416 ὅπως ἂν οἶτος ὡς ἀφ[θονώτατος;] ₁₁εἰσπλεῖ.

Τοῦ στίχου ἐκάστου τὰ γράμματα, ὡς ἐκ τοῦ στ. 26 εἰκάζεται, ἦσαν περὶ τὰ 56.

124₂· τὸν ἔργον περὶ τῆς προθέσεως πρβ ἄ. σ. 40β ἀρ. 123_{38 39/0}, Lattermann GBauinschr. 8_{55/6} 10₈₅ 47. Ἀριστοτ. ΑΠ 50₂ καὶ τόμ. Δ' ΑΓ' ἔκρους, Φωτιάδης Ἀθηνᾶ 1904_{59 63}, OGI 483₁₃₂ ⁵² πλὴν ὅσον ὕδατι ἀπόρρουν, IG XI₂ 144_{A 73} τὴν ἔργουσιν, 175_{A 88} διάρρουν, 204₅₆ τοὺς διάρρους τοὺς ἐν τῷ θεάτρῳ, 204₆₁ τὸν διάρ[ρουν], SIG³ 973₂₁ διαλείπων διάρρουν πλάτος ποδός, SIG³ 86 τὰς διαρροὰς τῷ ρPe[τ₁₆δ] (πρβ ΑΕ 1918₇₇ 1919₈₅, 1922₁₁₁), OGI 483₁₆₃ ⁶¹ οἱ εἰς αὐτὰς ὑπόνομοι-εὔρους (=εὔροι, ἐπίθ., πρβ SIG³ 973₁₇ εὔρον) ὑπάρχουσιν, Wilhelm BGI 159, DI 3591 (=SIG³ 953)_{A 51} τὸ ὕδωρ ἐ[γ]ρυνᾷ (πρβ SIG³ 1169 [αὐτ. σημ. 79 ἀντὶ 933 γρ. 953] ἐξεργούα συνχρὸν ὑγ[ρ]όν).

124_{2,3}· τῆς χαρά₃δρας τὸ ἔδαφος καὶ - τὸ ἔδα-φος₁₀ καὶ τῆς χα₁₆ράδ[ρ]ας καὶ τὸ ἔδαφος τὸ τῆς χαρά₂₈[δ]ρας (χαράδρα = χεῖμαρρος)· καὶ [ἀπὸ τοῦ ἐδά₄₅φ]ους τοῦ ἀναλήμματος· πρβ SIG³ 973 ὅπως ἂν τὸ ὕδωρ μὴ κωλύηται ρεῖν ὑπὸ τῆς χα-ράδρας καὶ ἀπὸ τοῦ ἀναλήμματος τοῦ τῆς χα-ρά₁₁δρας καὶ θήσει λ₁₂ίδους τοὺς μὲν ἐν τῷ ἐδάφει φορμηδόν, DI 3677 τὸ δ₁₆ε μαῖκος μέ₁₇χρη τὰς χαράδρας, πρβ Wide AM 1895₂₁₅, Oikonomos AM 1910₃₀₂ (=RIG 1514).

124₃· συστρώσει· πρβ στ. 27 καὶ 45/6· πρβ SIG³ 973 συν₂₅στῶσει λίθοις, SIG³ 969 συν-στρώ₆₂σει τὸ ἔδαφος λίθοις, SIG³ 973 ἀπὸ τοῦ στρώματος τοῦ τῆς γεφύρας, πρβ Heberdey Anz WAKad. 1904₆₁ στρώμα καὶ _{63 2} σύστρω[μα, πρβ στρωματίζω κλπ Keil He 1908₅₂₈, Frazer Pausan. II 470, Lattermann AM 1910₁₀₀₁₀₂, Ebert Fachausdrücke des gr. Bauhandwerks 65α 65β, SIG² III σ. 405 414.

124₅· καινῶι [λ]ουτρῶνι· περὶ λουτρῶνων πρβ ἄ. σ. 123₄₁₅.

124_{5/6}· μετὰ τὸ τὴν πρώτην δόσιν λα₆βεῖν πρβ ἄ. ἀρ. 123_{71/3}, SIG³ 972_{13 60} μετὰ τὸ τὴν δόσιν λαβεῖν, πρβ αὐτ. στ. 48 53/4 78 81 (πρβ ἄλλως ἐπιλαβών₆₈), SIG² III σ. 284 λ. δόσις.

124₆· ἀν[ακ]αθ[ηράμενος· πρβ ἄ. ἀρ. 123₆₀.

124₉· κάλυμμα τοῦ ὀχετοῦ· περὶ ποιήσεως ὀχετοῦ λιθίνου κρυπτοῦ ἐν Ἀμφιαρείῳ SIG³ 973, πρβ ἄλλοι ἄλλως περὶ ὀχετοῦ καὶ καλυμμάτων *Ebert Fachausdrücke des gr. Bauhandwerks* 50 63β.

124_{12/4}· ἀνεπληρώθησαν κατὰ τὰ ἐν στ. 40/3, πρβ ἄ. σ. 39_{37 39 41 63 68}, SIG³ 973 τ]₁₉οὺς ἀρ-
μοὺς ὄλους καὶ συμβ[άλλων] τοὺς ἀρμούς 24 ὄλους·
περὶ ἀρμῶν πρβ SIG² III σ. 266, *Lattermann GBauinschr.* 3₂₁ 4_[58 59] 5_{71 73} 9₆₃ 10_{86/7} περὶ προ-
σιόντων καὶ ἀπιόντων (πρβ οἱ ὀπισθεν ἀρμοὶ *Lat-
termann GBI* 59₆· SIG² 540 (= 972) 46 51 55,
περὶ στερίφων SIG² III σ. 402, *Lattermann GBI*
8_{57/8} (= σ. 43, δηλ. ἀνεῦ ἀναθυρώσεως)· περὶ ἐν-
δέσμων πρβ ἐξῆς στ. 36, SIG² 587₁₉²¹ (πρβ *AE*
1919₆₈₃) 308, πρβ *Lattermann GBI* 45 δεσμοῖν
σιδ]₁₀ηροῖν, SIG² 540_{70 72 73 170 171} περὶ δεμάτων καὶ
πελεκίνων καὶ γόμφων· περὶ γόμφων πρβ ἐνθάδε στ.
30, *BCH* 1905₄₆₀ 6, *Holleaux AM* 1906₁₄₁,
Lattermann AM 1906₃₆₁ 1908₈₀ 17 περὶ γόμφω
σιδηρῶν *GBI* 4_{41 60} 5_{[75] 93} 6₁₀₅ B₁₂ 7₃₂ 10₈₉ 45 γόμ-
φοις σιδ, ηροῖς -8- περὶ ἐνὶ γόμφω (= σ. 59) -9-
τοὺς γόμφ[ους] ὀρθοῦς, πρβ SIG² 537 (= 969) ἐπὶ
τῆς εὐθνητηρίας ἐπιθήσει ὀρθοστάτας περὶ μέσῃ
τῇ₂₀ εὐθνητηρία[ι], 540 (= 972)₁₅₂⁶³ ἓνα ἀμφ' ἀρ-
μόν (αὐτ. ἴσως ἔκειτο ἐμβά[λλον καθ' (ἢ μὲν)
ῥ]₁₅₃ πρὸς ἐπίσφηνον⁶⁴).

124₁₄· ἐπικόψας δὲ κατὰ κε[φαλὴν] (εὐτενῇ)
καὶ ἐπικόψει κα₄₄[τ]ὰ στοῖχον· πρβ SIG³ 973₁₅
ἐπικόψας δὲ κατὰ κεφαλὴν, καὶ στ. 24 ε. δ κ. κ.
εὐτενῇ, SIG² III σ. 311/2 ἐπικοπή, ἐπικόπτω,
Dürnbach BCH 1911₄₃ (Δήλου) ἐπικόπτων τὰς
ἐπικοπὰς πάσας πρὸς [διαβή₁₁τη]ν καὶ κανόνα (*RE*
1913₂₂₀), πρβ *Ebert Fachausdrücke des gr. Bauhandwerks* 47, πρβ ἐπιτομή, ἐπιτέμνειν, προ-
σεπιτέμνειν, παρατέμνειν, ὑποτομή, κατατομή *Lat-
termann GBauinschr.* 41 112, *Oikonomos AM*
1910₃₁₃.

124₁₅· [δ]ι[αλείπ]οντ[ας ἀπ' ἀλλήλων· πρβ SIG³
969_{54/5} 56, ἄλλως SIG³ 973₂₁ διαλείπων διάρρουν
πλάτος ποδός, SIG² III σ. 279 λ. διαλείπω.

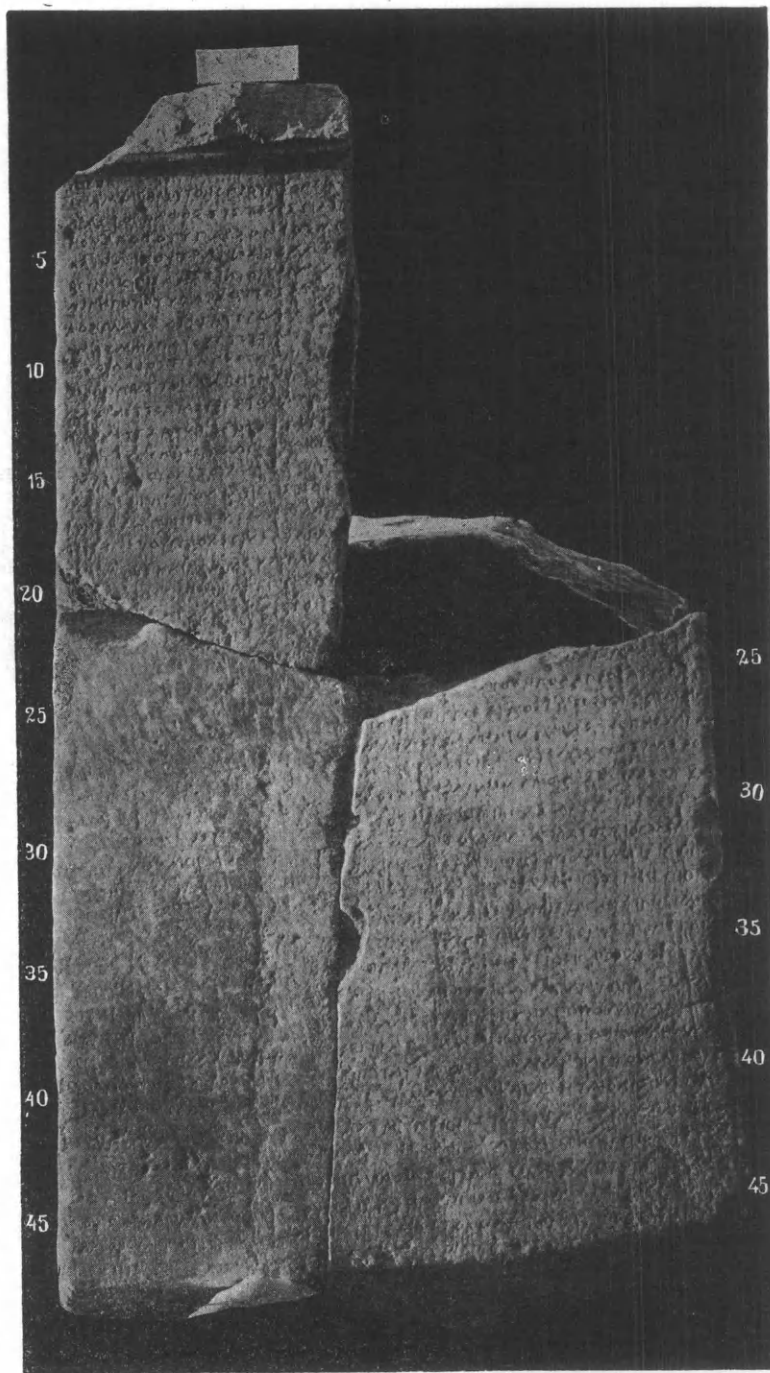
124₁₆· τριη]μιπόδια· πρβ SIG³ 973 θήσει δὲ
τοὺς λίθους ὀρθοῦς ἐπὶ τὰ τ₂₁τριημιπόδια.

124₂₆· φορμηδόν· στ. 36 φο]ρμηδ[ὸν κα]ὶ
παρὰ μ[ῆκο]ς· πρβ ἄ. ἀρ. 123₃₆ φορμηδόν.

124₂₇· σιρώμα[τος· πρβ ἄ. ἀρ. 124₃

124₂₉· δ[πω]ς ἄν μηδαμοῦ ἀριλιθία συμ-
β[αί]30[ε]ι· πρβ SIG³ 973₂₇ ἀριλιθίαν μηδαμοῦ
ποιῶν, *AE* 1891₇₆, *Lattermann AM* 1910₁₀₂,
SIG³ 972₁₄₈ 167 ἀπὸ ξοῖδος ἀρισιτόμον· περὶ τοῦ
συμβαίνει πρβ *Mærk.* Ἀντωνῖν Ε' ἡ'.

124₃₁· ἀρξάμενος [ἀπὸ τ]ῆς γ[εφύρ]ας καὶ στ.
32 παρὰ τὴν γέφυραν· πρβ SIG³ 973 ἀρξάμενον

ὑψ. σφζ 0 577.

2 (μήμευ ὃ φάτωρ ὀρῆμα): ὀχετοῦ ἔργους.

- θεοί.
 ἐν Ἀμφιεράου τὸν ἔγρουν τὸν ἐκ τ[-
 δρας τὸ ἔδαφος συστρώσει λίθους -
 νον ἀπὸ τοῦ ὑπάρχοντος μέχρι τ[-
 5 καινῶν [λ]ουτρῶν καὶ τ[ὸ] χωρί[ον]-συστρώσει μετὰ τὸ τὴν πρώτην δόσιν λα 5
 βεῖν λίθοις ἀμα[ξ]ιαίοις ἀν[ακ]αθ[ηρά]μενος -
 μὲν ἀπὸ τοῦ ὑπάρχοντος μέχρι τ[- - μήκος μὲν τὸ γεγραμμέ 7
 νο[ν.] πλάτος δὲ πεντέποδας, βά[θος] δὲ - - τὸ 8
 κάλυμμα τοῦ ὀχετοῦ [.]ω[- - συστρώσει 9
 10 δ[ε] τὸ ἔδαφος εἰς μήκος μὲν αὐτ[-
 ὀρθ[ὸν] πρὸς τὸν διαβήτην, θήσει [δὲ] τοὺς λίθους - - κατὰ στοῖ 11
 χον ἀρμόττοντας πρὸς τὸ ἀνάλη[μμα] - - τοὺς λίθους τιθεῖς πρὸς 12
 ἀλ[λῆ]λους ἀρ[μ]όττοντας, τοὺς [δὲ] ἀρμούς - - συντιθεῖς συμβάλλοντας ὅλους 13
 καὶ ἵσους, ἐπικόψ[ας] δὲ κατὰ κεφαλὴν (εὐτενῇ) -
 15 $3\frac{1}{2}$ ἀπ[ὸ] τ[οῦ] ὀχετοῦ [δ]ι[αλείπ]οντι[ας] ἀπ' ἀλλήλων - - τῆς χα 15
 ράδ[ρ]ας [τ]ριημιπόδια, τι[θεῖς] ὅλ[ου]ς -
 τον [μήκ]ος μὲν τ[ε]τ[ρά]ποδας πλάτος δὲ - - π 17
 ἄχος δὲ ἐκ τοῦ ἐπὶ θάτερα κατὰ πᾶχ[ος] -
 $3\frac{1}{2}$ μήκος καὶ πλάτος καὶ πᾶχος -
 20 -]νη [λ]ίθον σκλ[ηρόν] -
 -]σ. τοῖς [-
 -]τους[-
 -]ποι[-
 24 λ[ίθ]ο[υς] ἀρξάμενος[- -]κάλυμμα το[ῦ] ὁ 24
 25 χετ[οῦ] ἐπιβιβά[ζ]ων [ἐπ]ὶ τ[ὸν] τοῦ ἀναλήμματος. . . .] λίθον πόδα προσαρμότ 25
 τ[ὸν] πρὸς τὸ ἀνάλημμα τιθε[ῖς] φορμηδὸν καὶ προσαρμόσει πρὸς τὸ κάλυμμα
 τὸ τ[οῦ] στρώμα[τος] τιθε[ῖς] ἵσον τοῦ[τω] κατὰ κεφαλὴν τὸ ἔδαφος τὸ τῆς χαρά
 δ[ρας] [τ]ῶν ὑπάρ[χ]ον[τι] - -]θήσει δὲ τοὺς λίθους ἅπαντας μακρό
 τατα [καὶ] ἐπιθήσει ἐπιμελούμενος ὁ[π]ω[ς] ἂν μηδαμοῦ ἀριλιθία συμβαί
 30 ν[ε], θήσει δὲ γό[μφ]ους σιδηροῦς [- -] τοὺς λίθους ἐπιβιβά[ζ]ων ἐπὶ τοῦ στρώ 30
 ματος ἀρξάμενος [ἀπὸ τῆς] γ[ε]φύρας μέχρι τοῦ δι[αλεί]μματος τιθεῖς [κατὰ]σ
 τ[ρωτῆ]ρας στ[ρω]- -] ἐπὶ τ[ῶν] ὀντων παρὰ τὴν γέφυραν ἐμπεριλαμ
 β[άνων] [- -] κατὰ κεφαλὴν ὀρθὰ καὶ εὐτενῇ ἐπιθ[ή]
 σ[ει] τὸν [δεύ]τερον στοῖχον - -] ἀντι τοῦ ὄντος [ἀν]τιθήσει λίθ[ο]
 35 υς [ῆ]μι[π]ο[δ]ίους [- -] ἐπὶ τὸν δεύτερον ἐπιθήσει τὸν τρίτον στοῖ 35
 χον μὴ σκατὸν ἀλλὰ φορμηδὸν καὶ παρὰ μ[ήκ]ος, [ἐν]θήσει δὲ καὶ ἐν[δ]έσμους
 .]ο[ταν] ο[- -] ἔξε[ργά]σεται δὲ τῶν λίθων ἀπάντων τὰς ἑ[δ]ρα
 ς ἀσκά[στου]ς, ἐπισκ[άψ]ει δὲ τοὺς λ[ίθ]ους χαλ[κ]οῖς]σίους μὴ ἀποκοιλαινῶν μέχ
 40 ρι τοῦ δεξιοῦ ἀναλήμματος [π]ο[σ]ε[ξ]ε[ρ]γ[ά]σ[ε]ται κατὰ ταῦτά [τῶν] ἀναλήμματα[τι] 40
 τ[ῶν] πρὸς τ[οῦ] σταδίου καὶ θήσε[ι] κατὰ ταῦτά θή[σει] δὲ ἅπαντας τοὺς λίθους
 εἰς ἔδραν ἀσκάστους [κ]α[τὰ] [κ]α[ρ]οῦ[σ]ων μέχρι ἂν καθίσταται ὅλ[ω]ς καὶ πρὸς
 ἀλλήλους ἀρμόττοντας παν[τα]χ[ε]ρ[ε]ς συντιθεῖς τοὺς ἀρμούς συμβάλλοντα
 ς ὅλους καὶ ἴσους καὶ [κατα]κ[ρ]οῦ[σ]ει εἰς ἔδραν μολύβδωι καὶ ἐπικόψει κα
 45 τὰ στοῖχον ἐν[α] ἑ[κ]α[στον] λ[ίθ]ον καὶ ἰ παρασάξει τὰ [κ]α[τὰ] τ[ὸ] τοῦ ὀχετοῦ [ἀπὸ τοῦ] ἐδά 45
 φους τοῦ ἀναλήμματος γ[ε]ν[ε]σ[θ]ῆναι μέχρι ο[ὔ] ἂν [συ]στρώσῃ ἅπαν
 τὸ χωρίον πέτραι λε[π]τ[ῆ]ι λε[ί]αι [ε]ἰς μὲν τὸν ὀχετὸν καὶ τὸ ἀνάλημμα
 καὶ τὴν [ἀ]ρι[στε]ράν πλεν[ο]ν]υρία τ[-

ἀπὸ τοῦ στρωμάτος τοῦ τῆς γεφύρας, 970₄, ἀρξάμενον ἀπὸ τοῦ ἐστρωμένου, ὃ τοῖς κίοσιν ἐστρωται περὶ τῆς θέσεως τῆς γεφύρας πρβ AE 1922₁₀₅ αβ.

124₃₃· ὁρθὰ καὶ εὐτενῇ· πρβ SIG³ 973_{20 24}, *Lattermann* AM 1910₁₀₂· περὶ τοῦ δ. κ. ε. καὶ τοῦ ἐπεργάσασθαι πρβ *Lattermann* GBI 60³ AM 1909₃₆₃, πρβ ἐξῆς (ἀρ. 124)₃₉ πρ[ο]σ[ε]ξ[ε]ρ[γ]άσ[ε]-ται, SIG² 538 (= 970)₂₀ προσεξεργασαμένους, πρβ ἄ. σ. 40α ἀρ. 123_{30/1}.

124₃₆· μὴ σκασιό[ν]· πρβ ἐξῆς ₃₈-ἀσκά[σιου]ς καὶ ₄₁-ἀσκάσιον[ς] (οὕτως γρ. ἄ. σ. 37β₆), καὶ ἐν τῇ περὶ ποιήσεως ὀχέτου ἐπιγραφῇ τοῦ Ἀμφιαρείου SIG² 542₁₄⁹ _{22 26} ἀσκάσιους, ἴσως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ Λεβαδεικοῦ λίθου SIG² 540₁₆₃ ἐξεταστέον εἰ ἐνδέχεται ἀντὶ ἀσκάσιους νὰ ἀναγνωσθῇ ἀσκάσιους (πρβ 540⁷¹ καὶ 542⁹). Περὶ τοῦ φο[ρ]μηδ[ὸν] κα[ὶ] παρὰ μ[ῆ]κος (ἀρ. 124₃₆) πρβ στ. 26. Ἐν τῷ ἐ[ν]δέσμοις (ἀρ. 124₃₆) διακρίνεται μὲν πρὸ τοῦ δ λείψανον σχεδὸν καθέτου γραμμῆς ὡς τοῦ ι ὥστε νὰ ἐκληφθῇ ὡς τοῦ ἐ[π]ιδέσμοις, ἀλλ' ἐνδεχεται ὅτι εἶνε ἡ δεξιὰ γραμμὴ τοῦ ν. περὶ ἐνδέσμων κλπ. πρβ ἄ. σ. 12/4.

124_{36/7}· ἐπὶ τέλει τοῦ στ. 36 μετὰ τὸ ἐ[ν]δέσμοις ἀμφίβολον εἰ ὑπῆρχεν ἄλλο γράμμα, λχ ο, ἐν δὲ στ. 37 ἐν τῇ θέσει τοῦ 1^{ου} γράμματος διακρίνεται ὡσεὶ κάθετος καὶ κάτω εὐθεῖα γράμματος ὡς ε, ἀλλ' ἀμφίβολα, μετὰ δὲ τὸ ο (τοῦ στ. 37) ὡσεὶ ἴχνη ταν ἢ (ῆττον πιθανὸν) ναν ἄδηλον εἰ ἔκειτο δ₃₇πότιαν ἢ δ₃₇πον ἂν ἢ ἄλλο, πρβ ἄλλως IG II₅ 1054₆ μολυβδοχοῆσα[ι] δ[τ]αν ὁ ἀρχιτέκτων κελεύ[η]ι, RIG 1513 ὅπο ἂν ὁ ἀρχιτέκτων ὑπογράψει, *Lattermann* GBauinschr. 46₂₄ ὅπο ἂν κ[ελεύω]μεν (πρβ σ. 3 κλπ. 42 46).

124_{37/8}· τὰς ἐ[δ]ρα[ς] ₃₈ἀσκάσιους καὶ ₄₁εἰς ἔδραν ἀσκάσιους· πρβ SIG³ 973_{13/4 22 26} εἰς ἔδραν ἀσκάσιους· περὶ ἔδρας καὶ βάσεως πρβ *Lattermann* GBauinschr. 49 περὶ τοῦ σσ τοῦ ἀσκάσιους *Meisterhans* GAI 89, ἄ. ἀρ. 123 σ. 37α.

124₃₈· μετὰ τὸ εἰκαζόμενον λίθ[ους] ἀπίθανον ὅτι ἔκειτο χάλασμα (πρβ SIG² 540₁₁₄ χάλασμα ποιῶν), διότι μεταξὺ τοῦ ΛΛ καὶ τοῦ σιους μόλις τεσσάρων που γραμμάτων ἔστι χῶρος, τοῦτου δὲ τὰ γράμματα εἶνε πυκνότερον κεχραγμένα ἢ ὥστε νὰ ἐκληφθῶσιν ὡς σιους (λχ ἀσκάσιους).

124₃₉· κ[ατὰ] τα[ύτ]α· πρβ στ. 40, ἄ. ἀρ. 123_{70 1}
124₄₁· κ[ατὰ] τ[ὴν] α[ν]α[ρ]ούων· καὶ στ. 43 [κατὰ]-κρ[ού]σ[ε]ι εἰς ἔδραν μολύβδω· πρβ SIG³ 973 κατακρούων τὸν λίθον ἑκαστον ₁₅μολύβδω ἢ λίθωι.

124_{42/3}· συντιθεῖς τὸν ἀρμόνους συμβάλ[λοντα]₄₃ δλους καὶ ἴσους (πρβ ἄ. σ. 13/4)· πρβ ἄλλως SIG³ 973 συμβ[άλλων] τὸν ἀρμόνους ₂₄δλους, πρβ αὐτ. στ. 25 συντιθεῖς πρὸς ἀλλήλους ἀρμόνους.

124₄₃· μολύβδω· πρβ στ. 41.

124₄₄· λίον· πρβ SIG³ 973₂₈ λίους· λίους.

124_{44/5}· παρασάξει - ₄₅ γ[ε]ῖ δι[ε]τιμμέν[ε]ι πρβ SIG³ 973 παρασάξει δὲ τὸν ₂₅λίους ἀπαντας γε τεῖ ἐκ τῆς τάφρου· περὶ τοῦ παρασάξει πρβ *Lattermann* AM 1910₁₀₂· περὶ τοῦ δια-τιάω πρβ AE 1919₆₈₃ 1922₁₀₉₃ κατ. 1 κβ.

124_{45/6}· [συ]στρώση· πρβ ἄ. ἀρ. 124₃.

124₄₆· πέτραι λεπτ[ε]ῖ [λε]ῖαι· πρβ SIG³ 970₈ τῆς μαλακῆς πέτρας, 972 πέ[τ]ρας τῆς σκληρᾶς τῆς Λεβαδεικῆς, SIG² III σ. 383, πρβ περὶ Μεγαρικῆς πέτρας *Lattermann* AM 1908₈₀ ₂₅.

125 (εἰκ. 3):

IG VII 414 + IG II₅ 978 b :

Ἀμφιαρείων τῶν μεγάλων κατάλογος.

στ. 1-35: *Κουμανούδης* AE 1884₁₂₈, IG VII 414, RIG 889, *Frei* De certamin. thymel. (1900) 71 (II), πρβ *Reisch* De musicis Graec. certam. 19, *Delamarre* RPh 1894₁₆₄, *Klein* Praxiteles 36, *Preuner* AM 1903₃₃₈, *Mie* AM 1909₈ (πρβ σ. 12 20 περὶ τῶν Ἀρτεμιρίων IG XII₉ 189 [καὶ σ. VII], AE 1902_{97 143} 1905₃₁ 1911₉₃, *Wilhelm* AE 1904₈₉ Jh 1905_{7 13 17} UDA 255, *Bourguet* REG 1906₃₁), *Ziebarth* Fünfundzwanzig Jahre gr. Inschriftenforschung (1894-1919) ἐν Jber B^d 184 (1920 III)_{138 139}· στ 36-46: *Milchhoefer* AM 1887₃₁₉ (419), IG II₅ 978_b, *Preuner* AM 1903₃₄₂ (εἰκασία συναφείας τῶν δύο ἀποτμημάτων, πρβ AE 1919₇₅₂) He 1922₈₀.

Στήλη Πεντεληκοῦ μαρμαρίου, ἄνω καὶ κάτω ἐλλιπής, δίχα εὐθείως τεθραυμένη, καὶ τὸ μὲν ἄνω ἀπότμημα (στ. 1-35) εἶνε ἄρτιον τὸ πλάτος, τὸ δὲ κάτω (στ. 36-46) ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐλλιπές. Τὰ ἄνω ἀπότμημα, ὕψ. 0 425, πλ. ὡς 0 425, πᾶχ. ὡς 0 088, ἠρέθη ἐν ἐρημεκκλησίῳ Ἀγ. Μιχαήλ (Ἀλβανιστὶ *Σιουχίλ*), περὶ τὰ 15 τῆς

ώρας λεπτά βορρᾶθεν τοῦ 'Αμφιαρείου κειμένω, ἐπωκοδομημένον ἐπὶ τῆς μεγάλης (ἀνατολικῆς) θυρίδος τοῦ ἱεροῦ, τὸ δὲ κάτω ἀπότιμημα, ὕψ. 0 305, πλ. σφζ. ὡς 0 17, ἠύρέθη ἐν τῷ πολυανδρίῳ τοῦ χωρίου Καλάμου, 'Αγ. Νικολάω, κειμένω περὶ τὰ 45 τῆς ὥρας λεπτά νοτόθεν τοῦ χωρίου, ἤγουν μίαν που ὥραν νοτόθεν τοῦ 'Αμφιαρείου.

Ἡ ἐπιγραφή καθ' ὕψος εἶνε ἀκέραιος (ἄνωθεν τοῦ 1^{ου} στίχου καὶ κάτωθεν τοῦ 46^{ου} κενόν), στοιχηδὸν γεγραμμένη· ὁ στίχος ἕκαστος, πλὴν τοῦ πρώτου καὶ τοῦ τελευταίου, ἐν οἷς, τῶν γραμμάτων πυκνότερον τεταγμένων, ταράσσεται ἡ στοιχηδὸν γραφή, καὶ τοῦ 5^{ου}, ἐν ᾧ, τοῦ *ι* τοῦ *αὐλωιδό*[ς] ἐνεσφηνωμένου μεταξὺ, τὰ γράμματα εἶνε 34, ἔχει 33 γράμματα· ἐπὶ τέλει τοῦ 2^{ου} καὶ τοῦ 7^{ου} καὶ τοῦ 9^{ου} στίχου κενὸν ἑνὸς γράμματος, ὡσαύτως δὲ ἐν στ. 23 μεταξὺ τοῦ *ἀγενεῖων* καὶ τοῦ *παγκράτιον*, ἐπὶ τέλει δὲ τοῦ 8^{ου} στίχου κενὸν ἑπτὰ γραμμάτων Γρ. ὕψ. 0 005, μεταγραμμάτιον 0 008, μεταστίχιον 0 006. Τὸ ε ἔχει ἰσομήκεις τὰς τρεῖς εὐθείας· τοῦ *κ* αἱ λοχαὶ γραμμαὶ οὔτε τῆς καθέτου οὔτε ἀλλήλων ἄπτονται· τὸ ξ ἔφερε καὶ κάθετον· τὸ ρ δεξιόθεν τῆς καθέτου δὲν ἔχει ἡμικύκλιον, ἀλλὰ τόξον φερόμενον ἐκ τῆς κορυφῆς τῆς καθέτου πρὸς τὸ δεξιὸν ἄκρον εὐθείας ἐκφυομένης ἐκ τοῦ μέσου τῆς καθέτου, παρεμφερῶς δὲ εἶχον καὶ τὰ τοῦ β δεξιὰ· (πρβ ἐξῆς περὶ τοῦ β τοῦ ἐν στ. 24 *Θηβαῖος*)· τὸ ω κάτωθεν ὅλως ἀνοικτόν.

Περὶ τῆς γραφῆς πρβ *Φλεάσιος*₂₂, *τελέωι*₄₅ (πρβ ἄλλως *Ἑστιάος*₂₄), *παγκράτιον*_{20/1 23}, *πανκράτιον*_{25 23}. Περὶ τῶν ἀναπληρώσεων *Preuner* AM 1903₃₃₈ He 1922₈₀.

125₁· τῶν σφζομένων γραμμάτων τὸ μὲν 1^ο ἐνδέχεται εἶναι τ, τὰ δὲ μετὰ τοῦτο εἶνε *αμε*, τὸ δὲ 5^{ον} μᾶλλον *ι* ἀλλὰ καὶ γ, μεθ' ὃ *αλ* βέβαια καὶ τέλος κάτω ἴχνη γράμματος (ἴσως τοῦ α)· ὥστε ἔκειτο, ὡς ἤδη ἀνέγνωσται, τ]ὰ με[γ]άλ[α, φαίνεται δὲ ὅτι αἱ λέξεις αὗται ἦσαν τὰ τελευταῖα τοῦ 1^{ου} στίχου γράμματα, διότι ἄνωθεν μὲν τοῦ ἐν τῷ 2^ῳ στίχῳ λ τοῦ *Πάμφιλος* δὲν διακρίνεται λείψανον γράμματος, ἄνωθεν δὲ τοῦ ἐν τῷ 2^ῳ στίχῳ *Ἀθ* οὐδὲν ὑπῆρχε.

125₃· τὸ 2^{ον} τοῦ στίχου γράμμα ἦν ἴσως *ι*, τὸ δὲ 3^{ον} ἴσως θ, τὸ δὲ 4^{ον} α ἢ λ, τὸ δὲ 5^{ον}

ἴσως ρ ἢ *ι*· ὥστε φαίνεται ὅτι ἦν, ὡς ὑπὸ *Preuner* εἰκασται, *κιδαριστής*,

125₄· μετὰ τὸ *ωιδός* κάθετος γραμμὴ, ἢ, ὡς εἰκάσαι, ἦν τοῦ π.

125₅· τὸ 12^{ον} γράμμα ἦν, ὡς εἰκάσαι, ο.

125₁₅· τὸ μετὰ τὸ *Ἀργεῖος* γράμμα κεχάρακται ὡς α.

125₂₄· *Θηβαῖος*· τοῦ γράμματος β τὸ κάτω κεχάρακται ὥδὲ πως· ἐκ τοῦ κάτω ἄκρου τῆς καθέτου ἐκφύεται λοξὸν τι πρὸς τὰ κάτω δεξιὰ καὶ εἴτα μετὰ τοῦτο ἄλλο ἐλάχιστον ἴχνος πρὸς τὰ ἄνω δεξιὰ (πρβ ἄ σ 47α περὶ τοῦ ρ).

125₂₅· τὸ μεταξὺ τοῦ πα καὶ τοῦ *κράτιον* γράμμα εἶχεν, ὡς εἰκάσαι, γράψας γ καὶ ἔπειτα μετέβαλεν εἰς ν.

125₃₄· ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου λείπουσι δύο γράμματα, τὸ δὲ μετὰ ταῦτα γράμμα, φαίνεται ὡς α μᾶλλον ἢ ο.

125₃₆· ἐν τῇ 5^ῃ θέσει φαίνεται ὡσεὶ μικρόν τι ἴχνος καθέτου γραμμῆς ἀμφίβολον· ἐν τῇ 7^ῃ θέσει ἀμφίβολον λείψανον Γ (ὡσεὶ τοῦ γ ἢ ε)· ἐν τῇ 15^ῃ θέσει σφύζεται λοξὴ γραμμὴ (ἢ δεξιὰ, ὡς ἔοικε, τοῦ λ), τὰ δὲ μετὰ τοῦτο γράμματα εἶνε ον· ἐν τῷ μετὰ ταῦτα ὀνόματι σφύζεται *Μν*, μεθ' ὃ λείπει ἐν γράμμα, μετὰ δὲ τοῦτο σφύζεται ἀμυδρὸν σ καὶ ἴχνη τῶν κάτω τοῦ *ιππ* καὶ ὅλον τὸ ἄνω καὶ ἀριστερὸν τοῦ ο, ὥστε τὸ ὄνομα ἦν *Μν[ή]σ[ιππ]ο[ς]*.

125₃₇· πρότερον εἶχεν, ὡς εἰκάσαι, χαράξας *Προκλῆς*· ἔπειτα ἀπαλείψας τὴν ἀριστεράν καθέτον καὶ τὴν εὐθεῖαν τοῦ η πρὸ μὲν τῆς ὑπολείφθεις δεξιᾶς καθέτου τοῦ η προσέθηκεν ε, μετὰ δ' αὐτὴν μικρότερον γράμμα, ὅπερ φαίνεται ὡς θ, οὐ σφύζεται γραμμὴ λοξῶς πρὸς τὰ ἄνω δεξιὰ φερομένη καὶ ἴχνη εὐθείας κάτω, μεταξὺ δὲ τούτου καὶ τοῦ σ ὑπολείπεται μικρὸς χώρος ἐφθαρμένος, ὥστε τιθεμένου τοῦ *Προκλείδης* τὸ η ἦν πολὺ μικρόν, ἀπίθανα δὲ τὸ *Προκλέας* ἢ *Προκλεύς*· μετὰ δὲ τὸ σ σφύζεται, ὡς ἔοικεν, α, μεθ' ὃ λείψανον ὡς καθέτου καὶ λείψανον στρογγύλον, ἀβέβαια, ὥστε πιθανὸν ὅτι ἔκειτο, ὡς ἠκάσθη, *Ἀ[θηναῖος]*.

125₃₈· μετὰ τὸ α]νδρο σφύζεται λείψανον ἄνω λοξῆς γραμμῆς τοῦ σ, λχ *Κλέα]νδρος*, τὸ δὲ τούτου ἐθνικὸν ἦν, ὡς εἰκάσαι, *Ἀθηναῖος* (σφύζεται τὸ ἄνω καὶ ἀριστερὸν τοῦ ο), *Ἀθηναῖος* δὲ καὶ ὑπὸ *Preuner* εἰκασται.

125₃₉· μετὰ τὸ Ἀρχε κάθετος γραμμὴ μετ' ἰχνῶν τινων ἄνω ὡς τ ἢ ρ, μεθ' ὃ ἄνω λείψανον καθέτου (ἐν τῷ μέσῳ τῆς θέσεως τοῦ γράμματος), μετὰ τοῦτο δὲ ὡσεὶ λοξὸν λείψανον, ἴσως τοῦ μ μᾶλλον ἢ τοῦ ω τὸ ὄνομα, ὡς εἰκασαί, ἦν Ἀρχέ-τιμος μᾶλλον ἢ Ἀρχετίων, πρβ κατὰ ὅλου *Kirchner* PA 2433 2434 2435. Τὸ 26^{ον} γράμμα (τὸ ἐκ δεξιῶν 8^{ον}) εἶνε ἄδηλον, τοῦ δὲ 27^{ον} σφύζεται γραμμὴ λοξῶς πρὸς τὰ ἄνω δεξιὰ φερομένη· ἤγουν, ὡς εἰκασαί, τοῦ λ (ἀπίθανον α ἢ δ), διὸ τὸ ἐθνικόν, ὡς ἔοικε, δὲν ἦτο Ἀθηναῖος.

25₄₀· μετὰ τὸ Δημο ὡς ἰχνη σ, τὸ δὲ μετὰ τοῦτο 4^{ον} γράμμα ἦν η.

125₄₁· Κίκων βέβαιον.

125₄₃· τοῦ 15^{ον} γράμματος σφύζεται κάθετος γραμμὴ καὶ ἰχνη καμπύλης, ὡς τοῦ ρ, ὥστε τὸ ὄνομα ἦν ἴσως Διο(ῆ) Ἐπι- ἢ Λεω- ἢ Παγ)χάρης.

125₄₄· μ(ῆ τα)]υροπό[λ]ος (τοῦ μετὰ τὸ πο γράμματος σφύζονται ἐπαρκούντως τὰ κάτω· ἡ λέξις δὲν ἦτο ἰ]εροπο[ι]ός· τὸ πρὸ τούτου ἐθνικόν ὑπὸ *Preuner* ἐν *He* 1922₈₁ εἰκάζεται Ἀθηναῖος τὸ μετὰ τὸ υροπό[λ]ος 3^{ον} γράμμα, οὗ σφύζεται ἀριστερὰ κάθετος, ἦν, ὡς εἰκός, π, φαίνεται δὲ ὅτι ἡ ἄνω κεραία ἔκειτό πως ταπεινότερον καὶ δὲν ἤπτετο τῆς καθέτου, τοιοῦτον δὲ σχῆμα ἔχει τὸ π καθ' ὅλου ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ.

125₄₅· μετὰ τὸ τελέω σφύζεται κάτω χνος τοῦ ι.

126 (εἰκ. 4):

IG VII 417+415: ἀγωνιστικὴ ἀναγραφὴ.

Στήλη Πεντεληκοῦ μαρμάρου, ἄνω καὶ δεξιὰ (πλὴν τοῦ ἀποτμήματος IG VII 415) ἐλλιπής (κάτω ἀκέραιος· ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν κενὸν ὕψ. 0 13)· ὕψ. ἔμπροσθεν μὲν 1 14 ὀπίσθεν δὲ 1 18, πλ. ἔμπροσθεν μὲν 0 25-0 30 ὀπίσθεν δὲ 0 39, τὸ δὲ ὅλον τῆς στήλης πλάτος σὺν τῷ ἀποτμήματι VII 415 ἦν 0 463, πᾶχ. 0 13-0 145. Ἡῤῥέθη παρὰ τὰ δυσμὸθεν τοῦ μουσείου βάθρα.

Ὁ στιχος ἕκαστος χάριν τοῦ ἰσοῦφοῦς τῶν γραμμάτων ἔγλυπται ἐν δυσὶ προκεχαραγμέναις εὐθείαις γραμμαῖς, χάριν δὲ τῆς ἀρχῆς τῶν τὰ ὀνόματα περιεχόντων στίχων εἶχε χαράξας κάθετον γραμμὴν, ὡσαύτως δὲ (δεξιώτερον) ἑτέραν κάθετον χάριν τῆς ἀρχῆς τῶν τὰ εἶδη τῶν ἀγωνισμάτων περιεχόντων στίχων. Γρ. ὕψ. 0 01, μεταγράμματιον ὡς 0 005, μεταστίχιον ὡς 0 005.

Τὸ ἐν IG VII 415 (πρβ IG V1 σ. 306) ἄγμα (παντόθεν, πλὴν δεξιῶ ἀκροῦ, ἐλλιπές· ὕψ. 0 18, πλ. 0 18, πᾶχ. 0 06· ἠῤῥέθη ἴσως παρὰ τὴν κάμινον H [ΠΑΕ 1884 πίν. E]) ἀρμόττει τῷ IG VII 417 ἐν στ. 18-24.

ὕψ (ἀμφοτέρων τῶν ἀποτμημάτων) σφζ. 0 73.
3 (ἐκτμήματος ὀπισθία ὄψις): ἀγωνιστικὴ ἀναγραφὴ
(ἐπιγρ. ἀρ 125· IG VII 414+II, 978^b).

Μεταγραφή τῆς ἐπιγραφῆς ἀρ. 125 (εἰκ. 3, σ. 48):

1 3 5 7 9 11 13 15 17 19 21 23 25 27 29 31 33
 1 οἶδε ἐνίκων Ἀμφιαρεία τ]ὰ μεγάλ[α·
 2 πρ ο σ ο δ ί ο υ π ο ι η τ ῆ]ς Πάμφ ι λ ο ς Ἀθ η [ν α ῖ ο ς· □
 3 κ ι θ α ρ ι σ τ ῆ ς π α ῖ ς] Λύσανδ ρ ο ς Θ η β α ῖ [ο ς· αὐ λ
 4 ω ι δ ὀ ς [π α ῖ ς . . .] σ τ ρ α τ ο ς Σ ι κ υ ῶ ν ἄ ν ῆ [ρ κ ι
 5 θ α ρ ι σ τ ῆ ς . . . ο]ς Θ ε τ τ α λ ὀ ς ἄ ν ῆ ρ α ῦ λ ω ι δ ὀ ς] X
 6 α ρ ί α ς Ἀθ η [ν α] ῖ ο ς· αὐ λ η τ ῆ ς Κ λ ε ί τ α ρ χ ο ς Ἀθ [η
 7 ν] α ῖ ο ς· κ ι θ α ρ ω ι δ ὀ ς Κ λ ε ὀ ν ι κ ο ς Ἀθ η ν α ῖ ο ς· □
 8 σ ο φ ι σ τ ῆ ς Π α υ σ ί μ α χ ο ς Ἀθ η ν α ῖ ο ς· □ □ □ □ □ □
 9 π α ῖ δ α ς δ ὀ λ ι χ ο ν Μ ν η σ α ρ χ ί δ η ς Ἀθ η ν α ῖ ο ς· □
 10 ἄ ν δ ρ α ς δ ὀ λ ι χ ο ν Μά λ [α] κ ο ς Μ α κ ε δ ὶ π α ῖ δ α ς
 11 σ τ ά δ ι ο ν ἔ ξ ἄ π ά ν τ ω ν Θ ε ὀ π ο μ π ο ς Κ υ ρ η ν α ῖ ο
 12 ἄ γ ε ν ε ῖ ο υ ς σ τ ά δ ι ο ν Ἀ κ α ρ ν ά ν Ἀθ η ν α ῖ ο ς· ἄ ν
 13 δ ρ α ς σ τ ά δ ι ο ν Ἀ ν θ ι π π ο ς Ἀ ρ γ ε ῖ ο ς· π α ῖ δ α ς δ
 14 ί α υ λ ο ν ἔ ξ ἄ π ά ν τ ω ν Ἐ π ι κ ρ ά τ η ς Λ α ρ ι σ α ῖ ο ς
 15 π έ ν τ α θ λ ο ν ἄ γ ε ν ε ῖ ο υ ς Ἰ έ ρ ω ν Ἀ ρ γ ε ῖ ο ς· δ ί α
 16 υ λ] ο ν ἄ ν δ ρ α ς Θ ρ α σ υ ά ν ω ρ Κ ο λ ο φ ὶ ο ς· ἱ π π ι
 17 ο ν] π α ῖ δ α ς Μ ν η σ α ρ χ ί δ η ς Ἀθ η ν α ῖ ο ς· ἱ π π ι ο ν
 18 ἄ ν δ ρ α ς Θ ρ α σ υ ά ν ω ρ Κ ο λ ο φ ὶ ο ς· π α ῖ δ α ς π ά
 19 λ η ν ἔ ξ ἄ π ά ν τ ω ν Ἀ ρ ί σ τ α ι χ μ ο ς Ἀ ν δ ρ ι ἄ γ ε ν ε
 20 ί ο υ ς π ά λ η ν Φ ι λ ὀ ν ι κ ο ς Ἀ ρ γ ε ῖ ο ς· π α ῖ ς π α γ κ
 21 ρ ά τ ι ο ν Ἀ ν τ ι φ ά ν η ς Ἀθ η ν α ῖ ο ς· ἄ ν ῆ ρ π ά λ η ν Ε
 22 ὕ τ ε λ ί ω ν Φ λ ε ά σ ι ο ς· ἄ ν ῆ ρ πύ κ τ η ς Σ ά τ υ ρ ο ς Ἡ
 23 λ ε ῖ ο ς· ἄ γ ε ν ε ῖ ω ν □ π α γ κ ρ ά τ ι ο ν Ἀ ν τ ι κ ρ ά τ η
 24 ς Θ η β α ῖ ο ς· ἄ γ ε ν ε ῖ ο υ ς π υ γ μ ῆ ν Ἐ σ τ ι α ῖ ο ς Σ ι
 25 ν ω π ε ύ ς· ἄ ν δ ρ α ς π α ν κ ρ ά τ ι ο ν Σ ά τ υ ρ ο ς Ἡ λ ε ῖ
 26 ο ς· π α ῖ δ α ς π έ ν τ α θ λ ο ν Σ τ ρ α τ ο κ λ ῆ ς Ἀθ η ν α ῖ
 27 ο ς· π α ῖ δ α ς π υ γ μ ῆ ν Π α υ σ ί α ς Ἀθ η ν α ῖ ο ς· ἄ ν δ ρ
 28 α ς π έ ν τ α θ λ ο ν Μ ε λ ά ν ι π π ο ς Φ α ρ σ ά λ ι ο ς· δ ὀ λ
 29 ῖ] τ η ς Ἀ ν θ ι π π ο ς Ἀ ρ γ ε ῖ ο ς· π α ῖ δ α ς σ τ ά δ ι ο ν ἄ
 30 π ὀ γ υ μ ν α σ ί ω ν Ἀ ν τ ί β ι ο ς Ἀθ η ν α ῖ ο ς· π α ῖ δ α ς
 31 π ά] λ η ν ἄ π ὀ γ υ μ ν α σ ί ω ν Χ α ρ ί σ α ν δ ρ ο ς Ἀθ η ν α
 32 πύ κ τ η ς π α ῖ ς ἄ π ὀ γ υ μ ν α σ ί ω ν Ν ι κ ὀ δ η μ ο ς Ἀθ
 33 η] ν α ῖ ο ς· π α ῖ ς π α ν κ ρ ά τ ι ο ν [ἄ π ὀ γ] υ μ ν α σ ί [ω ν .
 34 . .] α ς Ἀθ η ν α ῖ ο ς· ἦ ν ἰ ο χ ο ς [ἔ γ β ι β ά ζ ω ν
 35 . . .] Ἀθ η ν α ῖ ζ ε ύ γ [ε ι ἄ κ ά μ π ι ο ν Ἀθ η ν
 36 α ῖ ο ς· ζ ε ύ γ ε ι δ ί α υ] λ ο ν Μ ν [ή] σ [ι π π] ο ς Ἀθ η ν α ῖ ο
 37 σ υ ν ω ρ ί δ ι δ ί α υ λ ο ν Π ρ ο κ λ ε ῖ δ [η] ς Ἀ [θ η ν α ῖ σ υ ν ω ρ
 38 ί δ ι ἄ κ ά μ π ι ο ν Κ λ έ α] ν δ ρ ο ς Ἀθ η ν α ῖ] ο ς σ υ ν ω ρ
 39 ί δ ι π ο λ ε μ ι σ τ ῆ ρ ῖ] α ῖ Ἀ ρ χ έ [τ ι μ ο ς] λ ζ
 40 ε ύ γ ε ι π ο λ ε μ ι σ τ] η ρ ῖ ω ἰ Δ η μ ο [σ θ έ ν] η ς Ἀθ η ν α
 41 ζ ε ύ γ ε ι π ο μ π ι κ ὤ] Κ ί κ ω ν Ἀθ η ν α ῖ ο ς· κ έ λ η τ ι
 42 π ο λ ε μ ι σ τ η ρ ῖ ω ἰ Κ] λ έ α ρ χ ο ς Ἀθ η ν α ῖ] ο ς· ζ ε ύ γ
 43 ε ι π ω λ ι κ ὤ] Δ ι ο χ ά] ρ η ς Ἀθ η ν α ῖ π ὶ λ [ω ι κ έ λ η τ
 44 ι μ] υ ρ ο π ὶ λ] ο ς ἱ π [π ω ι κ έ λ η τ
 45 ι Ἀθ η ν α ῖ ο ς· ζ] ε ύ γ ε ι τ ε λ έ ω [ι
 Ἀθ η ν α ῖ ο ς· ἀποβάτης;] Ἡγέστρατος Δημοκ[- Ἀθηναῖος;

4 (ἐκτύματος ὀπισθία ὄψεις): ἀγωνιστικὴ ἀναγραφὴ (ἐπιγρ. ἀρ. 120: IG VII 417+415 15-21)

IG VII

415 417

- 15 ἄνδρας στάδιον
 16 Νικοκλῆς Νικάτα Λακεδαιμόνιος [ἀπὸ Ἀκρεῶν]
 17 παῖδας δίαυλον
 1= 18 Παρμενίσκος Φιλίσκου Κορ[χυραῖ]ος
 19 ἄνδρας δίαυλον
 2= 20 Νικοκλῆς Νικάτα Λακεδαιμόνιος [ἀπὸ Ἀκρεῶν]
 21 παῖδας ἵππιον
 3= 22 Ἀσώπιχος Ἀμύντου Θηβα[ῖ]ος
 23 ἄνδρας ἵππιον
 4= 24 Δεξίας Ἐχελαιῖδα Ἐπιδάμ[ν]ιος
 49 ὀπλίτην
 50 Νικοκλῆς Νικάτα Λακεδαιμόνιος ἀπὸ Ἀκρεῶν

Ὁ Νικοκλῆς Νικάτα, Λακεδαιμόνιος Ἀκρειάτης, γνωστὸς δρομεύς, ἐνίκησεν ἐν τοῖς Ἀμφιαρείοις ἄνδρας στάδιον (στ. 15/6) καὶ ἄνδρας δίαυλον (στ. 19/0) καὶ ὀπλίτην (στ. 49/0), ἔτι δὲ ἐν Λαρίσῃ δρόμον τινά, ὡς εἰκάσαι, καὶ ὀπλίτην καὶ ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐν δυσὶν ὀλυμπιάσι πέντε δρόμους· καὶ ἐν μὲν τῷ τῆς Λαρίσης IG IX₂ 529 ἄν[δρας - 15 Νικοκλῆς Νικάτα Λακεδαιμόνιος] ἄδηλον τίνα δρόμον ἐνίκησε (πρβ RPh 1911₁₂₆), εἶνε δὲ ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη νεωτέρα τῆς τοῦ Ἀμφιαρείου ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ ὁ Κάλλων Ξενοφίλου Ὀπούντιος ἐν μὲν τῇ τοῦ Ἀμφιαρείου (στ. 11/2) ἦν παῖς, ἐν δὲ τῇ τῆς Λαρίσης, ἐνθα (στ. 18/9) κατὰ τὰ ἐν Ἀμφιαρείῳ ἔκειτο ἄνδ[ρας στάδιον] 19 Κάλλων Ξενοφίλου Ὀπούντιος, ἦν ἀνὴρ (πρβ Jardé BCH

1906₄₆₆, IG IX₂ σ. XV, Preuner He 1922₈₈), ἐν δὲ τῷ τῆς Λαρίσης RPh 1911₁₂₅ κεῖται ὀπλίτην Νικοκλῆς Νικάτα Λακεδαιμόνιος[ς] ἐν δὲ Ὀλυμπίᾳ φέρεται παρὰ Παυσανίᾳ Γ' 22₅ Ἀκρεῖται δὲ καὶ ἄνδρα ποτὲ ὀλυμπιονίκην παρέσχοντο Νικοκλέα, ὀλυμπιάσι δύο ἀνελόμενον δρόμον νίκας πέντε, πρβ Rutgers Ἀφρικανοῦ Ὀλυμπιάδων ἀναγραφὴ 105 107 126, Förster Sieger in den olymp. Spielen 788-792· ὅθεν οἱ τε Ἀκρεῖται ἐπὶ ταῖς τοῦ Νικοκλέους νίκαις σεμνυνόμενοι τὸν πολίτην ἐτίμησαν καὶ ὁ Νικοκλῆς τὸ τῆς πατρίδος ὄνομα ἐκασταχοῦ ἀνέγραφε, πρβ IG V₁ 1108 (σ. 195, πρβ σ. 306), ἐνθα καὶ τὸ πατρόθεν κατὰ τὴν εἰρημμένα ἀναπληρωτέον, [Ἀκρεῖται] (περὶ τῆς πόλεως καὶ τοῦ ἐθνικοῦ πρβ Παυσαν. Γ' 217 22₄ 5 Πτολεμ. Γ' 169, κλπ. IG V₁ σ. 195, AE 1892₂₀₄ 1=IG V₁ 1189₁) [Νι]κο[κ]λ[έα] 2 Νικάτα ὀλυ[μπι]ο[νι]καν], πρβ Παυσ. Γ' 22₅ πεποιήται δὲ καὶ μνήμα τῷ Νικοκλεῖ τοῦ τε γυμνασίου μεταξὺ καὶ τοῦ τείχους τοῦ πρὸς τῷ λιμένι· διὸ μετὰ τὸ Λακεδαιμόνιος ἀναπληρωτέον καὶ τὸ τῆς πόλεως ὄνομα ἐν τε τῇ τοῦ Ἀμφιαρείου ἐπιγραφῇ IG VII 417₁₆ 50 (κατὰ τὸ ἐν στ. 20: ἀπὸ Ἀκρεῶν) καὶ ἐν ταῖς τῆς Λαρίσης (IG IX₂ 529₁₅ καὶ RPh 1911₁₂₅ 5: ἀπὸ Ἀκρεῶν ἢ Ἀκρειάτης). 126₁ κατὰ τὰ ἐν Ἀμφιαρείῳ IG VII 420, ἐνθα ὁ Φιλοκράτης φέρεται ὡς 25 τραγωιδίας παλαιᾶς ὑποκριτῆς καὶ 31 ὑποκριτῆς (δηλ. τραγωιδίας καινῆς ὑποκριτῆς· πρβ καὶ τὰ τοῦ κωμικοῦ Εὐάρχου 417_{4/5} καὶ 1760_{31/2}), ἀναπληρωτέον ἴσως ἐν-

θάδε: [₁τραγωιδίας παλαιᾶς ὑποκριτῆς ₂Φιλοκράτης Θεοφάντου Θηβαῖος· κωμωιδίας παλαιᾶς ὑποκριτῆς ₃δεῖνα δεῖνος ἐθνικόν· ₄τραγωιδίας καινῆς π.ιητῆς ₅δεῖνα δεῖνος ἐθνικόν· ὑποκριτῆς ₆Φιλοκράτης Θεοφάντου Θηβαῖος] ἐν Θεσπιῶν 1760 ὁ Φιλοκράτης ῥέρεται· ₂₉ὑποκριτῆς παλαιᾶς [τραγωιδίας. Ἐν Θεσπιῶν 1773_{30/8} τῇ τῆς κωμωιδίας προηγούνται τῶν τῆς τραγωιδίας

126₂· μετὰ τὸ κωμω κάτω ἵ/νη ὡς ι καὶ δ, ἔθεν φαίνεται ὅτι ἔκειτο κωμω[ιδίας] (οὕτως γρ. ἐν IG VII 417₂· καὶ πανταχοῦ ἄλλοι τῆς ἐπιγραφῆς κεῖται τὸ προσγραφόμενον ἰῶτα).

126₂₄· Ἀβρίας Ἀντιβίου Λακεδαιμ[όνιος] υἱὸς τοῦ ἐν IG XII₃ suppl. 1299₂₅ 1625 Ἀντιβίου (IG V₁ σ. XV, Preuner He 192288₁).

126₂₆· Μειξιλάου τὸ ὄνομα σφύζεται ἐπὶ τοῦ λίθου ὅλον πλὴν ὀλίγου μέρους (ἄνω) τοῦ πρώτου ι.

126₂₈· Διογένης Δημητρίου Αλ[- πρβ IG VII 431 καὶ σ. 744 (=RIG 1099) Διογένης Ἀσκληπιάδου ₂Ἀλικαρνασσοῦς αὐτ. στ. 5 ἀντὶ Τεισικράτους γρ., ὡς ἐν AE 1889₂ (25), Τεισικράτου)

126₄₂· Ἀττίνας· ἐν δὲ στ. 48 Ἀτίνας.

126_{43/4}· παῖδας παγκ[ράτιον] ₄₄Εὐχαρίδας Σωκράτους Ὁ[πούντιος]· εἰκάζεται πατήρ τοῦ ἐν IG VII 1765: ₁₄στάδιον ₁₅Ἐράτων Εὐχαρίδου Ὁπούντι[ος]· ₁₆διάυλον ₁₇Ἐράτων Εὐχαρίδου Ὁπούντι[ος], πρβ περὶ τοῦ Αἰτωλοῦ Ἐράτωνος Förster Sieger in den olymp. Spielen 458 (αὐτ. στ. 2 ἀντὶ Doppellauf und Fünfkampf γρ. Lauf und Doppellauf).

126 (=IG VII 417)₅₃· τοῦ ἐθνικοῦ τὸ 1^{ον} γράμμα ἄδηλον εἰ ἦν Α ἢ Α (ἦττον πιθανὸν Α).

126 (=IG VII 417)₅₉· μετὰ τὸ τοῦ ἄδηλον εἰ ἔκειτο Γ ἢ Π.

Εἰρήσθω ἐνθάδε ὅτι ἐν IG VII 262 ἐν μὲν στ. 5 (πρβ SIG³ 562¹⁵) γραπτέον, ὡς ἐπὶ τοῦ λίθου κεῖται, Θηραέα, ἐν δὲ στ. 10 ἰάλλα· ἐν SIG³ 562 (Rubensohn AM 1901202) ἐν μὲν στ. 9/0 ἴσως ἐπεὶ ₉δ[ε], ἐν δὲ 26/7 ἴσως προ[₂₇ὑπάρχουσιν] οἰκειότητα, ἐν δὲ στ. 60 ἴσως τονητέον θέα[ν] (ἐν στ. 14 ἄλλως θεᾶς]), ἐν δὲ στ. 68 ἴσως π[ερί]στάσεως ἢ {κ}[ατα]στάσεως, ἐν δὲ στ. 69 ἴσως διατηρ[εῖν] ἢ καταθ[εῖν] (αὐ) (πρβ Wilhelm BGI 262). Ἐν IG II 31 (=SIG³ 138) ἴσως ἔκειτο στρατηγ[όν] τε ₁₁αἰ(ἐν μιᾷ τὸ αὐ θέσει) κυβ[ερ]νήτην, ἐν δὲ II

1206 γραπτέον. ὡς εἰκάζεται, ἐὰν δὲ τὸ θέα[τρον] ἄπρωτο]ν ἦι (πρβ 1176). Ἐν OGI 213 (πρβ ΑΔ 1916Π 74ε) ἴσως ἔκειτο μάλα οὖς καὶ ἐπι₄₅μεληθῆναι, ἐν δὲ OGI 354(=IG III 541=AE 191997β)₆ ἴσως [τόν] ἐαντων εὐεργέτην.

Ἐν AE 1917_{43x 26} πρβ καὶ Εὐθυκράτης Ἀθηναῖος PA 5588=Sundwall NPA 77. σ. 43_{3 4} περὶ τοῦ δν : γν (Wilhelm BGI 63₅₁ [αὐτ. στ. 1 ἀντὶ 3659 γρ. 3656] 136 [εἰς ἀρ. 125, πρβ σ. 3782] Ἀριάγ[νη] κλπ.) πρβ Klotz GI 1912₂₇₅, Plassart BCH 1923_{182 4} Ἀριάγνην. σ. 44₃ κατ. 17 γρ. GAI 34 35 42. σ. 231 (ἱερὸς νόμος)=SIG³ 1004.

Ἐν AE 1918_{101β 11/2} διαίρ Koehler. Ἐν AE 1918₁₉₂₁ προσθ. ὅτι ἐν DI 1606 (Αἰγίου) ἴσω γρ {Α}σ{Χ}εύς

Ἐν AE 1919_{65β} (100) (=SEG I 103): ἄλλοι Χαλκιδεῖς πρόξενοι, οἱ μὲν Ὠρωπίων οἱ δὲ Βοιωτῶν, ἐν IG XII₉ σ. 167β, AE 1892₄₉ (79) περὶ τοῦ οἴκου τοῦ ἐν AE 1892₃₅ (63) Πολιάγρου πρβ BCH 1899₉₀ 1900_{86 28}, IG II 1132 (=Roberts + Gardner IGE II 73)₆₈, Wilhelm Jh 1905₂₈₅ καὶ (πρβ IG IX₂ 7b _{6,7} καὶ σ. VIII ἀρ. 7), AE 1919₈₁ (116) Ἐν AE 1919₆₆ (101) (=SEG I 104): ἄλλοι Σινωπεῖς πρόξενοι ἐν Robinson Ancient Sinope (1906) 269 καὶ σ. 80x κατ. 5 ἀντὶ I 889 γρ 1892.

Ἐν ΠΑΕ 1921_{30 12} γρ. νοτόθεν δὲ τοῦ 87 στενομένη ἔφερεν εἰς τὴν πρὸς τὴν κρήνην κατάγουσα ὁδὸν 86.

Ἐν AE 1922_{41x 25} ἀντὶ 1920 γρ 1910. σ. 101_{β 18} γρ. τὸ ξ, πρὸς δυσμάς, τὸν δὲ ὁδὸν αὐτοῦ, οὐχί. σ. 101_{β 21} γρ ἐξῆς [σ. 105β] περὶ τοῦ χώρου 152). σ. 101_β κατ. 3 γρ. χώρῳ, ἀνάντει. σ. 102 ἐν τῷ διαγράμματι (εἰχ. 2 2^α) νοτόθεν τοῦ 119 122 ὑπὸ τὸ Η παρελείφθη ὁ ἀρ. 121, ὑπὸ δὲ τὸ διάγραμμα δὲν ἐτυπώθη τὸ μονογράφημα BL. σ. 108x ₁₅ περὶ ἐφηβείας πρβ Girard DdA λ. ephebi, AE 1918_{80β} 1919_{85x 37/8}, Εὐαγγελίδης ΑΔ 1920/1₁₀₁, Graindor Musée belge XXVI 165 καὶ, Tod JHS 1923₂₀. σ. 108x ₂₂ περὶ τῶν εἰς -(ε)ιον προσθ. Γαρδικας Ἀθ 1921_{28 37}. σ. 108x ₂₉ γρ. XXXVI. σ. 108x ₄₁ προσθ. Ξενοφ. Ἑλλ. Α' 6₃₂ εἴη καλῶς ἔχον, RIG 543₁₂ καλῶς ἔχον ἐσ[τί], DI 4250₁₈ καλῶς οὖν ἔχον ἐστί, SEG I 363₂₂ καλῶς καὶ συμ.

φερόντως, OGI 215₁₁ κατὰ τάχος καὶ ξυμφερόντως.
 σ. 108β₈ προσθ. {B}οληκρίτη IG XII₇ 319=DI
 IV σ. 824¹². σ. 108β₂₇ πρβ SEG I 350₂₃
 προσαναγράφαι εἰς τὸ γένος. σ. 109α₁ ἀτελῶς
 ἐτυπώθη τὸ αῖ. 97α 5 85α κατ 4 κέ]]. σ. 109α₆ γρ. ἦρ-
 ξε πρὸ τοῦ Θεοφρήμου. σ. 109α₁₇ γρ. τοῦ θ]εο[ί.
 σ. 109α₃₄ ἀτελῶς ἐτυπώθη τὸ Jh 1909₁₂₄. σ. 109β₁₃
 προσθ. Wilhelm SBAW 1915 6^η 48 ταῖς καλλι-
 σταις καὶ μεγ[ίσταις] τειμαῖς πάσαις, αὐτ. 58
 πολλὰ χρήσιμα. σ. 109β₁₇ ἀτελῶς ἐτυπώθη τὸ
 νόμους. σ. 109β₂₃ περὶ τοῦ καλὸς καὶ ἀγαθὸς
 πρβ SEG I 165 169 175, Larfeld HGE³ 365
 σ. 110α₁₄ γρ. (1^η ἐκδ. σ. 111α₇ πρβ ἔρρεξεν Όμ.
 λ 272. σ. 110β κατ. 11 πρβ ἄλλως IG IX₂ 7 καὶ σ.
 VIII (=Wilhelm Jh 1905₂₈₈) Ἐρυνθρηί(W. αἰ₁ων₁

- Ἐρυνθρηί(W. αἰ₁ων₁₄, IG VII 1761, ὑποκρι-
 τ[ής. σ. 111α₁₄ πρβ εὐποσιάρχης SEG I 332,
 ἐν εὐβοσίαι SEG I 366. σ. 111β₈ πρβ IG² II
 1028₈₂ διάφορον. σ. 111α₂₃ πρβ ἐγ Γόμφ[ων]
 AE 1911_{132β} (67₁₃) (πρβ ΑΔ 1916Π 66β),
 ἐγ₂όνο[υς IG V₁ 4440, ἐγόνους 1112₁₃, πρβ
 ἄλλως ἐξγόνους 1114₂₇, ἐξ δαμοσ[ί]ου 1114₁₃.
 σ. 111β₉ περὶ τῆς γενικῆς πρβ Nachmansson
 Eran. Suec. 1909₃₉¹, Kuehner + Gerth GG I
 404. σ. 111 ἐν τῷ ἀναγραφῶν ἐν μὲν ἀρι-
 στερεῶ ἀνωθεν τοῦ DI 5315 προσθ. SIG 2126
 |—|—| 111α (δηλ. ἐξετάζεται ἐν AE 1922_{111α 24}),
 ἐν δὲ δεξιῶ ὑπὸ τὸ SIG² 587₁₉₅ προσθ. SIG³
 1185|1103 (δηλ. ἐν AE 1922_{1103 κατ. 8}).

ἀναγράφιον τῶν ἐν ΑΕ 1923 40-51 ἐξεταζομένων.

(α = ἀριστερὰ [στήλη σελίδος], β = δεξιὰ.)

σύγγραμμα	ΑΕ 1923 σ	σύγγραμμα	ΑΕ 1923 σ.
DI 1606	51β	IG IX ₂ 529	50β
IG II ₅ 978 ^b)	46β	Meisterhans GAI 109)	40β
VII 414)		158)	
² II 31	51α	166	43α
416	43β	OGI 213	51β
1206	51β	354	51β
III 541	51β	ΠΑΕ 1921 30	51β
V ₁ 1108	50β	RPh 1911 125	50β
VII 262	51α	SIG ² 540	44α
VII 414)		540	46α
II ₅ 978 ^b)	4; β	587	41β
VII 415)	48β	SIG ³ 562	51α
417)			
431	51α		

B. Λεονάρδος.

Συμπλήρωσις Ἀττικοῦ ψηφίσματος (IG ²II 1317)

ὑπὸ

Ἀντωνίου Χ. Χατζῆ.

- 1 ΕΙΓΙΛΥΕΙΟΕΙΔΟΥΑΡΜΟΝΤ ΣΣΗΣΟΦΙΟΡΙΟΝΟΧΔΕΥΤΕΡΑ
ΣΙΝΟΣΕΙΠΕΝΕΠΕΙΟΗΤΑΜΙΑΣΚΑΙΟΙΣΥΝΕΠΙΝΕΛΗΤ
3 ΜΩΣΕΠΕΗΕΑΗΟΗΣΗΝΕΑΝΤΕΟΥΣ ΝΠ
ΠΕΡΙΥΟΝΟΙΝΟΝΤΩΝΟΙΑΣΟΤΩΝΚΑΙ
ΤΩΝΑΓΑΘΗΤΥΧΗΙΔΕΔΟΧΟΑΙΤΟΙΣΘΙΑΣ
6 ΦΑΝΑΣΑΝΚΑΖΤΟΝ..ΤΩΝΟΑΛΛΟΥΣ
ΝΗΣΝΙΚΙΑΝΤΑΜΙΑΝ...ΣΙΑΝΕΠΙ
ΝΑΕΠΙΜΕΛΗΤΗΝΣΤΡΑΤΟΝΛΗΝΓΡΟ
9 ΔΟΡΟΝΜΕΡΙΣΑΙ.ΑΛ ΟΙ ΠΟ ΤΑΝ
..ΨΑΣΕΙΞΑΝ
ΙΕΡΩΠΗΣ.ΞΝΔΙΔΟ

12 ΝΙΚΙΑΝ

Τὸ ἄνωτέρω Ἀττικὸν ψήφισμα παρέχουσιν οἱ ἐξῆς κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν:

1 M. Fourmont, ὅστις εἶδε (1729—1730) τὸν λίθον καὶ ἀντέγραψεν, ὡς ἄνω παρετέθη. Δυστυχῶς ὁ λίθος ἔκτοτε δὲν ἀνευρέθη.¹

2) A. Böckh (1828), CIG I 109 (πρβ. καὶ Addenda σ. 901).

3) F. Osann, Sylloge inscriptionum antiquarum Graecarum et Latinarum, Lipsiae et Darmstadii 1834, σ. 296 κέ.

4) P. Foucart, Des associations religieuses chez les Grecs, Paris 1873, σ. 208.

5) U. Köhler (1877), IG II 620.

6) A. Wilhelm, Jahreshefte des österreichischen archäologischen Institutes 5 (1902), σ. 130 κέ.

7) Ch. Michel, Recueil d'inscriptions grecques, Bruxelles 1912, Supplément 1557 (σ. 113).

1 Περὶ τοῦ περιόητου ἀββᾶ Michel Fourmont (1690—1745) βλ. Böckh, CIG I σελ. 61—67, Chabert, Histoire sommaire des études d'épigraphie grecque, Paris 1906, σ. 39—40 καὶ Larfeld, Handbuch griech. Epigr. I⁴ σελ. 47—51 = Griech. Epigr. * σ. 22—23 καὶ 31.

8) Σ. Δραγούμης, Ἀρχ. ἐφημ. 1915, σ. 2 κέ.

9) Β. Λεονάρδος, Ἀρχ. δελτ. 2 (1916) Παράρτ., σ. 65 (πρβ. καὶ ΑΕ 1918, σ. 107β καὶ 1922, σ. 108β).

10) Π. Φουρίκης, Ἀθηνᾶ 30 (1918), σ. 395 κέ.

11) J. Kirchner, IG ²II 1317.

Τὸ ἐκ τοῦ Βενιδείου τῆς Σαλαμῖνος ψήφισμα, ὡς βλέπει τις, ὑπὸ πολλῶν ἐξητάσθη· μελετήσας καὶ ἐγὼ αὐτὸ ἠδυνήθην τὰ κενὰ σχεδὸν πάντα νὰ συμπληρώσω καὶ τὰ ἐσφαλμένα νὰ διορθώσω. Εἰς τὴν μελέτην καὶ ἀσφαλῆ καὶ ἀβίαστον συμπλήρωσιν μὲ ἤγαγε καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀ. Κεραμοπούλου, Ὁ ἀποτυμπανισμός, Ἀθῆναι 1923, σ. 112, δημοσιευθὲν ψήφισμα, ὅπερ ὁμοίως εὑρέθη ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Σαλαμῖνι.

Ἀλλὰ καὶ πρὸς ἄλλην ἀξίαν λόγου ὠφέλειαν παρέσχεν ἀφορμὴν ἢ παροῦσα μελέτη· διότι παρηκολούθησε τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας τοῦ Fourmont, ὅστις δὲν εἶχεν ἐξετασθῆ μέχρι τοῦδε.

Ἡ ἐπιγραφή ἦτο ἀσφαλῶς στοιχηδὸν γεγραμ-

μένη 1, ὅπερ οὐδεὶς μέχρι τοῦδε εἶδε. Περὶ τούτου πείθεται τις, ὅταν παρατηρήσῃ τοὺς στίχους 5 (ἀσφαλῶς γράμματα 56) καὶ 2 καὶ 6 (ἀσφαλῶς ἀνὰ 55 γράμματα) 2. Οὕτω ἐπιτυχάνο-

μεν ἀσφαλῇ βάσιν συμπληρώσεως τοῦ ψηφίσματος.

Μετὰ τὰ εἰσαγωγικῶς ῥηθέντα παρατίθημι τὴν ἐμὴν ἀνάγνωσιν, ἥτις ἔχει ὧδε:

[1]

[Θεοί.]

- 1 Ἐπὶ Λυσιθείδου ἄρχοντος, Σκιροφοριῶνος δευτέρα[ι, κυρίαι ἀγοραί Λυ-]
 οῖνος εἶπεν· ἐπειδὴ [δ] ταμίαι καὶ οἱ συνεπιμελητ[αὶ καλῶς καὶ φιλοτί-]
 3 μως ἐπεμελήθησαν τῶν τε θυσιῶν, ὧν π[ροσῆκεν αὐτοῖς, καὶ τῶν ἄλλων τῶν]
 περὶ τὸ κοινὸν τῶν θιασωτῶν καὶ [τῶν περὶ τὸ ἱερὸν τῆς Βενδίδος ἀπάν-]
 των, ἀγαθῇ τύχῃ, δεδόχθαι τοῖς θιασώταις ἐπαινέσαι αὐτοὺς καὶ στε-]
 6 φανῶσαι ἕκαστον [αὐ]τῶν θαλλοῦ σ[τεφάνῳ ἀρετῆς ἕνεκα καὶ δικαιοσύ-]
 νης, Νικίαν ταμίαν, [—²⁻⁴—]σίαν ἐπι[μελητήν, —⁶⁻¹¹—] ἐπιμελητήν, —³⁻⁵ω-]
 να ἐπιμελητήν, Στρατοκλῆν γρα[μματέα, ἱερέα τῆς Βενδίδος Ἀσκληπιό-]
 9 ὄωρον, μερίσαι [δὲ] αὐ[τ]οῖς τὸν ταμίαν τὸ γενόμενον ἀνάλωμα ἀπὸ τοῦ κοι-]
 [νοῦ δραχ]μὰς [·]ξξ[·], ἀν[αθέτωσαν δὲ τοῦτο λαβόντες οἱ ἐπιμεληταὶ ἐν τῷ]
 ἱερῷ τῆς [Β]ενδίδος[·]

12

[οἱ θιασῶται]
 Νικίαν
 [ταμίαν.]

[οἱ θιασῶται]
 [—²⁻⁴—]σίαν]
 [ἐπιμελητήν.]

[οἱ θιασῶται]
 [—⁶⁻¹¹—]
 [ἐπιμελητήν.]

15

[οἱ θιασῶται]
 [—³⁻⁵—]ωνα]
 [ἐπιμελητήν.]

[οἱ θιασῶται]
 [Στρατοκλῆν]
 [γραμματέα.]

[οἱ θιασῶται]
 [Ἀσκληπιόδωρον]
 [ἱερέα.]

1. ἐπὶ Λυσιθείδου ἄρχοντος: Οὗτος ἤρξε τῷ 265 π. Χ. κατὰ τὸν Johnson, Classical philology 8 (1918) σ. 209, ἢ τῷ 266/5 ἢ τῷ 263/2 κατὰ τὸν Tarn, Journal of Hellenic studies 40 (1920) σ. 150 καὶ 159· κατὰ τὸν v. Schoeffer, Pauly RE² 1. Archontes σ. 589 ἤρξε τῷ 249/8.

δευτέρα[ι: Ἐκ συγγενοῦς ἱεροῦ ἐν Πειραιεὶ προ-
 ἔρχεται ἡ ἐπιγραφὴ ἐν IG II 610 = ²II 1361, ἐνθα
 εὐρίσκω τὰ ἐξῆς: στίχ. 16 ἀγο[ράν δὲ κ]αὶ [ξ]ύ[λ-]
 λ]ογον ποιεῖν τοὺς ἐπιμελητὰς καὶ τοὺς ἱεροποιούς
 ἐν τῷ ἱερ[ῷ] πε[ρὶ τῶν κοιν]ῶν τῇ δευτέρῃ ἰστα-
 μένου τοῦ μηνὸς ἐκάστου.

κυρίαι ἀγοραί: Ἡ ἀναγκαία αὕτη συμπλή-
 ρωσις ἐγένετο κατὰ τὸ ψήφισμα τὸ ἐπὶ Ἰέρω-
 νος (ΑΕ 1915, σ. 2-3 καὶ Ἀθηνᾶ 1918, σ.
 380 = IG ²II 1317b), ὅστις ἤρξε τῷ 274/3 ἢ

τῷ 272/1 π. Χ., καὶ κατὰ τὸ ἐπὶ Θερσιλόχου
 (Κεραμόπουλλος ἔ. ἄ. σ. 112), ὅστις ἤρξε τῷ
 244/3 π. Χ.

1/2. Λυ]οῖνος: Ἐπειδὴ ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι
 στοιχηδὸν γεγραμμένη, μόνον τὸ ὄνομα Λυ-
 οῖνος δύναται νὰ προταῖ. Τὸ ὄνομα εἶναι γνω-
 στὸν καὶ ἐξ ἄλλων Ἀττικῶν ἐπιγραφῶν· πρβ.
 Kirchner, Prosop. Att. II σ. 42.

Ἄν δεχθῶμεν μετὰ τοῦ Σ. Δραγούμη, ὅτι ὁ
 Fourmont ἐν στίχ. 2 ἀντὶ ΡΙΝΟΣ κακῶς ἀνέ-
 γνωσε ¹ ΣΙΝΟΣ, ὡς ἐν στίχ. 1 ἀντὶ Σκιροφοριῶ-
 νος ἀνέγνωσε ΣΗΣΟΦΙΟΡΙΟΝΟΧ, τότε πιθανῶς
 ἔκειτο ἐνταῦθα [Χα]ρῖνος· σοβαρὸν ἐπιχείρημα
 προσάγει ὁ Δραγούμης τὸ γεγονός, ὅτι τὸ ὄνομα
 Χαρῖνος δις (ἱερεὺς+ταμίης) ἀπαντᾷ ἐν τῷ ἐπὶ
 Ἰέρωνος ψηφίσματι θιασωτῶν τῆς Βενδίδος. Ἀλλ'
 ὁ Fourmont ἐν ἄλλαις λέξεσι πανταχοῦ ἀντιγρά-
 φει ὀρθῶς τὸ γράμμα ρῶ.

3. ἐπεμελήθησαν τῶν τε θυσιῶν, ὧν π[ροσῆκεν

1 Ἡ ἀντίθετος βεβαίωσις ἐν IG ²II 1317 ὀφείλεται εἰς συμ-
 πληρώσεις, αἵτινες δὲν εἶναι ἀσφαλεῖς.

2 Κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἡμῶν οἱ μὲν στίχοι 1, 3, 5, 9 καὶ 10
 ἔχουσιν ἀνὰ 56 γράμματα, οἱ δὲ στίχοι 2, 4, 6 καὶ 8 ἀνὰ 55.
 Πρβ. Larfeld, Griech. Epigr. ³ σελ. 139—140.

1 Τοῦτο ἀποκρούεται ἐν Ἀθηνᾶ 30 (1918) σ. 394.

αὐτοῖς, καὶ τῶν ἄλλων τῶν]: Οὕτω συνεπληρώθη ἡδη ὀρθότατα ὑπὸ τοῦ Wilhelm· ὁ στίχος μόνον οὕτω γίνεται ἄρτιος (56 γράμματα!)· πλὴν τούτου ἡ συμπλήρωσις στηρίζεται ἐπὶ συγγενῶν ψηφισμάτων: πρβ. ψήφ. Ἱέρ. 4-5 ἐπεμελήθησαν τῶν | τε θυσιῶν καὶ τῶν ἄλλων· ὁμοίως IG² II 1262, 3-6 [ἐπειδὴ | οἱ ἐπ]ιμελῆται καλῶς καὶ φ[ιλοτί]μως] ἐπιμεμῆλῃται τῶν τε θ[υσιῶν] καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων τῶν [κοινῶν] ¹.

4. καὶ [τῶν περὶ τὸ ἱερὸν τῆς Βενδίδος ἀπάν-]: Ἀφ' οὗ συνεπληρώθη ὁ στίχος 3 ὡς ἀνωτέρω εἶδομεν, νομίζω, ὅτι ὁ στίχος 4 δὲν δύναται νὰ συμπληρωθῇ ἄλλως ²· πρβ. ὁμοιοτάτην διατύπωσιν ἐν ψηφ. Ἱέρ. 4-5 ἐπιμεμῆλῃται... ἀπάντων τῶν περὶ τὸ ἱερὸν τῆς Βενδίδος ³.

6. ἔνεκα: Ἄνευ τινὸς λόγου ὁ Köhler ἔγραψεν ἔνεκεν. Πρβ. ψήφ. Θερσ., στίχ. 7-9.

7. Νικίαν ταμίαν: Πρβ. Foucart ἔ. ἄ. σ. 209.

[—²⁻⁴]σίαν: Ὁ Böckh ἐν τῷ κενῷ σημειοῖ κατὰ τὸν Fourmont τρεῖς στιγμάς· ἀλλ' ἡ παροῦσα ἐπιγραφὴ διδάσκει, ὅτι ὁ Fourmont οὐ μόνον διέλυε γράμματα (πρβ. στ. 1: IG=Π) 4, ἀλλὰ καὶ ἤνου (πρβ. στίχ. 1: H=KI, στίχ. 11: Π=IT)· κατὰ ταῦτα αἱ τρεῖς στιγμαὶ δύνανται νὰ ὑποδηλῶσι 2-4 γράμματα.

Ἀφορμὴν λαβὼν ἐκ τοῦ σημείου τούτου ἡρεῦνησα περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἡργάσθη ὁ Fourmont· ἐπειδὴ δὲ τὸ πρᾶγμα εἶναι σπουδαιότατον, δὲν θεωρῶ ἀνωφελὲς νὰ ἐκθέσω τὰ κατ' αὐτό.

Ὡς εἶναι γνωστόν, τὰ φουρμόντεια ἀντίγραφα τῶν ἐπιγραφῶν εἶναι κατατεθειμένα ἐν τῇ Ἑθνικῇ βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων. Εὐτυχῶς λίθοι τινὲς ἐξ ἐκείνων, οὓς εἶχεν ἀντιγράψει ὁ Fourmont, εὐρέθησαν ἐν τῷ μεταξύ, οὕτω δὲ δυνάμεθα νὰ μελετήσωμεν τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας αὐτοῦ.

Ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν τούτων παραθέτω τὰς ἐξῆς: CIG I 85=IG II 555: Παραλείπει γράμματα: πρβ. στίχ. 3 ΟΥΔΕΣ=οὐδεῖς ⁵ καὶ στίχ. 10 ΠΕΤΑΚΟΣΙΩΝ=πεντακοσίων.

¹ Πρβλ. καὶ II 490=II 1054, 22-23, ἐνθα ἀσφαλῶς συμπληροῦται: ἐπεμελήθησαν δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων, ὧν α]ὐτοῖς προσήκεν.

² Οὐδεμίαν τῶν προταθεισῶν συμπληρώσεων καθιστᾷ τὸν στίχον ἄρτιον.

³ Πρβ. καὶ ψήφ. Θερσίλ. 6 ἀπάντων τῶν περὶ τὸ κοινόν.

⁴ Ἐν IG I 86=IG II 11 Λ.=ν.

⁵ Καὶ ἐν τῷ ψηφ. Δυσ. ἐν στίχ. 2 παραλείπει τὸ ἄρθρον δ.

Ἀναγινώσκει γράμματα ἄλλα ἀντ' ἄλλων ¹: IIYPΦA = Πύρρ///, O=ω, Λ=ο, Π=ζ, T=N, K=χ, O=ε, T=ιπ, I=η.

Τυχαιᾶ χαράγματα—βλάβας τοῦ λίθου—ἀναγρῆναι γράμματα· πρβ. στίχ. 3: ΜΕΙΠΙΟΝΑ=μείζ(ι)ονα. Ἐν τῷ παρόντι ψηφίσματι πρβ. τὸν στίχ. 1 (Σκιροφ(ι)οριῶνος).

Εἶτα σημειοῖ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐξιτήλων γραμμάτων ἀνακριβῶς· πρβ. στίχ. 8, ἐνθα ὁ Fourmont σημειοῖ: ΕΙΠ... II ΠΥΡΡ[—]=εἰπ[ἐν· ἐπειδ]ῇ Πύρρ[ης κ.λ.π.]· παρὰ Fourmont σημειοῦνται 3 στιγμαί· καὶ ὁμοῦς ὑπῆρχον 7 γράμματα.

Ἐν στίχ. 9 κεῖται ΚΟΙΝ... I=κοιν[ἀ ἐπαινέσα]ι. Τὰ γράμματα, ἅτινα δὲν ἠδυνήθη ὁ F. νὰ ἀναγνώσῃ, ἦσαν 9· καὶ ὁμοῦς σημειοῖ 3 μόνον στιγμάς.

Ἐν στίχ. 10 ΠΕΤΑΚΟΣΙΩΝ... ΞΦΑΝΩΣΑ=πε[ν]τακοσίων [δραχμῶν σι]εφανῶσα[ι]. Τὰ 9 ἐξιτήλα γράμματα δηλοῖ διὰ 2 στιγμῶν.

Ἀλλὰ καὶ εἰς σοβαρώτερον σφάλμα ὑπέπεσεν ἐν IG I 86=IG II 11 (=AE 1922, σ. 64)· ὑπερεπῆδησε τὸν στίχον 17.

Ἐν CIG I 194=III 1040 παρατηρῶ τὰ ἐξῆς:

Ἐν στίχ. 3-4 προσθέτει δύο γράμματα: ΤΙΜΗΣΑΝΑΣ|ΤΕΣ=τιμήσαντες.

Ἐν στίχ. 5 παραλείπει ἐν γράμμα: ΕΠΟΡΟΣ=εὔπορος.

Ἐν στίχ. 11 NI=ρη

Ἐν στίχ. 20 ΧΑΛΒΙΟΣ ²=Σάλβιος (Salvius)· οὕτω ἀσφαλῶς πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ τὸ ὄνομα· πρβ. ἐν τῷ ἡμετέρῳ ψηφίσματι, στίχ. 1: ΣΗΞΟΦΙΟΡΙΟΝΟΧ=Σκιροφοριῶνος. Κατὰ ταῦτα αἱ ἀναγνώσεις ἐν CIG I 194 (Λ. Ἀλβιος) καὶ IG III 1040 (Χάλβιος) εἶναι ἐσφαλμέναι.

Τέλος ἴδωμεν πῶς ἡργάσθη ἐν τῷ ἡμετέρῳ ψηφίσματι.

Ἐν τούτῳ παρατηροῦμεν τάδε: IG=π, E=σ, O=θ, M=χ, HΣ=χιρ, ΦΙ=φ (ἥτοι τυχαῖον χάραγμα ἐθεώρησεν ὡς γράμμα), O=ω, X=σ, O=δ, N=μ, H=μ, A=λ, O=θ, H=α, EA=τω, Ξ=ε, Y=τ, N=κ, A=ω, N=ιε, Z=σ, N=κ, O=α, Π=ιτ.

¹ Τοῦτο διδάσκει καὶ τὸ ὑπὸ ἐξέτασιν ψηφίσμα.

² Ἐν τῇ λ. ΣΗΞΟΦΙΟΡΙΟΝΟΧ τὸ γράμμα χ παρὰ Fourmont εἶναι κλειστόν κάτωθεν, ἐν δὲ τῇ λ. ΧΑΛΒΙΟΣ τὸ χ εἶναι κλειστόν ἄνωθεν. Διὰ τεχνικὴν ἀδυναμίαν τοῦ τυπογραφείου μεταχειρίζομαι πανταχοῦ τὸ χ.

Κατὰ ταῦτα εἶναι ἀδύνατον νὰ ὀρισθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν γραμμάτων τοῦ ἐν στίχ. 7 ἐπιμελητοῦ. Δύναται νὰ εἶναι Λυσίας ἀλλὰ καὶ Τελεσίας. Ἐκ τοῦ σχήματος τοῦ λίθου (ιδεὲ κατωτέρω) δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν μετὰ πιθανότητος, ὅτι 3-4 ἦσαν τὰ ἐξίτηλα γενόμενα γράμματα.

7/8. [—³⁻⁵ω]να: Ὁ Σ. Δραγούμης συμπληροῖ [Μένω]να· ἡ συμπλήρωσις δὲν εἶναι ἀπίθανος· ὁ Μένων μνημονεύεται ὡς ἐπιμελητῆς ἐν ψηφ. Ἱέρ. στίχ. 11· διότι, ὡς παρατηρεῖ ὀρθῶς ὁ Σ. Δρ., «ἐν τῷ στενωῶς περιωρισμένῳ κύκλῳ τῶν θιασωτῶν κατ' ἀνάγκην συχνὴ ἠκολούθει ἡ εἰς τὰς ἐν αὐτῷ λειτουργίας ἐπάνοδος»¹.

Ἄλλ' ἐπίσης πιθανῶς δυνάμεθα νὰ συμπληρώσωμεν: [Ὡφελίω]να· οὗτος μνημονεύεται ὡς ἐπιμελητῆς ἐν ψηφ. Θερσ. στίχ. 10

8. Στρατοκλῆν γρα[μματέα: Πρβ. Β. Λεονάρδον ἐν AE 1922, σ. 108 β.

8/9. [ιερέα τῆς Βενδίδος Ἀσκληπιό]δωρον: Πᾶσαι αἱ μέχρι τοῦδε συμπληρώσεις ἦσαν πλημμελεῖς· θεωρῶ περιττὸν νὰ ἐπαναλάβω ταύτας. Μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῶν ἐπὶ Ἱέρωνος καὶ Θερσιλόχου ψηφισμάτων, ὧν προφανὴς ὑπάρχει ἡ συγγένεια οὐ μόνον πρὸς ἀλλήλα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ ἡμέτερον, πᾶς τις θὰ συμφωνήσῃ μοι, ὅτι, ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ ἐμνημονεύετο ὁ *ιερεὺς τῆς Βενδίδος*.

Ὁ ἱερεὺς μετὰ τῶν ἐπιμελητῶν κατεῖχε σπουδαίαν θέσιν· τοῦτο τρανῶς δεικνύει τὸ ψήφ. Ἱέρ. στίχ. 2 ἐπὶ Ἱέρωνος ἀρχοντος καὶ *ιερέως Χαρίνου*. τὸ ψήφισμα παρὰ τὸν ἄρχοντα τίθησι τὸν *ιερέα*. Πλὴν τούτου ἐν τοῖς στεφανουμένοις πρῶτος ἀναγράφεται ἐν ψηφ. Ἱέρ. ὁ ἱερεὺς.

Ἀντιρρήσεις κατὰ τῆς ὑφ' ἡμῶν προτεινομένης συμπληρώσεως δύναται τις νὰ προβάλλῃ τρεῖς: πρῶτον, ὅτι ταράσσεται ὁ λόγος· ἐν ᾧ ἐν τοῖς προηγούμενοις (στ. 7-8) προηγεῖται τὸ ὄνομα καὶ ἔπεται τὸ ἀξίωμα, ἐνταῦθα προηγεῖται τὸ ἀξίωμα καὶ ἔπεται τὸ ὄνομα (*ιερέα Ἀσκληπιόδωρον*)· ἀλλὰ μείζονα ταραχὴν παρατηρεῖ τις ἐν τῷ ἐπὶ Θερσι-

λόχου ψηφίσματι· ἐκεῖ (στ. 10-12) ἡ σειρά ταράσσεται δις¹.

Σπουδαιότερα ὅμως καὶ σοβαρὰ δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ ἐναντίον τῆς συμπληρώσεως *ιερέα τῆς Βενδίδος* ἀντίρρησης, ὅτι ὅμοιον—δηλαδὴ μνεία τοῦ ὀνόματος τῆς θεᾶς—δὲν ἀπαντᾷ ἐν τοῖς δύο ἀνωτέρω μνημονευθεῖσι ψηφίσμασιν, ἅτινα εἶναι προφανῶς συγγενῇ².

Ἀλλὰ πῶς δύναται ἄλλως νὰ συμπληρωθῇ τὸ κενόν; Νὰ δεχθῶμεν σφάλμα τι;³

Τρίτην ἀντίρρησην δύναται τις νὰ προβάλλῃ τοῦτο, ὅτι ὁ ἱερεὺς, ὁ σπουδαιότατος⁴ τῶν ἐπιμελητῶν (πρβ. ἀνωτέρω), ἀναγράφεται τελευταῖος· ἀλλὰ τοῦτο συμβαίνει καὶ ἐν τῷ ψηφ. Θερσ. στίχ. 11, ἐνθα ὁ ἱερεὺς Ἐλευσίνιος ἀναγράφεται ἕκτος, ἥτοι τελευταῖος.

Ἐὰν ἡ συμπλήρωσις *ιερέα τῆς Βενδίδος* θεωρηθῇ ἀσφαλής, τότε τὸ μόνον ὄνομα, ἕπερ δύναται νὰ ἔχῃ θέσιν, εἶναι τὸ [Ἀσκληπιό]δωρον· διότι ὁ στίχος θὰ ἔχῃ οὕτω 55 γράμματα.

9/10. μερίσαι [δὲ] ⁵ αὐ[τ]οῖ[ς] τὸ[ν] ταμ[ίαν] τὸ γενόμενον ἀνάλωμα ἀπὸ τοῦ κοινοῦ δραχ[μ]ῶς [:] ἔξ [:]: Ὅτι ἡ συμπλήρωσις ἡμῶν εἶναι ἀσφαλής, δηλοῖ τὸ γεγονός, ὅτι ἀμοιβαίως συμπληροῦντες ἀλλήλους αἱ στίχοι γίνονται ἄρτιοι (ἀνά 56 γράμματα!).

Ἐπειτα τὰς προτεινομένας συμπληρώσεις ὑποστηρίζουσιν ἄριστα τὰ ἐξῆς χωρία ἐπιγραφῶν: AE 1905, σ. 247-248 (= IG II 1278=ψήφισμα θιασωτῶν τοῦ Γ' αἰ. π. X.), στίχ. 15 *μερίσαι δὲ αὐτοῖ[ς] τὸν ταμίαν*. Ἔτι πρβ. IG II 1062, 8-9 *μερίσαι δὲ αὐτῶ[ι] τὸν ταμίαν—τὸ γενόμενον ἀνάλωμα*. Ἀλλὰ ὅμοια παραδείγματα παρὰ Larfeld, Griech. Epigr.³ σ. 394 καὶ Handbuch griech. Epigr. II σ. 778 καὶ 841.

Ὁμοίως συμπληροῖ ὁ A. Wilhelm ἐν AE 1905

¹ Πρβ. καὶ ψηφ. Ἱέρ. στίχ. 2: ἐπὶ Ἱέρωνος ἀρχοντος καὶ *ιερέως Χαρίνου*.

² Ἐν ἄλλοις ψηφίσμασι παρὰ τὸν *ιερέα* τίθεται τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ· οὕτω ἐπὶ παραδείγματι ἐν ψηφίσματι τῶν χρόνων τούτων IG II 603 = II 1247, στίχ. 17-19 κεῖται: *ἐπαινεῖσαι δὲ καὶ τὸν ἱερέα τοῦ Ἡρακλ(έ)ους* κ.λ.π.

³ Ὁ A. Wilhelm ἐν AE 1905, σ. 248 μνημονεύει σφάλμα ἐκ ψηφίσματος.

⁴ Ἐνταῦθα σπουδαιότεραν θέσιν κατέχει ὁ ταμίης· πρβ. στίχ. 2 *ἐπειδὴ ὁ ταμίης καὶ οἱ συνεπιμεληταί*.

⁵ Ὅτι ὁ Fourmont σημειοῖ μίαν μόνον στιγμὴν, τοῦτο δὲν σημαίνει· εἴδομεν ἀνωτέρω, ὅτι δύο γράμματα ἦναι εἰς ἐν.

¹ Πρβ. ἐν ψηφ. Ἱέρ., Θερσιλ. καὶ Λυσιστ. τὰ κοινὰ ὀνόματα: Νικίας, Στρατοκλῆς, Ρύθμος, (Χαρίνος;). Ἔτι πρβ. IG II 1285 (ψήφισμα θιασωτῶν Βενδίδος ἐν Πειραιεῖ), στίχ. 21 *ἐπ[ε]ιδὴ Εὐ[κλειδ]ης γραμματεὺς αἰρεθεῖς [πλίσ]ω ἔτη ὑπὸ τῶν ὀργάνων* κ.λ.π. II 1323. 8, 1325 20, 1327. 5, 1343. 13-22.

σ. 243-244 (=IG ²II 1265), στίχ. 9 (ψήφισμα ἐρανιστῶν τῶν περὶ τὸ 300 π. Χ. χρόνων). ¹

τὸ γενόμενον ἀνάλωμα ἀπὸ τοῦ κοινοῦ: Πρὸς συμπλήρωσιν ἔλαβον πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ ἐξῆς: IG II 621, 27-29 τὸ δὲ ἀνάλωμα τὸ—γενόμενον—μερίσαι ἐκ τοῦ κοινοῦ. 477 b (σ. 427) τὸν δὲ ταμίαν—μερίσαι τὸ γενόμενον ἀνάλωμα. II 617 (= ²II 1292), 27 [τὸ] δὲ γενόμενον εἰς ταῦτα ἀνάλω[μα μερίσαι ἐκ /τ/οῦ κοινοῦ τὸν ταμίαν Ζώπ[υ]ρον. ²II 1324, 32 μερίσαι τὸν ταμίαν τὸ γενόμενον ἀνάλωμα. ²II 1325, 32 [με]ρίσαι τὸ γενόμενον ἀνάλωμα τὸν ταμίαν. Ἔτι πρβ. IG ²II 789 καὶ ²II 1326, 49-51.

Ἐν τῇ συμπληρώσει προετίμησα νὰ γράψω ἀπὸ τοῦ κοινοῦ καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ κοινοῦ—ὡς κεῖται ἐν IG II 621, 29 (ἰδὲ ἀνωτέρω)—διότι ἐν ψηφίσματι θιασωτῶν γενομένων ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ἄρχοντος Λυσιθείδου IG IV² 620 b = ²II 1316, 19-20 κεῖται: μ[ε]ρί[σ]αι [δ]ὲ τὸν ταμίαν ἀπὸ /τ/οῦ κοινοῦ—[δ]ραχ[μ]ὰς—] ἔτι πρβ. ὁμοίαν συμπλήρωσιν ἐν ²II 1293, 19-20 (τῶν αὐτῶν χρόνων): [μερίσαι τὸν ταμίαν. δραχμὰς ἀπὸ τοῦ] κο[ινοῦ].

Ὅτι ἀσφαλῶς συνεπληρώθη ὁ στίχος οὗτος, θὰ δείξω ἐν ταῖς εἰς τὸν ἐπόμενον στίχον παρατηρήσεσι· νῦν προλαμβάνω νὰ εἶπω, ὅτι ὁ στίχος οὗτος ἔχει 26 γράμματα· ἀλλὰ καὶ ὁ προηγούμενος στίχος παρὰ Fourmont ἔχει 25 γράμματα. Τίνα σημασίαν ἔχει τὸ πρᾶγμα, θὰ δειχθῇ κατωτέρω.

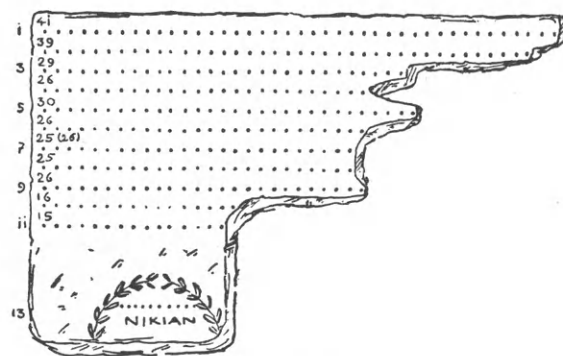
10. [νοῦ δραχ]μὰς [:] ἔξ [:]· Ὁ Fourmont ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου σημειοῖ μόνον δύο στιγμάς· αὗται παρεπλήρυσαν πάντας τοὺς μέχρι τοῦδε μελετήσαντας τὸ ψήφισμα· ἀλλ' εἶδομεν ἀνωτέρω (σελ. 55), ὅτι δὲν ἦτο ἀκριβὴς ὁ Fourmont· αἱ δύο στιγμαὶ σημαίνουνσι παρ' αὐτῷ ἀπλῶς χάσμα· ἐν IG II 555, 9 τρεῖς στιγμαὶ=9 γράμματα.

Ἡ μετὰ τὰς δύο στιγμάς πλαγία γραμμὴ εἶναι ὑπόλειμμα τοῦ Μ τῆς λ. δραχμὰς.

Τὰς στιγμάς [:] πρὸ τῆς λέξεως ἔξ ² καὶ μετ' αὐ-

τὴν συνεπλήρωσα κατὰ τὸ ἐπὶ Ἱέρωνος ψήφισμα. ¹ Ταύτας ὑπολογίζω ὡς δύο γράμματα (πρβ. ὁμοία παρὰ Larfeld, Handbuch der griech. Epigraphik II 550 καὶ Griech. Epigr. ³ σ. 304), τὰ δὲ γράμματα ΕΙΞ ἀναγινώσκω ἔξ· ² ὡς ἔδειξα (σ. 55), ὁ Fourmont τυχαῖα χαράγματα ἀνέγραφεν ὡς Ι. Ἡ συμπλήρωσις [δραχ]μὰς [:] ἔξ [:] ἐγένετο κατὰ τὸ ἐπὶ Ἱέρωνος ψήφισμα (μερίσαι δὲ τὸν ταμίαν: ΔΠ: δραχμὰς) ³. Κατὰ ταύτης δύναται νὰ ἀντιτάξῃ τις τὴν παρατήρησιν, ὅτι ὁ ἀριθμὸς ἐπιτάσσεται (πρβ. ψήφ. Ἱερ.)· ἀλλ' ἐν τῷ ἐπὶ Λυσιθείδου ψηφίσματι, ὅπερ καὶ ἀνωτέρω παρέθηκεν (IG IV² 620 b 19 μερίσαι δὲ τὸν ταμίαν—δραχμὰς—), ὁ ἀριθμὸς ἐπετάσσεται. Ἔτι πρβ. IG ²II 1284, στίχ. 18 τὸν δὲ ταμίαν μερίσαι δραχ[μὰς ..], στίχ. 34 τὸν δὲ ταμίαν μερίσαι δραχμὰς [...]. Ἔτι πρβ. ²II 1325, 23 δραχμὰς χιλίας. 1339, 9 δραχμὰς τρεῖς. 1368, 80 δραχμὰς) ΚΕ'. Ἔτι πρβ. Ἀρχ. δελτ. 2 (1916) Παράρτ. σ. 65.

Περὶ τοῦ ἀσφαλοῦς τῆς συμπληρώσεως τοῦ στίχου 10 πείθουσι τὰ ἐξῆς· πρῶτον μὲν ἐν τῷ ψηφ. Ἱερ. στίχ. 7-9 κεῖνται τὰ αὐτά: μερίσαι δὲ τὸν ταμίαν: ΔΠ: δραχμὰς, τοῦτο δὲ λαβόντες οἱ ἐπιμεληταὶ ἀναθέτωσαν εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Βενδίδος· ἔπειτα σπουδαῖον ἐπιχείρημα δύναται νὰ προσχθῇ τὸ σχῆμα τοῦ λίθου, ὡς εἶδεν αὐτὸ ὁ Fourmont· κατ' ἐμὲ ὁ λίθος εἶχε τὸ ἐξῆς σχῆμα:

1: Εἰκαζόμενον σχῆμα τοῦ λίθου.

Ὁ λίθος δηλαδὴ εἶχε θραυσθῇ κανονικῶς· τοῦτο συνάγω ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γραμμάτων ἐν τῷ ἀ-

¹ Ἀναγραφῆς ἄξια θεωρῶ καὶ τάδε: CIG I 108 (=IG ²II 1227), 38 μερίσαι δὲ τὸν ταμίαν. IG IV² 620 b, 19-20 μ[ε]ρί[σ]αι [δ]ὲ τὸν ταμίαν ἀπὸ /τ/οῦ κοινοῦ—δ]ραχ[μ]ὰς—]. IG II 477 b. 22 (σ. 427) τὸν δὲ ταμίαν—μερίσαι τὸ γενόμενον ἀνάλωμα. IV² 623 d, 32 [με]ρίσαι τὸ γενόμενον ἀνάλωμα τὸν ταμίαν. IV² 623 e, 49-50 τὸ δὲ γενόμενον ἀνάλωμα—μερίσαι τὸν ταμίαν.

² Ὅτι δὲν γίνεται διάκρισις ἀριθμῶν καὶ λέξεων δηλουσῶν ἀριθμοὺς δεικνύει ὁ Larfeld, Handbuch der griech. Epigraphik II σ. 551 (: δύο :, : ἔξ :, κ. λ. π.).

¹ Προχείρως ἰδὲ παραδείγματα καὶ ἐξ ἄλλων ἐπιγραφῶν ἐν Ἀρχ. δελτ. 2 (1916) Παράρτ. σ. 64 κέ.

² Ἐν ψηφ. Ἱερ.: ΔΠ: = χώρος 4 γραμμάτων.

³ Ἐν ψηφ. Ἱερ. μερίζονται 15 δραχμαί, ἐν ᾧ ἐνταῦθα μόνον 6.

πογράφῳ τοῦ Fourmont· οἱ στίχοι ἔχουσι τὸν ἐξῆς ἀριθμὸν γραμμάτων: 1=41, 2=39, 3=29, 4=26, 5=30, 6=26, 7=25 (?) 1, 8=25, 9=26, 11=15.

Ἀφ' οὗ ὁ στίχος 9 ἔχει 26 γράμματα, ὁ δὲ στίχ. 11 ἔχει 15, κατ' ἀνάγκην ὁ στίχ. 10 θὰ ἔχη 15—26· ἄνω ὅμως τῶν 15 (-16) δὲν δύναται νὰ ἔχη, ἀφ' οὗ ἡ συμπλήρωσις τοῦ τέλους τοῦ στίχου ἀν[αθέτωσαν—ἐν τῷ] εἶναι βεβαιωτάτη.

ἀν[αθέτωσαν δὲ τοῦτο 2 λαβόντες οἱ ἐπιμεληταὶ ἐν τῷ]: Ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐδηλώθη, ἡ συμπλήρωσις εἶναι ἀσφαλής· πρβ. ψήφ. Ἱερ. στίχ. 8: τοῦτο δὲ λαβόντες οἱ ἐπιμεληταὶ ἀναθέτωσαν εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Βενθίδος. 3

11 Μετὰ τὴν λέξιν [B]ενθίδος[ς] ὁ Köhler, ὁ Michel καὶ ὁ Kirchner σημειοῦσι κενόν· ἀλλὰ τοῦτο μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν ψηφ. Ἱερ. καὶ Θερσ. δὲν δύναται νὰ γίνῃ δεκτόν.

1 Ἀν αἱ τρεῖς στιγμαὶ ἰσοδυναμῶσι πρὸς 4 γράμματα (π. χ. [Τε-λεσίαν], ὁ στίχος ἔχει 26 γράμματα

2 Βεβαίως τὸ ψηφίσμα· ἐν ψηφίσματι ὅμως, ὅπερ ἐγένετο ἐπὶ Κυδνήϊον (Α. Κεραμόπουλος ἔ. ἄ. σ. 114, στίχ. 8-9· πρβ. καὶ Kirchner, Philol. Woch. 1924, σ. 869) κεῖται: «ἐλέσθαι δὲ τρεῖς ἄνδρας, οἵτινες λαβόντες τὸ ἐξαιρεθὲν ἀργύριον ἀναθήσουσι εἰς τὸ ἱερὸν στήλην». Ὡστε ἡδύνατό τις νὰ θεωρήσῃ τὴν ἀντωνυμίαν ἀναφερομένην εἰς τὰς δραχμὰς (=ἀργύριον)· ἀλλὰ τότε πρέπει αὕτη νὰ συναφθῇ οὐχὶ πρὸς τὸ β. ἀναθέτωσαν (ἐνν. στήλην), ἀλλὰ πρὸς τὴν μετοχὴν λαβόντες.

3 Δὲν δυνάμεθα δὲ νὰ γράψωμεν συνεπιμεληταί, ὡς κεῖται ἐν στίχῳ 2· ἐκεῖ κεῖται ὁ ταμίας καὶ οἱ συνεπιμεληταί (=ὁ ταμίας [=ἐπιμελητής] καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἐπιμεληταί, ὁ ταμίας καὶ οἱ συνάδελφοι αὐτοῦ)· πρβ. καὶ ὅμοιον παράδειγμα: IG IV² 611 b=II 1261 στίχ. 28—29 ἱεροποιὸς λ[αχ]/ὦν μετὰ τῶν ἄλλων συνεροποι[ῶ]ν. Ὅτι μόνον ἐπιμεληταὶ ἐκαλοῦντο οἱ ἄνδρες οὗτοι, διδάσκουσιν οὐ μόνον οἱ στίχοι 7-8 καὶ τὸ ψήφ. Ἱερ. στίχ. 8, ἀλλὰ καὶ ἄλλα ψηφίσματα· πρβ. προχείρως IG IV² 620 b, 18—19 ἐπιμεληθῆναι τὸν ταμίαν κ' αἱ το[ὺς ἐπιμ]ελητ[ὰς], IG II 610=II 1361, 16 ἀγορ[ᾶν]—] ποιεῖν τοὺς ἐπιμελητὰς ἐν τῷ ἱερ[ῶ]ι, IG IV 615 b, 3-4 οἱ ἐπιμεληταὶ καὶ ὁ γραμματεὺς. Ἐν N. Jahrb. f. kl. Phil. 121 (1880), σ. 427 καὶ Daremberg-Saglio DA λ. Epimeletai σ. 693 οὐδὲν σοβαρὸν ἐπιχείρημα προσάγεται περὶ τοῦ ἐναντίου.

12/17. Ἡ συμπλήρωσις τῶν ἐξ στεφάνων ἐγένετο κατὰ τὸ ἐπὶ Ἱέρωνος ψήφισμα. Ἐνῶ ὁ Böckh οὐδένα στέφανον σημειοῖ, ἀλλὰ ἀπλῶς τὸ ὄνομα Νικίαν, ὁ Osann σημειοῖ δύο στεφάνους καὶ παρατηρεῖ τάδε: «Nomen Νικίαν inscriptioni subscriptum corona laurea cingitur, qualis altera pariter exadverso posita exstat inscriptione carens». Νομίζω (μετὰ τοῦ Köhler κ' ἄ.), ὅτι διὰ ταῦτα θὰ ἔπρεπε νὰ μελετήσῃ τις ἐν Παρισίῳ τὰ ἀντίγραφα τοῦ Fourmont καὶ νὰ ἀντιγράψῃ ταῦτα πιστῶς ἄνευ τῶν παρὰ Böckh συμπληρώσεων, αἵτινες παραπλανῶσι τὸν μελετητὴν· πλὴν τούτου θὰ ὤφειλέ τις νὰ παραβάλλῃ, καθ' ὃν τρόπον ἀνωτέρω ἐδείξαμεν, πάντας ἄνευ ἐξαιρέσεως τοὺς λίθους τοὺς εὑρεθέντας κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους πρὸς τὰ ἀντίγραφα τοῦ Fourmont. Νομίζω δὲ τὴν ἐργασίαν οὐ μόνον ἀπαραίτητον, ἀλλὰ καὶ οὐχὶ ἀναξίαν λόγου, διότι οὕτω θὰ ἦτο ἴσως δυνατὸν νὰ διορθωθῶσι πολλὰ ἀνακρίβεια καὶ σφάλματα.

Ἐν ἐπιμέτρῳ σημειῶ καὶ τὰς παρατηρήσεις μου εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Osann γενομένην ἔκδοσιν τῆς ἐπιγραφῆς. Ὁ Osann παρέχει διάφορον σχῆμα τῶν γραμμάτων· ὡς πιστεύω, δὲν ἀντιγράφει πιστῶς (σχῆμα γραμμάτων μεταγενεστέρων αἰώνων). Παρέχει ὁμοίως ἐνιαχοῦ διάφορον ἀνάγνωσιν· π. χ. ἐν στίχῳ 3 κεῖται ΜΟΣ· ἴσως τοῦτο εἶναι τυπογραφικὸν σφάλμα.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν στιγμῶν παρ' αὐτῷ εἶναι διάφορος· οὕτω ἐν στίχ. 7 σημειοῖ δύο στιγμὰς καὶ οὐχὶ τρεῖς.

Ἐν στίχ. 3 παρέχει τάδε: ΟΥΣ...Ν· ὁ Böckh συμπληρώσας ΘΥΣ[ΙΩΝ ΤΩ]Ν δὲν ἡδύνατο βεβαίως νὰ σημειώσῃ τὸν παρὰ Fourmont ἀριθμὸν τῶν στιγμῶν.

Ἀντώνιος Χ. Χατζής.

Ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου τῶν Τράλλεων

(πίναξ 2)

ὑπὸ

Γεωργίου Π. Οἰκονόμου.

Τὸ ἐν Σμύρνῃ μουσεῖον τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς ἐνέκλειεν ἀπὸ ἐτῶν ὠραιότατον κορμὸν ἀγάλματος γυναικὸς προερχόμενον ἐκ Τράλλεων καὶ δωρηθέντα μετ' ἄλλων ἀρχαίων εἰς τὸ μουσεῖον ὑπὸ φιλαρχαίων καὶ φιλοπατρίδων Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι ἐν χρόνοις χαλεπωτάτοις διὰ τὸν Ἑλληνισμόν καὶ ἐν περιβάλλοντι διὰ βαρβαρότητα καὶ ἀμάθειαν δυσμενεστάτῳ πρὸς πᾶν καλλιτεχνικὸν λείψανον μεγάλων περιόδων τῆς ἱστορίας τῆς ἡμετέρας χώρας κατήρτισαν καὶ διεφύλαξαν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς ἰσχυρᾶς Βρεττανικῆς προστασίας πολύτιμον ἀρχαιολογικὴν συλλογὴν, ἀποτελοῦσαν ὄντως τίτλον τιμῆς διὰ τὴν καὶ ἄλλως ἐθνικῶς ἐνδοξὸν δρᾶσιν τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς, τῆς ὁποίας βραχὺ μόνον μέρος ἐξιστόρησεν ὁ Ματθαῖος Παρανίκας ἐν τῇ «*Ἱστορίᾳ τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς Σμύρνης*» ἐκ τῶν πηγῶν ἀναδειχθεῖσα καὶ ἐκδοθεῖσα» ἐν Ἀθήναις τῷ 1885.

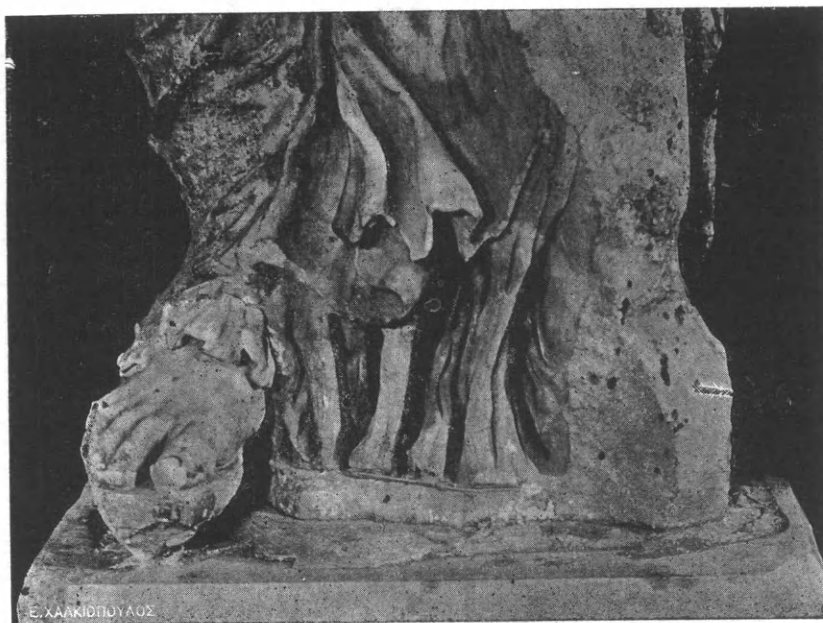
Πρὸς τὴν περὶ τοῦ Τραλλιανοῦ ἀγάλματος πραγματείαν με φέρει οὐχὶ μόνον ἡ ὑπέροχος αὐτοῦ τέχνη, ἀλλὰ καὶ εὐτυχῆς τις συμπλήρωσις αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐν Σμύρνῃ διαμονὴν μου γενομένην, διὰ τῆς ὁποίας ἱκανὸν προήχθη ἡ εἰκὼν τοῦ ὄλου ἔργου.

Κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1920 περισυλλέξας ἐν Ἀϊδινίῳ ἐκ τε τοῦ χώρου τῶν ἀρχαίων Τράλλεων, καὶ ἐκ τῆς νεωτέρας κάτω πόλεως, ὅσα ἔδει καὶ ἠδύναντο νὰ προφυλαχθῶσιν ἀπὸ περαιτέρω καταστροφῆς καὶ διασπορᾶς ἀρχαῖα λείψανα, μετεκόμισα αὐτὰ πρὸς προφύλαξιν εἰς τὴν ἐν Σμύρνῃ συλλογὴν. Μεταξὺ τούτων περιέλαβον καὶ πρόσθιον τεμάχιον δεξιοῦ ποδὸς μαρμαρίνου ἀγάλματος πατοῦντος ἐπὶ πλίνθου, τῆς ὁποίας ἐσφίζετο ὅσον καὶ τοῦ ποδὸς μέρος, καὶ ἔχοντος ἐπὶ τοῦ ἄνω μέρους λείψανον τοῦ εὐπτύχου χιτῶνος, κι-

νηθεῖς εἰς τὴν περισυλλογὴν καὶ αὐτοῦ ὑπὸ τῆς ἀρίστης ἰδίᾳ ἐξεργασίας τοῦ ἔργου καὶ τῆς λαμπρᾶς ποιότητος τοῦ μαρμάρου.

Τὴν πρὸς τὸ μέγα γυναικεῖον ἄγαλμα, τὸ ἀπὸ πλέον τῶν εἴκοσι ἐτῶν ἀποκείμενον ἐν τῇ Συλλογῇ τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς, σχέσιν τοῦ ποδὸς ἀνεγνώρισα πολλὰς μετὰ τὴν μετακόμισιν εἰς Σμύρνην ἡμέρας, ὅτε περιεργαζόμενος αὐτὸν καὶ τὸ μικρὸν ἐπ' αὐτοῦ σφζόμενον λείψανον τοῦ ἐνδύματος ἀντελήφθην αἰφνης ὁμοιότητα ἐξεργασίας τοῦ ἐνδύματος πρὸς τὴν τοῦ μεγάλου ἀγάλματος. Ἡ ἐξέλεξις τῆς εἰκασίας ἦτο πρόχειρος, ἡ δὲ προσαρμογὴ τοῦ ποδὸς ἐγένετο οὕτω τελεία, ὥστε θὰ ἐνόμιζέ τις ὅτι ἡ ἀποκοπὴ εἶχε συντελεσθῇ μόλις πρὸ μικροῦ. Ἡ ἀκμὴ τοῦ ἐνδύματος τοῦ νέου τεμαχίου προσηρμόσθη οὕτως ἀκριβῶς πρὸς τὴν ἀκμὴν τοῦ παλαιοῦ μέρους τοῦ ποδὸς τοῦ ἀγάλματος καὶ τοῦ ἐνδύματος, ὥστε σχεδὸν δὲν διακρίνεται διακοπὴ τῶν πτυχῶν, τὸ δὲ νέον τεμάχιον τοῦ ποδὸς ἐστάθη ἐδραῖον ἐν τῇ θέσει αὐτοῦ ἄνευ συγκολλητικῆς ὕλης ἢ ἄλλου τινὸς ὑποστηρίγματος (*εἰκ. 1*).

Τὸν πόδα εὗρον ἐν σωρῷ ἀρχαίων μαρμαρίνων τεμαχίων γλυπτῶν, ἀρχιτεκτονικῶν καὶ ἐπιγεγραμμένων ἐν τῷ κατὰ τὸ Ν. κράσπεδον τοῦ ὁροπέδιου τῶν Τράλλεων εὕρισκομένῳ Μουσουλμανικῷ σχολείῳ «Ἰδαδιέ», τὸ ὅποιον τότε ἐχρησίμευεν ὡς στρατιωτικὸν νοσοκομεῖον. Πολλὰ τῶν τεμαχίων, διεσπαρμένα πρότερον ἐν τε τῷ περιβάλλοντι τοῦ νοσοκομείου καὶ ἔξωθεν αὐτοῦ, εἶχε συλλέξει ἐν τινι τόπῳ τοῦ κήπου ὁ διευθυντὴς τοῦ νοσοκομείου στρατιωτ. ἰατρὸς Δ. Ζοῦγκος, δὲν ἦτο δέ, ὡς πᾶς τις φαντάζεται, δυνατόν νὰ ἐξακριβωθῇ τίνα τυχὸν εὕρισκοντο ἤδη ἐντὸς τοῦ περιβάλλου πρὸ τῆς περισυλλογῆς καὶ τίνα περὶ συνελήγησαν

1: Κάτω μέρος ἀγάλματος Τράλλεων μετὰ τοῦ ἀνευρεθέντος δεξιῦ ποδός.

ἔξωθεν τοῦ νοσοκομείου καὶ ἐκ τίνος ἀκριβῶς τόπου.

Τὸ ἐν Σμύρνῃ ἄγαλμα ἀπέκειτο, ὡς εἶπον, ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Εὐαγγελ. Σχολῆς. Δυστυχῶς διὰ τὴν ἔλλειψιν συνεχοῦς καὶ ἐνιαίου εἰσαγωγικοῦ βιβλίου δὲν δυνάμεθα νῦν νὰ γινώσκωμεν, πότε εἰσῆλθεν εἰς τὴν συλλογὴν. Ἐμμέσως μόνον δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν περίπου τὸν χρόνον τῆς εἰς Σμύρνην ἐλεύσεως αὐτοῦ. Ἐπὶ τοῦ σημερινοῦ βάθρου τοῦ ἀγάλματος διέκριναν ἐξίτηλα γράμματα τῆς ἀναγραφῆς τοῦ δωρητοῦ, ὁ ὁποῖος ἦτο ὁ ἕτερος τῶν γνωστοτάτων ἐπὶ φιλοπατρίᾳ καὶ ἀρχαιοφιλίᾳ ἀδελφῶν Μισθῶν, ἂν ἀσφαλῶς, ὅπως πιστεύω, ἀνέγνωσα τὸ ἐπώνυμον. Τὸ κύριον ὄνομα δὲν ἐφαίνετο οὐδ' αὐτὸ εὐκρινῶς, ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἦτο μάλλον Δημήτριος ἢ Ἰωάννης. Ὁ Δημήτριος Μισθὸς ἀπέθανεν, ὅπως ἐπληροφορήθην, τῷ 1885. Ὡστε τὸ ἄγαλμα εἰσῆλθεν εἰς τὴν συλλογὴν τῆς Εὐαγγ. Σχολῆς πρὸ τοῦ 1885. Τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος κορμὸν ὑπονοεῖ πάντως καὶ ὁ Carl Humann ὅστις, γράφων ἐν *Athen. Mitt.* XVII 1893, 395 περὶ τῶν γνωστῶν τότε ἐκ Τράλλεων ἀξιολόγων γλυπτῶν, ἐκτὸς τῆς κολοσσιαίας κεφαλῆς Διονύσου ἢ Ἀπόλλωνος τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει μουσείου, καὶ τῆς περιφήμου κεφαλῆς Ἀφροδίτης τῆς συλλογῆς von Kaufmann

ἀναφέρει καὶ «eine etwas mehr als lebensgrosse Gewandstatue in der evangel. Schule in Smyrna». Διότι ἄλλος τοιοῦτος κορμὸς δὲν ὑπῆρξέ ποτε ἐν τῇ συλλογῇ τῆς Σμύρνης. Ἐν τινι «Γενικῇ ἀπογραφῇ τῶν ἀντικειμένων τοῦ Μουσείου» γενομένῃ τῇ 14ῃ Ἰουνίου 1903 ἐν σελ. 65 ὑπ' ἀριθ. 134 περιεγράφετο: «κορμὸς ἀκεφάλου, ἄχειρος καὶ ἄποδος ἀγάλματος, ὑπερφυσικοῦ μεγέθους, φέροντος πολύπτυχα ἐνδύματα· καλῆς τέχνης». Ἐπειδὴ ἡ περιγραφή παρ' ὅλην αὐτῆς τὴν ἀτέλειαν μόνον πρὸς τὸ ἐκ Τράλλεων ἄγαλμα ἐκ τῶν ἐν τῇ Εὐαγγελ. Σχολῇ ἀποκειμένων προσαρμόζεται, εἶναι πιθανώτατον ὅτι περὶ αὐτοῦ ὄντως ἐν αὐτῇ πρόκειται.

Ὁ H. Bulle, ὁ ὁποῖος ὑπέδειξε τὴν σημασίαν τοῦ ἀγάλματος πρὸς τὸν P. Arndt ἤδη πρὸ τοῦ 1902, ὅτε ἐξεδόθη ὁ πίναξ 538 τῶν *Denkmäler* τοῦ Bruckmann μετὰ τοῦ σχετικοῦ κειμένου, ἀναφέρει ὡς ἀριθμὸν τοῦ κορμοῦ 76. Ἀλλ' ὁ ἀριθμὸς οὗτος θὰ ἀνήκῃ εἰς παλαιότερον πρόχειρον εὑρετήριον, διότι τὸ χειρόγραφον εὑρετήριον τοῦ Weber, περατωθὲν πρὸ τοῦ ἐν ἔτει 1907 συμβάντος θανάτου αὐτοῦ, ἀναγράφει τὸ ἄγαλμα ὑπ' ἀριθ. 1.

Αἱ ὑπὸ τοῦ Arndt παρεχόμεναι εἰκόνες τοῦ ἀγάλματος ἐγένοντο κατὰ φωτογραφίας τοῦ Paul

Gaudin, αἱ ὁποῖαι ἐλήφθησαν, φαίνεται, κατὰ τὸν χρόνον τῆς μεταφορᾶς τοῦ ἀγάλματος εἰς τὴν Εὐαγγελ. Σχολὴν καὶ πρὶν ἢ λάβῃ τοῦτο τὴν τελευταίαν αὐτοῦ τοποθέτησιν, ὅπως ἦτο δηλ. ἀκόμη ἰδρυμένον καὶ κατὰ τὸ 1920, ὅτε εὐρισκόμενον ἐντὸς ξυλίνης κόγχης καὶ εἰς ἐλαχίστην ἀπὸ τοῦ τοίχου ἀπόστασιν, ἀκίνητον δὲ διὰ τὸ βάρος καὶ τὴν ἐπὶ νέου βάθρου προσήλωσιν, ἀπέκλειε τὴν φωτογραφῆσιν τῶν νώτων.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει εἶναι περιέργον, ὅτι τὸ λαμπρὸν τοῦτο ἔργον ἔμεινεν ἐπὶ μακρὸν χρόνον ὀλίγον γνωστὸν καὶ ἄμοιρον ἰδίας ἐρεῦνης.

Γράφων ὁ Α. Joubin τῷ 1894 ἐν τῇ *Revue archéol.* 1894. I, 181 ἐ. περὶ τοῦ ἐκ Τράλλεων Ἀπόλλωνος, ἢ κατὰ S. Reinach (*Têtes antiques* 1903 σ. 153 πίν. 192) Διονύσου, δὲν ἀναφέρει ἐκ τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς ἢ μόνον τὴν γνωστὴν ἐκ Τράλλεων «ὀρχηστρίδα» Ἀφροδίτην, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ἐπανέλθω κατωτέρω, διότι αὕτη εἶναι διὰ τὴν τέχνην αὐτῆς συγγενέστατον πρὸς τὸν κορμὸν ἔργον.

Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ τεύχει τοῦ κειμένου τῶν *Einzelaufnahmen* τοῦ Arndt καὶ τοῦ Amelung, τῷ δημοσιευθέντι τῷ 1902 καὶ περιέχοντι περιγραφὴν τῶν ὑπ' ἀριθ. 1338-1444 φωτογραφιῶν ἀποκειμένων ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ Σχολῇ ἀρχαίων, οὐδεμία μνεῖα γίνεται τοῦ κορμοῦ.

Καὶ ὁ M. Collignon δημοσιεύων τὰ ἐκ Τράλλεων γλυπτὰ τοῦ μουσείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὰ εὐρεθέντα τῷ 1902 κατὰ τὰς ἀνασκαφ. ἐργασίας τοῦ Ἐτέμ. Βέη, δὲν μνημονεύει πού τὸν ἐν Σμύρνῃ κορμὸν (*Monuments et mémoires Piot* X. 1903, 5 ἐ.). Περὶ παλαιότερων ἀνασκαφικῶν ἐργασιῶν τῶν Τράλλεων πρβ. Humann *Ath. Mitt.* XVIII 1893, 395 ἐ.

Τῷ 1899 σφοδρὸς σεισμὸς κατέστρεψεν, ὡς γνωστὸν, μέγαν ἀριθμὸν οἰκοδομημάτων τῆς πόλεως Ἀϊδινίου. Πρὸς διευκόλυνσιν δὲ τῆς ἀνοικοδομήσεως αἱ Τουρκικαὶ ἀρχαὶ ἐπέτρεψαν εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ τόπου ἐκείνου τὴν ἐλευθέραν ἐκμετάλλευσιν τῶν ἐρειπίων τῶν Τράλλεων (S. Reinach *Comptes-rendus de l' Acad. des Inscr. et Belles-Lettres* 1902, 284. A. Conze *Arch. Anzeig.* 1902, 103 ἐ. M. Collignon *Mon. Piot.* X 1903, 5, ἔνθα παρέχονται καὶ αἱ ἀκριβέσταται πληροφορίες.

S. Reinach *Comptes-rendus AIBL* 1903, 78 *Rev. archéol.* 1903 I, 401. Edhem bey, *Fouilles de Tralles BCH* XXVIII 1904, 54 ἐ.).

Κατὰ τὰς ἐργασίας ταύτας πρὸς ἀποκόμισιν οἰκοδομικοῦ ὕλικου εὐρέθησαν τρία μεγάλα μαρμάρινα ἀγάλματα καὶ μαρμαρίνη, ὡσαύτως ὑπερφυσικοῦ μεγέθους, κεφαλὴ γυναικός, τοῦτο δὲ ἐγένετο ἀφορμὴ συστηματικῆς τιнос ἀνασκαφῆς ὑπὸ τῶν Τουρκικῶν ἀρχῶν, ἡ ὁποία ἔφερεν εἰς φῶς καλὴν ἐκ μαρμάρου στολὴν καὶ λείψανα Βυζαντινῆς ἐκκλησίας, πρὸς δὲ τούτοις τρεῖς μεγάλας μαρμαρίνας κεφαλὰς τῆς Δήμητρος, τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ Διὸς-Σαράπιδος ὡς καὶ δύο Βυζαντινὰ ἀνάγλυφα. Πάντα τὰ εὐρήματα ταῦτα ἀπόκεινται νῦν ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐδημοσιεύθησαν δὲ πλὴν τῶν τελευταίων κεφαλῶν καὶ τῶν Βυζαντ. ἀναγλύφων ὑπὸ τοῦ Collignon ἐν τοῖς *Monuments Piot.* ἐνθ' ἄν.

Τὰς ἀξιολόγους κεφαλὰς καὶ τεμάχιον λαμπροῦ «γραφικοῦ» ἀναγλύφου ἐδημοσίευσεν ὁ Edhem bey ἐν τῷ *BCH* ἐνθ' ἄν. Περὶ τοῦ ἀναγλύφου πρβ. καὶ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Perdrizet ἐν *Rev. archéol.* VII 1906 I 225 κέ., ἀποδίδοντας αὐτὸ εἰς παράστασιν τιμωρίας τῆς Δίρκης. Ἰδὲ ὡσαύτως Klein *Gesch. der griech. Kunst* III 153.

Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἄγαλμα τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς φέρον νῦν ἀριθ. εὐρ. 1 ἔχει ὕψος 1,62 καὶ εἶναι ἐκ λευκοῦ χονδροκόκκου μαρμάρου. Παριστᾷ δὲ γυναικᾶ ἰσταμένην ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ποδὸς καὶ ἀναπαύουσαν τὸν ἀριστερόν. Αὕτη εἶναι ἐνδεδυμένη χιτῶνα λινοῦν, ὑγρότατα ἐπικεκολλημένον ἐπὶ τοῦ σώματος, ἐν θαυμαστῇ πτυχώσει, δεξιώτατα καὶ ὄντως ἀριστοτεχνικῶς δηλούσῃ τὴν φύσιν τοῦ ὑφάσματος, ἐζωσμένον δὲ κατὰ τὴν ὀσφὺν οὕτως ὥστε νὰ σχηματίζεται ἐλαφρὰ κόλπωσις καὶ ἀπόπτυγμα. Κατὰ τὸ στέρνον μεταξὺ τῆς ἐξογκώσεως τῶν μαστῶν σχηματίζεται ὑπὸ τῶν ἐλαφρῶς πυκνουμένων πτυχιδίων τρίγωνον, ὃ δὲ χιτῶν κατωλισθάνει ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου πρὸς τὸν δεξιὸν μέχρι περίπου τῆς ἄνω περιφερείας τοῦ δ. μαστοῦ, ἔνθα ἐντονωτέρα πτυχὴ ἀρχομένη ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ τριγώνου πλαισιοῖ αὐτόν. Δυστυχῶς ἐλλείπει ὅλον τὸ ὑπεράνω τοῦ σημείου τούτου μέρος τοῦ σώματος μετὰ τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν χειρῶν, ὥστε δὲν δύναται τις νὰ ἀπολαύσῃ τῆς πρὸς τὴν

κίνησιν τοῦ σώματος ἐναρμονίσεως τῆς ἀπὸ τῶν πτυχῶν συμφωνίας.

Ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου καταπίπτει πρὸς τὰ κάτω κατακορύφως παχὺ ἱμάτιον, τοῦ ὁποῖου τὸ ἄλλο ἄκρον περιβάλλον διαγωνίως τὰ νῶτα ἀναφαίνεται ἔμπροσθεν ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ γλουτοῦ μέχρι περίπου τῶν σφυρῶν καὶ περιβάλλον τὸ ὑπόλοιπον μέρος τοῦ κορμοῦ ἀνέρχεται ἐν βαθείᾳ πτυχώσει διαγωνίως πρὸς τὸ ἀριστερὸν ἰσχίον, ἵνα καταπέση πάλιν παχὺ πρὸς τὰ κάτω καὶ ὀλίγον πρὸς τὰ ὀπίσω συναναμιγνύμενον πρὸς τὸν ἀπὸ τοῦ ἄρ.

2. Μέρος τοῦ ἐκ Τράλλεων ἀγάλματος.

ὤμου καταράσσοντα ποταμὸν τῶν πτυχῶν. Ἀπλοῦν βλέμμα εἰς τὴν ἐν τῷ πίν. 2 καὶ ἐν τῇ (εἰκ. 2) ἀπεικόνισιν ἀρκεῖ νὰ διδάξῃ καὶ ἀπειρότερον ἀκόμη θεατὴν τὴν τε τέχνην καὶ τὸ ἐπὶ τῆς ὕλης κράτος τοῦ καλλιτέχνου. Μετὰ δεξιότητος καὶ αἰσθήματος οὐχὶ συνήθων ἀπέδωκε τὴν μαλλίνην φύσιν καὶ τὸ πάχος τοῦ ἱματίου καταλακώσας αὐτὸ εἰς μακρὰς ὠραίας ὄντως πτυχάς, αἱ ὁποῖαι συγκεντρῶνται πρὸς τὸ ἄρ. ἰσχίον, ὡς πρὸς ἐστίαν, περιβάλλουσαι χωρὶς νὰ ἀποκρύπτωσι τὸ σῶμα, τὸ ἑνισχύουσαι αὐτοῦ τὴν τε εὐγραμμίαν καὶ τὴν πλαστικότητα. Τὴν μεγίστην αὐτῆς ἔντασιν ἔχει ἡ πτύχωσις κατὰ τὴν παχεῖαν τύλην, εἰς τὴν ὁποίαν συμπυκνοῦται τὸ κράσπεδον τοῦ ἱματίου κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ γλουτοῦ ἐπὶ τῆς κοιλίας πρὸς τὸ ἀριστερὸν ἰσχίον ἀναρρίχῃσιν. Ἡ τύλη αὕτη ἀποτελεῖ μετὰ τῶν κατακορύφων πτυχῶν τοῦ ἀριστεροῦ μέρους αἰσθητικώτατον πλαίσιον ἐξαῖρον ἔτι μᾶλλον διὰ τῆς λαμπρᾶς ἀντιθέσεως τὴν εἰκόνα τοῦ παγκάλου χιτῶνος καὶ τὴν πλαστικότητα τοῦ ὑπ' αὐτὸν σώματος.

Ἡ καταστροφή τῆς προσθίας ἐπιφανείας τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ μηροῦ καὶ κάτω, ἐξασθενοῖ πολὺ τὴν ἐκ τοῦ ἱματίου ἐντύπωσιν, ἀλλ' ἐπαρκῶς φαίνεται ἐκ τοῦ ἄνω ἡμίσεος τοῦ μηροῦ, πῶς ἡ ἐλαφρὰ κατὰ τὸ γόνυ κάμψις τοῦ ἀναπαυομένου ἀριστεροῦ σκέλους, ἐδηλοῦτο τεχνικώτατα καὶ ἐν τῇ διαθέσει τοῦ ἱματίου διὰ τῆς ἀραιώσεως τῶν πτυχῶν καὶ διὰ τῆς φυσικωτάτης τάσεως τοῦ ὑφάσματος.

Κάτω μεταξὺ τῶν ποδῶν ὑπὸ τὸ ἐλαφρότατα ἐκπηδῶν ἱμάτιον καταπίπτει μέχρι τῆς πλίνθου ὁ χιτῶν κατὰ εὐκάμπτους δέσμας πτυχιδίων διακρινομένης ἀπ' ἀλλήλων διὰ βαθυτέρων πως αὐλακοειδῶν πτυχῶν, ἐκκύπτει δὲ οὗτος ἀπὸ τοῦ ἱματίου ἐπὶ τῶν ποδῶν, ὡς ἰδίᾳ ἐπὶ τοῦ ἀνευρεθέντος ὑπ' ἑμοῦ δεξιοῦ ποδὸς ἄριστα φαίνεται. Ἡ ὅλη δὲ διάθεσις καὶ ἡ ἀπεργασία τῆς πτυχώσεως τοῦ χιτῶνος κατὰ τε τὸ περὶ τοὺς πόδας καὶ τὸ μεταξὺ αὐτῶν μέρος ἀποδίδει μετὰ τῆς αὐτῆς θαυμαστῆς τέχνης τὴν ἐκ τῆς περισφίγξεως τοῦ ἱματίου γεννωμένην οἶονεῖ ἔκθλιψιν τοῦ χιτῶνος καὶ τὴν ἰδίᾳ μεταξὺ τῶν ποδῶν κατὰ τοὺς πυκνοὺς ἐκείνους ῥύακας κατὰπτωσιν αὐτοῦ.

Τὰ νῶτα τοῦ ἀγάλματος δὲν εἶναι νῦν ὁρατά, εὐτυχῶς ὅμως ἔχομεν τὴν παρὰ τῷ Arndt (Brunn-Bruckmann Denkm. ἐνθ. ἀν.) δημοσιευομένην φωτογραφίαν αὐτῶν, τὴν γενομένην ὑπὸ τοῦ P. Gaudin, καὶ ἐξ αὐτῶν διαπιστοῦται ὅτι τὸ ἄγαλμα ἦτο ὀπισθεν ἀδρομερέστατα μόνον εἰργασμένον, διότι θὰ ἦτο ἀρχῇθεν προωρισμένον νὰ ἴσταται ἐν τινὶ κόγχῃ στοᾶς ἢ ἄλλου οἰκοδομήματος. (εἰκ. 3).

3: Ὅπισις ὠτίων ἀγάλματος.

Ὁ Arndt ἐν τῇ βραχυτάτῃ περιγραφῇ τοῦ κορμοῦ, τὴν ὁποίαν κατὰ ξένας, προχείρους ὁλως, ὅπως καὶ ὁ ἴδιος λέγει, σημειώσεις παραθέτει, παρατηρεῖ τὰ ἐξῆς περὶ τῆς ἀτελοῦς ἐξεργασίας ταύτης: «κατὰ τὰ νῶτα, παραδόξως δὲ κατὰ τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν εἶναι τὸ ἄγαλμα τελείως ἀνεπεξέργαστον· ἀλλ' ὁ λίθος κατ' ἀμφοτέρα τὰ μέρη δὲν κατελείφθη ἀπελέκητος, ἀλλ' ἐπελε-

κήθη μέχρις ἰσοπεδώσεως». Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὴν ὀπισθίαν ἐπιφάνειαν τοῦ ἀγάλματος εἶναι ἱκανὴ ἡ εἰκὼν νὰ δείξῃ τὸν βαθμὸν τῆς ἐξεργασίας αὐτοῦ. Ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν τοῦ ἀγάλματος ἡ περιγραφὴ ἐκείνη δὲν εἶναι ἀκριβής, διότι ἡ ἐξομάλυνσις τῆς πλευρᾶς ταύτης, ἡ ὁποία δὲν εἶναι καλλιτεχνικῶς καὶ πολὺ κατανοητὴ, ὀφείλεται οὐχὶ εἰς ἀρχικὴν πρόθεσιν τοῦ καλλιτέχνου, ἀλλ' εἰς τὴν βάρβαρον ἐπέμβασιν μεταγενεστέρου τινὸς κτίστου, ὁ ὁποῖος μετεχειρίσθη τὸν ὠραῖον κορμὸν ὡς οἰκοδομικὴν ὕλην κατὰ τὴν κατασκευὴν τοίχου τινός. Κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ ταύτην χρῆσιν φαίνεται ὅτι ἐστερήθη τὸ ἄγαλμα τῆς τε κεφαλῆς καὶ τοῦ λαιμοῦ μετὰ μέρους τῶν ὤμων καὶ τῶν χειρῶν ὡς καὶ ὅλου τοῦ ἀριστεροῦ κατακορύφως πίπτοντος καταπτύχου τμήματος τοῦ ἱματίου, τότε δὲ πάντως ἀπεκόπη καὶ τὸ προέχον μέρος τοῦ κεκαμμένου ἀριστεροῦ σκέλους, διὰ νὰ διευκολυνθῇ ἡ οἰκοδομία. Δὲν εἶναι δὲ ἀπίθανον ὅτι τότε ἀπεκόπησαν σκοπίμως καὶ οἱ πόδες. Πιθανώτατον τοῦλάχιστον φαίνεται τοῦτο ἐκ τοῦ εὐρεθέντος δεξιοῦ ποδὸς ἄλλως τε καὶ διὰ τὴν διάφορον αὐτοῦ διατήρησιν.

Ἡ πλίνθος, ἐφ' ἧς ἐπάτει τὸ ἄγαλμα καὶ δι' ἧς ἦτο ἐντεθειμένον εἰς τὸ βᾶθρον αὐτοῦ, δὲν σώζεται ἀκέραιος, ἀλλ' εἶναι ἀριστερά, ἔμπροσθεν καὶ δεξιὰ ἐλλιπὴς κατὰ τὸ μετὰ τῶν ποδῶν ἀποκοπὴν τμήμα.

Τὸ χρῶμα τοῦ εὐρεθέντος ποδὸς δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὸ τοῦ λοιποῦ σφῆζομένου κορμοῦ, διότι πιθανῶς ὁ πούς μετὰ τὸν ἀποχωρισμὸν αὐτοῦ κατέκειτο ἐν ἄλλῳ ἐντελῶς ἐδάφει προπεφυλαγμένος ἀπὸ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ περιβαλόντος τὸν κορμὸν καὶ ἄλλως αὐτόν ὀξειδώσαντος τοίχου. Διὰ τοῦτο εἶναι πιθανὸν ὅτι εἶχεν ἀποκοπῇ κατὰ τὴν πρὸς δευτέραν χρῆσιν παρασκευὴν τοῦ ἀγάλματος καὶ εἶχεν ἀπομείνει ἐν τοῖς χώμασιν, ὁπόθεν ἀνεσύρθη ἴσως καὶ κατὰ τὰς σκαφὰς τοῦ Ἐτέμ (BCH, 75), ἃν ὄντως ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου προέρχεται, ὡς πιστεύω, καὶ τὸ ἡμέτερον ἄγαλμα, πρὸ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Χατζῆ Χαλὶλ ἐξαχθέν.

Φαίνεται δὲ τοῦτο πιθανόν, διότι τὸ ἀρχῇθεν ἀνεπεξέργαστον τῶν νώτων καὶ ἡ διὰ τοῦτο ἀσφαλῶς, ὡς εἶπον, εἰκαζομένη θέσις αὐτοῦ ἐν κόγχῃ τινὶ στοᾶς φέρει ἡμᾶς καὶ ἄκοντας εἰς τὴν ὑπὸ τῶν

ἀνασκαφῶν τοῦ 1902 εὐρεθεῖσαν στοάν, πλησίον τῆς ὁποίας εὐρίσκονται καὶ ἡ Βυζαντινὴ ἐκκλησία καὶ ὁ τόπος τῆς ἀνακαλύψεως τῶν ἄλλων ἀξιολόγων ἀρχαίων· πρὸ BCH 1903, 55 ε. Στοάν τινα καὶ ἐπισκευὴν τῆς μεσημβρινῆς αὐτῆς στοαοροφῆς ὑπὸ τινος Ἀλεξάνδρου τοῦ Νικίου ἀναφέρει ἡ πρώτη τῶν ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς τοῦ 1902 εὐρεθεισῶν ὑστέρων Ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν, ἀλλ' ὁ ἐκδότης αὐτῆς (BCH αὐτ.) νομίζει ὅτι ἡ στοὰ τῆς ἐπιγραφῆς δὲν εἶναι ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν ὑπ' αὐτοῦ εὐρεθεῖσαν.

Ὁ κορμὸς τῶν Τράλλεων δὲν εἶναι ὡς πρὸς τὸ σχῆμα αὐτοῦ μόνος ἐν τῷ πλήθει τῶν ἀρχαίων ἀγαλμάτων. Τῷ 1901 ὁ W. Amelung ἐν τινὶ ὑπογείῳ τοῦ Casino Doria Pamfili ἀνεῦρε κατεκείμενον ὥραϊον ἀγαλμα γυναικὸς, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀσφαλῶς ἀντίγραφον τοῦ αὐτοῦ πρωτοτύπου καὶ ὁ Τραλλιανὸς κορμός. Τὸ ἀγαλμα Doria Pamfili, δημοσιευθὲν ὑπὸ τοῦ Amelung ἐν Röm. Mitt. XXII 1901 σ. 22 καὶ μετ' αὐτὸν ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ P. Arndt ἐν τοῖς Denkmäler τοῦ Bruckmann πίν. 538.539, εἶναι μετὰ τῆς πλίνθου ὕψους 2 μ., ἔχει δὲ συμπεπληρωμένην τὴν ἄκραν τῆς ῥινός, μέρος τοῦ κρασπέδου τοῦ ἄρ. ὠτός, μικρὸν τεμάχιον τοῦ κάτω χεῖλους, ἀμφοτέρους τοὺς βραχίονας ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος μέχρι τῶν χειρῶν, μέρη τινὰ ἐν τῷ ἱματίῳ, μεγαλύτερον τι τεμάχιον ἐν τῷ ἄρ. μηρῷ, τὸ κάτω ἡμισυ τοῦ δεξιοῦ μηροῦ μετὰ τῶν ἀνησύχως ἡνεμωμένων πτυχῶν καὶ τοῦ ποδός, τὸν μέγαν καὶ τὸν μικρὸν δάκτυλον τοῦ ἀριστεροῦ ποδός καὶ σχεδὸν ὁλόκληρον τὴν πλίνθον. Ἡ κεφαλὴ ἦτο ἀποκεκομμένη, ἀλλ' ἐπετέθη πάλιν ἐπὶ τοῦ κορμοῦ ἐν τῇ ὀρθῇ αὐτῆς κλίσει. Οἱ κάτω βραχίονες ἦσαν χωριστὰ ἐργασμένοι καὶ ἔπειτα ἐπεντεθειμένοι. Ἡ διατήρησις τοῦ ἀγάλματος εἶναι ἀσυνήθως καλὴ, ἐκτὸς δὲ τούτου καὶ ἡ ἐργασία εἶναι ἐξόχως δροσερὰ καὶ δεξιά, ἄνευ τοῦ ἐλαχίστου ἴχνους δισταγμοῦ, ἀλλὰ καὶ ἄνευ ὑπερβολικῆς τάσεως πρὸς ἐπίδειξιν τεχνικῆς δεινότητος. Τὸ ἀγαλμα προέρχεται ἐκ τῆς ἀρίστης αὐτοκρατορικῆς περιόδου. Τὴν ἐπιμέλειαν δὲ τῆς ἐργασίας δεικνύει καὶ τὸ ὑπὲρ τὸ μέτωπον παρὰ τὴν ἀρχὴν τῆς κόμης διασωθὲν μετρικὸν ἐξόγκωμα. Ἡ κόμη ἐπὶ τοῦ κρανίου ἄνω εἶναι μόνον ἐπιπο-

λαίως δεδηλωμένη, ἐξ οὗ δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν ὅτι τὸ ἀγαλμα ἦτο προωρισμένον νὰ ἴσταται ὑψηλὰ. Τὰ νῶτα δὲν εἶναι τελείως ἐξεργασμένα, δὲν ἦσαν ἄρα ὁρατά. (Amelung Röm. Mitt. 1901, 22 σημ. 2). Πρὸβ. εἰκ. 4.

Ὁ εὐλογος ἐνθουσιασμὸς τοῦ ἐκδότου διὰ τὸ ἀγαλμα Doria Pamfili, τοῦ ὁποῖου οἱ πίνακες τῶν Denkmäler τοῦ Bruckmann δὲν ἀδικοῦσι, πιστεύω, τὴν διατήρησιν καὶ τὴν ὄλην ὄψιν, θὰ ἦτο, νομίζω, πολλῷ μεγαλύτερος πρὸ τοῦ κορμοῦ τῶν Τράλλεων, ὁ ὁποῖος ἔχει ἀναμφισβητήτως ἐν πολλῷ μείζονι βαθμῷ τὰ χαρίσματα τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ἀγάλματος. Ἀλλὰ καὶ ὁ Arndt ἐν τῇ περιγραφῇ τῶν πινάκων 538/9, μὴ γινώσκων ἐξ αὐτοψίας τὴν Τραλλιανήν, ἐξέφρασεν, ὡς ἦτο ἐπόμενον, ὅσῃν ἐπέτρεπον αὐτῷ αἱ φωτογραφίαι περιορισμένην κρίσιν. Καίπερ ὅμως στερούμενος τῆς ἀπὸ τοῦ πρωτοτύπου ἀμέσου ἀντιλήψεως τῆς τέχνης, δὲν ἠδίκησεν αὐτὴν ἐντελῶς ἐν τῇ βραχυτάτῃ αὐτοῦ σημειώσει.

Ἡ ἀντιπαράθεσις τῶν ἐν πίν. 2 καὶ εἰκ. 4 δύο ἀγαλμάτων διδάσκει εὐχερῶς πόσον τὸ Τραλλιανὸν ἀντίτυπον ὑπερέχει τοῦ Ῥωμαϊκοῦ, μόνον κατὰ τὴν ἀρτιότητα καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὴν παρουσίαν τῆς κεφαλῆς διαφέρει ἐκείνου, διότι, ὡς ἤδη ἀνέφερον, τὰ κάτω ἡμίση τῶν βραχιόνων εἶναι νεώτεροι συμπληρώσεις εἰς οὐδὲν βοηθοῦσαι διὰ τὴν ἀναπαράστασιν τοῦ ὅλου σχήματος τοῦ ἀγάλματος.

Ἦδη ἡ ἀπεργασία τοῦ χιτῶνος καὶ ἡ ἀπαλότης τῆς χειρὸς τοῦ τεχνίτου κατὰ τὴν λάξευσιν τῶν μικρῶν πτυχῶν καὶ τῶν ἀμυχῶν καὶ τῶν χαραγμάτων τῶν δηλωτικῶν τῆς ῥικνώσεως, εἶναι ἅμα τῇ πρώτῃ προσβλέψει ἀντιληπτὰ καὶ ἀποφαίνουσι τὸ αὐτόματον καὶ ἀβίαστον καὶ οἶονεῖ ἐξ ἐνστίκτου κινούμενον καλλιτεχνικὸν αἶσθημα τοῦ Τραλλιανοῦ γλύπτου. Δὲν ἔχει παρὰ νὰ συγκρίνη τις τὰς ἀπὸ τῶν μαστῶν πρὸς τὸ ἀπόπτυγμα κατολισθανούσας πτυχάς, μάλιστα δὲ τὰς ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ, διὰ νὰ ἴδῃ πόσον ἡ Ῥωμαία εἶναι παρὰ τὴν Τραλλιανὴν ἄτονος καὶ μᾶλλον συγκεχυμένη, παρέχουσα τὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν παρέχουσιν ὡς πρὸς τὴν διαύγειαν καὶ τὴν ζωρότητα τῶν γραμμῶν τὰ γύψινα ἐκμαγεῖα ἀπέναντι τῶν μαρμαρίνων αὐτῶν πρωτοτύπων. Ἡ αὐτὴ διαφορὰ διαπιστοῦται καὶ ἐν τῷ μεταξὺ τῶν μαστῶν τρι-

γώνῳ. Ὁ ἀντιγραφεὺς τῆς Ῥωμαίας ἀπεστρογγύλωσε τὴν κορυφὴν καὶ συνέθλασε τὰς πλευράς, πἀραλύσας τὴν ζωὴν καὶ χαλαρώσας τὸν τόνον τῆς εὐθυγραμμίας, τὸν ὁποῖον αἰσθάνεται τις παρὰ τῇ Τραλλιανῇ, παρεγνώρισε δὲ καὶ τὰς ἀξιώσεις τοῦ ὑφάσματος, τὰς ὁποίας ἔχει ὡς ἀφετηρίαν ἐν τῇ διατυπώσει τῆς καλλιτεχνικῆς τοῦ συλλήψεως ὁ δημιουργήσας τὸ πρωτότυπον ἀριστοτέχνης. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀντιγραφῇ τοῦ ἱματίου τὰς αὐτὰς παρουσιάζει ιδιότητας ἡ Ῥωμαία. Ἡ πρὸς τὸ ἀριστερὸν ἰσχίον ἀνερχομένη τύλῃ ἔχει παρὰ τῷ ἐκ Τράλλεων κορμῷ ὁμορρόπους καὶ ἀδιαπτώτους τὰς θεμελιώδεις πτυχάς, ἀρμονικῶς καὶ ἀδιαταράκτως συμφορουμένας πρὸς τὰ ἄνω, τὴν δὲ ἐκ τῶν μικρῶν πτυχῶν ἀρμονίαν συνοδεύουσιν τὸ σύνολον καὶ ὅλως ὁμόρρυθμον. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι αἱ ἀκμαὶ τῶν πτυχῶν δὲν σφύζονται ὀλόκληροι, σφύζονται ὅμως τοσοῦτον, ὥστε νὰ εἶναι σαφὴς καὶ ἀναμφισβήτητος ἡ τε διάθεσις καὶ ὁ ὅλος αὐτῶν σχηματισμός. Τὸ ἄγαλμα Doria Pamfili παρουσιάζει κατὰ τὸ σημεῖον τοῦτο λυπηρὰν ἀπομάκρυνσιν τοῦ τεχνίτου ἀπὸ τοῦ πρωτοτύπου αὐτοῦ, τοῦ ὁποῖου καὶ πάλιν δὲν ἀντελήφθη οὗτος ἢ δὲν ἠθέλησε νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν ῥυθμόν, χαλαρώσας τὴν ἐνότητά καὶ διὰ τῶν παρενθέσεων αὐτοῦ καταστήσας ἀμυδρότερον τὸ θέμα. Καθ' ὕψος τοῦ δεξιοῦ σκέλους οἱ δύο κορμοὶ δὲν διαφέρουσι πολὺ οὔτε κατὰ τὴν διάθεσιν τῆς πτυχώσεως, οὔτε κατὰ τὸ βάθος τῶν αὐλάκων, τὸ ὁποῖον εἶναι φανερόν καὶ ἐπὶ τῶν φωτογραφιῶν. Παρὰ τοὺς ἀστραγάλους ἀναφαίνεται πάλιν διαφορὰ ἐν τῷ σχηματισμῷ τοῦ ἱματίου, τὸ ὁποῖον ἡ Ῥωμαία παραδόξως καὶ παρὰ πᾶσαν ἐκ τοῦ ὅλου σχήματος τοῦ ἀγάλματος ἀπορρέουσιν προσδοκίαν ἔχει σφοδρῶς ἀνεμούμενον πρὸς τὰ ἔξω καὶ πρὸς τὰ ἐμπρός. Τοῦ αὐτοῦ οὐχὶ πολὺ δεδικοιολογημένου ἀνέμου τὴν ἐπίδρασιν ὑφί-

σταται καὶ τὸ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς κνήμης ἰμᾶτιον, τὸ ὁποῖον ἰσχυρῶς κολποῦται πρὸς τὰ ἔσω μετὰ τοσαύτης μάλιστα ἐντάσεως, ὥστε νὰ φαίνεται ἀφύσικος ἡ ἡρεμος καὶ οἶονεὶ ἀνεπηρέαστος ὑπὸ τοῦ βέύματος τούτου διάθεσις τοῦ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς κνήμης ἱματίου, τὸ ὁποῖον μόλις κάτω

4: Ἀγαλμα γυναικὸς ἐν Casino Doria Pamfili τῆς Ρώμης (Bruckmann πλν. 538).

παρὰ τὰ σφυρὰ κινεῖται πῶς, ὥς εἶπον. Ἡ ἐλαφρὰ προβολή τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς δὲν εἶναι ἱκανὴ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἀνακοπὴν τοῦ ρεύματος. Ὑπὸ τῆς αὐτῆς ὀρμητικῆς πνοῆς κινεῖται καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ ἰσχίου αἰωρούμενον ἱμάτιον, ἀποσπώμενον οὕτω τοῦ ὅλου ὀργανισμοῦ καὶ σχεδὸν δι' ἴδιον λειτουργοῦν λογαριασμόν.

Πόσον τούναντίον ἀβίαστος καὶ φυσικὴ εἶναι ἡ διαμόρφωσις τῶν ἀντιστοιχῶν μερῶν τοῦ κορμοῦ τῶν Τράλλεων καὶ πόσον ὀργανικὴ καὶ τοῦ συνόλου ὄντως μέρος εἶναι ἡ διάθεσις τοῦ ἱματίου. Μεθ' ὅλην τὴν καταστροφὴν τοῦ ἀριστεροῦ προσθίου σκέλους περιεσώθη ὑπεραρκοῦν μέρος τοῦ μεταξὺ τῶν κνημῶν ἱματισμοῦ διὰ νὰ ἐξελεγχθῇ ἡ «καινοτομία» τοῦ ἀγάλματος Doria. Ἐν τῷ κορμῷ τῶν Τράλλεων ἐκ τῆς περισφίξεως τοῦ ἱματίου καὶ τῆς ἐλαφρᾶς προβολῆς τοῦ ἀναπαυομένου ἀριστεροῦ ποδὸς δὲν γεννᾶται ἡ παράλογος ἐκείνη κόλπωσις, ἀλλ' εὐλογὸς τις ἐλαφρὰ ἐκ τῆς περὶ τὰ σφυρὰ στενοχωρίας μετὰ μέτρου ἐκπηδῶσα πτύχωσις, ἡ ὁποία σχηματίζει τι τρίγωνον οὐχὶ μετεωριζόμενον ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, ἀλλ' ἐπικαθήμενον ἐπὶ τοῦ χιτῶνος καὶ ἀποτελοῦν τρόπον τινὰ τὸ ἀντίστοιχον τοῦ μεταξὺ τῶν μαστῶν τριγώνου τοῦ χιτῶνος. Τοῦ τριγώνου τούτου τῶν πτυχῶν τοῦ ἱματίου οὐδὲ ἔχνος εὐρίσκομεν παρὰ τῇ Ῥωμαίᾳ. Ὁμοίως ὅλως διάφορον ἔχει αὕτη τὴν σύνθεσιν τοῦ ὑπὸ τὸ ἱμάτιον μεταξὺ τῶν ποδῶν ἀναφαινομένου χιτῶνος, παραλείπουσα ἐντελῶς τὰς πυκνάς ἐκείνας πτυχὰς τοῦ χιτῶνος καὶ ἀντικαθιστῶσα εἰς αὐτάς πλαδαράν τινα διαμόρφωσιν, ἐν τῇ ὁποίᾳ διὰ τῶν δύο πλατειῶν αὐλάκων εἶναι καταφανὴς ἡ προσπάθεια συμφωνίας πρὸς τὸ εἰσβιασθὲν εἰς τὸ σχῆμα τοῦ ἀγάλματος στοιχεῖον τῆς ἀνεμώσεως καὶ τὴν ἐκ τούτου παραχθεῖσαν κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα ἀλλοίωσιν τῆς συνθέσεως.

Ἦτο ἀναγκαῖον νὰ γίνῃ ἡ κατ' ἀντιπαρὰβολὴν ἀνάλυσις αὕτη διὰ νὰ δειχθῇ ἐναργέστερον ὅτι τὸ ἐκ Τράλλεων ἄγαλμα εἶναι καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς λεπτομερείας ὁμολογον πρὸς τὴν κυρίαρχουσαν ἐν αὐτῷ καλλιτεχνικὴν ἰδέαν, μὴ παρυσιάζον παραφωνίας, οὐδὲ ἐτεροβαρῆ τὴν ὅλην αὐτοῦ σύνθεσιν, ἀλλ' ἰσορροπον καὶ ἁρμονικὴν καὶ ἐδραϊάν. Ἡδὴ δὲ ὁ Arndt ἐσημείωσεν ἐνθ' ἂν.

ὅτι ὁ ἐκ Τράλλεων κορμὸς ἔχει τὴν στάσιν αὐτοῦ ὀρθῶς ἰσορροποῦσαν, ἐν ᾧ τὸ ἐν Ῥώμῃ ἀντίγραφον ὕστερεϊ κατὰ τοῦτο, ὥς παρετήρησεν ὁ Amelung, κλῖνον πρὸς τὰ ἀριστερὰ αὐτοῦ, ἄνευ τινὸς ἐκ τῆς συνθέσεως ἀπορρέοντος λόγου.

Ἐχομεν ἄρα ἐν τῷ κορμῷ τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς πιστότερον παράδειγμα τοῦ ἀρχικοῦ πλαστικοῦ τύπου ἢ ἐν τῷ ἀντιγράφῳ Doria Pamfili. Ἀποβλέποντες δὲ εἰς τὴν θαυμαστὴν τούτου ἐργασίαν δυνάμεθα ἄνευ δισταγμοῦ νὰ θεωρήσωμεν αὐτὸν ὡς ἰσοδύναμον πρὸς ἀντίγραφον ἐξεληθὲν ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἐργαστηρίου, ἐν τῷ ὁποίῳ παρήχθη τὸ θαυμαστὸν πρωτότυπον.

Δὲν εἶναι ἄπορον ὅτι τοιοῦτο ἔργον προέρχεται ἐκ Τράλλεων. Μέχρι πρό τινων ἐτῶν ἡ καλλιτεχνικὴ φήμη τῆς πόλεως ἐστηρίζετο εἰς τοὺς δύο ἀδελφούς, τὸν Ἀπολλώνιον καὶ τὸν Ταυρίσκον, καὶ εἰς τὸ τολμηρὸν αὐτῶν ἔργον, τὸ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Φαρνεσείου ταύρου γνωστότατον ἐν τῷ μουσεῖῳ τῆς Νεαπόλεως σύμπλεγμα τῆς τιμωρίας τῆς Δίρκης, τὸ ὁποῖον φαίνεται ὅτι κατεσκευάσθη ἀρχομένου τοῦ 1^{ου} π. Χ. αἰῶνος, ὅπως συνήγαγεν ὁ Hiller von Gärtringen ἐκ τινος ἐπιγραφῆς μνημονευούσης Ταυρίσκον Ἀπολλωνίου, υἱὸν ἢ ἔγγονον τοῦ καλλιτέχνου τοῦ συμπλέγματος τῆς Νεαπόλεως (Athen Mitt. 1894, 37. Περὶ τοῦ Ἀπολλωνίου ἰδὲ Pauly RE² I 1462—Suppl. I 55 (C. Robert). Thieme καὶ Becker Allgemeines Künstlerlexikon II, 34 (W. Amelung).

Περὶ τοῦ Φαρνεσείου ταύρου τελευταῖον ὁ G. Lippold Kopien und Umbildungen griech. Statuen 48 ἐ. καὶ ἐν σ. 245 σημ. 83. A. von Salis Kunst der Griechen² 217. 219. 225 227. 251. E. Pfuhl Malerei und Zeichnung der Griechen II §§ 865 868. 871. 895.

Ἀλλὰ καὶ τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο σύμπλεγμα δὲν ἤρκεσε νὰ ἐξασφαλίσῃ ἰδίαν φήμην εἰς τὰς Τράλλεις, διότι διὰ τὴν ἐν Ῥόδῳ ἱδρυσιν αὐτοῦ ἀποδίδεται εἰς τὴν Ῥοδίαν σχολήν, τὴν καλλιτεχνικῶς συνδεομένην μετὰ τῆς Περγάμου. Εἶναι δ' ὅμως ζήτημα, ἂν ἡ ἀναμφισβήτητος ἐπίδρασις τῆς Περγαμηνῆς τέχνης ἐπὶ τὸν Φαρνεσίον ταῦρον ἐρμηνεύεται ἀποκλειστικῶς μόνον διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς Ῥόδου, καθ' ὅσον καὶ αὐταὶ αἱ Τράλλεις συνεδέοντο στενῶτα καὶ δὴ καὶ ἀπ' εὐθείας ἤδη πολιτικῶς μετὰ

τῆς Περγάμου, εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι ὁ βασιλεὺς Ἄτταλος εἶχεν ἀνάκτορον εἰς τὰς Τράλλεις, ὅπως ἀναφέρει ὁ Πλίνιος Nat. hist. XXXV 49.

Εἶναι δὲ ἄξια σημειώσεως διὰ τὴν σχέσιν ταύτην καὶ ἡ παρ' Ἡσυχίῳ εἰδησις «Τράλλεις· οὕτως ἐκαλοῦντο μισθοφόροι Θρᾷκες τοῖς βασιλεῦσιν οἱ τὰς φονικὰς χρείας πληροῦντες». Ἀναφέρων τοὺς Τράλλεις ἢ ἴσως ὁρθότερον Τραλλεῖς τοὺτους ὁ Ramsay ἐν Historical Geography of Asia Minor 112 μνημονεύει ὅτι ἦσαν πολεμικὴ Θρακικὴ φυλὴ, ἡ ὁποία διαβᾶσα τὸν Ἑλλησποντον ἐγκατεστάθη ἐν Μυσίᾳ, Λυδίᾳ, Φρυγίᾳ, Καρίᾳ καὶ Λυκίᾳ. Ὅτι δὲ ἐχρησιμοποιήθησαν ὑπὸ τῶν βασιλέων τῆς Περγάμου δεικνύει ἡ ἀπὸ Εὐμένους τοῦ Α' 263-241 χρονολογουμένη ἐκ Περγάμου ἐπιγραφὴ, καθ' ἣν οἱ Περγαμενοὶ βασιλεῖς εἶχον διηρημένον τὸ στράτευμα αὐτῶν εἰς ἱππικόν, πεζικόν καὶ τραλεῖς. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ εἶναι ἀμέσως ἐκ Θράκης, ὅπως λέγει ὁ Ramsay, ἀλλ' ἠδύναντο βεβαίως νὰ εἶναι καὶ ἐμμέσως Θρᾷκες, καταγόμενοι ἐκ τῶν Μικρασιατικῶν ἐγκαταστάσεων τῶν Τραλλέων καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἐπὶ Μαιάνδρῳ πό-

λεως καὶ ἐκ τῆς ἄλλης τῆς παρὰ τὰ Λυδοφρυγικὰ σύνορα κειμένης. (Ἡ ἐπιγραφὴ παρὰ Dittenb. Orientis gr. inscr. I 266, 23 καὶ 59. Στράβων XIV 1,12. A. J. -Reinach Rev. archéol. 1909 II, 56. Κετὰ τὸν W. Tomaschek Die alten Tkraker I 57 II 63 (πρβ. P. Kretschmer Einleitung in die Gesch. der gr. Spr. 202. Hiller von Gärtringen Inscr. von Priene σ. VI)· σχέσιν πρὸς τὴν Θρακικὴν Βρέαν δεικνύει καὶ τὸ παρὰ τὰ Τράλλεις τοπωνυμικὸν Βρίουλα. Πρβ. Ad. Wilhelm Neue Beiträge zur griech. Inscr. I, 45 ἐ).

Ἄλλ' ἐκτὸς τῆς παρὰ τῷ Πλινίῳ παραδόσεως καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀναφερομένων Τραλλιανῶν τεχνιτῶν (πρβ. Brunn Gesch. der griech. Künstler I, 471. 479. II 331. 342), ἔχομεν σήμερον πρὸ ἡμῶν πλεῖστα, τυχαῖά τε καὶ ἐν βραχείαις συστηματ. ἐργασίαις γενόμενα εὐρήματα, ἄξια μεγίστης προσοχῆς καλλιτεχνήματα, τὰ ὁποῖα καθιστῶσιν ἀναμφισβήτητον ὅτι αἱ Τράλλεις ἦσαν σημαντικὸν καλλιτεχνικὸν κέντρον, τὸ ὁποῖον ἐρευνώμενόν ποτε συστηματικῶς καὶ ἐν εὐρείᾳ κλίμακι θέλει βεβαίως ἀποδώσει ἀξιολογώτατα πράγ-

5: Κεφαλὴ ἐκ Τράλλεων ἐν Σμύρνῃ· προσοδία ὄψις.

6: Κεφαλὴ ἐκ Τράλλεων ἐν Σμύρνῃ· ὄψις κατὰ κούρταρον.

ματα. Καὶ μόνα δὲ τὰ μέχρι τοῦδε εὐρήματα ὑποδεικνύουσιν ἤδη τὴν ἐν Τράλλεσιν ὑπαρξιν ἀξίας πολλῆς προσοχῆς σχολικῆς κατευθύνσεως καὶ σημαντικῆς παραγωγῆς οἷα π. χ. ἡ ἐν τοῖς Monuments Piot ἐνθ. ἀν. ὑπὸ τοῦ Collignon καὶ ἡ ἐν BCH 1904 ὑπὸ τοῦ Edhem δημοσιευθεῖσα.

Ἄλλ' ἐκτὸς τούτων τὸ καλλιτεχνικὸν ἐργαστήριον τῆς πόλεως ἀπέδωκεν ἡμῖν πρὸ πολλοῦ, ὡς γνωστὸν, τὸ καὶ ἀνωτέρω μνημονευθὲν λαμπρὸν ἀντίτυπον τῆς κεφαλῆς τῆς Κνιδίας τοῦ Πραξιτέλους, τὸ ἄριστον τῶν σωζομένων, ὅπερ ἀπόκειται ἐν τῇ ἐν Βερολίῳ συλλογῇ τοῦ von Kaufmann (Antike Denkmäler I πίν. 41 σ. 30. Bruckmann Denkm. griech. Skulptur. 161).

Ἐκ Τράλλεων ὡσαύτως προέρχεται καὶ ἡ ἐν

Βιέννῃ ὡραία κεφαλὴ Ἀφροδίτης, ἥττον δὲ πιθανῶς Ἀρτέμιδος, τὴν ὁποῖαν ἐδημοσίευσεν ὁ Bendorff ἐν Arch. epigr. Mitt. aus Oesterr. IV 1880, 66 ἐ. πίν. I-II. Πρβ. R. von Schneider Übersicht der kunsthistor. Samml. (1904) σ. 115, ἐνθα παραβάλλεται οὐχὶ εὐστόχως πρὸς τὴν Ἀφροδίτην τῆς Μήλου καὶ εὐρίσκεται αὐστηροτέρα, διὸ καὶ θεωρεῖται οὐχὶ ὀρθῶς Ἀρτεμις, ὅπως παρατήρησεν ἤδη καὶ ὁ Furtwängler Meisterw. 651· πρβ. Klein Kunstgeschichte III 151 ἐ. μετ' ἄλλης βιβλιογραφίας.

Τραλλιανὴ εἶναι ὡσαύτως καὶ ἡ ἐν τῷ μουσεῖῳ τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς ἀπὸ ἐτῶν ἀποκειμένη

7: Προοδία ὄψις Ἀφροδίτης ἐκ Τράλλεων.

8: Ὅψις νώτων Ἀφροδίτης ἐκ Τράλλεων.

ώραιοτάτη κεφαλὴ Ἀφροδίτης ἢ Βάκχης, ἴσως δὲ καὶ Ἀριάδνης, τὴν ὁποίαν ἐξέλαβεν ὡς Ἀρτεμιν ὁ S. Reinach (BCH 1882, 176 πίν. III) διακρίνων ἀνύπαρκτον αὐστηρότητα, ὀρθῶς δὲ καὶ κατ' ἄξιαν ἐξῆρεν ὡς τινα τοῦ βακχικοῦ κύκλου γυναικὰ ὁ H. Bulle (Arndt-Amelung Einzelaufnahmen εἰς 1342. 1343). Πρβ. καὶ Furtwängler Meisterw. 651 Masterpieces 398 κατ' ἐκμαγεῖον ἐν Βόννῃ· πρβ. (εἰκ. 5. 6) κατὰ νέαν φωτογραφίαν. Ὁ Studniczka Jahrbuch d. arch. Inst. XXXIV 1919, 108 ἐρμηνεύει τὴν κεφαλὴν ὡς Ἀριάδνην. Ἀσφαλῶς δὲν εἶναι ἀντίγραφον τοῦ αὐτοῦ πρωτοτύπου, νομίζω, ἢ ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μουσείῳ ἀποκειμένη ὡραία χαλκῇ κεφαλῇ Castellani (BMC Bronzes 33 ἀρ. 266), τὴν ὁποίαν παραβάλλει ὁ Farnell ἐν Cults of the Greek States τόμ. II σελ. 722.

Ἀναμιμνήσκω ὡσαύτως τὸν ἐκ Τράλλεων προερχόμενον, ἐφθαρμένον δυστυχῶς, κορμὸν λαμπρᾶς τέχνης (εἰκ. 7. 8), τὸν δημοσιευθέντα τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Pottier ἐν BCH 1881, 279 πίν. 13, κατ' ἐσφαλμένην δὲ πληροφορίαν ἀποδιδόμενον ὑπὸ τοῦ Reinach Répert. statuaire II, 403, 3 εἰς τὴν Φιλαδέλφειαν. Τὸν τύπον ἀνεγνώρισε πρῶτος ὡς ἀνήκοντα εἰς Ἀφροδίτην ὁ Furtwängler ἐν Roscher Mythol. Lexikon I, 413, 58. Τὸν δὲ Τραλλιανὸν κορμὸν περιέγραψεν ὁμοίως ἐρμηνεύσας ὁ Arndt ἐν Einzelaufnahmen ἀρ. 512-513. Διεξοδικῶς ἐπραγματεύθη περὶ τοῦ τύπου τούτου καθ' ὅλου ὁ Amelung ἐν Bonner Jahrbücher 101, 1897, 160 ἐ. Πρόσθετες περὶ τοῦ Καπιτωλίου ἀντιτύπου νῦν καὶ Jones Catalogue of the Sculptures of the Museo Capitolino. σ. 125 πίν. 21 ἀρ. 52. Περὶ τοῦ ἐν Βόννῃ πηλίνου τύπου, ὁ ὁποῖος κατὰ τε τὸν Amelung Bonn. Jahrb. αὐτ. 153 εἰς πίν. 6 καὶ τὸν Loeschke αὐτ. προέρχεται ἐξ ἀγγείου μετ' ἀναγλύφων, παρέχει δὲ τὴν αὐτὴν σύνθεσιν Ἀφροδίτης, ὁ Studniczka δεικνύει νεωστὶ μετὰ μεγίστης πιθανότητος ἐν Arch. Anzeiger 1919, 127 ὅτι εἶναι παραγναθὶς κράνους, εἰκάζει δὲ ὡς τορευτὴν τὸν περίφημον Mün καὶ ὡς ιδιοκτήτην τοῦ κράνους τὸν Ἀλκιβιάδην, προσπαθῶν νὰ ἱστηρίξῃ τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν πληροφορίαν τοῦ Πλουτάρχου Ἀλκιβιάδ. 16 καὶ τοῦ Ἀθηναίου 12, 534 E, ὅτι ὁ Ἀλκιβιάδης εἶχεν ὡς ἐπίσημον τῆς

ἀσπίδος αὐτοῦ χρυσελεφάντινον Ἑρωτα κεραυνοφόρον (ἀσπίδος τε διαχρύσου ποίησιν οὐδὲν ἐπίσημον τῶν πατρῶν ἔχουσιν ἀλλ' Ἑρωτα κεραυνοφόρον, Πλούτ.). Περὶ γαλβανοπλαστικοῦ ἀντιτύπου τοῦ ἐν Geisslingen ἐργοστασίου πρβ. Rodenwaldt Arch. Anzeiger 1919, 37).

[Νεωστὶ ὁ H. Schrader Phidias (1924) 204 εὐρύτατα ἐξετάζων τὸν τύπον καὶ στηριζόμενος εἰς τὸ ἀνάγλυφον τοῦ Δαφνίου αὐτ. σ. 208 εἰκ. 189 κατκλήγει εἰς τὴν εἰκασίαν ὅτι ἐν τῷ διὰ πολλῶν ἀντιγράφων γνωστῷ τούτῳ ἀριστοτεχνήματι ἔχομεν τὴν ἐν Κήποις Ἀφροδίτην τοῦ Ἀλκαμένους. Τὸ ἀντίτυπον τῆς Σμύρνης ἐν σελ. 209 εἰκ. 190. Τὸ γαλβανοπλαστικὸν ἐκμαγεῖον τοῦ πηλίνου τύπου τῆς Βόννης ἐν σελ. 210 εἰκ. 191.]

Γνωστότατος δὲ εἶναι ὁ καὶ ἀνωτέρω συντόμως μνημονευθεὶς ὑπερφυσικοῦ μεγέθους ἐκ Τράλλεων Διόνυσος ἢ Ἀπόλλων, ὁ ἀποδίδων παλαιότερον Πραξιτέλειον τύπον μετημφιεσμένον ἐν τῷ χλιδῶντι Ἀσιατικῷ ρυθμῷ τῆς ἐν Μ. Ἀσίᾳ Ἑλληνιστικῆς τέχνης. Ἡ κεφαλὴ εὐρέθη ἐν ἀρχῇ μόνῃ παρὰ τὸ θέατρον τῶν Τράλλεων, τοῦ δὲ κορμοῦ σημαντικὰ λείψανα ἀνεκάλυψεν ἔπειτα ὁ Humann ἀνασκάπτων πρὸς ἀποκάλυψιν τοῦ θεάτρου (Collignon Rev. archéol. 1888, 289 πίν. XIV. Joubin Rev. arch. 1894, 184 πίν. IV. Amelung ἐν Bruckmann Denkmäler ἀρ. 593. Sal. Reinach Têtes antiques πίν. 192. H. Bulle Der schöne Mensch² πίν. 216. G. Dickins Hellenistic Sculpture (1920) 17. C. Humann Athen. Mitt. XVI 403. — Klein Gesch. der griech. Kunst III 151).

Τὸ ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον ἔχει ἐκ Τράλλεων κεφαλὴν νεαροῦ σατύρου ἐκ Παρίου μαρμάρου, δῶρον τοῦ Τραλλιανοῦ ἱατροῦ Ἀ. Ἀποστολίδου. Κατὰ τε τὸ Ἀρχ. Δελτίον 1888, 167 καὶ τὸν Καβδαδῖαν Γλυπτὰ ὡς καὶ τὸν Καστριώτην Γλυπτὰ ἀρ. 453, ἡ κεφαλὴ ἀνήκει εἰς ἄγαλμα Μαρσύου, ἀνηρτημένου μετὰ τὸν πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα ἀγῶνα, καὶ προέρχεται ἐκ συμπλέγματος διαμεμορφωμένου κατὰ τὸ γνωστὸν ἐν τῇ τέχνῃ σχῆμα (Springer-Wolters Kunstgeschichte I¹² (1922), 428). Ἡ ἐρμηνεία εἶναι ἀστήρικτος, διότι ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ σατύρου περιγραφόμενος κλάδος πίτυος, ἐξ ἧς ἦτο δῆθεν

ἐξηρητημένος ὁ ὑποτιθέμενος Μαρσύας, εἶναι σαφέστατα στέφανος.

Ὁ Καβάδιας, κατ' αὐτὸν δὲ καὶ ὁ Καστριώτης, παρατηροῦσιν ὅτι ἡ κεφαλὴ δυνατὸν νὰ παριστᾷ καὶ σάτυρον στεφανηφοροῦντα· ἀλλὰ τοῦτο εἶναι τὸ μόνον δυνατὸν (εἰκ. 9).

9: Σάτυρος ἐκ Τράλλεων ἐν Ἀθήναις

Ἐχομεν δὲ κλασσικὸν παράδειγμα ὁμοίως στεφανηφοροῦντος σατύρου τὸν γνωστὸν ἐν τῷ Βατικανῷ σάτυρον τὸν φέροντα ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ παῖδα Διόνυσον (Helbig Führer I⁸ ἀρ. 384. Reinach Rép. stat. II 1, 130, 4. W. Klein Jahreshfte X-IXXX (1919) 253 ε. Ὁ αὐτὸς Vom antiken Rokoko 51 εἰκ. 17, σελ. 54 ε.). Τὸ αὐτὸ σύμπλεγμα λίαν συμπεπληρωμένον καὶ μεταβεβλημένον ἐν τῇ Villa Albani (Helbig Führer II² 837· ἐν³ ἐλλείπει). Ὁμοιον στέφανον φέρει καὶ ὁ σάτυρος τοῦ Chérchell (Reinach Répert. stat. II, 138, 1), ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ σάτυρος τοῦ

ἐν Ρώμῃ καὶ ἀλλαχοῦ σωζομένου συμπλέγματος μετὰ μαινάδος (Schreiber Villa Ludovisi ἀρ. 54. Klein Vom antiken Rokoko 58. 180 σημ. 67).

Ὁ σάτυρος τῶν Τράλλεων, παρ' ὅλην τὴν φθορὰν αὐτοῦ, δεικνύει τὴν προηγμένην δεξιότητα τοῦ τεχνίτου πρὸς παράστασιν τῆς φύσεως τοῦ εἰκονιζομένου. Ἀραιὰ ἡ τριχοφυΐα κατὰ τε τὸν πώγωνα καὶ τὸν μύστακα. Ἐλαφρῶς ἐξωγκωμένοι οἱ βόθωνες καὶ παχέα πως τὰ χεῖλη. Τὸ ἡμιάνοικτον στόμα ὑποδηλοῖ μᾶλλον προσπάθειαν πρὸς κατάρκτησιν τοῦ ἀποκρούοντος ταύτην θύματος ἢ ἄλλην ἀγωνίαν. Ἄλλως τε καὶ ὁ στέφανος πρὸς φαιδρὸν σύμπλεγμα ἄγει· (πρβ. καθ' ὅλου Klein Kunstgeschichte III. 228 ε.).

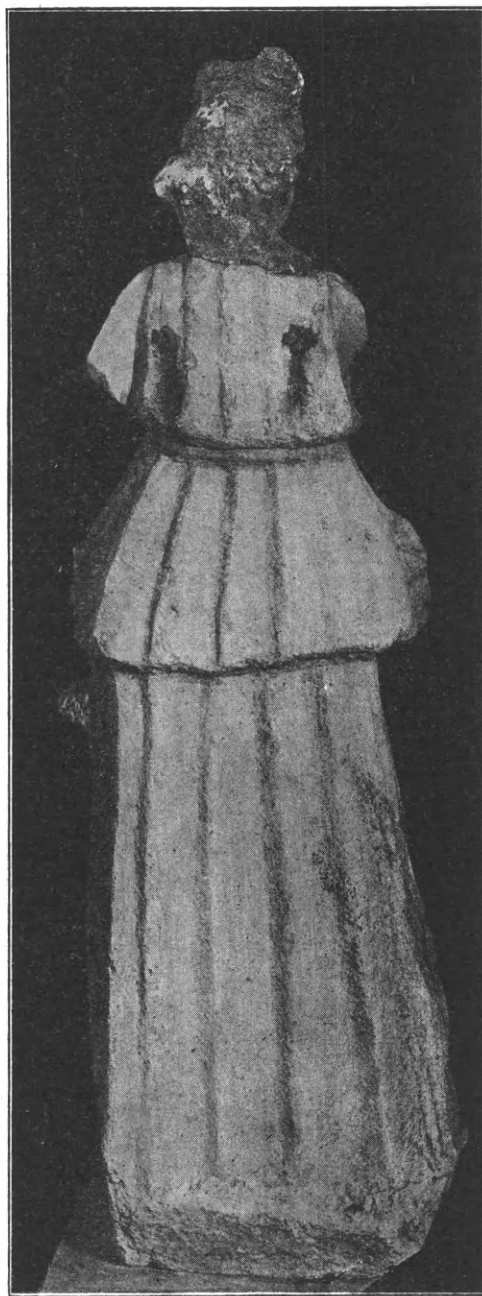
Ἐκ Τράλλεων ὡσαύτως περισυνέλεξα εἰς Σμύρνην μαρμαρίνον ἄγαλμα Νίκης, ἐνδιαφέροντος τύπου, τοῦ ὁποίου ἡ ἀλλαχοῦ εὑρεθεῖσα καὶ ὑπ' ἐμοῦ προσαρμοσθεῖσα κεφαλὴ βοηθεῖ νὰ χρονολογήσωμεν τὸ πρωτότυπον εἰς τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ 4^{ου} π.Χ. αἰῶνος (εἰκ. 10. 11). Ἡ ἐξεργασία τοῦ λίθου εἶναι ἐπιμελετημένη, ἡ δὲ λείανσις διατηρεῖται ἐνιαχοῦ, ἰδίᾳ δὲ περὶ τὸν ἀριστερὸν πόδα, ἐν ἀρίστῃ καταστάσει. Τὰ νῶτα εἶναι λίαν ἀμελῶς εἰργασμένα, διδάσκουσι δὲ δι' αὐτοῦ ὅτι δὲν ἦσαν ὁρατά. Τὸ ἀγαλμάτιον μετὰ τῆς κεφαλῆς εἶχεν ὕψος 1.28 μ. Τῆς βάσεως ὕψος 0.09, μήκος 0.41 πλάτος 0.305.—Ὅπισθεν δύο σιδηροὶ γόμφοι πρὸς στερέωσιν πτερύγων. Οὗτοι εὑρίσκονται 0.06 περίπου κάτωθεν τῶν ὤμων, ἔχουσι δὲ πᾶχος 0.02. Ἡ Νίκη πατεῖ ἐπὶ τοῦ προβαίνοντος δεξιοῦ ποδός, ἀναπαύει δὲ τὸν ἐπὶ τῶν δακτύλων ἐλαφρῶς πατοῦντα ἀριστερὸν καὶ κινεῖται κατὰ 3/4 πρὸς τὰ δεξιὰ αὐτῆς.

Ἡ κεφαλὴ βλέπει ὡσαύτως κατὰ τὰ 3/4 πρὸς δεξιὰ παρακολουθοῦσα τὴν κίνησιν τοῦ σώματος, ἐλλείπει δὲ αὐτῆς ὅλον σχεδὸν τὸ πρόσωπον πλήν μέρους τοῦ ἀριστεροῦ ὀφθαλμοῦ.

Ἡ κόμη φέρεται κυματοειδῶς διὰ τῶν πλαγίων πρὸς τὰ ὀπίσω εἰς κόρυμβον, ἐκατέρωθεν τοῦ ὁποίου πίπτουσιν ἐπὶ τῶν ὤμων βοστρυχίδια, ἀποτετριμμένα νῦν. Ἐμπροσθεν δύο βόστρυχοι ἀποχωρίζονται καὶ ἀναδοῦνται ἄνω ἐπὶ τῆς κεφαλῆς εἰς ἄμμα κατὰ τὸ σχῆμα τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Belvedere. Ὅπισθεν ἡ κόμη δὲν φαίνεται τελείως ἐξεργασμένη.

10: Νίκης Τράλλεων προσθία ὄψις.

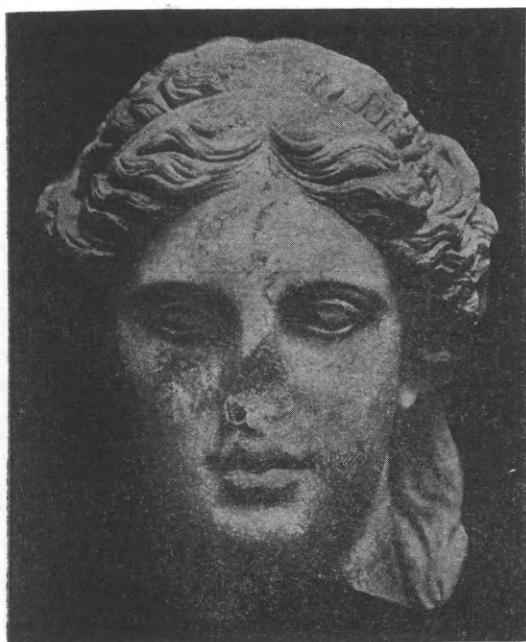
11: Νίκης Τράλλεων νῶτα.

Ἡ Τῶν δύο βραχιόνων ἐλλείπουσιν ὁ μὲν δεξιὸς ἀπὸ τῆς μασχάλης, ὁ δὲ ἀριστερὸς ἐλίγον κάτωθεν τῆς μασχάλης. Ὡσαύτως εἶναι ἀποκεκομμένον μέρος τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου καὶ τῶν μαστῶν τὰ ἐξέχοντα.

Ἡ Νίκη φέρει μακρὸν ὀρθοστάδιον χιτῶνα, φθάνοντα σχεδὸν μέχρι τῶν ταρσῶν, ἐν πτυχώσει παρακολουθούσῃ τὴν κίνησιν τῶν ποδῶν, ἡ ὁποία καὶ προκαλεῖ τὴν ἐπὶ τῶν σκελῶν ἐπικόλλησιν καὶ τὰς τε μεταξὺ τῶν ποδῶν καὶ ἐκατέρωθεν

αὐτῶν πτυχάς. Ἐπὶ τοῦ χιτῶνος διπλοῦδιον ἐζωσμένον κάτωθεν τῶν μαστῶν φθάνει μέχρι περίπου τῆς γλουταίας χώρας καὶ προσκολλᾶται ἰδίᾳ ἐπὶ τῆς κοιλίας διὰ τὴν πρὸς τὰ πρόσω κίνησιν.

Ἐπὶ τοῦ χιτῶνος καὶ κατὰ τὸν ἀριστερὸν μηρὸν ὑπάρχει μικρὸν στήριγμα λίθου, ἐξ οὗ εἰκάζω ὅτι ἡ ἀριστερὰ χεὶρ ἦτο καθειμένη, συνεδέετο δὲ διὰ τοῦ στήριγματος τούτου μετὰ τοῦ κορμοῦ πρὸς μείζονα στερεότητα. Ὡσαύτως φαίνεται ὅτι ὑπῆρχε λίθινος συνδετικὸς κανὼν καὶ κατὰ τὸ

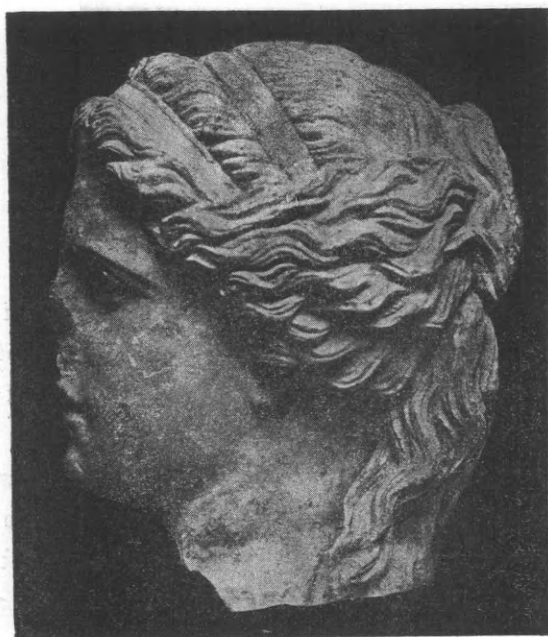

12: Βερολινία κεφαλὴ ἀνωπῇ.

δεξιὸν πλάγιον κάτω τοῦ ἀποπτύγματος, πρὸς σύνδεσιν τοῦ κορμοῦ μετὰ τοῦ ἀγκῶνος τῆς ὑψωμένης πρὸς τὰ δεξιὰ δεξιᾶς χειρός.

Τὸ ὄλον πατεῖ ἐπὶ συμφυοῦς βάσεως περίπου ἐλλειψοειδοῦς, ἐντεθειμένης πιθανῶς ποτε ἐντὸς τῆς κοιλότητος μεγαλητέρου βάρους.

Ὁ Edhem bey BCH XXVIII 1904, 60 ἐ. δὲν ἀναφέρει μεταξὺ τῶν εὐρημάτων τῶν ἀνασκαφῶν αὐτοῦ (1902-1903) οὐδὲν ἀγαλμάτιον οἷον τὸ ἀνω-

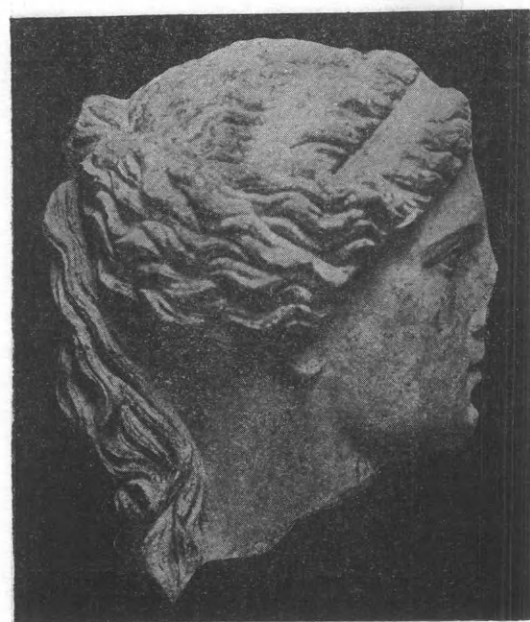

14: Κεφαλῆς Βερολίνου ἀριστερὰ ὄψις.

τέρω. Διὰ τοῦτο νομίζω ὅτι ἡ Νίκη εὐρέθη μεταγενεστέρως.

Ὁ τύπος τοῦ ἀγαλματίου εἶναι ἄξιος σημειώσεως, ἀναμνησκει δὲ καθ' ὅλου τὸν τύπον τῆς Βερολινίας Ἀρτέμιδος Colonna καὶ τῶν συγγενῶν αὐτῇ ἀγαλμάτων (Beschreibung der Berliner Skulpturen ἀρ. 59—Kekule von Stradonitz Griechische Skulptur (1922), 132), διαφέρει δ' ὅμως ἐκείνων οὐσιωδῶς κατὰ τὸ ἐζωσμένον τοῦ διπλοῦδιου, τὴν ἔλλειψιν τοῦ τελαμῶνος τῆς φαρέτρας καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὸν τύπον τῆς κεφαλῆς.

Ἡ κεφαλὴ τοῦ ἀγαλματίου τῶν Τράλλεων συναπτομένη κατὰ τὴν κόμμωσιν πρὸς τὴν τοῦ

13: Βερολινίας κεφαλῆς δεξιὰ ὄψις.

Ἀπόλλωνος τοῦ Belvedere καὶ τὴν τῆς Καπιτωλίας Ἀφροδίτης μετὰ τῶν ἐν τούτῳ ὁμοίων αὐτοῖς ἔργων ὁδηγεῖ ἡμᾶς ἀσφαλῶς πρὸς τὸ πρότερον ἡμισυ τοῦ 4^{ου} π. Χ. αἰῶνος. Ἡ ἔμπροσθεν ἀνάδεσις τῶν δύο βοστρύχων παρὰ τῷ ἐν Μονάχῳ Ἀπόλλωνι Barberini (Bruckmann Denkm. 465) καὶ τῇ συγγενεῖ αὐτῷ Βιενναίᾳ Κόρῃ (Jahreshefte I 1898 πίν. 1) εἶναι πολλῶν ἀπλουστέρα, μὴ προβαίνουσα εἰς τέλειον ἡράκλειον ἄμμα. (Περὶ τοῦ ἡρακλείου ἄμματος καθ' ὅλου ἀσχέτως πρὸς τὰς κομμώσεις πρβ. Wolters Zu griech. Agonen. Würzburg 1901, σελ. 2 ἐ.).

Ἀξία σημειώσεως εἶναι ἡ ὑπαρξίς τοῦ ἄμματος ἐν τῇ κορυφῇ τῆς περιέργου κεφαλῆς γυναικὸς τοῦ

15: Κεφαλῆς Βερολίνου νῶτα.

ἀρχαιολογικοῦ μουσείου τοῦ Βερολίνου, περὶ τὴν ὁποίαν ἡσχολήθη τῷ 1905 ἐν Βερολίῳ ἀνακοινώσας τὰ πορίσματα τῆς ἐρεύνης μου ἐν τῷ φροντιστηρίῳ τοῦ αἰδίδμου διδασκάλου Kekule von Stradonitz, παρ' οὗ ἔλαβον τὰς τε ἐνταῦθα δημοσιευομένας φωτογραφίας καὶ τὴν πρὸς δημοσίευσιν αὐτῶν ἄδειαν (εἰκ. 12 15). Τότε ἐβεβαίωσα καὶ τὴν ἐν Κοπενάγῃ ὑπαρξίν ἄλλης τοῦ αὐτοῦ τύπου καὶ τῶν αὐτῶν διαστάσεων, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τῆς αὐτῆς ἐξεργασίας κεφαλῆς, ἢ ὁποία ἀπεικονίζεται ἐλλιπῶς ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ P. Arndt: La glyptothèque Ny Carlsberg πίν. 72. Πρὸς τούτοις παρέβαλον τότε καὶ πρὸς τὴν ἐν μέρει μόνον συμφωνοῦσαν κόμμωσιν τῆς γνωστοτάτης, ἀπολεσθείσης δυστυχῶς πρό τινων ἐτῶν, κεφαλῆς τῆς Τεγέας (BCH 1901, 269 ε.). Ὁ Br. Schroeder, ὁ ὁποῖος τῷ 1914 ἀνήγγειλεν ἐν Amtliche Berichte aus den preussischen Kunstsammlungen zu Berlin XXXV 1914 σελ. 317 ε. τὴν ὑπὸ τοῦ Βερολινίου μουσείου πρόσκτησιν τῆς κεφαλῆς, ἀπέδωκεν ἀκριβῶς τὰς παρατηρήσεις μου ἐκείνας (πρβ. Americ. Journ. of Archaeol. XX 1916, 366).

Τὴν ἐν εἰκ. 16 ἀπεικονιζομένην ὀπισθίαν ὄψιν τῆς κεφαλῆς Ny Carlsberg ὀφείλω εἰς τὴν φιλοφροσύνην τοῦ μακαρίτου Carl Jacobsen. Ἐν τῇ φωτογραφίᾳ δὲν διακρίνεται ὁπῇ ὑπάρχουσα ἐν τῷ τραχήλῳ πρὸς ἐνσφηνώσιν ἴσως σιδηροῦ στηρίγματος ἢ μηνίσκου.

Ἡ ἐπιτόπιος ἔπειτα ἐξέτασις τῆς κεφαλῆς τῆς Κοπενάγης μοι παρέσχε τὸ πόρισμα ὅτι δὲν εἶναι αὕτη ἀκέραιος, ἀλλ' ἔχει πλεῖστα μέρη συμπεπληρωμένα. Ὁ Arndt ἐνθ' ἄνωτ. παρέχει τινὰς περὶ τῶν συμπληρώσεων πληροφορίας, αἱ ὁποῖαι ἔχουσιν ἀνάγκην ἐπανορθώσεως. Τὸ περὶ τὸν λαιμὸν τμήμα, τὸ ὑπὸ τὴν ἀκμήν, δὲν εἶναι ἀρχαῖον, ἀλλὰ νεώτερον, τὰ δὲ νεώτερα ἐπ' αὐτοῦ ριζίδια εἶναι ἀπομίμησης τῶν γνησίων ἀρχαίων, τῶν ἐπὶ τῶν ἀρχαίων μερῶν τῆς κεφαλῆς ἐπικαθημένων, ἦτο δὲ εὐκόλον νὰ ἀφαιρέσῃ τις αὐτὰ δι' ὕδατος καὶ νὰ ἀποκαλύψῃ τὸ χρῶμα τοῦ προσθέτου τούτου μέρους τοῦ μαρμαροῦ, τὸ ὁποῖον ἦτο ὑποκύανον, ἐν ᾧ τὸ μάρμαρον τοῦ γνησίου

16: Κεφαλῆς Κοπενάγης νῶτα.

μέρους τῆς κεφαλῆς ἦτο ὑπόλευκον Παρίου. Κατὰ ταῦτα ἡ γνώμη τοῦ Arndt, ἡ ἐπὶ τοῦ προσθέτου τούτου μέρους στηριζομένη, ὅτι ἡ κεφαλὴ ἦτο προωρισμένη νὰ ἐντεθῇ εἰς ἄγαλμα κατὰ τὴν γνωστὴν ἄλλοθεν συνήθειαν, δὲν βεβαιοῦται ἐκ τῶν πραγμάτων. Πρὸς τούτοις ὁ ἀριστερὸς ἐκ τοῦ ἄμματος καταπίπτων βόστρυχος, δὲν εἶναι ὅλος ἀρχαῖος, ἀλλ' ἐν μέρει ἐκ γύψου, ὁ δὲ δεξιὸς βόστρυχος εἶναι ἀπὸ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ ὅλος γύψινος. Ἀμφοτέρων δὲ τὰ γύψινα συμπληρώματα διακρίνονται σαφῶς ἀπὸ τῶν ἀρχαίων μερῶν διὰ τῆς σκαλιότητος τῆς ἐργασίας.

Αἱ διαστάσεις τῶν κεφαλῶν ἔχουσιν ὡς ἑξῆς :

	Βερολ. Κοπεν.
1. Ἀπόστασις τῶν ἐσωτερικῶν ὀφθαλμικῶν κανθῶν	0.036 0.036
2. Μῆκος τοῦ ἀνοίγματος τῶν βλεφάρων	0.035 0.035
3. Ὑψος τοῦ μετώπου, α') ἀπὸ τῆς ρίζης τῆς ρινὸς μέχρι τοῦ κρασπέδου τοῦ πρώτου διαδήματος . . .	0.086 0.086
β') ἀπὸ τῆς ρίζης τῆς ρινὸς μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ μετώπου	0.063 0.063
4. Ἀπὸ τῆς γωνίας τοῦ στόματος μέχρι τῶν ἐσωτερ. κανθῶν	0.071 0.072
5. Ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ ἔξωτ. κανθοῦ μέχρι τῆς κορυφῆς μετ.	0.088 0.091
6. Ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ ἔξωτ. κανθοῦ μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ μετώπου	0.079 0.087
7. Μῆκος τοῦ ἀνοίγματος τοῦ στόματος	0.046 0.047
8. Μῆκος τοῦ προσώπου (ἀπὸ τοῦ πώγωνος μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ μετώπου)	0.199 0.195
9. Πλάτος τοῦ προσώπου (ἀπὸ τοῦ λοβοῦ τοῦ ἐτέρου ὠτὸς μέχρι τοῦ ἄλλου)	0.152 0.148
10. Ὀλικὸν ὕψος τῆς κεφαλῆς	0.278 0.282

Κατὰ ταῦτα αἱ διαστάσεις τῶν κεφαλῶν δὲν διαφέρουσιν ἀλλήλων ἢ ἐλάχιστον.

Ἡ ἐν Κοπενάγῃ ἡγοράσθη, ὡς ἀναφέρει ὁ ἐκδότης αὐτῆς, ἐν Ῥώμῃ, προέρχεται δὲ ἐκ τῆς νοτίου Ἰταλίας. Ἐν Ῥώμῃ ἡγοράσθη, ὡς λέγεται, καὶ ἡ ἐν Βερολίνῳ. Περί τῆς ἐν Κοπενάγῃ δὲν γεννᾶται ἐκ τῆς ὅλης ἐντυπώσεως ὑποψία ὡς πρὸς τὴν

γνησιότητα αὐτῆς. Ἡ ἐν Βερολίνῳ κρατεῖ ἐν ποιᾷ τινι ἀμφιβολίᾳ τὴν θεατὴν, ἰδίᾳ δὲ διὰ τὴν ἀσυνήθη ἐξεργασίαν τῆς κόμης καὶ τὴν μαθηματικῶς ἀκριβῆ ἀπόδοσιν τοῦ ἡρακλείου ἄμματος, τὸ ὅποιν εἶναι πρὸς τούτοις διὰ τὸ σημεῖον τῆς κεφαλῆς, εἰς ὃ εὐρίσκεται παρ' ἀμφοτέραις ταῖς κεφαλαῖς, καὶ ἀσυνήθης παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τρόπος ἀναδέσεως μακρῶν βοστρύχων, καταπιπτόντων μετὰ τὴν ἀνάδесιν εἰς τὸν τράχηλον.

Τὸ μόνον παράδειγμα, τὸ ὅποιν ἡδυνήθη νὰ ἀνεύρω, ἡρακλείου ἄμματος ἐν κομμώσῃ καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς κεφαλῆς εἶναι τὸ ἀπαντῶν ἐν τινι κεφαλῇ τοῦ Βρετανικοῦ μουσείου Catalogue of Greek sculpture III, 184 ἀρ. 198 πίν. XXI. Ἡ κεφαλὴ εἶναι ἐκ Παρίου μαρμάρου, ἡγοράσθη τῷ 1879 παρὰ τοῦ Castellani, ἀπόκειται δὲ νῦν ἐν τῇ ἀποθήκῃ τοῦ Βρεταν. μουσείου, ὅπου εἶδον αὐτὴν τῷ 1906 καὶ ἐσχεδιάσα προχείρως τὴν ὀπισθεν κατὰ ἡράκλειον ἄμμα ἀνάδесιν τῆς κόμης αὐτῆς. Ἐν τῷ καταλόγῳ ἡ κεφαλὴ φέρεται ὡς εἰκονικὴ Ῥωμαϊκὴ, ἀλλ' ἔχει μᾶλλον, νομίζω, Πραξιτέλειον τὴν ἔκφρασιν. Πραξιτέλειος δὲ εἶναι καὶ ἡ κόμμωσις κατὰ τὸ πρόσθιον αὐτῆς ἥμισυ, ἀναμιμνήσκουσα ἐν τούτῳ τὴν ἐν Μονάχῳ γνωστὴν κεφαλὴν Brunn μετὰ τῶν ὁμοίων αὐτῇ ἔργων (πρβ. προχείρως Wolters Führer durch die Glyptothek (1922) ἀρ. 210 μετ' εἰκόνος - Furtwängler Beschreibung der Glyptothek σ. 181 ἀρ. 210).

Εἶναι περιέργον ὅτι ἡ κόμμωσις τῶν κεφαλῶν τοῦ Βερολίνου καὶ τῆς Κοπενάγῃς δὲν ἀπαντᾷ παρ' ἄλλοις ἔργοις, ἄξιον δὲ σημειώσεως ὅτι δύο χαλκᾶ μικρὰ πλαστικὰ ἔργα παρουσιασθέντα διὰ τοῦ ἐμπορίου εἰς τὸ ἐν Βερολίνῳ μουσεῖον καὶ ἔχοντα τὴν κόμμωσιν ταύτην, ἦσαν, κατὰ τὰς φιλικὰς πληροφορίας τοῦ Br. Schroeder, προφανῶς κίβδηλα.

Εἶναι δὲ ἄξιον σημειώσεως ὅτι τὸ ἄμμα τοῦτο ἀπαντᾷ ἐν τῇ παλαιοτέρᾳ κλασσικίζουσῃ πλαστικῇ τῶν νεωτέρων χρόνων, πρὶν ἢ γίνῃ γνωστὴ ἡ ὑπαρξίς αὐτοῦ ἐν ἀρχαίοις ἐλληνικοῖς ἔργοις. Παράδειγμα ἀναφέρω συμπληρωμένην κεφαλὴν ἀγάλματος τοῦ Ἑθνικοῦ μουσείου τοῦ Παλέρμου Arndt-Amelung Einzelaufnahmen 551 πρβ. Ath. Mitt. XXX 1903, 251 εἰκ. 7.

Ὁ τύπος τῆς Μεδικείου Ἀφροδίτης δὲν δύναται

νὰ συγκριθῇ, διότι παρὰ ταύτη οἱ πλάγιοι βόστρυχοι δὲν φέρονται πρὸς τὴν κορυφὴν τῆς κεφαλῆς, οὐδὲ συνδέονται εἰς ἡράκλειον ἄμμα ἥτοι εἰς διπλοῦν κόμβον, ἀλλὰ διασταυροῦνται ἀπλῶς κάτω, ὀλίγον ὑπεράνω τοῦ τραχήλου.

Ἀπλὴν διασταύρωσιν τῶν πλαγίων βοστρύχων, ἀλλ' ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς κεφαλῆς, εἶδον, κατὰ τινὰ σημειώσιν μου, καὶ ἐν τῷ ἐκ πορσελλάνης νεωτέρῳ συμπλέγματι Ἀφροδίτης καὶ Ἑρωτος τῷ ἀποκειμένῳ ἐν τῷ Βρεττανικῷ μουσεῖῳ (Ceramic and pottery department - Case H, n° 35. De la Courtille. Paris. Franks bequest 1897).

Θὰ ἀπεμακρυνόμην πολὺ, ἐὰν ἤθελον νῦν νὰ ἐκθέσω πληρέστερον τὰ τῆς Βερολινίας κομώσεως, ἢ ὅποια εἶναι ὄντως μοναδικὴ καὶ συνδέεται μετὰ τῆς ἐξετάσεως τῆς ὅλης κεφαλῆς. Αἱ ὑπ' ἐμοῦ παρατεθεῖσαι φωτογραφίαι ἔχουσι τὸ πλεονέκτημα ὅτι παρουσιάζουσι τὴν κεφαλὴν, ὡς αὕτη εἶχε ἐν τῷ ἐμπορίῳ πρὸ τῆς συμπληρώσεως, μετὰ τῆς ὁποίας ἐξετέθη ἐν τῷ μουσεῖῳ τοῦ Βερολίνου ἥτοι ἄνευ τοῦ ὑπολοίπου τοῦ λαιμοῦ καὶ τοῦ περὶ αὐτὸν μικροῦ μέρους τοῦ κορμοῦ, ὡς φαίνεται ἐν τῇ ἀπεικονίσει τοῦ Schroeder. Ἀλλὰ περίπου τὰς αὐτὰς συμπληρώσεις κατὰ τὸν λαιμὸν ἔχει, ὡς καὶ ἄνωτέρω εἶπον, καὶ ἡ ἐν τῇ Γλυπτοθήκῃ τῆς Κοπενάγης κεφαλὴ ὥστε ἡ καὶ πρότερον κρατούσα περὶ τὴν κατάταξιν τῆς κεφαλῆς στενοχωρία, τὴν ὅποιαν καὶ ὁ Schroeder ἐκφράζει, δὲν μοι φαίνεται ὅτι ἐξέλιπε, μάλιστα μετὰ τὴν ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸ ἐν Κοπενάγῃ ἀντίτυπον ἀναγκαίαν ἐξέτασιν.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ τύπου τῆς κεφαλῆς τῆς ἐκ Τράλλεων Νίκης.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀμφίεσις αὐτῆς δὲν ἀπομακρύνει τὴν γένεσιν τοῦ ἀρχικοῦ τύπου πέραν τοῦ προτέρου ἡμίσεος τοῦ 4^{ου} αἰῶνος.

Ὁ ἀπλοῦς καὶ πῶς αὐστηρότερον διατετυπωμένος Δώριος χιτὼν μετὰ διπλοιδίου εἶναι ἀπήχησις τῶν μεγάλων ἔργων τοῦ Φειδιακοῦ κύκλου, ἀλλὰ διακρίνεται ἀπ' ἐκείνων διὰ τε τοῦ μείζονος αὐτοῦ μήκους καὶ διὰ τοῦ εὐκάμπτου τῆς πτυχώσεως ὡς καὶ διὰ τῆς παρουσίας τῶν βραχειῶν διαμέσων πτυχῶν καὶ τῆς ὑψηλοτέρας θέσεως τῆς ζώνης.

Παραστάσεις Νικῶν μετὰ Δωρικοῦ χιτῶνος καὶ διπλοιδίου ἐξωσμένου ἔχομεν ἱκανάς, παραπέμπω

δὲ πρὸς τοῦτο εἰς τὰς ἀπεικονίσεις τῶν οἰκείων μνημείων παρὰ Studniczka Die Siegesgöttin (1898) πίν. II, 11. III, 20 IV, 26 — 27. V, 28, VI, 34, 35. VII, 36, 37. VIII. IX, 39 — 43. X, 45. 46 καὶ παρὰ Bulle ἐν λ. Nike τοῦ Roscher Myth. Lexikon III, 305 ἐ.· πρβ. Reinach RS ἐνθα κατωτέρω.

Ἀλλ' ἡ διατύπωσις τῆς πτυχώσεως καὶ ἡ διάθεσις τοῦ ἐνδύματος καθόλου εἶναι διάφορος ἢ ἐν ταῖς σεμναῖς μορφαῖς ἀνωτέρων θεοτήτων, αἱ ὅποιαι εἶναι ἐνδεδυμένοι τὸν αὐτὸν χιτῶνα.

Θέματα οἷον τὸ τῆς Νίκης εἶχον εὐλόγως ἐλαφροτέραν τὴν καλλιτεχνικὴν διατύπωσιν, διότι ἐλαφροτέρα ἦτο καὶ ἡ ὅλη αὐτῶν φύσις. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου σημαντικώτατος βεβαίως παράγων τῆς τοιαύτης ἢ τοιαύτης διατυπώσεως ἦτο καὶ τὸ ἥρεμον ἢ κεινημένον τῆς παραστάσεως. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Νίκη ἀνάγεται εἰς τὸν κύκλον ἐκείνων τῶν θεμάτων, τῶν ὁποίων χαρακτηριστικὸν εἶναι ἢ ἐν κινήσει ἐκτέλεισις τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν, ἐπόμενον εἶναι, ἵνα καὶ ἡ παράστασις αὐτῆς παρέχῃ ταύτην ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν κινήσει. Συμψύγως πρὸς τὴν διατύπωσιν ταύτην τοῦ σώματος ἐξελίσσεται καὶ ἡ διατύπωσις τοῦ ἐνδύματος εἰς ἀπαράμιλλον μέσον καλλιτεχνικῆς ἐκφράσεως.

Παρὰ τὰς παραστάσεις ἕως τῆς κινουμένης ἢ καταπετομένης Νίκης ἔχομεν καὶ παραστάσεις τῆς ἄρτι καταπτώσεως καὶ σχεδὸν κινουμένης ἀκόμη μορφῆς, παραστάσεις, αἱ ὅποιαι δεικνύουσιν αὐτὴν κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν τῆς προσγειώσεως, ὡς θὰ ἡδύνατό τις νὰ εἴπῃ σήμερον.

Ἡ Νίκη τῶν Τράλλεων δὲν συνάπτεται πρὸς τὸν κύκλον τῶν ἐν κινήσει τύπων, ἀλλ' ἀνήκει εἰς τὸν κύκλον τῶν ἄρτι προσγειωθείσων Νικῶν.

Ἡ ἐκλογὴ τῆς στιγμῆς ταύτης πρὸς παράστασιν εἶναι φυσικὸν ὅτι ἐπέδρασε καὶ ἐπὶ τὴν διατύπωσιν τοῦ ἐνδύματος καὶ ἐπέφερε τὴν πρὸς τὴν ἡρεμωτέραν ταύτην κατάστασιν ἀναλογουσαν μορφὴν αὐτοῦ.

Εἶναι ἀκριβῶς ἡ στιγμή, καθ' ἣν τὸ ἐνδυμα ἀπὸ τῆς σφοδρᾶς κολπώσεως τῆς ἐκ τῆς πρὸς τὰ πρόσω φορᾶς τοῦ σώματος παραγομένης, πρόκειται νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν μορφὴν τῆς ἡρεμίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἀποκατεστάθη κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ τὸ σῶμα. Ὁ δεξιὸς ποὺς πατεῖ ἤδη στερεῶς ἐπὶ τοῦ

εδάφους, ἐν ᾧ ὁ ἀριστερὸς μὲν ἄπτεται αὐτοῦ διὰ τῶν δακτύλων. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἐνδυμα παρίσταται ἐν ἐλαφρᾷ κολπώσει.

Παράδειγμα Νίκης μετὰ Δωρικοῦ χιτῶνος καὶ ἐζωσμένου διπλοῦδίου ἐν ἐλαφρᾷ κινήσει καὶ ἐν τῇ στιγμῇ προσγειώσεως ἔχμεν αὐτὴν τὴν Φειδιακὴν Νίκην, τὴν ὅποιαν φέρει ἡ Παρθένος ἐν τῇ δεξιᾷ· πρβ. Studniczka Siegesgöttin πίν. IV, 25. Bulle ἐν Roscher Lexik. III 333 εἰκ. 15.

Ἡ πτύχωσις τοῦ ἐνδύματος τῆς Φειδιακῆς Νίκης διαφέρει ἱκανῶς ἀπὸ τῆς πτυχώσεως τοῦ τῆς Παρθένου, μολονότι παρ' ἀμφοτέροις περὶ ὁμοίου ἐνδύματος πρόκειται. Καὶ ἡ φύσις τῆς παριστωμένης καὶ τὸ στοιχεῖον τῆς κινήσεως, τὸ ὅποιον πληροῖ αὐτήν, ἐμείωσαν εὐλόγως τὴν αὐστηρότητα τὴν παρὰ τῇ Παρθένῳ ἀπαντῶσαν, ὃ δὲ καλλιτέχνης εἰσήγαγε τὴν ὑγρότητα τῶν πτυχῶν καὶ τὴν ἐλαφρὰν κολπώσιν, ἡ ὅποια ἐν τῷ πολλῷ μεγαλητέρῳ (ὕψ. 2 μ.) Φειδιακῷ πρωτοτύπῳ θὰ ἦτο βεβαίως εὐκρινεστέρα καὶ ὠραιότερα ἢ ἐν τῷ ἀθλίῳ ἀντιγράφῳ, τὸ ὅποιον ἔχομεν.

Εἶναι δὲ ἡ κατὰ τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς διατυπώσεως τοῦ ἐνδύματος σύγκρισις τῆς Παρθένου καὶ τῆς ὑπ' αὐτῆς βασταζομένης Νίκης διδακτικὴ διὰ πάντα ἐπέχοντα καὶ μετὰ περιοριστικῶν διαθέσεων ἰστάμενον ἀπέναντι τῆς ἱκανότητος τοῦ Φειδίου, εἰς τὴν ὅποιον εἰσβιάζεται ὑπὸ τινων ἐρευνητῶν ἀφόρητος μονοτονία τύπων καὶ ἀδικαιολόγητος ἀνικανότης πρὸς ποικιλίαν καλλιτεχνικῆς ἐκφράσεως. Περὶ τῆς Παρθένου τοῦ Φειδίου πρβ. Lippold Kopien 45. 243 σημ. 4. [καὶ τελευταῖον H. Schrader Phidias 35 ε.]

Ἡ Νίκη τῆς Παρθένου ἔχει περὶ τὴν ὀσφύν τὸ συνεσπειραμένον ἱμάτιον, τὸ ὅποιον καταπίπτει ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ βραχίονος. Ἐὰν ἀφαιρέσωμεν τοῦτο, μένει καθαρὸς ὁ τύπος τῆς Νίκης τῶν Τράλλεων ἐν τῇ αὐστηροτέρῳ πως γλώσσει τοῦ 5^{ου} αἰῶνος καὶ μετ' ἀντιμεταθέσεως τοῦ παυδοντος καὶ τοῦ ἀνασυρομένου ποδός.

Ὅμοιως ἐνδεδυμένον τύπον Νίκης, ἡρέμα ὅμως ἰσταμένης, ἔχομεν, ὡς γνωστὸν ἐν τῇ ἀνατολικῇ ζωφόρῳ τοῦ Παρθενῶνος (Winter Kunstg. in Bildern I 274, 1. Collignon Le Parthenon πίν. 127, 28· κείμενον μικρᾷς ἐκδόσεως σ. 185 (Ἴρις

πίν. 21. Studniczka Siegesgöttin πίν. IX, 39. Bulle, Roscher Lexikon III, 240.

Ἐπὶ τινων νομισμάτων τῶν Τράλλεων τῶν αὐτοκρατορικῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων ἀπαντᾷ ἡ Νίκη· Imhoof-Blumer Kleinasiat. Münzen I σελ. 184 ἀριθ. 4: ἐπὶ νομίσματος τῆς Ἰουλίας Μαυμαίας: Νίκη βαδίζουσα πρὸς ἀριστερὰ μετὰ στεφάνου καὶ κλάδου φοίνικος. Αὐτόθι ἀριθ. 5: νόμισμα τοῦ Γορδιανοῦ τοῦ Γ' (238-243 μ.Χ.). Ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως ἰσταμένη Νέμεσις μετ' ἀναπεπταμένων τῶν πτερυγῶν ἔχουσα ζυγὸν ἐν τῇ δεξιᾷ καὶ σκῆπτρον ἐν τῇ ἀριστερᾷ. Παρὰ τοὺς πόδας αὐτῆς κάθεται γρύψ, ὁ ὁποῖος θέτει τὸν δεξιὸν πόδα ἐπὶ τοῦ τροχοῦ.

Τὸ ἐνταῦθα ἐν εἰκ. 17 ἐν διπλασίῳ τοῦ πρωτο-

17: Νίκη νομίσματος Τράλλεων.

τύπου μεγέθει ἀπεικονιζόμενον κατ' ἀντίγραφον τοῦ κ. Αἰμ. Ζιλλιερόν χαλκοῦν νόμισμα τοῦ Γορδιανοῦ τοῦ Γ' ἀνήκει εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Νομισματικὸν Μουσεῖον καὶ περιλαμβάνεται ἐν τῇ συλλογῇ Keun.

Ὁ τύπος διαφέρει τῆς μαρμαρίνης ἐκ Τράλλεων Νίκης κατὰ τὴν κόμμωσιν καὶ τὴν κύμανσιν τοῦ χιτῶνος, ὁ ὁποῖος ἀνεμοῦται ἰσχυρῶς κατὰ τὰ πλάγια. Φέρει ὅμως καὶ ἡ Νίκη τοῦ νομίσματος Δωρικὸν χιτῶνα μετὰ διπλοῦδίου ἐζωσμένου.

Ὅμοια νομίσματα τῶν Τράλλεων πρβ. ἐν BMC Lydia σ. 350 ἀρ. 148. 351, 142. 352, 159. Χαρακτηριστικὸν πάντων τῶν νομισμάτων τούτων εἶναι ὅτι ἡ Νίκη φέρει ἐν μὲν τῇ καθεμένῃ πως καὶ ὀλίγον προτεταμένη δεξιᾷ στέφανον, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ ὄρθον κλάδον φοίνικος.

Εἶναι ἄξιον σημειώσεως ὅτι τὸν τύπον τοῦτον τῆς ἐν αὐστηροτέρᾳ ἀμφιέσει Νίκης μετὰ στεφάνου καὶ φοίνικος ἢ στυλίδος εἰσάγει εἰς τὴν νομισματικὴν κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ 4^{ου} αἰῶνος ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, τοῦ ὁποίου οἱ χρυσοὶ στατῆρες φέρουσι τὴν Νίκην καὶ κατέστησαν παράδειγμα μιμήσεως καὶ εἰς τὴν μετὰ ταῦτα νομισματικὴν διαφόρων ἡγεμόνων καὶ πόλεων τῆς τε Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς (Imhoof-Blumer Numism. Zeitschr. III 1871 1ε: Die Flügelformen der Athena und Nike auf Münzen 25ε.)

Παραθέτω ἐν **εἰκ. 18** Νίκην χρυσοῦ στατῆρος

18: Νίκη χρυσοῦ στατῆρος Μ. Ἀλεξάνδρου.

τοῦ Ἀλεξάνδρου προερχομένου ἐκ τῆς εἰς τὸ ἡμέτερον Νομισματικὸν Μουσεῖον δωρηθείσης ἐσχάτως συλλογῆς Ἀ. Σταμούλη, κατὰ σχεδιογράφημα εἰς τὸ τριπλάσιον τοῦ κ. Αἰμ. Ζιλλιερόν. Ἡ διάθεσις τοῦ ἱματίου καὶ τὸ σχῆμα τῆς Νίκης ὁμοιάζει πρὸς τὴν μαρμαρίνην Νίκην τῶν Τράλλεων, τῆς ὁποίας εἶναι πῶς αὐστηροτέρᾳ, πλησιάζουσα μᾶλλον πρὸς τὴν Φειδιακὴν.

Κατὰ τὰς νομισματικὰς ταύτας παραστάσεις καὶ ἄλλα ὅμοια ταύταις κατὰ τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα πλαστικὰ ἔργα νομίζω ὅτι ὀφείλομεν νὰ συμπληρώσωμεν καὶ τὰ ἐλλείποντα τοῦ ἀγαλματίου τῶν Τράλλεων. Ὁ μαρμαρίνος σύνδεσμος ὁ σφζόμενος κατὰ τὸν ἀριστερὸν μηρὸν ἐστήριζε τὴν καθειμένην ἀριστερὰν χεῖρα, ἢ ὁποία ἐκράτει κλάδον φοίνικος. Ὁ ἄλλος σύνδεσμος ὁ κατὰ τὴν δεξιὰν πλευράν ἐν ὑψηλοτέρῳ σημείῳ σφζόμενος ἐστήριζε πιθανώτατα τὸν δεξιὸν ἀγκῶνα, ὁ ὁποῖος εἶχεν οἶαν θέσιν ὑποδεικνύουσι τὰ νομίσματα, τῆς δεξιᾶς χειρὸς κρατούσης στέφανον.

Ἐκ τῶν συμπληρώσεων τούτων φαίνεται πιθανώτατον ὅτι δὲν ὑπάρχει περίπτωσις παραστάσεως Νεμέσεως ἐν τῷ προκειμένῳ ἀγαλματίῳ· πρβ. νεωστὶ περὶ Νεμέσεως καὶ Νίκης F. Chauthier ἐν BCH XLVIII 1924, 287 κέ.

Ἐκ τῶν γνωστῶν τύπων Νίκης τῶν παρὰ τε τῷ Studniczka καὶ τῷ Bulle ἀπαντώντων, ὡς καὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Reinach ἐν τῷ Répert. statuaire II, 379 ε. 807. III, 117. 258 IV, 234 ε. 241 συναχθέντων, οὐδεὶς σχεδὸν παρουσιάζει αὐτούσιον τὸν τύπον τῶν Τράλλεων.

Συγγενὴς ἐν μέρει φαίνεται ἡ Νίκη τῆς Ὠστίας Ausonia 1910 πίν. 4=Daremborg-Saglio-Pottier DA IV, 851 εἰκ. 1469, ἀλλ' εἶναι πάντως πρόγενεστέρα τῆς Τραλλιανῆς. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ δὲ κύκλου προέρχεται καὶ ἡ Ἀθηνᾶ Ἀφθονία τῆς ἐν Νουμιδία Bulla Regia ἢ ἀποδίδουσα Φειδιακὸν πρότυπον· πρβ. Schulten Arch. Anzeig. 1908, 222 εἰκ. 7. Reinach Rép. stat. IV 166, 3. Savignoni ἐν Ausonia 1910, 90 ε. εἰκ. 16. 17.

Ὁμοία, ἀλλ' οὐχὶ ἡ αὐτή, εἶναι καὶ ἡ Νίκη τῆς Κυρήνης ἢ ἀπεικονιζομένη ἐν Cronaca delle belle arti VI 1916, 37, κατὰ ταύτην δὲ καὶ ἐν Amer. Journ. of arch. XXIV 1920, 101 εἰκ. 1.

Τοῦ αὐτοῦ σχεδὸν τύπου, ἀλλὰ μετὰ τινων διαφορῶν ἐν τῇ διαθέσει τοῦ ἱματίου εἶναι καὶ ἡ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ ὑπ' ἀριθ. 1829 ἐκ Δήλου Ἀρτεμῖς BCH XIX 1895, 481 εἰκ. 11· μετὰ τῆς κεφαλῆς BCH XL 1916, 353· Lippold Kopien und Umbildungen griech. Statuen (1923) 241 σημ. II 80, ἐνθα παραβάλλεται πρὸς ὑποτιθέμενον πρότυπον, ἐξ οὗ ἀφωρμήθη ἡ Σαμοθρακία Νίκη. [Νεωστὶ Studniczka Jahrbuch (32-9) 1923-4, 123].

Μόνον μία τῶν γνωστῶν παραστάσεων Νίκης, φαίνεται προερχομένη ἐκ τοῦ αὐτοῦ πρωτοτύπου καὶ ἡ Νίκη τῶν Τράλλεων. Εἶναι τὸ ἐξ Ἀμφιπόλεως ἀγαλματίον τὸ δημοσιευθὲν ὑπὸ τοῦ H. Sitte ἐν Jahreshefte XI 1908 Beibl. 99 εἰκ. 67, ὕψους 0.65 μ. Reinach Rép. stat. IV, 238, 2. Ἡ Νίκη παρίσταται ἐν αὐτῷ οὐχὶ «ἐν εὐρεῖ βηματισμῷ», ἀλλὰ ἄρτι προσγειωθείσα διὰ τοῦ δεξιοῦ ποδὸς καὶ μόλις πατοῦσα τὸν ἀριστερόν. Φέρει τὸν αὐτὸν καὶ ἡ Τραλλιανὴ χιτῶνα μετὰ διπλοῦ διού ἐξωσμένου ὑψηλὰ καὶ ἔχει ὅλως τὴν αὐτὴν πρὸς ἐκείνην κίνησιν. Ὁ ἐκδότης τοῦ ἐξ Ἀμφιπό-

λεως ἀντιτύπου ἔχων ὑπ' ὄψει τοὺς ἄλλους συγγενεῖς, ἀλλὰ μᾶλλον κεκινημένους γνωστοὺς τύπους Νίκης, παρὰ τοῖς ὁποίοις τὸ ἐνδυμα ἰσχυρότατα κολποῦται καὶ πτυχοῦται, εὐρίσκει ὅτι ὁ ἀντιγραφεὺς τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων ἀπέδωκε τὸ πρωτότυπον αὐτοῦ «μετ' ἀνεξελίχτου σκαιοτήτος». Καὶ ὅτι μὲν σκαιοῶς εἰργάσθη ὁ ἀντιγραφεὺς πείθεται τις καὶ εἰς μόνην τὴν ἐν Jahreshefte ἀπεικόνισιν ἀποβλέπων, ἀλλ' ὅτι καὶ οὕτως ἀδρομερῶς ἀπέδωκεν τὸ πρότυπον αὐτοῦ, ὥστε νὰ μεταφράσῃ αὐτὸ ἄκων ἐπὶ τὸ αὐστηρότερον, δὲν εἶναι μὲν καθ' ἑαυτὸ ἀπίθανον, προκειμένου περὶ σκαίου λιθοκόπου, ἀλλὰ καθίσταται ἀπίθανον μετὰ τὴν βεβαίωσιν τῆς ὑπάρξεως τοιοῦτου αὐστηροτέρου τύπου διὰ τε τῆς Νίκης τῆς Παρθένου καὶ διὰ τῆς Νίκης τῶν Τράλλεων. Εἶναι δὲ ἄξιον σημειώσεως ὅτι καὶ ἡ κόμμωσις τῆς Νίκης τῆς Ἀμφιπόλεως εἶναι ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν τῆς Τραλλιανῆς.

Ἐκ τῶν πηλίνων ἀγαλματίων δύνανται νὰ παραβληθῶσι τὰ παρὰ Winter Typen (der figürlichen Terrakotten) II, 180, 1—2. 181, 3 καὶ τὸ ὁμοιότατον πάντων σ. 181 ἀρ. 4 ἐν τῷ Βρετταν. μουσεῖῳ, Ἰταλιωτικόν. Κόμμωσις ἡ αὐτὴ κλίσις τῆς κεφαλῆς πρὸς τὰ κάτω.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει τὸ ἀγαλμάτιον τῶν Τράλλεων παρέχει ἡμῖν σπάνιον τύπον Νίκης. Ἐὰν δὲ δὲν εἴχομεν τὸ ἀσφαλὲς πρὸς ἐρμηνείαν αὐτοῦ τεκμήριον τῶν σιδηρῶν γόμφων τῶν πτερύγων, ἡ εἰκασία θὰ ἦγεν ἡμᾶς διὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ στήθους πρὸς Ἀρτεμιν, ἐν ἑλλείψει δὲ τοῦ στήθους πρὸς Ἀπολλωνα κιθαρωδὸν κττ.

Γενικώτερον πόρισμα τῆς ἐξετάσεως τοῦ τύπου τῆς Νίκης τῶν Τράλλεων εἶναι ὅτι τὸ ἐργαστήριον τῶν Τράλλεων ἀντλεῖ τὴν τεχνοτροπίαν αὐτοῦ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ τῶν προτύπων τῆς κλασσικῆς τέχνης τῆς μεταξὺ τοῦ 450 καὶ τοῦ 350 περὶ τοῦ μεγάλῃς ἑκατονταετίας.

Τὴν αὐτὴν προσήλωσιν ἀπέδειξαν αἱ ἀνασκαφαὶ ὑπάρχουσας καὶ ἐν Περγάμῳ. Ἀπὸ δὲ τῆς ἀφειτηρίας ταύτης προέβη κατὰ μικρὸν καὶ ἡ διαμόρφωσις τοῦ κατ' ἐξοχὴν Περγαμηνοῦ ρυθμοῦ οἷος ἐμφαίνεται πρὸ παντὸς ἐν τῷ γλυπτῷ κόσμῳ τοῦ μεγάλου βωμοῦ τοῦ Διός. Πρβ. τελευταῖον καὶ Lippold Kopien 15 ἐ.

Ὅτι καὶ ἐν Περγάμῳ καὶ ἐν Τράλλεσι παρατηρεῖται σύμπτωσις καλλιτεχνικῶν κατευθύνσεων δὲν εἶναι ἡ ἀναγκαῖον ἐπακολούθημα τῆς καὶ ἄλλως γνωστῆς πολιτικῆς συναφείας τῶν δύο πόλεων, τὴν ὁποίαν καὶ ἀνωτέρω ἐμνημόνευσα. Τὴν δὲ συνάφειαν ταύτην ὑποδεικνύει πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἡ ἐν τῷ Περγαμηνῷ βωμῷ παρουσία Τραλλιανῶν τεχνιτῶν (Fränkel Inschr. von Pergamon I ἀρ. 76: -- σικλ[-- Τραλλ]ιανοὶ ἐπόησαν· πρβ. Klein Gesch. griech. Kunst III 120.

Νομίζω μάλιστα ὅτι οἱ ἐπὶ τοῦ Περγαμηνοῦ βωμοῦ Τραλλιανοὶ τεχνῖται εἶναι περισσότεροι ἢ ἔσοι συνήθως πιστεύονται. Καὶ ὁ von Salis Altar von Pergamon 10 ἐ. μετὰ μακρὰν σειρὰν συνδυασμῶν καὶ ὁ Klein Gesch. griech. Kunst III 120. 211 (πρβ. Klein Rokoko 14 καὶ Lippold Kopien 246 σημ. 84) δέχονται ὅτι οἱ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ βωμοῦ Fränkel Inschr. von Perg. I ἀρ. 70 ἀναφερόμενοι καλλιτέχναι Διονυσιάδης --- καὶ Μενεκράτης Μενεκράτους εἶναι Ῥόδιοι. Ἡ ἀφειτηρία τῆς εἰκασίας εἶναι ὅτι ὁ Μενεκράτης τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ βωμοῦ εἶναι ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν θετὸν πατέρα τοῦ Ἀπολλωνίου καὶ τοῦ Ταυρίσκου Μενεκράτη, τὸν ὁποῖον γινώσκουμεν παρὰ τοῦ Πλινίου N. H. 36, 34 καὶ τὸν ὁποῖον ὁ von Salis εἰκάζει Ῥόδιον. Ἀλλ' ὅπως παραδίδει τὰ πρᾶγμα ὁ Πλίνιος οὐ μόνον δὲν ἐξάγεται ὅτι ὁ Μενεκράτης ἐκεῖνος ἦτο Ῥόδιος, ἀλλὰ τὸναντίον ἐκ τῆς ὅλης ὑφῆς τοῦ λόγου φαίνεται ὅτι οὗτος ἦτο ἔθην καὶ ὁ πραγματικὸς πατὴρ τοῦ Ἀπολλωνίου καὶ τοῦ Ταυρίσκου Ἀρτεμίδωρος· ἐπειδὴ δὲ ὅτε Ἀπολλώνιος καὶ ὁ Ταυρίσκος καὶ ὁ Ἀρτεμίδωρος ἦσαν Τραλλιανοί, διότι ἀμέσως προηγούμενος ὁ Πλίνιος ἀναφέρει τοὺς Ἑρμέωντας τοῦ «Τραλλιανοῦ Ταυρίσκου»—ἀφ' οὗ οὐδεμία γίνεται παρὰ τῷ Πλινίῳ διάκρισις περὶ τῆς πατρίδος τοῦ Μενεκράτους, εἶναι ἀναγκαῖον τὸ συμπέρασμα ὅτι καὶ ὁ Μενεκράτης ἦτο Τραλλιανός. Ὅντως δὲ κατὰ τὸ μνημονευθὲν χωρίον τοῦ Πλινίου (36, 34): Parentum hi (δηλ. Apollonius et Tauriscus) certamen de se fecere, Menecraten videri professi, sed esse naturalem Artemidorum, ὁ μὲν Rayet Milet et le golfe Latmique I, 67 ἤκασεν ὅτι ἡ σύνθεσις τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Φαρνεσείου ταύρου θὰ ἦτο: Ἀπολλώνιος καὶ

Ταυρίσκος καθ' ὑποθεσίαν Μενεκράτους, φύσει δὲ Ἀρτεμίδωρον, Τραλλιανοὶ ἐποίησαν, ὁ δὲ Hiller von Gärtringen Ath. Mitt. 1894, 39 ἐ. Ἀπολλώνιος καὶ Ταυρίσκος Ἀρτεμίδωρον, καθ' ὑποθεσίαν δὲ Μενεκράτους, Τραλλιανοὶ ἐποίησαν. Οἰοσδήποτε ἤθελεν ἀναγνώσει τὴν οὕτω συντεταγμένην ἐπιγραφὴν ἀσφαλῶς δὲν ἤθελε συμπεράνει, ὅτι ὁ Μενεκράτης ἦτο Ῥόδιος. Ἐάν δὲ ὁ Ἀπολλώνιος καὶ ὁ Ταυρίσκος ἤθελον νὰ δηλώσωσιν ὅτι ὁ θετὸς αὐτῶν πατήρ Μενεκράτης ἦτο Ῥόδιος πάντως δὲν θὰ συνέτασσον τὴν ἐπιγραφὴν, ὅπως ἐπιβάλλει νὰ ἀποκαταστήσωμεν αὐτὴν τὸ κείμενον τοῦ Πλινίου καὶ ὅπως ὀρθῶς ἀποκατέστησαν αὐτὴν κατὰ τοῦτο ὅτε Rayet καὶ ὁ Hiller, ἐν τινι λεπτομερείᾳ μόνον διαφέροντες ἀλλήλων. Ἄν ὁ Μενεκράτης ἦτο Ῥόδιος, ἐν τῇ ἐπιγραφῇ θὰ ἔκειτο: καθ' ὑποθεσίαν δὲ Μενεκράτους Ῥοδίου.

Ἡ δικαιολογία ὅτι τὸ ὄνομα Μενεκράτης ἀπαντᾷ ἐν Ῥόδῳ δὲν εἶναι ἱκανὴ νὰ στηρίξῃ τὴν εἰκασίαν τῆς καταγωγῆς τοῦ Μενεκράτους, διότι τὸ ὄνομα Μενεκράτης εἶναι Πανελληνιον. Εἰδικῶς δὲ ἀπαντᾷ καὶ ἐν Τράλλεσι ἐν ἐπιγραφῇ Ῥωμ. χρόνων (Μ Παππακωνσταντίνου Τράλλεις, Συλλογὴ Τραλλιανῶν ἐπιγραφῶν (1895) σελ. 59 ἀρ. 98 Μενεκράτης φιλομήτωρ). Σημειωτέον πρὸς τούτοις ὅτι καὶ τὸ ἔθος τῆς ἐμωνυμίας πατρός καὶ υἱοῦ δὲν ἦτο ξένον τῶν Τράλλεων (Παππακωνσταντίνου αὐτ. σελ. 57 ἀρ. 88: Ἀρτεμίδωρος Ἀρτεμίδωρου νεώτερος καὶ υἱὸς αὐτοῦ Ἀρτεμίδωρος!—Ἀναξαγόρας Ἀναξαγόρου κλπ.).

Κατὰ ταῦτα καὶ ὁ ἐν τῷ βωμῷ τῆς Περγάμου ἀπαντῶν Μενεκράτης Μενεκράτους εἶναι πιθανώτατα Τραλλιανός. Ἀλλὰ τοῦ Μενεκράτους τούτου ἀποδεικνυομένου ἐμμέσως ὡς Τραλλιανοῦ, εἶναι ἀνάγκη νὰ δεχθῶμεν ὅτι καὶ ὁ μετ' αὐτοῦ συνδεδεμένος ἐν τῇ ἐπιγραφῇ Διονυσιάδης εἶναι, διὰ τε τὸν τρόπον τῆς συνδέσεως καὶ τὸν χώρον τοῦ ἐλλείποντος ἑνὸς καὶ κοινοῦ ἐθνικοῦ, καὶ αὐτὸς Τραλλιανός. Διὰ τοῦτο εἰκάζω ὅτι τὸ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ Fränkel ἀρ. 70 ἐλλειπὸν ἐθνικὸν ἦτο: Τραλλιανοί. Ὁ von Salis ἐνθ' ἄν. ἐταύτισεν, ὡς εἶπον, τὸν θετὸν πατέρα τοῦ Ἀπολλωνίου καὶ τοῦ Ταυρίσκου Μενεκράτη πρὸς τὸν ἐν τῷ βωμῷ ἀπαντῶντα. Περὶ τῆς ταυτίσεως ταύτης ὁ Lippold Götting gelehrt. Anz. 1914, 351 καὶ Ko-

prien 246 σημ. 84 παρατήρησεν ὅτι δὲν ἀποδεῖκνύεται αὕτη. Πρόσκομμα ἐν πάσῃ περιπτώσει τῆς ταυτίσεως τοῦ ἐν τῇ ἐβδομάδι τοῦ Αὔσωνίου Mosella στίχ. 307 ἀναφερομένου ὡς διασῆμου ἀρχιτέκτονος Μενεκράτους πρὸς τὸν ἐν τῷ βωμῷ τῆς Περγάμου μετὰ τοῦ Δονυσιάδου ἀναφερόμενον καλλιτέχνην εἶναι ὅτι ὁ τελευταῖος οὗτος εἶναι πιθανώτατα γλύπτης, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι ἐπὶ τοῦ βωμοῦ ἀναφερόμενοι καλλιτέχναι. Ἐκτὸς ἐὰν δεχθῶμεν ὅτι ὁ Μενεκράτης ἦτο καὶ ἀρχιτέκτων καὶ γλύπτης. Ἀλλὰ τί θὰ ἡμπόδιζε νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὁ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ βωμοῦ ἀναφερόμενος Μενεκράτης Μενεκράτους εἶνε υἱὸς τοῦ διασῆμου ἀρχιτέκτονος; Ἡκιστα φαίνεται ἐμπόδιον ἢ χρονολογία τοῦ Φαρνεσείου ταύρου, ἢ ἑποία δὲν εἶναι ἀκρίβειστατα, ἀλλὰ μόνον ἀδρομερῶς καθωρισμένη (Klein Rokoko 14· περὶ τὸ 150 π. Χ. Lippold Kopien 48 μεταξὺ 150 καὶ 50 π. Χ.). Ἀλλ' ὅπωςδήποτε καὶ ἂν ἔχῃ τοῦτο, τὸ ζήτημα ἀποτελεῖ λεπτομέρειαν οἰκογενειακὴν οὐχὶ σημαντικὴν. Τὸ σημαντικὸν κέρδος εἶναι ὅτι ἡ οἰκογένεια δὲν εἶναι Ῥοδία, ἀλλὰ Τραλλιανή.

Ἀλλ' ὅταν ἐν ἐπιφανεστάτῳ μνημείῳ οἷος ὁ βωμὸς τῆς Περγάμου ἐξακριβοῦται ἡ συνεργασία τεσσάρων τοῦλάχιστον Τραλλιανῶν τεχνιτῶν, εἶναι δὲ ἐνδεχομένη ἡ παρουσία καὶ ἄλλων, βεβαίως αἱ Τράλλεις δὲν ἦσαν δευτερεύουσά τις καλλιτεχνικὴ πόλις. Ἡ Πέργαμος τῶν Ἀτταλικῶν μετὰ τῶν πρὸς τὴν Ἀθηναϊκὴν ἀκρόπολιν ἐστραμμένων βλεμμάτων τῆς φιλοδοξίας αὐτῶν εἶναι ἡ πηγὴ τῆς τέχνης ταύτης, σπουδαιότατος δὲ σταθμὸς αἱ Τράλλεις.

Τὸ ἐν τῷ Εὐαγγελικῇ Σχολῇ Τραλλιανὸν ἀντίγραφον τῆς κεφαλῆς τοῦ δορυφόρου τοῦ Πολυκλείτου ἐδημοσιεύθη ἤδη ἐν Einzelaufnahmen ὑπ' ἀριθ. 1338.

Τεμάχιον γραφικοῦ ἀναγλύφου ἐκ Τράλλεων ἐδημοσίευσεν ὁ Th. Wiegand ἐν Ath. Mitt. XXXVI 1911, 295. (Παππακωνσταντίνου αὐτ. σ. 63, 116), Ἡ γραφὴ τῆς ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς (Πᾶνα καὶ Νύμφας Ὑγία Σθενέλου ἀνέθηκεν κατ' ὄνιον κατὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ Hiller) ἀνάγει τὸ ἀνάγλυφον εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 2ου π. Χ. αἰῶνος.

Εἶναι δὲ καὶ τὸ λείψανον τοῦτο χαρακτηριστι-

κὸν διὰ τὸ ἐργαστήριον τῶν Τράλλεων καὶ τὴν πρὸς τὰ ζωγραφικὰ λεγόμενα ἀνάγλυφα κλίσιν αὐτοῦ.

Εἰς τὰ περὶ τοῦ ἄλλου ἐν Κωνσταντινουπόλει εὐρισκομένου, ἀνωτέρω δὲ σ. 61 μνημονευθέντος γραφικοῦ ἀναγλύφου πρόσθες καὶ Mendel Catalogue des sculptures de Constantinople II ἀρ. 547 καὶ Klein Vom ant. Rokoko 152.

Ἐκ Τράλλεων προέρχεται καὶ ἡ ἀποκειμένη ποτὲ ἐν τῇ καταστροφῇ ὑπὸ τῶν βαρβάρων Εὐαγγελικῇ Σχολῇ κρηναία Νύμφη ἢ Ναΐας ἢ δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν ἄκρατοῦσα πρὸ αὐτῆς λεκάνην (εἶκ 19).

19: Λεκανηφόρος ἐκ Τράλλεων ἐν Σμύρῃ.

Ὅμοίαν ἐκ Τράλλεων Ναϊάδα ἀποκειμένην ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐδημοσίευσεν καὶ ὁ Collignon ἐν Monuments et Mémoires Piot X 1903, 7 εἰκ. 1 = Reinach Rép. st. III, 122, 3. Mendel Catalogue II ἀρ. 543.

Τοιαῦτα ἀγάλματα εἶναι ἱκανὰ γνωστά, συνήγαγε δὲ τὰ ἤδη δημοσιευθέντα ὁ Reinach ἐν Répert. stat. II, 405, 2-6. 8. IV, 245, 2 (=JHSt. (28) 1908, 18 ἀρ. 26 πίν. 13).

Τὸ γνωστότατον πάντων εἶναι τὸ ἐν τῷ Βατικανῷ (Galleria delle Statue) ἀποκείμενον Helbig Führer I³ 205. Amelung Skulpt. Vatik. Mus. II, 616 ἀρ. 405 πίν. 58.

Τοῦ τύπου ἔχομεν καὶ ζωγραφικὰ παραδείγματα κατὰ τὰ πλαστικά πρότυπα γενόμενα ἐν Helbig Wandgemälde der vom Vesuv verschütteten Städte ἀρ. 1056—1062. Reinach Répertoire des peintures 48, 3. Τὴν ἐν Λούδρῳ ἐκ Καμπανίας τοιχογραφίαν μετὰ λεκανηφόρου ἰδὲ καὶ παρὰ Ahrem Das Weib in der ant. Kunst 253 εἰκ. 287. Reinach Rép. peint. 84, 1-2. Καὶ εἶναι μὲν κοινὸν τὸ θέμα τῶν γλυπτῶν τούτων, ἀλλ' ὁ τύπος δὲν εἶναι πάντων ὁ αὐτός.

Ὁ τύπος τοῦ Βατικανοῦ παριστᾷ τὴν Νύμφην κρατοῦσαν τὴν λεκάνην δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν, ἀλλ' ἡ λεκάνη εὐρίσκεται ἐπὶ χθαμαλωτέρου κορμοῦ δένδρου, τὸν ὁποῖον περιθέει κισσός, ἕνεκα δὲ τούτου ἡ νύμφη παρίσταται ἱκανὸν κύπτουσα.

Ἄλλος τύπος εἶναι ὁ τῆς ὀρθῆς ἱσταμένης Ναϊάδος, ἡ ὁποία κρατεῖ προσκεκολλημένην τὴν λεκάνην ἐπὶ τοῦ ὑπογαστρίου αὐτῆς. Εἰς τὸν τύπον τοῦτον ἀνήκει καὶ ὁ κορμὸς τῶν Τράλλεων.

Ὅτι καὶ τὰ ἱερὰ τεμένη περιεῖχον τοιαῦτα ἀγάλματα καὶ ὅτι τὸ ἐν ταῖς λεκάναις ταύταις ὕδωρ ἐχρησίμευεν, ἵνα ἀπορραίνωνται οἱ πιστοὶ εἶναι γνωστόν. Ὁ Πausanias μετὰ τὰ Προπύλαια μνημονεύει ἐν τῇ Ἀκροπόλει I, 23,7: χαλκοῦν παῖδα, ὃς τὸ περιρραντήριον ἔχει, ἔργον τοῦ Λυκίου τοῦ υἱοῦ τοῦ Μύρωνος. Ὁ Petersen Die Burgtempel der Athenaia 134 προσεπάθησε νὰ συνδέσῃ τὸν χαλκοῦν παῖδα τοῦ Λυκίου μετὰ τοῦ ἐν τῷ εὐρετηρίῳ IG II 706 (IV C 71 στ. 95): ἀπορραντήριον χρυσοῦν ὃ ὁ ἀνδρὶς ἔχει. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡ ταύτις αὕτη μὴ εἶναι ἀσφαλὲς, βέβαιον παραμένει πάντοτε ἐκ τῶν μαρτυριῶν τούτων ὅτι

ἀγάλματα μετὰ περιρραντηρίων ἦσαν ἐν χρήσει ἐντὸς τῶν ἱερῶν χώρων. Ἀναφέρω δὲ καὶ τὴν γνώμην τῆς Erna Lange Entwicklung der griech. Brunnenplastik 28 ἐ., τὴν ὁποίαν γνωρίζω παρὰ τοῦ Lippold Kopien 122. 257 σημ. 24, ὅτι ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς χρόνοις δὲν εἶναι ἐξηκριβωμένη ἢ χρησὶς ἀγαλμάτων ὡς κρηναίων μορφῶν. Τεκμήριον περὶ τοῦ ἐναντίου εἶναι τὸ κατωτέρω δημοσιευόμενον Σπαρτιατικὸν ἀναβρυτήριον.

Εἰς τὰ ἐντὸς τῶν τεμενῶν ἀγάλματα μετὰ περιρραντηρίων ἢ ἀπορραντηρίων ἐδίδετο ἐν τοῖς μεταγενεστέροις χρόνοις τύπος ἀρχαίων (Amelung Vatikan II 618), παραδείγματα δὲ τούτων συνέλεξεν ὁ Deonna ἐν Rev. archéol. 1908 I, 197 ἐ., ὁ Bulle Archaisierende griech. Rundplastik 13 καὶ ὁ Ed. Schmidt Archaistische Kunst 50.

Τὸ ἐν Ἀθήναις ἐν τῷ Ἐθνικῷ Ἀρχαιολ. Μουσείῳ ἀρ. 74 ἐκ Λαυρείου ἄγαλμα, ἀπεικονιζόμενον παρὰ Deonna 198 εἰκ. 7 καὶ Schmidt ἐν πίν. XXII. ἔχει οὕτως ἐκδηλὰ τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχαιότητος, τὰ δὲ τεκμήρια τοῦ ἀρχαϊσμοῦ οὕτως ἀσθενῇ, ὥστε οἱ περὶ αὐτοῦ γράψαντες, ὁ μὲν Deonna σ. 200 ἀνάγει αὐτὸ εἰς ὑστέραν ἐποχὴν τῆς τέχνης, τελευταῖος δὲ ὁ Schmidt σ. 50 θεωρεῖ αὐτὸ ὡς τὸ ἀρχαιότατον τῶν ἀρχαϊζόντων, τοῦ ὁποῦ εἶναι μὲν ἀμφίβολος ἡ χρονολογία, ἀλλ' ἱκανῶς ἀπομεμακρυσμένη ἀπὸ τῆς ἀρχαϊκῆς περιόδου. Ὁ δισταγμὸς οὗτος, ὅπως ἀποδοθῇ τὸ ἔργον εἰς τὴν γνωστὴν ἀρχαϊστικὴν περίοδον τῶν ὑστάτων Ἑλληνικῶν χρόνων, εἶναι πλήρως δεδικαιολογημένος, ἴσως δὲ θὰ ἦτο ἐσφαλμένον νὰ θεωρήσῃ τις αὐτὸ ὡς τὸ νεώτατον τῶν ἀρχαϊκῶν.

Εἰς τὴν αὐτὴν βαθμίδαν τέχνης ἀνήκει καὶ τὸ κατὰ φωτογραφίαν φιλοφρόνως παραχωρηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ συναδέλφου κ. Κουρουνιώτου ἐκ νέου ἀπεικονιζόμενον ἐν εἰκ. 20 ὑπ' ἀρ. 75 ὁμοιον ἄγαλμα λεκανηφόρου τοῦ Ἐθν. Μουσείου. Κατὰ τὸν Καββαδῖαν Γλυπτὰ σ. 104 καὶ τὸν Καστριώτην Γλυπτὰ σ. 26 τὸ ἄγαλμα εὑρέθη ἐν τῇ εἰσόδῳ τῆς Ἀκροπόλεως ἀναμεμιγμένον μετ' ἄλλων λειψάνων προερχομένων ἐκ τοῦ Ἀσκληπείου, ὁ δὲ Καββαδῖας εἰκάζει ὅτι, ἐὰν ὄντως ἐκ τοῦ Ἀσκληπείου περι-συνελέγη, θὰ κατέπεσεν ἐκεῖ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως.

Ἀρχαϊζόντων τοιούτων ἀγαλμάτων παραδεί-

γματα ἔχει τὸ ἐν Ἐλευσίνι Μουσεῖον· πρβ. Reinach Rép. st. III, 184, 2 = Arndt Einzelaufn. 1299. Deonna αὐτ. 198 εἰκ. 6. Schmidt αὐτ. σ. 48. = Le Bas Monuments πίν. 4, 1. Ἐν προσεχεῖ δημοσιεύσει τοῦ Κουρουνιώτου ὁ ἀσφαλῶς ἀρχαίων λεκανηφόρος Διόνυσος τῆς Ἐλευσίνος θὰ ἔχη καὶ τὸ βάθρον αὐτοῦ μετ' ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς.

20: Λεκανηφόρος ἐν τῷ Ἀρχαιολογικῷ μουσεῖῳ τῶν Ἀθηνῶν ἀρ. 75.

Ἐν τῷ ἄλλῳ νεωτέρῳ πλαστικῷ τύπῳ αἱ λεκανηφόροι παρίστανται μόνον κατὰ τὸ κατώτερον ἥμισυ ἐνδεδυμένοι. Τοιοῦτος δὲ τύπος εἶναι ἀρμδιώτερος πρὸς χρῆσιν καὶ ἐν κρήναις καὶ ἐν ἀναβρυτήριοις. Διδακτικώτατον τούτου μαρτύριον νομίζω τὸ ἀνέκδοτον μικρὸν ἀναβρυτήριον τὸ ἀποκείμενον ἐν τῷ μουσεῖῳ τῆς Σπάρτης ὑπ' ἀριθ. 836 τὸ ὁποῖον ἀναπαριστᾷ ἐν μικρογραφίᾳ τὴν συγκρά-

21: Πίδαξ ἐν Σπάρτῃ.

τησιν τοιούτων κρηναίων κατασκευασμάτων (εἰκ. 21). Ἐν τῷ πολυπίδακι τούτῳ φαίνεται καὶ ἡ θέσις τῶν λεκανηφόρων γυναικῶν. Ἡ βάσις τοῦ πίδακος ἔχει σχῆμα τετράγωνον, τοῦ ὁποῦ ἐκάστη πλευρὰ ἔχει μῆκος 0.49, τὸ δὲ σφῶζόμενον ὕψος εἶναι περίπου 0.40. Ἦτο ἐντετειχισμένον ἐν τῇ ὁδῷ Ἀγίδος οἰκίᾳ Νικ. Φίλια καὶ Δ. Τυροβολᾶ μέχρι τοῦ 1906, ὅτε κατετέθη εἰς τὸ μουσεῖον Σπάρτης. Κατὰ τὰς γωνίας κατέρχονται δελφῖνες, ἐπὶ τῆς ῥάχεως τῶν ὁποίων σφῶζονται τὰ λείψανα ἱππευόντων μικρῶν παιδίων, πιθανώτατα Ἑρώτων. Τὰ στόματα τῶν δελφίνων ἔχουσιν ὁπὰς, διὰ τῶν ὁποίων ἀνέβρυνε τὸ ὕδωρ. Πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἐχρησίμευον καὶ αἱ ὁπαὶ αἱ ὑπάρχουσαι ἐν τοῖς ὀστρέοις, τὰ ὁποῖα κρατοῦσιν αἱ κατὰ τὸ μέσον ἐκάστης πλευρᾶς ἱστάμεναι γυναικεῖαι μορφαί. Ἡ παρουσία τῶν δελφίνων καὶ τῶν ὀστρέων ἐπιτρέπει νὰ εἰκάσωμεν ὅτι αἱ γυναικεῖαι μορφαὶ παριστῶσι Νηρηίδας ἢ Ἀφροδίτας. Αἱ ἐπὶ τοῦ ἀποκεκρουμένου ἀνωτέρου μέρους φαινόμεναι ὁπαὶ δεικνύουσι τὴν διὰ διαφόρων ἐν τῷ μαρμάρῳ λελαξευμένων σωλήνων διοχέτευσιν τοῦ ὕδατος εἰς τοὺς πίδακας.

Ἄλλ' ἐκτὸς τοῦ πίδακος τούτου τὸ μουσεῖον τῆς Σπάρτης ἔχει ὑπ' ἀριθ. 99 (Tod-Wace Catalogue of the Sparta Museum 148) καὶ 1410 καὶ μεμονωμένα ἀγαλμάτια τοιούτων κρηναίων

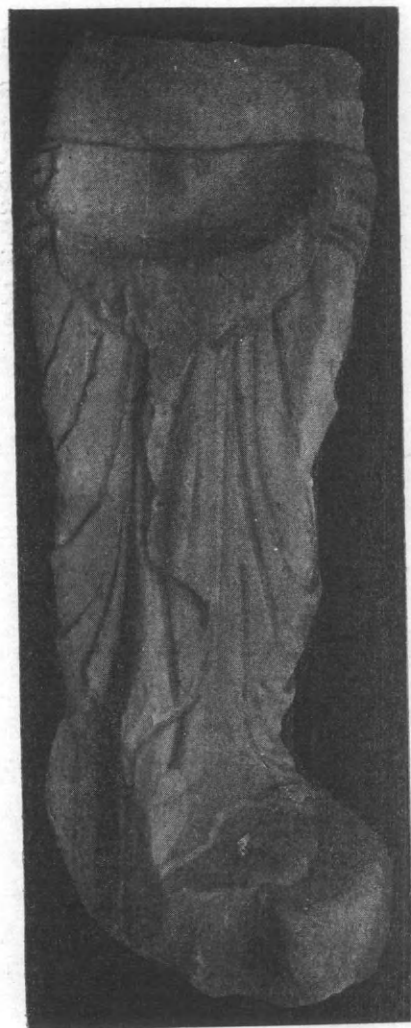
Νυμφῶν, ἐξ οὗ ἐμφαίνεται ὅτι καὶ αὐτοτελῶς ὑπῆρχον τοιαῦτα ἐν χρήσει. Εἶναι δὲ ἄξιον σημειώσεως ὅτι ταῦτα δὲν ἔχουσιν ὁπὴν τινα ἐν τῇ ὀστρεομόρφῳ λεκάνῃ, δυνατόν ἄρα νὰ ἦσαν καὶ ἀπλῶς διακοσμητικά (εἰκ. 22, 23).

Ἄλλ' ὅ,τι εἶναι ἄξιον προσοχῆς, εἶναι ὅτι καὶ αἱ ἐν τῷ πίδακι Νύμφαι καὶ τὰ αὐτοτελῆ ἀγαλμάτια 99 καὶ 1410 καὶ τὸ παρὰ Reinach Répert. st. II 405, 3. παρέχουσιν ἀντίγραφα τοῦ αὐτοῦ τύπου, ἐκ τοῦ ὁποῦ προέρχονται καὶ τὰ δύο ἀγάλματα τῶν Τράλλεων, τὸ τε ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τὸ ἐν Σμύρνῃ.

Ἡ συχνὴ αὕτη ἐν τῇ διασπορᾷ ἐπανάληψις δεικνύει ὅτι τὸ πρωτότυπον ἦτο ἐξαιρετόν

τι ἔργον ὀνομαστοῦ τεχνίτου.

Πρόσθετον δὲ τεκμήριον τοῦ πράγματος εἶναι

22: Λεκανηφόρος Σπάρτης

καὶ ἡ ὑπαρξίς ταυτοσχημῶν ἀγαλμάτων, ἀλλ' ἄνευ τῆς λεκάνης ἢ τοῦ ὀστρέου, οἷον τὸ ἐν Cassel ὡς Ἀφροδίτη ὑπάρχον M. Bieber Die antiken Skulpturen und Bronzen im kgl. Museum Fridericianum zu Cassel (1915) σ. 14 ἀρ. 30 πίν. XXII.

23: Σπάρτης 1410.

Τὸν αὐτὸν τύπον ἔχομεν ὡς Ἀφροδίτην καὶ ἐν τῷ ἐξ Ἀλγερίου ἀγάλματι Reinach Rép.stat. IV, 227, 3^ο πρβ. αὐτ. 200, 3 — 5. 202, 1—3. II 357, 9—10. 358, 1—4. 339, 1—8. 10. III, 104, 9. 115, 2. κ. ἄ. Ἀφροδίτη μετασκευασθεῖσα εἰς λεκανηφόρον εἶναι τὸ ἐν τῷ Βατικανῷ ἐν Belvedere ἀγαλμα (Amelung Skulpt. Vat. Mus. II, 223 ἀρ. 77), παρ' ᾧ τὸ ἐνδυμα ἔχει ἄλλην διαμόρφωσιν ἢ ἡ Τραλλιανή.

Συγγενεῖς, ἀλλ' οὐχὶ ταυτοσχημοὶ τῇ Τραλλιανῇ εἶναι αἱ Ἀφροδίται Amelung Vatikan I, 743 ἀρ. 639 (Julia Soaemias ἡ μήτηρ τοῦ Ἐλαγαβάλου ὡς Ἀφροδίτη). I, 767 ἀρ. 673. II 696 ἀρ. 433.

Τὸν τύπον τῆς λεκανηφόρου τῶν Τράλλεων μετὰ παραλλαγῶν εὐρίσκομεν ἄνευ λεκάνης ὡς Ἀφροδίτην καὶ μετὰ τῶν πηλίνων κορῶν παρὰ Winter Typen II 209, 8 (= Furtwängler S. Sabouroff πίν. 130). 212, 4. 7. 8. 514, 6. 7. 8. Γυμνὴν λεκανηφόρον, τῆς ὁποίας τὸ ἱμάτιον ἀνεμουῖται σφοδρότατα ἀπὸ τῶν βραχιόνων, βλ. παρὰ Winter αὐτ. 218, 2.

Ἀξία ἰδίᾳς μνείας, ὡς μοναδική, εἶναι ἡ μαρτυρία τῶν Σαμιακῶν νομισμάτων. Ἐπὶ τε αὐτόνομων καὶ αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων τῆς νήσου ἀπαντᾷ ὡς ὀπισθότυπος γυνὴ τὰ ἄνω γυμνή, φέρουσα δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν ὄστρεον πρὸ αὐτῆς, ὁμοιοστάτη δὲ καθ' ὅλα πρὸς τὸν ἄνωτέρω μνημονευθέντα πλαστικὸν τύπον καὶ ἀσφαλῶς ἀποδίδουσα ὁμοιον ἀγαλμα, ἐξαιρετικὴν βεβαίως ἐνέχον διὰ τὴν Σάμον σημασίαν. Ὁ πρῶτος μελετήσας συστηματικῶς τὰ νομίσματα τῆς Σάμου Percy Gardner ἐν Numism. Chronicle 1882, 281 ἐκφράζει τὴν εἰκασίαν ὅτι ἡ παράστασις δύνατον νὰ ἀναφέρηται εἰς τὴν Σαμίαν, τὴν θυγα-

τέρα τοῦ Μαιάνδρου καὶ ποταμίαν Νύμφην, τὴν ὁποίαν συνεξεύχθη ὁ ἐν Σάμῳ ἐπιχώριος ἥρως Ἀγκαῖος.

Ἡδὴ πρότερον ὁ Mionnet περιγράφων τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος Σαμιακὰ νομίσματα παρηρμήνευσεν τὴν παράστασιν ὡς Ἀφροδίτην κρατοῦσαν κάτοπτρον (Mionnet Description II 298, 300, 288. 303, 313. Suppl. VI 428, 276. 430, 292. 432, 307). Ὁ Imhoof-Blumer γράφων τὰς Nymphen und Chariten auf griech. Münzen ἐν τῷ Journ. intern. d'archéol. numismat. XI 1908, ἐχάρακτῆρισεν ἐν σ. 166 ἀρ. 462. 463, πίν. X, 31. 32 τὸν Σαμιακὸν τύπον ὡσαύτως ὡς κρηναίαν Νύμφην. Τὰ οἰκεῖα νομίσματα εἶναι, ὡς εἶπον, αὐτόνομά τε καὶ αὐτοκρατορικά. Τὰ αὐτοκρατορικά κατανέμονται εἰς τοὺς αὐτοκράτορας Κόμμοδον, Τραϊανὸν Δέκιον, Ἐτρουσκίλλαν, Γαλλιηνὸν καὶ Σαλωνῖναν, συνήγαγε δὲ τὰ οἰκεῖα παραδείγματα ὁ Imhoof ἐνθ' ἄνωτέρω.

Παρ' ὅλην τὴν σμικρότητα τοῦ αὐτονόμου νομισματίου (Journal πίν. X, 31) εἶναι σαφὴς ἡ κόμμωσις τῆς ὀστρεοφόρου μορφῆς ὡς Ῥωμαϊκὴ μετὰ μακρῶν πλευρῶν καλυπτουσῶν τὰ ὦτα καὶ κορύμβου ἐπὶ τοῦ τραχήλου. Ὡστε πρόκειται σαφῶς περὶ Ῥωμαϊκοῦ τύπου Νύμφης μετ' ἀτομικῶν χαρακτηριστικῶν, περὶ εἰκονικῆς ἄρα παραστάσεως. Ἀλλ' εἰκονικὴ παράστασις ἐπὶ νομίσματος δὲν δύναται νὰ ἀνήκῃ ἢ εἰς ἐπίσημον σύγχρονον γυναικᾶ δικαιουμένην ὡς ἐκ τοῦ ἀξιώματος αὐτῆς νὰ τύχῃ τῆς τοιαύτης τιμῆς. Ἡ δὲ τοιαύτη παράστασις προϋποθέτει πιθανώτατα καὶ πλαστικὸν πρότυπον ἥτοι ἀγαλμὰ τι τιμητικὸν ὑπὸ τὴν μορφήν ταύτην τῆς ἀναψυχούσης Νύμφης ἢ ζωοδότιδος πηγῆς ἢ καὶ αὐτῆς τῆς Ἀφροδίτης ὡς τοιούτης νοουμένης ἢ ὡς ποντίας, ποντογενείας ἢ ποντογενοῦς. Ἐὰν ἐνθυμηθῶμεν ὅτι ἄνωτέρω ἐμνημόνευσεν ἡδὴ ἀγαλμα τοιοῦτου τύπου ἔχον κεφαλὴν τῆς αὐτοκρατείας Ἰουλίας Σοαιμιάδος τῆς μητρὸς τοῦ Ἐλαγαβάλου, (πρβ. καὶ Bernoulli Röm. Ikon. II 3, 93 ἔ.), τότε παρατηροῦμεν ὅτι τοιαύτη τις εἰκασία δὲν εἶναι ἀπίθανος.

Παρὰ τοῦ Δίωνος Κασσίου (54, 9) γινώσκουμεν ὅτι τῷ 1^ῳ μ. Χ. αἰῶνι ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Νέρωνος Κλαυδίου, ὅστις ἀπήγαγεν ἐκ Σάμου πλείστα ἔργα τέχνης (πρβ. Ἀρχ. Δελτίον 1922, 286

περὶ ἄλλης ἀρπαγῆς), οἱ Σάμιοι ἀνήγειρον τῇ συζύγῳ τοῦ Νέρωνος αὐτοκρατοῦρα Κλαυδία Ὀκταβία ἄγαλμα (Pauly RE³ IA, 2217, 60). Τί κωλύει νὰ δεχθῶμεν, ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Σαμιακοῦ νομίσματος, ὅτι τὸ ἄγαλμα ἐκεῖνο παρίστα τὴν Ὀκταβίαν ἐν σχήματι Ναϊάδος ἢ Ἀφροδίτης; Ἡ κόμμωσις, οἷαν δεικνύει τὸ νόμισμα, δύναται νὰ ἀνήκη εἰς τοὺς χρόνους ἐκείνους. Αἱ ἐπὶ τῶν νομισμάτων εἰκόνες τῆς Ὀκταβίας παριστῶσιν αὐτὴν μετὰ διαφόρων κομμώσεων (Bernoulli Röm Ikonographie II, 1 σ. 414). Ἡ δὲ σκέψις τῆς παραστάσεως τῆς Ὀκταβίας ὡς νεαρᾶς Νύμφης εἶναι πρόχειρος, διότι γινώσκομεν ὅτι ἀπέθανεν εἰκοσαετῆς, φονευθεῖσα τῷ 62 μ. Χ. κατόπιν τῶν ραδιουργιῶν τῆς Ποππαίας τῇ διαταγῇ αὐτοῦ τοῦ Νέρωνος, ὑπῆρξε δὲ συμπαθεστάτη παρὰ τῷ λαῷ. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ κόμμωσις εἶναι Κλαυδία· πρβ. καὶ Hekler Bildniskunst 209-213. E. Strong Roman sculpture 360, ἰδίᾳ δὲ Steininger ἐν RE³ VII, 2135, 44 καὶ 53.

Ἀλλὰ καὶ τοῦ δευτέρου παρὰ Blumer ἀπεικονιζομένου Σαμιακοῦ νομίσματος τῆς αὐτοκρατοῦρας Ἐτρουσκίλλης, τῆς συζύγου τοῦ Δεκίου (249-51 μ. Χ.), ἡ ἐμοῖα παράστασις νομίζω ὅτι διὰ τὸν αὐτὸν τῆς κομμώσεως λόγον, εἶναι εἰκονικὴ καὶ ὅτι πρέπει νὰ συνδεθῇ πρὸς αὐτὴν τὴν αὐτοκρά-

τειραν ὡς Νύμφην παριστωμένην ἐν τῷ ὀπισθοτύπῳ, ἐν ᾧ ὁ πρόσθιος τοῦ νομίσματος τύπος παριστᾷ αὐτὴν ὡς ἐν τῇ πραγματικότητι ἦτο.

Περὶ τῶν ἄλλων ὁμοίων αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων δὲν δυνάμεθα μετ' ἀσφαλείας νὰ κρίνωμεν, διότι δὲν ἔχομεν ἀπεικονίσεις πάντων. Πρβ. μόνον BMC Ionia 389, 349 (πίν. 27, 13). 392, 364. Gardner αὐτ. 81, 17 πίν. V, 12=Blumer αὐτ. 166 σημ. 2.

Ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ Σχολῇ ἀπέκειτο μέχρι τῆς ἀποτεφρώσεως αὐτῆς καὶ μικρὸν ἀγαλμάτιον κοιμωμένου ἐπὶ λεοντῆς Ἐρωτιδέως, τοῦ ὁποῦ παρέχῳ ἐνταῦθα φωτογραφίαν (εἰκ. 24). Τὸ ἀγαλμάτιον σφύζεται ἄριστα, ἡ δὲ ἐργασία ἀνήκει πιθανώτατα εἰς τοὺς πρώτους αὐτοκρατορικοὺς χρόνους.

Τὸ θέμα εἶναι συχνόν, σφύζονται δὲ ἱκανὰ ἀντίτυπα ὁμοίων πλαστικῶν ἔργων (Reinach Rép. stat. I, 353.354.359.377.442 443), τῶν ὁποίων πολλὰ διαφέρουσιν ἀλλήλων κατὰ τὴν διατύπωσιν τῶν λεπτομερειῶν. Περὶ τοῦ τύπου καθόλου ὁ Furtwängler ἐν Bulletin dell'inst. 1877, 121: πρβ. Daremberg DA I, 2 σ. 1610.

Ἄλλο ἐκ Τράλλεων ἀντίτυπον κοιμωμένου Ἐρωτος ἀπόκειται ἐν Κωνσταντινουπόλει· πρβ. Mendel Catalogue II, 320 μετὰ βιβλιογραφίας.

24: Ἐρως κοιμώμενος ἐν Σμύρῃ.

Ἐκ Τράλλεων προέρχονται καὶ ἱκανὰ ἄλλα περίοπτα γλυπτὰ καὶ ἀνάγλυφα, τὰ ὅποια ἀνέφερεν ἤδη ὁ Edhem ἐν BCH 1904, 61 σημ. 3. Τούτων τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει εὐρισκόμενα περιλαμβάνονται νῦν ἐν τῷ νέῳ καταλόγῳ τοῦ Mendel, τὰ δὲ ἄλλα ἀναφέρω μόνον κατὰ τὴν ἀναγραφὴν τοῦ BCH 1904.

Τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῶν ὁποίων τινὰ ἐμνημόνευσα ἤδη σποραδικῶς καὶ ἀνωτέρω, εἶναι τὰ ἐξῆς: Mendel II 290: ἀνάγλυφον Νίκης. II 291: ἀνάγλυφον ἐκ τοῦ προσκηνίου τοῦ θεάτρου, II 320: τὸ καὶ ἀνωτέρω μνημονευθὲν ἀγαλμάτιον κοιμωμένου Ἑρωτος. II 328: τραγικὸν προσωπεῖον. II 329: κεφαλὴ παιδός. II 365: σύμπλεγμα Ἀφροδίτης καὶ Ἑρωτος. II 416: κεφαλὴ Σεράπιδος. II 460: τεμάχιον ἀρχαῖστικου ἀναγλύφου. II 541-547: ἀρχαῖα γλυπτὰ ὑπὸ τε τοῦ Collignon καὶ τοῦ Edhem δημοσιευθέντα. II 548: ὁ ἐκ τοῦ θεάτρου Ἀπόλλων μετὰ μακρᾶς βιβλιογραφίας. II 560: ἀγαλμάτιον κωμικοῦ ὑποκριτοῦ. II 630: κεφαλὴ γυναικὸς (BCH αὐτ. πίν. III). II 645-646 πλευρὰ κλίμακος ἁμβωνος χριστιανικοῦ.

III 807: Δημήτηρ (BCH αὐτ.). III 1060-1061: ἐπιτύμβιοι στῆλαι μονομάχων III 1109: ἀγαλμα Ρωμαίου αὐτοκράτορος. III 1156: σαρκοφάγος. — Εἰς τοῦτα προστίθενται ἐκ τῆς ἐν BCH ἀναγραφῆς: Εὐρετ. Κων/πόλ. 251: τεμάχιον σαρκοφάγου. Εὐρ. Κωνστ. 252. 253 καὶ 254: ἐπιτύμβιοι στῆλαι. Τὸ ὑπὸ τοῦ Perdrizet ἐν Annual Brit. Sch. Athens 1896-97, σελ. 157 πίν. XI δημοσιευθὲν ἀρχαῖστικὸν ἀνάγλυφον τῆς συλλογῆς Ἀποστολίδου.

Ἐκ τοῦ σταδίου καὶ τοῦ θεάτρου τῶν Τράλλεων προέρχονται καὶ τὰ ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Βερολίνου ἀποκείμενα γλυπτὰ: Beschreibung der antiken Skulpturen zu Berlin σ. 528 ἀρ. 58^α: κεφαλὴ Ἀπόλλωνος σ. 530 ἀρ. 399^α: εἰκονικὴ κεφαλὴ παιδός σ. 534 ἀρ. 899^α: τεμάχιον ἀναγλύφου παιδὸς ἐπὶ πάνθηρος ἢ λέοντος (BCH αὐτ. σ. 61 σημ. 1).

Ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μουσείῳ ἀπόκειται κορμὸς νεαροῦ Διονύσου δημοσιευθεὶς ἐν Archaeologia XLIX 1886, 318 πίν. 19. Rev. Arch. X 1887 97. Reinach Rép. stat. II, 137, 4. Klein Praxi-

teles 212. Br. Mus. Catal. of Sculpt. III 47 ἀρ. 1626.

Ἐν τῷ Λούβρῳ εὐρίσκονται τὰ ἐκ Τράλλεων γλυπτὰ: 1) Κεφαλὴ γυναικὸς, συγγενῆς τῇ Δήμητρι τῆς Κνίδου (;) = Collignon ἐν Mélanges Perrot 53 πίν. 1. πρβ. v. Salis Altar von Pergamon (1912) 148 σημ. 3. Collignon Statues funér. grecques (1911) 188 ε. εἰκ. 110 ε. 2) Κεφαλὴ γυναικὸς = Jahrbuch XIII 1898 Arch. Anzeiger 194 (BCH αὐτ. 61 σημ. 1).

Παρὰ πάντα ταῦτα τὰ ἄξια παντὸς λόγου ἔργα τέχνης καὶ ἄλλα ἴσως ἀκόμη διαφυγόντα με, αἱ Τράλλεις δὲν φαίνεται ὅτι ἀνεγνωρίσθησαν ἔτι εὐρέως καὶ ἀδιασείστως ὡς ἀξιόλογον καὶ σημαντικῆς παραγωγῆς καλλιτεχνικὸν κέντρον, οὐδὲ ἐξηρευνήθη συστηματικῶς ἢ καλλιτεχνικῇ αὐτῇ παραγωγῇ. Τελευταῖον ὁ Dickins ἐν τῇ Hellenistic Sculpture σ. 17 ε. ἐχαρκτήρισε τὰς Τράλλεις ὡς μέγα καλλιτεχνικὸν ἐργαστήριον χωρὶς ἐν τούτοις καὶ νὰ διαπιστώσῃ τὴν ἀναμφιβόλως ὀρθὴν ταύτην γνώμην τοῦ δι' ἀθρόας προσαγωγῆς αὐτῶν τῶν ἐν τῷ τόπῳ γενομένων πολυτίμων εὐρημάτων, ὅσα παρὰ τὸν ὑπ' αὐτοῦ ἀναφερόμενον Ἀπόλλωνα τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶναι χαρακτηριστικὰ τῆς ποικιλιωτάτης, πρωτοτυπώτερας τε καὶ ἀντιγραφικῆς, τοῦ Τραλλιανοῦ ἐργαστηρίου δράσεως.

Ἐκτενέστερον εἶχε πρότερον χαρακτηρίσει τὸ Τραλλιανὸν ἐργαστήριον ὁ W. Klein Gesch. gr. Kunst III (1907), 151-153, ἀλλὰ καὶ οὗτος θεωρεῖ τὰς Τράλλεις ὡς ἐργαστήριον ἐξαρτώμενον οὐχὶ μόνον ἐκ Περγάμου, ἀλλὰ καὶ ἐκ Ρόδου, ὅπερ δὲν μοι φαίνεται ὅτι δύναται τις νὰ ἀποδείξῃ, ἐὰν ἀπομακρύνῃ τὸ ἐσφαλμένως ὡς αὐτὰπόδεικτον λαμβανόμενον ἐπιχείρημα τῆς ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς Ροδιακῆς τέχνης κατασκευῆς τοῦ Φαρνεσείου ταύρου, ἀπλῶς καὶ μόνον, διότι οὗτος ἰδρύθη ἐν Ρόδῳ.

Διὰ βραχυτάτων ἀλλ' ὀρθῶς ἐχαρκτήρισε τὰς Τράλλεις ὡς σημαντικὸν κέντρον τῆς τέχνης τῶν Διαδόχων ἡδη ὁ Sal. Reinach ἐν BCH VI 1882, 176 ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς δημοσιεύσεως τῆς κεφαλῆς τῆς Μαινάδος ἢ Ἀριάδνης (πρβ. ἀνωτ. σελ. 67 εἰκ. 5-6 ὡς μανθάνω νῦν παρὰ τοῦ

Frickenhauß καὶ τοῦ Buschor γύψινον ἐκμαγεῖον τῆς ἀπολεσθείσης κεφαλῆς εὑρίσκεται ἐν τε τῷ ἀρχαιολογικῷ φροντιστηρίῳ τοῦ Würzburg καὶ ἐν τῷ Μουσείῳ ἐκμαγείων τοῦ Μονάχου).

Περὶ τοῦ ἐργαστηρίου τῶν Τράλλεων ὁμιλεῖ παρεμπιπτόντως καὶ ὁ Collignon: *Mélanges Perrot* 57 ἐ. *Monum. Piot X* ἐνθ' ἀν. καὶ ἐν *Statues funér. grecques* 180 ἐ. Περὶ τῆς ἀκμῆς τῆς πόλεως πρβ. καὶ Rayet et Thomas Milet et le golfe Latmique 57 ἐ.

Δὲν εἶναι δὲ πρὸς τὴν ὅλην ταύτην καλλιτεχνικὴν παράδοσιν ἄσχετον ὅτι καὶ ἐν ὑστέροις χρόνοις κατὰ τὴν μεγάλην τῆς Βυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς δημιουργικὴν περίοδον ὁ ἕτερος τῶν ἀρχιτεκτόνων τῆς Ἀγίας Σοφίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἀνθέμιος ἦτο Τραλλιανός, τῆς παλαιᾶς ἐκείνης καλλιτεχνικῆς ἀκμῆς ἀπαύγασμα καὶ οἰονεὶ ἀντίστοιχος πρὸς τοὺς ἀρχαίους αὐτοῦ συμπολίτας τὸν Μενεκράτη καὶ τὸν Ἀργέλιον. Ὁ Ἀργέλιος εἶναι γνωστός ὡς οἰκοδομῆσας Ἰωνικὸν ναὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Τράλλεσι καὶ ἄλλως ὡς ἀρχιτεκτονικὸς συγγραφεὺς διαπρέφας, ἰδίᾳ δὲ διὰ τὸ περὶ τοῦ Κορινθιακοῦ ρυθμοῦ σύγγραμμα αὐτοῦ. Ἐν τῇ οἰκοδομίᾳ τῶν ναῶν ὁ Ἀργέλιος προετίμα τοῦ Δωρικοῦ ρυθμοῦ τὸν Ἰωνικόν. (Πρβ. Vitruv. de archit. VII praef. 12. IV, 3, 1. Brunn *Kunstlergesch.* II 342. Springer-Wolters *Kunsgesch. des Altert.* 377-379, ἐνθα προκρίνεται ἡ γραφὴ τοῦ ὀνόματος Ἀρχέσιος, ἣτις ἠκάσθη ὑπὸ τοῦ Rose ἐκ τῆς ἐν τῷ ἐτέρῳ τῶν χωρίων τοῦ Βιτρούβιου (IV, 3, 1) ἀπαντώσης ἐσφαλμένης: *Tarchesius*. ἰδὲ Pauly RE² II 548 (O. Puchstein). 1169 (Fabricius) Τὴν γραφὴν Ἀργέλιος τηρεῖ ὁ H. Thiersch ἐν Thieme-Becker *Lexikon der bildenden Künstler* II, 90). Καὶ τὸ γεγονός ὅτι ὁ Ἀργέλιος οὗτος δὲν ἦτο μόνον ἱκανὸς ἀρχιτέκτων, ἀλλὰ καὶ εἰδικὸς συγγραφεὺς, δεικνύει ὅτι τὸ περιβάλλον, ἐν ᾧ ἔζη καὶ ἔδρα, ἠνύθει τοιαύτην τινὶ δράσει καὶ ἐνέπνεε τὸν ἄνδρα πρὸς ἀνωτέραν πνευματικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν ἀσχολίαν.

Νομίζω ὅτι ἡ μέχρι τοῦδε, καίπερ μακρὰν πάσης συστηματικῆς ἐξετάσεως, περὶ τοῦ ἐργαστηρίου τῶν Τράλλεων γενομένη παρέκβασις εἶναι

ἱκανὴ ὅπως παραστήσῃ τὴν τε ἔκτασιν καὶ τὴν πολυμέρειαν τοῦ καλλιτεχνικοῦ τούτου κέντρου, ἐκ τοῦ ὁποίου προέρχεται καὶ τὸ ἄγαλμα τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς.

Ἡ ἐν ἀρχῇ γενομένη σύγκρισις τῶν δύο ἀντιτύπων, τοῦ τε ἐν Σμύρνῃ καὶ τοῦ ἐν Ῥώμῃ, καθώρισε τὴν ἀξίαν ἑκατέρου. Τὸ Τραλλιανὸν φαίνεται κατασκευασθὲν ἐν τῇ ὑστέρᾳ Ἑλληνιστικῇ λεγομένῃ περιόδῳ, ὅτε ἤκμαζεν ἡ δρᾶσις τοῦ ἐργαστηρίου.

Ἄλλ' ἤδη προέχει τὸ ζήτημα τῆς χρονολογικῆς κατατάξεως τοῦ πρωτοτύπου τῶν ἀγαλμάτων τούτων ὡς καὶ τῆς πιθανωτάτης αὐτοῦ ἐρμηνείας.

Ὅπως ἤδη ὁ Amelung ὀρθῶς περετήρησε δημοσιεύων τὸ Παμφίλειον ἀντίτυπον ἢ ἐργασία τοῦ τε χιτῶνος καὶ τοῦ ἱματίου, αἱ ἀναλογίαι τοῦ κορμοῦ καὶ ὁ τύπος τῆς κεφαλῆς φέρουσι πρὸς τὸ δεύτερον ἡμῖς τοῦ 5^{ου} π. Χ. αἰῶνος καὶ δὴ καὶ πρὸς τὸν κύκλον τοῦ πλαστικοῦ κόσμου τοῦ Παρθενῶνος, μεθ' οὗ πολλὰ τὰ κοινὰ ἔχουσι τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος ἀγάλματα (*Röm. Mitt.* XVI 1901, 22. 24 ἐ. Arndt εἰς πίν. 358-9 τῶν *Denkmäler* τοῦ Bruckmann).

Ἦδη ἀπὸ τῆς πρώτης ὀψεως ἡ διάθεσις τοῦ ἱματίου τοῦ καλύπτοντος τὸ κάτω ἡμῖς τοῦ σώματος καὶ τοῦ ὀλισθαίνοντος πρὸς τὸν δεξιὸν ὦμον χιτῶνος ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην τὸ περίφημον σύμπλεγμα τῶν ἐκ τοῦ ἀνατολικοῦ αἵτου τοῦ Παρθενῶνος προερχομένων, ἀποκειμένων δὲ νῦν ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μουσείῳ Μοιρῶν, μάλιστα δὲ τὴν ἀνακεκλιμένην ἐξ αὐτῶν, ἡ ὁποία νομίζει τις ὅτι ἠγέρθη καὶ ἵσταται πρὸ ἡμῶν (πρβ. προχείρους ἀπεικονίσεις Brunn-Bruckmann ἀρ. 186. *Bulle Der schöne Mensch* 2 Taf. 177. *Winter Kunstgeschichte in Bildern*. I 2 *Altertum* 270, 2. A. Smith *Sculptures of the Parthenon* πίν. 5. M. Collignon *Le Parthénon* (1912) πίν. 51. Μικρὰ ἐκδ. (1914) πίν. 15. Διώνην καὶ Ἀφροδίτην καλεῖ τὸ σύμπλεγμα τῶν δύο ὁ Lechat Phidias (1924) 113.

Ἡ τεχνικὴ συγγένεια τῶν ἡμετέρων ἀγαλμάτων καὶ τῆς ἀνακεκλιμένης Μοίρας δὲν εἶναι μόνον ἐν γενικαῖς γραμμαῖς καταφανής, ἀλλὰ φθάνει εἰς λεπτομερείας ἐξεργασίας καὶ συνθέσεως, οἷα ἡ διατύπωσις τοῦ χιτῶνος καὶ τῆς πτυχώσεως

αὐτοῦ, ἡ ὑπ' αὐτὸν διαφάνεια τοῦ στήθους, τὸ μεταξὺ τῶν μαστῶν τρίγωνον τῆς πτυχώσεως, ἡ κατολισθησις τοῦ χιτῶνος πρὸς τὴν κλίσιν τοῦ κορμοῦ, ἡ τοῦ παχέος ἱματίου τέλος χρησιμοποίησις καὶ ὁμοία ἐκμετάλλευσίς τῶν πτυχῶν αὐτοῦ καὶ ἡ ἀντίθεσις πρὸς τὸ λεπτὸν χιτῶνα, τὴν ὁποίαν τοςάκις ἐτονίσσαμεν καὶ ἡ ὁποία ἐν τῷ δευτέρῳ ἡμίσει τοῦ 5^{ου} αἰῶνος ἔφθασε τὴν ὀργανικωτάτην αὐτῆς διατύπωσιν, ἐκ τῆς ὁποίας πλουσίως ἤντλησαν καὶ οἱ μετέπειτα αἰῶνες ἄλλοτε ἄλλως διαμορφοῦντες τὰ ἄφθονα ἐκείνης θέματα (πρβ. Hekler Röm. weibliche Gewandstatuen (Münchener arch. Studien) 116. 119-121).

Τὴν ἀντίθεσιν ταύτην τῶν ὑφασμάτων καὶ τὴν καλλιτεχνικὴν αὐτῆς ἐκμετάλλευσιν εὐρίσκομεν ἤδη παλαιότατα ἐν τῇ Ἑλληνικῇ πλαστικῇ καὶ ἐν τῇ ἀγγειογραφίᾳ. Ἀλλ' ἀπὸ τῶν Σελινουντίων μετοπῶν καὶ τῆς Ἡρας τοῦ Σαμίου Χεραμύου καὶ τῶν ἄλλων συγγενῶν καὶ συγχρόνων ἔργων μέχρι τῶν περὶ τὰς Κόρας τοῦ μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως χρόνων ἔχει ἤδη νίνει μέγα πρὸς τὰ πρόσω βῆμα, ἀπ' αὐτῶν δὲ μέχρι τοῦ κύκλου τοῦ Παρθενῶνος καὶ ἰδίᾳ τῶν ἐναετίων αὐτοῦ ἡ τε καλλιτεχνικὴ σύλληψις τοῦ ἐνδύματος ὡς πλαστικοῦ θέματος καὶ ἡ δεξιότης περὶ τὴν ἐκτέλεσιν καὶ ἀπόδοσιν τῆς διαφόρου φύσεως τοῦ ὑφάσματος ὡς καὶ ἡ αἰσθητικὴ αὐτοῦ ἐναρμόνισις ἐν τῷ συνόλῳ ἔχουσι φθάσει ὄντως εἰς ἀνυπερβλήτον ὕψος. Τὴν αὐτὴν πορείαν διαισθανόμεθα ἐπιτελεσθεῖσαν καὶ ἐν τῇ γραφικῇ διὰ τῶν ἀνεπαρκῶν καὶ ἀμυδρῶν ἀπηχήσεων τῆς ἀγγειογραφίας ἀπὸ τῶν πρωταττικῶν ἀγγείων μέχρι τοῦ Εὐφρονίου καὶ τοῦ Δούριδος καὶ τοῦ Βρύγου καὶ ἔκτοτε μέχρι τοῦ Μειδίου καὶ τῶν ὁμοίων αὐτῶ ἀγγειογράφων. Καὶ ἐν τῇ παλαιότερᾳ τέχνῃ χρησιμοποιεῖται τὸ ἐνδυμα ὅπως ἐνισχύσῃ τὸ πλαστικὸν σύνολον, ἀλλ' ἡ προσαρμογὴ αὐτοῦ εἶναι συμβατικὴ καὶ βεβιασμένη καὶ τυπικὴ, μέχρις οὗ καταστῇ τοῦτο ὀργανικὸν μέρος τοῦ θέματος καὶ ἀποκτήσῃ αἰσθητικὴν ὀντότητα, ἡ ὁποία χωρὶς νὰ ἐπικρατῇ συνεργάζεται καὶ συνοδεύει τὸ σῶμα καὶ οἶονεῖ συγχωνεύεται μετ' αὐτοῦ, παρέχουσα καὶ λαμβάνουσα ζωὴν. Ἡ εὐστοχος παρατήρησις τοῦ Petersen Kunst des Phidias 131 περὶ τῆς ἀνακεκλιμένης Μοίρας τοῦ ἀετώματος τοῦ Παρθε-

νῶνος ἰσχύει περὶ παντὸς συγγενοῦς ἔργου τῆς περιόδου ἐκείνης «Der Körper, λέγει ὁ P., ist so voll blühendsten Lebens, so frisch und warm, wie Marmor sein kann, und die Falten, die kräftigen des Mantels, wie die feinen des Untergewandes, umspielen die Formen mit tausendfacher Bewegung, besonders über Schoss und Busen, gleich wie leise zitternde Wellen durchsichtigen Wassers über hell leuchtendem Grunde».

Πρβ. καθόλου περὶ τῆς τέχνης τῆς περιόδου ταύτης ἐκτὸς τῆς παλαιότερας βιβλιογραφίας τελευταῖον τὴν ὥραίαν ἀνάλυσιν τοῦ von Salis Die Kunst der Griechen² 78 ἐ. 122 ἐ. κ.κ., ἰδίᾳ δὲ περὶ τῶν ἐναετίων Kekule von Stradonitz Über eine weibliche Gewandstatue aus der Werkstatt der Parthenongiebelfiguren 18. Schrader Phidias 263 ἐ. Lechat Phidias 66 ἐ. 77 ἐ.

122 ἐ. Δὲν εἶδον ἀκόμη τὸ βιβλίον τοῦ Hekler Die Kunst des Phidias (1924), περὶ οὗ πρβ. G. Lip-pold Deutsch. Liter. Zeit. 1925, 360.

Ποικίλοι βεβαίως παράγοντες συνετέλεσαν εἰς τὴν νέαν ταύτην διαμόρφωσιν καὶ τὴν ἐπὶ τὸ φυσικώτατον διατύπωσιν τῶν πλαστικῶν ἔργων, ἀλλ' ὁ κυριώτατος εἶναι ἡ ἐξέλιξις αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου καθ' ὅλου καὶ ἡ ἀνάπτυξις αὐτοῦ τοῦ καθ' ἡμέραν βίου ἐπὶ τὸ καλαισθητικώτερον καὶ ἡ τοῦ ὅμματος τοῦ καλλιτεχνικοῦ ἄσκησις καὶ ἐκλέπτυνσις ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ὅλου ψυχικοῦ καὶ πνευματικοῦ ἀναβαπτίσματος τοῦ συντελουμένου διὰ τε τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν ἱστορικῶν μεγαουργημάτων, πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἡ διὰ τῆς μακρᾶς ἀσκήσεως καλλιτεχνικοῦ βίου ἀποκτηθεῖσα δεξιότης. Ὅτι δὲ καὶ μεταξὺ τῶν τεχνῶν θὰ ὑπῆρχέ τις ἀλληλοδράνεια καὶ ποιά τις τάσις πρὸς μίμησιν ἐντὸς τῶν ὑπὸ τῆς φύσεως ἐκάστης τέχνης διαγεγραμμένων ὁρίων δὲν εἶναι βεβαίως ἀφύσικον, ἀλλὰ ἀμφίβολον εἶναι ἂν πρέπει νὰ δεχθῶμεν τὴν ἐπίδρασιν ταύτην, ἰδίᾳ δὲ τῆς γραφικῆς ἐπὶ τὴν πλαστικὴν, ἐν πολὺ ἐκτεταμένῳ μέτρῳ, ὅπως προσεπάθησε νὰ παραστήσῃ ὁ Schroeder τελευταῖον καὶ ἐν Jahrbuch des Instituts XXX 1915, 95 ἐ. πρβ. Körte Jahrbuch XXXI 1916, 278. 280 ἐ.

Ἐκ τῆς πρὸς τὰς «Μοίρας» παραβολῆς τῆς

τέχνης τῶν ἡμετέρων ἀγαλμάτων ὁρμώμενός τις δύναται, ὡς ἔπραξεν ἤδη καὶ ὁ Amelung, κατ' αὐτὸν δὲ καὶ ὁ Arndt, νὰ προσκομίσῃ καὶ ἄλλα παραδείγματα τεχνικῶς συγγενῆ. Ἐξ αὐτῶν τῶν ἀετωμάτων προστίθεται ἡ Ἴρις τοῦ δυτικοῦ (πρβ. Sauer Jahrb. 1908, 101), ὁ γυναικεῖος κορμὸς C τοῦ αὐτοῦ δυτικοῦ. Ἐξ ἄλλων δὲ ἔργων ὁ νεωστὶ δικαίως ὑπὸ τοῦ Schroeder ἐξαρθεῖς (Jahrb. 1915 σ. 123 πίν. 2) Βερολίνιος κορμὸς τοῦ Διονύσου. Ἐκτὸς τῆς τεχνικῆς συγγενείας πλησιάζουσι καὶ κατὰ τὸ σχῆμα πρὸς τὰ ἡμέτερα ἀγάλματα ἡ ἐν Βερολίῳ ἐκ Βενετίας Ἀφροδίτη, ἡ ὑπὸ τοῦ Kekule τὸ πρῶτον δημοσιευθεῖσα (Über eine weibliche Statue aus der Werkstatt der Parthenongiebel) τελευταῖον δὲ ὑπὸ τοῦ Frickenhaus Jahrb. XXVIII 1913 341 ἐ. θεωρηθεῖσα ὡς ἀντίγραφον τῆς ἐν Ἡλιδι χρυσελεφαντίνης Ἀφροδίτης τοῦ Φειδίου. (Πρβ. τὰς ἀντιρρήσεις τοῦ Schroeder ἐνθ' ἀν. σ. 99 ἐ, ὁ ὁποῖος στηριζόμενος καὶ εἰς τὸν Amelung Bonn. Jahrbücher 101 (1897) 157 καὶ Röm. Mitt. XV 1901 26 Anm. 1 ἀποφαίνεται ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀναμεταφράσῃ τις τὴν Βερολινίαν Ἀφροδίτην εἰς χρυσὸν καὶ ἐλέφαντα. Παρ' ὅλας τὰς τεχνικὰς ἐνστάσεις εἶναι ἐν τούτοις ἀκόμη τολμηρὸν νὰ ἀποφαίνηται τις μετὰ μεγάλης βεβαιότητος περὶ ζητημάτων, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι ἐν πάσει ἐναργεῖα γνωστὰ εἰς ἡμᾶς.

Πρὸς τούτοις εἶναι σημαντικὸν τὸ ἐξ Ἡλιδος ἀγαλμάτων, τὸ ὁποῖον δημοσιεύει ὁ Frickenhaus. Πρβ. Körte Jahrbuch 1916. 28 ἐ. καὶ τοῦ Schradder Phidias 71 ἐ.

Ἡ Βερολινία Ἀφροδίτη προέρχεται βεβαίως ἐκ τοῦ αὐτοῦ καλλιτεχνικοῦ κύκλου, ἐξ οὗ καὶ τὸ πρωτότυπον τοῦ κορμοῦ τῶν Τράλλεων, ἀλλὰ τὸ σχῆμα αὐτῆς διαφέρει, καθ' ὅσον ἔχει τὸν ἀριστερὸν πόδα ὀλίγον ὑψωμένον καὶ πατοῦντα ἐπὶ χελώνης, τοῦτο δὲ εἶναι αἰτία διαφόρου διατάξεως τοῦ ἱματίου, τὸ ὁποῖον δὲν καλύπτει ὁλόκληρον τὸ δεξιὸν σκέλος, ἀλλὰ φθάνει ὀλίγον κάτω τοῦ γόνατος καὶ ἐκεῖθεν ἀνέρχεται πρὸς τὸν ἀριστερὸν μηρόν, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου καὶ πίπτει, καταλείπον ἀκάλυπτον τὴν ἐν μόνῃ τῷ χιτῶνι προβαλλομένην κνήμην. Ὡσαύτως δὲν ἔχει ἄνω τὸ ἱμάτιον τὴν παχεῖαν πολύπτυχον τύλην. Ὁμοῖος εἶναι πρὸς τὰ

ἀγάλματα ἡμῶν ὁ χιτῶν καὶ ὁ σχηματισμὸς τοῦ ἀποπτύγματος, θὰ ἦτο δὲ ὁμοία πάντως καὶ ἡ ἐξεργασία, ἂν ἡ κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο φθορὰ τῆς ἐπιφανείας τοῦ καλλίστου ἔργου δὲν καθίστα δυσχερῆ τὴν παραβολήν. Ἡ κατὰπτωσις τοῦ χιτῶνος κάτω ὑπὸ τὸ ἱμάτιον κατ' εὐθείας πτυχᾶς εἶναι πρὸς τὴν τοῦ Τραλλιανοῦ κορμοῦ.

Τὴν αὐτὴν περίπου σχέσιν πρὸς τὸν τύπον τῶν Τράλλεων ἔχει καὶ ὁ ἐν πολλοῖς ἀντιγράφοις γνωστός τύπος τῆς λεγομένης Εὐτέρπης τῆς Νεαπόλεως, τοῦ ὁποῖου καλὸν ἀντίγραφον, εὕρισκετο, ὡς εἶπον, καὶ ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ σχολῇ· πρβ ἀνωτ. σ. 68 ἐ. (εἰκ. 7-8).

Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ τύπῳ τούτῳ, ὁ ὁποῖος ἀναμφιβόλως ἐκ τῆς αὐτῆς καλλιτεχνικῆς κατευθύνσεως κατάγεται, δὲν παρατηροῦμεν ταυτότητα τοῦ σχήματος, ἀλλὰ μόνον συγγένειαν. Καὶ ἐνταῦθα ὁ ἄνω κορμὸς προβάλλει ἐν χιτῶνι λινῷ ὁμοίως ἀποδιδόμενῳ, ἀλλὰ τὸ ἱμάτιον καλύπτει ὅλον σχεδὸν τὸν κάτω κορμὸν ἀπὸ τῆς γλουταίας χώρας καὶ ἀνερχόμενον πρὸς τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν ἄνευ πολὺ βαθείας πτυχώσεως καὶ τύλης ἄνω, ἀφήνει νὰ καταπέσῃ ἐπὶ τοῦ ἄρ. μηροῦ καὶ μέρους τῆς κοιλίας τὸ ἄκρον τοῦ ἱματίου, σχηματιζομένου οὕτω τριγωνικοῦ τινὸς ἀποπτύγματος. Ὡσαύτως εἶνε χαρακτηριστικὴ ἡ διασταύρωσις τῶν σκελῶν καὶ ἡ πρὸς τὰ ἀριστερὰ μεγάλη κλίσις τοῦ σώματος ἡ προκαλοῦσα τὸ στήριγμα.

Εἰς τὴν αὐτὴν σειρὰν, ἀλλὰ μετὰ ταυτότητος σχεδὸν τοῦ σχήματος ἀνήκουσι καὶ τὰ ἀγάλματα τῶν μεγάρων Valentini, Odescalchi καὶ Lanzaroni τῆς Ῥώμης, τὰ ὁποῖα εἰς τὸν Ἀγοράκριτον ἀποδίδων ἀναφέρει ὁ Furtwängler Meisterw. 654· πρβ. Arndt-Amelung Einzelaufn. 1161 καὶ Arndt εἰς Bruckmann's Denkm. 538-539). Ἄλλο ἀντίγραφον ἀναφέρει ὁ Amelung ὡς εὕρισκόμενον ἐν τῷ δημοσίῳ κήπῳ τοῦ Frascati, ὁμοῖον δὲ φαίνεται καὶ τὸ παρὰ Clarac Mus. de sculpture (= Reinach Rép. stat. I) 981, 2519c ἀπεικονιζόμενον ἐκ τῆς συλλογῆς Pamfili. Τοῦ αὐτοῦ δὲ τέλος καλλιτεχνικοῦ κύκλου ἔργον θεωρεῖ ὁ Arndt καὶ τὸ ἐν Villa Albani ἄρ. 612 ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος μετὰ κεφαλῆς τοῦ Λυκείου, τὸ ὁποῖον ἐν τῇ στάσει τῶν ποδῶν εἶναι ἡρεμώτερον τοῦ Παμφιλείου καὶ τοῦ Τραλλιανοῦ. Ὡσαύτως ὁμοῖον,

ἀλλ' ἄνευ ζώνης τοῦ χιτῶνος, εἶναι καὶ τὸ ἀγάλμα τῆς παλαιᾶς συλλογῆς Ludovisi (Schreiber Die antiken Bildwerke der Villa Ludovisi n° 112), τοῦ ὁποῦ ἀπεικονίζει ἰχνογράφημα ὁ Amelung σ. 28 καὶ τοῦ ὁποῦ ἡ ὀνομασία Ἀφροδίτη καθίσταται πιθανωτάτη ἐκ τινος χαλκοῦ ἀγαλματίου τοῦ Βρεττανικοῦ μουσείου ἐκ Παραμυθιάς προερχομένου καὶ φέροντος περιστερὰν (Walters BMC Bronzes n° 279 pl. vi).

Ἀλλὰ πάντα τὰ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος ἀγάλματα ταῦτα, διὰ τῶν ὁποίων εἰργάσθη ὁ Amelung δὲν παρέχουσιν ἀκριβῆ ἀντίγραφα τοῦ τύπου Pamfili—Τράλλεων, ἀλλὰ κατὰ τὸ πλεῖστον μᾶλλον ἀπηχῆσεις καὶ συγγενεῖς καλλιτεχνικοὺς τύπους. Διὰ τοῦτο νομίζω ὅτι πρέπει νὰ τραπῶμεν καὶ ἄλλην ὁδὸν πρὸς παρακολούθησιν τοῦ τύπου. Ἦδη ὁ Pallat δημοσιεύων τὰ λείψανα τῆς ζωφόρου τοῦ Ἐρεχθείου ἐν Antike Denkmäler II πίν. 31—34 παρετήρησε περὶ τοῦ ἀναγλύφου πίν. 33, 17 ὅτι ἔχει μεγίστην ὁμοιότητα πρὸς τὴν ἐν Βερολίνῳ μεγάλην «Φειδιακὴν» Ἀφροδίτην, ὃ δὲ Kekule von Stradonitz ἐδέχθη τὴν παρατήρησιν ἐν τῇ Griechische Skulptur * (1922) 107, ἐνθα καὶ ἀπεικονίζεται τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀνάγλυφον· πρβ. Pallat καὶ ἐν Amer. Journ. of Arch. XVI 1912, 174 ε.

Τὸ αὐτὸ πρότυπον φαίνεται ὅτι ἔχει ὑπ' ὄψει αὐτοῦ ὁ τεχνίτης καὶ ἐν τῷ ὀλίγον παρηλλαγμένῳ τεμαχίῳ 31, 17. πρβ. Bruckmann πίν. 33, δεξιὰ. Ἦδη δὲ ὁ Pallat παρετήρησεν ἐν τῷ κειμένῳ τῶν Ant. Denkmäler ὅτι ἡ ἐξεργασία δεικνύει τὸν τεχνίτην ὡς τὸν αὐτὸν πρὸς τὸν τοῦ συμπλέγματος 33, 16. Πρὸς τὸν τύπον τοῦτον συγγενεῦει ἀναμφισβητήτως καὶ τὸ ἐν Βερολίνῳ ἀγαλμάτιον Bruckmann πίν. 673 ἀριστερὰ μετὰ βιβλιογραφίας ἐν τῷ κειμένῳ. Ὡσαύτως δὲ κατὰ τὸ πρότυπον τῆς Τραλλιανῆς καὶ Pamfili ἐγένετο καὶ τὸ ἐν Φραγκφούρτῃ ἀγαλμάτιον Reinach R. S. IV, 417, 6=423, 3, τὸ ἀπεικονισθὲν ἔπειτα καὶ ἐν τῷ κειμένῳ εἰς Bruckmann πίν. 673 ἀρ. εἰκ. 2. Τὸ ἀγαλμάτιον τοῦτο εἶναι ἀδέξιος σμίκρυνσις Ρωμαϊκῶν χρόνων τοῦ μνημειώδους τύπου Doria-Τράλλεων, τοῦ ὁποῦ παρεγνωρίσθη τελείως ἡ πτύχωσις τοῦ τε χιτῶνος καὶ τοῦ ἱματίου. Τὸ πῆλινον εἰδῶλιον Castellani (Bruckmann αὐτ. κείμεν. εἰκ.

1) διὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἱματίου συνδέεται πιθανῶς πρὸς ἄλλον συγγενῆ μὲν, ἀλλὰ πῶς διάφορον τύπον Ἐκτὸς τούτου νομίζω ὅτι ἡ ζωφόρος τοῦ Ἐρεχθείου παρέχει ἐν τῷ ἐν πίν. 33, 16 ἀναγλύφῳ συμπλέγματι τῆς ἐν Ant. Dekm. δημοσιεύσεως τοῦ Pallat καὶ τοῦ τύπου Doria-Τράλλεων ἀντίγραφον (πρβ. Bruckmann πίν. 33 ἀριστερὰ. Amer. Journ. of Arch. 1912, 186. Blümel Zwei Strömungen in der att. Kunst des V Jahrh. 20). Ἐν τῷ συμπλέγματι εἰκάζεται ὡσαύτως Δημήτηρ καὶ Κόρη. Ὁ τύπος Doria-Τράλλεων διαφαίνεται σαφῶς ἐν τῇ ἀριστερᾷ γυναικείᾳ μορφῇ, ἣτις σπεύδει μετὰ τῆς ἄλλης πρὸς δεξιὰ. Ἡ ὁμοιότης παρὰ τὸ ἄζωστον τοῦ χιτῶνος καὶ τὴν ἐκ τῆς φορᾶς τῆς μορφῆς παραγομένην διάφορον πτύχωσιν εἶναι κατὰ τοῦτο πολύτιμος, καθ' ὅσον διδάσκει τὴν ἐν τῷ καλλιτεχνικῷ θησαυρῷ, ἐξ' οὗ ἠντλησεν ὁ συνθέσας τὴν ζωφόρον τοῦ Ἐρεχθείου παράλληλον ὑπαρξίν τῶν δύο τύπων, τῆς τε Βερολινίας Ἀφροδίτης καὶ τῆς Τραλλιανῆς. Εἶναι δὲ πρὸς τούτοις διδακτικὴ καὶ διὰ τὴν φανεράν καὶ ἀναμφισβήτητον ἐξάρτησιν τῆς ζωφόρου ἐκείνης ἐκ τῶν ἐτοιμῶν καὶ ἀπηρτισμένων πρωτοτύπων τῆς μεγάλης καλλιτεχνικῆς παραγωγῆς τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ 5ου αἰῶνος. Ἴσως δὲ οὕτως ἐνισχύεται καὶ ἡ ἐντύπωσις, τὴν ὁποίαν ἤδη ἐκ τῆς οἰκοδομικῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Ἐρεχθείου εἰχομεν σχηματίζει περὶ τῆς δευτερευούσης καλλιτεχνικῆς σημασίας καὶ τῆς ἐνιαίας μὲν, ἀλλ' οὐχὶ πρωτοτύπου συλλήψεως τῆς ζωφόρου ταύτης (Friedrichs-Wolters 812—820 σελ. 298). Ἀλλὰ καὶ ἡ ζωφόρος αὕτη ἀψευδῶς μαρτυρεῖ διὰ τούτου πόσον καὶ αὐτοὶ οἱ «λιθουργοὶ» ἦσαν ἐμπεποτισμένοι ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς τέχνης καθ' ὅλου καὶ ἦσαν δεκτικοὶ τῆς ἀκτινοβολίας τῶν μεγάλων δημιουργῶν.

Τὰ ἐν τῇ ζωφόρῳ τοῦ Ἐρεχθείου ἔργα μετὰ τὰς ἐπιγραφικὰς ἐρεῦνας τοῦ Washburn, τοῦ Frickenhaus (Amer. Journ. of Arch. 1906, 1 ε.) καὶ τοῦ Caskey (Athen. Mitt. XXXVI 1911, 317 ε.) καὶ τοῦ Dinsmoor (Amer. Journ. of Archaeol. 1921, 245 ε.) γινώσκομεν ὅτι εἶχον συντελεσθῇ τὸ θέρος τοῦ 407 π. Χ., ἔχομεν ἄρα τὸ κατώτερον χρονικὸν ὄριον, πρὸ τοῦ ὁποῦ ἐγένετο ἡ ἡμέτερος τύπος. Ἐκτὸς δὲ τοῦ τρόπου τῆς

καλλιτεχνικῆς συνθέσεως καὶ αὐτὸς ὁ ρυθμὸς τῶν ἐνδυμάτων καθ' ἑαυτὸν ἐξεταζόμενος δεικνύει ὅτι τὰ ἔργα ταῦτα τοῦ Ἑρεχθείου εἶναι νεώτερα τῶν ἐναετίων τοῦ Παρθενῶνος καὶ ἀπ' ἐκείνων ἐξηρημένα. Τελευταῖον ἐξήτασε λεπτομερέστερον τὰ ζητήματα ταῦτα ὁ Carl Blümel *Zwei Strömungen in der att. Kunst des V Jahrh.* (1924) 16 ἔ. 20 ἔ.

Ἀπὸ τε ἐπιγραφικῆς καὶ ἄλλης ἀπόψεως διδακτικῇ βεβαίως θὰ εἶναι ἡ παρεξέτασις τῆς ζωφόρου τοῦ Ἑρεχθείου πρὸς τὰς ἀρχιτεκτονικὰς ἐπιγραφὰς IG I 324 a-e, τὴν ὁποίαν ἀγγέλλει ὁ P. De la Coste-Messelière BCH XLVI 1922, 485 ἔ.· πρβ. BCH XLVII 1923, 506 σημ. 1.

Ἄλλ' ἀκόμῃ σπουδαιότερα φαίνεται ἡ ὁμοιότης, τὴν ὁποίαν εὗρισκω μεταξὺ τοῦ ἡμετέρου τύπου καὶ τοῦ ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ζωφόρου τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης συμπλέγματος δύο ἱσταμένων γυναικῶν, τῶν ὑπ' ἀριθ. 20 καὶ 21 ἐν ταῖς δημοσιεύσεσι τοῦ μνημείου. Πρβ. ἀπεικονίσεις τῆς ζωφόρου παρὰ Ross *Tempel des Nike Apteros* Taf. 11. 12, Le Bas *Voyage archéol. Architecture* pl. 9-10, *Ancient marbles* vol. IX pl. 7-10 διὰ τὰς ἐν Λονδίνῳ εὗρισκομένας πλάκας, Sauer ἐν *Aus der Anomia* (1890) 96 ἔ. μετὰ τοῦ πίνακος, (πρβ. καὶ Ἀρχ. Ἐφ. 1893 πίν. 8) Σβορώνῳ ἐν *Διεθν. Ἐφ. Νομ. Ἀρχ.* XIV 1912, 328 πίν. KA', Winter *Kunstgesch. in Bildern* 277. 3.6. Brunn-Bruckmann *Denkmäler* 1917. Τελευταῖον ἐκτενῶς διέλαβεν ὁ Blümel ἐν *Der Fries des Tempels der Athena Nike* (1923).

Τοῦ συμπλέγματος τούτου τὴν ὑπ' ἀριθ. 20 μορφήν ἡρμήνευσεν ἤδη πρὸ πολλοῦ ὁ Ross ἐνθ. ἀν. 13 ὡς Ἀσκληπιόν, ὁ δὲ Gerhard ἐν *Annali dell' Inst.* 1841 64 - *Abhandlungen* I 207 ὡς Διόνυσον, ὁρθῶς ὅμως ὁ Kekule ἀπέκρουσε τοῦτο ἐν *Balustrade der Athena Nike* 20 διὰ τὸ προφανὲς γένος τῶν παριστωμένων καὶ ἤκασεν ἐν τῷ ζεύγει τὴν Δήμητρα καὶ τὴν Κόρην ἢ τὴν Ἥραν καὶ τὴν Ἥβην. Ὁ Sauer ἐνθ' ἄνωτ. 104 προτιμᾷ τὴν προτέραν τῶν προτάσεων τοῦ Kekule, ἀκολουθεῖ δὲ αὐτῷ καὶ ὁ Σβορώνος ἐνθ. ἀν. 330.

Τὴν αὐτὴν ὀνομασίαν ἐπαναλαμβάνει διστάζων καὶ ὁ Blümel σελ. 19 ἔ. Φαίνεται δὲ πιθα-

νώτατον ὅτι ὄντως περὶ συμπλέγματος Δήμητρος καὶ Κόρης πρόκειται (πρβ *εἰκ. 25*).

Εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος σύμπλεγμα, ὅπωςδῆποτε καὶ ἂν ὀνομάσωμεν αὐτό, ἀποτελεῖται ἐκ γυναικείων μορφῶν, ἡ δὲ παρατήρησις τῆς ὁμοιότητος τοῦ τύπου τῶν μορφῶν τούτων πρὸς τὸν τύπον τῶν ἀγαλμάτων Pamfili-Τράλλων, τῶν ἀσφαλῶς ἐν τῷ Φειδιακῷ κύκλῳ παραχθέντων, χρονικῶς δὲ ἐλάχιστον ἢ οὐδόλως ἀπὸ τῶν ἀνατολ. ἐναετίων τοῦ Παρθενῶνος ἀφι-

25: Δημήτης καὶ Κόρη ζωφόρου Ἀθηνᾶς Νίκης.

σταμένων, διδάσκει ὅτι, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς φύσεως τῶν ἀγαλμάτων ἐκείνων ὡς ἔργων τῆς μεγάλης τέχνης, ἡ ζωφόρος τῆς Νίκης οὐσα μικρὸν διακοσμητικὸν πλαστικὸν ἔργον, ὅπως καὶ ἡ ζωφόρος τοῦ Ἑρεχθείου, προφανῶς ἐμπνέεται ὑπὸ τῆς μεγάλης τέχνης καὶ ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν δημιουργημάτων ἐκείνης. Ὁ Furtwängler ἄνευ τῆς παρατηρήσεως τοιούτων ὁμοιοτήτων εἰς μόνον τὸν ρυθμὸν τῆς ζωφόρου τῆς Νίκης ἀποβλέπων ἀποφαίνεται ἀδιστάκτως ὅτι ἡ ζωφόρος αὕτη

ἀνήκει εἰς νεωτέραν βαθμίδα τέχνης ἢ ἡ ζωφόρος τοῦ Παρθενῶνος, στηρίζεται δὲ ἐν τούτῳ εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν διατύπωσιν τοῦ ἐνδύματος, τὸ ὁποῖον ἐν τῷ ναῷ τῆς Νίκης εἶναι μᾶλλον προηγμένον ἢ ἐν τῇ ζωφόρῳ τοῦ Παρθενῶνος (Sitz. Ber. bayr. Akad. 1898, 386. Griechische Originalstatuen in Venedig. 10. S-B bayr. Akad. 1904, 301). Ἰδίᾳ δὲ παρατηρεῖ ὅτι αἱ ἡρέμα ἰστάμεναι ἐνδεδυμένοι μορφαὶ τῆς ἀνατολικῆς ζωφόρου τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης ἔχουσι στενωτάτην συγγένειαν πρὸς τὰς Κόρας τοῦ Ἐρεχθείου, εἶναι δὲ διὰ ταῦτα ὁ ναὸς τῆς Νίκης σύγχρονος μὲν ταῖς Κόραις, ἀλλὰ νεώτερος τῆς ζωφόρου τοῦ Παρθενῶνος (S - Ber. 1904, 384).

Οὐχὶ δ' ὅμως μόνης τῆς ζωφόρου, ἀλλὰ καὶ τῶν νεωτέρων ἐκείνης ἐναετίων τοῦ Παρθενῶνος εἶναι νεωτέρα ἢ ζωφόρος τοῦ ναοῦ τῆς Νίκης, ὅπως ἀδιάστως δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν στηριζόμενοι εἰς τὰς ἀνωτέρω μνημονευθείσας τυπολογικὰς ὁμοιότητας.

Ὁ Blümel ἐν τῇ μνημονευθείσῃ πραγματείᾳ αὐτοῦ σ. 41 προσπαθῶν νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἐν διαφόροις χρόνοις κατασκευὴν τῆς ζωφόρου τοῦ ναοῦ τῆς Νίκης, καταλήγει διὰ τὴν τλάκα σ, ἣτις περιέχει καὶ τὸ σύμπλεγμα 20. 21, εἰς τοὺς χρόνους μεταξὺ 451 καὶ 440 π. Χ. Ἀνεξαρτήτως τοῦ ὁρθοῦ ἢ ἐσφαλμένου τῶν τολμηρῶν εἰκασιῶν τοῦ Blümel ὡς πρὸς τὴν κατανομήν τῶν πλακῶν τῆς ζωφόρου εἰς τρεῖς χρονικῶς κεχωρισμένας ομάδας, οὐχὶ μόνον δὲν φαίνεται ἀποδεκτὴ, ἀλλὰ καὶ ὅπως ἀπροσδόκητος εἶναι ἡ γνώμη αὐτοῦ ὅτι «πᾶσα ῥυθμικὴ συγγένεια τῆς ζωφόρου τῆς Νίκης πρὸς τε τὴν ζωφόρον καὶ τὰ ἐναέτια τοῦ Παρθενῶνος ὡς καὶ τὴν ζωφόρον καὶ τὰς Κόρας τοῦ Ἐρεχθείου πρέπει νὰ ἀποκρουσθῇ ἄνευ ὅρων». Εἶναι κατὰ μέγεθος τόσον διάφορα τὰ παραβαλλόμενα, ὥστε εἶναι δύσκολον νὰ διεξαγάγῃ τις λεπτὰς ῥυθμικὰς συγκρίσεις καὶ δὴ καὶ παραβολὰς ἐξεργασίας ἐνδυμάτων ἐν ὅπως διαφόρῳ κλίμακι παρισταμένων. Ἄλλ' ἐκτὸς τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου λόγου τοῦ μεγέθους, εἶναι ἀνάγκη νὰ ληθῇ σοβαρῶς ὑπ' ὅψιν καὶ ὁ βαθμὸς τῆς διατηρήσεως τῶν ἀναγλύφων τῆς τε ζωφόρου τῆς Νίκης καὶ τῆς ζωφόρου τοῦ Ἐρεχθείου. Ὑπὸ τοιούτους ὅμως ὁρους μόνον εἰς γενικὴν σχηματικὴν σύγκρισιν ἐπι-

τρέπεται νὰ προβῶμεν, διότι πᾶσα ἄλλη ἔρευνα, ὅταν ἐλλείπωσι τὰ ἀναγκαιότατα τῆς μελέτης στοιχεῖα καὶ δὴ καὶ τὸ ἰσοδύναμον τῶν ἐξεταζομένων μνημείων, λαμβάνει μορφήν ὅπως ὑποκειμενικὴν.

Ἄξιον μνείας εἶναι ἐν τῇ σειρᾷ ταύτῃ καὶ τὸ ἐκ Παμνοῦντος γνωστὸν ἀνάγλυφον τὸ ἀποκείμενον ἐν τῇ Γλυπτοθήκῃ τοῦ Μονάχου ὑπ' ἀριθ. 198 (Furtwängler Beschreibung der Glyptothek 169 ἀρ. 198. Wolters Führer durch die Glyptothek εἰκ. 198. Sauer Ἀρχ. Ἐφ. 1893, 38 παρ. 9. πίν. 1), ἐφ' οὗ παρίστανται αἱ δύο Ἐλευσινιακαὶ θεαί· ἡ δεξιὰ τούτων ἢ Κόρη ἔχει παρεμφερῆ πρὸς τὸν ἡμέτερον τύπον τὴν ἀμφίεσιν, ἀλλ' ἄζωστον τὸν χιτῶνα. Τὸ ἀνάγλυφον εἶναι πάντως ἐξηρητημένον ἀπὸ τοῦ Φειδιακοῦ ἐργαστηρίου.

Ἀλλὰ καὶ τὸ πρὸς τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο ὁμοιότατον ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως ἀνάγλυφον, ὅπερ ἐδημοσίευσεν καὶ ὁ Sauer ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1893 πίν. 8, σελ. 35 ἐ. (Casson Cat. Acrop. Mus. II ἀρ. 1348)· παρέχει ἐν τῇ δεξιᾷ ἰσταμένην Κόρη συγγενέστατον πρὸς τὸ Τραλλιανὸν ἄγαλμα τύπον· ἡ διαφορὰ εἶναι ἐν τῇ διαθέσει τῆς πτυχώσεως τοῦ ἱματίου καὶ ἐν τῇ διαμορφώσει τῆς τύλης, ἐξ ἧς κρίνεται μέρος τοῦ ἱματίου ἐπὶ τῶν μηρῶν. Ὁ χιτῶν εἶναι ἄζωστος. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἀναγλύφῳ τούτῳ ἀκούομεν εὐκρινῶς τὴν ἀπήχησιν τῆς αὐτῆς καλλιτεχνικῆς γλώσσης καὶ τῆς αὐτῆς τυπολογικῆς συνθέσεως.

Ἄλλο σημαντικώτατον παράδειγμα τῶν τύπων τούτων τῆς Δήμητρος καὶ τῆς Κόρης εἶναι αὐτὸ τὸ ἐξ Ἐλευσίνος μέγα ἀνάγλυφον Δήμητρος, Τριπολέμου καὶ Κόρης, ἐφ' οὗ ἡ Κόρη καίπερ ἐν ἀναγλύφῳ καὶ κατὰ κρόταφον παριστωμένη ἐπιτρέπει ἀδιστάκτως νὰ ἀναγνωρίσωμεν τὴν ἀμφίεσιν αὐτῆς ὡς διατεταγμένην κατὰ τὸν τύπον ἡμῶν. Ὅτι δὲ ὁ τύπος οὗτος τῆς Κόρης ἦτο οὕτως εἰπεῖν πάγιος μαρτυρεῖται ἐμμέσως ἐκ τῶν Ἀθηναϊκῶν νομισμάτων τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων (Svoronos Trésor des monnaies d'Athènes πίν. 94, 16-18). Ἐπὶ τῶν νομισμάτων τούτων ἐκ τοῦ ζεύγους τῶν παριστωμένων Ἐλευσινίων θεαινῶν, ἢ μὲν δεξιὰ φέρουσα ἐν τῇ καθειμένη πρὸς τὰ πρόσω

δεξιᾷ στάχυν, στηριζομένη δὲ διὰ τῆς ἀρ. ἐπὶ σκήπτρου καὶ ἐνδεδυμένη ἐζωσμένον δώριον χιτῶνα εἶναι ἡ Δημήτηρ, ἡ δὲ ἀριστερὰ κρατοῦσα διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς ὀρθὴν δᾶδα, ἐν δὲ δεξιᾷ φέρουσα ἴσως φιάλην καὶ ἐνδεδυμένη χιτῶνα ἰωνικὸν ἐζωσμένον μετ' ἐλαφροῦ ἀποπτύγματος καὶ ἐπ' αὐτοῦ κατὰ τὸ κατώτερον ἥμισυ τοῦ σώματος ἱμάτιον κατὰ τὸν τύπον Doria-Τράλλεων, εἶναι ἀσφαλῶς ἡ Κόρη.

Ἀπὸ τῶν αὐτῶν προτύπων ἐμπνέεται καὶ τὸ πρὸ βραχέος χρόνου εὑρεθὲν ἐν Ἀθήναις (Παγκράτη) τεμάχιον ἀναθηματικοῦ ἀναγλύφου μετὰ Δήμητρος καὶ Κόρης τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ 5^{ου} αἰῶνος.

Ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως προέρχονται καὶ ἄλλα τινὰ παραδείγματα τοῦ αὐτοῦ τύπου διασωθέντα ἐπὶ ἀναθηματικῶν ἀναγλύφων, τὰ ὁποῖα κατέστησε νῦν γενικώτερον προσιτὰ τὸ καλὸν βιβλίον τοῦ O. Walter Beschreibung der Reliefs im kleinen Akropolismuseum in Athen (1923).

Τὸ ἀνάγλυφον ἀρ. 178 ἐν σ. 85 (εἰκ. ἐν σ. 85) παρέχει ζεῦγος γυναικῶν περίπου κατὰ τὴν ἐκ τῆς ζωφόρου τῆς Νίκης 20-21 γνωστὴν συμπλοκὴν μετὰ τῆς διαφορᾶς ὅτι ἡ δευτέρα στηρίζει τὸν ἀγκῶνα τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου τῆς πρώτης μορφῆς. Ὁμοία εἶναι ὅμως ἡ διάθεσις τοῦ ἱματίου καὶ τοῦ χιτῶνος τῆς δευτέρας γυναικὸς πρὸς τὸ Τραλλιανὸν σχῆμα καὶ τὸ τῆς Δήμητρος τῆς ζωφόρου τῆς Νίκης.

Ὁμοία διάθεσις ἱματισμοῦ παρατηρεῖται καὶ ἐν τῷ ἀναγλύφῳ 175, παρὰ τῇ δευτέρᾳ τῶν δύο ὀρχουμένων Νυμφῶν. Ὡσαύτως ἀναφέρω τὸ ἀναθηματ. ἀνάγλυφον 224, οὗ ἡ πρώτη ἀπ' ἀριστερῶν ἀντωπὴ ἰσταμένη γυνὴ ἔχει τὴν διάθεσιν τοῦ ἱματισμοῦ τῆς Τραλλιανῆς ἄνευ τινὸς ἀλλοιώσεως. Τοῦ αὐτοῦ τύπου εἶναι καὶ ἡ δεξιὰ ἀντωπὴ ἰσταμένη γυνὴ τοῦ ἀναγλύφου βάσεως 391, ἐν ἣ ὁ Walter εἰκάζει τὴν Φιλίαν, τὴν μητέρα τοῦ Διὸς Φιλίου (πρβ. Jahreshefte XIII Beibl. 232ε).

Εἰς τὴν αὐτὴν τυπολογικὴν οἰκογένειαν ἀνήκει, εἰ καὶ μετ' ἀζώστου τοῦ χιτῶνος, καὶ ἡ γυναικεία μορφή τοῦ ἀναγλύφου 446.

Ἀπωτέρα εἶναι ἡ ὁμοιότης τοῦ ἀναγλύφου 457. Παρ' αὐτῷ ὁ χιτῶν εἶναι ὑψηλότερον ἐζωσμένος, τὸ δὲ ἱμάτιον συσπειρᾶται κάτωθεν τοῦ ὀμφαλοῦ.

Ἐν τῷ ἀναγλύφῳ 479 (τοῦ 4^{ου} π. X. αἰῶνος)

τὸ ἱμάτιον συσπειρᾶται πολὺ ὑψηλὰ καὶ κάτωθεν ἀκριβῶς τῶν μαστῶν, ἀλλ' ἡ καθόλου διάθεσις τοῦ ἱματισμοῦ ὁρμᾶται προφανῶς ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ τύπου.

Ἄξιος προσοχῆς εἶναι καὶ ὁ τύπος τῆς Ἀθηνᾶς ὁ ἀπαντῶν ἐπὶ τοῦ γνωστοτάτου ἀναγλύφου τοῦ ἐπιστέφοντος τὴν ταμιακὴν λογοδοσίαν IG II ἀρ. 643· πρβ. Schoene Griech. Reliefs πίν. X ἀρ. 54. Friederichs - Wolters Gipsabgüsse 1158. Σβορώνου Τὸ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικὸν Μουσεῖον πίν. 203 (ἄνευ κειμένου).—Ὡς πρὸς τὸν τύπον τῆς Ἀθηνᾶς δύναται ἐν μέρει νὰ παραβληθῇ καὶ τὸ τεμάχιον ἀναθηματικοῦ ἀναγλύφου ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως παρὰ Walter Kl. Akropolismus. ἀρ. 44 τῶν περὶ τὸ 400 π. X. χρόνων. Ὡσαύτως ἀξία παραβολῆς διὰ τὴν ἀμφίεσιν εἶνε ἡ Ἀθηνᾶ τοῦ Ταραντίνου καλυκομόρφου κρατῆρος ἡ ἀπεικονιζομένη παρὰ Watzinger ἐν Jahreshefte XVI 1913, 173 εἰκ. 89 καὶ ἔχουσα ἐσταυρωμένους τοὺς πόδας.

Τὸ ἀνάγλυφον IG II 643 ἀνῆκον εἰς ἐπιγραφὴν, ἥς εἶναι ἀσφαλῶς εἰκασμένος ὁ ἄρχων Λάχης, ἔχει καὶ αὐτὸ ἀσφαλῆ τὴν χρονολογίαν ἥτοι τὸ ἔτος 400 π. X.

Εἶναι σημαντικὸν ὅτι παρόμοιος τύπος τῆς Ἀθηνᾶς εὐρίσκεται καὶ ἐπὶ Ἀθηναϊκῶν νομισμάτων τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων, τοῦτο δὲ ἐπιτρέπει νὰ εἰκασώμεν ὅτι ὁ χαρακτήρ τοῦ νομισματικοῦ τύπου εἶχεν ὑπ' ὄψει αὐτοῦ γνωστὸν πλαστικὸν τύπον οὐχὶ βεβαίως μόνον δι' ἀναγλύφου τινός, ἀλλὰ διὰ περιόπτου ἔργου τῆς μεγάλης τέχνης καταστάντα περίφημον, πιθανώτατα δὲ διασωθέντα ἐν τῇ Ἀθηνᾷ τοῦ Velletri. Τοῦ τύπου τούτου ἀντίγραφα ἔχομεν καὶ ἐν νομίσμασι τῶν Ἀθηναίων τῶν Ῥωμαϊκῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων, τὰ ὁποῖα συνεκέντρωσε τελευταῖον ὁ μακαρίτης Σβορώνος ἐν Trésor des monnaies d' Athènes πίν. 83, 29-37. 41. 42. πρβ. ὡς πρὸς τὸ ἔνδυμα καὶ πίν. 84, 26. 27.

Ἐκ τῶν ἀναγλύφων τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου, τὰ ἐξῆς ἀναθηματικὰ ἀνάγλυφα παρέχουσι τοῦτο μὲν ἀντίγραφα τοῦ ἐρευνωμένου τύπου κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον πιστά, τοῦτο δὲ ἀπηχῆσεις αὐτοῦ, ἐν ταῖς ὁποῖαις εἶνε προφανές ὅτι ὁ γλύπτης εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν αὐτοῦ τὸν τύ-

πον καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἐνεπνέετο μετὰ τινος ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας ἀντιγράφων καὶ διασκευάζων.

Τὸ ἐκ τοῦ Ἀσκληπιδίου γνωστὴν ἀνάγλυφον 1329, ἀνάθημα τοῦ Ἀρχάνδρου ταῖς Νύμφαις καὶ τῷ Πανί, ἔχει τὴν ἀμέσως πρὸ τοῦ Ἀρχάνδρου Νύμφην μετὰ παρομοίας ἀμφιέσεως, εἰ καὶ μετ' ἀζώστου τοῦ χιτῶνος. Ἀλλ' ἡ ἐξεργασία τοῦ τε χιτῶνος καὶ τοῦ ἱματίου δηλοῖ τὰ πρότυπα τῆς μεγάλης τέχνης τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ 5^{ου} αἰῶνος. Καὶ αὕτῃ ἡ συμπλοκὴ τῶν Νυμφῶν πρὸς τὰ πρότυπα ἐκεῖνα ἄγει, ὡς καὶ ὁ τρόπος τῆς στηρίξεως τῆς μιᾶς μορφῆς ἐπὶ τῆς ἄλλης. Πρὸς τὴν ἀπεικόνισιν παρὰ Σβορώνων Ἐθν. Μουσείον πίν. XLIV σ. 243 Wolters Ath. Mitt. 1880 πίν. 7. (1879, 191). Gipsabgüsse 1136. Staïs Marbres et bronzes du Musée National 219. Φωτογραφία Alinari 24309.—Ὁ Blümel Zwei Strömungen in der att. Kunst des V Jahrh. 20 ἐξετάζει τὸν τρόπον τῆς συνδέσεως τῶν συμπλεγμάτων τούτων ἐν τῇ ζωφόρῳ τῆς Νίκης, ἐν τῇ ζωφόρῳ τῆς Ἐρεχθείου καὶ ἐπὶ τῆς βάσεως τοῦ Ραμνοῦντος.

Καὶ τὰ ἀνάγλυφα τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου 1335 καὶ 1338 παρέχουσι τὴν Ὑγίαν ἐν παρεμφερεῖ ἀμφίεσει, τὸ μὲν 1335 μετ' ἐζωσμένου, τὸ δὲ 1338 μετ' ἀζώστου τοῦ χιτῶνος.

Συγγενῇ εἶναι καὶ τὰ ἀνάγλυφα τοῦ μουσείου τῶν Ἀθηνῶν 1340 καὶ 1341 (Σβορώνου E.M πίν. XXXIV. Staïs Marbres et bronzes 225.226) Ἐκτὸς τῆς κομμώσεως (σφενδόνη) ἢ διάθεσις τοῦ ἱματισμοῦ καὶ ἡ στάσις, ἰδίᾳ ἐν τῷ 1341, παρέχουσιν ἐν τῷ συνόλῳ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι τὸ αὐτὸ πρότυπον ὑπόκειται.

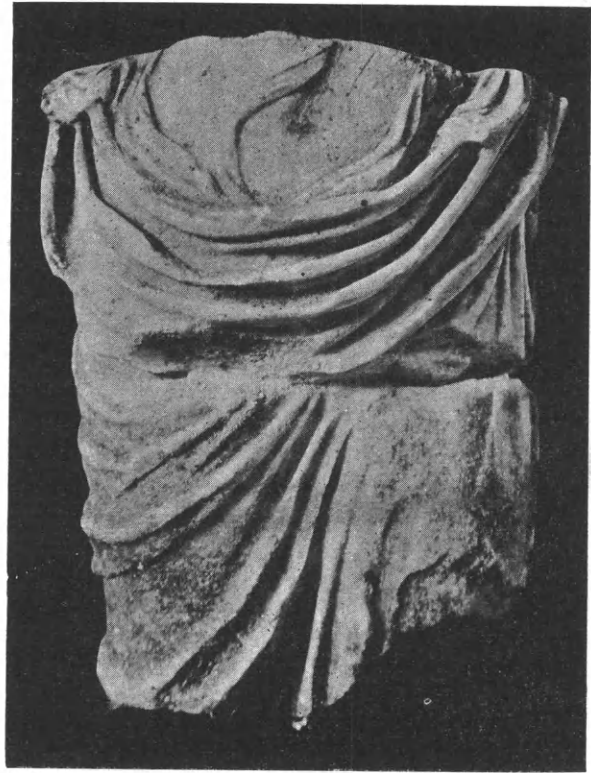
Ὡσαύτως τὰ ἀνάγλυφα 1345 καὶ 1346 (Σβορώνου EM πίν. XXXV σ. 264 — Staïs M. et B. 226 εἰς τὸν αὐτὸν τύπον ἀνάγονται παρ' ὅλας τὰς ἐν τισι λεπτομερείαις παραλλαγὰς.

Καὶ τὸ ἐξ Ἐπιδάουρου ἀνάγλυφον τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου 1392 (Staïs M. et B. 236 — Σβορώνου EM πίν. LVII) παρέχει τὴν παρὰ τὸν καθήμενον Ἀσκληπιδὸν ἰσταμένην Ὑγίαν ὁμοίως ἐνδεδυμένην.

Τὸ αὐτὸ περίπου σχῆμα ἀπαντᾷ καὶ ἐν τοῖς ἀναγλύφοις τοῦ Ἐθν. Μουσείου 1396 (Ὑγία Arndt-Amelung Einzelv. 1215 Staïs 234), 1403 Arndt-Amelung Einzelv. 1241 (Σβορώνου EM. πίν.

39—Staïs 239) 1486 (Σβορώνου EM. πίν. CXII) 1597 (Σβορ. πίν. CXXIX) κλπ.

Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν ἔργων τούτων καὶ ἄλλο διάσημον μνημεῖον, ἐκ τοῦ Φειδιακοῦ κύκλου προερ-

26: Μουσείου Ἀθηνῶν 208 (Ραμνοῦντος).

χόμενον, εἶνε διδακτικώτατον περὶ τοῦ τύπου τῶν ἀγαλμάτων Pamfili καὶ Τράλλεων. Εἶνε ὁ ὑπ' ἀριθ. 208 ἐκ δύο τεμαχίων συγκεκολλημένος κορμὸς τῆς ἀναγλύφου διακοσμήσεως τοῦ βάθρου τῆς Ῥαμνουσίας Νεμέσεως, τῆς ὁποίας λείψανα ἀνεῦρεν ὁ μακαρίτης Β. Στάης ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς τοῦ Ραμνοῦντος καὶ ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφ. 1891, 63 πίν. 8-9. Ὁ σχετικὸς πρὸς τὴν ἡμετέραν ἔρευναν κορμὸς εἶναι ὁ ἐν πίν. 9, 1 (εἰκ. 26, 27)· (εἰς τὴν βιβλιογραφίαν παρὰ V. Staïs Marbres et bronzes du musée National² 51 ἀρ. 203-214 καὶ Σβορώνῳ Τὸ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικὸν Μουσεῖον 169 κέ. πίν. XLI-XLII, ἰδίᾳ XLI, Θ 208 πρόσθετες νῦν καὶ Ernst Kjellberg Agorakritos frän Paros och en antik relief i Nationalmuseum (ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ Nationalmusei Aorsbok 1923 τῆς Στοκχόλμης, ἣν ὀφείλω τῇ φιλοφροσύνῃ τοῦ συγγραφέως) σ. 17 εἰκ. 10.—Schrader Phidias 298).

Ὁ Ραμνούσιος οὗτος κορμὸς ἔχει ὕψ. 0 15. Πατεῖ τὸν δεξιὸν πόδα καὶ ἀναπαύει ἐλαφρῶς προ-

βάλλων τὸν ἀριστερόν, ὅπως φαίνεται σαφῶς ἐκ τῆς θέσεως τοῦ σφριζομένου μέρους τῶν σκελῶν· φέρει λεπτὸν λινοῦν χιτῶνα, ὁ ὁποῖος ὑγρότατα ἐπικάθεται ἐπὶ τοῦ σώματος σχηματίζων καὶ τὸν ὀμφαλόν, ἐκατέρωθεν τοῦ ὁποίου ἀναρριχῶνται κυματοειδῶς δύο δέσμαι πτυχῶν, ἐν ᾧ σποραδικαὶ ἀμυχαὶ ἀποδίδουσι πιστῶς τὴν ρίκνωσιν τοῦ ὑφάσματος. Ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ ἰσχίου ἀναφαίνεται τὸ παχὺ ἱμάτιον, τὸ ὁποῖον περιβάλλει τὸ ὑπόλοιπον σῶμα, μηνκειδῶς δὲ καὶ μετὰ πυκνοτέρας πτυ-

27: Ἀναγλύφου Παμνοῦντος ἀριστερὰ πλευρά.

χώσεως πλαισιοῦν τὴν κοιλίαν ὀλίγον κατωτέρω τοῦ ὀμφαλοῦ ἀνέρχεται πρὸς τὰ ἀριστερά. Παρ' ὅλην τὴν σμικρότητα τῶν μνημείων τούτων καὶ τὸν καθαρῶς διακοσμητικὸν αὐτῶν χαρακτῆρα, διακρίνει τις ἀμέσως ἐν τῷ κορμῷ 208 τὴν δεξιότητα καὶ τὴν κατεύθυνσιν οὐχὶ συνήθους χειρὸς καὶ τὴν δροσερότητα πρωτοτύπου ἔργου. Ἀλλ' ἀκριβῶς διὰ τὴν σμικρότητα ταύτην καὶ τὸ περιωρισμένον τῆς ἐπιφανείας, δὲν δύναται τις νὰ ἀναμένη καὶ λεπτότητος καὶ ποικιλίας τῆς ἀπεργασίας, αἱ ὁποῖαι μόνον ἐν μεγάλῳ ἔργῳ ἔχουσιν εὐκαιρίαν καὶ τόπον καὶ λόγον, ὅπως ἀναπτυχθῶσι. Κατὰ τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν δὲν φαίνεται ἔχνος καταπίπτοντος ἱματίου, δὲν εἶνε δὲ ἀπίθανον ὅτι

ἔλειπεν ἐντελῶς ἡ λεπτομέρεια αὕτη ἢ ὅτι ἦτο ἐλαφρῶς ἀναγεγλυμμένη ἐπὶ τοῦ βάθους τοῦ ἀναγλύφου ἢ ἄλλως πως εἶχε συνδυασθῇ μετὰ τῆς ἐλλειπούσης σήμερον ἀριστερᾶς χειρὸς. Ὅπισθεν ὁ κορμὸς εἶναι ἀνωμάλως ἀπεσπασμένος ἀπὸ τοῦ ὅλου μαρμαρίνου ὅγκου.

Ὁ Σβορώνος, Ἐθνικὸν Μουσεῖον σελ. 171 III (Νέμεσις) γράφει «Πίν XLI, Θ, 208 (=Στάης πίν. 9,1 Pallat Jahrbuch 1894 Taf 1,6). Δύο τεμάχια ἀποκεκομμένα καὶ συγκεκολλημένα τοῦ ἀπὸ τοῦ στομάχου μέχρι σχεδὸν τῶν γονάτων κορμοῦ γυναικείας μορφῆς φερούσης χιτῶνα, ἐχούσης δὲ περὶ τὴν κοιλίαν τὸν πέπλον, οὗ ἐν τῶν ἄκρων ἦτο ἐρριμμένον ὑπὲρ τὸν ἀριστερόν βραχίονα. Ἡ μορφή αὕτη ἴστατο πρὸς στιγμὴν ἢ διαρκῶς ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ποδὸς οὕτως, ὥστε ἐκαμπυλοῦντο οἱ γόμφοι αὐτῆς».

Πρὸς τε τὸν Τραλλιανὸν τύπον καὶ πρὸς τὸ ἀνάγλυφον τοῦ Παμνοῦντος συγγενῇ μοι φαίνονται τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκ Θάσου ἀνάγλυφα παρὰ Mendel Catalogue III σελ. 75 ἐ. ἀρ 862. 863), ἐπὶ τῶν ὁποίων αἱ παριστώμεναι Νεμέσεις ἔχουσι τὸν ἱματισμὸν ὁμοιότατον. Τούτων τὸ μὲν ὑπ' ἀρ. 862 ἔχει ὑψηλότερόν πως ἐζωσμένον τὸν χιτῶνα, παρ' ὅλην δὲ τὴν σκαιὰν ἐξεργασίαν τῶν ὑστάτων χρόνων, εἰς οὓς ἀνήκει (2^{ος} - 3^{ος} αἰ. μ. Χ.), δεικνύει τὸν καλὸν τύπον, ὃν εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ τεχνίτης. Τῶν ποδῶν ὁ μὲν δεξιὸς εἶναι ἐν ἀναπαύσει, ὁ δὲ ἀριστερὸς πατεῖ στερεῶς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Τὸ ὑπ' ἀριθ. 863 εἶναι ἀνώτερον κατὰ τε ἐξεργασίαν καὶ ἀπόδοσιν (πρβ. Mendel σ. 78), πλησιάζει δὲ μᾶλλον πρὸς τὸν τύπον τῶν Τράλλεων, πρὸς ὃν συμφωνεῖ καὶ ἐν τῇ διαθέσει τῶν ποδῶν. Ὁ Mendel εἰκάζει ἀμφοτέρων τῶν ἀναγλύφων ἀφελήριαν λατρευτικὸν ἄγαλμα ἐν Θάσῳ. Ἀλλὰ καὶ τοῦ Θασίου ἀγάλματος τὸ πρότυπον δὲν θὰ ἦτο τολμηρὸν νὰ ἀναζητήσῃ τις ἐν τῷ Ἀττικῷ ἐργαστηρίῳ. Ἡ ὁμοιότης μάλιστα τοῦ τύπου πρὸς τὸν κορμὸν 208 τῆς βάσεως τοῦ Παμνοῦντος ἐντοπίζει ἔτι μᾶλλον τὴν προέλευσιν τοῦ τύπου, ἴσως δὲ βοηθεῖ καὶ πρὸς ταύτισιν τοῦ ἀναγλύφου τοῦ Παμνοῦντος πρὸς τὴν Νέμεσιν, πρὸς ἣν ἄλλως συλλογιζόμενοι καταλήγουσιν ὁ τε Στάης καὶ ὁ Rossbach Roscher Lexikon III, 1 σελ. 152 - 153. Κατὰ τὰ καὶ παρὰ τῷ Rossbach αὐτ. 144 πα-

ρατιθέμενα νομίσματα καὶ τῶν Σμυρναίων Νεμέσεων τὰ ἀγάλματα ἐκ τοῦ αὐτοῦ τύπου φαίνεται ὅτι ἀπέρρευσαν.

Σημαντικώτατον διὰ τὴν μελέτην τοῦ ἡμετέρου τύπου φαίνεται τὸ ἐν Δαφνίᾳ εὑρεθέν, ὑπὸ τοῦ Sam Wide δὲ δημοσιευθὲν ἐν τῇ 'Αρχ. Ἐφημερίδι 1910, 44 ἐ., εἰκ. 5, ἀνάγλυφον, τοῦ ὁποῦ ἐπαλαλαμβάνω ἐνταῦθα τὴν ἀπεικόνισιν ἐν **εἰκ. 28**.

28: 'Ανάγλυφον Δαφνίου.

Τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο ἐκ δύο ἀποτελεσθὲν τεμαχίων, προέρχεται ἐκ τοῦ παρὰ τὴν Ἱερὰν Ὁδὸν ἀποκαλυφθέντος ἐν ἔτει 1891 καὶ 1892 ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἱεροῦ τῆς Ἀφροδίτης, ἀπόκειται δὲ νῦν ἐν τῷ Ἀρχαιολογικῷ Μουσείῳ ὑπ' ἀρ. 1597 (Καστριώτου Γλυπτὰ σ. 283 ἀρ. 1597. = Ἀρχ. Δελτίον 1892, 48).

Ἐκ τῶν ἐπ' αὐτοῦ παριστωμένων γυναικείων μορφῶν ἡ μάλιστα ἡμῖν διαφέρουσα εἶναι ἡ ἐν τῷ μέσῳ ἀντωπὴ ἰσταμένη, ἣτις φέρει ἰωνικὸν χιτῶνα ἐζωσμένον μετ' ἐλαφρῶς ἐκ τῆς ζώνης ἐκπηδῶντος ἀποπτύγματος καὶ περὶ τὸν χιτῶνα ἔχει κατὰ τὸ κάτω μάλιστα ἥμισυ τοῦ σώματος ἱμάτιον ἀνερχόμενον κάτωθεν τῆς ζώνης τοῦ χιτῶνος ἐν παχείᾳ τύλῃ πρὸς τὸν ἀριστερὸν ὤμον καὶ κάτωθεν τῆς μασχάλης, ἵνα, περιβάλλον τὸν ὤμον ἐκ τῶν ὀπισθεν, καταπέση ἔμπροσθεν εἰς δέσμην πτυχῶν κυμαινομένην ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ μηροῦ. Ἡ μορφή αὕτη στηρίζεται ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ

ποδὸς καὶ προβάλλει πῶς ἐν ἀναπαύσει τὸν ἀριστερόν. Ὁ χιτῶν πίπτει κάτω μεταξὺ τῶν ποδῶν κατὰ παραλλήλους κατακορύφους δέσμας πτυχῶν. Ἐλλείπει δυστυχῶς μέγα μέρος τοῦ ἄνω κορμοῦ μετὰ τῆς κεφαλῆς καὶ δεξιοῦ βραχίονος.

Ὁ ἀριστερὸς βραχίον ἐκτεινόμενος ὀλίγον πρὸς ἀριστερὰ ὑποστηρίζει καταπτάντα μικρὸν Ἔρωτα, οὗ σφύζεται εὐτυχῶς ὅσον εἶναι ἱκανὸν πρὸς χαρὰ κτηρισμὸν αὐτοῦ ἐκ τοῦ κατωτέρου ἡμίσεος μετὰ τῶν ἄκρων τῶν πτερύγων.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ὀφείλομεν μετὰ τοῦ Wide νὰ ἀναγνωρίσωμεν ἐνταῦθα παράστασιν Ἀφροδίτης καὶ δὴ καί, ὅπερ διέφυγε τὸν Wide, ἐν τῷ τύπῳ τῶν ἀγαλμάτων Doria καὶ Τράλλεων. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀριστερὰ ἐν μέρει σφυζομένη γυναικεία θεία μορφή, παρίσταται καὶ αὕτη ἐν τῷ αὐτῷ περίπου σχήματι, διαφέρουσα μόνον κατὰ τὴν ἀντιστροφὴν τοῦ κινουμένου καὶ ἀκινήτου ποδὸς καὶ κατὰ τὴν ἡλλοιωμένην πῶς πτύχωσιν τοῦ ἱματίου. Ὅπερ ὁμῶς εἶναι σημαντικὸν εἶναι ὅτι ἡ ἐν τῷ μέσῳ θεὰ εἶναι ἀναμφισβητήτως Ἀφροδίτη καὶ ὅτι ἐν τῷ

πολυτίμῳ τούτῳ ἀναγλύφῳ τῶν τελευταίων δεκαετηρίδων τοῦ 5^{ου} αἰῶνος ἔχομεν ὡς Ἀφροδίτην τὸν ἐν τῷ Φειδιακῷ κύκλῳ δημιουργηθέντα τύπον. Σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ αἱ ἄλλαι τοῦ ἀναγλύφου μορφαὶ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ κύκλου φαίνονται ἐμπνεόμεναι.

Θὰ ἡδύνατό τις ἴσως ἀκόμη πολὺ νὰ πληθύνῃ τὰ παραδείγματα τῶν ἀντιγραφῶν καὶ τῶν μιμήσεων τοῦ πλαστικοῦ τύπου, τὸν ὁποῖον ἐξετάζομεν, διὰ νὰ φανῇ ἡ μεγίστη διάδοσις τοῦ τύπου ἐν τῇ πλαστικῇ.

Τεχμήριον τῆς τοιαύτης εὐρυτάτης διαδόσεως εἶναι καὶ τὰ νομίσματα, τὰ ὁποῖα παρὰ τὰ γλυπτὰ ἔργα μαρτυροῦσι καὶ περὶ τῆς ποικίλης χρήσεως τοῦ τύπου ἐν τῇ παραστάσει διαφόρων θεοτήτων.

Ἐν τῇ ἀπαριθμήσει τῶν νομισμάτων ἄρχομαι οὐχὶ ἄνευ λόγου ἀπ' αὐτῶν τῶν Τράλλεων, ἔνθα εὐρέθη τὸ ἕτερον τῶν περὶ οὗ ὁ λόγος ἀγαλμάτων.

Ἐπὶ χαλκοῦ νομίσματος τοῦ αὐτοκράτορος Μ. Αὐρηλίου Οὐήρου (149-180 μ. Χ.). εὐρίσκεται ὡς ὀπισθότυπος γυναικεία μορφή ἰσταμένη ἀντωπῇ, φέρουσα χιτῶνα ἐζωσμένον μετ' ἐλαφροῦ ἀποπτύγματος καὶ κατὰ τὸ κάτω ἥμισυ ἱμάτιον περιτυλισσόμενον καὶ ἀνερχόμενον πρὸς τὰ ἀριστερὰ κατὰ τρόπον ἀναμιμνήσκοντα τὴν ὄλην διάθεσιν τοῦ ἐνδύματος τοῦ ἐκ Τράλλεων ἀγάλματος. Τὴν δεξιὰν χεῖρα στηρίζει ἡ μορφή ἐπὶ σκήπτρου ὀρθοῦ, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς στηρίζει τὸ ἱμάτιον, τὸ ὁποῖον διερχόμενον ἐπ' αὐτῆς καταπίπτει ἔπειτα ἐν παχείᾳ δέσμῃ παραλλήλως πρὸς τὸ ἀριστερόν τῆς μορφῆς σκέλος καὶ κατὰ γραμμὴν κυματοειδῆ, παραγομένην ἐκ τῆς παρυφῆς τοῦ ἱματίου. Ἡ κεφαλὴ τῆς μορφῆς εἶναι ἐστραμμένη πρὸς ἀριστερά, φέρει δὲ ὑψηλὴν στεφάνην καὶ ἔχει τὴν κόμην ἀναδεδεμένην ὀπισθεν εἰς κόρυμβον.

Τὸ νόμισμα ἀπεικονίζεται ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου BMC Lydia 350, 147 πίν. 37, 1, ἐνταῦθα δὲ ἀναπαρίσταται ἐν *εικ.* 29

29: Νόμισμα Τράλλεων.

κατὰ σχεδιογράφημα τοῦ κ. Ζιλλιερόν γενόμενον κατὰ ἐκμαγεῖον, φιλοφρόνως ἀποσταλὲν μοι ὑπὸ τοῦ κ. Robinson, ᾧ καὶ ἐνταῦθα ἐκφράζω τὰς εὐχαριστίας μου. Ὅμοια εἶναι ἴσως τὰ νομίσματα τῶν Τράλλεων τῆς αὐτοκρατείας Φαυστίνης τὰ περιγραφόμενα ὡσαύτως ἐν BMC Lydia σ. 351 ἀρ. 153-4 (Τραλλι-ανῶν: Aphrodite standing right, clad in long chiton and peplos, holding in extended left apple and resting with right on scepter)· πρβ. καὶ 352, 157.

Τὴν παράστασιν τοῦ πρώτου νομίσματος ὁ κατάλογος χαρακτηρίζει ἐρωτῶν ὡς Ἀφροδίτην. Τῶν ὑπολοίπων ἡ ἐρμηνεία εἶναι ἀσφαλὴς λόγῳ τῆς παρουσίας τοῦ μήλου, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀκριβῶς

γνωστὸν τὸ σχῆμα τῆς παραστάσεως καὶ ἡ διάθεσις τοῦ ἱματισμοῦ.

Ἄλλο ἐκ Τράλλεων νόμισμα τοῦ αὐτοκράτορος Μ. Αὐρηλίου μετὰ τῆς αὐτῆς ἀκριβῶς παραστάσεως εἶχε περιγράψει ἤδη πρότερον ὁ Imhoof-Blumer ἐν *Monnaies grecques* 391 ἀρ. 45, ἐρμηνεύσας ἄνευ δισταγμοῦ ὡς Ἀφροδίτην. Ταύτην δὲ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ πολλοῦ νομισματικοῦ εἶχε προφανῶς ὑπ' ὄψει αὐτοῦ ὁ Βρεττανικὸς κατάλογος, ὅστις ὀρθῶς προσεθετικὸν σημεῖον.

Ἀναφέρω καὶ ἄλλο χαλκοῦν νόμισμα τῶν Τράλλεων, ἐπὶ Ἀντωνίνου τοῦ εὐσεβοῦς κοπὲν (138-161 μ. Χ.), ἀποκείμενον δὲ ὁμοίως ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μουσείῳ (BMC Lydia 349, 143 πίν. 36, 9· καὶ τούτου προθύμως ἀπέστειλέ μοι ἐκμαγεῖον ὁ κ. Robinson), ὅπερ παρέχει ἐν τῇ ὀπισθίᾳ αὐτοῦ ὄψει παράστασιν τῆς Δήμητρος καὶ τῆς Κόρης, τῶν ὁποίων ἡ ἐρμηνεία διὰ τὴν παρουσίαν σταχύων καὶ μήκωνος εἶναι ἀσφαλὴς ἐν τῷ συνόλῳ. Τῶν μορφῶν τούτων ἡ δεξιὰ, ἡ ὑποτιθεμένη Κόρη, ἔχει τὴν ἀμφίεσιν ὁμοίαν τῇ ἐκ Τράλλεων ἀγάλματι καὶ στηρίζει τὴν δεξιὰν ἐπὶ σκήπτρου, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς ὑποστηρίζει τὸν πέπλον αὐτῆς κατὰ τὸ σχῆμα περίπου τοῦ πρώτου ἀνωτέρω μνημονευθέντος νομίσματος. Οὐσιώδης ἐν ἰάσῃ περιπτώσει διαφορά εἶναι ἡ διάθεσις τοῦ ἱματίου μετὰ τῆς παχείας δέσμης πτυχῶν, καταπιπτούσης ἔμπροσθεν μεταξὺ τῶν σκελῶν. Ὡσαύτως δὲ διάφορος εἶναι ἡ διάθεσις τῶν ποδῶν. — Διὰ τοῦτο δύναται μὲν τις νὰ δεχθῇ ἐπίδρασιν τοῦ πλαστικοῦ τύπου ἐπὶ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ τύπου τούτου τῆς Κόρης, ἀλλ' οὐχὶ καὶ δουλικὴν ὑποταγὴν τούτου εἰς ἐκεῖνον.

Ἐξ ἄλλων νομισμάτων τῆς Λυδίας ἀναφέρω τὰ ἐξῆς ἐκ τοῦ Βρεττανικοῦ καταλόγου.

BMC Lydia σ. 78, 22 πίν. VIII, 11: *Διὸς Ἱεροῦ*· Ἡρα ἐνδεδυμένη, ἀλλ' ὑψηλότερον ἐζωσμένη. Χρόνων Ἐλαγαβάλου (218-222).

BMC Lydia σ. 190, 24· πίν. XXI, 9· *Φιλαδελφείας*· Ἀφροδίτη φέρουσα ἐζωσμένον μακρὸν χιτῶνα καὶ κρατοῦσα ἐν τῇ προτεταμένη ἀριστερᾷ μῆλον, ἔχουσα δὲ ἀνακεκαμμένην τὴν δεξιὰν ὑπὲρ τὴν δεξιὴν ὤμον πρὸς κράτησιν τοῦ ἄκρου τοῦ ἱματίου. — Ὁ Ἀγγλὸς ἐκδότης ταυτίζει πρὸς τὴν Ἀφροδίτην *genetrix* τοῦ Ἀρκεσιλάου, παραγό-

μενος ἐκ παλαιότερας ἐρμηνείας τοῦ ἀγάλματος τοῦ Fréjus ὡς Venus Genetrix. Πρὸς τὸ ἀγαλμα τοῦ Fréjus, ἐν ᾧ ἀναγνωρίζεται ἀκόμη ὑπὸ πολλῶν ἢ ἐν Κήποις Ἀφροδίτη τοῦ Ἀλκαμένους, ὁμοιάζει μὲν καθόλου ὁ νομισματ. τύπος τῆς Φιλαδελφείας, ἀλλὰ διαφέρει οὐσιωδῶς κατὰ τὴν ζώνην τοῦ χιτῶνος.

BMC Lydia 193, 40 πίν. XXI, 14 Φιλαδελφείας. Ἀφροδίτη ὁμοίου ἱματισμοῦ πρὸς τὸ Τραλλιανὸν ἀγαλμα. Χαρακτηριστικὸν αὐτῆς μῆλον ἐν τῇ προτεταμένη δεξιᾷ· διὰ τῆς δεξιᾶς κρατεῖ ἄκρον τοῦ ἱματίου ὑπὲρ τὸν δεξιὸν ὦμον, ἔχει δὲ κινήτῶν τὴν δεξιὸν πόδα καὶ πατεῖ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ. Τὸ ἱμάτιον καταπίπτει ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ ὤμου. Καὶ ταύτην καλεῖ ὁ ἐκδότης Venus Genetrix, ἀλλὰ ὁ τύπος τοῦ δευτέρου τούτου Νομίσματος τῆς Φιλαδελφείας διαφέρει ριζικῶς ἀπὸ τοῦ πρώτου. Περὶ τῆς Ἀφροδίτης τοῦ Ἀρκεσιλάου κατωτέρω.

Ἐξ ἄλλων νομισμάτων τῆς Μικρασιατικῆς Ἑλλάδος ἀναφέρω π. χ. τὰ ἐξῆς ἐκ τοῦ Βρεττανικοῦ καταλόγου.

BMC Pontus 23, 94 πίν. IV, 12. Ἀμισοῦ αὐτοκράτορος Αἰλίου (†138). Δικαιοσύνη μετὰ ζυγοῦ ἐν δεξιᾷ καὶ κέρατος ἐν ἀριστερᾷ κινήτῶν σκέλος τὸ ἀριστερόν.

— 24, 97 πίν. IV, 13. Ἀμισοῦ Τραγκιλλίνας, συζύγου τοῦ Γορδιανοῦ τοῦ Γ' (238-244): Δημήτηρ ἱσταμένη μετὰ μεγάλης δάδος ἐν τῇ ἀριστ. καὶ σταχύων ἐν τῇ προτεταμένη δεξιᾷ. Ὑπόκειται ὁ αὐτὸς πλαστικὸς τύπος.

BMC Pontus etc. 184, 30 πίν. XXXIV, 9 Νικομηδείας. Ὁμόνοια ἐν ὁμοίῳ ἱματισμῷ. Χρόνων Κομμόδου (180-192).

BMC Mysia 147, 291, πίν. XXIX, 9 Περγάμου ἢ μετὰ τοῦ Ἀσκληπιοῦ Ὑγεία φέρει χιτῶνα καὶ ἱμάτιον κατὰ τὸν τρόπον τῆς Τραλλιανῆς. Τῶν χρόνων τοῦ Λουκίου Οὐήρου (161-169).

BMC Troas α) 83, 27, πίν. XV, 15. β) 29 πίν. XV, 16. Σκήψιος· α) Ὁμόνοια· β) Ἀφροδίτη. Ἐν ὁμοίῳ ἱματισμῷ ἐν τῇ δεξ. ἔχουσα Νίκην, ἐν δὲ τῇ ἀριστ. σκήπτρον. Κατὰ Froehner Médaillons romains 105 Venus Felix.

BMC αὐτ. 97, 16 πίν. XVIII, 7 Αἰγαιῶν Κομμόδου. Ὁμόνοια ἐν ὁμοίῳ τύπῳ.

BMC Ionia 250, 133 XXVI, 8 Σμύρνης αὐτοκρ. Δομιτιανοῦ περὶ τὸ 83 μ.Χ., Νεμέσεις ἐν παρομοίᾳ περιβολῇ. πρβ. XXIX, 14. XXXIX, 7 (Σμύρνης - Νικομηδείας συμμαχικόν.) Μ. Αὐρηλίου Δημήτηρ.

BMC Caria 30, 24 πίν. V, 12 Ἀφροδισιάδος αὐτοκρατορικόν, Ἀφροδίτη Ἐλευθερία ἐν οὐχὶ ἐντελῶς ὁμοίῳ, ἀλλὰ συγγενεστάτῳ τύπῳ. Πρβ. 30, 25.

BMC Phrygia 13, 63 πίν. III, 9 Ἀκμονείας. Μετ' Ἀσκληπιοῦ Ὑγεία ἐν παντελῶς ὁμοίῳ τῇ Τραλλιανῇ τύπῳ. Χρόνων Καρακάλλα.

BMC αὐτ. 37, 105 πίν. VI, 1. Αἰζανίδος Τύχη ἐν συγγενεῖ σχήματι. Χρόνων Ἀντωνίνου τοῦ Εὐσεβοῦς.

BMC αὐτ. 65, 42 πίν. IX, 6. Ἀγκύρας Ἡρα ἢ ἡ πόλις ἐν συγγενεῖ σχήματι μετὰ Διός. Χρόνων τοῦ Καρακάλλα.

Καὶ τὸ νόμισμα τῆς Ἱεραπόλεως τῆς Φρυγίας, τὸ ὑπὸ Leo Weber ἐκδοθὲν ἐν Numism. Chronicle XIII 1913 πίν. I, 14 ἔχει ἐν τῇ ὀπισθίᾳ ὅψει τὴν μετὰ τοῦ Ἀσκληπιοῦ Ὑγείαν ἐν ὁμοίῳ τῇ Τραλλιανῇ τύπῳ.

BMC Lycaonia etc. 204, 221 πίν. XXXVI, 5 Ταρσοῦ. Τύχη ἐν ὁμοίᾳ ἀμφιέσει μετὰξὺ Ἀθηνᾶς καὶ Νεμέσεως. Χρόνων Μαξιμίνου.

BMC Galatia etc. 11, 15 πίν. II, 7 Ἀγκύρας (Τεκτοσάκων). Δημήτηρ μετὰ σταχύων καὶ σκήπτρου. Ἰουλίας Δόμνης. — αὐτ. 12, 20 πίν. II, 12 Δημήτηρ ὁμοίως· Καρακάλλα.

Ἐκ τῶν νομισμάτων τῆς κυρίως Ἑλλάδος ἀναφέρω τινὰ παραδείγματα, τὰ ὅποια συνέλεξα ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ Imhoof Blumer καὶ Percy Gardner A numismatic commentary on Pausanias, ἐνθα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν παρὰ τῷ Παισανίᾳ ἀναφερομένων λατρευτικῶν ἢ ἄλλων ἔργων τέχνης ἀνεζητήθησαν, ὡς γνωστόν, οἱ ἀντίστοιχοι ἐπὶ τῶν νομισμάτων τύποι.

Σελ. 18 πίν. D, LXX Κορίνθον τῶν χρόνων τοῦ Μ. Αὐρηλίου (161-180) (Βιέννη). Ἀφροδίτη ἱσταμένη, φέρουσα ἐν τῇ προτεταμένη ἀριστερᾷ μῆλον, στηρίζουσα δὲ τὴν δεξιάν ἐπὶ σκήπτρου. Ἀμφιέσις ὁμοιοτάτη τῇ Τραλλιανῇ. Πρβ. καὶ πίν. FF, VII σελ. 155 § 13.

Σελ. 29 πίν. Η, ΙΙΙ Σικυῶνος· τῶν χρόνων τῆς Πλωτίλλης († 212) ἐν τῷ Βρεττ. Μουσείῳ. Τύχη Ἀκραία μετὰ φιάλης ἐν τῇ προτεταμένῃ δεξιᾷ καὶ κέρατος Ἀμαλθείας ἐν τῇ ἀριστερᾷ. Ἀμφίσεις ὁμοία.

Σελ. 37, 12 πίν. Κ, XXIX Ἀργους αὐτόνομον τῆς 3^{ης} π. Χ. ἑκατονταετηρίδος ἐν Βρ. Μουσ. Τύχη ὡς ἡ προηγουμένη. Ἀμφίσεις ὁμοιοτάτη. Πρβ. καὶ Κ, XXX, τῶν χρόνων τοῦ Καρακάλλα (211-217) ἐν τῇ συλλογῇ Imhoof-Blumer: Τύχη πυργοστεφῆς μετὰ σκήπτρου καὶ κέρατος Ἀμαλθείας ἐν ἀμφίσει δὲ ὁμοιοτάτη καὶ διαφέρουσα μόνον κατὰ τὴν διάθεσιν τῶν ποδῶν (πατεῖ ὁ ἀριστερός, ἀναπαύεται δὲ ὁ δεξιός).

Σελ. 107 § 5 πίν. V, XVII Φιγαλείας χρόνων Μ. Αὐρηλίου (161-180) ἐν Παρισίοις Δημήτηρ ἱσταμένη πεπλοφοροῦσα καὶ στηρίζουσα τὴν δεξ. ἐπὶ σκήπτρου, ἔχουσα δὲ τὴν ἀριστ. κεκαλυμμένην ἐν τῷ πέπλῳ. Ἐν ὁμοιοτάτῳ σχήματι καὶ ἀμφίσει.

Σελ. 107 § 7 πίν. V, XIX. Φιγαλείας Δημήτηρ ἐν συμπλέγματι μετ' Ἀθηνᾶς (Ἰουλ. Δόμνης). Ὁμοιος πλαστικὸς τύπος ὑπόκειται καὶ ἐν τοῖς νομίσμασι πίν. Ο, V σελ. 52 § 9: Γυνθείου Ἀφροδίτη (Πλωτίλλης).

Σελ. 50 § 4 Μ, ΙΙ Ἐρμιόνης· Τύχη (Πλωτίλλης).

Σελ. 84 § 2, πίν. R, X Αἰγίου Ὑγεία (Σεπτίμ. Σευήρου).

Σελ. 117 § 2 πίν. X, XIX Θεοπιῶν Ἀφροδίτη ἐν συμπλέγματι (Δομιτιανοῦ).

Ἐκ τῆς ἀδρομεροῦς ἀνασκοπήσεως τῶν νομισματικῶν τύπων εἶναι σαφές ὅτι ὁ ἡμέτερος πλαστικὸς τύπος δὲν ἐχρησιμοποιήθη πρὸς παράστασιν μιᾶς καὶ μόνης θεότητος, ἀλλ' ὅτι ἔτυχε εὐρυτάτης παρὰ τοῖς καλλιτέχναις χρήσεως. Καὶ παρὰ μὲν τοῖς τύποις ἐκείνοις, τῶν ὁποίων τὰ χαρακτηριστικὰ εἶναι σαφῆ, εἶναι καὶ ἡ ὀνομασία σαφής. Ἀλλὰ παρὰ τοῖς τύποις, οἵτινες ἔχουσι γενικώτερα γνωρίσματα, προσαρμοζόμενα πρὸς διαφόρους θεότητας, ἡ ταύτισις τῆς παριστωμένης μορφῆς δὲν εἶναι ἀκλονήτως ἀσφαλής.

Τὸ δεύτερον τοῦτο ἰσχύει καὶ περὶ τοῦ πολυτιμοτάτου νομίσματος τῶν Τράλλεων, τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε χρησιμοποιηθῇ μέχρι τοῦδε.

Ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς ἐπ' αὐτοῦ μορφῆς ὡς Ἀφροδίτης στηρίζεται ἐπὶ τῆς γνώμης περὶ τῆς Ἀφροδίτης τοῦ Ἀρκεσιλάου, τῆς περιφημοῦ Venus Genetrix, ἥτις ἀνιδρύθη τῷ 46 π. Χ. ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος ἐν τῷ Forum Julium ἀνεγερθέντι ναῷ τῆς Ἀρχηγέτιδος τῆς Ἰουλίας γενεᾶς θεᾶς, τῆς Ἀφροδίτης, καθ' ὑπόσχεσιν δοθεῖσαν τὴν πρὸ τῆς μάχης τῆς Φαρσάλου νύκτα. Περὶ τοῦ τύπου τοῦ ἀγάλματος τοῦ Ἀρκεσιλάου ὑπάρχει μεγάλη ἀμφισβήτησις, περὶ τῆς ὁποίας βλέπε τὴν παλαιότεραν βιβλιογραφίαν παρὰ Brunn Gesch. Künstler² I 419. Collignon Hist. de la sculpt. grecq. II, 686. Robert ἐν Pauly RE² II 1168, 21 καὶ Amelung ἐν Thieme-Becker AKL II, 109 ἐ. Πρβ. δὲ νῦν καὶ Klein Gesch. griech. Kunst III 277 ἐ. Vom ant. Rokoko 69. 72 124 Lippold Kopien 205. 250 σημ. 4.

Κατὰ τινὰ παλαιότεραν ἐκδοχὴν ἡ Venus genetrix τοῦ Ἀρκεσιλάου ἦτο τὸ ἄγαλμα Ἀφροδίτης τὸ εὑρεθὲν ἐν Fréjus, ἀποκείμενον δὲ νῦν ἐν τῷ Λούβρῳ — ἐν ᾧ βραδύτερον ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ Furtwängler ἡ Ἀλκαμένης Ἀφροδίτη ἡ ἐν Κήποις Ὁ Sal. Reinach Gaz. arch. 1887, 250 ἐ. 271 ἐ. ἐζήτησε νὰ συμβιβάσῃ τὰ πράγματα δεχόμενος ὅτι ὁ Ἀρκεσίλαος ἐμιμήθη τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀλκαμένους δημιουργηθὲν πρωτότυπον (πρβ. Collignon Histoire II 121, 3 καὶ S. Reinach Rev. arch. 1905 I, 395 ἐ.). — Διὰ τὴν ἐκδοχὴν ταύτην στηριγμὰ ἐχρησίμευσεν νόμισμά τι τῆς Σαβίνης τῆς συζύγου τοῦ Ἀδριανοῦ (Brunn ἐνθ' ἄνωτ. Cohen II² 253, 73 ἐ.). Ἀσθενέστατα νεωστὶ προσεπάθησε νὰ ἀναλάβῃ τὴν γνώμην ὅτι ὁ τύπος τοῦ Fréjus ἐν τῷ ἐκ τοῦ Παλατίνου ἀντιγράφῳ ἀποδίδει τὴν Venus Genetrix τοῦ Ἀρκεσιλάου ὁ Klein Vom antik. Rokoko 72 ἐ. (πρότερον Gesch. griech. Kunst 277)· πρβ. Lippold Kopien 205. 250 σημ. 4. 271 σημ. 146.

Κατ' ἄλλην ἐκδοχὴν, στηριζομένην ἐπὶ νομισμάτων τοῦ Mn. Cordius Rufus, (νῦν ἐν BMC Roman Republic I, 523 ἀρ. 4037-4039, πίν. LI, 11-12) ἡ Venus Genetrix τοῦ Ἀρκεσιλάου παρίστατο φέρουσα ἐν τῇ χειρὶ δόρυ ἢ ἀσπίδα, ἐπὶ δὲ τοῦ ὤμου αὐτῆς ἐκάθητο Ἑρως. Τὴν θεωρίαν ὑπεστήριξαν ὁ Reifferscheid, ὁ Wissowa καὶ ὁ L. von Urlichs, ἐν ᾧ ὁ Kekule φαντάζεται τὸ

ἄγαλμα μετὰ τῶν χαρακτηριστικῶν τῆς Παρθένου (Collignon Histoire II 687, 1).

Κατ' ἀκρίβειαν τὰ νομίσματα τοῦ Κορδίου Ῥούφου δὲν ἔχουσι τὴν Ἀφροδίτην μετὰ δόρατος ἢ ἀσπίδος, ἀλλὰ μετὰ σκήπτρου ἐν τῇ ἀριστερᾷ καὶ ζυγοῦ ἐν τῇ προτεταμένῃ δεξιᾷ. Ὁ Βρεττανικὸς κατάλογος καλεῖ αὐτὴν Venus verticordia. Εἶναι δὲ ἄξιον σημειώσεως ὅτι ἡ ἀμφίεσις τῆς μορφῆς ταύτης ἐπὶ τῶν νομισμ. τοῦ Κορδίου Ῥούφου εἶναι ὁμοιοτάτη πρὸς τὴν τῶν ἀγαλμάτων Doria - Τράλλεων. Μετὰ τρυτάνης παρίστατο καὶ αὕτη ἡ Ἀφροδίτη ὡς πρεσβυτάτη τῶν Μοιρῶν, ἔχομεν δὲ καὶ παράστασιν ἐπὶ Καμπανικῆς ὑδρίας τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου θεᾶς, ἀσφαλῶς τῆς Ἀφροδίτης, κρατούσης τρυτάνην (Studniczka Jahrbuch XXVI 1911, 140 εἰκ. 58, ἐνθα καὶ ἄλλα παραδείγματα. Σβορώνος Διεθν. ἐφημ. τῆς Νομισμ. Ἀρχαιολ. XX 1920-21, 125).

Εἶναι δὲ ἄξιον παρατηρήσεως ὅτι ἡ κρατοῦσα τὴν τρυτάνην μετὰ τῶν δύο Ἑρώτων ἐν ἐκατέρῳ τῶν δίσκων ὑπερέχουσα κατὰ μέγεθος γυναικεία μορφή μεθ' ὑψηλοῦ ἀνθίνου στεφάνου, ἔχει τὴν αὐτὴν σχεδὸν πρὸς τὸν τύπον τῶν Τράλλεων-Doria ἀμφίεσιν ἥτοι λεπτὸν λινοῦν Ἰωνικὸν χιτῶνα καὶ ἐπ' αὐτοῦ περὶ τὸ κατωτέρω ἤμισυ ἱμάτιον καταπίπτον ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου εἰς παχεῖαν δέσμην πτυχῶν. Ἡ Καμπανικὴ αὕτη ὑδρία ἔχει πάντως ὑπ' ὅψει αὐτῆς πρότυπον ὡς τὸ ἡμέτερον ἄγαλμα.

Ὡς πρὸς τὸν ἐπὶ τοῦ ὤμου καθήμενον καὶ φιθυρίζοντά τι εἰς τὸ οὖς τῆς θεᾶς Ἑρωτα ἀναμνήσκω τὰ εἰς τοὺς χρόνους 250-146 π.Χ. τιθέμενα νομίσματα τῶν Κυθήρων μετὰ προτομῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ ἐπ' ὤμου Ἑρωτος τοῦ στεφανοῦντος αὐτὴν (Head Hist. Num² 436. Ἰω. Λάμπρου Ἀναγραφὴ νομισμ. κυρίως Ἑλλάδος Πελοπόννησος 92), τὰ ὅποια φαίνονται ὅτι ἔλαβον τὸν τύπον αὐτῶν ἐκ τοῦ αὐτοῦ πρωτοτύπου. Πρβ. δὲ ἐν μέρει καὶ τὸ ἀνωτέρω μνημονευθὲν ἀνάγλυφον τοῦ Δαφνίου, πρόσθετος δὲ αὐτὸ εἰς ἄλλα ἀνάλογα συνειλεγμένα ὑπὸ τοῦ Petersen ἐν Ara Pacis Augustae 187 σημ. 5, 189 σημ. 2.

Σημαντικὸν εἶναι τὸ ἐν Ἰσπανίᾳ περὶ τὸ 45 π.Χ. κοπὲν δηνάριον τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος BMC Rom. republ. II 369 ἀρ. 89-92 πίν. CI, 10, τὸ ὅποion

ἔχει ὡς πρόσθιον τύπον προτομὴν Ἀφροδίτης, ἐχούσης τὴν κόμην ἀναδεδεμένην ὀπισθεν εἰς κόρυμβον καὶ φέρουσαν κατάκασμον στεφάνην, ἐνώτια καὶ πλατὺ περιδέραιον ὀπισθεν τοῦ τραχήλου αὐτῆς μικρὸς Ἑρως. — Ὁ Βρεττανικὸς κατάλογος ταυτίζει τὴν προτομὴν ταύτην πρὸς τὴν Venus genetrix. Ὁ Babelon Monnaies de la republ. Romaine II, 12 καὶ Rev. Numism. 1902, 23 εἰ. δέχεται ὅτι τὸ νόμισμα ἐκόπη περὶ τὸ ἔτος 50 π.Χ.. Πιθανωτέρα ὁμῶς φαίνεται, ἄλλως τε καὶ διὰ τὴν παρουσίαν τῆς Venus genetrix, ἡ ὑστερωτέρα χρονολόγησις, ἡ μᾶλλον πλησιάζουσα πρὸς τὰ ἐγκαίνια τοῦ ἐν Ῥώμῃ ναοῦ. Ἀλλ' ἡ ὁμοιότης τοῦ ἐνδύματος τῶν νομισμάτων τοῦ Κορδίου Ῥούφου πρὸς τὸ ἀνάγλυφον Medici (Petersen Ara πίν. III πλάξ XII καὶ σ. 63 εἰκ. 27 μετὰ βιβλιογρ. ἐν σ. 199), τὸ ὅποion κατὰ τὸν Reifferscheid εἶναι Αὐγουστείου περιόδου καὶ παριστᾷ αὐτὸν τὸν ναὸν τοῦ Mars ultor, πείθει ὅτι ἡ ἐπὶ τῆς Μεδικείου ταύτης πλακὸς ἐναέτιος Ἀφροδίτη εἶναι αὕτη ἡ Venus Genetrix. Διὰ τὸν αὐτὸν τῆς ἀμφίεσεως λόγον παρεβλήθη ἤδη ὑπὸ τοῦ Conze (Ein Relief von S. Vitale mit Augustus) τὸ ἐν Ῥαβέννῃ ἀποκείμενον ἀνάγλυφον Αὐγουστείων χρόνων μετὰ τῆς Λιβίας ὡς Venus genetrix καὶ τοῦ Αὐγούστου ὡς Marss ultor (πρβ. Springer - Wolters Kunstgesch. I¹² 498 εἰκ. 948). Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀρκεσίλαος εἶχε κατασκευάσει τὸ ἄγαλμα τῆς Venus genetrix διὰ τὸν ναὸν τοῦ Forum Julium, εἶχε δὲ οὕτω διαμορφώσει τὸν τύπον τῆς προμήτορος τῶν Ἰουλίων, εἶναι πιθανώτατον, ὅτι ἐπὶ τε τῆς Μεδικείου πλακὸς καὶ ἐπὶ τοῦ ἀναγλύφου τῆς Ῥαβέννης ἡ ὡς genetrix μεταξὺ τοῦ Ῥωμύλου καὶ τοῦ Ἀρεως παριστωμένη Ἀφροδίτη κατὰ τὸν ὑπὸ τοῦ Ἀρκεσιλάου διαμορφωθέντα οἰκογενειακὸν τύπον τῆς Ἰουλίας γενεᾶς ἀπεδόθη καὶ ὑπὸ τοῦ αὐγουστείου καλλιτέχνου τῆς Ara pacis.

Ἀλλ' ἐὰν παρατηρήσῃ τις προσεκτικώτερον τὸν τύπον τοῦτον τῆς Ἀφροδίτης θὰ ἴδῃ ὅτι ἡ ἀμφίεσις καὶ ἡ διάθεσις τοῦ τε ἱματίου καὶ τοῦ χιτῶνος τῆς μορφῆς ταύτης εἶναι ὁμοιοτάτη πρὸς τὸν τύπον Doria - Τράλλεων, διαφέρει δὲ μόνον κατὰ τὴν ἐξεργασίαν, ἡ ὅποια ἐν τῷ ἐλαχίστῳ χώρῳ τοῦ Μεδικείου ἀναγλύφου καὶ διὰ τὸν ὅλως δια-

κοσμητικὸν αὐτοῦ χαρακτηῖρα δὲν εἶχεν εὐκαιρίαν νὰ ἀναπτυχθῇ ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ εὐρύτητι. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἀνάγλυφον τῆς Ραβέννης δὲν δύναται νὰ βοηθήσῃ εἰς ρυθμικὴν παραβολήν, ἅτε ἀνῆκον εἰς δευτερεύουσιν καλλιτεχνικὴν χεῖρα. Δύναται δ' ὅμως νὰ παράσχω πλήρη γενικὴν εἰκόνα τοῦ πλαστικοῦ τύπου, ὅστις συμφωνεῖ καθ' ὅλα πρὸς τὸν τύπον Τράλλεων - Doria μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς διαθέσεως τῶν ποδῶν. Διαφορὰν παρατηρεῖ τις ἐν τῇ ζώνῃ τοῦ χιτῶνος καὶ ἐν τῇ τύλῃ τοῦ ἱματίου, ἥτις κεῖται ὑψηλότερον. Ἀλλ' εἶναι ζήτημα, ἂν αἱ λεπτομέρειαι αὗται ἦσαν ὁμοίως διατεθειμέναι καὶ ἐν τῷ πρωτοτύπῳ τοῦ Ἀρκεσιλάου, τὸ ὅποιον ὑποκείται τῷ ἀναγλύφῳ.

Ὁ Lippold Kopien 205 ἔχων ὑπ' ὄψει τὸν παρὰ Hekler Röm. Gewandstatuen 153. 225 τύπον VI (= α' Ρώμη. Torlonia LXXXI, 322. β) Κοπενάγη Glyptothek Ny-Carlsberg ἀρ. 531. γ) Παρίσιοι Λουβρον 1242. δ) Μαδρίτη Einzelaufn. 1607-9. ε) Ρώμη. Βατικανὸν Braccio nuovo 111 ρ) Παρίσιοι. Λουβρον 1075), ὅστις εἶναι καθόλου ὁμοίος πρὸς τὸν τύπον τῆς Λιβίας τοῦ ἀναγλύφου τῆς Ραβέννης, θεωρεῖ αὐτὸν «κλασσικιστικόν».

Ὁ τύπος οὗτος δεικνύει, νομίζω, πῶς ἡ Κλαυδία περίοδος μετέφραζε τοὺς τύπους τοῦ 5^{ου} αἰῶνος εἰς τὴν ἰδίαν γλῶσσαν· διότι ἡ ἐμὰς αὕτη πιθανώτατα ἔχει ὑπ' ὄψει τύπους ὡς ὁ τοῦ ἀγάλματος Doria καὶ Τράλλεων.

Ὁ Hekler Röm. weibl. Gewandst. 154 νομίζει ὅτι καὶ τὸ ἄγαλμα Doria ἀνήκει διὰ τὸ ἠνεμωμένον ἱμάτιον εἰς τὴν Κλαυδιανὴν περίοδον.

Κατὰ τὸ οἰκεῖον χωρίον τοῦ Πλινίου 35, 155 ἡ Ἀφροδίτη τοῦ Ἀρκεσιλάου ἀνιδρύθη ἐν τῷ ναῷ αὐτῆς in foro Caesaris et prius quam absolute retur festinatione dedicandi, συνήγαγεν ἡ E. Sellers The elder Pliny's chapters 35, 155 ὅτι ἡ Ἀφροδίτη δὲν εἶχεν ὑπερβῇ τὸ πῆλινον πρόπλασμα, ἀλλὰ τοῦτο, ὡς παρατηρεῖ ὁ Petersen αὐτ. 189 σημ. 4, δὲν ἐξάγεται ἐκ τοῦ κειμένου τοῦ Πλινίου εἶναι δὲ καὶ καθ' ἑαυτὸ ἀπίθανον. (πρβ. Klein Rokoko 69).

Ἀλλὰ καὶ ἄλλως νομίζω ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ Πλινίου ἀναφερόμενον δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπονοῇ τοιαύτην τοῦ ἀγάλματος ἀτέλειαν, ὥστε νὰ μὴ

εἶναι ὁ τύπος εὐδιάγνωστος· διότι ἐν τοιαύτῃ τινὶ περιπτώσει δὲν εἶναι εὐνόητον, πῶς ἔν τε τοῖς νομίσμασι καὶ τοῖς ἀναγλύφοις παρίσταται τὸ ἔργον τοῦ Ἀρκεσιλάου ὡς ἀπηρτισμένος πλαστικὸς τύπος. Ἡ ἀτέλεια ἄρα, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ὁ Πλίνιος, ἀνάγεται πάντως εἰς δευτερεύουσας καὶ ἐπουσιώδεις ἐλλείψεις, αἱ ὁποῖαι δὲν καθίσταν τὸ ἔργον γελοῖον. Τοιαύτη τις π. χ. ἀτέλεια ἡδύνατο νὰ εἶναι τὸ ἀνεπεξέργαστον τῶν νῶτων. Διὰ τοῦτο δὲ δέν μοι φαίνεται πιθανὴ ἡ γνώμη, τὴν ὁποίαν ἐξέφρασε νεωστὶ ὁ A. W. Persson ἐν Staat und Manufaktur im römischen Reich (1923), 93 καὶ 127 ἐ., ὅτι τὸ ἄγαλμα εἶχε κατὰ τὸ σῶμα ἀφρηθῇ ἀνεπεξέργαστον διὰ τὴν σπουδὴν τῶν ἐγκαινίων τοῦ ναοῦ, διὰ τοῦτο δὲ ἦτο ἐνδεδυμένον πραγματικὰ ἐξ ὑφάσματος ἐνδύματα, τὰ ὁποῖα μετεβάλλοντο μετὰ τῶν χαρακτηριστικῶν αὐτῆς ἐκάστοτε· οὕτω δὲ ἐρμηνεύεται, κατὰ τὸν Persson, καὶ ἡ διάφορος ἐμφάνισις τῆς Venus Genetrix ἐπὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν νομισμάτων ἄλλοτε μὲν ὑπὸ τὸν τύπον τῆς Ἀφροδίτης τοῦ Fréjus (Cohen II² 253, 73-78), ἄλλοτε δὲ ὑπὸ τὸν ἄλλον τύπον μετὰ τοῦ ἐξωσμένου χιτῶνος καὶ τοῦ περιβάλλοντος ἱματίου (Cohen III², 155, 230· νεωτέρας Φαυστίνης—IV, 497, 71-74 Ἰουλίας Μαρμαίας).

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω εἰρημένων καὶ ἐκ τῆς ἐκτενεστέρας ἐκθέσεως τοῦ Petersen ἐν Ara Pacis εἶναι ἐν πάσῃ περιπτώσει πιθανώτατον ὅτι ὁ τύπος τοῦ Ἀρκεσιλάου δύναται περίπου νὰ ἀναπαρασταθῇ κατὰ τὰ μνημονευθέντα ἀνάγλυφα. Ἐὰν δὲ Ῥωμαϊκά τινα νομίσματα παρέχουσι διαφόρους τύπους μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς Veneri Genetrici ἢ Venus Genetrix, τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀρκεσιλάου ἠλλασσεν ἐκάστοτε τὰ ἐνδύματα αὐτοῦ, ἀλλ' ὅτι οἱ χαρακταὶ τῶν νομισμάτων εἶχον διαφόρους πλαστικούς τύπους ὑπ' ὄψει αὐτῶν. Δὲν πρέπει δὲ νὰ λησμονῶμεν καὶ τὴν πρωτοβουλίαν τῶν χαρακτῶν τῶν νομισμάτων πολλάκις κατὰ τὴν διαμόρφωσιν τῶν νομισματικῶν τύπων.

Ἀλλὰ εἴτε ὁ τύπος τοῦ Fréjus εἴτε ὁ τύπος τοῦ ἀναγλύφου τῆς Ραβέννης καὶ τῆς Φλωρεντίας ἀποδίδει τὴν Ἀφροδίτην τοῦ Ἀρκεσιλάου παρατηροῦμεν ὅτι ἐν ἀμφοτέραις ταῖς περιπτώσεσιν ὁ καλλιτέχνης δὲν ἐφεῦρε νέον τύπον, ἀλλ'

ἐπανελάβε μετά τινων ἴσως τροποποιήσεων παλαιὰ πρότυπα τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ 5^{ου} αἰῶνος, ἀκριβέστερον δέ, τοῦ Φειδιακοῦ κύκλου. Τὸ ἄγαλμα τῶν Τράλλεων καὶ τὸ ἄγαλμα τῆς Ῥώμης ἀντιγράφουσιν ἀσφαλῶς πρότυπον τῶν αὐτῶν χρόνων καὶ τοῦ αὐτοῦ καλλιτεχνικοῦ κύκλου.

Ἄλλ' ἐκάτερον τῶν ἀγαλμάτων ἔχει διαφορὰς ἤδη ἀνωτέρω ἐξαρθείσας, αἱ ὁποῖαι διδάσκουσι ὅτι τὸ περιβάλλον, ἐν ᾧ ἐγένοντο τὰ ἀντίγραφα ταῦτα, ἦτο διάφορον κατὰ τε τόπον καὶ χρόνον.

Ὁ Klein Rokoko 124 (πρβ. Lippold Kopien 244 σημ. 47) ἀναφερόμενος εἰς τὸ στοιχεῖον τῆς ἀνεμώσεως, τὸ ὁποῖον ἔχει ἐν ποιᾷ τινι ὑπερβολῇ τὸ ἀντίγραφον Doria Pamfili, ὡς καὶ ἐγὼ ἐν ἀρχῇ τῆς παρούσης πραγματείας ἐτόνισα, θεωρεῖ τὸν ὅλον πλαστικὸν τύπον μεταποιηθέντα ἐν τῇ περιόδῳ τοῦ ἀρχαίου Rokoko. Ὅτι δὲ τὸ πρωτότυπον δὲν ἦτο ἐν τῇ διατυπώσει τοῦ Ρωμαϊκοῦ ἀντιγράφου ἐν ταῖς λεπτομερείαις ταύταις, δεικνύει ἀκριβῶς τὸ Τραλλιανὸν ἀντίγραφον, τὸ ὁποῖον παραδόξως ὁ Klein προσάγει πρὸς στήριξιν τῆς γνώμης αὐτοῦ. Τὸ σφοδρότερον τοῦ ἀναγκαίου ἀνεμούμενον ἱμάτιον εἶναι ἀσφαλῶς στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον εἰσέγαγεν ὁ ἀντιγραφεὺς τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας καὶ ὑπέικων ἴσως εἰς τὴν γενικὴν καλαισθητικὴν τάσιν τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ. Ἄλλ' ἡ προσθήκη αὕτη τοῦ ἀντιγραφέως δὲν εἶναι μόνη ἐπαρκής, ὅπως χαρακτηρίσῃ τὸν ὅλον πλαστικὸν τύπον, ὅστις εἶναι σαφέστατα τύπος τοῦ Φειδιακοῦ ἐργαστηρίου καὶ οὐχὶ τῶν ἐν Ρωμαϊκοῖς χρόνοις ἀνακυψάντων Φειδιακῶν ἐπιγόνων. Εἶναι περίεργον ὅτι ὁ Klein, καίπερ ἀναγνωρίζων ὅτι πλαστικὸς τύπος Doria-Pamfili μόνον ἐν τῷ Φειδιακῷ κύκλῳ ἠδύνατο νὰ γεννηθῇ, παρασύρεται ὑπὸ τοῦ ἀνέμου τοῦ ἱματίου μέχρι τοῦ σημείου νὰ ἀρνηθῇ τὴν γένεσιν τοῦ τύπου καὶ τοῦ πρωτοτύπου ἐν τοῖς χρόνοις, εἰς τοὺς ὁποίους ἀναμφισβητήτως ἀνήκει. Ἐλαφρῶς ἡνεμωμένον εἶναι ἄλλως τε καὶ τὸ ἱμάτιον τῆς

Ἀφροδίτης τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος πολυτίμου ἐκ Δαφνίου ἀναγλύφου.

Ἐκ τῶν καταλεχθέντων ἀνωτέρω μνημείων κατεδείχθη ὅτι ὁ αὐτὸς πλαστικὸς τύπος ἐχρησιμοποιήθη καὶ ὡς Ἀφροδίτη καὶ ὡς Κόρη καὶ ὡς Τύχη καὶ ὡς Νέμεσις καὶ ὡς εἴ τι ἄλλο πρὸς τούτοις.

Ὅτι ὁ Ἀρκεσίλαος μετεχειρίσθη τὸν τύπον ὡς ἀφετηρίαν πρὸς διαμόρφωσιν τοῦ τύπου Venus genetrix, δὲν εἶναι ἱκανὸν τεκμήριον ἵνα πεισθῶμεν ὅτι καὶ τὸ πρότυπον τοῦ 5^{ου} αἰῶνος διὰ τὴν αὐτὴν θεὰν καὶ μόνην αὐτὴν ἐχρησιμοποιήθη.

Τὸ νόμισμα τῶν Τράλλεων δὲν ἀναγκάζει νὰ ὀνομάσωμεν, ὡς εἶπον, τὴν μορφήν Ἀφροδίτην — διότι κάλλιστα θὰ ἠδύνατο νὰ εἶναι καὶ Δημήτηρ καὶ Κόρη καὶ ἄλλη τις θεά.

Τίς πρῶτος διεμόρφωσε τὸν κάλλιστον ὄντως τύπον δὲν δύναται τις ἀκριβέστερον νὰ εἴπῃ. Τοῦτο μόνον δύναται τις ἀδιστακτικῶς νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι τὸ λαμπρὸν ἔργον ἐποιήθη ἐν τῷ Φειδιακῷ κύκλῳ.

Ἡ μορφή τοῦ Φειδίου διὰ τὸ ἐλλιπὲς τῆς γραπτῆς παραδόσεως καὶ ἔνεκα τῆς ἀπεράντου λεπτολογίας καὶ τῶν ἀτελευτήτων συνδυασμῶν ὡς καὶ τῶν χειρουργικῶν ἐπεμβάσεων τῶν νεωτέρων ἐρευνητῶν κατέστη ἀσύλληπτος καλλιτεχνικὴ φυσιογνωμία, ἡ ὁποία κινδυνεύει νὰ ὑποστῇ τὰς ἀναριθμήτους περιπετείας τῶν ἐπῶν τοῦ Ὀμήρου. Ἄλλ' ὑπῆρξεν ἐν τούτοις οὗτος μέγας ὡς ὁ Σωκράτης, αὐτὸς τε καλλιτέχνης ἐπιφανέστατος καὶ τῶν μεγάλων αὐτοῦ μαθητῶν πολῦτιμος μυητῆς καὶ ιεροφάντης καὶ συνεργάτης. Ἐνθα δὲ θετικὰ δεδομένα δὲν βοηθοῦσιν εἰς τὸν ἀκριβῆ καθορισμὸν τοῦ προσώπου τοῦ καλλιτέχνου ἔργου τινὸς τοῦ Φειδιακοῦ κύκλου, οὐδεμία προκατάληψις θὰ ἦτο ἐπιτετραμμένον νὰ χωρήσῃ ὡς πρὸς τὰ δικαιώματα αὐτοῦ τοῦ κατευθύναντος τὴν μεγάλην σχολήν, ἥτις δικαίως φέρει τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

Γεώργιος Π. Οἰκονόμος

Τὰ ἀρχαῖα λατομεῖα τῆς Σκύρου.

ὑπὸ

Μιχαήλ Δέφνερ.

Ἡ νῆσος Σκύρος ἀναφέρεται τετράκις εἰς τὰ ποιήματα τοῦ Ὅμηρου. Ὁ «αἰγίλιψ» βράχος ὁ τὴν σημερινὴν πολίχνην ἐπιστέφων ἐφιλοξένησε τὸν θεῖον Ἀχιλλέα καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Νεοπτόλεμον. Ἀπὸ τοῦ ὕψους αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς τῆς Σκύρου Λυκομήδης κατεκρήμνισε τὸν Θησέα, οὗ τὰ ὀστέα καὶ τὰ ὄπλα μετ' αἰῶνας ὁ Κίμων μετήνεγκεν εἰς Ἀθήνας.

Ἀλλὰ μίαν τοῦλάχιστον χιλιετηρίδα πρὸ τοῦ Ἀχιλλέως καὶ τῶν Ἑλλήνων ἄλλαι φυλαί, Κᾶρες, Πελασγοί, Θρᾶκες καὶ Κρήτες, εἶχον ἐγκατασταθῇ εἰς τὴν νῆσον. «Ἐνυῆος πτολίεθρον» ὀνομάζει ὁ Ὅμηρος τὴν Σκύρον. Ὁ δὲ Ἐννεὺς ἦτο Κρής, «ὃς Κρήτας ἀγαγὼν ἔκτισε τὴν πόλιν». Καὶ ὁ Λυκομήδης καὶ ὁ Θησεὺς ἦσαν Κρήτες, ὁ δὲ μεγαλείτερος τῆς Σκύρου λιμὴν, ἡ Καλαμίτσα, ὠνομάζετο Κρήσιον.

Ἡ σημερινὴ νῆσος Σκύρος ἀρχικῶς ἀπετελεῖτο ἐκ δύο νήσων, αἵτινες εἰς περίοδον τῆς γῆς χιλιετηρίδας ἀφ' ἡμῶν ἀπέχουσιν ἦσαν κεχωρισμένοι διὰ στενοῦ καὶ ἀβαθοῦς ἰσθμοῦ, μήκους μέτρων περίπου 3000 καὶ μέσου πλάτους μ. 400. Ὁ ἀβαθὴς οὗτος ἰσθμὸς, ὅστις κατ' εὐθείαν γραμμὴν διῆκεν ἀπὸ τοῦ Ἀχιλλείου λιμένος (τοῦ Ἀχιλλί) μέχρι τοῦ Κρησίου (Καλαμίτσας), «περιπλομένων τῶν αἰώνων» ἐπεχώσθη ἀφ' ἐνὸς μὲν ὑπὸ τῶν λίθων καὶ χωμάτων τῶν ἐκ τῶν βουνῶν διὰ τῶν βροχῶν καταβιβαζομένων, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τῆς ἄμμου, τὴν ὁποίαν οἱ ἄνεμοι ἀενάως ἐκεῖ μεταφέρουσιν ἀπὸ τῶν αἰγιάλων τῶν ἀμφοτέρωθεν θαλάσσων, καὶ μετεβλήθη εἰς χαμηλὴν κοιλάδα δύο τὸ πολὺ μέτρα τῆς θαλάσσης ὑπερέχουσιν, τὸ Καλλικρῆ (κατ' ἐμὲ «Καλλικρήνιον», λόγῳ τῶν κατὰ μῆκος αὐτῆς πολλῶν πηγῶν).

Σκύρος λέγεται ὑπὸ τῶν κατοίκων κυρίως τὸ πρὸς βορρᾶν τοῦ Καλλικρῆ τμήμα τῆς ὅλης νήσου,

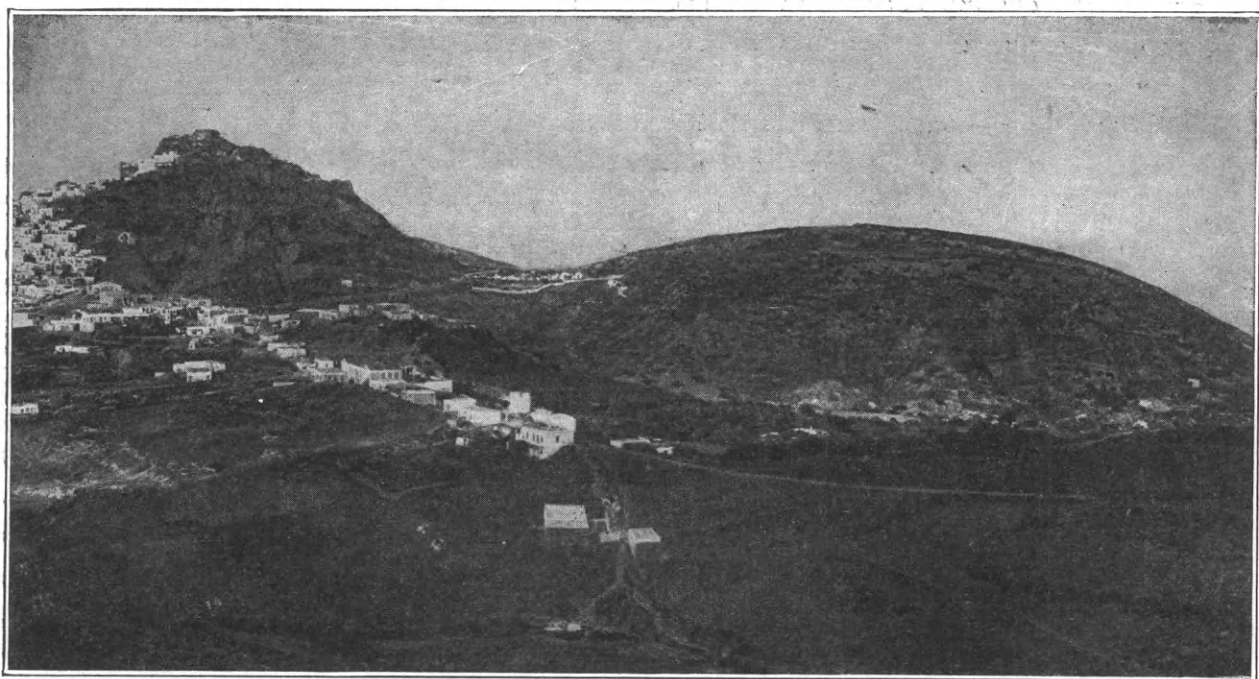
τὸ δὲ πρὸς νότον αὐτοῦ ξηρὸν καὶ σχεδὸν ἀκατοίκητον τμήμα ὀνομάζεται ἀπλῶς «τὸ Βουνόν».

Ὅθεν συνοικισμοὺς τῶν εἰς προϊστορικὴν ἐποχὴν ἐκ βορρᾶ μὲν εἰς Σκύρον ἐλθόντων λαῶν δέον νὰ ἀναζητήσωμεν εἰς τὴν βόρειον εὐφορον πεδιάδα, τὸν Κάμπον τ.ἔ. καὶ τὸν κάτω Κάμπον μέχρι τοῦ βόρειου ἀκρωτηρίου Μαρκέσι, τῶν δὲ ἐκ νότου ἐλθόντων Κρητῶν εἰς τὰς περὶ τὴν πόλιν Σκύρον κοιλάδας, ἃς ἀρδεύουν ὁ ποταμίσκος Κηφισὸς καὶ τινες ρύακες, ὡσαύτως δὲ περὶ τὰς ὄχθας τοῦ ἄλλοτε ἰσθμοῦ.

Πράγματι δὲ κατὰ τὰ τρία ταῦτα σημεῖα εὗρον κατοικίας ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένας, τάφους σπηλαιώδεις καὶ ἐν τῷ βράχῳ λαξευτούς, θρόνον ἐν τῷ βράχῳ λαξευτόν, εὐρέθησαν δὲ καὶ ἀγγεῖα καὶ κοσμήματα κυκλαδικῆς καὶ μυκηναϊκῆς ἐποχῆς. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἐννεὺς «Κρήτας ἀγαγὼν ἔκτισε τὴν πόλιν» καὶ ἐχρειάσθησαν λίθοι διὰ τὰς οἰκοδομάς, ἔπεται ὅτι ὑπῆρχε πλησίον τῆς πόλεως λατομεῖον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Κατωτέρω θὰ παρουσιάσω τὸ προϊστορικὸν τοῦτο λατομεῖον.

Ἡ 1^η εἰκὼν παριστάνει τὴν περὶ ἀπόκρημνον βουνὸν ἐκτισμένην σημερινὴν πόλιν τῆς Σκύρου καὶ ἄνωθεν αὐτῆς τὸ Κάστρον μετὰ τῶν ἀρχαίων τειχῶν τοῦ 4ου π.Χ. αἰῶνος, ἐπιδιωρθωμένων ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν. Δεξιὰ ἐκτείνεται ὁ κωνοειδὴς λόφος Φούρκα (ἄγχονη), ἐπονομαζόμενος οὕτω, διότι ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἀπηγγονίζοντο ἐκεῖ οἱ εἰς θάνατον καταδικαζόμενοι. ¹ Ὁ λόφος οὗτος καὶ τὸ πρὸς αὐτὸν νότιον ἥμισυ τοῦ ἀποκρήμνου βουνοῦ συνίστανται ἐκ πυκνοῦ καὶ σκληροῦ ἀσβεστολίθου.

¹ Ὁ κ. Δημ. Εὐαγγελίδης κακῶς γράφει· «Οὕτως ὠνομάσθη, διότι παρ' αὐτὸν ἦτο ἰδρυμένη ἐπὶ Τουρκοκρατίας λαιμητόμος, δι' ἧς ἐκατατομοῦντο οἱ κατάδικοι.» Ἡ guillotine εἶνε γαλλικὴ ἐφεύρεσις τοῦ τέλους τοῦ 18ου αἰῶνος.

1: Πόλις καὶ Κάστρον τῆς Σκύρου· δεξιὰ ὁ λόφος «Φούρκα».

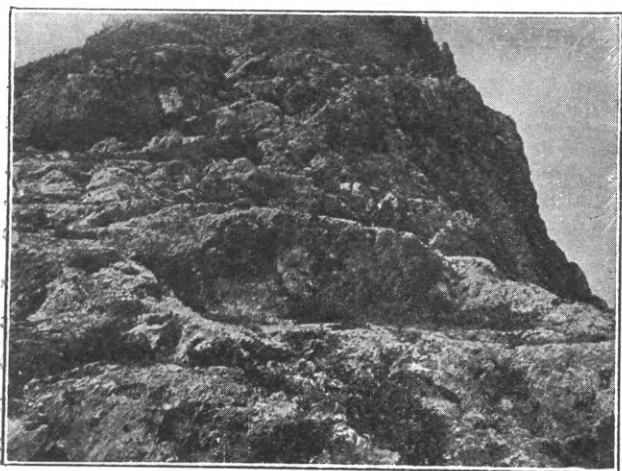
Εἰς τὴν νότιον κατωφέρειαν τοῦ Κάστρου καὶ ἄνωθεν τοῦ σημερινοῦ νεκροταφείου παρετήρησα, ὅτι εἰς 12 περίπου διαφόρους θέσεις ὁ βράχος ἦτο ἰσοπεδωμένος, εἰς δὲ τὰ πλάγια τῆς ἰσοπεδώσεως καθέτως πελεκημένος. Ἐκεῖ, ἐπειδὴ τὸ μέρος εἶνε προσήλιον καὶ ὑπὴνεμον, ὑπῆρχον *προϊστορικαὶ κατοικίαι*. Δυστυχῶς αὗται κατέστησαν ἤδη σχεδὸν ἀγνώριστοι, τῇ ἀνοχῇ τῶν δημοτικῶν ἀρχῶν καταστραφεῖσαι παρὰ τῶν ἀμαθῶν σημερινῶν λατόμων τῆς Σκύρου πρὸς εὐχερῇ πορισμὸν λίθων διὰ τὸ περιτείχισμα τοῦ νέου νεκροταφείου καὶ διὰ τὴν ἀνέγερσιν τῆς ἐν αὐτῷ ἐκκλησίας. Ὀλίγιστα

μόνον, ὑψηλότερον τῶν ἄλλων κείμεναι, διέφυγον τὴν καταστροφὴν, διότι καὶ λατόμοι καὶ ἐργᾶται ἐβαρύνοντο τὴν κοπιώδη ἀναρρίχσιν.

Τὴν καλλίτερον διατηρουμένην (πλάτος μ. 4,90, βάθος μ. 5,40, ὕψος μ. 1,40) ἐφωτογράφησα (*εἰκ. 2*), συνιστῶ δὲ εἰς τὸ νοῆμον κοινὸν τῆς Σκύρου μείζονα σεβασμὸν πρὸς τὰ μνημεῖα τῆς ἀρχαίας ἱστορίας τοῦ τόπου.

Κατὰ τὸν Πλούταρχον ὁ *Κίμων*, τετρακόσια ἔτη ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Θησέως «ἐλὼν τὴν νῆκα καὶ φιλοτιμούμενος ἐξάνευρεῖν» τὸν τάφον αὐτοῦ, *τόπον βουνοειδῆ ἀνέσκαψεν*. «Εὐρέθη δὲ θήκη τε μεγάλου σώματος, αἰχμή τε παρακειμένη χαλκῇ καὶ ξίφος».

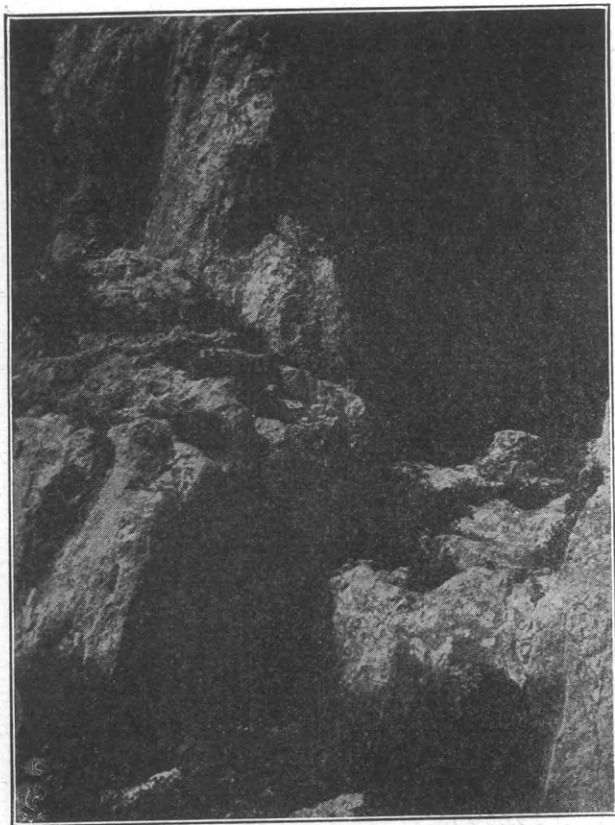
Κατὰ τὰς πρώτας ἐβδομάδας τῆς ἐν Σκύρῳ διαμονῆς μου ἐκαθήμην πολλάκις μετὰ μεσημβρίαν μετ' ἄλλων παρεπιδήμων ἐπὶ τῶν νοτιοανατολικῶν βράχων τοῦ Κάστρου, ἐκεῖ ὅπου ἦσαν αἱ ἄνω μνημονευθεῖσαι προϊστορικαὶ κατοικίαι. Ἐκεῖ δὲ μοι ἤλθεν ἡ ἰδέα, ὅτι ἡ Φούρκα εἶνε ὁ παρὰ τοῦ Πλουτάρχου ἀναφερόμενος *τόπος βουνοειδής*. Ἐκτοτε δὲ ἀνεζήτησαν μετ' ἀνεξηγήτου ἐπιμονῆς εἰς ὅλους τοὺς μυχοὺς αὐτῆς καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τὴν θέσιν τοῦ τάφου τοῦ Θησέως. Ὅταν δὲ τέλος ἐπὶ τῆς κορυφῆς μετὰ δῖωρον σκαφήν, ἣν μισθωθείς παρ' ἐμοῦ ἐνήργησεν ὁ τοῦ πλησίον νεκροταφείου

2: Προϊστορικὴ κατοικία εἰς τὴν νοτιοανατολικὴν κατωφέρειαν τοῦ Κάστρου τῆς Σκύρου.

νεκροθάπτης, εὖρον βαθμῖδας, βάσεις, κρηπιδώματα ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένα καὶ τεμάχιον μαρμάρου μετ' ἐπιγραφῆς ΘΕΣ...ΑΜ, τὴν ὁποίαν ἐξήγησα *Θησ(εῖ) ἀν(έθηκε)*, ἥμην βέβαιος, ὅτι εὖρον ἡρῶν καὶ τὸν τάφον τοῦ Θησέως, καὶ ἔστειλα ἀμέσως, τῇ 4)17 Ἰανουαρίου 1918 πρὸς τὸν ἀείμνηστον φίλον μου Νικόλαον Πολίτην, καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου καὶ Πρόεδρον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, τηλεγράφημα 134 λέξεων παρακαλέσας ἐν τέλει αὐτόν, ὅπως ἐνεργήσῃ περὶ παροχῆς ἀδείας ἀνασκαφῆς. Ἡ ἀνασκαφὴ ἤρξατο περὶ τὰ τέλη Μαρτίου, ἀλλ' ἀντὶ ἡρώου ἢ τάφου τοῦ Θησέως εὗρομεν ὠρικὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, οὗτινος τὰ ἐκ λευκοῦ Σκυρίου μαρμάρου ἀρχιτεκτονικὰ μέλη εἶχον θρυμματισθῇ διὰ πελέκεων. Κατωτέρω θὰ ὁμιλήσω περὶ τοῦ χρόνου τῆς βιαίας καταστροφῆς ὧν τῶν ἐν Σκύρῳ ἀρχαίων ναῶν.

Κατὰ τὸν ἀπὸ τῆς εὐρέσεως τῆς μικρᾶς ἐπιγραφῆς μέχρι τῆς ἐνάρξεως τῶν ἀνασκαφῶν διαρρέυσαντα χρόνον δὲν ἔπαυσα νὰ διερευνῶ τὴν Φούρκαν καὶ ἰδίως τοὺς πρὸς ἀνατολὰς, πρὸς τὴν θάλασσαν, ἀποκρήμνους αὐτῆς βράχους, εὖρον δὲ ἐκεῖ σπήλαιον ἀσφαλῶς εἰς ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν

3: Ἡ εἴσοδος εἰς τὴν Βοῦδόμανδραν

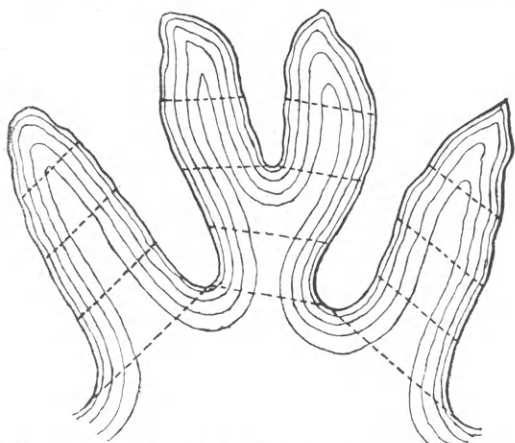
κατοικοῦμενον καὶ πλησίον αὐτοῦ ἐν λατομεῖον προϊστορικῆς ἐποχῆς.

Τὸ σπήλαιον τοῦτο ἢ μᾶλλον φυσικὸν ὑπόστεγον σχηματίζεται ἐκ βράχου, ἔχοντος μῆκος μ. 10 περίπου καὶ μέγιστον ὕψος μ. 5, ἐπιστεγαζομένου δὲ παρὰ τῆς ὀπισθεν αὐτοῦ προεκκλιμένης κατωφερείας τοῦ βουνοῦ. Οἱ νεώτεροι Σκύριοι αὐτὸ τὸ σπήλαιον ὠνόμασαν *Βοῦδόμανδρα*, διότι ἄλλοτε ἐνέκλειον ἐκεῖ τὰ πρὸς ξένους ζφεμπόρους πωληθέντα βόδια, μέχρις ὅτου ἐφορτώνοντο ἐπὶ ἱστιοφόρου. Διὰ τοῦτο ἡ πρὸς βορρᾶν στενὴ ἐξοδὸς τοῦ εἶνε πεφραγμένη διὰ μεγάλων λίθων μέχρις ὕψους ἀναστήματος ἀνθρώπου. Ἐπίσης καὶ ἡ εἰς τὸ α εἴσοδος τοῦ, ἀμφοτέρωθεν λελαξευμένη, καὶ αἱ δύο ἐκ τοῦ βράχου λελαξευμέναι ὑψηλαὶ βαθμῖδες ἦσαν σκεπασμέναι διὰ λίθων καὶ χωμάτων.

Ἡ φωτογραφία τῆς *εἰκόνης 3ης* ἐλήφθη, πρὶν καθαρίσω τὴν εἴσοδον. Μοὶ ἤλθεν ἀμέσως ἡ ἰδέα, ὅτι τὸ φυσικὸν τοῦτο ὑπήνεμον ὑπόστεγον εἶνε σπηλαιῶδες *abri-sous-roches*, ὡς καλοῦνται αἱ κατοικίαι τῶν ἀνθρώπων τῆς λιθικῆς ἐποχῆς, αἵτινες εὐρέθησαν εἰς τὴν Νότιον Γαλλίαν καὶ τὴν Ἑλβετίαν πλήρεις ἐργαλείων λιθίνων καὶ ὀστείνων. Διὰ τοῦτο ἐκαθάρισα δι' ἐργάτου τὴν εἴσοδον καὶ ἔσκαψα εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ἄντρου χανδράκιον 10 μ. μήκους καὶ 60 ἑκατοστῶν πλάτους. Μέχρι βάθους 10 ἑκατοστῶν δὲν εὗρον τίποτε, ἐντὸς τῶν 10 — 35 ἑκατοστῶν εὐρέθη πλῆθος μικρῶν θρυμμάτων ἀγγείων ἀρχαιοτάτων ἀνευ ἵχνους χρώματος. Μόνον παρὰ τὴν εἴσοδον εὗρον μερικὰ θρύμματα ἀγγείου μετὰ καστανόχρου ἐπιχρίσματος. Κάτω τῶν 35 ἑκατοστῶν εὗρον μόνον χῶμα κόκκινον ἀναμεμιγμένον μὲ λιθάρια καταπεσόντα ἀπὸ τοῦ ἐπικρεμαμένου βράχου, εἰς δύο δὲ θέσεις παρυσιάσθη ἀμέσως ὁ βράχος. Τεμάχια πυρίτου λίθου (τσακμάκωπετρας) δὲν εὗρον.

Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὰ περίξ τοῦ ἄντρου ἀνεκάλυφα διαφόρους θέσεις, ἐξ ὧν εἰς ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν καὶ κατὰ τρόπον λίαν πρωτότυπον ἀπεσπῶντο οἱ λίθοι, οἱ πιθανῶς χρησιμοποιηθέντες πρὸς ἀνέγερσιν τῆς πρώτης πόλεως καὶ τῶν ἀνακτόρων τοῦ βασιλέως αὐτῆς, ὑποθέτω, ὅτι τὰ εἰς τὸ ἔδαφος τοῦ ἄντρου εὐρεθέντα θρύμματα ἀγγείων προήρχοντο ἀπὸ τῶν λατόμων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, οἵτινες ἐν ὥρᾳ βροχῆς ἢ καύσωνος κατέφευγον ἐκεῖ.

Μετὰ μεγίστου ἐνδιαφέροντος ἐξήτασα τοὺς περίξ βράχους, πολλάκις παρὰ τὸ γῆρας μου ἀναρριγώμενος εἰς αὐτούς, ὅπως ἀντιληφθῶ ἀκριβῶς, πῶς κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους ἐγίνετο ἡ λατομία. Εἰς τὴν Κρήτην μετεχειρίζοντο πριόνια χαλκᾶ, μακρὰ καὶ πλατέα ἄνευ ὁδόντων, ἀλλαχοῦ πάλιν πήχεις ἐκ σκληροῦ ξύλου, οὓς ἔσυρον ἐντὸς αὐλάκιων, τὰ ὁποῖα πρότερον διὰ τύκου (μὲ πικοῦνι) εἶχον χαράξει ἐπὶ τοῦ βράχου. Ὑποθέτω, ὅτι εἰς τὴν κάτω στενὴν ἐπιφάνειαν τῶν πήχεων πολλάκις θὰ ἐνεπήγνυσον θραύσματα πυρίτου λίθου. Πάντοτε ὅμως κατὰ τὸ πριόνισμα, εἴτε διὰ πριόνων ἐγίνετο εἴτε διὰ πήχεων, ἔθετον εἰς τὰ αὐλάκια ἄμμον συνεχῶς ὑγραينوμένην δι' ὕδατος.

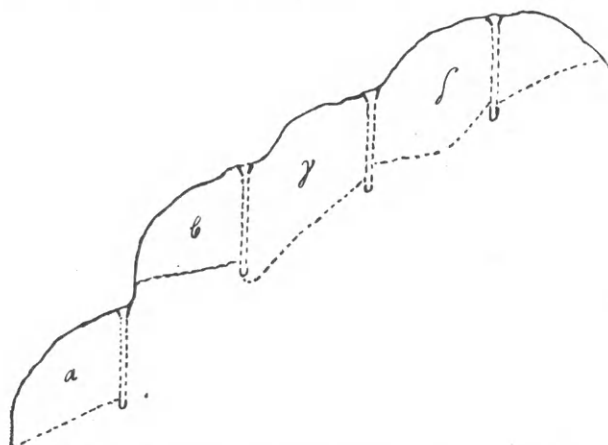
4: Εἰκὼν τῶν εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἀκτὴν βράχων τῆς Φούρκας, ἐξ ὧν εἰς χρόνους προϊστορικοὺς ἀπεπρίοντο ὀγκόλιθοι. Τὴν αὐτὴν εἰς μεγάλην κλίμακα ὄψιν παρέχει σήμερον ὅλη ἡ ἀνατολικὴ ἀκτὴ τοῦ «Βουνοῦ» μὲ τὰ ἀκρωτήρια, τὰς ἀγκάλας καὶ τοὺς βράχους αὐτῆς, συνεπεία τῆς ἀπὸ χιλιετηριδίων εἰσχωρούσης εἰς αὐτὴν θαλάσσης.

Ἄλλ' εἰς τὰ προϊστορικά λατομεῖα τῆς Φούρκας παρατήρησα διάφορον καὶ λίαν πρωτότυπον τρόπον λατομίας. Δὲν προβάλλω εἰκασίας, ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα πολλῶν καὶ λεπτομερῶν παρατηρήσεων πιστοποιουμένων διὰ τῶν **πέντε εἰκόνων 4-7**.

Οἱ λατόμοι τῆς Φούρκας ἐξέλεγον διὰ τὴν ἐργασίαν τῶν προεξοχᾶς τοῦ βουνοῦ, 1—2 μέτρων πλάτους, ἐπ' αὐτῶν δὲ διὰ τύκου ἐχάραττον ὀριζοντίως αὐλάκια, ἀρχόμενοι ἀπὸ τὸ χαμηλότερον μέρος τῆς προεξοχῆς.

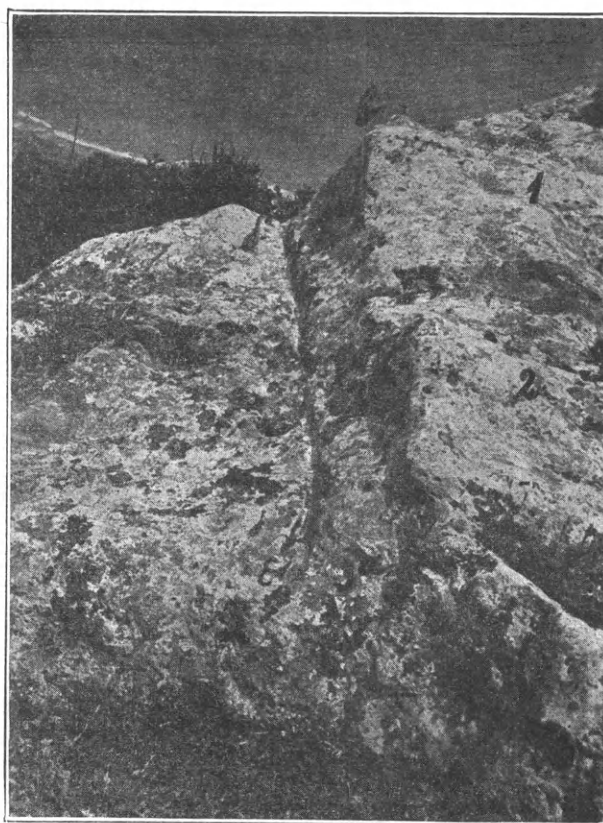
Τὰ αὐλάκια ταῦτα, ὡς φαίνεται, πάντως θὰ εἶχον πλάτος 6—7 ἑκατοστῶν, καὶ βάθος τὸ αὐτὸ περίπου. Χρῆσις πριόνων μεταλλίνων ἢ πήχεων ξυλίνων δὲν ἐγίνετο ἐκεῖ, ὡς πασιφανῶς δεικνύου-

σιν αἱ πρὸς τὰ ἄκρα ὁμαλῶς κατιοῦσαι καμπύλαι τῆς κοπῆς *Ἐγίνετο χρῆσις χονδρῶν σχοινίων*

4α: Αὐλάκια διὰ συρομένων σχοινίων γενόμενα ἐπὶ τοῦ βράχου.

ἐχόντων διάμετρον 4 — 4½ ἑκατοστῶν, τὰ ὁποῖα ἐσύροντο παρ' ἐργατῶν ἱσταμένων δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῶν προεξεχόντων βράχων. Δὲν ἀποκλείεται δὲ ἡ εἰκασία, ὅτι οἱ λατόμοι εἰς τὰ σχοινία ἐνέπλεκον μερικὰ θραύσματα πυρίτου, ὅστις εὕρεσκειται εἰς τὴν νῆσον. Ἄμμος καὶ ὕδωρ ἐτίθεντο ἐπικουρικῶς εἰς τὰ αὐλάκια. Ἀφοῦ οὕτω διὰ σχοινίων πριονίζοντες εἶχον βαθύνει τὸ αὐλάκιον ὅσον

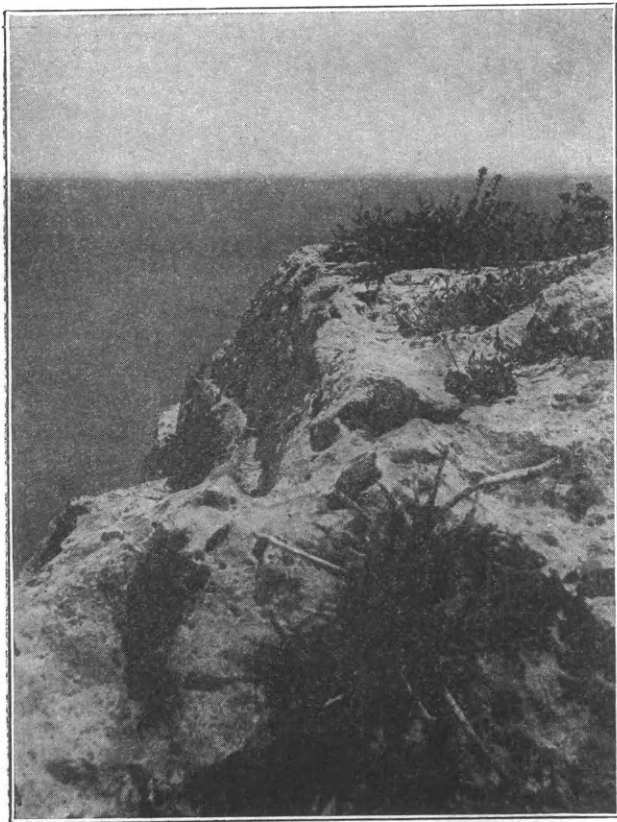

5: Ἐξ ἀποπεπρισμένης ἐπιφάνειας τοῦ βράχου. Αὐλάκιον δ — ε, μήκους μ. 1.74.

ἤθελον ἢ ἡδύναντο, ἐνεπήγνυον ἐντὸς αὐτοῦ καὶ καθ' ὅλον τὸ μῆκος σφῆνας ξυλίνους, τοὺς ὁποίους περιέβρεχον, μέχρις ὅτου διὰ τῆς διαστολῆς αὐτῶν ἀπεσπᾶτο τὸ πρῶτον καὶ κατώτερον μέρος τοῦ βράχου, μεθ' ὃ ἐπροχώρουν πρὸς τὰ ἄνω.

Ἡ 5^η εἰκὼν δεικνύει δεξιὰ τρεῖς καθέτους ἐπιφανείας (1.2.3.) τῆς προσόψεως, ἐξ ὧν κατὰ τὸν ἄνω ἐκτεθέντα τρόπον ἀπεπριονίσθησαν καὶ ἀπεσπάσθησαν τρεῖς ὀγκόλιθοι, δεικνύει δὲ προσέτι τρεῖς ἀναλόγους πλαγίας ἐπιφανείας (1α, 2α, 3α), ἐξ ὧν ἀπεσπάσθησαν ἕτεροι τρεῖς ὀγκόλιθοι, ἀλλὰ μετ' ὀλιγωτέρας ἐπιτυχίας, διότι ὁ βράχος ἐκεῖ δὲν ἦτο πολὺ συμπαγής. Τὰ ψηφία β—γ δηλοῦν τὴν γραμμὴν τοῦ αὐλακίου, ὡς ἐχαράχθη εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ βράχου, ἢ δὲ παραλλήλως πρὸς τὰ β—γ κατερχομένη γραμμὴ δ—ε δηλοῖ τὸ βάθος τοῦ αὐτοῦ αὐλακίου, τὸ ὅποῖον ἔχει μῆκος μ. 1,74. Μόλον ὅτι ἐπέρασαν τρεῖς χιλιετηρίδες, οὐ μόνον ἡ ἐπιφάνεια τοῦ σκληροῦ ἀσβεστολίθου, ἀλλὰ καὶ ἡ εἰκὼν ἀκόμη μαρτυροῦσι τὸν ιδιόρρυθμον τρόπον λατομίας τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς.

Δὲν ἀπεσπᾶτο ὅμως πάντοτε ὁ λίθος ἀκριβῶς

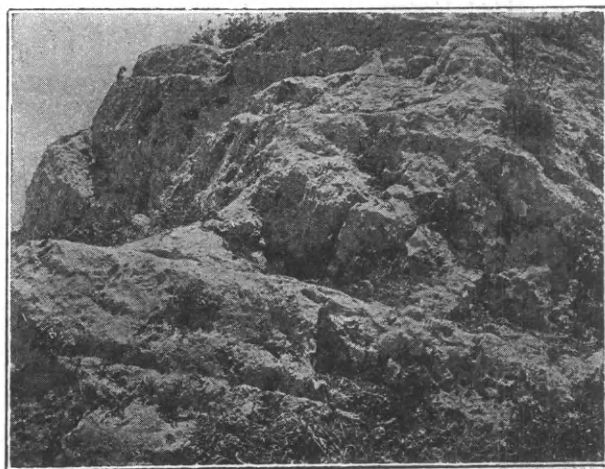

6: Αὐλαξ μῆκος μ. 1,40, πιστοποιοῦσα τὴν ἀπόπριον τῶν λίθων εἰς τὸ ἀρχαῖον λατομεῖον τῆς Φούρκας.

εἰς τὸ κατώτατον σημεῖον τοῦ αὐλακίου, ἀλλὰ κάποτε ὀλίγον ἄνωθεν αὐτοῦ, ὡς δεικνύουσιν ἡ ἕκτη εἰκὼν καὶ ἡ ἐβδόμη, ἀμφότεραι ἐπιβεβαιοῦσαι τὴν γνώμην μου.

Ἡ 6^η εἰκὼν παρουσιάζει τὸ αὐλάκιον ε—ε ἐκ τοῦ πλαγίου, οὕτως ὥστε καθ' ὅλον τὸ μῆκος (μέτρον 1,40) νὰ φαίνεται τὸ βάθος αὐτοῦ.

Εἰς δὲ τὴν 7^{ην} εἰκόνα, ἄνω πρὸς ἀριστερὰ καὶ ὑπὸ τὰ ἀγριολούλουδα, ἀπεικονίζεται τὸ αὐτὸ αὐλάκιον ε—ε, φαίνονται δὲ καὶ ἄλλα αὐλάκια καὶ οὐκ ὀλίγα κάθετοι τομαὶ εἰς τὸ αὐτὸ μέρος τοῦ βράχου.

7: Αὐλακες καὶ κάθετοι ἐπιφάνειαι πιστοποιοῦσαι τὴν εἰς τὸ ἀρχαῖον λατομεῖον τῆς Φούρκας ἀπόπριον τῶν λίθων.

Εἰς οὐδὲν ἄλλο μέρος τῆς νήσου παρατήρησα τοιοῦτον τρόπον λατομίας.

Μεταβαίνω ἤδη εἰς τὰ λατομεῖα πωρίνου λίθου, τὰ ὅποια φαίνονται ἀρχαιότερα τῶν λατομείων μαρμάρου λευκοῦ καὶ πολυχρώμου.

Τὸ βόρειον ἀκρωτήριο τῆς νήσου φέρει τὸ ὄνομα Μαρκέσι. Ἄν καὶ ἀπέχει $3\frac{1}{2}$ ὥρας ἀπὸ τῆς πόλεως Σκύρου, μετέβην ἐπτάκις ἐκεῖ, καὶ μετ' ἐργατῶν καὶ μετὰ φωτογράφου, ὅπως ἀποκαθάρω, μελετήσω καὶ φωτογραφήσω τὰς πολλὰς ἐκεῖ ἀρχαιότητας: ἓνα θρόνον, μίαν κατοικίαν προϊστορικὴν, καθ' ὅλας τὰς πλευρὰς διατηρουμένην μέχρι τῶν διὰ τὰς δοκοὺς ὀπῶν, εἴκοσι τάφους, ὧν δύο ἀπεικονίζονται εἰς τὴν ὀγδόην εἰκόνα, ἅπαντα ταῦτα ἐκ τοῦ βράχου λελαξευμένα, ἐπὶ πλέον δὲ τὰ θεμέλια ἀρχαίου ναοῦ μέχρι 5 δόμων διατηρούμενα, ἀρχαῖον λατομεῖον πωρίνων λίθων, πρὸς δυσμὰς δὲ τοῦ ἀκρωτηρίου ἐπὶ τοῦ πλησίον ὄρους Εὐδούνα τὰ ἐρείπια μεγάλης φρυκτωρίας, καὶ πρὸς

νότον εἰς τὰ Ἀναφάματα ἐγκατάστασιν ἀρχαίου ἐλαιοπιεστηρίου. Παραθέτω μίαν τῶν ὠραιότερων εἰκόνων ἐκ τῶν 235, τὰς ὁποίας ἀπεκόμισα ἐκ τῆς Σκύρου (εἰκ. 8), δυστυχῶς πολὺ σμικρυνθεῖσαν.

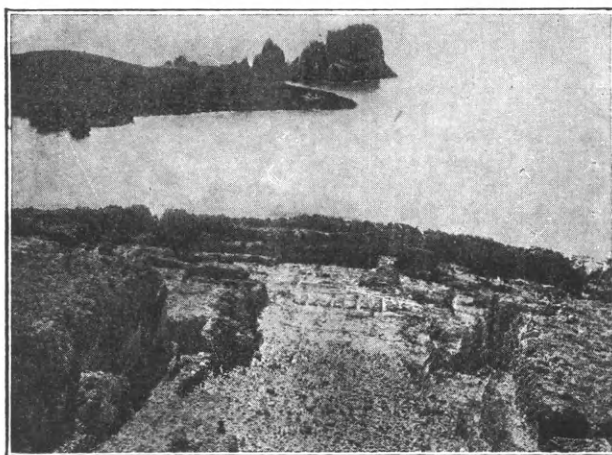
8: Εἰς τὸ ἔμπροσθεν μέρος τῆς εἰκόνης βράχος ἔχων δύο ἀρχαίους τάφους, κάτω σπηλαιώδη, ἄνω κιβωτιόσχημον.

Τὰ πολλὰ παρὰ τὸ ἀκρωτήριο ἀρχαῖα, τὰ ἄπειρα εἰς τοὺς πέριξ ἀγροὺς διεσπαρμένα θραύσματα ἀγγείων καὶ πρὸ πάντων ἢ πρὸς νότον τοῦ ἀκρωτηρίου ἕως εἰς τὸ Τραχὺ ἐκτεινομένη ἀπέραντος καὶ εὐφορωτάτη πεδιάς (Κάμπος καὶ Κάτω Κάμπος) πειθουσιν ὅτι ἡ βόρειος ἄκρα τῆς Σκύρου κατῴκειτο ἀπὸ τῶν προϊστορικῶν χρόνων καὶ ὅτι πιθανῶς ἐκεῖ δέον ν' ἀναζητήσωμεν τὴν παρὰ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου ἀναφερομένην δευτέραν τῆς νήσου πόλιν *Χρῦσιν*. Θὰ ἔκειτο δὲ αὕτη περὶ τὴν θέσιν Ἀναφάματα, ὅπου ὑπάρχουν χαμηλοὶ γήλοφοι καὶ οἱ ἀγροὶ βρίθουσι θραυσμάτων ἀγγείων, τὸ δὲ νεκροταφεῖον αὐτῆς θὰ ἦτο, ὅπως πολλῶν ἀρχαίων πόλεων τὰ νεκροταφεῖα, παρὰ τὴν ἀκτὴν, ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ ἀκρωτηρίου.

Δεξιὰ τοῦ βράχου μετὰ τοὺς δύο ἐπ' ἀλλήλων τάφους καὶ χαμηλότερον πρὸς τὴν θάλασσαν εἶνε ἀρχαῖον λατομεῖον πωρίνων λίθων.

Ἡ 9^η εἰκὼν δεικνύει, ὅτι διὰ πελέκειων ἀπεκόπτοντο οἱ λίθοι καὶ δὴ εἰς μεγάλους ὄγκους δυνάμενους νὰ ἐντειχίζωνται ἄνευ συνδετικῆς τινος ὕλης. Τοιούτους πωρολίθους παρατήρησα εἰς τὴν ἐσωτερικὴν θεμελίωσιν τοῦ ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου ναοῦ, πιθανῶς τοῦ Ποσειδῶνος. Τὰ ἐξωτερικὰ τοῦ ναοῦ θεμέλια, τὰ ὁποῖα εἰς τὴν βορειοδυτικὴν γωνίαν σφύζονται μέχρις ὕψους πέντε δόμων (μ. 1,50), ἦσαν ἐκτισμένα διὰ σχιστολίθων πρασινω-

πῶν ἱκανοῦ μήκους (μ. 1,20 — 1,40), ἀλλὰ σχετικῶς μικροῦ πάχους (μ. 0,25 — 0,40), ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ σχίστου. Ὁ δὲ στυλοβάτης τοῦ ναοῦ ἦτο ἐκτισμένος ἐκ λευκοῦ μαρμάρου κάπως χονδροκόκκου τῆς Σκύρου, συνεπῶς δὲ καὶ οἱ κίονες κλπ. Τοῦ στυλοβάτου σφύζονται δύο μάρμαρα, τῶν κιόνων οὐδ' ἔχνος.

9: Ἀρχαῖον λατομεῖον πωρίνων λίθων εἰς τὸ Μαρκέσι, τὸ βόρειον ἀκρωτήριο τῆς Σκύρου.

Τὸ λατομεῖον ἀνήρχετο ἀπὸ τῆς θαλάσσης πρὸς τὸν λόφον εἰς 7 περίπου μέτρων ὕψος ἐπὶ ἐκτάσεως 2500 μέτρων τετραγωνικῶν. Πάμπολλοι συνεπῶς χιλιάδες πωρίνων ὀγκολίθων θὰ ἀπεκόπησαν ἐξ αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐσωτερικὴ θεμελίωσις τοῦ ναοῦ συνίστατο ἐκ πωρολίθων, τὸ δὲ λατομεῖον εἶνε ἐγγύτατον τοῦ ναοῦ, ὑποθέτω ὅτι ὁ πρῶτος ἐκεῖ ναὸς θὰ ἦτο ὄλος πώρινος. Οἱ μὲν πρασινωποὶ σχιστόλιθοι τοῦ νῦν ἐν ἐρείπιοις κειμένου ναοῦ ἀναμφιβόλως μετεφέρθησαν ἐκ τῶν βορειοδυτικῶν λόφων μεταξὺ τοῦ ἀκρωτηρίου Μαρκέσι καὶ τοῦ ὅρμου Καλόγρια, ὅπου ὑπάρχουν τοιοῦτοι σχίσται, τὰ δὲ μάρμαρα τοῦ ναοῦ ἐκ τῶν ἀρχαίων λατομεῖων τῆς θέσεως *Κολῶνες*, περὶ ὧν θὰ ὁμιλήσω κατωτέρω.

Ποῖον ὅμως βασιυσήμαντον γεγονὸς ἐπέφερε τὴν πλήρη καταστροφὴν οὐ μόνον τοῦ εἰς τὸ Μαρκέσι ναοῦ, ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν ναῶν τῆς νήσου;

Ἀναφέρω ἀκόμη ἐξ ναοῦς, ὧν τὰ ἐρείπια ἀνέσκαψα ἢ ἐκαθάρισα, κατεμέτρησα καὶ ἐφωτογράφησα. Εἶνε δὲ οὗτοι:

α') Ὁ παρὰ τὴν πόλιν ἐπὶ τῆς Φούρκας ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος, οὗτινος κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς

εὑρέθησαν εἰς μικρὸν ὑπὸ τὸ ἔδαφος βάθος 182 μέγαρα καὶ μικρὰ θραύσματα κιόνων καὶ κιονοκράνων ἀρχαίου δωρικοῦ ρυθμοῦ, τῶν ὁποίων ὁμῶς πολλὰ ἔφερον προφανῆ ἔχνη πελέκεων τ. ἔ. βιαίου θρυμματισμοῦ.

β') Ὁ κάτωθεν τῆς πόλεως, παρὰ τὴν σημερινὴν πρὸς βορρᾶν αὐτῆς ἀκτὴν (εἰς τὰ Μαγαζιά) ναὸς ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, τοῦ ὁποίου τεμάχια κιόνων καὶ κιονοκράνων εἶδεν ἀκόμη περὶ τὰ 1700 ὁ Tournefort καὶ τοῦ ὁποίου ἐν μόνον τεμάχιον ἰωνικοῦ γείσου μετὰ τετραπλεύρων ὀδόντων (μ. $1,39 \times 0,68 \times 0,35$) κεῖται ἀκόμη ἐκεῖ ἐπὶ ἐνὸς πηγαδίου.

γ') Ὁ ἐπὶ τοῦ Κάστρου ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς, ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ὁποίου ἐν ἔτει 895 μ.Χ. ἐκτίσθη ἡ νῦν τελείως ἡρειπωμένη ἐκκλησία τῆς Θεοτόκου. Τὸ δάπεδον ταύτης ἀνασκάψας εὔρον μόνον πλάκα γείσου ἐναετίου (μ. $2,24 \times 0,75 \times 0,26$), τεθραυσμένην εἰς δύο.

δ') Ὁ πλησίον τοῦ ἰσθμοῦ Καλλικρῆ εἰς θέσιν «Ἅγιος Μάμας» ναὸς τοῦ Πανός, τοῦ ὁποίου εἰς τὸ κτῆμα τοῦ κ. Μαυρίκη εὑρέθησαν ἀρχιτεκτονικὰ μέλη, ἐγὼ δὲ ὑπὸ τὸ ἐξωκκλήσιον τοῦ Ἀγίου Μάμαντος, διαδόχου τοῦ Πανός καὶ ἰσχυροῦ προστάτου τῶν ποιμένων καὶ αἰγοπροβάτων, εἶδον καὶ ἐφωτογράφησα τεμάχιον ἰωνικοῦ γείσου μετὰ τετραπλεύρων ὀδόντων.

ε') Ὁ εἰς τὸν ὄρμον τοῦ Ἀγίου Φωκᾶ καὶ κάτωθεν τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἀγίου τούτου ναὸς ἐκ ποικίλης λίθου, τοῦ ὁποίου εἰς μὲν τὴν ἐπιφάνειαν ὑπὸ θάμνους εὔρον δύο τετραγώνους ὀγκολίθους, μετὰ δοκιμαστικὴν δὲ ἀνασκαφὴν εἰς μικρὸν βάθος ἐτέρους ἐπτά.

στ') Εἰς τὸ νότιον μέρος τῆς νήσου (τὸ Βουνὸ) καὶ νοτίως τοῦ ὑψηλοτέρου ὄρους Κόχυλα (814 μέτρων) καὶ κάτωθεν τοῦ ὄρους Δάφνη εἶνε λεκανοπέδιον, 450 μέτρα ὑπὲρ τὴν θάλασσαν, ὀνομαζόμενον «τὸ χωράφι τοῦ Ἀρη», ὀλίγον δὲ ἄνωθεν αὐτοῦ ἀρχαιότατος ναὸς, πιθανῶς τοῦ Ἀρεως, ἐκ πελωρίων ἀκατεργάστων ὀγκολίθων, κατακρημνισμένος καὶ σφῆζόμενος εἰς δύο πλευρὰς μέχρις ὕψους δύο τὸ πολὺ μέτρων, μετ' ἀναλήμματος εἰς τὴν πρὸ αὐτοῦ κατωφέρειαν, δύο δωματίων εἰς τὴν νότιον αὐτοῦ πλευράν, καὶ μεγάλης φρυκτωρίας (διαμέτρου 11 περίπου μέτρων) παραπλεύ-

ρως αὐτῶν, καὶ τάφου ἐν τῷ βράχῳ λαξευθέντος. Κατόπιν διημέρου τῇ βοηθείᾳ τριῶν ἐργατῶν ἀποκαθάρσεως τοῦ ἐκτεταμένου ἐρειπιῶνος ἐπαρουσίασεν οὗτος ταύτην τὴν εἰκόνα (εἰκ. 10).

10: Ναὸς (α), πύργος (β) καὶ τάφος (γ) εἰς τὸ ὄροπέδιον «Χωράφι τοῦ Ἀρη».

Ποῖον λοιπὸν βαρυσήμαντον γεγονὸς ἐπέφερε τὴν πλήρη καταστροφὴν ὅλων τῶν ναῶν τῆς Σκύρου;

Εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο ἀπαντῶ, ὅτι ἡ καταστροφὴ αὐτῶν διετάχθη πρὸς ἐξάπλωσιν καὶ ἐμπέδωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα τοῦ 1909 ὑπάρχει διατριβὴ τοῦ ἡμετέρου ἐπιφανοῦς ἀρχαιολόγου κ. Ἀντ. Κεραμοπούλου, «ἡ οἰκία τοῦ Κάδμου», ἐκεῖ δὲ ἐν σελ. 119 σημείωσις, ληφθεῖσα ἐκ τοῦ συγγράμματος τοῦ Harnack, Mission und Ausbreitung des Christentums, II, 196

«Τῇ 13ῃ Ἰουλίου τοῦ 399 ἐξεδόθη διάταγμα πρὸς τὸν ἑπαρχὸν τῆς Ἀνατολῆς, τῇ ἐνεργείᾳ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀρκαδίου, καὶ διέτασεν ἵνα, ἂν ὑπάρχωσιν ἀκόμη ἐν ταῖς ἐξοχαῖς ναοὶ ὄρθιοι, κατεδαφισθῶσιν ἀθορύβως, ὥστε νὰ ἐξαφανισθῇ μετ' αὐτῶν καὶ ἡ τελευταία τροφὴ τῆς δεισιδαιμονίας. Si qua in agris templa sunt, sine turba ac tumultu diruantur. His enim dejectis ac sublati omnis superstitionis materia consumeretur». Ὅλων δὲ τῶν μαρμάρων τῶν ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν κατεδαφισθέντων ναῶν τὴν ἐξαφάνισιν, ἐφ' ὅσον δὲν ἐχρησιμοποιοῦντο πρὸς οἰκοδομὴν ἐκκλησιῶν καὶ οἰκιῶν, ἀνέλαβον κατόπιν τὰ ἀδηφάγα καμίνια τῶν ἀσβεστουργῶν.

Μετὰ τὴν παρέχασιν ταύτην συνεχίζω τὴν

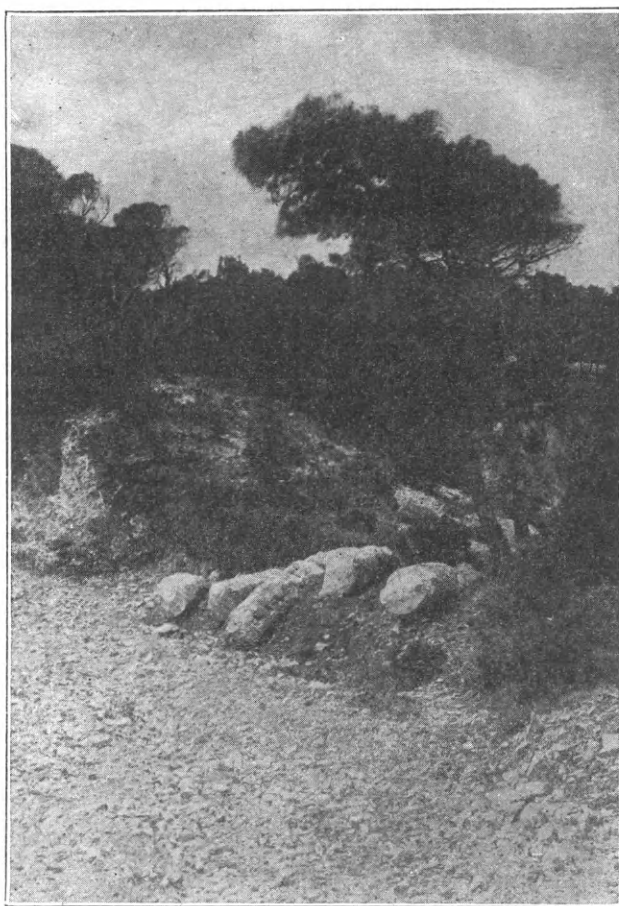
περιγραφὴν τῶν λοιπῶν ἀρχαίων λατομεῖων *πω-
ρίνου λίθου*.

Τοιαῦτα λατομεῖα ὑπῆρχον καὶ εἰς τὴν βορειο-
νατολικῶς τῆς πόλεως ἐγγὺς ἀκτὴν, εἰς τὴν το-
ποθεσίαν *Πωριά*. Ἐκεῖθεν δὲ καὶ σήμερον ἀκόμη
οἱ κάτοικοι κόπτουν τοὺς διὰ τὰς οἰκοδομὰς αὐτῶν
ἀναγκαιοῦντας ἀκρογωνιαίους λίθους.

Ὡσαύτως εἰς τὸ νοτιοανατολικὸν μέρος τοῦ βο-
ρείου τμήματος τῆς νήσου πλησίον τοῦ λιμένος
Μέαλος (Μέγας Αἰγιαλὸς) καὶ δὴ παρὰ τὴν ἀρχαίαν
ἀμαξιτὸν τὴν παραλιακῶς ἄγουσαν ἀπὸ τῆς πό-
λεως πρὸς τοὺς λιμένας *Μέαλος* καὶ *Ἀχίλλι* (Ἀχιλ-
λειος λιμὴν) ὑπάρχουσι δύο ἀρχαῖα λατομεῖα νεο-
γενοῦς *πωρολίθου*. Ταῦτα ἐξεμεταλλεύοντο οἱ περὶ
τὴν ἐγγὺς κοιλάδα *Καλλικρήνιον* (Καλλικρῆ) ἀρ-
χαῖοι συνοικισμοί, ὧν σώζονται τάφοι ἐν τῷ βράχῳ
λελαξευμένοι (σκυρ. *ἀρέδες*, ἀ. ἐλλ. *ἀροί*) καὶ ἐγκα-
ταστάσεις ἀρχαίων ἐλαιοπιεστηρίων. Ἡ θέσις
ἐνὸς τῶν λατομεῖων τούτων ὀνομάζεται σήμερον
Ἀλόρθο Πουρί, τ. ἔ. ὀλόρθος πῶρος, διότι οἱ
ἐκεῖ λατομοῦντες εἶχον ἀφήσει εἰς τὸ μέσον τοῦ
λατομείου στήλην ἐκ τοῦ πώρου, ὃν πέριξ αὐτῆς
ἀπέκοπτον. Μετὰ τὸ *Ἀλόρθο Πουρί* κάμπτει ἡ
ἀρχαία ἀμαξιτὸς πρὸς δυσμὰς, ἀπαντᾷ δὲ ἀμέσως
ἡ θέσις *Ἀσκαλοφόρος*, ὅπου εἶνε ἀρχαία ἐκ τοῦ
πώρου κεκομμένη καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θα-
λάσσης κατερχομένη κλιμαξ ἀποβάθρας (πλάτους
5 μέτρων) διὰ τὴν προσέγγισιν λέμβων καὶ ἰστιο-
φόρων. Ἐκεῖ δὲ παρακολουθεῖ τις ἐπὶ 50 περίπου
μέτρα τὴν ἀρχαίαν ὁδὸν δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἐκ τοῦ
βράχου κεκομμένην, μεταξὺ δὲ τῶν δύο ἐγκοπῶν
τὰς βαθείας ἐκ τῶν ἀμαξῶν τροχιὰς.

Μεταβαίνω ἤδη εἰς τὰ ἀρχαῖα λατομεῖα μαρ-
μάρου τοῦ βορείου τμήματος τῆς νήσου. Δύο δρό-
μοι φέρουσιν ἐκεῖ ἀπὸ τῆς πόλεως. Συντομώτερος
εἶνε ὁ διὰ τοῦ *Φερρεκάμπου* (*ferreus campus*)
καὶ τῆς βαθείας κοιλάδος *Ἀλεξάνδρας*, εὐκολώτε-
ρον ὅμως εἶνε νὰ ἀκολουθήσῃ τις τὸν δρόμον τῆς
Λιναριᾶς μέχρις ἡμίσεος χιλιομέτρου πρὸ τῆς βρύ-
σεως *Ἀντωνιοῦ*. Ἐκεῖ δέ, δεξιὰ τῆς ὁδοῦ, ἄρχε-
ται στενὸς δρόμος φέρων κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὰ
ἀρχαῖα ὡς καὶ πρὸς τὰ νέα λατομεῖα, τὰ ὁποῖα
ἐκμεταλλεύεται ἡ ἀγγλικὴ ἐταιρεία *Marmor limi-
ted*. Ἀνερχόμενος μικρὸν λόφον βλέπεις ὑψηλότε-
ρον καὶ πρὸς τὰ δεξιὰ ἔκτασιν καστανόχρουν καὶ

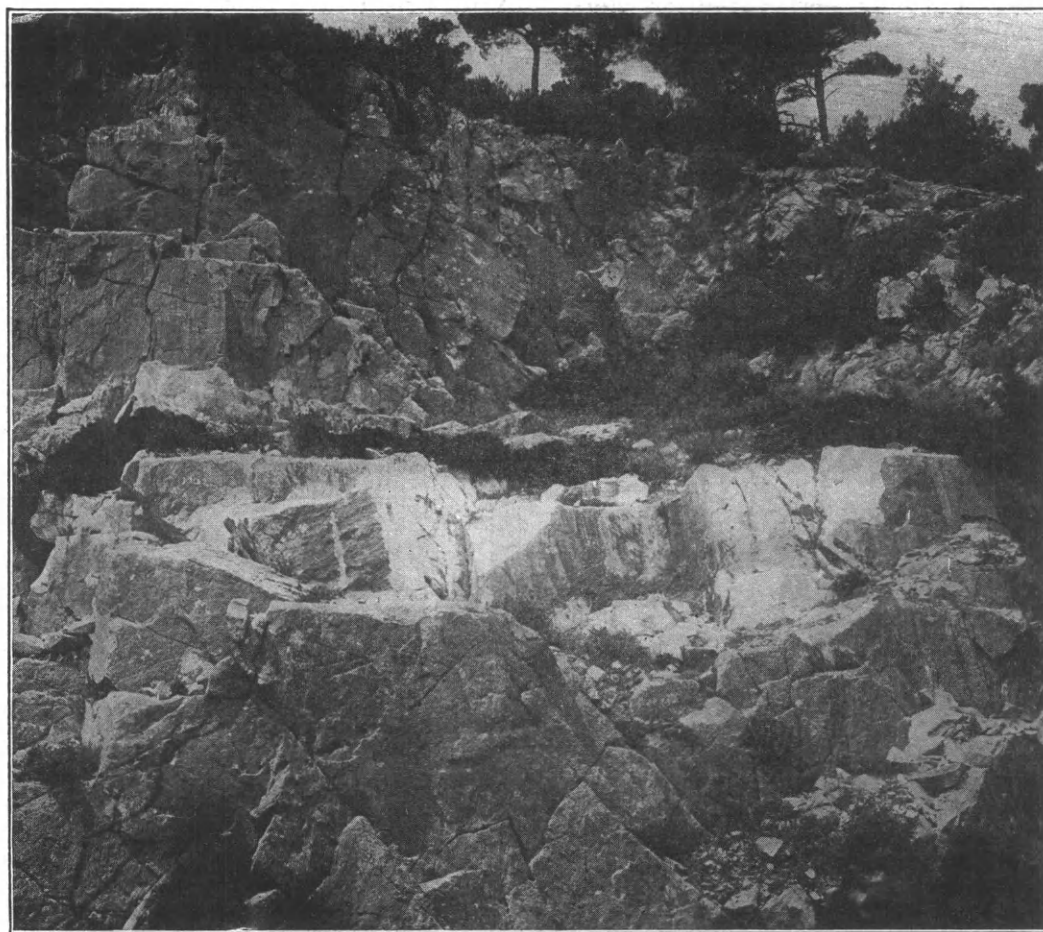
νομίζεις ὅτι ἐπ' αὐτῆς ἠπλώθησαν πολλὰ ἀσπρόρ-
ρουχα πρὸς στέγνωμα. Ὁ λαὸς εὐφυέστατα ὠνό-
μασε τὴν θέσιν «τῆς γριᾶς τὰ ροῦχα». Πλησιάζων
βλέπεις, ὅτι ἐκεῖ ἐκ τοῦ ἀποσυντεθειμένου σχίστου
ἀναδύονται μικροὶ βράχοι λευκοῦ μαρμάρου. Μετὰ
πορεῖαν ἡμισείας ὥρας ἀπαντᾷς πηγάδιον καὶ ἀμέ-
σως κατόπιν ρευματιάν, μεθ' ἣν φθάνεις εἰς τὴν
βορειοανατολικὴν πλευρὰν τοῦ μαρμαροφόρου βου-
νοῦ. Πρῶτον ἀπαντᾷς τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 13 νέον λα-
τομεῖον τῆς ἀγγλικῆς ἐταιρείας, κατόπιν δὲ δεξιὰ
τοῦ δρόμου τὸ *πρῶτον ἀρχαῖον λατομεῖον λευκοῦ
μαρμάρου*. Ἐπειδὴ δὲ παρὰ τὸν δρόμον καὶ ἔξω

11: Οἱ παρὰ τῶν ἀρχαίων ἐγκαταλειφθέντες κίονες ἔξωθεν
τοῦ α' ἀρχαίου λατομείου λευκοῦ μαρμάρου ἐν Σκύρῳ.

τοῦ λατομείου οἱ ἀρχαῖοι πρὸ 2000 ἐτῶν ἐγκατέ-
λειψαν μερικοὺς κίονας, ἡ τοποθεσία ὅλη ὀνομά-
ζεται *Κολῶνες*. Ἀφοῦ ἐκαθάρισα τὸ μέρος, ἐφωτο-
γράφησα τοὺς ἐγκαταλελειμμένους κίονας (εἶκ. 11),
κατόπιν δὲ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ λατομείου (εἶκ. 12).

Εἰς ἀπόστασιν 20 μέτρων ἀπὸ τοῦ λατομείου
καὶ εἰς θέσιν ὀλίγον χαμηλοτέραν εὑρον βράχον

12: Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ α' ἀρχαίου λατομείου λευκοῦ μαρμάρου ἐν Σκύρῳ.

ἐξέχοντα τῶν πέριξ, τὸν ὅποιον οἱ ἀρχαῖοι λατόμοι εἶχον μετασκευάσει εἰς μεγάλην γρόωνην, τ. ἔ. γούρναν (ἐσωτερικῆς διαμέτρου μ. 0,92 καὶ βάθους μ. 0,40), τροφοδοτουμένην παρ' ὑδραγωγείου, περὶ οὗ θὰ ὁμιλήσω κατωτέρω (εἰκ. 13).

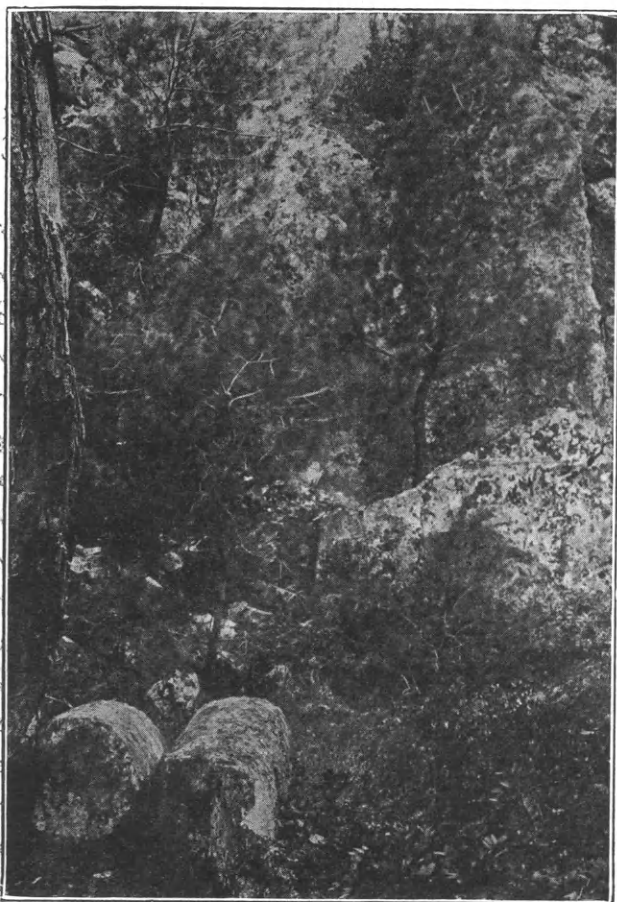
13: Ἡ γρόωνη (γούρνα) παρὰ τὸ πρῶτον ἐν Σκύρῳ ἀρχαῖον λατομεῖον λευκοῦ μαρμάρου.

Μετὰ βραχεῖαν ἄνοδον ἀπηντήσαμεν ἀριστερᾷ τοῦ δρόμου τὸ δεύτερον ἀρχαῖον λατομεῖον λευκοῦ μαρμάρου.

Ἐκεῖ κάτωθεν πεύκου κεῖνται ἀκόμη δύο ἐγκαταλελειμμένα τεμάχια ἀρχαίων κιόνων (εἰκ. 14).

Πάλιν δὲ ὀλίγον ὑψηλότερον ἐφθάσαμεν εἰς τὸ γ' ἀρχαῖον λατομεῖον, τὸ ὅποιον ἰδιαζόντως ἐφείλκυσε τὴν προσοχήν μου. Οἱ ἀρχαῖοι ἐγνώριζον ἤδη καὶ τοὺς δύο τρόπους λατομίας, οὓς μεταχειριζόμεθα καὶ σήμερον, τ. ἔ. τὴν ἐκ τῆς ἐπιφανείας τοῦ βουνοῦ ἀποκοπὴν τῶν λίθων (γερμανιστὶ Tagebau) καὶ τὴν διὰ φρεάτων ὑπόγειον λατομίαν. Εἰς τὴν Σκύρον ἀπαντᾷ μόνον ὁ πρῶτος τρόπος λατομίας, καθ' ὃν ἐκ τῆς ἐπιφανείας εἰσχωροῦσιν ὀριζοντίως εἰς τὸ βουνόν, οὕτως ὥστε μετὰ καιρὸν τὸ ἄνω μέρος αὐτοῦ νὰ προεξέχη καὶ νὰ ἐπικρέμαται.

Εἶνε δὲ λίαν ἐνδιαφέρουσα καὶ διδακτικὴ ἡ 15^η εἰκ. ἡ παριστάνουσα τὴν ἐκσκάλευσιν (Ausschrä-

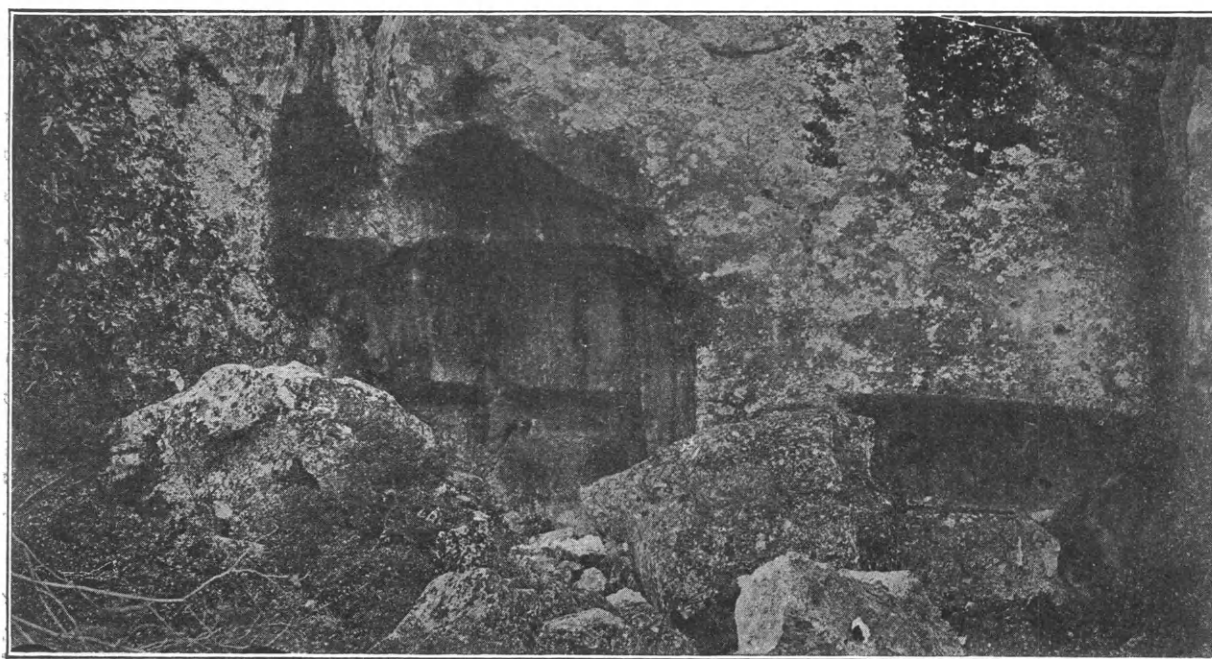
14: Δύο παρὰ τῶν ἀρχαίων ἐγκαταλειφθέντες κίονες εἰς τὸ δεύτερον ἐν Σκύρῳ ἀρχαῖον λατομεῖον λευκοῦ μαρμάρου.

mung) κίωνων ἐκ τῶν παχυτέρων ὀριζοντίων στρωμάτων τοῦ λατομείου. Ἐδέησε νὰ ἀπομα-

κρύνωμεν πολλοὺς καὶ βαρεῖς πρὸ τῶν ἐκκοιλάνσεων κειμένους λίθους, ὅπως φανῶσιν αὐταὶ ἐπὶ τῆς φωτογραφίας.

Ἀπέναντι τοῦ τρίτου λατομείου δεξιὰ τοῦ ὁρόμου καὶ κεκρυμμένην ὑπὸ πυκνοὺς θάμνους εὗρον ἑτέραν *μεγάλην γρῶνην*, ἔχουσιν μῆκος ἐξωτερικὸν μ. 1.63, ἐσωτερικὸν μ. 1.03, πλάτος ἐξωτ. μ. 1.24, ἐσωτ. μ. 0.50, βάθος κοιλώματος 0.35, μῆκος καὶ βάθος ἐγκοπῆς ἐν τῷ γύρῳ (εἰσροῆς) μ. 0.25. Ἄνωθεν τῆς εἰσροῆς εὗρον πηλίνους σωλῆνας ὑδραγωγείου, τὸ ὅποιον ἐτροφοδότει οὐ μόνον τὴν γρῶνην ταύτην, ἀλλὰ πιθανῶς καὶ ἐκείνην τοῦ α' λατομείου. Ἡ ὑπαρξίς ποσίμου ὕδατος παρὰ τὰ λατομεῖα ἦτο ἐπιβεβλημένη (*εἰκ. 16*).

Αὐταὶ αἱ γρῶναι. ὅπως ἐν γένει πᾶσα ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένη κοιλότης καὶ ἀκόμη οἱ ἐν τῷ βράχῳ λαξευτοὶ ἀρχαῖοι τετράγωνοι τάφοι ὀνομάζονται εἰς τὴν Σκυριανὴν διάλεκτον *ἀρέδες* (ὄν. ἐν. ὁ ἀρές), εἰς τὴν Τσακωνικὴν τούναντιον διάλεκτον ὁ *ἀρὲ* σημαίνει πᾶσαν φυσικὴν ἐκ τῶν ὀμβρίων ὑδάτων κοιλότητα βράχου. Ἡ ἀρχαία λέξις *ἀρὲς* ἀπαντᾷ μόνον εἰς γλώσσημα τοῦ Ἡσυχίου διορθωθὲν παρ' ἐμοῦ εἰς *ἀροί· κοιλάδες*, ἐν αἷς ὕδωρ ἀθροίζεται *ὄμβριον*. Εἰς τὴν Κρήτην οἱ ὑπὸ τῶν ὀμβρίων ὑδάτων ἐκκοιλανθέντες βράχοι ὀνομάζονται *ἀρολίδια*. Ὑπάρχει δὲ εἰς τὴν ἐπαρχίαν

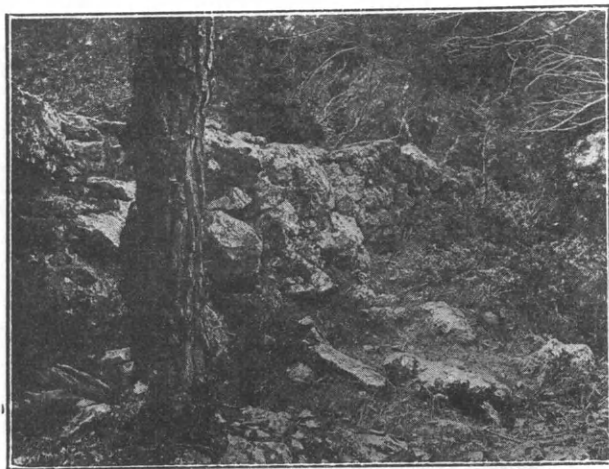
15: Τὸ τρίτον ἐν Σκύρῳ ἀρχαῖον λατομεῖον λευκοῦ μαρμάρου, εἰς ὃ παρουσιάζονται βαθεῖαι ἐκκοιλάνσεις (*Ausschrämungen*) μερικῶν στρωμάτων.

Πεθύμνης, δῆμον Ρουστίων τὸ χωρίον Ἀρολίθι. Πρβλ. Bezzenberger, Beiträge, Band V, S. 238 - 240, καὶ Ἑθνικὴ Ζωή, ἔτος Α', τεύχος 20ον.

16 Ἡ γρόνη (γοῦρα) παρὰ τὸ τρίτον ἀρχαῖον λατομεῖον τῆς Σκύρου, μετ' εἰσοδῆς καὶ ἐκροῆς.

Ἄνωθεν τοῦ τρίτου λατομεῖου, κεκρυμμένον ὑπὸ πεῦκα καὶ θάμνους, ὑπάρχει ἀνάλημμα ἀρχαίας ὁδοῦ, ἐφ' ἧς κατεβίβαζον, ὡς φαίνεται, οἱ ἀρχαῖοι πρὸς τὸν δυτικὸν ὄρμον Πεῦκον τὰ ἐκ τῶν πέριξ λατομεῖων εἰς τὴν Εὐβοίαν καὶ τὴν Στερεάν Ἑλλάδα ἐξαγόμενα μάρμαρα (εἶκ. 17). Ἐκ τῶν λατομεῖων τούτων προῆλθον καὶ τὰ μάρμαρα τῶν διαφόρων ναῶν τῆς Σκύρου, καταβιβαζόμενα ὁμῶς δι' ἄλλης ὁδοῦ.

17: Ἀνάλημμα ἀρχαίας ὁδοῦ ἄνωθεν τοῦ τρίτου ἀρχαίου λατομεῖου λευκοῦ μαρμάρου.

Προχωρήσας πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ ἐπεσκέφθην δύο ἀκόμη ἀρχαῖα λατομεῖα λευκοῦ μαρμάρου, τὰ ὅποια ὁμῶς δὲν ἐφωτογράφησα, καθὼς μὴ παρατηρήσας τι ἰδιαζόντως ἐνδιαφέρον.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἀναφερθέντων ἀρχαίων λατομεῖων λευκοῦ μαρμάρου ὑπάρχουσιν ἀκόμη δύο παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς ἀλιμένου μεταξὺ Σκύρου καὶ Σκυροπούλας ἐρημονήσου «Ρήνεια», τὰ ὅποια δὲν ἐπεσκέφθην.

Μεταβαίνων ἤδη εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν ἀρχαίων λατομεῖων Σκυρίας ποικίλης λίθου παρατηρῶ, ὅτι τὰ μάρμαρα ταῦτα, τὰ ὅποια δικαίως θαυμάζομεν εἰς τὴν εἰσοδὸν τοῦ μεγάρου τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς, παραδόξως δὲν ἐξετιμῶντο παρὰ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἐνῶ παρὰ τοῖς Ρωμαίοις ἀπήλαιον μεγίστης ἐκτιμῆσεως. Ὁ Στράβων εἰς τὰ Γεωγραφικὰ αὐτοῦ (βιβλ. Θ, 16) λέγει· «Μονολίθους γὰρ κίονας καὶ πλάκας μεγάλας ὁρᾶν ἐστὶν ἐν τῇ Ρώμῃ τῆς Σκυρίας ποικίλης λίθου, ὅφ' ἧς ἡ πόλις κοσμεῖται δημοσίᾳ τε καὶ ἰδίᾳ». Καὶ εἰς αὐτὴν δὲ τὴν νῆσον Σκυρον ὅλοι οἱ ἀρχαῖοι ναοί, ὡς μαρτυροῦσι τὰ ὀλίγα σωζόμενα αὐτῶν ἀρχιτεκτονικὰ μέλη, ἦσαν ἐκτισμένοι ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, εἰς δὲ μόνον μικρὸς εἰς τὸν ὄρμον τοῦ Ἀγίου Φωκᾶ ναός, καὶ οὗτος πιθανῶς ρωμαϊκῶν χρόνων, εἶχε κτισθῇ ἐκ ποικίλης λίθου προερχομένης ἐξ ἀρχαίου πλησίον λατομεῖου.

Ἀρχαῖον λατομεῖον ποικίλης λίθου ὑπάρχει εἰς τὴν τοποθεσίαν «Ἐπάνω Κολῶνες», ἐκ τοῦ ὁποίου ὁμῶς δὲν δύνανται νὰ ἀποκόπτονται μεγάλοι ὄγκοι καὶ ὑψηλοὶ κίονες. Τὰ μάρμαρα μετεφέροντο εἰς τὸν πλησίον ὄρμον «Πεῦκον», φαίνονται δὲ ἀκόμη τὰ ἴχνη ἀρχαίου δρόμου.

Μεταξὺ τοῦ ὄρμου τούτου καὶ τῆς Καλαμίτσας (Κρησίου) κεῖται ἡ νῆσος Μπαλάξα. Ἐπὶ ταύτης ὑπάρχουσιν εἰς τὸ νότιον πρὸς τὴν Καλαμίτσαν μέρος ἐξ μεγάλα ἀρχαῖα λατομεῖα ποικίλης λίθου περιέχοντα ὄγκους καὶ κίονας μεγάλων διαστάσεων. Τεταραγμένη θάλασσα μ' ἡμπόδιεν ἐκ Λιναριᾶς νὰ διαπεραιωθῶ εἰς τὴν Μπαλάξαν, ἀλλ' ἡ ἄνω πληροφορία μου βασίζεται ἐπὶ τῆς ἐπισήμου ἐκθέσεως τοῦ μηχανικοῦ Βουγιούκα.

Ἐπίσης ὑπάρχουσιν ἀρχαῖα λατομεῖα ποικίλης λίθου ἐπὶ τῆς νήσου Σκυροπούλας, πλησίον τοῦ λιμένος Δυολιμνιῶνα.

Τὰ μεγαλείτερα ἀρχαῖα λατομεῖα ποικίλης λίθου κεῖνται εἰς τὰς νοτίους ὑπωρείας τοῦ Βουνοῦ τ. ἑ. τοῦ νοτίου τμήματος τῆς Σκύρου. Ταῦτα κυρίως ἐξεμεταλλεύοντο οἱ Ρωμαῖοι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ

κράτορος Ἀδριανοῦ καὶ ἐπὶ Οὐάλεντος ἀκόμη, καθὼς ἀνήκοντα εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν αὐτοκρατόρων.

Τὸ Βουνὸ εἶνε εἷς συμπαγῆς ὄγκος ἀσβεστολίθου, εἰς τινὰς θέσεις μεταμορφωθέντος εἰς μάρμαρον. Ἐπὶ τοῦ Βουνοῦ ὑπάρχουν πολλὰ μικρὰ ὄροπέδια, ἄλλα μὲν περίξ κλειστό, τ. ἐ. λεκανοπέδια, ἄλλα δὲ αὐχένα, διάσελλον, ἔχοντα. Διὰ μέσου τῶν χιλιετηρίδων εἰς μὲν τὰ κοιλώματα τῶν λεκανοπεδίων, τὰ διαβρωθέντα ὑπὸ τῶν ὑδάτων βροχῶν καὶ χιόνων, ἐσχηματίσθησαν καταβόθραι (σαράγια, ἀφάνειες, βαραθράτζα, εἰς τὴν Σκυρ. διάλ.), δι' ὧν τὰ ὕδατα καταχωνιάζονται, ἐξερχόμενα κατόπιν παρὰ τὰς ἀκτὰς ὡς ἀένοι κρῆναι, ἐνῶ τὰ ὕδατα τῶν ὄροπεδίων, εὐρόντα διέξοδον διὰ τῶν αὐχένων, ἐσχημάτισαν ρευματίας (κανάλια, εἰς τὴν Σκυρ. διάλεκτον), τῶν ὑποίων αἰ πρὸς τὴν θάλασσαν ἐκβολαί, συνεπεία τῆς διαβρώσεως τῶν ἀκτῶν, κατῆλθον ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης καὶ μετεβλήθησαν εἰς ἀγκάλας (σκυρ.), τ. ἐ. κόλπους ἀσκοειδεῖς. *Ἐκάστη ἀγκάλη εἶνε συνέχεια μᾶς ρευματίας.*

Τοιοῦτοτρόπως διὰ μέσου τῶν αἰώνων τὸ Βουνὸν μετεβλήθη εἰς ἀνυδρον ἔρημον, ὅπου μόνον ἐντὸς τῶν ρευματιῶν καὶ εἰς τινὰ κοιλώματα ὑπάρχουν ἀκόμη πλεῖσται παμπάλαιοι ἀριαί, πρῖνοι καὶ ἀσφένδαμνοι σεβαστῶν διαστάσεων, φύονται δὲ ἀφθόνως φρύγανα καὶ ἄγρια χόρτα, δι' ὧν τρέφονται τὰ αἰγοπρόβατα τῆς μονῆς τοῦ Ἀγίου Γεωργίου καὶ τὰ ἄγρια ἱππάρια, τὰ ὅποια τὸ θέρος κάμνον ὁρόμον ὠρῶν, διὰ νὰ πίνουν νερόν.

Εἰς τὴν ἀρχαιότητα διάφορος βεβαίως ὑπῆρξεν ἡ φύσις, ἥτο δὲ κατωκημένον τὸ Βουνόν. Πλὴν τοῦ ἄνω μνησθέντος ναοῦ εἰς τὸ χωράφι τοῦ Ἀρη. πλησίον τοῦ ὁποίου βοσκὸς εὗρε χρυσοῦν νόμισμα τοῦ Φιλίππου, θὰ ὑπῆρχον καὶ ἄλλοι ναοί. Ἐπὶ τοῦ Βουνοῦ εὗρον καὶ ἐφωτογράφησα τέσσαρας φρυκτωρίας ἐξ ἀκατεργάστων ὀγκολίθων, νοτίως δὲ τῆς ἀγκάλης Λιμνιωνάρι εἰς τὸ ὕψωμα Καστρί ὑπάρχει πέμπτη, ἴσως ἡ μεγαλειτέρα πασῶν, ὑπάρχουν δὲ καὶ κυκλώπεια τείχη καὶ τροχιαὶ ἀρχαίων ἐπὶ τοῦ βράχου ὁρόμων.

Τὸ Βουνόν, ἐπειδὴ κατέστη ἀνυδρον καὶ ἀκατοίκητον καὶ δι' αὐτὸ δυσπρόσιτον, μένει μέχρι σήμερον terra incognita καὶ διὰ πλείστους Σκυ-

ρίους ἀκόμη. Ὁ καθηγητὴς Φίλιππον παραπονεῖται εἰς τὸ σύγγραμμά του περὶ τῶν ἐλληνικῶν νήσων (σελ. 118), ὅτι εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ ἡλίου πεπυρακτωμένον, ἐντελῶς ἀνυδρον Βουνὸν ἕνεκα τῆς ἐπιπολαιότητος τοῦ ὁδηγοῦ, ὅστις εἶχε λησμονήσει νὰ ἐφοδιασθῇ διὰ ὕδατος, ἠναγκάσθη ἐπὶ 23 ὥρας νὰ περάσῃ χωρὶς νερόν. Καὶ ἡμεῖς, μολονότι εἴχομεν ἐφοδιασθῇ μὲ νερόν καὶ τρόφιμα καὶ σκεπάσματα, ἐνόησαμεν, τί ἐστὶ περιοδία ἐπὶ ἀνύδρου καὶ ἀκατοικήτου βουνοῦ, ἐκτάσεως 75 περίπου τετραγωνικῶν χιλιομέτρων.

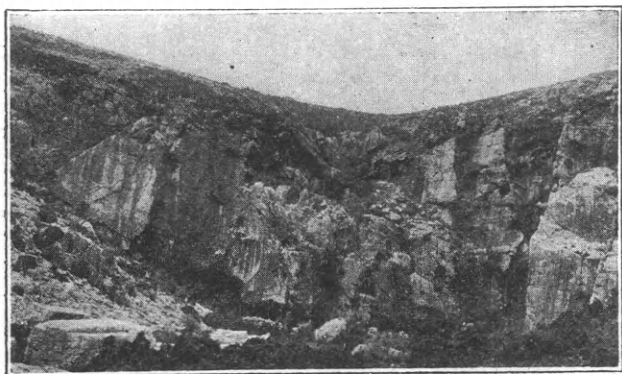
Διὰ τοῦτο ὁ ἐπιχειρῶν νὰ διερευνήσῃ τὸ Βουνόν, ἢ μόνος ἢ μετ' ἄλλου, δέον νὰ παραλάβῃ ἐκ Σκύρου τρεῖς τοῦλάχιστον ἀγωγιάτας ἔχοντας ἡμιόνους καλοὺς, ὅπως μεταφέρωσιν σκηνήν, ἐπιστημονικὰ ἐργαλεῖα, ἀξίνας, πτύα, σχοινία καὶ ὕδωρ καὶ τρόφιμα ἐπαρκῆ διὰ 10 ἡμέρας. Αἱ κακουχίαι θὰ εἶνε ὀλιγώτεραι καὶ θὰ ἀνταμειφθοῦν διὰ πολλῶν καὶ σπουδαίων ἀνακαλύψεων.

Δὲν εἶνε ἐνταῦθα τόπος νὰ περιγράψω τὴν τετράήμερον περιήγησίν μου ἀνὰ τὸ Βουνόν. Ἀφοῦ ἐκάμαμεν 1 φωτογραφίαν τοῦ χωραφιοῦ τοῦ Ἀρη καὶ 5 τοῦ ναοῦ, τοῦ πύργου καὶ τοῦ τάφου (βρα εἰκόνα 10η), ἀναχωρήσαμεν περὶ τὰς 11 π. μ., διέταξα δὲ τὸν ἀγωγιάτην, νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ πρὸς τὸ ὄροπέδιον Ἀρτεμίσι, διότι μοῦ εἶχον εἰπεῖ εἰς τὴν Σκύρον, ὅτι εἰς τὸ μεσοπόταμον μεταξὺ Ἀρεως καὶ Ἀρτεμισίου ὑπάρχει ἀρχαῖος πύργος. Δὲν ἠδυνήθην νὰ εὕρω αὐτὸν οὔτε καὶ ἐρείπια Ἀρτεμισίου, ἱεροῦ τινος τῆς Ἀρτέμιδος, ὡς μοι εἶχον εἰπεῖ ἄλλοι. Ὁμολογῶ ὅμως ὅτι δὲν ἀνεδιψήσαμεν πανταχοῦ, διότι ἐδιάζετο ὁ ἀγωγιάτης, μὴ ἔχων ὡς φαίνεται, πολλὴν πεποίθησιν εἰς τὰς τοπογραφικὰς του γνώσεις. Μετὰ μακρὰν πορείαν διὰ μέσου ὑψωμάτων, μικρῶν ὄροπεδίων καὶ ρευματιῶν, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς, ἐφθάσαμεν κατὰ τὴν 1 1/2 μ. μ. εἰς ἀρχαῖον λατομεῖον ποικίλης λίθου, τὸ ὑψηλότερον τῶν ἐπὶ τοῦ Βουνοῦ, ἀνωθεν τῆς θέσεως Κοπρισιές, ὅπου εἶνε μετόχι καὶ μεγάλη στάνη τῆς ἐπὶ τοῦ Κάστρου τῆς Σκύρου Μονῆς τοῦ Ἀγίου Γεωργίου.

Τὰ μάρμαρα τοῦ λατομεῖου τούτου ἔχουν τὸσον ὠραίους χρωματισμούς, ὥστε ἐπὶ τοῦ ἡμιόμου μου μετέφερα δύο κομμάτια εἰς Σκύρον. Δυστυχῶς ἠναγκάσθη νὰ τα ἀφήσω ἐκεῖ, ὅτε μετὰ

15 ἡμέρας ἀκουσίως ἀνεχώρησα διὰ τὴν Κρήτην.

Πεινασμένοι καὶ ἰδίως διψασμένοι ἐφθάσαμεν εἰς τὸ Μετόχι. Ἐκεῖ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐτελεῖτο ἡ κουρά (ὁ κόρος εἰς τὴν Σκυρ. διάλ.) τῶν αἰγοπροβάτων, 1001 τὸν ἀριθμὸν (601 πρόβατα καὶ 400 αἴγες, χωρὶς τὰ μικρά.) Μετὰ καλὸν γεῦμα εἶδομεν καὶ ἐφωτογραφήσαμεν τὴν μοναδικὴν ταύτην σκηνὴν προβάτων, αἰγῶν, ποιμένων καὶ μοναχῶν, ὄλων συνωστιζομένων ἐντὸς δύο διὰ λίθων καὶ ξηρῶν θάμνων περιφραγμένων παραπλεύρων μανδρῶν.

18: Τὸ ὑψηλότερον ἀρχαῖον λατομεῖον ποικίλης λίθου εἰς τὸ «Βουνὸ» τῆς Σκύρου, πλησίον τῆς θέσεως «Κοπρισιές»

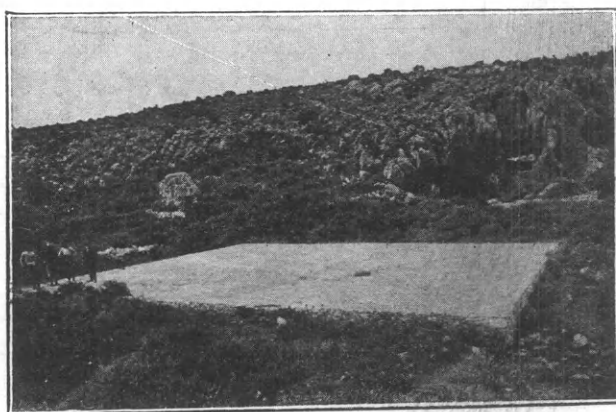
Μὲ διηγῆσεις καὶ ἐρωτήσεις περὶ τοῦ δρομολογίου τῆς ἐπομένης ἡμέρας παρῆλθεν ἡ ἐσπέρα, καὶ μὲ τὸν ὕπνον ἡ νύξ εἰς τὸ μετόχι.

Τὴν ἄλλην πρωΐαν ἐπήραμεν διεύθυνσιν νοτιοανατολικήν, διήλθομεν ἐν λεκανοπέδιον μὲ συστάδα πρίνων, ἐπεράσαμεν τὸ ὄρος Πανόπτης (σκυρ. Φανόπτης), ἐτράπημεν ἔπειτα νοτιοδυτικῶς καὶ ἐφθάσαμεν εἰς τὰς Δεκάνες (270 μ.) Ἐκεῖ εἶνε μέγα ἀρχαῖον λατομεῖον ποικίλης λίθου μὲ παχέα τὰ κάτω στρώματα ἡμικρυσταλλίνου λευκοῦ μαρμάρου μὲ φλέβας ροδιζούσας. Κεῖνται δὲ ἐπὶ τόπου μεγάλοι ἀρχαῖοι κίονες, ἄλλοι δὲ κεῖνται εἰς τὴν νοτίως τοῦ λατομεῖου παραλίαν τοῦ ὄρμου Ρένες. Εἰς μικρὰν δὲ ἀπὸ τοῦ μεγάλου λατομεῖου ἀπόστασιν κεῖται πρὸς ἀνατολὰς ἕτερον μικρόν.

Ἀπὸ τὰς Δεκάνες λαβόντες διεύθυνσιν πρὸς δυσμὰς ἐφθάσαμεν εἰς τὸν μέγαν λιμένα Τρεῖς Μπουῦκες (Τρίστομον), οὕτως ὀνομαζόμενον, διότι αἱ πρὸ αὐτοῦ κείμεναι νῆσοι, τὸ Σαρακήνικο (ἡ Νησί τοῦ Δεσπότη) καὶ ἡ Πλατεῖα ἀφίνουν τρία στόματα πρὸς εἴσπλουν τῶν πλοίων.

Ἐπειδὴ δὲ εἰς ἀκτῖνα τριῶν ὥρων περὶ τὸν ἄλλως λαμπρὸν τοῦτον λιμένα δὲν ὑπάρχει σταγὼν γλυκέος ὕδατος, οἱ Ρωμαῖοι τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων χάριν τῶν εἰς τὰ πλησίον λατομεῖα ἐργαζομένων καὶ χάριν τῶν πληρωμάτων τῶν πρὸς παραλαβὴν τῶν μαρμάρων καταπλεόντων πλοίων ἔκτισαν μεγίστην δεξαμενὴν, ἐξωτερικοῦ μήκους μ. 18.30 καὶ πλάτους μ. 17.80, τῆς ὁποίας πρώτην φορὰν δημοσιεύεται εἰκὼν, κάτοψις τῶν θεμελίων καὶ δύο τομαὶ (εἰκόνες 19 καὶ 20). Ἐπεχειρήσαμεν νὰ φωτογραφήσωμεν καὶ τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῆς, ἀλλ' ἡ φωτογραφία ἀπέτυχεν.

Διὰ σχοινοῦ, εἰς ὃ προσέδεσα λίθον ἐμέτρησα καὶ τὸ βάθος τῆς δεξαμενῆς. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ πυθμὴν αὐτῆς, ἂν καὶ πρὸ 25 ἐτῶν ἐκαθαρίσθη ὅλη παρὰ τῆς ἀγγλικῆς Ἑταιρείας Marmor limited, πάλιν ἐπληρώθη ἱλύος καὶ ἄμμου διὰ τῶν βροχῶν εἰσαγομένων, ἔτι δὲ λίθων πολλῶν χάριν διασκεδάσεως παρὰ τῶν διαβατῶν διὰ τῆς ὁπῆς ριπτομένων, τὸ εὐρεθὲν βάθος μ. 4,60 μέχρι τῆς ἄνω ἐπιφανείας τῆς δεξαμενῆς δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἐντελῶς ἀκριβές.

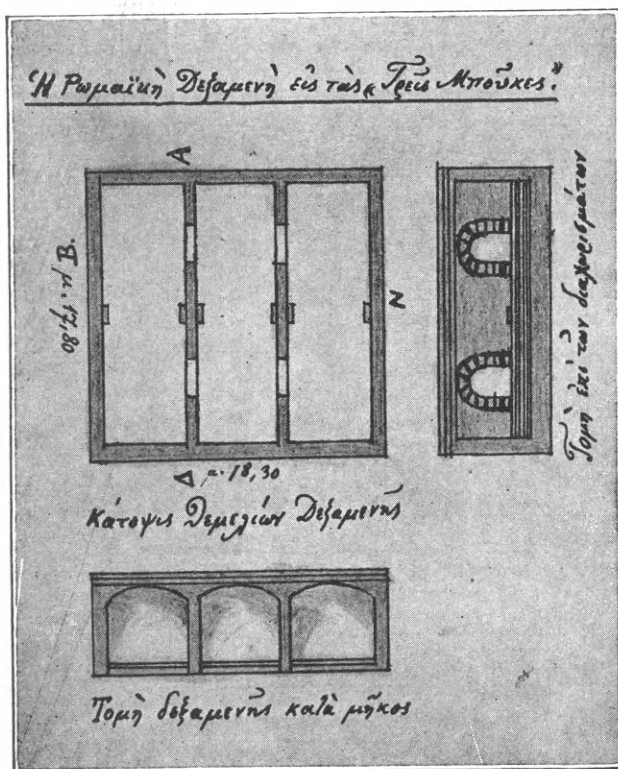

19: Ἡ Ρωμαϊκὴ δεξαμενὴ εἰς τὸν λιμένα «Τρεῖς Μπουῦκες».

Διὰ δύο διαμέσων τοίχων ἐχόντων διεύθυνσιν ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς διαιρεῖται τὸ ἐσωτερικὸν τῆς δεξαμενῆς εἰς τρεῖς ἰσοπλατεῖς θολωτοὺς χώρους ἐνδυναμωμένους κατὰ τὸ μέσον μῆκος δι' ἰσχυρῶν τόξων, δι' ὧν ἡ δεξαμενὴ φαίνεται διηρημένη εἰς 6 ἰσομεγέθη διαμερίσματα.

Εἰς τὸ μέσον τῶν διαμερισμάτων τῶν δύο μεσοτοιχῶν ὑπάρχουν 4 τοξωτὰ ἀνοίγματα ὕψους μ. 1,75 καὶ πλάτους μ. 1,60 περίπου. Λέγω περίπου, διότι ἄνθρωπος ἀπὸ σχοινοῦ κρεμασμένος δὲν δύναται νὰ μετρήσῃ μέχρι χιλιοστῶν. Τὸ ἐπί-

χρῖσμα τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς δεξαμενῆς διατηρεῖται ἄριστα ¹.

20: Κάτοψις καὶ τομαὶ τῆς Ρωμ. δεξαμενῆς.

Πλὴν τοῦ λατομείου τοῦ κειμένου πλησίον τῆς δεξαμενῆς ὑπάρχει πρὸς βορρᾶν αὐτοῦ ἕτερον μεγαλύτερον ἐντὸς φάραγγος, εἰς τὸ ὁποῖον κεῖνται ἀκόμη πολλοὶ κίονες ἡμικατέργαστοι. Καὶ ἄλλο ἀκόμη μέγα λατομεῖον ὑπάρχει ἐκεῖ ἐπὶ τῆς κατωφερείας τοῦ πλησίον βουνοῦ, τούτου δὲ τὰ λευκὰ μάρμαρα ἔχουν φλέβας καὶ τεθλασμένας γραμμὰς κιτρινωπὰς καὶ σκωριοχρώμους. Καὶ ἐκεῖ κεῖνται ἀκόμη κίονες. Κίονες δὲ ἀμφοτέρων τῶν λατομείων κεῖνται καὶ ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῶν Τριῶν Μπουκῶν.

Ζωὴ καὶ κίνησις μεγάλη ὑπῆρχεν ἐπὶ τῶν Ρωμαίων Αυτοκρατόρων περίξ τοῦ λαμπροῦ τούτου λιμένας, παρ' ὅλον τὸ ἄνυδρον τοῦ Βουνοῦ· σήμερον εἶνε νέκρα καὶ ἐρημία, ἀφ' ὅτου μάλιστα ἡ

¹ Πλὴν τῆς δεξαμενῆς ταύτης ὑπάρχει καὶ ἑτέρα εἰς θέσιν Ψήσιος, ἄνωθεν τοῦ Τουρκοκάναλου, μεταξύ τῶν ὀροπεδίων Μαρουλικῶ καὶ Χωράφι τοῦ Ἀρη. Δέν την εἶδον, γινώσκω δὲ περὶ αὐτῆς ἔλαβον εἰς τὸ καλογερικὸν Μετόχι. Πλὴν τῶν δύο δεξαμενῶν ὑπάρχουν εἰς διάφορα μέρη τοῦ Βουνοῦ ἀροί, σκυρ. ἀρέδες, τ. ἔ. γρῶναι (γοῦρνες) ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένα ἢ ἐξ ὀγκολίθων κατασκευασμένα, εἰς ἃς ἀθροίζεται ὕδριον ὕδωρ. Τοιαῦτα εἶνε «τοῦ Μανασῆ ὁ ἀρές», κάτωθεν τοῦ ὄρους Πιριόνης, δύο ἀρέδες εἰς τὰ Ρούδια, πλησίον τοῦ ὄρους Κόχυλα, καὶ ἄλλοι τινες.

Marmor limited ἐσταμάτησε ἐκεῖ τὰς ἐργασίας.

Ὡς ἐπίλογον προσθέτω ὀλίγας λέξεις **περὶ χρυσοφόρου ἄμμου εἰς τὴν κοίτην τοῦ Σκυρίου ρύακος Κηφισοῦ.**

Ὁ ἐξοχος ὀρυκτολόγος Karl Gust. Fiedler, κληθεὶς παρὰ τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος πρὸς διερεύνησιν τῶν Ἑλληνικῶν ὀρέων καὶ κατ' ἐντολὴν τῆς Ἑλλ. Κυβερνήσεως κατὰ τὰ ἔτη 1834—37 περιηγηθεὶς ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, ἀπεκάλυψεν καὶ περιέγραψεν ἐν τῷ διτόμῳ συγγράμματί του ὅλους τοὺς εἰς τὰ ἔγκατα τῆς Ἑλληνικῆς γῆς κρυπτομένους θησαυρούς. Εἰς αὐτὸν Κράτος καὶ Ἐταιρεῖαι καὶ ἄτομα ὀφείλουσι τὰ ἐκ τῶν μεταλλείων ὠφελήματα.

Εἰς τὸν β' τόμον τοῦ συγγράμματός του, σελ. 66—85, ὁ Fiedler πραγματεύεται περὶ Σκύρου, τοῦ χρωμιούχου σιδήρου, τῶν μαρμάρων καὶ ἄλλων ὀρυκτῶν τῆς νήσου, γράφει δὲ ἐν σελ. 70—71 περὶ μιᾶς Goldalluvion, τ. ἔ. περὶ χρυσοῦ, παρασυρθέντος ὑπὸ τοῦ ἐν Σκύρῳ ρύακος Κηφισοῦ.

Παρὰ τὰς ἐκβολὰς αὐτοῦ εἶχεν εὖρει ἐν τῇ ἄμμῳ λεπτότατον τεμάχιον φύλλου χρυσοῦ, τὸ ὁποῖον ἐπισυνῆψεν εἰς σχετικὴν πρὸς τὴν Ἑλλ. Κυβέρνησιν ἔκθεσίν του. Ἐγκατέστησε δὲ παρὰ τὸν ρύακα φορητὸν πλυντήριον ἄμμου ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν πρὸς τὴν πηγὴν τοῦ ποταμοῦ· καίτοι δὲ δὲν εὗρεν ἄλλα ἔχνη χρυσοῦ, δὲν ἀπώλεσε τὴν ἐλπίδα εὐρέσεως ἐν περιπτώσει εὐρυτέρων καὶ τελειότερων ἐρευνῶν. Ἐκτοτε ὅλα τὰ συγγράμματα τὰ ποιοῦντα λόγον ἢ πραγματευόμενα περὶ Σκύρου, μὴ ἐξαιρουμένου καὶ τοῦ βιβλίου τοῦ καθηγητοῦ Φίλιππον περὶ τῶν Ἑλληνικῶν νήσων (σελ. 121), ἀναφέρουν καὶ τὴν ὑπαρξίν χρυσοῦ ἐν τῇ νήσῳ.

Λεπτὸν πέταλον χρυσοῦ εὗρεν ὁ Fiedler εἰς τὴν ἄμμον τοῦ Κηφισοῦ, ἀλλὰ χρυσοῦ δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν Σκύρον.

Ἡ λύσις τοῦ αἰνίγματος τούτου ὁμοιάζει πρὸς τὸ ὦν τοῦ Κολόμβου.

Ἡ βόρειος κατωφέρεια τοῦ ἀποκρήνου βουνοῦ, ἐφ' οὗ ὑπῆρχε τὸ ἀνάκτορον τοῦ ὀμητικοῦ βασιλέως Λυκομήδους καὶ ὑπὸ τοῦτο ἡ ἀρχαία πόλις, ἐκτείνεται μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Κηφισοῦ. Ἀνωθεν δὲ τῶν ἐκβολῶν ἦτο τὸ νεκροταφεῖον τῶν Σκυρίων τῆς Κυκλαδικῆς καὶ Μυκηναϊ-

κῆς ἐποχῆς. Ἀρκετοὶ τάφοι μέχρι τοῦδε ἠνοίχθησαν ἐκεῖ ὑπὸ τῶν κατοίκων, καὶ ἐγὼ δὲ μετὰ τοῦ ἐφόρου Δ. Εὐαγγελίδου ἠνοιξα ἐκεῖ τέσσαρας.

Εὗρομεν ἐν αὐτοῖς ἀγγεῖα προϊστορικά, ἀλλὰ κοσμήματα χρυσᾶ δὲν εὗρομεν. Διάφοροι ὅμως κάτοικοι σκάψαντες κατὰ προηγούμενα ἔτη ὑπῆρξαν μᾶλλον τυχεροί. Εἶδον εἰς οἰκίας τῆς Σκύρου κοσμήματα ἐκ λεπτοτάτων πετάλων χρυσοῦ, φέροντα ἀγκυλωτοὺς σταυροὺς (swastika 卐) ὡς τῆς Τροίας, καὶ ἐσχεδίασα ἐν. Κατὰ δὲ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἐν Σκύρῳ διαμονῆς μου ὁ γηραιὸς διδάσκαλος Σταυρινίδης, παρ' ᾧ κατώκουν, μοὶ διηγήθη, ὅταν διηρχόμεθα ἀπὸ τὸ ἀρχαῖον ἐκεῖνο νεκροταφεῖον, ὅτι πρὸ πολλῶν ἐτῶν κάτοικοί τινες ἠνοιξαν παρὰ τὸν Κηφισὸν τά-

φον καὶ εὐρόντες ἐν αὐτῷ στέφανον ἐκ λεπτῶν φύλλων χρυσοῦ, ἤρισαν περὶ τῆς κατοχῆς καὶ ἐν τέλει καταδιαρρήξαντες αὐτὸν ἤρπασαν ἕκαστος μερίδιον. Κατὰ τὴν διαπάλην ταύτην ἔπεσαν οὐκ ὀλίγα τεμάχια πετάλων χρυσοῦ κατὰ γῆς, τινὰ δὲ ἐξ αὐτῶν θὰ ἀνεμίχθησαν σὺν τῷ χρόνῳ μὲ τὴν ἄμμον τοῦ ρύακος. Ἐν πάσῃ περιπτώσει τὸ παρὰ τοῦ Φίδλερ εὐρεθὲν λεπτὸν πέταλον χρυσοῦ προῆλθεν ἐκ τοῦ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Κηφισοῦ προϊστορικοῦ νεκροταφείου.

Μετὰ τὴν ἐξήγησιν ταύτην ἐλπίζω, ὅτι διὰ παντὸς θὰ ἐκλείψῃ ἡ πλάνη καὶ ὁ μῦθος περὶ χρυσοφόρου ἄμμου ἐν Σκύρῳ.

Μιχαὴλ Δέφνερ Δ. Φ.

Ἀττικὸς νομισματικὸς νόμος ἐκ Σύμης.

ὑπὸ

Φ. Χίλλερ.

Ὅτε ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία δῶρον προσφιλέστατόν μοι ἀπέστειλε τὸν τοῦ ἔτους 1922 τόμον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος, εὐθὺς εἶδον, ὅτι ἡ πρώτη (ἡ ὀρθότερον τὰ δύο πρῶτα ἀποσπάσματα) τῶν ἐκ Σύμης ἐπιγραφῶν, τῶν δημοσιευθεισῶν ὑπὸ τοῦ κυρίου Ν. Δ. Χαβιαρᾶ (σ. 39), ἀπετέλει τρίτον ἀπόσπασμα καὶ ὡς ἔπος εἶπεῖν ἀντίτυπον (διότι δὲν εἶναι ἐνδὲς λίθου τὰ τρία, ἀλλὰ τριῶν διαφόρων στηλῶν, περιέχουσι δὲ κατὰ μέρη τὸ ἴδιον ἀντικείμενον) τοῦ Ἀττικοῦ νόμου τοῦ πέμπτου αἰῶνος, ὧν τὸ μὲν πρῶτον εὐρεθὲν ἐν Σμύρῃ, τὸ δὲ ἄλλο ἐν Σίφνῳ ὁ Ad. Wilhelm ἐξ ἀλλήλων συνεπλήρωσε (IG XII 5,

480, Syll³ 87, IG I² σ. 295). Ἐζήτησα δὲ παρὰ τῶν Ἀθήνησι φίλων φωτογραφίας τυχεῖν, ἵνα μετ' ἀσφαλείας διακριβώσωμεν τὰ ἴχνη τῶν γραμμάτων, τὰ ἀμυδρῶς φαινόμενα ἐν ταῖς φωτογραφικαῖς τῆς ἐφημερίδος εἰκόσι. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ φίλος ἡμῶν καὶ συνεργάτης κύριος Günther Klaffenbach, ἐρωτηθεὶς παρ' ἡμῶν, γνώμην ἐξέφρασε περὶ τῆς συμπληρώσεως κατὰ τὰ πλεῖστα μέρη πιθανωτάτην, ἣν εὐκαιρον κρίνω νὰ καταχωρίσω πρὸς χρῆσιν τῶν φιλομαθῶν. Ὅσα δὲ γράμματα ἐκ τῶν πρότερον ἀνακαλυφθέντων θραυσμάτων προσέθηκε **γράμμασι παχυτέροις** διακρίνομεν.

3

τὸν δὲ δῆμον ἐλόμεν]-

4 ον κήρυκα[ς ἀγγέλλοντας τὰ νῦν ἐψηφισμένα τῷ δήμῳ ἐμψαι ἐπὶ τὸς πόλεις].

5 ἓνα μὲν ἐπὶ [Ἰωνίαν, ἓνα δὲ ἐπὶ Νήσος, ἓνα δὲ ἐπὶ Ἑλλήσποντον, ἓνα δὲ ἐπὶ τὰ ἐπ]

ἰ Θράκις, τὸ[ς δὲ κήρυκας ἐλέσθαι αὐτίκα μάλα τὸν δῆμον. οἱ δὲ στρατηγοὶ ἀ]-

ποσιτελάν[των αὐτὸς (- - ἡμερῶν), εἰ δὲ μή, εὐθυ]νόσθω **μυρία**[ισι δραχμῇσι. καταθ]

[ε]ναι δὲ τὸ ψήφισμα **τ[όδε τὸς ἀ]ρχοντα[ς τ]ὸ[ς ἐ]ν ταῖσι πόλεσιν** [ἀναγράψαντας ἐν στή]-

9 ληι λιθίνῃ ἐν **τῇ ἀγορᾷ τῇ[ι ἐκάστης τῆς πόλ]εως καὶ τὸς ἐπιστ[άτας]** ἔμπροσθεν]

10 τῷ ἀργυροκοπίῳ **ταῦτα δὲ ἐπ[ιτε]ῖν** Ἀθηναῖος, ἐ[ὰμ μὴ αὐτοὶ βόλωνται] δε-

ηθῆναι δὲ αὐτῶν **τὸν κήρυκα τὸν ἰόντ[α ὅσα κελεύουσιν]** Ἀθηναῖοι. **προσγράψα**-

ι δὲ πρὸς τὸν ὄρκ[ον τὸν τῆς] **βολῆς τὴν γραμματέα τὸν τῆς** [βολῆς. □□]

13 ι [καὶ] εἰάν τι[ς] **κόπῃ νόμισ[μα]** ἀργυρίῳ ἐν τῇσι πό[λεσιν] - - -

Καὶ ταῦτα μὲν προτείνει ὁ Klaffenbach. 'Εκ τούτων τὸ σπουδαιότατον φαίνεται τὸ 11 'προσγράψαι δὲ πρὸς τὸν ὄρκον τὸν τῆς] βολῆς' ἀντὶ τοῦ πρότερον συμπληρωμένου: προσγράψαι δ[ὲ πρὸς τὴν *γνώμην* τὴν τῆς] βολῆς' διότι οὕτω ἀντὶ τῆς ἀλλαγῆς (Amendement) τοῦ προβουλεύματος λαμβάνομεν ἤδη προσθήκην εἰς τὸν ἐνιαύσιον καὶ νόμιμον ὄρκον τῆς βουλῆς¹. Περὶ δὲ τῆς ἐποχῆς τῆς ἐπιγραφῆς καὶ πρότερον ἤδη παρετηρήσαμεν ὅτι ἡ ὀρθογραφία τῶν τῆς δοτικῆς καταλήξεων ἐμφανίζει μᾶλλον τὰ πρὸ τοῦ 420 τελευταῖα ἔτη ἢ τὰ μετὰ τὸ 420. Terminum ante ἔχομεν τοὺς τοῦ 'Αριστοφάνους 'Ορνιθας ἤτοι

10. Ταῦτα δὲ ἐπιτελέσαι 'Αθηναῖος], εἴμ μὴ αὐτοὶ βόλωνται
12. 13. 14: τὸν γραμματέα τὸν τῆς [βολῆς τ][ά]δ[ε] «εἰάν τις κόπτη νόμισ[μα] ἀργυρίῳ ἐν τῇσι πό[λεσι καὶ μ]ὴ χρῆται νομ[ίσμασι τοῖς 'Αθηνα]ίων ἢ σταθμοῖς ἢ μέτ[ροις, ἀλλὰ ξενικοῖς νομίσμασι]ν καὶ σ[ταθμοῖς καὶ μέτροις τὴν τιμω- ρίαν] "εἶναι κατὰ τὸ πρότε[ρον] ψήφισμα, ὃ Κλέαρχος εἶπεν».

Μέχρι τοῦδε ἐκτείνεται ἡ προσθήκη ἡ πρὸς τὸν τῆς βουλῆς ὄρκον δηλαδὴ τούτου τοῦ νόμου ὡς σπουδαιότατου χρὴ ἐπιμέλεσθαι τὴν βουλήν — Δὲν ἀπαγορεύεται τὸ κόπτεν νόμισμα παρὰ τοῖς συμμάχοις, ἀλλὰ τὸ χρῆσθαι ξενικοῖς νομίσμασι, σταθμοῖς καὶ μέτροις. Διὰ τὴν γενικὴν κρίσιν περὶ

¹ Ο ΚΙ. ὁρθῶς παραβάλλει τὴν τῶν Κείων καὶ 'Ιστιαίων συνθήκην Σουλ.³ 172₁₄ καὶ τῷ ὄρκῳ προστίθεται τῷ τῆς] βουλῆς' καὶ περὶ --

ἐὰρ 414. Νῦν δέ, λαβόντες τὸ παράδειγμα τῆς συμπληρώσεως τῶν πρώτων στίχων ἐκ τοῦ περὶ φόρων ψηφίσματος IG I² 63, τοῦ ψηφισθέντος κατὰ τὸ 425/4, ἔτι θαρραλεώτερον ἐκφράζομεν τὴν γνώμην, ὅτι ὁ νόμος ἀνήκει εἰς τὰ τελευταῖα τοῦ Κλέωνος ἔτη, ὅτε ὁ δῆμος ἔσπευδε ν' αὐξάνῃ τὰς οἰκονομικὰς αὐτοῦ δυνάμεις, πρὸς διευκόλυν- σιν τῆς νίκης.

23η Δεκεμβρίου 1924.

Φ. Χίλλερ.

Κατὰ τὸν κ Wilamowitz ἡ ἐξῆς ἀνάγνωσις φαίνεται προτιμότερα :

τῶν κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα δικαιωμάτων τῆς βουλῆς εἶναι ταῦτα λόγου ἄξια.

17. 2 1925

Φ X.

Σημ. [Περὶ τὸ τέλος τοῦ 'Ιανουαρίου 1925 ὁ διαπρεπὴς φίλος ἡμῶν Ad. Wilhelm ἀπέστειλεν ἡμῖν τὸ μετὰ τῆς συνήθους ὀξυ- δερκείας καὶ σοφίας συνταχθὲν ἄρθρον ἐκ τοῦ Anz. Ak. Wien 1924 σ. 149 κέ. 'Ἡμεῖς δ' ἐπίτηδες ἀφήκαμεν τὸ κείμενον ταύτης τῆς ἀνακοινώσεως ἀκέραιον, ἵνα ἡ συμφωνία ἔτι φανερωτέραν καθι- στάνῃ τὴν ἐπιδιωκομένην ὑφ' ἡμῶν πάντων ἀλήθειαν. 8. 2. 1925.

Φ. X.

Εἰς ἐπίγραμμα 'Αρχ. 'Εφ. 1911, 61A.

ὑπὸ

Φ Χίλλερ.

'Εν τῇ ΑΕ 1911, 61A ἐδημοσιεύθη τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα τοῦ τρίτου αἰῶνος

κοιν[ῇ οἱ] δύο τόδ' ἀν[ε]θή[καμ]εν ὄντες ἐταῖροι
πιστο[ί] τε ἀλλήλοι[ς] μνημό[συ]νον φιλίας
'Ηρακλε[υκ]ραιίδα[ς] Ε[υ]δαράτο[υ]
Δαμωνακίδας Καλλιάναντος

Τὴν ἀνάγνωσιν παρεδέχθησαν ὁ τε Wilhelm N. Beitr. III 1913, 58²⁴ καὶ ὁ Bechtel HP 193.

'Εγὼ δὲ νομίζω ὅτι ἀπὸ τοῦ τρίτου στίχου ἀνα- γνωστέον ὡς ἐξῆς :

'Ηρακλε[ῖ. Κ]ραιίδα[ς] Ε[υ]δαράτο[υ]
Δαμωνακίδας Καλλιάναντος.

οὕτω δὲ ἀποκαθίσταται ὁ ἀποδέκτης τοῦ ἀναθήμα- τος. 'Ὡσαύτως ἐν στ. 1 γραπτέον ἴσως κοιν[ῇ τοι]
δύο κλπ. πρὸς ἀποφυγὴν τῆς χασμωδίας· μίγνυν- ται δὲ αἱ διάλεκτοι.

Φ. Χίλλερ.

Ἰουλιανοῦ τοῦ Ἀποστάτου κεφαλὴ

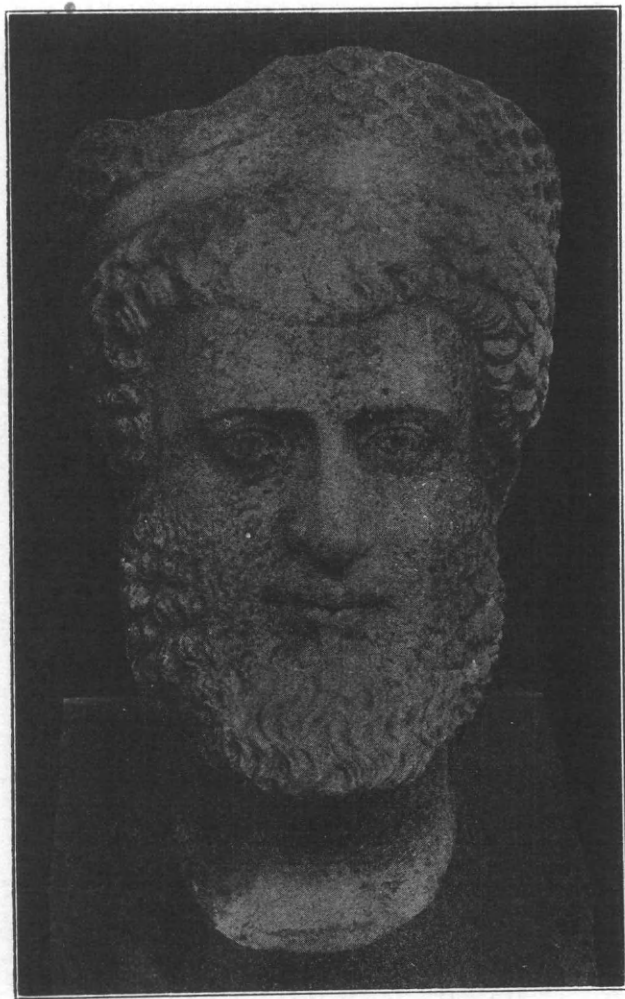
ὑπὸ

Παναγιώτου Καστριώτου.

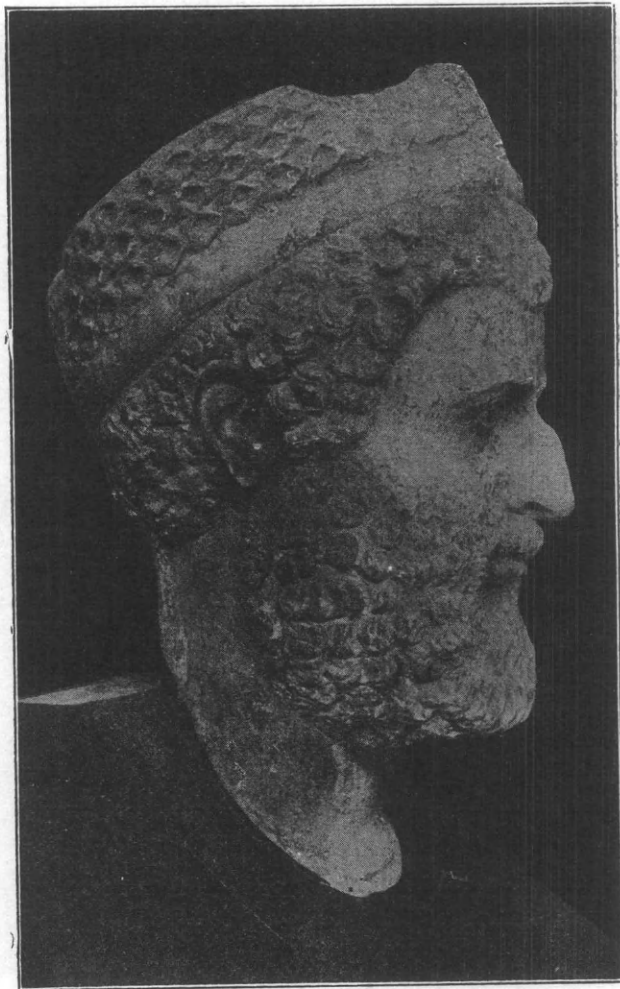
Ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ ὑπ' ἀριθ. 2006 ἀπόκειται κεφαλὴ πεντελησίου μαρμάρου, ὀλίγω μεγαλειτέρα τοῦ φυσικοῦ μεγέθους, ἣν ἐν τῷ ἡμετέρῳ Καταλόγῳ τῶν Γλυπτῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου (Ἀθήνησι 1908 σ. 349) ἐχαρκτηρίσαμεν ὡς κεφαλὴν Ἰουλιανοῦ τοῦ Ἀποστάτου, γράψαντες τάδε : Κεφαλὴ ἀνδρὸς πωγωνοφόρου μετὰ μέρους τοῦ λαιμοῦ, ὑπερφυσικοῦ μεγέθους ὕψ. 0,40. πλάτ. 0,23. Ὀφθαλμοὶ καὶ ὀφρύες πλαστικῶς δεδηλωμένοι. Φέρει πόλον ὑψηλὸν μετ' ἀναγλύπτου

πλεγματοειδοῦς κοσμήματος καὶ ταινίας, ἥς κάτωθεν κατέρχεται ἡ κόμη ἐν ἐλικοειδέσι βοσιούχοις. Διατήρησις ἀρίστη καὶ ἐργασία ἐπιμελής. Εἰκονίζει πιθανῶς τὸν αὐτοκράτορα Ἰουλιανὸν τὸν Παραβάτην ἢ Ἀποστάτην (361—363 μ. Χ.) ὡς συνάγομεν ἐξ ὁμοίας κεφαλῆς ἐν Ἐφέσῳ εὑρεθείσης τῷ 1896 καὶ δημοσιευθείσης ὑπὸ τοῦ Ἀγγλοῦ ἀρχαιολόγου G. F. Hill ἐν Jahreshefte des oest. arch. Instit. II (1899) σ. 245—254.

Ἡ σήμερον ὑφ' ἡμῶν (εἰκ. 1 καὶ 1^α) δε-

1 : ἀνωπὴ.

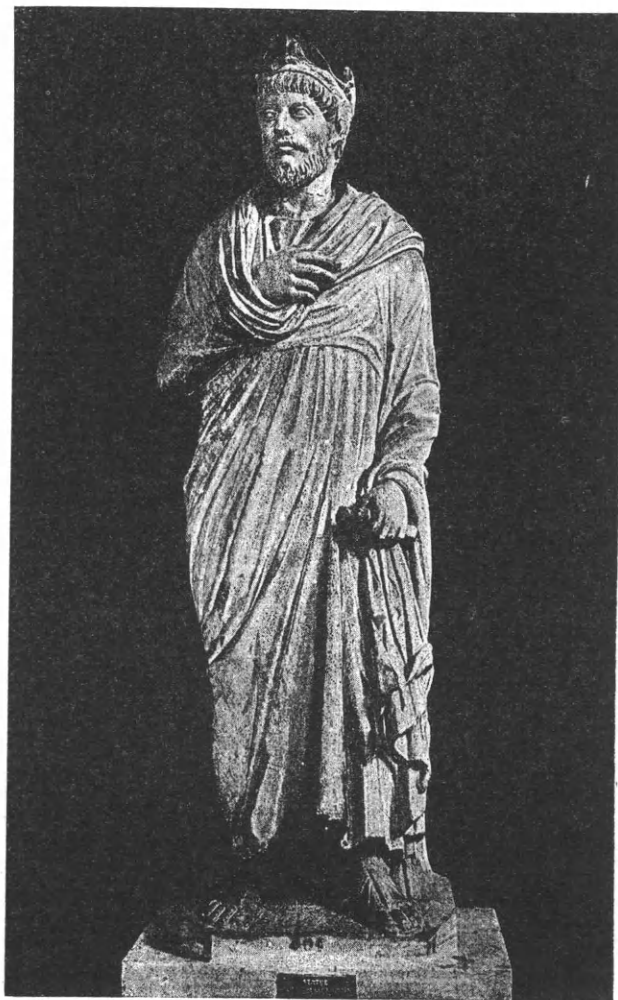
1α : κατὰ κράτος.

Κεφαλὴ Ἰουλιανοῦ ἐν Ἀθήναις.

μοσιευομένη κεφαλὴ ἦτο ἐντετειχισμένη ἄνωθεν θύρας οἰκίας (τοῦ παλαιοῦ Ἀθηναίου Σταύρου Μπουλίκη, οἰκογενείας κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα ἀπαντώσης ἐν ἐγγράφοις Ἀθηναϊκοῖς) κειμένης παραπλεύρως τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ Μοναστηρακίου, ἀκριβῶς ἀπέναντι τοῦ Τουρκικοῦ τεμένους (Τζαμί) τοῦ νῦν ὡς Μουσείου τῶν Κοσμητικῶν Τεχνῶν χρησιμεύοντος. Τῇ ἐνεργείᾳ μου δὲ ὡς ἐφόρου τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου, ἀπετειχίσθη πρὸ 20ετίας περίπου καὶ μετενεχθεῖσα εἰς τὸ Μουσεῖον ἐξετέθη ἐν τῇ μεγάλῃ Αἰθούσῃ «Ποσειδῶνος» ὑπ' ἀριθ. 2006, ὡς εἶπομεν. Ἀλλὰ τὸ περιέργον τῆς κομμώσεως ἰδίως καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου, πρὸς τούτοις δὲ καὶ ἡ δι' ὑψηλοῦ στέμματος ἐπίστεψις τῆς κεφαλῆς ταύτης ἅτε τοῦ τοιούτου συμβόλου ἀποδιδομένου εἰς ἄνδρας φέροντας ἀξιώματα, (στεφανηφόρους) αὐτοκράτορας καὶ ἄλλους τιτλούχους, ἰδίως δὲ ἱερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς (πρβλ. Σχολ. Σοφοκλ. Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 681.

2: Ἀνδριὰς Ἰουλιανοῦ ἐν Λούβρῳ.

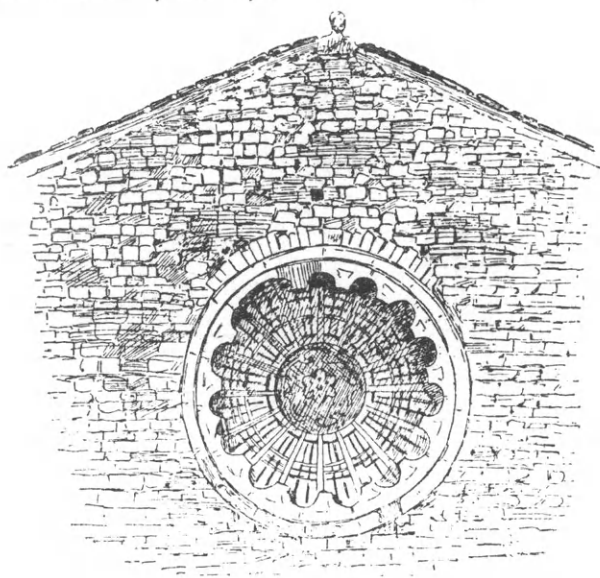

3: Ἀνδριὰς Ἰουλιανοῦ ἐν μουσεῖῳ Cluny.

G. F. Schömann—Lipsius griech. Alterthümer (1902) II σ. 445.) ἔδωκαν λαβὴν νὰ χαρακτηρίσω αὐτὴν ὡς παριστῶσαν τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου Ἰουλιανὸν τὸν Παραβάτην ἢ Ἀποστάτην (361—363 μ. Χ.) καὶ ὡς τοιαύτην ἀνέγραψα ἐν τῷ ἐμῷ Καταλόγῳ, συγκρίνας αὐτὴν πρὸς τὰ ἐν Παρισίοις ἀποκείμενα γνωστὰ ἀγάλματα τοῦ αὐτοῦ αὐτοκράτορος, ἥτοι ἐν Louvre καὶ Musée Cluny (εἰκ. 2 καὶ 3. πρβ. S. Reinach, Répertoire de la Statuaire grecque et romaine Pl. 978 N° 2528 σελ. 601 καὶ Pl. 900 N° 2276 σελ. 553—καὶ τοῦ αὐτοῦ ἐν Revue arch. 1901 σελ. 337 καὶ ἐξ.) ¹, καὶ τὴν ἐν Acerenza (= ἀρχαία Ἀχεροντία πόλις τῆς Μεσημβρινῆς

¹ Ὁ Reinach ἐν Revue archéologique 1901 σελ. 339 λέγει ὅτι ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν Εὐρετηρίων τοῦ Μουσείου τὰ ἀγάλματα ταῦτα προέρχονται ἐξ Ἰταλίας κομισθέντα εἰς Παρίσιους ἐν ἔτει 1809.—Πρβ. ἐπίσης E. Michon Revue arch. 1901 II, p. 259—280.

Ἰταλίας, μετ' ἀρχιεπισκοπῆς καὶ 5500 κατοίκων, τῆς Ἐπαρχίας Βασιλικᾶτης, ἐνθα ὁμιλεῖται τὸ ἐλληνοσαλεντικὸν γλωσσικὸν ἰδίωμα) ὁμοίαν προτομήν. εἰκονίζουσιν ἀσφαλῶς τὸν αὐτοκράτορα Ἰουλιανὸν ¹ (εἰκ. 4).

4: Προτομή Ἰουλιανού ἐν (μητροπόλει τῆς) Acerenza.

Ἀνωτέρω εἵπομεν ὅτι ἡ ἡμετέρα κεφαλή ἔχει πολλὰς ὁμοιότητας πρὸς ἄλλας ἀποκειμένας ἐν Μουσείοις τῆς Ἑσπερίας καὶ ἰδίως πρὸς τὴν ἔτει 1896 ἐν Ἐρέσῳ τῆς Ἰωνίας (Ἀγιασολούκ = Ἅγιος θεολόγος) ἀνακαλυφθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Heberdey καὶ δὴ ἐν τῷ μέχρῃ σήμερον ἐν ἐρείπιοις σωζομένη θεάτρῳ τῆς πόλεως.

Ἡ κεφαλή αὕτη εἶναι μαρμαρίνη, ἔργον τοῦ μ. Χ. Δ'. αἰῶνος. Ταύτης ἐντύπωσιν ἐμποιεῖ ἰδίως ἡ ἰδιόζουσα στέψις καὶ ἡ διακόσμησις, ἥτις ἦτο ἐνδεικτικὴ ἱερωσύνης καὶ δὴ ἀρχιερωσύνης, ὡς σήμερον μεταχειρίζονται οἱ Χριστιανοὶ ἀρχιερεῖς τὴν μίτραν μετὰ τῆς σχετικῆς κομμώσεως). Περὶ τῆς κεφαλῆς ἔγραψεν ὁ ἐνεργήσας τὰς ἐν Ἐρέσῳ ἀνασκαφὰς Heberdey ἐν τῇ ἐκθέ-

σει αὐτοῦ, ὁ δὲ Ἄγγλος ἀρχαιολόγος G. F. Hill ἔγραψεν ἄρθρον ὅλον ἐν Jahreshefte 1899 σ. 245 μετ' εἰκόνος ὑπ' ἀριθ. 131, ἣν ἀπέστειλεν αὐτῷ ὁ πολὺς Otto Benndorf. Δημοσιεύει δὲ ὁ Hill καὶ ἄλλας τοιαύτας κεφαλὰς καὶ προτομάς, ἃς ὡς τεχνοκρίτης ἀνάγει εἰς σειρὰς καλλιτεχνικῶν ἔργων εἰς ἱερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς ἀναφερομένας. Δυστυχῶς αἱ προτομαὶ αὗται διὰ στεφάνων κοσμοῦμεναι (πρβ. εἰκόνας ἐν Jahreshefte ἀρ. 131 — 134 σελ. 245 ἐ). δὲν διατηροῦνται καλῶς, πλὴν τῆς ὑπ' ἀριθ. 131 (πίναξ VIII) ἐφ' ἧς παρατηρεῖ τις τὸν ἀνάγλυπτον κύκλον· ἀλλ' ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. 132 τῶν Jahreshefte παρατηρεῖται τάσις πρὸς προσομοίωσιν πρὸς τὸν ἐπὶ τῶν νομισμάτων γνωστὸν τύπον τοῦ αὐτοκράτορος Σεπτιμίου Σευήρου, ἐν τῇ ἀριστερᾷ εἰκόνι ἡ ὁμοιότης εἶναι πρὸς τὴν τοῦ Καρακάλλου, ὅστις παρίσταται κλίνων τὴν κεφαλὴν ἐπὶ θάτερα, ἐν τῇ δεξιᾷ δὲ φαίνεται ὅτι παρίσταται ὁ Γέτας· οὕτω συνταυτίζει ὁ Hill τὰς προτομάς ταύτας, περὶ δὲ τῶν ἄλλων ἀδυνατεῖ νὰ ἐξενέγκῃ γνώμην ἐκ τῶν φωτογραφιῶν, ἃς φιλοφρόνως ἀπέστειλε αὐτῷ ὁ Heberdey, συνάγει ὅμως τὸ πόρισμα ὅτι αὗται στεφανηφόροι οὔσαι καὶ φέρουσαι παραστάσεις τῶν θεοτήτων, ἃς ἐλάτρευον, ἀναφέρονται εἰς παλαιὸν ἔθιμον τῆς εἰδωλολατρικῆς ἀρχαιότητος ¹, οὕτως οἱ ἱερεῖς τῆς λατρείας τῶν Αὐγούστων (coronati τῶν κοινῶν) ἔφερον ὁμοιώματα, effigies, τῶν Αὐγούστων ἐπὶ τῶν στεφάνων αὐτῶν, ὡς λέγει ὁ Σουητῶνιος (ἐν βίῳ Δομιτίου 4) μετ' ἀμυρίσεως παραπλησίως πρὸς τοὺς Φλαβιαλίου ἱερεῖς.

Αἱ εἰκόνες αὗται τῆς Ἐρέσου εἶναι εἰκονιστικαὶ ἀτόμων καὶ δὴ τῆς Αὐγουστείου λατρείας ὑπὸ τύπον ἀρχιερέων καὶ ἀρχιερείων, ὡς αἱ ὑπὸ τοῦ Imhoof—Blumer ἐν JHS 1898, 180 δημοσιευθεῖ-

¹ Τὴν ἐν Acerenza καθεδρικὴν Μητρόπολιν ἐπισκέφθη τὸ πρῶτον ὁ ἀρχαιολόγος Lenormant τῷ 1882. Εἶναι αὕτη ῥυθμοῦ νορμανδικοῦ κτισθεῖσα τῷ 1010 ἐπὶ ἐρείπιοις ἀρχαιότερων τοῦ 8ου αἰῶνος. Ἐπὶ τοῦ ἀετώματος τῆς Μητροπόλεως ταύτης εἶναι ἰδρυμένη νῦν ἡ προτομή τοῦ Ἰουλιανού. Ταύτην ἀνεγνώρισεν εὐθὺς ὁ Lenormant ὡς ἀνήκουσαν εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἰουλιανόν. Ἐβεδαίωθη δὲ οὐχὶ μόνον ἐκ τῶν γαρακτηριστικῶν τοῦ προσώπου καὶ τῆς περιέρρου κομμώσεως, δι' ὑψηλοῦ στέμματος, ἀλλὰ καὶ δι' ἐπιγραφῆς σωζομένης ἐπὶ τοῦ βάθρου, φερούσης δὲ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰουλιανού YLIAN καὶ δημοσιευθεῖσης ὑπὸ τοῦ Kaibel ἐν IGIX, 417 (Πρβ. καὶ S. Reinach ἐν Rev. arch. 1901 σελ. 351).

¹ Ὅτι καὶ ὁ στέφανος ἦν ἔμβλημα τῶν ἱερέων ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἔχομεν παράδειγμα ἐπὶ ἀναγλύφῳ ἀναθηματικῷ (Ἰδ. ἀριθ. Συλλογῆς Γλυπτῶν Ἐθνικοῦ Μουσείου 3492) ἐσχάτως εὐρεθέντος ἐπὶ τῆς ἀριστερᾷ ὁλῆς τοῦ Ἰλισοῦ παρὰ τὸ Παγκράτι, οὐχὶ κατὰ χώραν, πιθανώτατα δὲ προερχόμενον ἐκ τοῦ ἐγγύς ἐκεῖ τοποθετουμένου Γυμνασίου τοῦ ἐν Κυνοσάργει καὶ ἀφιερωμένου τῷ Ἡρακλεῖ (Ἡρόδ. Β'. 63 F' 116—Πaus. Ἀττικ. 19 3.—Σουῖδας καὶ Ἡσυχ. ἐν λ. Κυνοσάργες.—Πρβ. καὶ Π. Καστριώτου «Τὰ Μνημεῖα τῶν Ἀθηνῶν» Ἀθῆναι 1902 σελ. 191). Ἐν τῷ ἀναγλύφῳ τούτῳ βλέπομεν τὸν Ἡρακλεῖα στεφανοῦντα τὸν πρὸ αὐτοῦ ἱστάμενον ἱερέα, κρατοῦντα ἐν τῇ καθεμένη δεξιᾷ χειρὶ μάχαιραν, σύμβολον καὶ τοῦτο τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ ἱερέως (=θύτου). Πρβ. καὶ τὸ ὑπ' ἀριθ. 772 τοῦ Ἐθν. Μουσείου ἀναγλύφον καὶ Α. Κεραμόπουλον ἐν ΑΕ 1920 4².

σαι ἐκ νομισμάτων τῆς Ταρσοῦ τῆς Κιλικίας δι' ὧν τείνεται ἀποδείξει ὅτι, ὡς αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν νομισμάτων ἐμφαίνουσι: *Κοινὸν Κιλικίας Ταρσοῦ δις νεωκόρου*, εὐρισκόμεθα πρὸ εἰκόνων τῆς οἰκογενείας τῶν Ἀντωνίνων, μεσοῦντος τοῦ Β' μ. Χ. αἰῶνος ἔνθ' ἄλλαχοῦ σ. 180), ἄλλας εἰκόνας ἀποδίδει εἰς τὸν Ἡλιογάβαλον, ἄλλας εἰς τὸν αὐτοκράτορα Μάξιμον, καὶ ὡς ἐπικύρωσιν προσεπάγεται ἐπιγραφὴν ἐκ Λαμφάκου τῆς ἐφ' Ἑλλησπόντῳ Φρυγίας (C. I. G. 3642), ἐν ᾗ Διονυσίος τις *ἱερεὺς τῶν Σεβαστῶν καὶ στεφανηφόρος σύμπαντος αὐτῶν οἴκου*, ἐν ᾧ τὸ ἀγάλμα τῆς Λιβίας, συζύγου τοῦ αὐτοκράτορος Αὐγούστου, παρίσταται ὡς ἱερεὺς. Ἀλλ' ἂν ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Hill ἀναγραφομένων ἐν τῷ μνημονευθέντι ἄρθρῳ δὲν ἀπεδείχθη τελέως ὅτι ἡ κεφαλὴ τοῦ θεάτρου τῆς Ἐφέσου ἀνάγεται εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἰουλιανόν, ὡς ἡμεῖς ἀποδεχόμεθα, ἀλλ' ὅτι εἶναι ἄλλου τινὸς *portrait*, ἔρχονται ὁμῶς εἰς ἐπικουρίαν τὰ ἐν τοῖς Μουσείοις Louvre, Cluny καὶ ἐν τῇ Ἰταλικῇ πόλει Acerenza ἀποκείμενα ὅμοια ἀγάλματα, ἅτινα ἤδη ὠρίσθησαν ἀσφαλῶς ὅτι παριστῶσι τὸν αὐτοκράτορα Ἰουλιανὸν τὸν Ἀποστάτην πρβ. Reinach *Revue archéologique* 1901 σελ. 342-3 εἰκ. 2 καὶ 3 καὶ 4).

Πάντες οἱ εἰκονογράφοι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Visconti καὶ Monzer ἀνεγνώρισαν ὅτι τὰ δύο φυσικοῦ μεγέθους ἀγάλματα ἤτοι τὸ ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Louvre καὶ τὸ ἐν τῷ ἀνακτόρῳ τῶν Θερμῶν τοῦ Musée Cluny ἀποκείμενα εἰκονίζουσι τὸν αὐτοκράτορα Ἰουλιανόν (πρβ. εἰκ. 2 καὶ 3).

Ἀμφότερα εἶναι σχεδὸν ὁμοιώματα, μικρὸν μόνον διαφέροντα κατὰ τὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν διάδημα.

Ὁ Bernoulli (*Römische Ikonographie* τ. II σελ. 243 κέ. ἀναφέρων τὰ ἐν Παρισίοις ἀγάλματα τοῦ Ἰουλιανοῦ λέγει ἀπλῶς ὅτι εἶναι ἔργον τῶν μ. Χ. χρόνων καὶ ὁ Lippold (*Griechische Portraistatuen* σελ. 98. Anm. 3) συμφωνεῖ μὲ τὸν Bernoulli. Οἱ δὲ S. Michon καὶ E. du Sommerard ¹ περιγράφοντες αὐτὰ ἐν τοῖς καταλόγοις τοῦ

μουσείου θεωροῦσιν ὅτι ὅλως ἀδικοιολογήτως ἀποδίδονται εἰς τὸν Ἰουλιανὸν τὸν Ἀποστάτην. Ἀλλ' ὁ S. Reinach ἐν *Revue arch.* 1901 σελ. 345 καὶ ἐξ. ἀντικρούων τὰς γνώμας πάντων τῶν ἀντιφρονούντων ἀποδεικνύει πειστικώτατα καὶ δι' ἀκαταμάχητων λόγων ὅτι ἀμφότερα τὰ ἀγάλματα παριστῶσι τὸν αὐτοκράτορα Ἰουλιανὸν τὸν Ἀποστάτην.

Ἐκ δὲ τῶν νομισμάτων τοῦ Ἰουλιανοῦ δύσκολον εἶναι νὰ κρίνῃ τις περὶ τῆς ταυτότητος αὐτῶν πρὸς τὰ ἀγάλματα ἡμῶν, ὡς πάντων μετρίας τέχνης καὶ κακῆς διατηρήσεως, οὐδὲν θετικὸν δύναται νὰ ἐξαχθῇ καθότι ἄλλα μὲν εἰκονίζουσιν αὐτὸν ἄνευ πώγωνος, ἄλλα μετὰ πώγωνος στρογγύλου, ἢ μακροῦ σφηνοειδοῦς (πρβ. Reinach ἐν *Rev. arch.* 1901, I σελ. 337) παρουσιάζουσι δὲ μεταξὺ αὐτῶν τοιαύτας διαφορὰς, ὥστε δυσκόλως δύναται νὰ ἐξακριβωθῇ ἡ ταυτότης αὐτῶν ¹.

Τὰ πρῶτα εἶναι τὰ ἀρχαιότερα (355—361), ὅτε διέμενεν ἐν Ἀνατολῇ ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦ Καίσαρος, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου. Τὰ ἄλλα εἶναι σύγχρονα τῇ εἰκοσάμηνι ἡγεμονίᾳ αὐτοῦ, τὰ δὲ τρίτα τὰ εἰκονίζοντα αὐτὸν ὡς σφηνοπώγωνα ἐκόπησαν ἐν Ἀντιοχείᾳ κατὰ τὴν ὀκτάμηνον ἐκεῖ διαμονὴν αὐτοῦ, ἥτοι πρὸ τῆς εἰς Περσίαν ἐκστρατείας, καθ' ἣν καὶ ἔπεσε 27 Ἰουνίου 336 (πρβ. Wordsworth ἐν *Dictionary of Christian biography* III, p. 323).

Ἰδωμεν νῦν πῶς ὁ συμμαθητὴς αὐτοῦ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς περιγράφει τὸν Ἰουλιανὸν ἐν τῷ Β' Στηλιτικῷ λόγῳ: «*Ἐποίει με μαντικὸν ἢ τοῦ ἡθους ἀνωμαλία καὶ τὸ περιττὸν τῆς ἐκστάσεως· οὐδενὸς γὰρ ἐδόκει μοι σημεῖον εἶναι χρηστοῦ· αὐχὴν ἀπαγῆς, ὥμοι παλλόμενοι καὶ ἀνασηκούμενοι, ὀφθαλμοὶ σοβούμενος καὶ περιφερόμενος καὶ μανικὸν βλέπων, πόδες ἀστατοῦντες καὶ μετοκλάζοντες, μυκτὴρ ὕβριν πνέων καὶ περιφρόνησιν, προσώπου σχηματισμοὶ καταγέλαστοι, τὸ αὐτὸ φέροντες, γέλωτες ἀκρατεῖς τε καὶ βρασματώδεις, νεύσεις καὶ ἀνανεύσεις σὺν οὐδενὶ λόγῳ, λόγος ἰστιάμενος καὶ κοπτόμενος πνεύματι, ἔρω-*

¹ Πρβ. E. Michon *Catalogue Sommaire des marbres antiques du Musée du Louvre* No 1121 καὶ E. Sommerard: *Musée des Thermes et de l'hôtel de Cluny* par E. du Sommerard 401 καὶ *Revue arch.* II, 1901 p. 259—280. Τὰς ἄνω πληροφορίας μοι ἔπεμψεν ἐκ Παρισίων ὁ διευθυντὴς τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς κ. Ch. Picard, εἰς ὃν ἐκφράζω καὶ ἐνταῦθα τὰς θερμὰς εὐχαριστίας μου.

¹ [Πρβ. E. Babelon *L'iconographie monétaire de Julien l'Apostat* ἐν *Rev. Numism.* 1903, 130 Comte de Castellane: *Sou d'or de Julien etc.* *Rev. Numism.* 1924, 29. Γ. Οἰκ.].

τήσεις ἄτακτοι καὶ ἀσύνετοι, ἀποκρίσεις οὐδὲν τούτων ἀμείνους, ἀλλήλων ἐκβαίνουσαι καὶ οὐκ εὐσταθεῖς, οὐδὲ τάξει προϊοῦσαι παιδεύσεως (Migne 35, 692) . . . οἷς ἐπειδὴ ταῦτα ἐθεασάμην εὐ-
θὺς ἐφθεγξάμην: *Οἷον κακὸν ἢ Ρωμαίων τρέφει!*».

Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ 'Ιουλιανὸς αὐτοβιογραφούμενος ἐν τῷ *Μισοπώγωνι* προσθέτει: «Τούτῳ (τῷ προ-
σώπῳ) γάρ, οἶμαι φύσει γεγονότι μὴ λίαν καλῶ, μὴδ' εὐπρεπεῖ, μὴδ' ὠραίῳ, ὑπὸ δυστροπίας καὶ δυσκολίας αὐτὸς προστέθηκα τὸν βαθὺν πώγωνα τοῦτον» καὶ ὁμολογεῖ ὅτι ἅπαξ ἔχειρεν αὐτὸν ὡς στρατιώτης ὅτε τριακοντούτῃ ὠδήγησαν ἐξ Ἀθη-
νῶν εἰς Βυζάντιον καὶ παρουσίασαν δειλὸν καὶ περιεσταλμένον εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἵνα ἀνυψώσωσιν αὐτὸν εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ *Καίσαρος* καὶ νυμφεύ-
σωσι μετὰ τῆς ἀδελφῆς τοῦ Κωνσταντίου τοῦ αὐτο-
κράτορος, ὡς ἀναγράφει ἐν τῷ πρὸς τὴν *βουλὴν*
καὶ τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων λόγῳ.

Ὁ πώγων ὅμως μετ' οὐ πολὺ ἐφύη δασύς καὶ μακρὸς καὶ ὅτε ἐπεσκέψατο τὴν Ἀντιόχειαν οἱ κά-
τοικοι φύσει φιλοπαίγμονες, εἰς αὐτὸν ἀπιδόντες ὠνόμασαν τράγον καὶ θύτην καὶ οὐ *βασιλέα σφίσιν ἐπιδημῆσαι* (πρβ. *Amm. Marc. XVII, 14*), ἐκ τῆς γενειάδος τοῦ ὁποίου ἠδύνατο νὰ κατασκευάσῃ σχοινία, ἀλλ' ὁ εὐφυὴς 'Ιουλιανὸς ἀντισκώπτων ἐν τῷ «Μισοπώγωνι, ἢ Ἀντιοχικῶ εἶπε «μὴ παρέ-
χειν Ἀντιοχεῦσι τὸν καθειμένον πώγωνα εἰς σχοι-
νων πλοκήν, ἵνα μὴ τῇ τούτου τραχύτητι θλι-
βεῖεν αἱ χεῖρες αὐτῶν».

Ὅτι ὁ 'Ιουλιανὸς ἐχρημάτισε καὶ ἀρχιερεὺς (=θύτης) ἀσφαλῶς πληροφορούμεθα καὶ ἐκ τῶν τοῦ Ζωναρᾶ ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διακριτικοῦ συμβόλου τοῦ διαδήματος (στεφανη-
φοροῦντος) (πρβ. 'Ιουλιανὸς Ἐπ. § 6' καὶ Γρ. Παπαμιχαήλ *Οἱ τρεῖς Ἱεράρχαι καὶ ὁ 'Ιουλιανὸς ὁ ἀποστάτης* (Ἀθήνησι 1920), (σελ. 27).

Ἐξεπλήρου δ' εὐλαβῶς τὰ τοῦ Ἀρχιερέως κα-
θήκοντα, διορίσας Ἐπιτρόπους αὐτοῦ πανταχοῦ, τὸν δὲ Χρυσάνθιον ἐπέστησεν Ἀρχιερέα τῆς Λυ-
δίας· πάντες οἱ ἱερεῖς καὶ Ἐπίτροποι ἦσαν φιλό-
σοφοι, πίστιν ὀρκισθέντες αὐτῷ ὡς ὁ ἀρχιερεὺς Γαλατίας Ἀρσάκιος.

Ἀλλὰ ταῦτα γράφουσι χριστιανοί, σκοπὸν ἔχον-
τες νὰ μυκτηρίσωσι καὶ χλευάσωσι τὸν εἰδωλο-
λάτρην αὐτοκράτορα, ἀλλ' οἱ Ἐθνικοὶ συγγρα-

φεῖς, ὡς ὁ Ζώσιμος δὲν εὐρίσκουσι λόγους νὰ ἐγ-
κωμιάσωσι τὸν 'Ιουλιανὸν ὡς ζητήσαντα νὰ ἐπα-
ναγάγῃ ἀνὰ σύμπαν τὸ Βυζαντιακὸν κράτος τὴν
ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν θρησκείαν, ἧς ἐγένετο ἀρχιε-
ρεὺς, ὡς παρίστησιν αὐτὸν ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἐθνικοῦ
ἡμῶν Μουσείου (εἰκ. 1 καὶ 1^α). Εἶναι δὲ γνω-
στὸν ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης ἀπὸ τῆς Ὀμη-
ρικῆς ἤδη ἐποχῆς (πρβ. Ἰλιάδ. Α. 14, 28) ὅτι
τὰ χρυσᾶ στέμματα ἔφερον οἱ ἱερεῖς ὡς ἀναφέρει
καὶ ὁ Τερτυλλιανὸς (*De idol. 18* πρβ. *De coronis 13*) καὶ οἱ ἀρχιερεῖς τῶν Καισάρων τῆς Ρώμης,
ὡς ἐμφαίνεται ἐν νομίσματι τῆς Ἀντιοχείας μετὰ
τῶν ἐπιγραφῶν *KAISAPI APXIEPEI* τοῦ ἔτους 5
π. Χ. καὶ *APXIEPATIKON ANTIOXEIS* (Hill ἐν
Jahreshefte ἐνθ' ἂν).

Κατὰ ταῦτα δεχθέντες ὅτι ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ
εἶναι τοῦ 'Ιουλιανοῦ, ἥτις, ὡς φαίνεται, ἦν ἔνθετος
τὸ πάλαι τῷ λοιπῷ ἀγάλματι ἐρχόμεθα εἰς τὴν
περιγραφὴν αὐτῆς. Εἶναι ἀνδρὸς μεγέθους ὑπερ-
τέρου τοῦ φυσικοῦ, φέροντος καθειμένον πώγωνα
εἰς ἰούλους ἀπολήγοντα καὶ μύστακα δασύν, στόμα
μέγα, ῥίνα εὐθεῖαν, ὡς ἡ τῶν προγόνων αὐτοῦ,
ὁφρὺς καὶ ὁφθαλμοὺς πλαστικῶς δεδηλωμένους
καὶ πλουσίαν κόμην, οὐλὴν, μετ' ἐπιμελείας εἰρ-
γασμένην, ὑπενθυμίζουσαν τοὺς χαλκοὺς ἀνδριάν-
τας, ἐφ' ἧς ἐπικάθεται στέμμα ἐκ πλεγματοει-
δοῦς καλύμματος, ἀπολήγοντος δ' εἰς διάδημα,
μικρὸν πρὸς τὰ ὀπίσω ἀποκλίνον ἐπιχαρίτως, ὡς
ἐπὶ τῶν παρεμφερῶν, ἀνωτέρω μνημονευθεισῶν
ἐξ Ἐφέσου κεφαλῶν τοῦ Louvre, τοῦ Musée
Cluny καὶ τῆς Acerenza ἀγαλμάτων. Τὸ πρό-
σωπον ἐν γένει, μάλιστα ἡ ῥίς καὶ τὸ κάτω
χεῖλος εἶναι λίαν χαρακτηριστικὰ τῆς ἡμετέρας
κεφαλῆς, ἥτις καταπληκτικῶς ὁμοιάζει ἐν τούτῳ
ἐπρὸς τὰ ἀνωτέρω μνημονευθέντα τρία ἀγάλματα
καὶ τούτου δὲ συνάγομεν ὅτι ἡ ὑφ' ἡμῶν ἐνταῦθα,
δημοσιευομένη κεφαλὴ ἀσφαλῶς δύναται νὰ ἀπο-
δοθῇ εἰς τὸν αὐτοκράτορα 'Ιουλιανὸν τὸν Ἀπο-
στάτην, τὸν εἰκονιζόμενον ὑπὸ τύπον ἀρχιερέως,
ὅστις ζητήσας νὰ ἀναστηλώσῃ τὴν ἔθνικὴν θρη-
σκείαν ἀντὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ, προεχειρίσθη
μέγας ἀρχιερεὺς (*pontifex Maximus*) πρὸς ἐξυπη-
ρέτησιν τῆς ἰδεολογίας αὐτοῦ, ἥτις, εὐτυχῶς ἐπέ-
πρωτο νὰ ναυαγήσῃ πανηγυρικῶς μετὰ τὴν πρὸς
τὸν ἱατρὸν καὶ κοιέστορα αὐτοῦ Ὀρειβάσιον δο-

θέντα ἀξιωματικόν ὑπὸ τοῦ Δελφικοῦ μαντείου χρησμένον, ὃν μεγαλεῖα δῶρα προσενεγκὼν ἐζήτησεν ὁ Ἰουλιανὸς περὶ τῆς τύχης τῆς θρησκείας τῶν θεῶν :

Εἶπατε τῷ βασιλεῖ· χαμαὶ πέσε δαίδαλος αὐλά.
οὐκέτι Φοῖβος ἔχει καλύβαν, οὐ μάντιδα δάφνην,
οὐ παγὰν λαλέουσιν· ἀπέσβετο καὶ λάλον ὕδωρ.

Τὸν χρησμένον τοῦτον διέσωσεν ὁ Βυζαντινὸς χρονγράφος Γεώργιος Κεδρηνός. Πρβ. Σύνοψιν Ἱστοριῶν, ἔκδ. Βόννης 1838, τόμ. Α σελ. 532· Π. Παπαρρηγοπούλου Ἱστ. Ἑλλήν. Ἔθνους τόμ. 2 σελ. 636 καὶ ἐξ. Π. Καστριώτου *Οἱ Δελφοὶ Ἀθήνησι* 1894 σελ. 23 καὶ Θεοδώρου Ποπέσκου πτυχιούχου τῆς Θεολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Βουκουρεστίου *Τὰ αἰτία τῶν Διωγμῶν ἀπὸ ἱστο-*

ρικῆς καὶ ψυχολογικῆς ἐπόψεως. Ἐναίσιμος διατριβὴ ἐπὶ διδακτορίᾳ ἐπιδοθεῖσα τῇ Θεολ. Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἐν Ἀθήναις, τύποις «Φοίνικος», Σταδίου 38.—1922 σελ. 171.

Ἀπέθανε δὲ ὁ Ἰουλιανὸς ἐν ἡλικίᾳ 32 ἐτῶν μετὰ βασιλείαν εἰκοσάμηνον μαχόμενος πρὸς τοὺς Πέρσας ἐξ οὗ πολέμου, θείᾳ συνάρσει, ὡς ἔλεγον οἱ χριστιανοί, δὲν ἐπέστρεψεν πλέον πληγωθεὶς θανατηφόρως· ἀποθνήσκων δὲ ἔλαβεν αἷμα ἐκ τῆς πληγῆς καὶ ἀναρρίψας πρὸς τὸν οὐρανὸν ἐξεφώνησε:

«*Νενίκηκας, Χριστέ, κορέσθητι Ναζωραῖε*»

Ἐτάφη δ' ἐν Ἐφέσῳ, ὅπου ἐφ' ἱκανὸν ἄλλοτε εἶχε διατρίψει περὶ τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὰ μυστήρια ἀσχολούμενος.

Ἀθήνησι.

Παναγιώτης Καστριώτης

Θεσσαλικά ἐπιγραφαί

ὑπὸ

Ἀποστόλου Σ. Ἀρβανιτοπούλου.
(συνέχεια· ὅρα ΑΕ 1917 σελ. 150). 1

Θ') Ἐπιγραφαὶ τῆς Περραιβικῆς Τριπόλεως.

Κατὰ τὸ Βορειότατον τμήμα τῆς ἀρχαίας Περραιβίας, μεταξὺ τῶν Καμβουνίων ὁρέων καὶ τοῦ Ὀλύμπου, ἀπὸ τῶν νῦν καλουμένων στενῶν

1 Τὴν πραγματείαν ταύτην τῶν *Θεσσαλικῶν ἐπιγραφῶν* ἀπ' ἀριθ. 355-418 εἶχον παρασκευάσει κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1917· τὰ παρεμπιπτόντα ἔκτοτε γεγονότα, ἰδίᾳ δὲ ἡ ἐκ τῆς ὑπηρεσίας ἀπολύσεώς μου ἀπὸ τοῦ 1917-1921 ἕνεκα τῶν τότε πολιτικῶν ἀνωμαλιῶν, ἀνέβαλον τὴν δημοσίευσιν τῆσδε τῆς πραγματείας μου καὶ ἄλλων πολλῶν. Ἐν τῷ μεταξύ ἐξεδόθη, τῷ 1924, τὸ ἐξαίρετον βιβλίον τοῦ Dr. Fr. Stählin, *das hellenische Thessalien*, πολῦτιμον βοήθημα διὰ τὴν τοπογραφίαν τῆς ἀρχαίας Θεσσαλίας. Ἐπειδὴ αἱ περὶ *Ἀζώρου*, *Δολίχης* καὶ *Πυθίου* καὶ ἄλλων ἐκεῖ πολισμάτων γνώμαί μου δὲν παρέχουσιν ἀφορμὴν εὐρυτέρας συζητήσεως πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Stählin ἐκτιθέμενα, ἐθεώρησα εὐλογον νὰ δημοσιεύσω ἀμετάβλητα τὰ κατὰ τὴν σύνταξιν τῆς πραγματείας μου ταύτης ἐν ἔτει 1917 συμπεράσματά μου.—Ἀλλ' ἂν ἡ ἀπόδοσις τοῦ χρόνου δὲν μετέβαλε τὰ ἐπιστημονικὰ συμπεράσματα, δὲν συνέβη δυστυχῶς τὸ ἴδιον προκειμένου καὶ περὶ τῆς τύχης τῶν ἀρχαίων μνημείων, ἅτινα ἐξετάζονται ἐνταῦθα: ταῦτα, ὡς γνωστόν, εἶχον

τοῦ Σαρανταπόρου μέχρι τῶν ὑπερκειμένων τῆς Ἐλασσόνης μικρῶν βουνῶν, ὑπάρχει κοιλάς ἀρκούντως ἐκτεταμένη καὶ εὐφορος, διασχιζομένη ὑπὸ τοῦ Τιταρησίου ποταμοῦ, νῦν καλουμένου Σαρανταπόρου, περὶ οὗ βλ. Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογ. Ἑταιρείας 1912 καὶ 1913. Ἡ κοιλάς αὕτη ἀπὸ τῶν τριῶν σημείων τοῦ ὁρίζοντος, πλὴν τοῦ Νότου, περικλείεται καὶ μονοῦται διὰ τῶν λίαν ὑψηλῶν καὶ ἐκτεταμένων ἐκείνων ὁρέων. Ὑπῆρχον δὲ κατ' αὐτὴν πόλεις καὶ κῶμαι, ὧν οἱ κάτοικοι συνε-

ἐγὼ συναγάγει ἀπὸ τοῦ 1912 εἰς τὸ τέως Τουρκικὸν τελωνεῖον τῆς Ἐλασσόνης, ὅπερ μετέτρεψα εἰς Μουσεῖον τότε· ἐκεῖ εὗρον ἄστυλον καὶ περίθαλψιν τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα, ἀσφαλῶς τοποθετηθέντα. Ἀλλ' ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου, ὡς ἀνωτέρω ἐξετέθη, τὸ Μουσεῖον μετετράπη εἰς Καπνοκοπήριον ἐν ἀγνοίᾳ τῆς ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας, οἱ δὲ ἀρχαῖοι λίθοι ἐξεβλήθησαν βαναύσως ἐκ τῶν δωμάτων οὕτως, ὥστε, ὅτε διηλθον ἐκεῖθεν ἐν ἔτει 1921, εὗρον αὐτοὺς οἰκτρῶς παρερριμμένους εἰς τι ὑπόστεγον φύρδην μίγδην καὶ σημαντικῶς βεβλαμμένους. Ἦδη, διορισθέντος νέου ἐφόρου διὰ τὰς ἀρχαίας Θεσσαλίας, ἐλπίζομεν ὅτι θὰ ληφθῇ μέριμνα μεταφορᾶς τῶν ἀρχαίων ἐκείνων λίθων εἰς Λάρισαν ἢ εἰς τὸ Μουσεῖον Βόλου.

κρότησαν, κατὰ φυσικὴν τρόπον τινὰ ἐπιβολήν, ὁμοσπονδίαν εἰδικήν, ἣτις ἐπωνομάσθη *Τρίπολις*, ἔνεκα τῶν τριῶν κατ' αὐτὴν σπουδαιοτάτων πόλεων, τῆς Ἀζώρου, τῆς Δολίχης καὶ τοῦ Πυθίου. Ἡ ἐπωνυμία αὕτη τῆς ὁμοσπονδίας φαίνεται ὅτι ὑπῆρξε λίαν ἰσχυρά καὶ ὥς ἐπικρατεστέρα παρέμεινε διὰ τῶν αἰώνων μέχρι τῆς σήμερον· διότι καλεῖται ὑπὸ τοῦ λαοῦ τὸ Ἀνατολικὸν τμήμα τῆς κοιλάδος ταύτης μετὰ τῶν ὑπερκειμένων κρασπέδων τοῦ Ὀλύμπου *Τριπολιάννα*.

Τὰ τῆς διοικήσεως τῆς ὁμοσπονδίας ταύτης εἶναι σχεδὸν ὅλως ἄγνωστα (πρβ. *Πρακτικά* τοῦ 1914 σελ. 207-208)· καθίσταται ὅμως δυνατόν δι' ἀνασκαφῶν καὶ ἐπιγραφικῶν εὐρημάτων νὰ γνωσθῶσιν, ἐρευνωμένου πρωτίστως τοῦ Πυθίου, ὅπερ κατ' εἰκασίαν θεωροῦμεν πρωτεύουσαν τοῦ μικροῦ τούτου κοινοῦ πόλιν, καὶ δὴ τῆς ἐν θέσει *Τοπόλιανη* παρὰ τὸ νῦν χωρίον Σέλος θέσεως, ἔνθα νομίζω ὅτι ἀσφαλῶς ὑπάρχει σπουδαῖον ἱερὸν μετ' ἀνατεθειμένου ἀρχείου ψηφισμάτων καὶ ἄλλων ἐπισήμων πολιτικῶν πράξεων· βλ. περὶ τούτου πλείονα ἐν τοῖς περὶ Πυθίου κατωτέρω λεχθησομένοις. Συνετέλει δὲ ἡ Τρίπολις αὕτη τῷ κοινῷ τῶν *Περ-*

ραιβῶν μέχρι τοῦ 30 π. Χ., ἔκτοτε δὲ μετ' αὐτοῦ τῶν Θεσσαλῶν, ὡς εἵπομεν ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημ. 1917 σελ. 4, 13, 28-29 καπ.

1). Ἐπιγραφαὶ Ἀζώρου 355-365.

Ἡ ἀρχαία Ἀζωρος κεῖται ἐν τῷ νῦν καλουμένῳ *Παλαικάστρῳ* παρὰ τὸ χωρίον Βουβάλα· λεπτομερῇ περιγραφὴν τῶν κατ' αὐτὴν ἐδημοσίευσεν ἐν τοῖς *Πρακτικοῖς* τοῦ 1914 σελ. 188. Τὰς ἐπιγραφάς, περὶ ὧν ὁ λόγος ἐνθάδε, συνέλεξε ἐν ἔτει 1913 καὶ ἔθεσεν ἐν τῷ προσωρινῷ Μουσείῳ Ἐλασσόνης, ἔνθα νῦν κεῖνται· ἐφ' ἐκάστου λίθου ὑπάρχει ἀναγεγραμμένος ἀριθμὸς τοῦ εὐρετηρίου, ὃν παρατίθημι μετὰ τῶν στοιχείων ΜΕ (ἤτοι *Μουσείου Ἐλασσόνης*)· τὸπον εὐρέσεως ἐκάστης ἐπιγραφῆς ἀναγράφω εἰδικῶς ἐκασταχοῦ.

Ἀριθ. 355 (εἰκ. 1· ΜΕ 88). Στήλη ἐν εἵδει ναύσκου, ἐκ δύο τμημάτων συναρμοσθεῖσα, μαρμάρου ὑπομέλανος, σχιστοειδοῦς, ἥς διετηρήθη τὸ δεξιὸν τοῦ ἐπιστυλίου μετὰ τοῦ κιονοκράνου τῆς παραστάδος, ἐξ ὧν ἐμφαίνεται ὅτι ἄνω θὰ ἔληγεν

1: ἐπιγραφὴ ἀριθ. 355.

εἰς ἀέτωμα· ὑπὸ τὸ ἐπιστύλιον διετηρήθη ὀλίγον τοῦ βαθύσματος, ἐφ' οὗ θὰ ὑπῆρχε γραπτὴ παράστασις, ἥττον πιθανῶς ἀνάγλυφος.—Υψ. 0.11, πλάτ. 0.42, πάχ. 0.075.

Ἀπετείχισα ἐκ τοῦ ἐν τῷ χωρίῳ Βούρμπα ἐκκλησιδίου τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, περὶ οὗ βλ. *Πρακτικά* 1914 σελ. 195.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη ἐπὶ τοῦ ἐπιστυλίου βαθέως καὶ οὐχὶ ἐπιμελῶς· ὕψ. γραμ. 0.008-0.012.

- - - - ν]ης Εὐφόρβου, ὑπέρ τε αὐτοῦ κα[ι
[τῶν τέκνων] (κενὸν)

Πρόκειται περὶ ἀναθέσεως, ἐν ἣ προϋτίθετο τὸ

ὄνομα τῆς θεότητος, μὴ περισωθέν· οἱ χρόνοι κεῖνται ἐν τῇ Α' πΧ. ἑκατονταετηρίδι.

Ἀριθ. 356 (εἰκ. 2· ΜΕ 76). Στήλη μαρμάρου λευκοφαίου, σχιστοειδοῦς, ἀριστερὰ μόνον ἀκέραιος.—Υψ. 0.79, πλάτ. 0.49, πάχ. 0.12.

Ἀπετείχισα ἐκ τῆς ἐν τῷ προμνημονευθέντι χωρίῳ Βούρμπα ἐκκλησίας τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη ἀβαθῶς καὶ λίαν ἐπιμελῶς, ἀλλ' ἀπετρίβη ἰσχυρῶς ἐκ πατημάτων· ὕψ. γραμ. 0.012-0.02, διάστιχ. 0.012. Ὑπ' αὐτὴν διετηρήθη ὀριζόντιος χαραγὴ, δι' ἣς διεκρίνετο τὸ διὰ τὴν γραπτὴν παράστασιν προωρισμένον λεῖον διάστημα. Διακρίνω τάδε τὰ γράμματα, τῶν στιγμῶν ὀηλουσῶν τὰ ἐλλείποντα:

2: ἐπιγραφή ἀριθ 356.

Τιμ . . . ημπερε - - - - -
 πατ. ι . . . δε σαμε- - - - -
 . θ . . εν μα . ιλο - - - - -

Ταῦτα φαίνονται ἐκ διστίχου ἐλεγείου προερχόμενα, ὅπερ ὧδέ πως παραδείγματος ἕνεκα συμπληρώνω:

Τιμ[ήν, τ]ήμ περ ἔ[χειν θνητοὺς ὄσιον,] πατ[ρ]ῖ[τι] δε
 σᾶμ' ἔ[θετο] [φ]θ[ιμ]έν[ωι, μνη]μα [φ]ίλο[ν, θυγάτηρ.

Οὕτω δηλοῦται ὅτι ὁ κατονομαζόμενος δεῖνα ἐπὶ τοῦ ὑπερκειμένου ἀποκοπέντος τμήματος τῆς στήλης ἐτιμήθη ὑπὸ τῆς ἑαυτοῦ θυγατρὸς δι' ἐπιθέσεως ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ στήλης, τῆς τιμῆς ταύτης ἀνηκούσης καθ' ὁσιότητα τοῖς θνητοῖς, ὡς σήματος μὲν τοῦ τάφου τοῦ ἀποθανόντος πατρός, ὡς ἀγαπητῆς δὲ ἀναμνήσεως αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ζώντων.

Σημειώτέον ὅτι πρὸ τοῦ Δ τοῦ στίχ. 2 διακρίνονται σαφῇ ἔχνη Η ἢ ΗΙ, μετὰ δὲ τὸ Ν τοῦ στίχ. 3 διακρίνεται ἔχνος ἀνοιχτοῦ Ω καὶ μετ' αὐτὸ ἔχνη τοῦ Μ καὶ τοῦ Η τοῦ μνήματος.

Ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων συμπεραίνω ὅτι οἱ χρόνοι τῆς ἐπιγραφῆς κεῖνται περὶ τὰ τέλη τῆς Δ' ἢ τὰς ἀρχὰς τῆς Γ' πΧ. ἑκατονταετηρίδος.

Ἀριθ. 357 (ME 78). Στήλη λευκοῦ μαρμάρου, ὀλίγον ὑπομέλανος, ἐκ τῶν πλευρῶν μόνον ἀκέραιος· ἄνω φαίνεται ὅτι ἔληγεν εἰς ἀέτωμα ἄνευ ἐπιστυλίου ἢ γείσου, ὅπερ ἦτο ἐξεργασμένον ἀδρότερον διὰ τοῦ ἀραιοῦ λιθογλυφικοῦ κτενός. — Ὑψ. 0.40, πλάτ. 0.385, πάχ. 0.085.

Ἀπετείχισα αὐτὴν ἐκ τοῦ μετοχίου Βουβάλας, περὶ οὗ βλ. *Πρακτικά* 1914 σελ. 194.

Ἡ ἐπιγραφή ἐχαράχθη ἐπὶ διαστήματος, εἰδικῶς λειανθέντος διὰ τῆς σμίλης, ἀβαθῶς καὶ λίαν ἐπιμελῶς· ὕψ. γραμμ. 0.016-0.026, διάστιχ. 0.008.

ΑΝΤΙΟΧΟΣ	Ἀντίοχος
ΗΡΙΠΙΔΗΣ	Ἡριπίδης
ΦΙΛΩΤΑ	Φιλώτα.

Πρόκειται ἐμφανῶς περὶ δύο ἀδελφῶν τὸ ὄνομα *Ἡριπίδης* νῦν τὸ πρῶτον ἀπαντᾷ ἐν Θεσσαλίᾳ.

Ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν ὑπάρχει κενὸν διάστημα, ἀδρότερος λεῖον διὰ τοῦ κτενός ποιηθέν πρὸς ὑποδοχὴν γραπτῆς παραστάσεως.

Οἱ χρόνοι τῆς ἐπιγραφῆς κεῖνται κατὰ τοὺς αὐτοὺς τῇ προηγουμένῃ περίπτου.

Ἀριθ. 358 (ME 69). Στήλη μαρμάρου λευκοφαίου, κάτω μόνον ἀποκεκομμένη καὶ ἐλλιπὴς ἐφ' ἱκανόν· ἄνω λήγει εἰς ἀνθέμιον μετ' ἀναγλύφων συνήθων κοσμημάτων, ἀβαθῶς καὶ οὐχὶ ἐντέχνως πεποιημένων, ὧν ἡ κεντρικὴ ἄκανθα προσομοιάζει βουκρανίῳ. — Ὑψ. 0.745, πλάτ. 0.365, πάχ. 0.105.

Ἀπετείχισα ἔκ τινος οἰκίας τοῦ χωρίου Βουβάλας.

Ὑπὸ τὸ γεῖσον ἐχαράχθη ἡ ἐπιγραφή ἀβαθῶς καὶ ἐπιμελῶς· ὕψ. γραμμ. 0.01-0.02.

ΑΡΩ ΔΙΑΠΥΡΟΥ	Ἀρὼ Διαπύρου.
--------------	---------------

Ἀμρότερα τὰ ὀνόματα, ὧν τὸ δεύτερον λίαν

περίεργον, δηλωτικὸν πιθανῶς ἐξαιρετικῆς τινος ἐρυθρότητος τοῦ δέρματος ἢ τῆς κόμης τοῦ ἀνθρώπου τούτου, νῦν τὸ πρῶτον ἐμφανίζονται ἐν Θεσσαλίᾳ· ἡ *Ἡρώ* δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γένηται Ἀρώ· φαίνεται λοιπὸν ὅτι εἶναι ὑποκορισμὸς τοῦ Ἀρσίου ἢ ὀνόματος ἄλλου συνθέτου.

ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν διετηρήθη ὁ δεξιὸς ῥόδαξ καὶ τι τοῦ ἀριστεροῦ. Ἀμφότεροι εἶναι δι' ἀπλῆς ἐκτυπώσεως πεποιημένοι.

Οἱ χρόνοι τῆς ἐπιγραφῆς κεῖνται περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς Γ' πΧ ἑκατονταετηρίδος.

Ἀριθ. 359 (ME 77). Στήλη μαρμάρου ὑπομέλανος, κάτω μόνον ἀποκεκομμένη· ἄνω λήγει εἰς ἐλάχιστα προεξέχον γεῖσον καὶ ἀνθέμιον, οὗ τὰ συνήθη κοσμήματα ἀπεδόθησαν λίαν ἀβαθῶς ἀνάγλυφα, σχεδὸν ἐγχάρακτα· τούτου ἀπεσχίσθη

τι ἀριστερά.—Ὑψ. 0.78, πλάτ. 0.37, πάχ. 0.07.

Ἀπετείχισα μετὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 355.

ὑπὸ τὸ γεῖσον ἐχαράχθη ἀβαθῶς καὶ ἐπιμελῶς ἡ ἐπιγραφὴ· ὕψ. γραμμ. 0.015—0.02, διάστιχ. 0.01.

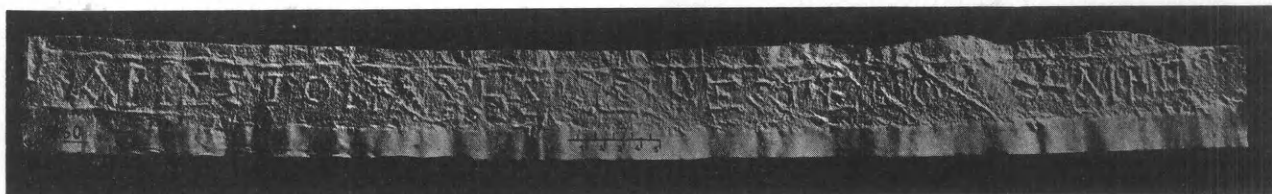
ΕΡΙΝΙΚΟΣ
ΦΙΛΙΠΠΟΥ

Ἐρίνικο;
Φιλίππου

ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν ὑπάρχει λεῖον διάστημα κενόν, ἐφ' οὗ διατηρεῖται ἔτι ἡ ἰδιάζουσα φθορά, ἣν ἐποίησαν αἱ ἐγκαεῖσαι βαφαὶ τῆς γραπτῆς ποτε παραστάσεως.

Οἱ χρόνοι τῆς ἐπιγραφῆς κεῖνται περὶ τὰ μέσα τῆς Γ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος.

Ἀριθ. 360 (εἰκ. 3. ME 9). Ἀέτωμα μεγάλης στήλης, μαρμάρου λευκοφαίου, ἥς τὸ δεξιὸν κα

3: ἐπιγραφὴ ἀριθ. 360.

κάτω ἀπεκόπη καὶ ἐλλείπει· ἐσώθη τὸ μέσον, λίαν ὀξύ, ἀκρωτήριον καὶ τὸ ἀριστερόν· ἐπὶ τοῦ μέσου τοῦ τυμπάνου ὑπάρχει ἐκτύπως ἀναγεγλυμμένη Μακεδονικὴ ἀσπίς· αἱ σφζόμεναι διαστάσεις τοῦ λίθου εἶναι:—Ὑψ. 0.375, πλάτ. 0.85 (τὸ ὅλον πλάτος θὰ ἦτο 0.93), πάχ. 0.15.

Εὖρον αὐτὸ ἐναποτεθειμένον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἐν συνοικίᾳ Βαρουσί τῆς Ἐλασσόνας, κομισθὲν νεωστί, ὡς λέγεται ἀξιοπίστως ὑπὸ τε τῶν ἐκεῖ ἱερέων καὶ τῶν ἐν Βούρμπας χωρικῶν, ἐκ τοῦ χωρίου Βούρμπας. Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη ἐπὶ τοῦ ἐπιστυλίου βαθέως καὶ σχεδὸν καλῶς, ἀλλ' ἀπετρίβη ἐνιαχοῦ· ὕψ. γραμμ. 0.013—0.024.

Ἀριστοκ[ρ]ά[τ]ης Δικεο[γ]ένου χαῖρε.

Περὶ τοῦ διπλασιασμοῦ τοῦ Σ ἐν τοιαύτῃ θέσει, ἐνδεικτικοῦ τῆς ὡς *ch* προφορᾶς αὐτοῦ, καθ' ἃ καὶ νῦν παρὰ τῷ λαῷ προφέρεται πολλαχοῦ τῆς

Ἑλλάδος, βλ. τὰ σημειωθέντα ἐν ΑΕ 1917. Ἀξία σημειώσεως εἶναι ἡ διὰ τοῦ Ε γραφὴ τοῦ Δικαιογένους, δεικνύουσα ὅτι περὶ τὰς ἀρχὰς ἥδη τῆς Β' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, αἷς ἀνήκει ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη, προεφέρετο ἐνίοτε τὸ Ε καὶ Α· ἀδιαφόρως, ὡς νῦν κατὰ γενικὸν κανόνα συμβαίνει. Ἡ ὑπὸ τοῦ Woodward ἐν *Journal of Hell. Stud.* XXXIII 1913 σελ. 318 ἐσφαλμένη ἀνάγνωσις τῆς δευτέρας λέξεως ὡς *Ἰδικεθρέμου*, μετὰ πολλῶν ὁμῶς ἀμφιβολιῶν αὐτοῦ, ὀφείλεται μεταγενεστέραις τριβαῖς, ἐξ ὧν ἐσχηματίσθησαν τινες κεραῖαι γραμμάτων ἀπατηλαί.

Ἀριθ. 361· 362 (εἰκ. 4. ME 3 τὸ α, β). Σπόνδυλος παραστάδος, ἡ μέλος ἐξέδρας, ἐκ μελανολίθου ὀλίγον ὑπολεύκου, ἀριστερὰ μόνον ἀποκεκομμένος, ἄνω δ' ἔμπροσθεν ἀπεσχισμένος· κάτω λήγει πάντοσε εἰς ἡπίως προεξέχον γεῖσον, οὗ ἱκανὸν δεξιὰ ἀπεκόπη· κατὰ τὸ μέσον τῆς ἐπάνω καὶ τῆς ὑποκάτω ἐπιφανείας διατηρεῖ ἀνὰ ἓνα μι-

4: ἐπιγραφή ἀριθ. 362.

κρὸν τετράγωνον τόρμον πρὸς γόμφωσιν σιδήρου δι' ἐγγύσεως μολύβδου καὶ ἄρμογῇν αὐτοῦ ἐπὶ ὑποκειμένου σπονδύλου καὶ ἐτέρου ὁμοίου ἐπ' αὐτοῦ· ἡ ὀπισθεν ἔδρα εἶναι ἀκατέργαστος καὶ ἀνώμαλος, ἴσως ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἀποκοπεῖσα καὶ μετεξεργασθεῖσα. — Ὑψος ὀλικὸν μετὰ τοῦ γείσου 0.755, τοῦ γείσου μόνου 0.055, πλάτ. 0.465 (ἐκ τοῦ ὀλικοῦ ἐλλείπει ἔτι περίπου 0.20), πάχ. 0.50.

Εὖρον αὐτὸν μετὰ τῆς προηγουμένης στήλης· ἐν Βούρμπᾳ εἶδε καὶ ἀντέγραψε τὴν ἐπιγραφὴν 361 ὁ Kern. Πρβ. IG IX₂ 1296.

Ἐπὶ τῆς ἔμπροσθεν ἐπιφανείας α, ἥς ἐκ τῶν ἄνω ἀπεσχίσθη ὀλίγον, ὕψ. 0.05—0.08, ἐχαράχθη ἡ ὑπ' ἀριθ. 361 ἐπιγραφή, ἀπὸ μὲν στίχ. 1—3 ἀβαθῶς καὶ ἐπιμελῶς· ὕψ. γραμμ. 0.009—0.011, διάστιχ. 0.002, ἀπὸ δὲ στίχ. 4—14 ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πιθανῶς τεχνίτου, ἀλλ' ἐν ἄλλῳ χρόνῳ, κατὰ τι βαθύτερον καὶ οὐχὶ ἐπιμελῶς· ὕψ. γραμμ. 0.008 — 0.016, διάστιχ. 0.003, ἀπὸ δὲ στίχ. 15—30 ὑφ' ἐτέρου (; οὐχὶ ἀναμφισβητήτως· ἴσως ὑπὸ τοῦ προηγουμένου ἐν ἐτέρῳ ἔτει) τεχνίτου βαθέως καὶ οὐχὶ ἐπιμελῶς· ὕψ. γραμμ. 0.009—0.014, διάστιχ. 0.004. Ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῆς χαράξεως φαίνεται πιθανὸν ὅτι οἱ τεχνῖται εἶχον ὠρισμένον ἕκαστος διάστημα ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἢ παρὰ τὸν ναὸν τῆς πολιούχου Θεότητος, καὶ ἐπέγραφον κατὰ καιροὺς τὰς ἀπελευθερωτικὰς καὶ ἄλλας πράξεις ἐν συνεχείᾳ, ἀφίνοντες ἑκάστοτε μικρὸν κενὸν διάστημα. Ἐπὶ δὲ τῆς δεξιᾶς ἔδρας β ἐχαράχθη ἡ ὑπ' ἀριθ. 362 ἐπιγραφή, ἀπὸ μὲν στίχ. 1—22 ὑφ' ἐνὸς τεχνίτου κατὰ διαφόρους χρόνους, ἀβαθῶς καὶ καλῶς· ὕψ. γραμμ. 0.007—0.016, διάστιχ. 0.009, ἀπὸ δὲ στίχ. 23—30 ὑφ' ἐτέρου ἀβαθῶς καὶ λίαν ἀμελῶς· ὕψ. γραμμ. 0.008—0.02, διάστιχ. 0.005.

361 (πρβ. IG IX² 1296 καὶ ΑΕ 1913 σελ. 173-174)

(ἐλλείπουσιν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς 4-5 στίχοι).

- A - - δεῖνα - - -, ἡ ἀπελ[ε]υθερω[θ]εῖσα [ὑπὸ δεῖνος τοῦ
δεῖνος ἀπεκλ[ε]ίσθη ὑπὸ Πεταλοῦ τοῦ Ἀμύντου,
δοῦσα τῇ πόλει [τ]ὰ γεινόμε[ν]α δε[ι]νάρια KB', ὁ(βολους) (τέσσαρας).
- B Ἔτους τρισκαίδεκάτου Σεβα(ι)στοῦ σιραι[η]γοῦν-
5 τος Παμφίλου] μηνὸς Λεσχανο[ρ]ίου [ὁ]γδόη[ς]· [τ]αμι[εύ]-
οντος τ[ῆς] πόλεως [Σ]ωπ[ά]τ[ρ]ου τοῦ Σωπάτρου· Μ[ε]-
- - - -, ὁ ἀπ[ε]λ[ε]υθ[ε]ρ[ω]θ[ε]ν[ς] ὑπὸ Λέοντος τοῦ [Εὐ-

μήλου καὶ ἀπολ[υ]θεῖς τῆς [π]α[ρ]α[μ]ον[η]ς ὑπὸ [Κ]ασ-
σάνδρου τοῦ Εὐμήλου, ἔδωκε τῇ πόλει δη(νάρια) ΚΒ', ὁ(βολοὺς) (τέσσαρας).

- Γ 10 Ἔτους τρισκαίδεκά[τ]ου Σεβαστοῦ στρατηγοῦντος
Παμφίλου μηνὸς Ἀγαυλίου δεκάτῃ ταμιεύον[τ]ος
τῆς πόλεως Ἀμύντου τοῦ [Ι]πποστράτου Εὐτι[ύ]χα,
ἡ ἀπελευθερω[θ]εῖσα ὑπὸ Πει[α]λοῦ [τ]οῦ Ἀμύν[τ]ου,
ἔδωκε τῇ πόλει τὰ γινόμενα δη(νάρια) [Κ]Β', ὁ(βολοὺς) (τέσσαρας).
- Δ 14 Ἔτους τεσσα[ρ]εσκαίδεκάτου Σεβαστοῦ στρα-
τηγοῦντος Ἀπολλοδώρου μηνὸς Ἀπολλωνίου
δεῖνι ταμι[ε]ύοντος τῆς πόλεως Πανσανίου [τ]ο-
ῦ - - - δ[ρ]ον Σωσύλα, ἡ ἀπελευθερωθεῖσα ὑπὸ
δεῖνος τοῦ Ἀρμοδ[ί]ου, Σε[β]αστήου, Λαρεισαίου,
20 οἰκοῦντος ἐν Δολίχῃ, δωρεά[ν, ξε]νικῇ, ἔδωκε τῇ πό-
λει τὰ γινόμενα δη(νάρια) ΚΒ', ὁ(βολοὺς) (τέσσαρας).
- Ε Ἔτους τεσσαρ[ε]σκα[ι]δεκάτου Σεβαστοῦ στρατ[η]-
γοῦντος Ἀπολλοδώρου μηνὸς ἐνβολ[ί]μου δεκά-
τῃ Ἀριστοτέλῃ Δημοχάρου καὶ Ἀδέα Φιλώτου,
25 ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ Δημοχάρης Ἀριστοτέλους, ὁ ὕς
αὐτῶν, Σεβάσ[τ]ηοι, Ζωσίμην τὴν [ἐ]α[τ]ῶν οἰκέ[τι]-
δα, καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς Ἀρ[ε]στον, ἀφῆκα[ν ἐ]λευθέραν, δο[ῦ]-
σαν λύτρον διὰ τὴν ὑπὸ τού[τ]ων ἀπελευθέρω[σ]-
ιν, προσήκουσαν μηθ[ε]νὶ κατὰ μηθένα τρόπον ἔδω-
30 κε δὲ καὶ τῇ πόλει τὰ γινόμενα δη(νάρια) ΚΒ', ὁ(βολοὺς) (τέσσαρας)
(κενὸν ὕψ. 0.065 καὶ τέρμα).

362 (εἰκ. 4).

- Α [1] [Ταμιευόντων Ἀρναγόρου τοῦ δεῖνος καὶ]
1 δεῖνος τοῦ Θεοδώρου, τὸν ἐνιαυτόν, τὸν ἐπὶ στρα-
τηγοῦ Ἡγησί[ο]υ αἱ ἀπελευθερωθεῖσαι δεῖνα
- - - - - οῦ καὶ Ν[ε] - - - - - δεῖνος ὑπὸ δεῖνος με-
τὰ τῶν τέκνων αὐτῶν ἔδωκαν τῇ πόλει ἑκατέρω τὰ γι-
5 νόμ[ε]να δεινάρια Κ[Β]', ὁ(βολοὺς) (τέσσαρας).
- Β Ταμιευόντων Ἀρναγόρου τοῦ δεῖνος καὶ δεῖνος
τοῦ Θεοδώρου, τὸν ἐνιαυτόν, τὸν ἐπὶ στρατηγοῦ Ἡγησί-
ο[υ] Ἐρ[μ]αίου δωδεκάτῃ Ἀ - - - - - , ὁ ἀπελευθερω-
θ[ε]ῖς ὑπὸ Λέοντος τοῦ Ἀν[τ] - - - - - , ἔδωκε τῇ πόλει τὰ
10 γινόμενα δεινάρια [ΚΒ]', ὁ(βολοὺς) (τέσσαρας).
- Γ Ταμιευόντων Ἀρναγόρου τοῦ δεῖνος καὶ δεῖνος
τοῦ Θεοδώρου, τὸν ἐνιαυτόν, τὸν ἐπὶ στρατηγοῦ Ἡγη-
σί[ο]υ Λεσχανορίου λοιπῶν - - - - - δεῖνα, ἡ
ἀπελευθ[ε]ρωθεῖσα ὑπὸ Μελεάγρου τοῦ Πανσανίου καὶ
15 <τοῦ> Πανσανίου τοῦ Μελεάγρου, ἔδωκε τῇ πόλει
τὰ γινόμενα δεινάρια ΚΒ', ὁ(βολοὺς) (τέσσαρας).
- Δ Τιμιεύοντων Αὐτοβούλου τοῦ Π[ι] - - - - - καὶ δεῖνος τοῦ
Ξενολάου, τὸν ἐνιαυτόν, τὸν ἐπὶ στρατηγοῦ Θεμιστογέ-
νους [Θυ]μιλῶ, ἡ ἀπελευθερω[θ]εῖσα ὑπὸ δεῖνος τοῦ Ἀ-
20 λ[ε]ξά[ν]δρο[υ] <καὶ> Ὑ[π]α[τ]ίας τῆς Πανσανίου <καὶ> [μετὰ δεῖνος καὶ Ἀρχ-
ε]π[ό]λ[ε]ως τῶν τέκνων μου ἔδωκεν τῇ πόλει ὑπὲρ ἑκα-
τέρων <[δ]εινάρια> (στατήρας) ιε'.

- Ε Τα[μ]ιευόντων [Λ]εωνίδου [τοῦ δεινός καὶ Ἀρ-
ν]ά<ι>γου τοῦ Διομήδους, τὸν ἐνιαιυτόν, τὸν ἐπὶ
25 στρατηγοῦ Εὐρυδάμα[ν]τος· [μηνὸς - - - - -
ου ὀγδόη· Ἀ[μ]ύντα[ς], ὁ ἀπελ[ευθερωθεὶς
ὑ]πὸ Δρεβελάου τοῦ Εὐδή[μου, Δρεβελάου τοῦ
Ἀ]ξο[δά]σου καὶ Εὐδήμου καὶ Ἀ[ξο]δάσου
τῶν Δρεβελάου, ἔδωκεν τῇ πόλει τὰ γινόμενα
30 δ[εινάρια KB', ὀβο(λούς) (τέσσαρας) ==
(κενὸν ὕψ. 0.075 καὶ τέρμα).

361· στίχ. 1—3. Ἐνεκα τῆς ὁμοιότητος τῆς χαράξεως τῶν ἀπελευθερώσεων Α καὶ Β εἰκάζω ὅτι αὗται ἐτελέσθησαν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ στρατηγοῦ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος· τοῦτο ἐνισχύει καὶ ἡ ἀναγραφή τοῦ αὐτοῦ συνελευθερωτοῦ Πεταλοῦ (*Πειταλοῦ—Πειθαλοῦ—Θεσσαλοῦ*) ἐν στίχ. 13. Ἡ ἐν στίχ. 2 ἀνάγνωσις ΕΙΣΘΗ εἶναι ἀσφαλῆς· ὁ Woodward ἐν *Journal of Hell. Stud.* XXXIII 1913 σελ. 325 διακρίνει μετὰ τὸ Η καὶ Ξ, ὅπερ εἶναι ἀπατηλὸν καὶ ἀνύπαρκτον· τὸ δοῦσα συνεπλήρωσα κατὰ τὸν στίχ. 27. Ἐν τέλει τοῦ στίχ. 3 διακρίνονται ἱχνη ἢ ΔΕ ἢ ΔΚ· ὥστε δὲν ἀποκλείεται ἡ συμπλήρωσις (δη- νάρια) Κ[Β' κτλ. Συνεπλήρωσα δὲ ἀπεκλείσθη, ὡς ὑπαρχόντων ἱχνῶν κ πρὸ τοῦ Ε, καίτοι νῦν τὸ πρῶ- τον ἐν ταῖς Θεσσαλικαῖς ἀναγραφαῖς ἀπελευθερώ- σεων ἐμφανίζεται ἀποκλεισμός· νοητέον δὲ τοῦτον ὥδ' ὅπως: ὁ πατήρ ἢ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Πεταλοῦ, ἔχων δούλην, ἀπηλευθέρωσεν αὐτήν· ἵνα δὲ μὴ παρα- μείνη παρὰ τῷ Πεταλῷ, ὡς συγχυρίω, καὶ ὑπο- χρεωθῇ κατόπιν νὰ ἀπολυθῇ καὶ ὑπ' αὐτοῦ τῆς παραμονῆς, ἀπεκλείσθη δι' ἐπισήμου πράξεως τῆς παρ' ἐκείνῳ παραμονῆς καὶ ἡλευθερώθη οὕτω τέ- λεον. Ἐν ἐκδοθησομένῃ κατωτέρω ὑπ' ἀριθ. 400 ἐπι- γραφῇ τοῦ Πινθίου θὰ συναντήσωμεν χωρισμὸν ἀπελευθέρας παραμενούσης παρὰ τινι, ἐὰν αὐτὸς ἄγχι αὐτήν· ὁ ἐνθάδε ἀποκλεισμός ἔχει ἀναλογίαν πρὸς τὸν ἐκεῖ χωρισμὸν

361 στίχ. 4—14. Αἱ ἀπελευθερώσεις Β καὶ Γ, ὡς καὶ ἡ Α, ἐτελέσθησαν κατὰ τὸ 13ον ἔτος τοῦ Σεβαστοῦ, ἥτοι, καθ' ἃ εἶπομεν ἐν Α Ε 1917 σελ. 149 τῷ 15-14 πρὸ Χρ. Τοῦ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὀνόματος τοῦ στρατηγοῦ ἐσώθη μόνον τὸ τέλος ΟΥ ἐν στίχ. 11· ἀλλ' ἐν τῇ ἐκ Γόννων ἐπιγραφῇ, ἣν ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ ΑΕ 1915 σελ. 19, ἀναγράφεται κατὰ τὸ τρισκαίδεκατον ἔτος τοῦ Σεβαστοῦ Καίσαρος Αὐγούστου στρατηγὸς Πάμφιλος· δι'

ὁ συνεπλήρωσα δι' αὐτοῦ τοὺς στίχ. 5 καὶ 11. Περιέργως ὅμως οἱ ταμίαι ἐν Ἀζώρῳ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀναγράφονται πρωθυστερώς· διότι ὁ ἐν στίχ. 6 Σώπατρος εἶναι τῆς β' ἐξαμήνου, ὡς δηλοῖ ὁ μὴν Λεσχάνοριος, ἐν ᾧ ὁ ἐν στίχ. 12 Ἀμύντας εἶναι τῆς α', ἔνεκα τοῦ μηνὸς Ἀγαυλίου. Τὸ πρᾶγμα καθίσταται εὐεξήγητον, ἂν ἀναλογισθῶ- μεν ὅτι καθυστερεῖ ἐνίοτε ἡ ἀναγραφή καὶ ὅλον ἔτος ἢ ὅτι λόγω τῶν ἐμβολίμων μηνῶν παρήλλα- σεν ἡ θέσις μηνῶν τινῶν ἐν τοῖς ὑπερκειμένοις τοῦ στίχ. [1] εἶναι πιθανώτατον ὅτι ἀνεγράφη ὁ ταμίης Ἀμύντας τῆς α' ἐξαμήνου, ὅφ' ὃν κανονικῶς κεῖ- ται ὁ Σώπατρος τῆς β', καθ' ἣν ὅμως ἐνεφανί- σθη ἡ ἀπελευθέρα Εὐτόχα τοῦ στίχ. 12, ἥς ἡ ἀπελευθέρωσις εἶχε τελεσθῇ κατὰ τὴν α' ἐξαμή- νον, καὶ ἀνεγράφη ὑπὸ τὴν ἤδη κεχαραγμένην τοῦ ἀπελευθέρου ΜΕ - - - . Σημειωτέον ὅτι ἐν στίχ. 4 καὶ 5 ὁ χαρακτήρας ἔγραψε περισσῶς ἐν Ι καὶ ἐδιττογράφησε τὸ Η τοῦ ὀγδόη. Ἐν τέλει τοῦ στίχ. 7 ὁ Kern εἶδε ΟΥ· ὄντως διακρίνεται ΕΥ, ὅπερ ἡδυνάτο τις νὰ μεταγράψῃ ΟΥ, διότι τὸ Ε γράφει οὕτως ὁ τεχνίτης, οὐχὶ Ε· ἀλλὰ καὶ τὴν ἔσω κεραίαν τοῦ Θ δὲν συνενοῖ ἀριστερά· πρὸς τοῦτοις εἶναι εὐλόγον ἐκ τῶν περισωθέντων νὰ εἰκάσω- μεν ὅτι δύο ἀδελφῶν, υἱῶν τοῦ Εὐμήλου, ὁ μὲν ἐλευθεροῖ, ὁ δὲ ἀπολύει τῆς παραμονῆς, ὡς ὢν συγ- κύριος, ὡς προείπομεν ἐν στίχ. 1-3. Ὁ Woodward ἔ. ἀ. διέγνω τὸ ὀρθὸν ἐν στίχ. 8 ὑπὸ [Κ] ασ - - - καὶ ἀπολυθεὶς ἀντὶ πραχθεὶς, ἀνεξαρτήτως αὐ- τὸς ἐμοῦ καὶ ἐγὼ ἐκείνου. Οἱ ὀβολοὶ ἀπεδόθησαν ἐν στίχ. 9· 14· 21 καὶ 30 διὰ συμβόλων Ο - - .

361· στίχ. 15-21. Αἱ ἀπελευθερώσεις Δ καὶ Ε ἐτελέσθησαν κατὰ τὸ 14ον ἔτος τοῦ Σεβαστοῦ, ἥτοι τῷ 14-13 πρὸ Χρ. στρατηγοῦντος Ἀπολλοδώ- ρου (τὸ πρῶτον), ὅστις πολλάκις ἐμφανίζεται, καὶ δὴ τετράκις στρατηγῆσας· περὶ αὐτοῦ εἶπον τὰ δέοντα

ἐν ΑΕ 1917 σελ. 9· 24-25 καὶ 37· ὁ Kern ἐν IG IX 2 1296 θεωρεῖ τοῦτον διάφορον τοῦ ἐν ἔτει 41-42 μετὰ Χρ. στρατηγίσαντος, εἶπον δὲ καὶ ἐγὼ ἐν ΑΕ 1917 σελ. 9 ὅτι ἡ παραδοχὴ ἐνὸς Ἀπολλοδώρου θὰ ἠνάγκαζεν ἡμᾶς νὰ θεωρήσωμεν ὅτι οὗτος τὸ μὲν πρῶτον ἐστρατήγησεν ἐν ἡλικίᾳ 25-30 ἐτῶν, τὸ δὲ τέταρτον ὑπὲρ τὰ ὀγδοήκοντα ἔτη γεγονώς· τοῦτο θὰ ἦτο σπάνιον, ὡς εἶναι σπανία ἡ τετρακίς στρατηγία τοῦ αὐτοῦ, ἀλλ' οὐχὶ ἀδύνατον, οὐδὲ ἀπίθανον. Ἐν στίχ. 17 ἐν ἀρχῇ ἔγραψεν ὁ χαράκτης Σ ἀντὶ Ε' ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχ. 18 ἐσώθη σαφὲς ἶχνος Δ. Οἱ ἐν στίχ. 19 καὶ 26 Σεβάσταιοι δηλοῦσιν αὐτοκρατορικοὺς ἀπελευθέρους, ὧν πλεῖστοι ἐμφανίζονται ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Αὐγούστου, διότι οὗτος ἐμφανῶς παμπόλλους ἠλευθέρωσεν. Ἐκ τοῦ στίχ. 20 δηλοῦται ὅτι ὁ ἐλευθερωτὴς ἦτο Λαρισαῖος, ἀλλ' ὥκει ἐν Δολίχῃ, ἡ δὲ ἀπελευθέρωσις διέμενεν ἐν τῇ πόλει, ἐν ᾗ εὗρέθη ὁ λίθος· ἡ πόλις ἄρα αὕτη βεβαιούται ὅτι δὲν εἶναι ἡ Δολίχη· διότι δὲν θὰ ἀνεγράφετο βλ. καὶ τὰ εἰς ἀριθ. 379 στίχ. 9-[19] σημειούμενα κάτω Ἐτελέσθη δὲ ἡ ἀπελευθέρωσις εὐλόγως ξενικῇ λυτρώσει, ἔτι δὲ ἄνευ δόσεως λύτρου τῷ κυρίῳ.

361· στίχ. 22-30. Ἐν τέλει τοῦ στίχ. 23 ὑπάρχει μὲν χώρος πρὸς ὑποδοχὴν Τ, ἀλλὰ τὰ ἶχνη αὐτοῦ εἰσὶν ἀβέβαια· ἐν στίχ. 24 παρελείφθη, ἢ λανθάνει ἐν τῷ χάσματι, ὁ ταμίης. Ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχ. 27 ὑπάρχουσιν ἶχνη ΑΡ, ἐξ ὧν συνάγεται τὸ Ἀρεστον· ὁ χώρος ἀποκρούει τὸ Εὐδάρεστον ἢ τι ὅμοιον. Αἱ δὲ συμπληρώσεις τῆς ἀπελευθερώσεως ταύτης φαίνονται πιθανώταται, διότι σαφῶς ἐξάγεται ἐξ αὐτῶν ὅτι δύο σύζυγοι καὶ ὁ υἱὸς αὐτῶν ἠλευθέρωσαν τὴν ἑαυτῶν οἰκέτιν καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς, λαβόντες τὸ ἀντίτιμον. Μέλη τῆς οἰκογενείας τῶν ἐλευθερωτῶν ἀπαντῶσιν εἰς ὑστέρους χρόνους, ὡς πολῖται Δολιχαῖοι, κάτω ἐν ἀριθ. 385 στίχ. 6-7. Αἱ δὲ εἰς στίχους 25-26 ἀναγνώσεις τοῦ Woodward ἔ. ἀ. σελ. 325-326 ἐαυτῶν Θυόσ[τρατος] κλ. δὲν εἶναι ἐπιτυχεῖς.

362. Τὴν ἐπιγραφὴν τῆς πλευρᾶς β ἐξέδωκε πρῶτος ὁ Woodward ἔ. ἀ. σελ. 326-328, διαγνούς τὰ πλεῖστα αὐτῆς ἀκριβῶς· ἐπειδὴ ὁμως ἔχω διαφορὰς ἀναγνώσεων καὶ συμπληρώσεων καθ' ἅπαντας σχεδὸν τοὺς στίχους καὶ ἐτέραν ἐρμη-

νειάν κατὰ τὰ μὴ κοινοῦ τύπου σημεῖα τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης, κρίνω ἀναγκαίαν τὴν ἐκ νέου ἔκδοσιν αὐτῆς ἐνταῦθα:

362· στίχ. [1] -10. Εἶναι πιθανὸν ὅτι δὲν εἰλείπει τι ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ λίθου, ἀλλ' εἶχεν ἀφεθῆ ὀλίγος κενὸς χώρος ἄνωθεν. Οἱ ταμίαι καὶ ὁ στρατηγὸς ἀναπληροῦνται διὰ τῶν ἀπελευθερώσεων Β καὶ Γ. Τοῦ Ἡγησίου ἐσώθη καὶ τοῦ γράμματος Ι ἱκανόν. Ὅτι οὗτος ἐστρατήγησε πιθανώτατα τῷ 30-29 ἢ τῷ 29-28 πρὸ Χρ. εἶπον ἐν τῇ ΑΕ 1917 σελ. 28-29, ἔνθα ἀναγράφεται καὶ ὁ πατήρ αὐτοῦ Ἀρναγόρας. Τὸ ἐνθάδε σχῆμα τῶν γραμμάτων εὐνοεῖ τὰ μάλιστα τὴν χρονολογίαν ταύτην, δυσχεραίνει ὁμως τὴν παραδοχὴν αὐτῆς ἡ ἐν στίχ. 5 ἀναγραφὴ 22 1/2 δηναρίων ἀντὶ τῶν στατήρων 15· διότι τὸ διόρθωμα τοῦ ἰσοδυνάμου τούτων ἀναφέρεται τὸ πρῶτον ἐν IG IX₂ 415 στίχ. 56-61, ἔνθα μετ' ὀλίγον ἀναγράφεται τὸ πρῶτον ἔτος «ἐπὶ αὐτοκράτορος Καίσαρος Θεοῦ υἱοῦ Σεβαστοῦ», ἦτοι τὸ 27 πΧ. Ἀλλὰ δὲν κωλύει οὐδόλως νὰ ὑπολάβωμεν ὅτι δύο ἢ τρία ἔτη πρότερον, εὐλόγως ἀπὸ τῆς συγχωνεύσεως τοῦ κοινοῦ τῶν Περραιβῶν τῷ τῶν Θεσσαλῶν, τῆς γενομένης τῷ 30 πΧ, καθωρίσθη διὰ διατάγματος ἡ νομισματικὴ δύναμις τούτων. Ἐν τέλει τοῦ στίχ. 3 διακρίνονται σαφῇ ἶχνη Ε, ἐν δὲ ἀρχῇ τοῦ στίχ. 4 ἶχνη Ν· πρόκειται περὶ δύο τοῦλάχιστον γυναικῶν, αἵτινες, σχοῦσαι τέκνα ἐν τῇ δουλείᾳ, ἠλευθερώθησαν μετ' ἐκείνων ὑπὸ τοῦ κυρίου.

362· στίχ. 11-16. Καὶ ἡ ἀπελευθέρωσις Γ ἐτελέσθη ἐπὶ τῶν αὐτῶν ταῖς προηγουμέναις ἀρχόντων· οἱ ἐλευθερωταὶ ἦσαν εὐλόγως πατήρ καὶ υἱός· διὸ τὸ ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχ. 15 ΤΟΥ, μὴ δυνάμενον νὰ ἔχη φανεράν ἀνταπόδοσιν, ἐπομένου ἐτέρου, θεωρῶ ὀβελιστέον, ὡς περισσῶς χαραχθέν.

362· στίχ. 17-19. Καὶ τῆς ἀπελευθερώσεως ταύτης Δ, γραφείσης ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ χαράκτου, ὁ ἐν στίχ. 18-19 στρατηγὸς κεῖται ἐγγύτατα τῷ Ἡγησίᾳ ὄντως δ' ἐν IG IX₂ 415 στίχ. 9-10 καὶ 23-24 ἀναγράφεται στρατηγὸς Θεμιστογένης ὁ Ἀνδρυσθένης καὶ μετ' αὐτὸν ἐν στίχ. 37-39 ὁ Εὐβίотος· ἐν δὲ ΑΕ 1917 ἀριθ. 313 σελ. 25 ἀναγράφεται στρατηγὸς Ἡγησίας ὁ Ἀρναγόρου καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Εὐβίотος ἐπίσης· οὕτως ἐνθάδε

στίχ. 18-19 δυνάμεθα νὰ συμπληρώσωμεν μετὰ πλείστης πιθανότητος [Θεμιστογέ|ν]ους (τοῦ Ν διακρίνονται ἔχνη σαφῆ). Κατὰ ταῦτα οἱ τῶν προηγμένων τῆς ἐν ἔτει 27-26 πΧ στρατηγίας τοῦ Αὐτοκράτορος Αὐγούστου τριῶν ἐτῶν στρατηγοὶ Θεμιστογένης, (30-29 πΧ), Ἡγησίας (29-28 πΧ), Εὐβίοτος (28-27 πΧ), περὶ ὧν βλ. τὰ ἐν ΑΕ 1917 σελ. 28-29 εἰρημένα, φαίνονται, βέβαιοι, παρὰ τὰς ἐνιαχοῦ κατὰ τὴν ἀκολουθίαν μικρὰς ἄλλως δυσχερείας.

362· στίχ. 19-22. Ἡ συμπλήρωσις τῆς ἀπελευθερώσεως ταύτης παρέχει δυσχερείας τινάς· ἐκ τοῦ ἐν στίχ. 22 σαφοῦς ΤΕΡΩΝ ἐμφαίνεται ὅτι ἡ Θυμιλὼ κατέβαλε καὶ ὑπὲρ τῶν ἑαυτῆς δύο τοῦλάχιστον παιδίων, ἥτοι [ὑπὲρ ἑκα]τέρων, ὡς συνεπλήρωσα, τὰ δὲ ὀνόματα τῶν τέκνων αὐτῆς κεῖνται βεβαίως ἐν στίχ. 20-21, διότι τὰ ἕτερα περισωθέντα ἐν στίχ. 19-20 ὀνόματα ἀνήκουσι τοῖς ἐλευθερωταῖς· οὕτως ἐν στίχ. 20 συνέβη τις σύγχυσις περὶ τὴν ὀρθὴν θέσιν τοῦ συνδέσμου καί· διότι τὸ νὰ ἀναγνώμεν

[δεῖνος τοῦ Ἀλε·

ξάνδρου, (Υ) πατίας τῆς Πausανίου κα[ί] (Κάρ; που) (μετὰ δεῖνος) καὶ Ἀρχεπόλεως τῶν τέκνων μου,

θὰ ἔχωμεν ἀσύνδετα τὰ ὀνόματα καὶ συγκεχυμένα τὰ τῶν ἐλευθερωτῶν τοῖς τῶν τέκνων τῆς Θυμιλοῦς· τούναντίον διὰ τῶν τεθεισῶν συμπληρώσεών μου ἐκφράζεται ἀβιάστως ἡ ἀπελευθέρωσις, καθ' ἣν δεῖνα ὁ Ἀλεξάνδρου καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ Ὑπκτία, προσφωνουμένη πατρόθεν κατὰ τὸ σῶνθηες, ὡς θυγάτηρ τοῦ Πausανίου, ἀπηλευθέρωσαν τὴν Θυμιλὼ καὶ τὰ δύο αὐτῆς τέκνα· οὕτως ἡ μετάθεσις τοῦ καί ἐκ τοῦ τέρματος τοῦ στίχ. 20 εἰς τὴν προσήκουσαν μετὰ τὸ Ἀλεξάνδρου θέσιν καθίσταται ἀναγκαία. Ἐτέραν δυσχέριαν ἀποτελεῖ τὸ ὄνομα τῆς ἐλευθερωτρίδας· ἐπὶ τοῦ λίθου ὑπάρχει μετὰ τὸ ΟΥ τὸ ΓΑΤΙΑΣ, ὅπερ, ἀβιάστως ἀναγινωσκόμενον, ἀποδίδει Γαρίας ἥτοι Γαῖας Gaia, τοῦ δευτέρου Γ ὄντος εὐφωνικοῦ κατὰ τὴν κοινὴν τότε προφοράν, ἥς καὶ παρὰ τῶ νῦν Ἑλληνικῶ λαῷ διατηροῦνται τὰ ἀποτελέσματα π.χ. λαγός=λαός κττ. Ἀλλ' ἀφ' οὗ ἀπαξ ἀπεδέχθην σύγχυσιν ἐν στίχ. 20, δύναμαι νὰ ἐπεκτείνω αὐτὴν, θεωρῶν εὐλογον τὸ ὅτι τὸ Υ τῆς Ὑπατίας παρελείφθη, προηγουμένου ἐτέρου Υ, καὶ τὸ ὅτι

ἡ δεξιὰ κεραία τοῦ Γ αὐτῆς ἀπετρίβη, ἢ δὲν ἐγράφη, καὶ τέλος ὅτι τὸ Τ αὐτῆς ἀπεδόθη ἡμιτελῶς ὡς Γ σχεδόν· ταῦτα δὲ εἶναι ἀσυνήθη καὶ παρ' ἐπιμελεστάτοις χαρακταῖς, οἷος ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος. Ἐκ τῆς ἐν στίχ. 21 προσθήκης τοῦ μου ἐμφαίνεται ὅτι διαλέγεται, ἀπευθυνομένη πρὸς τοὺς ἀναγνώστας, καὶ δὴ πρὸς τὸν ταμίαν, ἡ ἀπελευθερά· ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχ. 21 ἐσώθησαν ἔχνη σαφῆ Ε, βεβαιοῦντα τὸ Ἀρχεπόλεως. Ὁ Woodward ἔ. ἀ., θεωρῶν ἐπίσης δυσερμήνευτον τὸ Γαρίας προτείνει Παρίας ἢ Πάτρας, ὁρθῶς δὲ παρετήρησεν ὅτι ἡ ἀναγραφὴ ἐν στίχ. 22 τῶν 15 δηναρίων ἀντὶ τῶν 22½ ὀφείλεται εἰς ἀνάμνησιν τῶν 15 στατήρων. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἔχει οὐδένα λόγον ἡ πληρωμὴ 15 μόνον δηναρίων, δέχομαι ὡς ἐσφαλμένην τὴν ἀναγραφὴν αὐτῶν ἀντὶ τῶν στατήρων, διότι κατὰ τὰ πρῶτα ἀπὸ τοῦ 30 πΧ ἔτη ἐκυμαίνετο τὸ διαταχθὲν ἰσχύον τῶν 15 στατήρων τοῖς 22½ δηναρίαις καὶ συνεχεῖτο πολλάκις ὑπὸ τῶν εἰθισμένων τῇ παλαιᾷ μονάδι χαρκκτῶν, ὡς συμβαίνει φύσει κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν ὁμοίων νεωτερισμῶν μέχρι τῆς διὰ χρονικῆς τιнос συνηθείας ἐπικρατήσεως αὐτῶν.

362 στίχ. 23-30. Ὁ ταμίης ἦτο σαφῶς Λεωνίδας, σωθέντος ἔχνης τοῦ Λ· τοῦ ἐτέρου τῶν ταμιῶν ἐσώθησαν ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχ. 24 ἔχνη ΝΑΙΤΟΥ, ἐξ ὧν τὸ Ι φαίνεται περισσῶς ἢ ἐσφαλμένως χαρκκτῶν καὶ ἑλλιπὲς διὰ τοῦτο ἀφεθὲν· οὕτω προκύπτει -- ναγου ἥτοι Ἀρνάγου· ὑπαρχόντων δ' ἐν τῇ κάτω ὑπ' ἀριθ. 383 στίχ. 17-18 ἐπιγραφῇ πολιτῶν Δολιχαίων Ἀρνάγου τοῦ Διομήδους καὶ Διομήδους τοῦ Ἀρνάγου, δυνάμεθα νὰ συμπληρώσωμεν ἀμοιβαίως τὰς ἐπιγραφάς, δεχόμενοι ὅτι τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀπόγονός τις, υἱὸς ἢ ἔγγονος, παρέμεινεν ὡς πολίτης ἐν τῇ πλησιοχώρῳ καὶ ὁμοσπόνδῳ Δολίχῃ. Ὁ στρατηγὸς Εὐρυδάμας εἶναι ὁ πολλάκις ἀναφερόμενος υἱὸς τοῦ Ἀγαθάνορος τῆς ἐκ Γόμφων μεγάλης οἰκογενείας· ἐπειδὴ πολλοὶ φέρονται ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα, ὁ ἐνθάδε φαίνεται ὢν τῶν ὀλίγων πΧ χρόνων· πρβ. ΑΕ 1916 σελ. 31 καὶ 87-88, ἔτι δὲ ΑΕ 1917 σελ. 9. Τὰ ὀνόματα τῶν ἐλευθερωτῶν Δρεβέλαος καὶ Ἀξόδαος εἶναι ἐμφανῶς ξενικὰ ἐξηλληνισμένα, πιθανώτατα Ἰλλυρικά· διότι συνήνηττά που τὸ γνωστὸν Ἰλλυρικὸν ὄνομα Δᾶζος συνημμένον μετὰ

Β πλεῖστα τῶν γραμμάτων ἐξηφανίσθησαν κα μόλις ἐκ σκιδωδῶν ἰχνῶν συγκομίζονται τὰ τεθέντα· τὰ ἐν στίχ. 3 εἶναι ἀσφαλῆ· τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ στίχ. 4 εἶναι εἰκαστικόν, συμφώνως πρὸς διακριθέντα οὐχὶ ἀσφαλῆ ἰχνη· διὸ ὁ στρατηγός, ὃν ἀναμένομεν ἐν τῇ θέσει ταύτῃ, πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἀμφίβολος· περὶ στρατηγοῦ Δάμωνος βλ. τὰ ἐν ΑΕ 1917 σελ. 124 σημειωθέντα. Περὶ τῆς συμπτώσεως τοῦ τε ὀνόματος καὶ τοῦ πατρικοῦ τοῦ ταμίου τούτου πρὸς ἀμφοτέρωθεν τοῦ στρατηγοῦ τῶν Θεσσαλῶν Φιλοξένου τοῦ Εὐδήμου βλ. τὰ λεχθέντα ἐν ΑΕ 1917 σελ. 33· ὁ ταμίας οὗτος ἐμφανίζεται ἐν ἀριθ. 364 ὡς ἐλευθερωτής, ὅπερ καὶ ἐν ΑΕ 1917 παρατηρήσαμεν. Τὰ ἐν στίχ. 6 διακριθέντα ἰχνη εἶναι ἱκανῶς πιθανά, ἀλλ' οὐχὶ βέβαια· ὄνομα Πίερος, Πιερίων, παρὰ τὴν παρακειμένην Πιερίαν καὶ τὰ Πιέρια ὄρη σχηματισθέν, ἀπαντᾷ ἐν ἐπιγραφαῖς τῶν τόπων τούτων· βλ. τοὺς δημοσιευθησομένους ἐν τοῖς ἐξῆς ἀριθμοῖς 367 κλ.

364· στίχ. 1-3. Ὁ πρῶτος στίχος καὶ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ δευτέρου διαγιγνώσκονται καὶ συμπληροῦνται ἀσφαλῶς· μετὰ τὸ ἐν στίχ. 2 εὐδιάκριτον συμπλήρωμα C F, τὸ σιρ(ατηγοῦντος) δηλοῦν, ὑπάρχει ἐπίσης σαφές συμπλήρωμα μετὰ γραμμάτων ΠΡΩΜΗ, ὅπερ δηλοῖ πιθανῶς Πρώτου ἢ Πρωτέου, οὕτω βραχυγραφικῶς δηλωθέντος τοῦ στρατηγοῦ ἐπὶ τοῦ χειρογράφου, τὸ δὲ *μη* ἀνήκει ἐμπανῶς τῇ λέξει *μηνός*, ἥς τὰ λοιπὰ ὑπῆρχον ἐν στίχ. 3· διότι μετὰ τὸ ΜΗ ἐν τέλει τοῦ στίχ. 2 ὑπάρχει κενὸν διάστημα καὶ τινα ἀπατηλὰ ἰχνη μικρῶν γραμμάτων. Ὄντως δὲ γινώσκουμεν στρατηγὸν τῶν Θεσσαλῶν τὸ μὲν Πρεῖμον ἐν IG IX, 548 καὶ ἐν ἀρχ. Ἐφημ. 1915 σελ. 19 τὸ δὲ Πρωτέαν Μονίμου Ματροπολίταν ἐν IG IX, 66^a, ὧν ὁ μὲν δεύτερος οὗτος ἀνήκει τοῖς περὶ τὸ 170 πΧ χρόνοις, τοῦ δὲ πρώτου τοὺς χρόνους ἐμφαίνει τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων ἀμφοτέρων τῶν ἐπιγραφῶν κειμένους περὶ τὸ δεύτερον ἡμισυ τῆς β' μΧ ἑκατονταετηρίδος, οὐχὶ δ' ἐν τοῖς ὀλίγον μΧ χρόνοις, ὡς ἀνέγραψα ἐν ΑΕ 1915 ἔ. ἀ. Σημειωτέον δὲ ὅτι τῆσδε τῆς ἐπιγραφῆς τὰ γράμματα καὶ τὰ συμπλήματα εἶναι τελείως ὅμοια τοῖς τῶν μνημονευθεισῶν, ἐν αἷς ἀναγράφεται ὁ Πρεῖμος· οὕτω δυνάμεθα νὰ εἰκάζωμεν ὅτι καὶ ἐνθάδε ἀναγράφεται ὁ αὐτός, ἢ ἐξελληνισθεὶς εἰς Πρωτον,

ἢ κακῶς δηλωθεὶς ὑπὸ τοῦ χαράκτου διὰ προσθήκης ω ἀντὶ Μ. Ἐν δὲ τῇ ἀρχῇ τοῦ στίχ. 3 διατηροῦνται ἰχνη ΟΙ τοῦ μηνός καὶ μετ' αὐτὰ ΕΙΤΩΙ, ἐξ οὗ ἐμφαίνεται ὅτι ἐγράφησαν τὰ τρία ἢ τέσσαρα πρῶτα γράμματα τοῦ *Ἰωνίου*, τῶν λοιπῶν δηλωθέντων βραχυγραφικῶς διὰ τοῦ συμβόλου Ι· διότι μετ' αὐτὸ ἄρχεται τὸ ὄνομα τῆς ἡμερομηνίας σαφῶς· οὕτω ταῦτα κατανοοῦνται φυσικῶς καὶ ἀβιάστως.

364· στίχ. 3-6. Ἡ ἀπελευθέρωσις τοῦ Πίστου ἐτελέσθη κατὰ τὴν διαθήκην, ὡς ἐν ΑΕ 1916 σελ. 79-80, ὑπὸ Φιλοξένου τοῦ Εὐδήμου, τοῦ ἐν τῇ προηγουμένη ἐπιγραφῇ ταμίου, καὶ συνετελέσθη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ· ἡ τοιαύτη ἐκδοχὴ εἶναι φυσικωτέρα τῆς ἐν ΑΕ 1913 σελ. 178 ὑποτεθείσης, ἔχει δὲ ὑπὲρ ἑαυτῆς τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ χώρου, μὴ δυναμένου νὰ περιλάβῃ πλείονα τῶν τεθέντων ἐν στίχ. 5· κατὰ ταῦτα εἶναι εὐλογον νὰ εἰκάσωμεν ὅτι ἐν στίχ. 4 παρέλειπεν ὁ χαράκτο ΤΟΥ· ἐάν τις ὁμῶς θέλῃ νὰ ἀποφύγῃ τοιαύτην ἐκδοχὴν, δύναται νὰ συμπληρώσῃ:

ὑπὸ Φιλοξένου, Εὐδ[ή]μο[υ]

καὶ δεῖνος τῶν] Φιλ[οξ]ένου,

παραδεχόμενος ὅτι δὲν ἀναγράφεται ὁ ἀποθανὼν πατήρ Φιλόξενος ὡς ἐλευθερωτής, ἀλλ' οἱ τρεῖς αὐτοῦ υἱοί· τοῦτο δὲ καθίσταται καὶ εὐλογώτερον. Σημειωτέον ὅτι ἐν στίχ. 6 πρὸ τοῦ Κ ἐσώθη ἰχνος ι, οὐχὶ τοῦ συνήθους συμβόλου Ϝ.

Ἀριθ. 365 (ME 73). Στήλη ἐγχωρίου ὑπομέλανος σχιστολίθου, ἄνω, δεξιὰ καὶ κάτω ἀποκεκομμένη καὶ ἐλλείπουσα· τὰ ἄνω ἔληγε κυκλοτερῶς εἰς πλασίον, ὅπερ περιέκλειεν ἀνάγλυφον προτομήν, ἥς περιεσώθη ἡ κεφαλὴ μετὰ λαιμοῦ ἀνδρὸς νέου, κατενώπιον παρασταθέντος, κακῆς τέχνης. — Ὑψ. 0.83, πλάτ. 0.43, πάχ. 0.08.

Ἀπετείχισα μετὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 357.

Ἡ ἐπιγραφὴ θὰ ὑπῆρχεν ἐπὶ τοῦ πλαισίου· τοῦτο ἀποσχισθέντος τὰ πολλὰ ἄνω καὶ ἀριστερά, δὲν περιεσώθη, οὐδὲ διακρίνεται σαφές τι γράμμα.

Ἀριθ. 365^a (εἰκ. 5· IG IX, 1315 καὶ ΑΕ 1913 σελ. 179. ME 69). Στήλη λευκοῦ μαρμάρου, ἀκέραιος· ἄνω λήγει εἰς ἀέτωμα μετ' ἀκρωτηρίων, ἐν εἴδει ἀνθεμωτῶν ἀκροκεράμων,

5: ἐπιτύμβιον ἐνεπίγραφον ἀριθ. 365α.

ὧν μόνον τὸ μέσον περιεσώθη, φέρον ἀναγλυφα κοσμήματα· ἐπὶ τοῦ μέσου τοῦ τυμπάνου ἀπεδόθη δι' ἀβαθοῦς ἀναγλύφου ἵππεύς, καλπάζων πρὸς δεξιὰ, φορῶν χιτῶνα καὶ χλαμύδα, ἡνεμισμένην ἐκ τῆς φορᾶς, καὶ ἀκοντίζων διὰ τῆς δεξιᾶς· ἀπεδόθη ὁ χαλινίσκος καὶ τὸ ὑπόσαγμα τοῦ ἵππου στικτόν, ὡς ἐκ δέρματος ποιηθέν· ἡ τέχνη αὐτοῦ εἶναι λίαν καλή, καὶ εὖρηται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν κακοτεχνίαν τῶν ὑποκειμένων· διὸ εἰκάζω ὅτι ἀρχῆθεν εἶχε ποιηθῇ ἡ στήλη δι' ἄλλον νεκρόν, οὗ ἢ ἐπὶ τοῦ ἐπιστυλίου ὑπάρχουσα ποτε ἐπιγραφὴ ἐξηλείφθη ἐπίτηδες, μετεξειργάσθη δὲ προχειρῶς περαιτέρω ἢ αὐτὴ στήλη εἰς μορφὴν τινα ναίσκου, ἐφ' οὗ παρεστάθησαν διὰ βαθυτέρου

ἀναγλύφου τέσσαρες ἄνθρωποι, ὀρθοὶ ἱστάμενοι, κατενώπιον· ἀριστερὰ ἀνὴρ ἐν χιτῶνι καὶ ἱματίῳ, κρατῶν διὰ τῆς δεξιᾶς βακτηρίαν ἢ δόρυ, ὁ πατὴρ *Μυρτίλος*, παρ' αὐτὸν γυνὴ νεαρά, ἐν ποδήρει χιτῶνι καὶ ἱματίῳ, ἡ θυγάτηρ *Δημητρία*, ἡ ἀποθανοῦσα, περαιτέρω ὥριμος γυνὴ ὁμοίως, ἡ μήτηρ *Εὐτυχώ*, καὶ εἰς τὸ δεξιὸν ἄκρον νεανίας ἐν χιτῶνι καὶ εὐρεῖ ἱματίῳ, κρατῶν ἐν τῇ ἀριστερᾷ μικρόν τινα κύλινδρον, πιθανῶς ἀδελφὸς τῆς ἀποθανούσης· πάντων τὰ πρόσωπα ἀπασχίσθησαν ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων ἐπίτηδες.—Υψ. 0.86 πλάτ. 0.555 πᾶχ. 0.095.

Ἀπετείχισα αὐτὴν μετὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 357.

Υπὸ τὴν παράστασιν ὑπάρχει ἡ ἐν IG ἔ. ἀ. ἐπιγραφὴ, βαθέως καὶ καλῶς κεχαραγμένη ὑψ. γραμμ. 0.021-0.03, διάστιχ. 0.009· τὰ γράμματα τοῦ πρώτου στίχου εἶναι μέζονα.

Μυρτίλος καὶ Εὐτυχώ,
ζῶντες, *Δημητρίας* τῆς θυ-
γατρὸς μνήμης χάριν.

Υπονοεῖται «τόδε ἐποίησαν ἡ ἀνέστηκαν»· ἡ γενικὴ *Δημητρίας* ἀποδίδεται τῷ μνήμης, ἥτοι «χάριν μνήμης τῆς θυγατρὸς *Δημητρίας*». Οἱ χρόνοι τῆς ἐπιγραφῆς, ὡς καὶ τῆς ἐπομένης, κεῖνται κατὰ τὰ μέσα τῆς β' μ.Χ. ἑκατονταετηρίδος.

Ἀριθ. 365 (εἰκ. 6. IG IX₂ 1313 καὶ ΑΕ 1913 σελ. 79. ME 72). Στήλη μαρμάρου ὑπομέλανος, ἀκέραιος· ἄνω ἀπεδόθη δι' ἀναγλύφου τριγωνικὸν πλαίσιον, ὡς εἶδος ἀετώματος μετὰ παμμεγίστων καὶ δυσαναλόγων δύο ἐκατέρωθεν ἀκρωτηρίων· ἐπὶ τοῦ μέσου τοῦ τυμπάνου ἐν ἀβαθεῖ ἀναγλύφῳ ἀπεδόθη παῖς ἔφιππος, καλπάζων πρὸς δεξιὰ, φορῶν χιτῶνα καὶ ἴσως χλαμύδα, οὗ ἔμπροσθεν ὀρθοῦται ἐκ τοῦ ἐδάφους ὄφις· συνήθως οἱ ἵππεῖς ἀποδίδονται ἐπὶ τῆς στήλης, ἀλλ' ἐνθάδε καὶ ἐπὶ τῆς προηγούμενης ἐτέθησαν ὡς προσῆκον ταῖς ἐπιτύμβιοις στήλαις σύμβολον κοσμηματικόν· παρεστάθησαν δὲ καὶ ὑπὸ τὸ ἀέ-

6: ἐπιτύμβιον ἐνεπίγραφον ἀρ. 365β.

τωμα ἐν βαθυτέρῳ κατὰ τι ἀναγλύφῳ, ἀφαινομένου πλαίσιου ἐκατέρωθεν, ὡς εἶδος ναῖσκου, τρεῖς ἄνθρωποι κατενώπιον, ὀρθοὶ ἰστάμενοι, ἀριστερὰ μὲν ἀνὴρ πωγωνόφορος, ὁ πατὴρ *Εὐτυχίδης*, ἐν χιτῶνι καὶ ἱματίῳ καὶ μετὰ διεσταυρωμένων ἔμπροσθεν χειρῶν, παρ' αὐτὸν παῖς, ὁ ἀποθανὼν *Λυκαρίων*, ἐν χιτῶνι καὶ ἱματίῳ, καὶ περαιτέρω γυνή, ἡ μήτηρ *Παραμόνα*, ἐν χιτῶνι καὶ ἱματίῳ, ὅπερ ἔχει περιαγάγει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ὡς πέπλον· ὑπὸ τὴν παράστασιν ἀποδίδεται λίαν ἀβαθῶς βοῦς, βαδίζων πρὸς δεξιὰ, φέρων κατενώπιον τὴν κεφα-

λήν· ἅπαντὰ εἰσι κακότεχνα. — Ὑψ. 1.495, πλάτ. 0. 475, πάχ. 0.12.

Ἀπετείχισα ἐκ τῆς παρὰ τοὺς ἀμπελῶνας τοῦ χωρίου Βουβάλας κρήνης.

Ἐπὶ τοῦ ἐπιστυλίου καὶ ὑπὸ τὴν παράστασιν ἐχαράχθησαν αἱ ἐν IG εἰ. ἀ. ἐπιγραφαί, ἡ μὲν βαθέως καὶ καλῶς, ὕψ. γραμμ. 0.014-0.022, διάστιχ 0.002, ἡ δὲ μετρίως βαθέως καὶ σχεδὸν καλῶς. ὕψ. γραμμ. 0.021-0.029, διάστιχ. 0.011:

Λυκαρίων, Εὐτυχίδου υἱός·
ἦρωε χρηστὲ χαῖρε·

Π[αρ]αμόν[α] καὶ Εὐτυχίδης
Λυκαρίωνα τὸν υἱὸν μνή-
μης χ[ά]ριν·

Ταύτης ὑπόκειται ἐπὶ τοῦ μέσου, ἀβαθῶς ἀνάγλυφος, ἐρμῆς Ἑρμοῦ χθονίου, ἐφ' οὗ τῆς κεφαλῆς οἱ νεώτεροι διήνοιξαν τόρμον.

Ἀριθ. 365^ν (IG IX₂ 1307 καὶ ΑΕ 1913 σελ. 179. ME 71) Στήλη μαρμάρου ὑπομέλανος, κάτω μόνον ἀποκεκομμένη· ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆς ἐξεργάσθη ἀδρῶς καὶ ὀλως ἀπλῶς, πλὴν τοῦ ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς κατεχομένου χώρου, λειανθέντος διὰ τοῦ κτενός· ἄνω λήγει τριγωνικῶς εἰς ἔμφασιν ἀετώματος. — Ὑψ. 0.74, πλάτ. 0.40, πάχ. 0.11.

Ἀπεκόμισα ἐκ τῆς οἰκίας Πέτρου Τσουλάκη, τῆς παρὰ τὸ ἐν Βουβάλα μετόχιον κειμένης.

Ἡ ἐπιγραφή ἐχαράχθη ἀβαθῶς καὶ σχεδὸν καλῶς· ὕψ. γραμμ. 0.017-0.032, διάστιχ. 0.008.

Οἴνης·
Πολυμήδης.

Φαίνεται ὅτι πρόκειται περὶ δύο ἀδελφῶν, ἄνευ ὁμῶς πατρικοῦ ἐκφερομένων· ἐπειδὴ ὑπάρχει κενὸς χώρος δεξιὰ, ἴσως ἀπεδόθησαν διὰ βαφῆς τὰ πατρικὰ ὡς ἐν ΑΕ 1913. Τὸ *Οἴνης* ἐσχηματίσθη παρὰ τὸ γνωστὸν *Οἰνίας*. Οἱ χρόνοι τῆς ἐπιγραφῆς, ὡς καὶ τῆς ἐπομένης, κεῖνται κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τῆς Γ' π.Χ. ἑκατονταετηρίδος.

Ἀριθ. 365^δ (ME 70). Στήλη λευκοῦ μαρμάρου, ἄνω μόνον ἀποκεκομμένη· καταλήγει ἐν μέσῳ εἰς γόμφον ὕψ. 0.11 καὶ φέρει πλαίσιον

ἐκατέρωθεν εἰς ἔμψαριν ναΐσκου· ἐν αὐτῷ παρεστάθη ἀνάγλυφος ἵππεὺς νεαρός, φορῶν χιτῶνα ἐζωσμένον καὶ χλαμύδα, οὗ ὀπισθεν ἵσταται παιδίον, φοροῦν βραχὺν χιτῶνα· ἡ τέχνη εἶναι βάναισος. — Ὑψ. μετὰ τοῦ γόμφου 0.55, πλάτ. 0.48, πάχ. 0.07.

Ἀπετείχισα μετὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 357.

Τῇ Ἀζώρῳ ἀνήκει καὶ ἡ ἐν IG IX₂ 1305 ἐπιγραφή, ἣν ὁ ἐπανεῦρον, καίπερ ἀναζητήσας (365^e), [Χρυ]σόγονος Πανσαν[ίου] (ἡ - ἰαίος) Kern].

Αἱ ὑπ' ἀριθ. 1292-1317 τῶν IG IX₂ ἐπιγραφαί, ὧν ἡ ἀκριβὴς ἀπόδοσις τῇ Ἀζώρῳ ἢ τῇ Ὀλοοσσόνι δὲν κατέστη δυνατὴ τῷ Kern, διότι οἱ μοναχοὶ τῆς ἐν Ἐλασσόνι μονῆς Παναγίας τῆς Ὀλυμπιωτίσσης ἀνεκοίνωσαν αὐτῷ, ὡς καὶ ἑτέροις πρὸ αὐτοῦ περιηγηταῖς, ὅτι αἱ ἐκεῖ ἐντετειχισμένοι ἀρχαῖαι ἐπιγραφαὶ ἐκομίσθησαν ἐκ Βουβάλας καὶ Βούρμπας, δύνανται νὰ διευκρινηθῶσιν, ὡς διετάχθησαν ἐνθάδε τε καὶ ἐν ΑΕ 1916 σελ. 91, μετὰ πλείστης πιθανότητος. Διότι καὶ ἐμοὶ μὲν διηγήθησαν τὰ αὐτὰ οἱ προειρημένοι μοναχοί, ἀλλὰ δὲν καθίσταντο πιστευτοί, ἐπειδὴ ὁ μὲν ἐντετειχισμὸς τῶν ἐκεῖ ἀρχαίων μνημείων ἐτελέσθη πρὸ αἰώνων ἱκανῶν, καθ' οὓς δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διατηρηθῇ λεπτομερὴς παράδοσις περὶ λίθων, ἡ δὲ μονὴ ἔχει κτισθῇ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῆς ἀρχαίας Ὀλοοσσόνος, καὶ δὴ ἐπὶ ἐρείπιων καὶ διὰ λίθων τοῦ ἐκεῖ προϋπάρχοντος ναοῦ τῆς πολιοῦχου Ἑλληνικῆς θεότητος· παρακειμένων λοιπὸν προχείρων λίθων παντοειδῶν καὶ κατεργασμένων, δὲν θὰ ἦτο εὐλογον νὰ κομισθῶσιν ἐκ τοσαύτης ἀποστάσεως καὶ δι' ὁδοῦ δυσχερέστατα ἀμαξευσίμου, ἕτεροι λίθοι· τὸ δὲ μέγιστον εἶναι ὅτι ἐν τῷ ἀνήκοντι τῇ μονῇ ταύτῃ χωρίῳ Βουβάλα ὑπάρχει μετόχιον, παλαιὸν καὶ μέγα, ἐφ' οὗ ἤδη εὐρέθησαν ἀρχαῖα μνημεῖα ἐντετειχισμένα· δὲν ὑπῆρχεν ἄρα λόγος νὰ μὴ ἐντετειχίσωσιν ἐπ' αὐτοῦ καὶ τοὺς λίθους, οὓς θὰ εὕρισκον ἐν τοῖς παρακειμένοις ἐρείπιοις τῆς Ἀζώρου, ἀλλὰ νὰ κομίσωσιν αὐτοὺς τοσοῦτον μακρὰν εἰς τὴν Ὀλοοσσόνα, καὶ ταύτην οὖσαν οὐχὶ πεδινὴν ἀλλὰ πετρώδη.

β') ἐπιγραφαὶ Δολίχης.

ἀριθ. 366-386^θ.

Ὅτι ἡ ἀρχαία Δολίχη, ἥς τὸ ὄνομα φαίνεται ἐκ τοῦ συμβεβηκότος προελθόν, ὡς οὖσης τῆς θέσεως τῆς πόλεως ἐπιμήκους καὶ παρεκτεταμένης, περίπου δολιχῆς, κεῖται ἐν τῷ λεγομένῳ Καστρὶ παρὰ τὸ νῦν χωρίον Δούχλιστα, ὅπερ παρηχεῖ τοσοῦτον ἰσχυρῶς πρὸς τὸ ἀρχαῖον ὄνομα, ὥστε νὰ θεωρηθῇ ταύτῃ ἐκείνῳ, παραφθαρέντι διὰ τῶν αἰώνων, ἀνέγραψα ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς Ἀρχαιολ. Ἑταιρείας 1914 σελ. 205· αἱ ἰσχυραὶ ἀμφιβολίαι αἱ ἐν IG IX₂ σελ. 258-261 σημειούμεναι περὶ τῆς ὀρθῆς ἀποδόσεως τῶν ἐκεῖ ὑπ' ἀριθ. 1268-1280 (πλὴν τῆς ὑπ' ἀριθ. 1275, περὶ ἧς βλ. τὸν ἡμέτερον ἀριθ. 388) ἐπιγραφῶν τῇ Δολίχῃ, φαίνεται βέβαιον ὅτι αἴρονται ὀριστικῶς ἐκ τῶν προεκτεθέντων.

Εὐρηνται δὲ νῦν αἱ κάτω σημειούμεναι ἐπιγραφαὶ ἐν τῷ προσωρινῷ Μουσείῳ Ἐλασσόνος· τὸν εὐρέσεως αὐτῶν ἀναγράφω ἐκασταχοῦ.

Ἀριθ. 366. (ME 33, IG IX₂ 1278 AE 1913 163). Στήλη μαρμάρου ὑπομέλανος, ἀκέραιος, ἐν μέσῳ καταλήγουσα εἰς γόμφον, τὰ πολλὰ ἀποκοπέντα· ἄνω λήγει εἰς ἡπίως προεξέχον ὀρίζοντιον γεῖσον. — Ὑψ. 0.35, πλάτ. 0.31, πάχ. 0.045.

Ἀπετείχισα αὐτὴν ἐκ τοῦ γυναικωνίτου τῆς ἐν Δούχλιστα ἐκκλησίας τῆς Ἀγίας Σωτήρας.

Ἐπὶ τοῦ γείσου ἐχαράχθη ἀβαθῶς καὶ οὐχὲν ἐπιμελῶς ἡ ἐπιγραφή, ἥτις καὶ ἀπετρίβη ἰσχυρῶς· ὕψ. γραμμ. 0.012-0.017, διάστιχ. 0.006.

Ἀ]νφω[τίς Θρασ]υλά[ο]υ Χά<ι>ρι[σι].

Ὁ Kern, ὅστις εἶδεν ἐν βελτίονι καταστάσει τὴν στήλην ταύτην, ἀνέγνω χαῖρε· ὄντως δὲ τὰ τελευταῖα γράμματα εἶναι πῶς τοιάδε ΧΑΙΡΙ, ἐξ ὧν καὶ χαῖρε δύναται τις νὰ συναγάγῃ· ὑπάρχει ὁμῶς μέγα κώλυμα αὐτὸ τὸ σχῆμα τῆς στήλης, πεποιημένης λεπτῆς καὶ σχεδὸν τετραγώνου, ὁμοιότατα ταῖς ἐπὶ τοῦ ἀντροῦ τῶν Νυμφῶν Ὀσσης, ἐν Γόννοις μάλιστα καὶ που ἐν Ὀμολίῳ εὐρεθείσαις· πολλαῖς ἀναθηματικαῖς στήλαις· τοῦναντίον ἐπιτυμβίου στήλης ὁμοίον σχῆμα δὲν εὔρον οὐδαμοῦ.

τῆς Θεσσαλίας ἄχρι τοῦδε διὸ θεωρῶ εὐλογον νὰ ὑβελίσω τὸ πρῶτον Ι· διέκρινα δὲ μετὰ τὸ Ρ ἶχνη μᾶλλον ΙΣ, ἦττον δὲ Ε· φαίνεται πρὸς τούτοις πιθανὸν τὸ ὅτι ὑπῆρχε καὶ δεύτερος στίχος, οὗ ἀβέβαια ἶχνη, ἴσως ἀ[νέθηκεν κτλ.] διακρίνονται δυσχερῶς· πρῶ. καὶ τῆς ἐπομένης στήλης τὴν περιγραφὴν.

Ἐπὶ τῆς ὑπὸ τὸ γεῖσον λείας ἐπιφανείας διατηρεῖται φθορά, ἣν ἀφίνουσιν ἐγκαεῖσαι βαφαὶ γραπτῆς ποτε πολυχρώμου παραστάσεως.

Ἡ ἐπομένη ἐπιγραφὴ δηλοῖ πιθανῶς συγγενῇ τῆς Ἀνφωτίδος ταύτης, ἴσως πατέρα. διότι κατὰ τοὺς χρόνους δὲν ἀφίστανται ἀλλήλων, τῶν γραμμάτων ἀμφοτέρων ἀνηκόντων τοῖς περὶ τὸ 200 π. Χ. χρόνοις, ὡς διέγυν καὶ ὁ Kern.

Ἀριθ. 367 (εἰκ. 7· ME 43). Στήλη μαρμά-

7: ἐπιγραφὴ ἀριθ. 367.

ρου ὑπομέλανος, ἀκέραιος, πλὴν ἀποσχίσεως ἀριστερὰ κατὰ τὸ μέσον· καταλήγει ἐν μέσῳ εἰς γόμφον ὕψ. 0·07, ἄνω δὲ λήγει εἰς ἡπίως προεξέχον ἐριζόντιον γεῖσον τοῦ συνήθους τύπου τῶν ἀναθηματικῶν στηλῶν, πολλαχοῦ ἀποσχισθέν.— Ὑψ. 0·39, πλάτ. 0·30, πάχ. 0·045.

Ἀπετείχισα αὐτὴν ἐκ τῆς ἐν Δούχλιστα οἰκίας Δημητρίου Βαλιώτου, ὅστις λέγει ὅτι εὗρεν αὐτὴν ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἐρειπίοις τοῦ Καστρίου τῷ 1911.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη εὐθὺς ὑπὸ τὸ γεῖσον βαθέως καὶ ἐπιμελῶς· ὕψ. γραμμ. 0 007-0 015, διάστιχ. 0·004.

Π]ιερίων Θρασυλ[ά]ο[υ]
ὑπὲρ τοῦ υἱ[ο]ῦ Θρασυ-
λάου εὐξάμενος
Ποσιδῶνι.

Τῆς αὐτῆς οἰκογενείας εἶναι πολῖται ἐλευθερωταὶ ἐν Πυθίῳ Πιερίων καὶ Νικάδας υἱοὶ Θρασυλάου κάτω ἐν ἀριθ. 402 στίχ. 10-11 τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου· οὗτοι φαίνονται ἀπόγονοι τῆς οἰκογενείας τοῦ ἀναθέτου τούτου.

Τὸ ὄνομα Πιερίων, σχηματισθὲν ἐμφανῶς παρὰ τὴν παρακειμένην Πιερίαν καὶ τὰ Πιέρια ὄρη, ἀπαντᾷ καὶ ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς τῶν τόπων τούτων. Περί τῶν χρόνων αὐτῆς βλ. τὰ ἐν τῷ προηγουμένῳ ἀριθμῷ λεχθέντα.

Ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν ὑπάρχει λεῖον διάστημα πρὸς ὑποδοχὴν συμβόλου τινὸς γραπτοῦ, π. χ. τριαίνης ἢ ζώου, τοῦ χώρου ὄντος μικροτέρου ἢ ὥστε νὰ περιλάβῃ γραπτὴν παράστασιν.

Ἀριθ. 368 (εἰκ. 8· ME 66). Ἀνω δεξιὰ γωνία βάθρου ἀνδριάντος, μαρμάρου ὑπομέλανος, ἀποτετριμμένη καὶ ὀλισθηρὰ ἐκ τινος χρήσεως ἶχνη τοῦ συνήθους γεῖσου καὶ τοῦ εἰσέχοντος κυματίου διετηρήθησαν.— Ὑψ. 0·16, πλάτ. 0·36 (τούτων 0·15 ἀπεσχισμένου ἀριστερὰ διαστήματος), πάχ. 0·31.

Ἀπετείχισα ἐκ τοῦ μετοχίου τῆς μονῆς Ἀγίου Ἀντωνίου τοῦ χωρίου Ντεμυράδες.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη βαθέως καὶ καλῶς, ἀλλ' ἀπετρίβη ἰσχυρῶς· ὕψ. γραμμ. 0·03, διάστιχ. 0·013:

8: ἐπιγραφὴ ἀριθ. 368.

- - - - -]κη[- - - - -
ψηφισαμέν]ου τοῦ δ[ή]μου.

Τὰ ἶχνη τῶν γραμμάτων τοῦ στίχ. 1 εἶναι ἀσαφῆ.

Πρόκειται βεβαίως περὶ συνήθους ἀναθέσεως ἀνδριάντος ἐν τοῖς περὶ τὸ 50 πρὸ Χρ. χρόνοις.

Ἀριθ. 369 (ME 58, IG IX² 1280, ΑΕ 1913 σελ. 163). Μεγάλη στήλη μαρμάρου λίαν ὑπομέλανος, κάτω μόνον ἀποκεκομμένη, λήγουσα ἄνω εἰς ἀνθέμιον μετὰ συνήθων γλυπτῶν κοσμημάτων ἀτέχνων. — Ὑψ. 1.19, οὗ τὰ 0.72 τοῦ ἀνθεμίου, πλάτ. 0.51, πάχ. 0.165.

Ἀπεκόμισα αὐτὴν μετὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 366.

Ὑπὸ τὸ γεῖσον διαφαίνονται ἔχνη ἐπιγραφῆς, διαβρωθείσης ὑπὸ τῶν ὕδατων, ἧς ἡ χάραξις ἐτελέσθη βαθέως καὶ σχεδὸν καλῶς. Ὑψ. γραμμ. 0.033, διάστιχ. 0.01. Τοῦ ἐκτύπου μὴ παρέχοντος μηδὲν σαφές, διέκρινα τάδε, οὐχὶ ὅλως βέβαια, ἐπὶ τοῦ λίθου:

·π[- - - - -
 - - - - - ο]υ
 Ν[ι]·[- - - - -
 - - -]υ[β; - - -]υ
 5 - - - - -]α[- - - -
 ν[ι]·[ο]υ.

Φαίνεται ὅτι ἀνεγράφετο ἢ τι ἐλεγείον, ἢ μᾶλλον πολλὰ ὀνόματα ἀποθανόντων· ὁ ταυτίσμος τοῦτου τῷ ἐν IG ἔ. ἀ. σημειουμένῳ μνημείῳ φαίνεται βέβαιος.

Ἀριθ. 370 (εἰκ. 9· ME 32+38). Στήλη μαρμάρου λευκοφαίου, ἐκ δύο τμημάτων ἀποτελουμένη, ὧν ὅμως μετὰξὺ ἐλλείπει πολὺ· ἀλλ' ἡ ὁμοιότης τοῦ τε λίθου καὶ τῶν διαστάσεων καὶ τῶν ἐπ' ἀμφοτέρων κεχαραγμένων ἐπιγραφῶν καθιστᾷ βέβαιον τὸ ὅτι προέρχονται ἐκ τῆς αὐτῆς στήλης· τὸ ἄνω τμήμα λήγει ἄνω εἰς ἀέτωμα μετ' ἀκρωτηρίων, ὧν τὸ μέσον μετὰ μέρους τοῦ πλαισίου ἀπικόπη· τὰ λοιπὰ διατηροῦσι γλυπτὰ, ἐλικοειδῆ κοσμήματα, συνεχιζόμενα καὶ ἐπὶ τῶν λοξῶν πλευρῶν τοῦ πλαισίου, ὡς ἐν τῇ στήλῃ ΑΕ 1916 σελ. 89 εἰκ. 16· τὰ ἔσω τῶν πλευρῶν τούτων κοσμοῦνται διὰ γεισοπόδων γλυπτῶν· ἐπὶ τοῦ μέσου τοῦ τυμπάνου ὑπάρχει ἀβαθῶς ἀναγεγλυμμένη κεφαλὴ Μεδούσης ἡπίου τύπου κατενώπιον, ἧς οἱ ἀπὸ τῶν κροτάφων κατερχόμενοι δα-

9: ἐπιτύμβιον ἐνεπίγραφον ἀριθ. 370-

σεῖς καὶ βραχεῖς πλόκαμοι ἀποδίδονται κατ' ἀρχαῖκὸν τρόπον· ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ πορποῦνται δύο σώματα ὄφρων. — Ὑψ. 0.51, πλάτ. 0.425, πάχ. 0.12.

Ἐπὶ τοῦ γείσου, ἥτοι ἐπὶ τῆς ὀριζοντίου πλευρᾶς τοῦ πλαισίου, ἐχαράχθη λίαν βαθέως καὶ ἐπιμελῶς ἡ ἐπιγραφὴ· Ὑψ. γραμμ. 0.019-0.021.

Εὐφορβος Μενάνδρου,

ἥτις ὅμως δὲν δηλοῖ τὸν ἀποθανόντα· διότι μετὰ τὸ ὑπ' αὐτὴν τριπλοῦν κυμάτιον, πλουσίως κεκοσμημένον δι' ἀναγλύφων ῥοειδῶν φύλλων μεθ' ὑποκειμένου ἀστραγάλου καὶ δέσμης φυλλαρίων ἐλαίας ἢ ὁμοίων, παρίσταται ἐν βαθεῖ ἀναγλύφῳ γυνὴ κατενώπιον, τὰ ἀπὸ τῆς βάσεως τοῦ στήθους τὰ ὑπερκείμενα σωθεῖσα, φοροῦσα χιτῶνα καὶ ἱμάτιον, ἡρμένον περὶ τὴν κεφαλὴν ἐν εἵδει πέπλου κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν ὀρίμων γυναικῶν· ἡ κόμη αὐτῆς χωρίζεται ἐν μέσῳ ὑπὲρ τὸ μέτωπον καὶ βαίνει ἐκατέρωθεν εἰς κυματοειδεῖς πλο-

καμίσκους ἀνὰ ἑξ' αἱ κόραι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῆς ἀποδίδονται γλυπτῶς, ὅπερ εἶναι δεῖγμα τῶν κατὰ τὴν Α' μΧ ἑκατονταετηρίδα χρόνων· τὸ πρόσωπον αὐτῆς ἀπετρίβη ἱκανῶς· ἐκατέρωθεν αὐτῆς ἀποδίδονται ἐν ἀβαθεῖ ἀναγλύφῳ δύο κλάδοι κισσοῦ μετὰ φύλλων, ἐλίκων καὶ κόκκων, ὅλως ἀπροσδιόνυσοι πρὸς ἐπιτύμβιον παράστασιν, οἷαν τὰ λοιπὰ σύμβολα καὶ αἱ ἐπιγραφαὶ βεβαιοῦσιν, ἐξ οὗ ἐμφαίνεται ὅτι ὁ ἀρκούντως δεξιὸς ἄλλως τεχνίτης ἐμιμήθη ποικίλους κοσμηματικούς τύπους.

Ὅτι ἀποθανὼν δὲν λογίζεται ὁ Εὐφορβος, παρισταμένης γυναικός, δηλοῖ τὸ ἕτερον τμήμα· τοῦτο ἀπεκόπη καὶ ἐλλεῖπει τὰ ἄνω μόνον· διετηρήθησαν ἀνωτάτω οἱ ἄκροι πόδες μετὰ ποδῆρους χιτῶνος ἀναγλύφου γυναικός, ἐντὸς σανδαλίων, ἧς ὑπελείφθησαν ἐν λίαν ἀβαθεῖ ἀναγλύφῳ δεξιόθεν μὲν ἴχνη δένδρου ἴσως, ἀριστερόθεν δὲ ἄκροι πόδες παιδίου. — Ὑψ. 0.325, πλάτ. 0.48, πάχ. 0.15.

Ἡ ἐπιγραφή ἐχαράχθη ἱκανῶς βαθέως καὶ ἐπιμελῶς· ὕψ. γραμμ. 0.018-0.026, διάστ. 0.008.

ΠΟΛΥΞΕΙ ΑΝΕΥΗΟΙΔΟΥΟ']
 ΙΓΑΤΕΡΑΓΥΝΑ' ΑΔΕΕ
 ΑΥΤΟΥ ΓΥΝΩΛΙΣΤΗΛΗ
 ΤΟΥΤΟΓΕΡΑΣΕΣΤΙΘ' ΝΟΝ
 5 ΤΩΝ

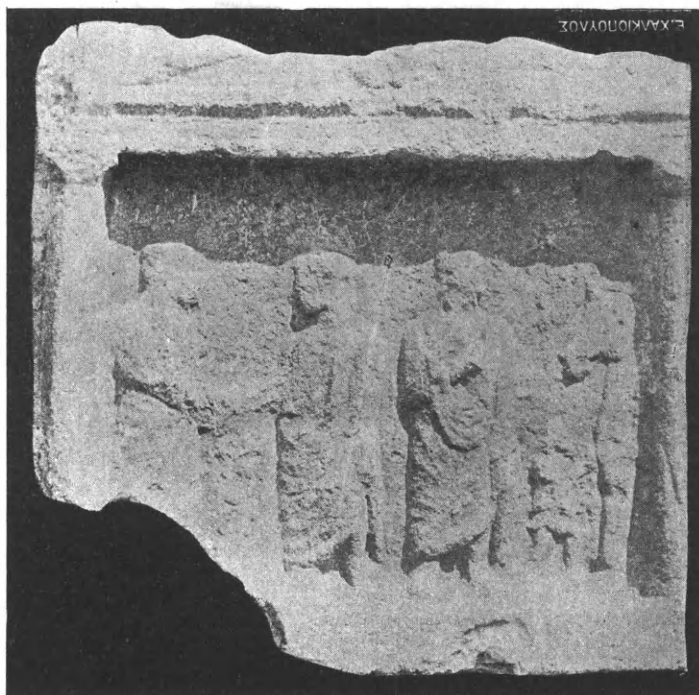
Πολυξέ[ν]αν, Εὐηθίδου θ-
 υ]γατέρα, γυνα[ικ]α δὲ ε-
 αυτοῦ, [ε]ύνβω [κ]αὶ σ[τ]ήλη·
 5 τοῦτο γέρας ἐστὶ θ[α]νόν-
 των.

Ἐν στίχ. 3 ὑπονοεῖται ἐκτέρωθεν· διὰ τοῦ τύνβω διδασκόμεθα ὅτι καὶ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐσώρευον ἐπὶ τάφων τῶν πλουσιωτέρων χῶμα γῆς πρὸς ποίησιν τύμβου λοφοειδοῦς, ἐφ' οὗ ἡρμόζετο ἡ στήλη· ἢ ἐν στίχ. 4-5 ὁμηρικὴ ἔκφρασις δηλοῖ τὴν λογιότητα τοῦ Εὐφύρβου, δυναμένου νὰ ταῦτισθῇ τῷ ἐν τῇ κάτω ὑπ' ἀριθ. 383 δημοσιευθεσομένη ἐπιγραφῇ ταμῖα, ἡ τοῦ ποιήσαντος τὴν στήλην, ἡ τοῦ ὀρίσαντος τὴν ἐπιγραφὴν· ἐν τέλει τοῦ στίχ. 4 ὁ χαράκτης εἶχε παραλείπει τὸ τελευταῖον Ο, ὅπερ ἐξ ὑστέρας φροντίδος ἐχάραξε μικρότατον μεταξὺ τῶν ΝΝ.

Ἀπετείχισα τὸ μὲν ἄνω τμήμα ἐκ τῆς ἐκκλη-

σίας Ἀγίας Σωτείας, ἐνθα ἐχρησίμευεν ὡς ὑπόβαθρον τῶν ξυλίνων αὐτῆς στασιδίων, τὸ δὲ κάτω ἐκ τῆς εἰς τὸ ἄκρον τοῦ χωρίου Δούχλιστας κειμένης ἐκκλησίας τῆς Παναγίας.

Ἀριθ. 371 (εἰκ. 10 καὶ 11· ME 75). Στήλη λευκοῦ μαρμάρου, τὴν κάτω ἀριστερὰν γωνίαν ἀποκεκομμένη, ἐν εἰδὲι ναύσκου ἐσχηματισμένη· δύο

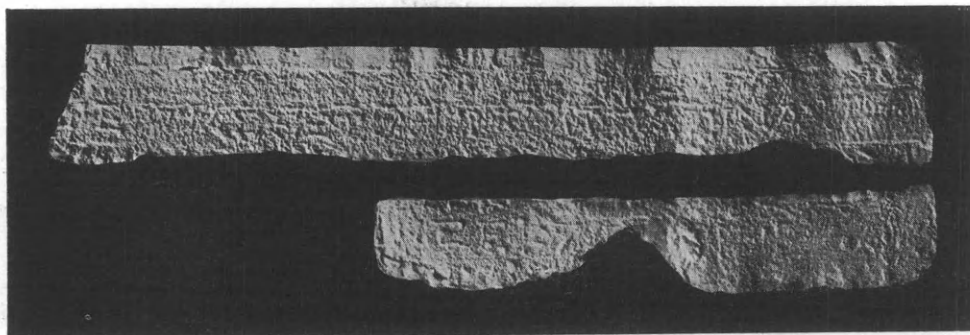

10: ἐπιτύμβιον ἐνεπίγραφον ἀριθ. 371.

κίονες ἄνευ αὐλάκων μετὰ κιονοκράνου ἀνέχουσιν ἀέτωμα μετ' ἀκρωτηρίων, ὧν τὸ μὲν μέσον μετὰ πολλοῦ τοῦ ἐκατέρωθεν πλαισίου καὶ τοῦ τυμπάνου ἀπεκόπη καὶ ἐλλεῖπει, τῶν δὲ λοιπῶν διετηρήθη τι τῆς βάσεως· ἐπὶ τοῦ μέσου τοῦ τυμπάνου ὑπάρχει ἀβαθῶς ἀναγεγλυμμένη φιάλη σπονδική. Ἐν τῷ βαθύσματι παρεστάθησαν δι' ἰσχυροῦ μὲν ἀναγλύφου τρεῖς ἄνθρωποι, ὀρθοὶ ἰστάμενοι, ἐν χιτῶνι καὶ ἱματίῳ, ἀριστερὰ μὲν πεπλοφόρος γυνὴ κατὰ τὸν δεξιὸν κρόταφον, συνάπτουσα τὴν δεξιὰν τῇ ὁμωνύμῳ νεανίου, παρασταθέντος ἀπέναντι αὐτῆς πλέον ἢ κατ' ἀριστερὸν κρόταφον, περαιτέρω δὲ αὐτοῦ δεξιὰ ἀνὴρ κατενώπιον· δι' ἀβαθοῦς δὲ ἀναγλύφου παρεστάθη παιδίον, μόλις διακρινόμενον μεταξὺ τῶν δύο πρώτων, ὀρθὸν ἰστάμενον, καὶ περαιτέρω, κατὰ τὸ δεξιὸν ἄκρον, πρόσθιον ἵππου κατὰ τὸν ἀριστερὸν κρόταφον, πρὸς ὃν προσ-

βλέπει παῖς μικρός, δοῦλος, ἐν βραχεῖ ἐξωσμένῳ χιτῶνι, ὑψὼν τὰς χειρας, ὡς εἰ ἐκράτει τὸν ἵππον ἀπὸ τοῦ χαλινίσκου, ἴσως γραπτῶς ποτε ἀποδο-

θέντος· ἅπασαι αἱ μορφαὶ ἐφθάρησαν ἱκανῶς· ἡ τέχνη εἶναι μετρία. Ὑψ. 0.40, πλάτ. 0.44, πάχ. 0.085.

11: ἐπιγραφὴ ἐπιτυμβίου ὑπ' ἀριθ. 371.

Ἀπετείχισα αὐτὴν μετὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 368.

Ἐπιγραφὰς φέρει τὴν μὲν ἐπὶ τοῦ ἐπιστυλίου στίχ. 1, μετρίως βαθέως καὶ σχεδὸν καλῶς κεχα-
ραγμένην, ὕψ. γραμ. 0.012, λίαν ἀποτετριμμέ-
νων, τὴν δὲ στίχ. 2 κάτω ἐπὶ τοῦ πλαισίου, ὅπου
πατοῦσιν αἱ μορφαί, μὴ διαφέρουσιν ταύτης, εἰ
μὴ κατὰ τὴν οἰκτροτέραν ἀποτριβήν. Μετὰ δυσχε-
ρείας συγκομίζονται τάδε:

1 Προπ[ε]ρ[ι]τ[ί]α Σεξ[ι]τ[ί]α Τρ[ι]τ[ον]; Σ[ω]σιν ἀ[ν-
2 ἐθηκε]ν· Σέκο[τος θ]α[- - -

Τὰ ἐκτὸς τῶν ἀγκυλῶν τεθέντα γράμματα εἶναι
ἀσφαλῆ· ἐπίσης βέβαια φαίνονται τὰ συμπληρω-
θέντα ὀνόματα τοῦ στίχ. 1 πλὴν ἴσως τοῦ Τρίτου
τοῦ στίχ. 2 τὰ ἔξω τῶν ἀγκυλῶν γράμματα θεω-
ρητέον βέβαια, τὰς δὲ συμπληρώσεις πιθανάς.

Οἱ χρόνοι τῆς ἐπιγραφῆς κεῖνται κατὰ τὸ τέρμα
τῆς Α'. πΧ. ἑκατονταετηρίδος.

Ἀριθ. 372· 373 (εἰκ. 12 καὶ 13· ME 28 τὸ
α, β). Τμῆμα βάθρου λευκοῦ μαρμάρου, δεξιὰ μόνον
ἀκέραιον, ὀπίσω ἀπεσχισμένον, τὰς δύο ἑδρας δια-
τηροῦν ἐν μέρει, πλήρες ἀσβέστου, ἣν ἀπεκόλ-
λησα. — Ὑψ. 0.125, πλάτ. 0.124, πάχ. 0.153.

Ἀπετείχισα ἐκ τοῦ τοίχου τῆς ἐν Δούχλιστα
ἐκκλησίας τῆς Ἀγίας Σωτήρας.

Ἡ ἐπιγραφὴ τῆς μὲν μιᾶς ἑδρας α ἐχαράχθη
βαθέως καὶ σχεδὸν καλῶς· ὕψ. γραμμ. 0.12-()
.02, διάστιχ. 0.008, τῆς δὲ ἑτέρας β (373)
μετρίως βαθέως καὶ καλῶς· ὕψ. γραμμ. 0.017-
0.022, διάστιχ. 0.009.

12: ἐπιγραφὴ ἀριθ. 372.

372 (εἰκ. 12)

Α - ἐν στρατηγῶι Ἀσκλη-
πιάδῃ· μηνὸς δεῖνος λοιπῶν δ'.
δεῖνα, ὁ ἀπελευθερωθ]εῖς ὑπὸ
δεῖνος τοῦ δεῖνος, ἔδω]κεν τῇ
5 πόλει τὰ γινόμενα δι(νάρια)] κβ<.

13: ἐπιγραφὴ ἀριθ. 373.

373 (εἰκ. 13)

Α [1] [Ταμειύοντος τῆς πόλεως δεινός τοῦ]

1 . . .] α π [---, στρατηγοῦντος Δαμονί-
 κού· Π(ο)ίμ[ανδρος καὶ δεῖνα - - -
 ς Εὐδή[μον, οἱ ἀπελευθερωθέντες ὑπό-
 νο[ν τοῦ δεινός ἔδωκαν τῇ πόλει τὰ γιν-
 5 ό[μενα ἕκαστος δηνάρια ΚΒ<.

372. στίχ. 1-5. Κατὰ τὸ τέρμα τῶν στίχων ἀφίνεται ὅα οὐχὶ κατ' ἀντιστοιχίαν τῶν γραμμά-
 των· πρὸ τοῦ Η τοῦ στίχ. 1 διακρίνονται σαφῇ
 ἴχνη Λ καὶ πρὸ αὐτοῦ κάτω λοξῇ κεραία Κ· τού-
 των ἕνεκα καὶ τῶν ὑποκειμένων, καθοριζομένης
 ἐνθάδε πού τῆς θέσεως τοῦ στρατηγοῦ, εἰκάζο-
 μεν ὅτι ὑπόκειται· ὁ Ἀσκληπιάδης, περὶ οὗ βλ.
 τὰ ἐν ΑΕ 1916 σελ. 82-84 σημειωθέντα. Οἱ
 χρόνοι αὐτοῦ κεῖνται κατὰ τὸ τέρμα τῆς Α' μΧ.
 ἑκατονταετηρίδος. Τὸ ἐν στίχ. 2 Δ' δηλοῖ τεσ-
 σάρων βεβαίως.

373. στίχ. 1-5. Ἐν στίχ. 1 ἐσώθησαν ἴχνη ΠΠ,
 ἐξ ὧν δὲν συνάγεται τι βέβαιον, πλὴν Π πιθανοῦ.
 Ἐν στίχ. 2. ὁ χαρακτὴς ἔγραψε ΓΙΜΙ--- κατόπιν
 δ' ἐπὶ τῆς δεξιᾶς καθέτου γραμμῆς τοῦ Π ἐνε-
 σφήνωσεν Ο, ἵνα ἀποδώσῃ τὸ ὄνομα Ποίμανδρος
 πιθανῶς, ὅπερ νῦν τὸ πρῶτον ἀπαντᾷ ἐν ταῖς
 Θεσσαλικάς ἐπιγραφαῖς. Ἐν στίχ. 3 δύναται
 τις νὰ διαγνώσῃ τὸν στρατηγὸν Εὐδήμον, περὶ
 οὗ βλ. ΑΕ 1917 σελ. 33 καὶ κατωτέρω ἀριθ.
 384 στίχ. 14. Ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχουσιν
 ἐπαρκῆ στοιχεῖα ὑπὲρ τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ ὑπ'
 αὐτό, καθορίζεται ἀσφαλέστερον ἢ θέσις τοῦ
 στρατηγοῦ ἐν στίχ. 1-2· ἴσως καὶ ἄλλως
 δύνανται νὰ συμπληρωθῶσι τὰ περιωθέντα.
 π. χ. στίχ. 1-2 μηνὸς Φυλλι]κοῦ· Ποίμ[ανδρος
 δεῖνος, δεῖνα---] s Εὐδή[μον κτλ.. Σημειω-
 τέον ὅτι τὸ Μ τοῦ Εὐδήμου συνεπιλήθη μετὰ
 τοῦ Η.

Ἀριθ. 374· 375· 376 (εἰκ. 14 καὶ 15· ΜΕ
42 τὸ α,β,γ).

Σπόνδυλος ἢ βάσις παραστάδος, λευκοῦ μαρ-
 μάρου, ἀκέρατος, πλὴν τῆς ὀπισθεν ἑδρας ἀπο-
 σχισθείσης· κάτω λήγει καθ' ἀπάσας τὰς σωθει-
 σας ἑδρας εἰς ἡπίως προεξέχον γεῖσον, ἐλάχιστα
 σωθέν· ἐπὶ τοῦ μέσου τῆς ἐπάνω ἐπιφανείας ὑπάρ-
 χει ἱκανῶς μέγας καὶ βαθὺς τετράγωνος τόρμος
 μετὰ συνεχομένου αὐλακίου, ἵνα διὰ γομφώσεως
 σιδηρῶν καὶ ἐγχύσεως μολύβδου ἀρμοσθῇ ἐπὶ
 τοῦδε ἕτερος ὁμοῖος λίθος· ἐπὶ τῆς ὑποκάτω ἐπι-
 φανείας φέρει ἕτερον ὁμοῖον τόρμον πρὸς τὸν αὐ-
 τὸν σκοπόν.—Υψ. 0.76, πλάτ. 0.555, πάχ. 0.33.

Ἀπετείχισα ἐκ τῆς ἀγίας Τραπεζῆς τῆς ἐν
 τῷ προηγουμένῳ ἀριθμῷ ἐκκλησίας· κατὰ τὴν
 ἀποτείχισιν ἀπεσχίσθησαν, λόγῳ τῆς ἰσχυρᾶς δι'
 ἀτβέστου συγκολλήσεως, δύο τμήματα τῆς ἔμ-
 προσθεν ἐπιφανείας, πάλαι διερωγότα, ἅτινα διε-
 τήρησα, καὶ τρεῖς μικραὶ σχίζαι, αἵτινες ἀπε-
 τρίβησαν κατὰ τὴν μεταφοράν.

Ἐπὶ τῆς ἔμπροσθεν ἐπιφανείας α ἐχαράχθη
 μετρίως βαθέως καὶ καλῶς ἡ ὑπ' ἀριθ. 374 ἐπι-
 γραφή, ἐνιαχοῦ ἐπὶ ὀριζοντίων χαραγῶν, ἡγμένων
 διὰ τοῦ κανόνος ἐλαφρῶς· ὑψ. γραμμ. 0.012-0.017,
 διάστιχ. 0.008. Μετὰ κενὸν διάστημα ὑψ. 0.19
 ὑπ' αὐτὴν ὑπάρχουσι χαραγμάτα 4-5 στίχων,
 ἅτινα ἔχουσιν ἔμφασιν γραμμάτων, ἀμελέστατα
 κεχαραγμένων, ὡς τὰ τῆς ἀπελευθερώσεως Δ τῆς
 δημοσιευθησομένης ὑπ' ἀριθ. 382 ἐπιγραφῆς· ταῦτα
 φαίνεται ὅτι ἐσφυρηλατήθησάν ποτε καὶ νῦν δὲν
 διευκρινεῖται διὰ τοῦ ἐκτύπου οὐδὲν σαφές· ἐπὶ δὲ
 τῆς δεξιᾶς ἑδρας β φέρει τὴν ὑπ' ἀριθ. 375 ἐπιγρα-
 φήν, ἀβαθῶς καὶ οὐχὶ ἐπιμελῶς κεχαραγμένην,
 ὑψ. γραμμ. 0.008-0.014, διάστιχ. 0.01· ἐπὶ
 δὲ τῆς ἀριστερᾶς ἑδρας γ φέρει τὴν ὑπ' ἀριθ. 376
 ἐπιγραφὴν, βαθέως καὶ καλῶς κεχαραγμένην, ὑψ.
 γραμμ. 0.006-0.02, διάστιχ. 0.005.

374 (πρβ. IG IX² 1269 καὶ ΑΕ 1913 σελ. [157]).

Ταμειύον[τος] τῆς πόλεως τὴν β' ἐξ(άμηνον) Ἐπιγόνου τοῦ Σω-
 πάτρου, στρατηγοῦντος) Δημητρίου τὸ β', μηνὸς Φυλλικοῦ λοι(πῶν) ε'.

Ἡ]ρακλείδης, ὁ ἀπελευθερωθεὶς ὑπὸ Νεικάδου τοῦ

Ἀσιδήμου, [ἔ]δωκεν τῇ πόλει τὰ γ[ε]ινόμενα τῆς ἀ-

5 πελευ[θ]ερῶ[σ]εος δι(νάρια) ΚΒ<.

(ἴσως ὑπόκειται ἐπιγραφὴ 4-5 στίχων ἐπὶ ὕψος 0.19)

375 (εἰκ. 14)

Ταμειύοντος Λέων[τος τοῦ Εὐδήμου
τὸν ἐνιαυτόν, ἐπὶ σι[ρ]α[τη]γοῦ Φρ.

τος, μηνὸς (ἐξάλειψις—) [δεῖνα,
ὁ ἀπελευθερ[ω]θεὶς ὑπὸ Πα - - - τοῦ

5 Φι[λ]ίπου [κα]ὶ Ὀλυν[π]ί[α]ς τῆς [Ξ - - - , ἔδω-
κεν τῇ [π]όλ[ε]ι [τὰ γ]εινόμε[να δη(νάρια) ΚΒ<'.]

B Ταμειύοντο[ς] Λέοντος τοῦ Εὐδήμου τὸν
ἐνιαυτ[ό]ν, ἐπὶ στρατη[γ]οῦ Φρ - - - τος· δεῖνα - -
τρία, ἡ ἀπελευθ[ε]ρω[θ]εῖσα ὑπὸ Πα - - - - -

10 τ[ο]ῦ Φι[λ]ίπ[π]ου καὶ Ὀλυνπίας τῆς Ξ[- - - - μετὰ
Ν[ί]κης κα[ὶ] Νει[κ]άτο[ρος] τῶν τέκ[νων] μου, ἔδωκε
τῇ πόλει τὰ [γ]εινόμε[να δι(νάρια) ΚΒ<'.]

376 (εἰκ. 15)

A Ταμειύοντος τῆς πόλεος τὴν πρῶ-
την ἐξαμήνον Παν[σ]ανίου τοῦ Δρεβελά-
ου, σιρ[α]τηγοῦντος Ἰουλίου Ἀντι[π]άτρου· μην(ὸς) Θεμισ-
τίου δεῖν· Εὐτυχ[ί]δης καὶ Ζώσιμος

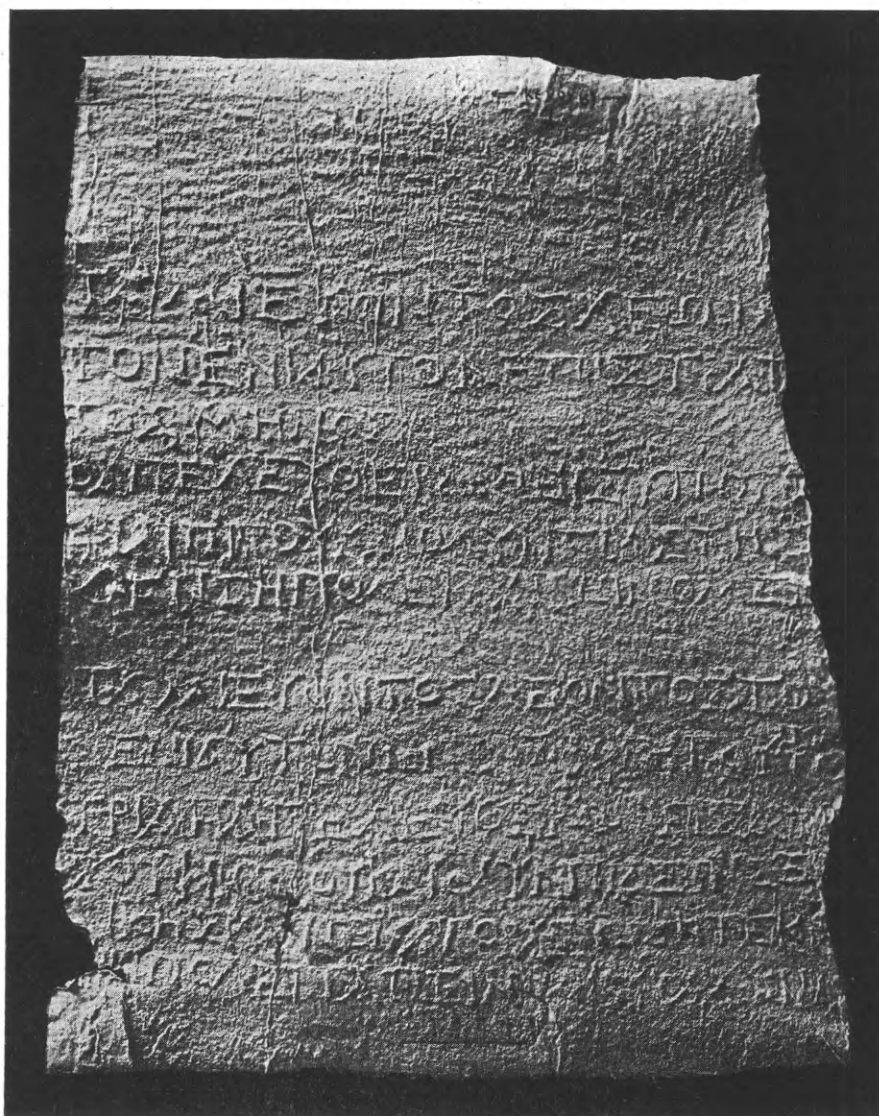
5 καὶ δεῖνα, οἱ ἀ[π]ελευθερωθέντες
ὑπὸ δεινός τοῦ Αὐτοβούλου, ἔδωκαν
τῇ πόλει ἕκαστος αὐτῶν δη(νάρια) ΚΒ<'.]

374· στίχ. 1-5. Τὴν τελευταίαν συλλαβὴν τοῦ ταμειύοντος παρέλιπεν ὁ χαρακτήρας, λόγῳ τοῦ ἐπιφερομένου τῆς, δὲν ἀπέδωκε δὲ βραχυγραφικῶς ἢ ἄλλως. Οἱ χρόνοι τοῦ ἀγνώστου ἄλλοθεν στρατηγῶν Δημητρίου κεῖνται κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τῆς Β' μΧ ἑκατονταετηρίδος. Ὁ ἐλευθερωτὴς εἶναι πιθανώτατα ὁ αὐτὸς τῷ ἐν τῇ κάτω ὑπ' ἀριθ. 378 δημοσιευθησομένῃ ἐπιγραφῇ ταμίας· διότι τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων δηλοῖ ὅτι ἀμφότεραι αἱ ἐπιγραφαὶ εἶναι τῶν αὐτῶν χρόνων περίπου.

375· (εἰκ. 14) στίχ. 1-2. Εἶναι φανερόν ὅτι τῆς χαραξέως καὶ τοῦ περιεχομένου ὅτι ἀμφότεραι αἱ ἀπελευθερώσεις Α καὶ Β ἐτελέσθησαν ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἀρχόντων· διὸ τὸ Λέων τοῦ στίχ. 1 πρέπει νὰ συμπληρώσωμεν οὐχὶ Λεωνίδου ἀλλὰ Λέωντος, ὡς κεῖται ἐν στίχ. 7, καὶ νὰ ἀποδῶμεν τῷ χαρακτήρι τὴν ἐκ συγχύσεως πρὸς τὴν ὀνομαστικὴν προελθοῦσαν δι' Ω ἀντὶ δι' Ο γραφὴν· ἐμφανίζεται δὲ κάτω ἐν ἀριθ. 384 ταμίας Εὐδημος υἱὸς τοῦ Λέοντος· εὐλογον ἄρα εἶναι νὰ εἰκάσωμεν ὅτι πρόκειται περὶ πατρὸς καὶ υἱοῦ ἐν ἀμφοτέροις, μὴ διῃσταμέναις τοὺς χρόνους ὑπερμέτρως.

Ἐν στίχ. 2 μετὰ τὸ τὸν ἐνιαυτόν δὲν εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ὑπολάβωμεν ὅτι παρέλιπεν ὁ χαρακτήρας τὸν τύπον τοῦ ἄρθρου τὸν ἐκ τῆς συρροῆς πολλῶν τόν· διότι καὶ ἐν στίχ. 8 ἔγραψεν ἄνευ αὐτοῦ· σημειωτέον δὲ ὅτι δὲν ἀναγράφεται ἐξαμήνος· δηλοῦται ἄρα διὰ τοῦ τὸν ἐνιαυτόν ὅτι ἐταμίευσεν καθ' ὅλον τὸν ἐνιαυτόν, ὡς ἀναγράφεται σαφῶς καὶ διαρρηδὴν ἐν ΑΕ 1916 σελ. 30. Κατὰ ταῦτα ἢ ἐν ΑΕ 1916 σελ. 93 παρατήρησις ἐναντίον ἐμοῦ αὐτοῦ, ὡς ἀποδεξαμένου τὸ ὅτι ἐν ἐπιγραφῇ, λεγούσῃ «Ταμειύοντος Λυσιμάχου τοῦ | Γαζαίου τὸν ἐνιαυτόν, στρατηγόντος Κεφάλου», τὸ τὸν ἐνιαυτόν δηλοῖ καθ' ὅλον τὸν ἐνιαυτόν, ὑπῆρξεν ἄτοπος· διότι, μὴ ἀναγραφομένης ἐξαμήνου, καθίσταται εὐλογον νὰ ὑπολάβωμεν ὅτι τὸ ἀπλοῦν τὸν ἐνιαυτόν δύναται νὰ δηλοῖ καθ' ὅλον τὸν ἐνιαυτόν.

375. στίχ. 2-6. Τοῦ ὀνόματος τοῦ στρατηγοῦ ἐσώθη ἐν μὲν στίχ. 8 τὸ πρῶτον γράμμα Φ καὶ μετ' αὐτὸ μέρος καθέτου κεραίας τοῦ δευτέρου γράμματος, προσομοιάζοντος μάλιστα πάντων Ρ, ἐν δὲ στίχ. 3 τὸ τέρμα τος, ὅπερ ὅμως δύναται τις

14: ἐπιγραφή ἀριθ. 375.

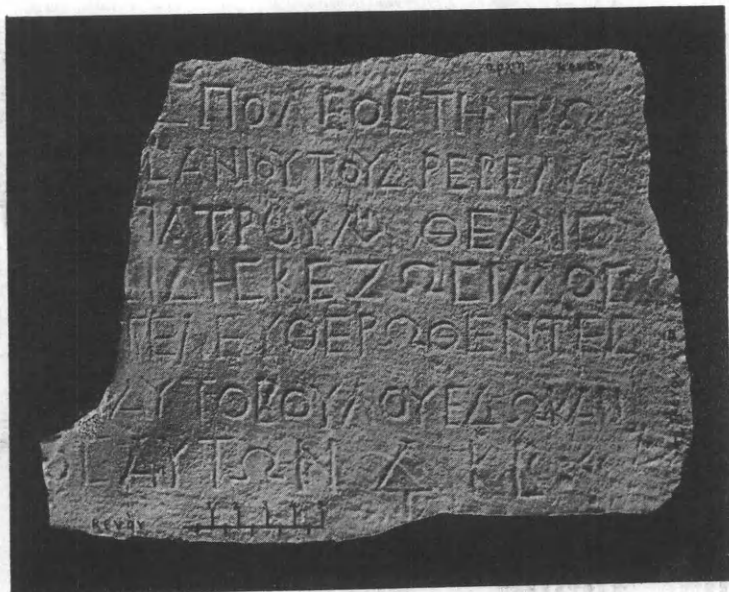
νὰ ἀποδώσῃ τῷ στρατηγῷ ἢ τῷ τέρματι τοῦ πατρικοῦ τοῦ στρατηγοῦ· διὸ ἡ συμπλήρωσις καθίσταται δυσχερής, μὴ ὑπαρχόντων ἄλλως ὀνομάτων στρατηγῶν μετὰ πατρικῶν ἢ ἄνευ αὐτῶν, δυναμένων νὰ προσαρμοσθῶσι πρὸς τὰ περισωθέντα ἴχνη ταῦτα. Ἐν τέλει τοῦ στίχ. 5 ἐσώθησαν σαφῆ ἴχνη Π καὶ μετ' αὐτὸ μέρος λοξῆς κεραίας Α ἢ Λ. Ὅτι δὲ τὸ πατρικὸν τῆς ἐλευθερωτρίας ἤρχετο ἀπὸ Ε, δηλοῖ ὁ στίχ. 10.

375. στίχ. 7-12. Διαφοραὶ τῆς ἀπελευθερώσεως Β πρὸς τὴν Α εἶναι ἡ παράλειψις τοῦ μηνός, ὅστις ὅμως διεγράφη ἤδη ἀπὸ τοῦ στίχου 3, καὶ ἡ προσθήκη τῶν τέκνων τῶν ἐλευθερωτῶν, ἅτινα δὲν ἀναγράφονται ἐν τῇ Α, καίτοι κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐτελέσθη· αἰτίαν τούτου δυνάμεθα νὰ ὑπονοή-

σωμεν τὸ ὅτι ὁ ἐκεῖ ἀπελεύθερος θὰ παρέμενε παρὰ τοῖς τέκνοις. Ἐν στίχ. 10 ἐγράφη ἐν Π τοῦ Φιλίππου· τὸ ἐν στίχ. 10-11 ὄνομα Νίκης δύναται νὰ λογισθῇ καὶ σύνθετον - - νίκης· τὰ πρὸ τοῦ Ι ἴχνη εἶναι ἀσαφῆ, ἴσως ἐκ Ν προερχόμενα. Ἐν τέλει τοῦ στίχ. 12 διακρίνεται μὲν ἴχνος τοῦ συμβόλου Α, ἀλλὰ τὰ μετ' αὐτὸ περισωθέντα ἴχνη φαίνονται οὐχὶ σαφῶς ἐκ ΚΒ, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκ τῆς λέξεως εἰ[κοσι] προερχόμενα· λόγῳ ὅμως τοῦ ἀμφιβόλου αὐτῶν καὶ τοῦ ἀσυνήθους τοιαύτης ἀναγραφῆς δὲν παρέθεσα ἐν τοῖς ἄνω οὕτω ταῦτα.

376· (εἰκ. 15) στίχ. 1-7. Τὰ περισωθέντα ἐν στίχ. 2-3, παραβαλλόμενα τοῖς διασωθεῖσιν ἐν ἀρ. 377 στίχ. 7-8 δύνανται μετ' ἀσφαλείας νὰ συμ-

πληρώσωσιν ἄλληλα, συμφωνούντος καὶ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων ἀμφοτέρων τῶν ἐπιγραφῶν. ἐστρατήγησε δὲ ὁ Ἰούλιος Ἀντίπατρος περὶ τὰ μέσα τῆς β' μΧ ἑκατονταετηρίδος, ἐγγύτατα τῷ Δημητρίῳ, διότι ἡ ὁμοιότης τῶν γραμμάτων τῆσδε καὶ τῆς ὑπ' ἀριθ. 374 ἐπιγραφῆς εἶναι τοσαύτη, ὥστε νὰ ὑπολάβωμεν μετὰ πιθανότητος ὅτι ἐχαράχθησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ τεχνίτου. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχ. 1 τὸ σωθὲν ἶχνος ὁμοιάζει μᾶλλον Ζ, ἢτοι [τῇ]ζ πόλεος, ὅπερ δηλοῖ ὅτι ἡ καὶ νῦν παρ' ἡμῖν μᾶλλον ὡς ζ προφορὰ τοῦ σ ἐν τοιαύτῃ θέσει εἶναι λίαν παλαιά. Ἐν ἀρχῇ δὲ τοῦ στίχ. 4 ἐσώθησαν ἶχνη Χ, δι' ὧν καθίσταται πιθανώτατον τὸ συμπληρωθὲν ὄνομα. Διὰ τὴν συμμετρίαν τοῦ χώρου φαίνεται εὐλογον νὰ θεωρήσωμεν ὑπάρξαν ἐν στίχ. 5 καὶ ὄνομα τρίτου ἀπελευθέρου.

15: ἐπιγραφή ἀριθ. 376.

Ἀριθ. 377.378.379. (ME 39+44 τὰ α, β, γ). Σπόνδυλος ἢ βῆσις παραστάδος, μαρμάρου λίαν ὑπομέλανος, ἐκ δύο τμημάτων, μόλις περὶ τὸ μέσον ἐλάχιστα ἀρμοσπόντων ἀλλήλοις, διότι πολὺ μετὰξὺ αὐτῶν ἀπεκόπη, σχηματισθεὶς ἀκέραιος, τὴν ὀπίσω πλευρὰν ἀπασχισμένος, ὁμοιότατος τῷ προηγουμένῳ καὶ κατὰ τὰς διαστάσεις ἀντίστοιχος· καταλήγει πάντοσε εἰς ἡπίως προεξέχον γεῖτον, τὰ πολλὰ ἀποσχισθὲν καὶ ἀποτριβέν· ἐπὶ τοῦ μέσου τῆς ἐπάνω ἐπιφανείας ὑπάρχει ἀβαθὲς αὐλάκιον πρὸς γόμφωσιν σιδήρου καὶ ἀρμογὴν ἐτέ-

ρου λίθου δι' ἐγχύσεως μολύβδου. — Ὑψ. 0.78, πλάτ 0.575, πάχ. 0.58.

Ἀπετείχισα τὸ μὲν μείζον τμήμα ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ τοίχου τῆς ἐν Δούχλιστα ἐκκλησίας τῆς Ἀγίας Σωτήρας, τὸ δ' ἔλασσον ἐκ τινος κτιστοῦ βόθρου, κοινῶς στέρνας, τῆς παρὰ τὴν ἐκκλησίαν Ἀγίας Παρασκευῆς τοῦ αὐτοῦ χωρίου κρήνης, τὴν δὲ ἰσχυρῶς ἐπικειμένην ἐπ' αὐτῶν ἀσβεστον ἀπεκόλλησα.

Ἐπὶ τῆς ἔμπροσθεν ἐπιφανείας α ἐχαράχθη ἡ ὑπ' ἀριθ. 377 ἐπιγραφή, ἀπὸ μὲν στίχ. 1—6 μετρίως βαθέως καὶ σχεδὸν καλῶς· ὕψ. γραμμ. 0.013-0.023, διάστιχ. 0.01, ἀπὸ δὲ στ. 7-10 ἀβαθῶς καὶ σχεδὸν καλῶς· ὕψ. γραμμ. 0.008-0.014, διάστιχ. 0.005, ἀπὸ δὲ στίχ. 11-21 ἴσως ὑπ' αὐτοῦ τοῦ χαράξαντος τὴν ἀπελευθέρωσιν Α μετρίως βαθέως καὶ καλῶς· ὕψ. γραμμ. 0.018-0.023, διάστιχ. 0.009· αὐτὴ ἐπιγραφαὶ πᾶσαι ἀπετρίβησαν οἰκτρῶς, περὶ τὸ μέσον μάλιστα. ὑπὸ τε τῆς ἀτμοσφαίρας καὶ ὑπ' ἀνθρώπων, χαραζάντων δι' αἰχμηρῶν ὀργάνων ποικίλας ἀστεροειδεῖς γραμμάς, πρὸς παιδιὰν ἢ διάπειραν ἀναγραφῆς τῶν ἐαυτῶν ὀνομάτων κατὰ τὴν παρὰ τῷ λαῷ συνήθειαν. Ἐπὶ δὲ τῆς δεξιᾶς ἑδρας β φέρει τὴν ὑπ' ἀριθ. 378 ἐπιγραφὴν, χαραχθεῖσαν ἀπὸ μὲν στίχ. 1-6 βαθέως καὶ ἐπιμελῶς· ὕψ. γραμμ. 0.014-0.019, διάστιχ. 0.003, ἀπὸ δὲ στίχ. 7-15 ὑπ' ἐτέρου τεχνίτου, μετρίως βαθέως καὶ καλῶς· ὕψ. γραμμ. 0.013-0.02, διάστιχ. 0.005, ἀπὸ δὲ στίχ. 16-25 ὑπὸ τρίτου, βαθέως καὶ καλῶς· ὕψ. γραμμ. 0.012-0.015, διάστιχ. 0.004· κατὰ τὸ τέρμα τῶν στίχ. 4-11 ὁ Heuzey (Mont Olympe σελ. 474 ἀριθ. 13) εἶδε πλείονα γράμματα, ἅτινα νῦν ἐλλείπουσιν, ἀποκοπέντος τοῦ λίθου· ἐθέσαμεν δ' ἐκτὸς ἀγκυλῶν τὰ ὑπὸ τοῦ Heuzey ὀφθέντα. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀριστερᾶς ἑδρας γ ἐχαράχθη ἡ ὑπ' ἀριθ. 379 ἐπιγραφή, ἀπὸ μὲν στίχ. 1-7 βαθέως καὶ ἐπιμελῶς· ὕψ. γραμμ. 0.008-0.015, διάστιχ. 0.01, ἀπὸ δὲ στίχ. 9-18 ἀβαθῶς καὶ ἀμελῶς ὑπ' ἐτέρου τεχνίτου· ὕψ. γραμμ. 0.01-0.021, διάστιχ. 0.016, ἀπὸ δὲ στίχ. 20-26 ὑπὸ τρίτου, ἀβαθῶς καὶ λίαν ἀμελῶς, ὕψ. γραμμ. 0.012-0.017, διάστιχ. 0.007· τὰ γράμματα τῆς τελευταίας ταύτης ἀπελευθερώσεως ἀπετρίβησαν καὶ ἐφθάρησαν ἱκανῶς.

377 (πρβ. IG IX² 1270 καὶ ΑΕ 1913 σελ. 158)

- A Ταμειύοντι[ο]ς τῆς πόλεως τὴν [πρώ-
την ἐξ[ά]μηνον Ν]ικολάου τοῦ [Ε]ὐ[θυ]-
δήμου, στ[ρατηγ]ο[υ]ντος [Ἐρ]μίου· μη(νός) [Ἰ]ων[ίου]
δ]ί· Φιλημ[ά]τιο[ν], ἡ ἀπελευθερωθεῖσα
5 ὑπ[ὸ] Φιλί[ν]ιου [τ]οῦ Ἡ[ρα]κ[λεί]δο[ν], ἔδω-
κε τῇ πόλει [τά] γιν[ό]μενα [(ἐκ τοῦ νόμου;) δη(νάρια) ΚΒ<'.
B Στρα(τηγοῦντος) [Ἰ]ουλ[ίου] [Ἀ]ν[τιπά]τ[ρ]ου· τ[αμ]ει[ύ]οντος τῆς πόλε[ως] τῇ[ν] πρώ-
την [ἐξ]ά[μ]ηνον Πα[υ]σανίου τοῦ Δ[ρεβ]ελάου· δεῖνα - -]ο[- -
άου, ὁ ἀπελευθερωθεὶς ὑπὸ δεινός τοῦ Ν[ι]-
10 κ]οβ[ού]λου, [ἔ]δωκε τῇ πόλ[ει] τὰ γινόμενα δη(νάρια) ΚΒ<'.
Γ Στρα(τηγοῦντος) Α[ἰ]λ[ί]α[νο]ῦ Φιλίσκου;
τ[αμ]ει[ύ]οντος τῆς πόλεως τὴν — ἐξάμ-
ηνον - -]ν[- -]· μη(νός) [Ἐρ]μα[ί]ου
πρό[τ]ι· Ξά[ν]θη καὶ δεῖνα, αἱ ἀπε-
15 λευθερωθεῖσαι ὑπὸ - -]ώρα[ς],
συντ[η]ρ[οῦ]ντος Εὐ[δ]ή[μ]ο[ν] τοῦ Φιλ[ώ]-
του, τοῦ [ἀν]δρ[ὸς] [αὐτῆ]ς [καὶ Ζ-
ω]π[υ]ρ[ίων]ος [το]ῦ . . . π . αυ - - - -
. . ρο . . . μ . . . [α]ν . . . σ . . . ρο - - -
20 . . μ]οστράτου, [ἔ]δωκεν τῇ πόλ[ει]
ἐκά[στ]ῃ τὰ γινόμενα δη(νάρια) ΚΒ<'.
.

378 (πρβ. IG IX² 1274 καὶ ΑΕ 1913 σελ. 160-161)

- A Ταμει[ύ]οντος τῆς πό[λε]ως τὴν πρ[ώ]την ἐξά-
μηνον [Στρατονίου τοῦ Φιλί]π-
που, στρ(ατηγοῦντος) [Ἀργείου τὸ] δ(εύτερον)· μη(νός) Ἀπολλω-
νίου ἐνβο[λί]μον δεῖνι· Πασίφιλος, [ὁ] ἀπε-
5 λευθερωθεὶς ὑπὸ Εὐμήλου τοῦ [Λ]εάνδρου, ἔδω-
κεν τῇ πόλ[ει] (δηνάρια) [ΚΒ<'.
(κενὸν ὕψ. 0.07)
B Ταμει[ύ]οντος τῆς πόλ[ε]ως τὴν
α'] ἐξάμηνον Νε[κ]ιάδα τοῦ Ἀ[σι]δ[ή]-
μου — στρ(ατηγοῦντος) Γραικίου Γενν[αίου]· μηνός Ἐρ[μαί]ου
10 — (ἐξάλειψις) ὁ[γ]δ[ό]νι καὶ εἰκοσ[τῇ]· Γενε[ά], ἡ ἀπελευθε-
ρωθεῖσα ὑπ[ὸ] . . . α]σιβού[λου] τοῦ - - -
ἀνδρ[ὸς] κα[ὶ] - - -] ὥς Μ[ενε]σ-
τράτου τῆς [γυναικὸς] καὶ Λ[ε] - - - τοῦ Μενε-
στράτου, [ἔ]δωκεν τῇ πόλ[ει] τὰ γινό-
15 μενα δη(νάρια) Κ[Β<'.
Γ Ταμει[ύ]οντος τῆς πόλεως τὴν—ἐξάμη-
νον Ἀδύμο[ν] τοῦ δεινός, στρ(ατηγοῦντος) (Κλεομά)-
χου· μη(νός) Θύο[ν] δεινι· δεῖνα, ἡ ἀπελευθερω-
θεῖσα ὑπὸ Ἀρ[μ] - - - τοῦ δεινός, ἔδωκε τῇ πόλ[ει]
20 τ]ὰ γινόμενα δη(νάρια) ΚΒ<'.
Δ Ταμει[ύ]οντος τῆς πόλ[ε]ως δεινός τοῦ δεινός
τὴν πρ[ώ]την ἐξάμηνον, στρ(ατηγοῦντος) (Σωσάν)-
δ]ρου μη(νός) Θεμ[ιστίου] δεινι· δεῖνα, ἡ ἀπελευ-
θερωθεῖσα ὑπὸ δεινός τοῦ δεινός, ἔδω-
25 κεν τῇ πόλ[ει] τὰ γινόμενα δη(νάρια) ΚΒ<'.
(κενὸν καὶ τέρμα)

379

- A Ταμειύοντος τῆς πόλεως Εὐδήμου τοῦ Ἀ[δαί-
ου τὴν Β' ἐξάμηνον, στρατηγοῦ
τος Ἀργείου μηνὸς Ἰτωνίου
δεῖνι· δεῖνα, ὃ ἀπελευθερω-
5 θεῖς (-εῖσα) ὑπὸ - - - ἰβούλης καὶ Νο[.
- - - τῶν - - - ε]οδώρου, ἔδω-
κε τῇ πόλει τὰ γινόμενα δεινάρια ΚΒ δ(βολοῦς)
[8] [(τέσσαρας)].
- B Ταμειύοντος τῆς πό(λεως) Σ]ωσιβίου τοῦ
10 δεῖνος, στρατηγοῦντος Ἀγαθάνορος τοῦ
Εὐρυδάμαντος· Αὐ[το-
- - - ὃ ἀπελευθερωθεῖς (-εῖσα) ὑπὸ - - - ἰθέου
τοῦ - - -]νος —(κενὸν)
- Γ ἔδωκε τῇ πόλει δεινάρια ΚΒ<' — Καὶ Σ]ωσύλος [ὃ
15 ἀπελευθερωθεῖς ὑπὸ Δημο[φ]ί-
λου τοῦ δεῖνος Ἀ]ζωρία [σ-
τοῦ, ξενικῇ, ἔδωκε τῇ πόλει
τὰ γινόμενα δεινάρια Κ
[19] [Β<'] — (κενὸν ὕψ. 0 05).
- Δ 20 Ταμειύοντος τῆς πόλεως τὴν δευ-
τέραν ἐξάμηνον Ἐπιγόνου τοῦ Σωπά-
τρου, στρατηγοῦντος
Δημητρίου τὸ β' μηνὸς - - - - - ξέν[η], ἡ ἀπε-
λευθερωθεῖσα ὑπὸ Τ[ι]τ[ο]υ
[25] [(τοῦ) δεῖνος, ἔδωκε]
26 τῇ πόλει δεινάρια ΚΒ<'.

377· στίχ. 1-6. Ἡ ἀπελευθέρωσις αὕτη Α ἐχράχθη διὰ μεγάλων γραμμάτων, ὧν πολλὰ εὐδιάκριτα· διὸ τὰ πλεῖστα αὐτῆς συνάγονται ἀσφαλῶς. Τοῦ πατρικοῦ τοῦ ταμίου διακρίνονται τῆς μὲν ἀρχῆς μόλις σκιάδῃ ἰχνη ΕΥΟ, τοῦ δὲ τέρματος σαφὲς *δήμου*, τοῦ δὲ στρατηγοῦ διέκρινα ΕΓΜΙΟΥ, ἐξ οὗ ἀποκρούεται μὲν ὁ ἐν ΑΕ ξ. α. διαγνωσθεὶς ποτε Ἀργεῖος, βεβαιούται δὲ ὁ στρατηγὸς *Ερμίας*, γνωστὸς ἐξ ἐπιγραφῆς τῶν Γόννων, προσομοίου σχήματος γραμμάτων, ἐν IG IX² 1044^c συμβαίνει πρὸς τούτοις νὰ ἀναγράφηται ἐν τῇ κάτω ὑπ' ἀριθ. 385 ἐπιγραφῇ ταμίας τῆς α' ἐπίσης ἐξαμήνου ἐν Δολίχῃ ἐπὶ στρατηγοῦ Ἀργείου ὁ *Εὐφορβος*· δὲν δύναται ἄρα ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιγραφῇ νὰ ὑπάρχῃ ὁ στρατηγὸς οὗτος. Τὰ ἐν στίχ. 4-6 εἶναι σχεδὸν ἀσφαλῆ μόνον ἐν στίχ. 6 μετὰ τὸ γινόμενα φαίνεται ὑπάρχον κενὸν μᾶλλον ἢ γράμματα ἀποτριβέντα.

377· στίχ. 7-10. Τῆς ἀπελευθέρωσews ταύτης

τὰ γράμματα εἶναι λίαν μικρὰ καὶ οἰκτρῶς ἀποτετριμμένα· ἐν τούτοις οἱ στίχ. 7-8 φαίνονται καλῶς διαγνωσθέντες καὶ τῇ βοηθείᾳ τῶν ἐν ἀριθ. 376 ἀσφαλῶς συμπληρωθέντες ἀμοιβαίως· Ὁ στρατηγὸς καὶ ὁ ταμίας εἶναι βέβαιοι, σωθέντων ἐπαρκῶν πρὸς διάγνωσιν αὐτῶν γραμμάτων.

377· στίχ. 11-21. Ἡ ἀπελευθέρωσις αὕτη Γ ἐχράχθη διὰ μεγάλων γραμμάτων, ὡς ἡ Α, πιθανῶς ὑπὸ τοῦ ἰδίου τεχνίτου· οἱ ἐν Α-Β-Γ ἄρα στρατηγοὶ εἶναι εὐλογον νὰ εικάσωμεν ὅτι ἀνήκουσιν εἰς συνεχῆ ἔτη· ταύτης ὁμῶς ἀπετρίβησαν τὰ πλεῖστα τῶν γραμμάτων· ἡ διάγνωσις καὶ συμπλήρωσις τοῦ στρατηγοῦ δὲν εἶναι ἀσφαλῆς βλ. περὶ τούτου ἀριθ. 384. Τὰ ἀπὸ τοῦ στίχ. 14-17 εἶναι ἀσφαλέστερα, βέβαιοι δὲ τὸ *συντηροῦντος*, ὅπερ νῦν τὸ πρῶτον ἐμφανίζεται ἐν ταῖς ἀπελευθέρωσει· δηλοῖ δὲ ἡ *συντήρησις* αὕτη τὸ ὅτι ἡ ἀπελευθέρωσις ἀνῆκε μὲν τῇ κυριότητι τῆς συζύγου, δὲν ἠδύνατο ὁμῶς μετὰ τὸν γάμον τῆς κυρίας αὐτῆς νὰ

ἀπελευθερωθῇ ἐγκύρως ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως καὶ τοῦ συζύγου τῆς κυρίας· ὁμοίως ἐπὶ ἀνηλίκων εἶδομεν ἐν ΑΕ 1917 σελ. 25 στίχ. 17-18 ὁμοίαν ἔκφρασιν ἀπελευθερουμένης ὑπὸ τινος «μετὰ τῆς γνώμης» τοῦ πάππου καὶ ἐπιτρόπου αὐτοῦ· ἐν τοῖς στίχ. 17-20 δὲν διαγιγνώσκεται τι ἀσφαλές· θὰ ὑπέκειτο ὅμως διασάφησις τῆς *συντηρήσεως* ταύτης καὶ ὑπ' ἄλλων συγγενῶν, βεβαίως τῶν τέκνων, ἢ *παραμονῆς* τῶν ἀπελευθέρων, αἵτινες ἐκ τοῦ στίχ. 21 δηλοῦται ὅτι ἦσαν δύο τοῦλάχιστον.

378· στίχ. 1-6. Ἐκ τοῦ στίχ. 3 δηλοῦται ὅτι ὑπόκειται στρατηγός, τὸ δ' στρατηγήσας· τοῦτο δὲ δηλοῖ τὸ *τέταρτον*, ἐκτὸς ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ χαράκτης, συμφώνως τῷ ἀντιγράφῳ, ἀνέγραψε τὸ γράμμα τοῦτο πρὸς δήλωσιν τὸ *δεύτερον*, καίτοι θὰ παρέμενε μονήρης ἢ βραχυγραφία αὕτη, ἅτε δηλουμένων τῶν τὸ δεύτερον στρατηγούντων διὰ τοῦ τὸ β'· ἐξ ἄλλου ὅμως ἔπρεπε νὰ ἀναζητησώμεν στρατηγούς, τὸ *τέταρτον* στρατηγήσαντας τούτων ὅμως γινώσκομεν ἄχρι τοῦδε μόνον ἓνα, τὸν Ἀπολλόδορον ἐν τοῖς ἀπὸ τοῦ 30 πΧ χρόνοις, περὶ οὗ βλ. τὰ ἐν ΑΕ 1917 σελ. 9 καὶ 24 σημειωθέντα· οὗτος ὅμως, ἀσφαλῶς χρονολογουμένης τῆς στρατηγίας ταύτης διὰ τοῦ ἔτους 41-42 μΧ, δὲν ὑπόκειται ἐνθάδε, τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων, καὶ δὴ τοῦ ἐν στίχ. 6 εὐκρινῶς τὰ πολλὰ διασωθέντος συμβόλου τῶν δηναρίων ✕ δηλοῦντος χρόνους τῆς Β' ἢ Γ' μΧ ἑκατονταετηρίδος. Διὰ ταῦτα καὶ ἐπειδὴ ἐν τῇ κατωτέρῳ ὑπ' ἀριθ. 384 στίχ. 22 ἐπιγραφῇ ἀπαντᾷ ταμίης *Στρατόνικος Φιλίππου* ἐπὶ στρατηγοῦ Ἀργείου τὸ β' (=δεύτερον), δὲν θεωρῶ ἀπίθανον τὸ ὅτι ὑπόκεινται οἱ αὐτοὶ καὶ ἐνθάδε ταμίης καὶ στρατηγός, δοθέντος ὅτι τὸ ἐν στίχ. 3 Δ ἔχει τινὰ ἔχνη ὑπερκείμενα καὶ ὑποκείμενα Δ ὡς ἐν ἀριθ. 410.

378· στίχ. 7-15. Ἡ συμπλήρωσις τοῦ ταμίου εἶναι ἀσφαλής· ὁ αὐτὸς βεβαίως *Νεικάδας Ἀσιδήμου* ἀναγράφεται ὡς ἐλευθερωτῆς ἐν ἀριθ. 374. Ἐν στίχ. 8 πρὸ τοῦ -αίου ἐσώθη ἔχνος ἀρμόττον μάλιστα Ν καὶ Ξ πρὸ αὐτοῦ (βλ. ΑΕ 1913 σελ. 161)· οὕτω διαγιγνώσκεται σαφῶς ὁ στρατηγός *Γραικήσιος Γενναῖος*, περὶ οὗ βλ. ΑΕ 1917 σελ. 24. Ἐν στίχ. 11 τὸ ὄνομα τοῦ ἐλευθερωτοῦ ἦτο *Νεικ.* (*Μν.* Ἀγ- κτλ.) *ασίβουλος*, διότι ἔχνος Α ἐσώθη· ἢ δὲ σχέσις τῶν ἐλευθερωτῶν εἶναι συζύ-

γων, προσφωνουμένων πατρόςθεν κατὰ τὸ σύνθηρες, καὶ ἀδελφοῦ τῆς συζύγου· ἐν τέλει τοῦ στίχ. 13 διεκρίναμεν ΑΙΛΕ, ἱκανῶς ἀποτετριμμένα, ἐν τέλει δὲ τοῦ στίχ. 14 ΝΤ-Ι, δι' ὧν συνάγονται ἀσφαλῶς τὰ τεθέντα

378· στίχ. 16-20. Ὡς πιθανὸν στρατηγὸν δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν τὸν ἐν στίχ. 18 *Κλεόμαχον*, ἀπαντῶντα ἐν ἐπιγραφῇ τῆς Ὀλοοσσόνος IG IX₂ 1297. Ἐν τέλει τοῦ στίχ. 19 ἐσώθη ἔχνος Ι.

378· στίχ. 21-25. Τῶν οὐσιωδῶν σωθέντων ἀριστερά, ἢ διατύπωσις τῆς ἀπελευθερώσεως ταύτης ὡς ἄνω φαίνεται ἱκανῶς ἀσφαλής· τὸ ἐν στίχ. 23 ἄρα τέρμα ἀνήκει τῷ ὀνόματι τοῦ στρατηγοῦ· διακρίνεται δὲ ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχ. 23 ἔχνος γράμματος, ἀσφαλῶς μὲν μὴ προερχομένου ἐκ Τ, πιθανώτατα δ' ἐκ Δ, συγκεκλεισμένων λοξῶν κεραϊῶν· κατὰ ταῦτα εἰκάζομεν ὅτι δύναται νὰ ὑπόκειται ὁ στρατηγός *Σώσανδρος* (ὁ Γ'), περὶ οὗ βλ. τὰ σημειωθέντα ἐν ΑΕ 1917 σελ. 125.

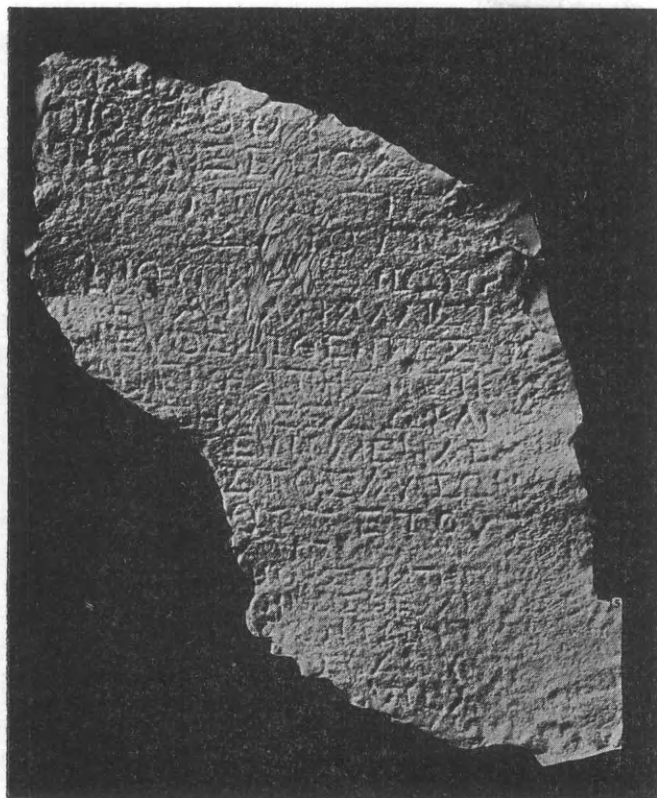
379· στίχ. 1-[8]. Ἡ ἀπελευθέρωσις αὕτη Α ἀνήκει τοῖς πΧ χρόνοις, ὡς δηλοῖ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων καὶ ἡ χρῆσις βραχυγραφίας καὶ συμβόλων Ο Ξ πρὸς δήλωσιν τοῦ ὀβολου (τέσσαρας), περὶ ὧν βλ. τὰ ἐν ἀριθ. 361 σημειούμενα· αἱ συμπληρώσεις τοῦ ταμίου καὶ τοῦ στρατηγοῦ ἐγένοντο κατὰ τὰ ἐν ἀριθ. 384 στίχ. 18-19 ὑπάρχοντα. Ἐν στίχ. 5 μετὰ τὸ σαφῶς θηλυκὸν ὄνομα δὲν ἔπεται τὸ πατρικὸν διὰ τοῦ *τῆς*, ἀλλὰ τὸ καὶ *No* -, ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι οἱ ἐλευθερωταὶ εἶναι ἀδελφοί, ὡς τέκνα τοῦ ἐν στίχ. 6 *Κλ-(Θ)-εοδώρου*

379· στίχ. 9-[19]. Ἐκ τῶν ἐν τέλει τοῦ στίχ. 10 περισωθέντων γραμμάτων, ἀσφαλῶς τῷ ὀνόματι τοῦ στρατηγοῦ ἀνηκόντων, ὧν διεσώθη σαφῶς ὁ κύκλος τοῦ Ρ, συμπεραίνομεν ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ περιφήμου Ἀγαθάνορος τοῦ *Εὐρυδάμαντος*, τῆς ἐκ Γόμφων μεγάλης οἰκογενείας, περὶ οὗ βλ. ΑΕ 1917 σελ. 9. Ἐν στίχ. 16 εἶναι σαφές τὸ Ἀζωριαστοῦ· τὰ ἐρείπια ἄρα πόλεως, ἐν οἷς εὗρέθη ὁ λίθος, δὲν δηλοῦσι τὴν Ἀζωρον, ἀλλ' ἐτέραν πόλιν· διότι ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει δὲν θὰ ἀνεγράφετο τὸ ἐθνικόν· ἐπίσης ὁ ἐν ἀριθ. 361 στίχ. 20 ἀναγραφόμενος Λαρισαῖος ὡς *οἰκῶν ἐν Δολίχῃ*, δηλοῖ ὅτι ἡ ἀρχαία πόλις δὲν εἶναι ἡ Δολίχη, διότι ἐπίσης δὲν θὰ ἀνεγράφετο· οὕτω διασφαίνεται καὶ ἐκ τούτων ἡ θέσις τῶν δύο πόλεων, περὶ ἧς βλ.

τὰ προειρημένα ἐν ἀρχῇ τῆσδε τῆς πραγματείας. Πρὸς τοῦτοις τὸ ἐν IG IX² 589 συμπληρωτέον [ἡ πόλις Ἀ]ζωριασιῶν, διότι τὸ προκριθὲν ὑπὸ τοῦ Hil-ler Ζωριασιῶν δὲν δύναται νὰ κατανοηθῇ ἐπαρκῶς.

379· στίχ. 20-26. Τὸ τυπικὸν τῆς ἀπελευθε-ρώσεως ταύτης Δ, καθ' ὃ προδηλοῦται ἡ ἐξάμηνος, ἔπεται ὁ ταμίης τοῦ ἔτους καὶ μετ' αὐτὸν ἀναγράφεται ὁ στρατηγὸς εἶναι τὸ σύνθηρες. Κατὰ ταῦτα τὸ ἐν στίχ. 29 Σωπα ἀνήκει ὀνόματι ἡ πατρικῶ τοῦ ταμίου, ὅπερ καὶ σαφὲς ἔχον· Τ πρὸ τοῦ ΟΥ βεβαιοῖ. Κατὰ ταῦτα ἡ συμπλήρωσις δύναται κάλ-λιστα νὰ τελεσθῇ κατὰ τὰ ἐν τῇ προηγουμένη ὑπ' ἀριθ. 374 ἐπιγραφῇ φερόμενα. Τοῦ στρατηγοῦ ἐσώθησαν ἔχνη ΔΙ·Μ. Τοῦ ἐν στίχ. 24 ἐλευθερω-τοῦ διακρίνονται σαφῇ ἔχνη ΤΙΤΟΥ, τῶν δὲ ὑπο-κειμένων στίχ. 25-26 τὰ γράμματα ἔχουσιν ἀπο-τριβῇ ἰσχυρῶς.

Ἀριθ. 380 381 (εἰκ. 16· ME 65 τὸ α, β)

16: ἐπιγραφὴ ἀριθ. 381.

Σπόνδυλος ἡ βᾶσις παραστάδος, μαρμάρου λευκο-φαίου, ἄνω καὶ κάτω ἀποκεκομμένος καὶ ἐλλείπων, ἔτι δὲ ἱκανῶς ἀπεσχισμένος. — Ὑψ. μετὰ τῆς ἀπο-σχίσεως 0 62 (ταύτης μόνης 0 25), πλάτ. 0 61, πᾶχ. 0 32.

Ἀπετείχισα ἐκ τῆς ἐν τῷ χωρίῳ Δούχλιστα κρή-νης, ἣν λέγουσιν οἱ ἐπιχώριοι ὅτι ἐποίησαν ἐξ ἐρειπίων τῆς παρακειμένης ἐκκλησίας Ἀγίας Παρασκευῆς.

Ἐπὶ τῆς ἔμπροσθεν πλατείας ἔδρας α φέρει τὴν ὑπ' ἀριθ. 380 ἐπιγραφὴν, ἥς ἐλάχιστα ὑπελείφθη-σαν, τῶν πλείστων γραμμάτων τῆς ὅλης ἐπιγε-γραμμένης ἐπιφανείας ἀποτριβέντων τελείως, ἔκ-τινος πολυχρονίου χρήσεως, πιθανῶς τριβῆς ἐνδυ-μάτων πρὸς πλῦσιν, τῶν γραμμάτων χαραχθέντων βαθίως καὶ καλῶς, ὕψ. 0.009-0.016 διάστιχ. 0.01. Ἐπὶ δὲ τῆς δεξιᾶς στενῆς ἔδρας β ἐχαράχθη ἡ ὑπ' ἀριθ. 381 ἐπιγραφὴ, ἀπὸ μὲν στίχ. 1-13 βα-θέως καὶ ἐπιμελῶς· ὕψ. γραμμ. 0.012-0.15, διάστιχ. 0 006, ἀπὸ δὲ στίχ. 14-19 ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πιθανῶς τεχνίτου, ἀλλὰ διὰ μικροτέρων γραμμά-των ἀβχθῶς καὶ καλῶς· ὕψ. γραμμ. 0.007-0.011, διάστιχ. 0.004. Αἱ ἐπὶ τῆς ὀπίσθεν πλατείας καὶ τῆς ἀριστερᾶς στενῆς ἔδρας ὑπάρχουσαι ποτε πιθα-νῶς ἐπιγραφαὶ ἀπετρίβησαν τελείως ἐκ τῆς προδη-λωθείσης αἰτίας.

A 380 (πρβ. IG IX² 1273 καὶ ΑΕ 1913 σελ. 160)

[1] [Ταμειύοντος τῆς πόλεως δεῖ]

1 νος τοῦ Ἀριστοβ[ο]ύλου τὴν δεῖνα ἐξάμηνον, ἐπὶ στρατηγοῦ Κ[ε]φ[α]λό[υ]· δεῖ-να, ἡ ἀπελευθ[ε]ρωθε[ῖ]σ[α] ὑπὸ δεῖ-νος τοῦ - - -]χε[- - -], ἔδωκε τῇ πόλει τὰ γινόμενα δι(νάγια) ΚΒ<.

Ταμειύοντος τῆς πόλεως τὴν πρώτη[ν] ἐξά-

[7] [μηνον; κτλ. - - - - -].

381 (εἰκ. 16)

- A Ἐ[το]υ[ς] - - - - - Σεβασ-
τήου [τ]οῦ α[ὐτοκράτορος, κατὰ στρα-
τηγὸν] Ξενόδ[ωρον] μηνὸς δεῖνος· τα-
μι[ε]υόντων τ[ῆς] πόλεως δεῖνος τοῦ δεῖνος
5 καὶ Θεοδ[ω]ροῦ τ[οῦ] - - - - -
· ν[ίου] Πα[ρ]μενίων Κ[αλλιστράτου] καὶ
Παρ[ε]ναφί[λα] Καλλιστ[ράτου], οἱ ἀ-
πελ[ε]υθ[ε]ρωθέν[τες] ὑπὸ - - -
· ο[ν] [ε]ί[κ]ης τῆς [Ν]εικ[α] - - - - -,
10 Σεβαστ[ή]ας, ἔδωκαν [τῇ] πό-
λει τὰ γ[ε]νόμενα ἐκ τοῦ
νόμου ἔκαστος αὐτῶν [δινάγια
ΚΒ',] ὁ(βολου)ς == (τέσσαρας). Ἐτου[ς] - - -
B Ἐτους - - - - - Σεβαστ[ή]ου, στ[ρα]τηγοῦντος
15 Ξενόδωρου· μ[ην]ὸς Θεμ[ιστίου] δει-
νι· ταμειυόντων [τῆς] πόλεως
δεῖνος καὶ Θεοδ[ω]ροῦ τοῦ - - -
· ν[ίου]· δεῖνα, ὁ ἀ[π]ε[λ]ευθερω-
θεῖς ὑπὸ δεῖνος - - - - -]ο[- - - - - κτλ.

380· στίχ. [1]-[7]. Ἐν στίχ. 1 διεκρίναμεν ΤΟΒ.Υ, ἐξ οὗ συνάγεται μετὰ πλείστης πιθανότητος τὸ πατρικὸν ὄνομα τοῦ ταμίου, ἀναμενόμενον ἐν τοιαύτῃ θέσει, ὡς δηλοῦσιν ἀσφαλῶς τὰ ἐπιφερόμενα στοιχεῖα τοῦ λοιποῦ τυπικοῦ τῆς ἀπελευθερώσεως· τὸ κύριον ὅμως ὄνομα τοῦ ταμίου τούτου διαφεύγει καὶ δὲν δύναται νὰ συγκομισθῇ ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν ἐπιγραφῶν τῆς πόλεως ταύτης. Ὁ ἐν στίχῳ 3 στρατηγὸς δὲν εἶναι ὁ Κύλλος, ὡς θὰ ἐνόμιζέ τις ἐκ πρώτης ὄψεως, λόγῳ τῆς συχνοτάτης ἄλλως τε ἀναγραφῆς αὐτοῦ ἐν ταῖς Θεσσαλικαῖς ἐπιγραφαῖς· διότι τὰ περισωθέντα ἐπὶ τοῦ λίθου γράμματα ἐμφανίζουσιν ἔχνη ΚΕΛΛΟ· οὕτως ὅμως δὲν ὑπολείπεται χῶρος διὰ τὸ φ, ὅπερ φαίνεται ὅτι, παραλειφθὲν ἐν καιρῷ, προσετέθη μεταξὺ Ε καὶ Α, ἐνσφηνωθὲν μικρόν· δηλοῖ δὲ καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων τοὺς πΧ χρόνους πάντως, καθ' οὓς ἐστρατήγησεν ὁ Κέφαλος, περὶ οὗ βλ. τὰ ἐν ΑΕ 1917 σελ. 23 σημειωθέντα, ἐν ᾧ ἐκ τῶν πολλῶν στρατηγῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα Κύλλος δυσχερῶς θὰ ἠδύνατό τις νὰ φθάσῃ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἐστρατήγησεν ὁ Κέφαλος οὗτος. Ἐν τέλει τοῦ στίχ. 3 διέκρινα Λ μετὰ τὸ Σ, ἐξ οὗ ἐμφαίνεται ὅτι πρόκειται περὶ γυναικός. Ἐν στίχ. 5 μόλις διατηροῦνται ἔχνη ΧΕ. Ἐν δὲ στίχ. 6 ὑπάρχουσιν ἔχνη ΤΗ τοῦ τὴν ἢ πρώτην, τῆς ἐντεῦθεν ἀρχομένης ἀπελευθερώσεως Β.

381· στίχ. 1-2. Ὅτι πρόκειται περὶ ἀναγραφῆς ἔτους δηλοῖ καὶ ὁ στίχ. 13, ἐνθα ἐσώθη πληρέστερον ἢ λέξις αὕτη· ὅτι δὲ τὸ ἔτος τοῦτο καταριθμεῖται ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Αὐγούστου, οὐχὶ ἀπὸ τοῦ Κλαυδίου ἢ ἄλλου, βεβαίῳ τό τε σχῆμα τῶν γραμμάτων καὶ ἡ ἐμφάνισις τῶν συμβόλων Ο= (ἢτοι ὁ(βολους) (τέσσαρας), ἅτινα μόνον ἐπὶ ἐπιγραφῶν τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Αὐγούστου συναντῶμεν, καὶ τὸ ἐν στίχ. 10 ἐπίθετον Σεβαστήας, δηλοῦν ἀπελευθέραν τοῦ αὐτοκράτορος Αὐγούστου, καθ' ἃ εἴπομεν ἐν ΑΕ 1917 σελ. 9. Ἀλλ' ὁ καθορισμὸς τοῦ ἔτους δὲν καθίσταται δυνατός· τὰ ἐκατέρωθεν τέρματα τοῦ λίθου εἶναι σαφῆ καὶ περιορίζουσι τὴν δύναμιν τῶν γραμμάτων τῶν στίχων μέχρι τινὸς ὁρίου· ἐκ τούτου συμπεραίνομεν ὅτι ἐκ τοῦ στίχ. 1 ὀλίγα ἐλλείπουσι, καὶ δὴ οὐχὶ πλείονα τῶν 10-15 γραμμάτων· ἐν ἀρχῇ δὲ τοῦ στίχ. 2 ἐσώθη σαφές ΟΥ, οὗ προηγείται Η,

ἔχον τοξοειδῆ τὴν πρώτην κάθετον κεραίαν, οἷαν συνειθίζει νὰ χαράσῃ ὁ τεχνίτης· τὸ γράμμα τοῦτο, μὴ ὄν μήτε Μ μήτε Ο μήτε Τ, ἐξ ὧν θὰ προέκυπτεν [ἐβδόμ]ου, [ὀγδό]ου, [δυοκαί-(πεντεκαί κτλ.) δεκά]του ἢ ὁμοίου, ἀλλὰ πάντων μάλιστα Η, ὡς καὶ ἐν στίχ. 14 ἀσφαλῶς οὕτως ἐμφανίζεται, ὑποχρεοῖ ἡμᾶς νὰ συμπληρώσωμεν σεβαστήου· οὕτω λοιπὸν καλεῖται καὶ ἀπὸ τοῦ Σεβαστοῦ ἔτος σεβάστηον, ὡς ὁ ἀπελεύθερος αὐτοῦ καλεῖται Σεβάστηος, πόλις ἢ ἀπελευθέρα Σεβαστήα καὶ λοιπά, καὶ ὡς παρ' ἡμῖν τὸ ἀπὸ γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ καταριθμούμενον ἔτος καλεῖται Σωτήριον· ὁμοίως ἐν JG IX, 545 καλεῖται ἔτος σεβαστόν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Κλαυδίου. Ἐπειδὴ δ' ἐν τέλει τοῦ στίχ. 13 μετὰ τὸ ς τοῦ ἔτους διεκρίναμεν σκιώδη ἔχνη γράμματος, πρὸς τὸ Δ ἀποκλίνοντος, εἰκάζομεν ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ ἀναγράφηται τὸ δ[έκατον] ἢ δ[ωδέκατον] ἔτος τοῦ Αὐγούστου, ἦτοι τὸ 18-17 ἢ 16-15 πΧ, τῶν ἀμέσως πρὸ τούτων ἢ μετ' αὐτὰ ἑτῶν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ὄντων γνωστῶν, ὡς δεικνύει ὁ ἐν ΑΕ 1917 σελ. 149-150 πίναξ β', ὅστις δύναται ἐν τῷ παρόντι νὰ συμπληρωθῇ ὡς ἑξῆς:

- 27-26 πΧ.= IG IX² 415 στ. 73 (πρβλ. καὶ 413 στ. 14), στρατηγὸς ὁ Αὐγουστος.
 21-20 πΧ.= ἐμῶν Θεσσαλικῶν ἐπιγραφῶν ἀριθ. 331 στ. 5. (στρατηγὸς Ἰππαρχος).
 20-19 πΧ.= ἐμῶν Θεσσ. ἐπιγρ. ἀριθ. 332 στ. 2 (στρατηγὸς Μενεκράτης ὁ Α').
 19-18 πΧ.= ἐμῶν Θεσσ. ἐπιγρ. ἀριθ. 339 στ. 2 (πρβλ. καὶ ἀριθ. 278 στ. 4. στρατηγὸς Σώσανδρος ὁ Α').
 18-17 πΧ.= ἐμῶν Θεσσ. ἐπιγρ. 381 στ. 2 καὶ 13-14 (στρατηγὸς Ξενόδωρος).
 16-15 πΧ.= ὡς ἄνω 18-17 πΧ, τὸ ἕτερον τούτων.
 15-14 πΧ.= Ἀρχ. Ἐφ. 1913 σελ. 173 (στρατηγὸς Πάμφιλος) καὶ ἐμῶν Θεσσ. ἐπιγρ. ἀριθ. 257^γ στ. 1 καὶ ἄνω ἀριθ. 361.
 14-13 πΧ.= Ἀρχ. Ἐφ. 1913 σελ. 173 καὶ ἄνω ἀρ. 361 (στρατηγὸς Ἀπολλόδωρος).
 9-8 πΧ.= ἐμῶν Θεσσ. ἐπιγρ. ἀριθ. 312 στ. 2 (στρατηγὸς Πειραῖος πρβλ. καὶ IG IX² 1042 στ. 27).

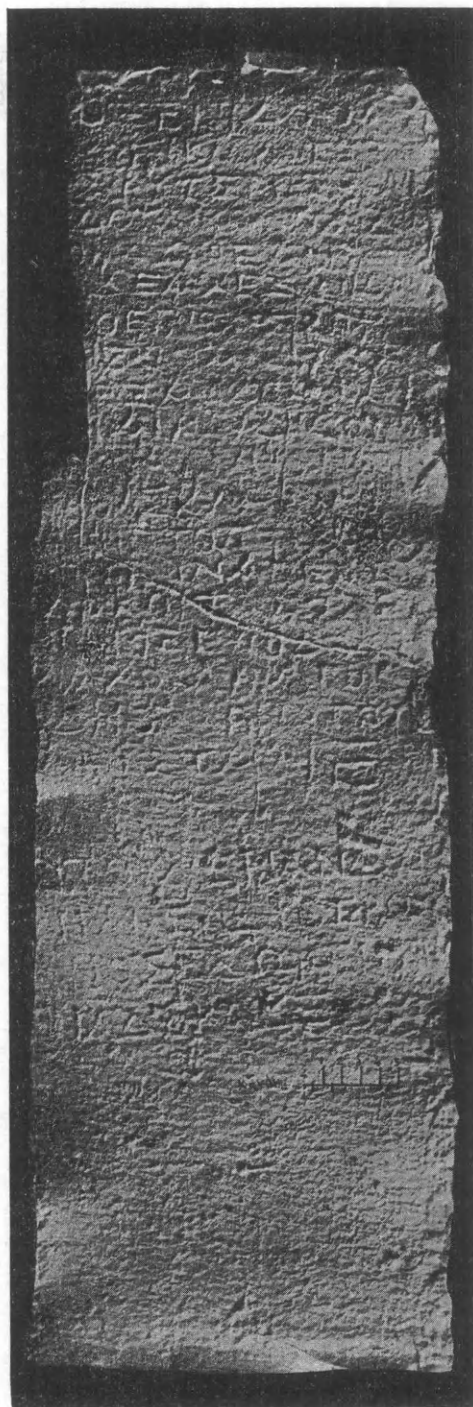
381· στίχ. 2-6. Μετὰ τὸ ΗΟΥ διακρίνεται ἸΟΥΑ, ὅπερ συνεπληρώσαμεν τοῦ α[ὐτοκράτορος],

μὴ εὐρόντες βελτίονα ἔκφρασιν· διότι καὶ ἐν IG IX₂ 415 στίχ. 73-78 ἀπαντᾷ «ἔτους τοῦ ἐπὶ αὐτοκράτορος» ἐν στίχ. 13-14 πορελείφθη ἡ φράσις αὕτη ὡς περιττή· διότι ὁ ὑπολογισμὸς τοῦ χρόνου ἀποκρούει τὴν ἀναγραφὴν αὐτῆς τε καὶ τοῦ ἔτους ὀλογράφως. Ὁ στρατηγὸς Ξενόδωρος νῦν τὸ πρῶτον καθίσταται ἡμῖν γνωστός. Τὸ ὄνομα τοῦ δευτέρου ταμίου βεβαιοῦται ἐκ τοῦ στίχ. 17, ἔνθα πρὸ τοῦ Ε ὑπάρχει σαφὲς ἔχνος κύκλου τοῦ Θ· τοῦ πατρικοῦ αὐτοῦ διακρίνονται ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχ. 5 ἔχνη ἀσαφῆ AN, ὧν τοῦ N βεβαιότερα· ἐκ τούτων δύναται τις νὰ συμπληρώσῃ μετὰ πιθανότητος Πανσανίου.

381· στίχ. 6-13. Οἱ ἀπελεύθεροι εἶναι δύο τοῦλάχιστον· ἐν τέλει τοῦ στίχ. 6 δύναται τις νὰ συμπληρώσῃ K[αλλιστράτου], θεωρῶν ἀδελφούς τοὺς ἀπελευθέρους, ὅπερ πιθανόν, ἢ διὰ τοῦ κ[ai] νὰ προσθήσῃ τρίτου ἀπελευθέρου ὄνομα. Ὡς πρὸς τὴν σύνθεσιν τοῦ ὀνόματος Παρμεναφίλα πρβ. τὸ ἐν ΑΕ 1914 σελ. 4 ὅμοιον Παρμεναρίστα καὶ τὸν σημειωθέντα συμφυρμόν. Ἐπειδὴ ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ στίχ. 8 καὶ ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ στίχ. 9, ἔνθα διακρίνονταί ἔχνη Ο, ἐλλείπουσί τινα γράμματα, βεβαιούμεθα ὅτι τὸ ὄνομα τῆς ἐλευθερωτρίας ἦτο σύνθετον π.χ. Κλεονείκη, ἢ μᾶλλον Ἀγαθονείκη Ἀριστονεῖκη κττ. πλειόνων γραμμάτων. Ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχ. 10 ἐσώθη σαφὲς ἔχνος Τ, ἐξ οὗ τὸ Σεβαστήας βεβαιοῦται· ὅτι δὲ πλεῖστοι αὐτοκρατορικοὶ ἀπελεύθεροι τοῦ Αὐγούστου ἀπαντῶσιν, εἵπομεν ἐν ΑΕ 1913-1917 πολλαχοῦ.

381· στίχ. 13-19. Ἡ ἀρχὴ τῆς ἐν συνεχείᾳ τῇ Α γραφείσης ἀπελευθερώσεως Β ἐσημειώθη διὰ τῶν αὐτῶν τῇ προηγουμένη γραμμάτων, ἅτινα ἀπὸ τοῦ στίχ. 14 ἐσμίκρυνεν ὁ χαρακτήρ, ἴσως λόγῳ στενοχωρίας τοῦ ὑποκειμένου διαστήματος. Περὶ τοῦ ἐν στίχ. 13-14 ἔτου[ς] δ(ωδ-)εκάτου σεβασ[τ]ήου εἵπομεν εὐθὺς ἐν τοῖς ἄνω· τῶν λοιπῶν αἱ συμπληρώσεις εἶναι ἀσφαλεῖς.

Ἀρ. 382. 383. (Εἰκ. 17· ME 91 τὸ α, β). Σπόνδυλος ἢ βάσις παραστάδος μαρμάρου ὑπομέλανος, ὀπίσω μόνον ἀποκεκομμένος· κάτω λήγει πάντοσε εἰς ἡπίως προεξέχον γεῖσον, ἀποτριβὲν τὰ πολλά· ἐπὶ τοῦ μέσου τῆς ἐπάνω ἐπιφανείας ὑπάρχει μικρὸς τὸρμος πρὸς γόμφωσιν σιδήρου καὶ ἀρμογὴν ἐτέρου ὁμοίου λίθου δι' ἐγχύσεως μολύβδου.

17: ἐπιγραφὴ ἀριθ. 383.

—Υψ. 0.80, πλάτ. 0.635, πᾶχ. σωθὲν 0.24.

Ἀπετείχισα ἔκ τινος ἐκκλησιδίου, κειμένου ἐγγὺς τοῦ χωρίου Δελίνιστας.

Ἐπὶ τῆς ἔμπροσθεν πλατείας ἐπιφανείας εἶναι ἀβέβαιον, ἂν ἔφερεν ἐπιγραφὴν ἴσως ἢ ὑπάρχουσά ποτε ἀπεζέσθη ἐπίτηδες, ἢ ἐξηφανίσθη διὰ μετεξεργασίας ὑπὸ τῶν νεωτέρων. Ἐπὶ τῆς δεξιᾶς στενῆς ἑδρας α ἐχαράχθη ἢ ὑπ' ἀριθ. 382 ἐπιγραφὴ, ἀφελέντος ἐκ τῶν ἄνω κενοῦ ὕψ. 0.04, ἀπὸ

μὲν στίχ. 1-4 διὰ μικροτάτων γραμμάτων ἀβα-
θέστατα καὶ ἀμελῶς οὕτως, ὥστε, ἐάν τις δὲν κα-
ταβάλλῃ ὀξεῖαν προσοχήν, δὲν θὰ διακρίνῃ σχεδὸν
οὐδέν· ὕψ. γραμμ. 0.004-0.01, διάστιχ. 0.009,
ἀπὸ δὲ στίχ. 5-9 ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἴσως τεχνίτου
ὁμοίως ἀβαθέστατα καὶ ἀμελῶς· ὕψ. γραμμ. 0.
007-0.01, διάστ. 0.009, ἀπὸ δὲ στίχ. 10-15
ὑφ' ἑτέρου τεχνίτου βαθέως καὶ καλῶς· ὕψ. γραμ.
0.01-0.02, διάστιχ. 0.007, ἀπὸ δὲ στίχ. 16-20
ὑπὸ τρίτου ἀβαθῶς καὶ ἐσχάτως ἀμελῶς, ὕψ.
γραμμ. 0.011-0.02, διάστιχ. 0.019. Ἐπὶ δὲ

τῆς ἀριστερᾶς στενῆς ἑδρας β ἐχαράχθη ἡ ὑπ'
ἀριθ. 383 ἐπιγραφή, ἀπὸ μὲν στίχ. 1-19 βαθέως
καὶ οὐχὶ ἐπιμελῶς, ἀπὸ δὲ στίχ. 20-23 βαθύτε-
ρον καὶ ἐπιμελέστερον ὑφ' ἑτέρου τεχνίτου. Οὕσης
ὁμῶς ἐκτεθειμένης εἰς τὸ ὑπαιθρον τῆς ἑδρας ταύτης,
ἐπεκαλύφθησαν τὰ γράμματα ὑπὸ στρώματος λει-
χήνων, οὓς μετὰ πολλῆς δυσχερείας καὶ οὐχὶ ἐντελῶς
ἀπεκόλλησα, ἐλλείψει τῶν ἀπαιτουμένων ὀξέων·
διὸ δύναται τις δι' ἐπιμελεστέρου καθαρμοῦ νὰ συ-
ναγάγῃ πλείονα γράμματα, καίπερ ἰσχυρῶς ἀποτε-
τριμμένα, ὣν ὕψ. 0.008-0.015 διάστιχ. 0.007.

382 (πρβ. Bull. de Corr. Hell. 1911 σελ. 240 ἀριθ. 10
καὶ ΑΕ 1913 σελ. 181-182).

- A Τ[αμ]ιεύοντο[ς τῆς] (πό)[λ]εως Εὐ[β] - - - ἐν στρατηγῶι
'Α]ντιγό[ν]ω· ['Α] δέ[α] Ν [ικ - - - - - , αἱ ἀπηλευθερω-
μ]έν[αι] ὑπὸ δεινός - - - - -
- - - - -]ο[- - - - - κτλ. - - - - -
- B 5 Τ[αμ]ιεύ[ον]τος τ[ῆς] π[ό]λεως, (Κλαυτίου Ἀγγρίππου) στρατη-
γ[οῦ]ν[τ]ο[ς] Ἀν[δρ]ο[μ]έν[ους] μηνός
'Α]πολλ[ωνίου] Ἀφ[ροδ]ί[τει]α, ἡ ἀπηλευθερωμέ-
ν[η] ὑπο Δ[ι—]ονυσίου[ν] τοῦ - - - - -
ο[υ], ἔδωκε τ[ῇ] π[ό]λι τὰ γε[γ]ινόμενα δη(νάρια) ΚΒ<'.
Γ 10 Τ[αμ]ιεύοντος [τῆς] πόλεως τὴν
β['] ἑξάμηνον Εὐ[β] - - - - -
ἐν στρ[ατ]ηγῶι Κύλλ[ωι] Εὐβιότου·
'Αντιγένης ὁ ἀ[πελευθερωθεὶς] ὑ-
πὸ Εὐδήμου τοῦ ['Α(Α) - - - - - , ἔδωκε τῇ πό-
15 λει τὰ γεγινόμενα [δη(νάρια)] ΚΒ<',
(κενὸν ὕψ. 0.06)
- Δ Τ[αμ]ι[ε]ύοντος τῆς [πό]λεως τὴν - -
ἑ[ξ]άμηνον Ἀντι[γ]ένους· μηνός
'Αγ[α]ν[υ]λίου ἐ[β]δ[ό]μη· δεῖνα ὁ ἀπελευ-
θερ[ω]θ[ῆ]ς ὑπὸ Κ[λ]είτο[υ], ἔδωκε
20 τὰ γε[γ]ινόμενα τῇ [π]όλε[ι] δη(νάρια) ΚΒ<'.
(κενὸν ὕψ. 0.14).

383 (εἰκ. 17)

- A Στρατηγοῦντος Φιλ[ο]ξενίδου· μ[η]νός] Ὀ-
μολώτου (Θεμιστίου) - - ἐπ[ὶ] [ε]κ[α]δ[ύ]· Εὐτυ-
χίδης Εὐτυχίδου, ὁ πρε[σβ]ύ[τερος] [κ]α[ὶ]
'Αλέξανδρος Εὐτυχίδου, ἀ[π]ὸ Ὀλ[β]ιάδου,
5 ἀφ[ι]ᾶσιν ἐλεύθερο[ν], δω[ρ]ο[δ]α[ν], Ε[ὐτυ]-
χίδην Εὐτυχίδου, φύσει δὲ ['Α]λεξ[άνδ]ρου·
παραμενέτω δὲ Εὐτυχίδης ὁ ἑ[γ]γ[ο]ν[ος] [ἔ]ως ἂν
ζῇ Εὐτυχίδης ὁ πάππο[ς]· ὅταν δὲ ἀπο-
θάνῃ, ἔξεστω ἀπὸ τῶν Ἀλ[ε]ξάνδρου κ[λ]η-
10 ρονόμων φυγεῖν καὶ οἰκῆσ[αι] κα[τ'] ἐ[κ] [ἀν], ο[ἱ]
ἂν αὐτὸς βούληται, κ[αὶ] μ[η]θ[ὲ]ν δ[ι]-
δόναι λύτρον τοῖς κλη[ρ]ονόμοις·
τιμωρεῖσθω δὲ τῶι ἀπάγον[τ]ι κατὰ
τὸν κείμενον τ[ῶ]ν ἀ[π]ε[λ]ε[υ]

15 θέρων νόμον· ξενο]δόκοι: ταγὸς [Εὐ·
 - - - δεῖνος - ἰδ]ιοξενοδ[ό]κοι:
 δεῖνα - - -]μάχου, Ἄρναγος [Δι-
 ομήδους, Διομή]δ[ης] Ἄρναγος·
 ἔδωκε δὲ καὶ τῇ πό]λει στα(τῆρας) ΙΕ'.

B 20 Ταμιεύοντος τῆς πό(λεως) - - - ο]υ τοῦ Μ[ε]νάνδ[ρ]ο[υ],
 στρ(ατηγοῦντος) δεῖνος· δεῖνα - - - α], ἡ [ἀπ]ε[λ]ευθερω[θ]·
 εἶσα ὑπὸ δεῖνος τοῦ - - - ω]νος, ἔδω[κε]ν [τ]ῇ
 πόλει, καθ' ὃ διέπεισε δεινάρ]ια δ[ε]κα[έ]ξ.
 (κενὸν ὕψ. 0.18).

382· στίχ. 1-4. Τὸ ὄνομα τοῦ στρατηγοῦ εἶναι βέβαιον· ἀνήκει δὲ οὗτος τοῖς περὶ τὴν Χριστοῦ γέννησιν χρόνοις καὶ εἶναι ὁ αὐτὸς τῷ τῆς ἐκ Γόμφων ἐπιγραφῆς JG IX₂ 290, ἀναγραφόμενος καὶ ἐπὶ νομισμάτων, τοῦ ἐν JG IX₂ 1044a ἀνακριβῶς διαγνωσθέντος ὡς στρατηγοῦ, ἐν ᾧ ἦτο πατὴρ τοῦ ταγοῦ Στράτου ἐν Γόννοις, ὡς καὶ ἡ ἐν JG IX₂ 1042 στίχ. 43 ἐπιγραφή βεβαιοῖ. Ἐν στίχ. 1 ὁ χαρακτὴς ἔγραψεν ἀντιστρόφως ΟΠ ἀντὶ ΠΟ· τοῦ ταμίου τὸ τρίτον γράμμα ἦτο Β, ὡς σαφῆ ἔχνη τούτου δηλοῦσι· σύνηθες δὲ ὄνομα εἶναι τὸ Εὐβίοτος. Ἐν στίχ. 2 μετὰ τὸ Ω τοῦ Ἀντιγόνου ὑπάρχουσιν ἔχνη καὶ γράμματα ΛΔΕΛΙ, ἐξ ὧν δύναται νὰ συναχθῇ Ἀδέα κτλ., ἀσφαλῶς μὴ ὑπάρχοντος τοῦ ἐν ΑΕ 3. α. εἰκασθέντος τοῦ τὸ δ' = τὸ τέταρτον. Ἐν στίχ. 1-3 ἡδύνατό τις νὰ συμπληρώσῃ [αἰ ἀπ]ελευθερω[μ]έν[αι], διότι μετ' οὐ πολὺ περατοῦται τὸ τυπικὸν τῆς ἀπελευθερώσεως ταύτης Α.

382· στίχ. 5-9. Ἐν στίχ. 6 νομίζομεν ὅτι διεκρίναμεν ἀσφαλῶς τὸν στρατηγὸν Ἀνδρομένην, τοῦ ἐν στίχ. 7 μηνὸς Ἀπολλωνίου δηλοῦντος τὴν πρώτην ἐξαμήνον, ἣν καὶ ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ἀριθ. 384 μὴν Λεσχανόριος ἐπίσης δηλοῖ· εἰκάζομεν δὲ ὅτι ὁ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ στρατηγοῦ τῆς πρώτης ἐξαμήνου ταμίας Κλάουτος Ἀγρίππας θὰ ἀνεγράφετο καὶ ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιγραφῇ, εἰμὴ τι ἑκτακτον συνέβη. Τὸ ἐν στίχ. 7 ὄνομα τῆς ἀπελευθερίας δυσχερῶς μὲν, ἀλλὰ συνάγεται· ἐν στίχ. 8 μετὰ τὸ ΔΙ τοῦ Διονυσίου ὑπάρχει κενὸν διάστημα, ἴσως ἐξαλειφθείσης διττογραφίας.

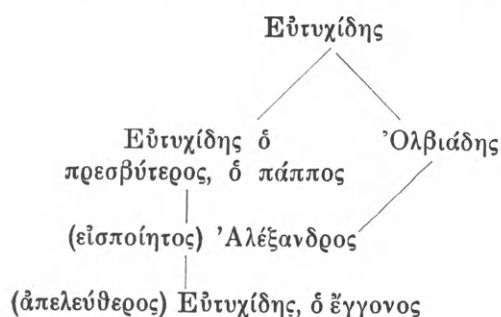
382· στίχ. 10-15. Ἡ ἐκ τοῦ στίχ. 13 ὑπολογιζομένη ἐλαχίστη εἰς γράμματα δύναμις ἐκαστοῦ στίχου δηλοῖ ὅτι ἐν τε στίχ. 11 καὶ ἐν στίχ. 12 ἀνεγράφετο τὸ πατρικὸν τοῦ τε ταμίου καὶ τοῦ στρατηγοῦ· ἐν τέλει τοῦ στίχ. 11 ὑπάρχουσι σαφῆ

ἔχνη φ, ἐξ ὧν ἡδύνατό τις νὰ συμπληρώσῃ Εὐφ[όρ]ου τοῦ Ἀσάνδρου], ὀνόματος ταμίου ἐπίσης ἐν ἀριθ. 385· ἐπειδὴ ὅμως οἱ χρόνοι τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιγραφῆς εἶναι λίαν προγενέστεροι τῶν ἐκείνης, θὰ ἐλογίζετο ὁ ταμίας οὗτος πάππος ἐκείνου· διότι ὁ ἐν στίχ. 12 λίαν γνωστὸς στρατηγὸς Κύλλος Εὐβιότου, περὶ οὗ βλ. ΑΕ 1917 σελ. 131 ἀνήκει τῷ πρώτῳ ἡμίσει τῆς Α' μ.Χ. ἑκατονταετηρίδος· ἐν στίχ. 12 παρέλειπεν ὁ χαρακτὴς τὸ ΑΤ τοῦ στρατηγῶ. Τοῦ πατρικοῦ τοῦ ἐλευθερωτοῦ τὸ πρῶτον γράμμα ἦτο ἡ Λ ἢ Α· γνωστοὶ δὲ εἶναι πολλοὶ Δολιχαῖοι καὶ δὴ ταμίαι Εὐδημος Α[έοντος] καὶ Εὐδημος Α[δαίου] μεταγενεστέρων χρόνων, ὧν τις πρόγονος ὑπόκειται ἴσως ἐνθάδε.

382· στίχ. 16-20. Ἐν τέλει τοῦ στίχ. 17 διακρίνονται, παρὰ τὴν παναθηναίαν χάραξιν, ἔχνη ΠΙ, ἦτοι ΕΝ τοῦ ὀνόματος ταμίου· τὸ ἐν στίχ. 18 ἐβδόμημιν εἶναι παντὸς ἐτέρου πιθανώτερον· τὰ γράμματα εἶναι λίαν συμπεπλεγμένα· ἴσως ὁ αὐτὸς χαρακτὴς ἔγραψε καὶ τὴν ὑποκειμένην τῇ ὑπ' ἀριθ. 374 ἐπιγραφὴν, ἧς δὲν διαγιγνώσκεται οὐδὲν σαφές.

383· στίχ. 1-19. Ἡ ἀπελευθέρωσις αὕτη Α εἶναι ἰδιόζωντος τυπικοῦ, ὁμοίου τῷ ἐν ταῖς δημοσιευθησομέναις κάτω ὑπ' ἀριθ. 407-410 ἐπιγραφαῖς. Ὅτι ἐν στίχ. 1 ὑπόκειται ὁ στρατηγὸς Φιλοξενίδης, εἶναι εὐλογον νὰ συμπεράνωμεν μετ' ἀσφαλείας· βλ. περὶ αὐτοῦ τὰ ἐν ΑΕ 1917 σελ. 22-23 σημειωθέντα. Τὸ ἐν τέλει τοῦ στίχου 1 σωθὲν σαφές ἔχνος Ο ἀνήκει τῷ Ὁμολῶν ἢ Θεμιστῶν μηνί. Ἡ ἐν στίχ. 4 ἀνᾶγνωσις ἀπ' Ὀλβιάδου εἶναι λίαν πιθανή· θηλυκὸν ὄνομα π. χ. ἀπὸ Δαῖδος ἢ τι ὅμοιον δὲν διαγιγνώσκεται σαφῶς. Τὴν οἰκογενειακὴν σχέσιν πάντων τούτων νοοῦμεν ὡς ἐξῆς: Ὁ γέρων Εὐτυχίδης, ἀναγραφόμενος καὶ ὡς

«πάππος», ὁ πρεσβύτερος, υἱὸς ὧν τοῦ Εὐτυχίδου καὶ πιθανῶς ἀδελφὸς τοῦ Ὀλβιάδου, μὴ σχὼν φυσικὸν υἱόν, προσέλαβεν εἰσποίητον τὸν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ υἱόν Ἀλέξανδρον, ὅστις ἔσχε φυσικὸν υἱὸν Εὐτυχίδην τὸν νεώτερον, τὸν ἀναγραφόμενον πιθανῶς ἔγγονον, ἔκ τινος δούλης, ὃν κανονικῶς ἐλευθεροῦσιν ὃ τε φυσικὸς πατήρ καὶ ὁ θετὸς πάππος· ὁ τελευταῖος ὅμως οὗτος, εὐνοῶν τὸν ἔγγονον μᾶλλον τοῦ πατρός, καὶ θέλων νὰ ἀσφαλίσῃ αὐτὸν ἀπὸ πάσης ἐπηρείας τῶν νομίμων κληρονόμων τοῦ θετοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου, οὗς ἐπίσης φαίνεται ὅτι δὲν ἠσπάζετο, κρατεῖ τὸν ἔγγονον Εὐτυχίδην παρ' ἑαυτοῦ, καὶ ἀπαγορεύει τὴν μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ κατακράτησιν παρὰ τοῖς κληρονόμοις τοῦ Ἀλεξάνδρου· συνίστα δὲ τὴν βίαν ἀπαγωγὴν αὐτοῦ εἰς ἐλευθερίαν καὶ τὴν ὑπὲρ τοῦ ἀπάγοντος ἐπικουρίαν (τιμωρεῖσθω τῶι ἀπάγοντι), ἐρειδόμενος ἐπὶ τῶν γενικῶν νόμων περὶ τῶν ἀπελευθέρων, οἵτινες λεπτομερῶς καθόριζον ταῦτα ὀρίζει δὲ ὡς ἐγγυητὰς καὶ ἐκτελεστὰς τρεῖς ξενοδόκους, ὧν ὁ πρῶτος ἦτο ταγὸς τοῦ ἔτους ἐκείνου, καὶ τρεῖς ἰδιοξενοδόκους, περὶ ὧν βλ. τὰ εἰς ἀριθ. 407 σημειούμενα· οἱ δύο τούτων εἶναι πατήρ καὶ υἱός, ὡς σαφῶς δηλοῦσι τὰ ἐν στίχ. 17-18 καὶ συμπληροῦνται ἐκ τοῦ ἀριθ. 362 στίχ. 23-24 τὰ περισωθέντα. Ἐν στίχ. 11 φαίνεται ὅτι μετὰ τὸ Θ παρελείφθη τὸ Ε τοῦ *μηθέν*. Ἐν στίχ. 14 ὁ χαράκτης ἔγραψεν Α ἀντὶ Λ, ἐν δὲ στίχ. 19 ἀπέδωκε τὴν λέξιν *στατῆρας* βραχυγραφικῶς διὰ τῆς πρώτης μόνον συλλαβῆς· πρβ. *με(σοῦντος)*, *λοι(πῶν)*, *ξε(νικῆ)* κτλ. Τὸ στέμμα τῶν ἀναφερομένων ἔχει ὥδε πως·

383· στίχ. 20-23. Εἶδομεν ἐν τοῖς ἄνω Εὐφορβὸν Μενάνδρον, ἀλλὰ δυσχερῶς δυνάμεθα νὰ ταυτίσωμεν αὐτὸν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος. Ἡ πληρωμὴ 16 μόνον δηναρίων, ἀσφαλῶς διαγιγνωσκομένων ἐν στίχ. 24, εἶναι ὅλως ἔκτακτος· φαίνεται ὅτι συνεχωρήθη ὑπὸ τῆς πόλεως ἢ καταβολή, ὑπὸ τῆς ἀπε-

λευθέρως ταύτης τῶν $\frac{3}{4}$ περίπου τοῦ γινομένου τῇ πόλει ποσοῦ κατόπιν διαίτης ἢ διὰ πειθοῦς, οἷαν ἀναγράφει ἢ ἐν τοῖς κάτω δομοσιευθησομένῃ ἐπιγραφῇ.

Ἀριθ. 384· 385. (ME 40 τὸ α, β). Σπόνδυλος ἢ βάσις παραστάδος παραλληλεπίπεδος, μαρμάρου ἐρυθροφαίου κροκαλοπαγοῦς, εὐθύρπου, ὁμοίου τῷ Ἀτραγίῳ, ἄνω καὶ κάτω ἀποκεκομμένος καὶ ἐλλείπων, λελεασμένος ἐπιμελῶς ἄνω ἀπὸ τῶν τεσσάρων ἐδρῶν. — Ὑψ. 0.86, ὦν τὰ 0.16 ἔχουσιν ἄνω ἀποσχισθῇ, πλάτ. 0.46, πάχ. 0.525.

Ἀπετείχισα αὐτὸν ἐκ τῶν ἐρειπίων τῆς ἐκκλησίας τῆς Παναγίας ἐν θέσει Τοπόλιαν· κατὰ τὴν ἀποτείχισιν καὶ μεταφορὰν λόγῳ τῆς ἐνσφηνώσεως ἐν τῷ τοίχῳ καὶ τοῦ ὄγκου ἀπεχωρίσθη ἐν μέγα καὶ δώδεκα μικρὰ τμήματα ἀπ' αὐτοῦ, ἅτινα διέτηρησα πλὴν σχίζης ἀποτριβείσης εἰς κόνιν· περαιτέρω δ' ἐκ τοῦ φρουραρχείου Ἐλασσόνης εἰς τὸ ἐκεῖ προσωρινὸν μουσεῖον μεταφερόμενος, ἐθραύσθη πάλιν ὁ σπόνδυλος οὗτος εἰς πλεῖστα τμήματα· πάντα ταῦτα ὅμως ἀπέστειλα τεχνίτην τῷ 1915 ἵνα συγκολλήσῃ.

Ἐπὶ τῆς ἔμπροσθεν ἑδρας α ἐχαράχθη ἢ ὑπ' ἀριθ. 384 ἐπιγραφὴ ἀπὸ μὲν στίχ. 1-2 μετρίως βαθέως καὶ οὐχὶ ἐπιμελῶς, ὕψ. γραμ. 0.012-0.19 διάστιχ. 0.003, ἀπὸ δὲ στίχ. 2-8 ὑφ' ἑτέρου τεχνίτου βαθέως καὶ ἐπιμελῶς, τοῦ διαστίχου καθοριζομένου διὰ δύο χαραγῶν, ἡγμένων διὰ τοῦ κανόνος· ὕψ. γραμμ. 0.013-0.002, διάστιχ. 0.004, ἀπὸ δὲ στίχ. 9-12 ὑπὸ τρίτου ἀβαθῶς καὶ σχεδὸν ἐπιμελῶς, διὰ μικρῶν γραμμάτων, ἅτινα ἀκανονίστως συνέπεσον ἐπὶ τῶν ἤδη ὑπὸ τοῦ προτέρου τεχνίτου ἡγμένων ὀριζοντίων χαραγῶν, ἐφ' ὧν ἐκεῖνος ὑπελόγιζε νὰ ἐπιγράψῃ περαιτέρω πράξεις· ὕψ. γραμμ. 0.008-0.013, διάστιχ. 0.006, ἀπὸ δὲ στίχ. 13-17 ὑπὸ τετάρτου ἀβαθῶς, καλῶς καὶ διὰ λίαν ἀραιῶν στίχων, ἐπὶ ἤδη ἡγμένων, ὡς προεῖρηται, χαραγῶν, ὧν ὅμως ἐποίησατο διάστροφον χρῆσιν· ὕψ. γραμμ. 0.013-0.028, διάστιχ. 0.024, ἀπὸ δὲ στίχ. 17-21 ὑπὸ πέμπτου μετρίως βαθέως καὶ καλῶς ἐπὶ διπλῶν ὀριζοντίων χαραγῶν, ὀρθῶς ἡγμένων ὑπ' αὐτοῦ· ὕψ. γραμμ. 0.015, διάστιχ. 0.005, ἀπὸ δὲ στίχ. 22-25 ὑπὸ ἑκτοῦ ἀβαθῶς καὶ καλῶς ἐπὶ μονήρων χαραγῶν, λίαν ἐλαφρῶς ἡγμένων διὰ τοῦ κονόνης· ὕψ.

γραμμα. 0.012-0.02, διάστιχ. 0.15. Ἐπὶ δὲ τῆς δεξιᾶς ἑδρας β ἐχαράχθη ἡ ὑπ' ἀρ. 385 ἐπιγραφὴ πανταχοῦ ἐπὶ χαραγῶν, ἡγμένων λίαν ἐλαφρῶς διὰ τοῦ κανόνος ἀπὸ μὲν στίχ. 1-2 μετρίως βαθέως καὶ οὐχὶ ἐπιμελῶς· ὕψ. γραμμ. 0.023-0.031 διάστιχ. 0.008, ἀπὸ δὲ στίχ. 5-16 ὑπ' ἐτέρου τεχνίτου κατὰ διαφόρους χρόνους καὶ κατὰ διάφορον τρόπον, τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων καὶ τῆς μεθόδου τῆς χαράξεως ὅμως μὴ παραλλαττούσης οὐσιωδῶς· ὕψ. γραμμ. 0.011-0.018, διάστιχ. 0.006, ἀπὸ δὲ στίχ. 17-20 ὑπὸ τρί-

του ἀβαθῶς καὶ ἀμελῶς· ὕψ. γραμμ. 0.011-0.014, διάστιχ. 0.008, ἀπὸ δὲ στίχ. 20 (τὸ στρ. Γραικῆτος ἀνήκει τῇδε) — 24 ὑπὸ τετάρτου ἀβαθῶς καὶ λίαν ἐπιμελῶς· ὕψ. γραμμ. 0.017, διάστιχ. 0.006, ἀπὸ δὲ στίχ. 25-27 ὑπὸ πέμπτου βαθέως καὶ ἀμελῶς· ὕψ. γραμμ. 0.012-0.021, διάστιχ. 0.007. Δὲν δύναται τις νὰ ἀποκλείσῃ ὅτι ἐνταῦθα καὶ πανταχοῦ εἰς χαράκτης ἔγραψε πλείονας τῶν ἀπελευθερώσεων τούτων κατὰ διαφόρους χρόνους καὶ κατὰ διάφορον τρόπον χαράξεως.

384 (πρβ. IG IX² 1268a καὶ ΑΕ 1913 σελ. 154-157).

- A - - - - - ἔδ[ωκε τῇ πόλει
τὰ γινόμενα (δηνάρια) [KB<'.
B Ταμιεύοντος τῆς πόλεως τῇ[ν (πρώ-
την) ἐξά[μ]ηνον Κλ[α]ουτίου Ἀγρίππου, στρατη-
5 γού[ν]τος Ἀνδρομένους· μηνὸς Λεσχα-
νορίου δι. Ζωσῶν Α-ὑτόβουλος Ξενολ[ά-
ο]υ ἀφῆ[κ]εν ἐλευθέραν, δοῦσαν λύτρα, καὶ
τῇ πόλει τὰ γινόμενα δηνάρια KB<'.
Γ Ταμιεύοντος τῆς πό[λεως] τὴν Ἀ· ἐξάμηνον Νε[ι]κάνδρου
10 τοῦ Φιλίσκου, στρατηγοῦντος [Ἐ]λιανοῦ Φιλίσκου· μηνὸς Ἀπολλω-
νίου· Εὐτύχης[ς
ὁ ἀπελευ[θε]ρωθεὶς ὑπὸ Κασάνδ[ρ]ου τοῦ Εὐθυμίδου, ἔδωκεν
τῇ πό[λει] τὰ γεινό-μενα (δηνάρια) [KB] < &
Δ Ταμιεύοντος τῆς πό[λεως] τὴν δευτέραν ἐξάμ[η]νον
Εὐδήμου τοῦ Λέοντος, στρατηγοῦντος Εὐδήμου· μηνὸς Λεσχα-
15 α[ν]ορίου Γ· Λεοντίς, ἡ ἀπ[ε]λευθερωμέ[νη] ὑ-
πὸ Φίλας τῆς Εὐβιότου, ἔδωκεν τῇ πό[λει] τὰ [γινό-
μενα (δηνάρια) KB<'. & [Τ]α[μ]ιεύοντος τῆς πό[λεως] τὴν
β· ἐξάμηνον Εὐδήμου τοῦ Ἀδαίου, μ[ην]ὸς Λεσχα(νορίου) Κ
[σ]τρατηγοῦντος Ἀργείου· Κέρδων, ὁ ἀπελευθερωθεὶς
20 ὑπὸ Ἀργείου τοῦ Φί[λ]ωνος, ἐπὶ λύτρῳ, ἔδωκεν
τὰ γινόμενα τῇ πό[λει] (δηνάρια) KB<'.
F Ταμ[ι]εύοντος τῆς πό[λεως] Σ[τ]ρα[το]νείκου τοῦ Φιλίππου,
στρατηγοῦντος Ἀργείου τ[ὸ] β· μηνὸς Ἑρμαίου ζι· Εὐτύχης (καὶ)
Ἰσί[ων]
καὶ δεῖνα καὶ - - -] τῷ, οἱ ἀπελευθερω[θέν]τες ὑπὸ δεῖνος τοῦ
25 δεῖνος, δεῖνος τοῦ Ε[ὐ]φ[φ]όρβου, Εὐτυ[χ] - - - τοῦ δεῖνος κτλ.

385 (πρβ. JG IX² 1268b καὶ ΑΕ ἔ. ἀ.)

- A - - - - -]ο[·]α[ο - - - - -
μηνὸς] Ὀμ[ολοῖου — Φι[λ]ί[π]πα, ἡ ἀ[π]ε[λ]-
ευθε[ρ]ωθεῖς[α] ὑ[π]ὸ Ἀ[ν]τιγόνου τοῦ
Σωπά[τ]ρου, ἔδωκε[ν] τῇ πό[λει] (δηνάρια) KB<'.
B 5 Τ[α]μ[ι]εύοντος τῆς πό[λεως] τὴν Β· ἐξά-
μηνον Δημοχάρ[ου] τοῦ Ἀριστο-

- τ[έλ]ους, στρ(ατηγοῦντος) Λεον[τοκ]ράτους· μη(νός) Ὁ·
 μολώου Κ. Πα[ρ]άμυθος [κ]αὶ Σαμβα-
 τ[ί]ων, οἱ ἀπελευθερωθέντες ὑπὸ Φ[ί]-
 10 λ[ας] τῆς Εὐβιότου, ξενικῇ, ἔδωκαν τῇ
 πόλ(ει) ἕκαστος (δηνάρια) ΚΒ <'.
 Γ Τ[α]μ[ι]εύοντος τῆς πό(λεως) τὴν Α' ἐξά[μη]νον Εὐφ[όρ]-
 β[ου] τ[ι]οῦ [Ἀσά]νδρου, στρ(ατηγοῦντος) Ἀρ(γ)εῖο[υ]· μη(νός)] Ἀγαγυλίου Κ.
 Παράμυθος, ὁ ἀπ[ε]λευθερωθ[εῖς] ὑπὸ Φιλίπ-
 15 π[ας] τῆς Λάρετ[ος] ἀ[πελ]ευθερά[ς], ἔδωκεν τῇ πόλει
 (δηνάρια) ΚΒ <'.
 Δ Ταμ[ι]εύον[τ]ος [τ]ῆ[ς] πό(λεως) τὴν Β' ἐξά[μη]νον (Τίτου) Μαικίου
 Ἀλεξά[ν]δρου, μη(νός) [Λεσχα]νο[ρί]ου Κ'. Νεικόπολις, ἡ ἀπελε[υ]-
 θερωθ[εῖ]σα ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τῆς Διονυσίου[ς], ἔδω-
 20 κεν τῇ πόλει (δηνάρια) ΚΒ <', στρ(ατηγοῦντος) Γραικίου.
 Ε Ταμ[ι]εύοντος τῆς πό(λεως) τὴν Β' ἐξά[μη]νον (Τίτου) Μ[αι]κίου
 Ἀλεξάνδρου, στρ(ατηγοῦντος) Γραικίου· μη(νός) Λεσχ[α]νορίου[ς]-
 Μακεδών, ὁ ἀπελευθερωθ[εῖς] ὑπὸ Δημο[χά]-
 ρ[ου] τ[οῦ] Ἀριστοτέλους, ἔδωκεν τῇ πό(λει) (δηνάρια) ΚΒ <'.
 F 25 Ταμ[ι]εύοντος τῆς πό(λεως) τ[ῆ]ν Α' ἐξά[μη]νον Παυ-
 σανίου τ[οῦ] Δρε[β]ελάου, στρ(ατηγοῦντος) Κάλλωνος· μη-
 νός - - - - -]έρως, ὁ ἀπ[ε]λευθερωθ[εῖς] κτλ.

384· στίχ. 1-2. Τοῦ πρώτου στίχ. σφύζονται
 τινων γραμμάτων τὰ κάτω ἡμίσεα, ἐν οἷς σαφῶς
 πως διαγιγνώσκεται τὸ Δ. Τὸ ἐν στίχ. 2 σύμβο-
 λον τῶν δηναρίων εἶναι τοῦ μεταγενεστέρου τύπου
 *, ὁμοίως δὲ γράφεται τὸ αὐτὸ πανταχοῦ τῆσδε
 καὶ τῆς ὑπ' ἀριθ. 385 ἐπιγραφῆς, ἐξ οὗ συμπε-
 ραίνομεν ὅτι οἱ ἀναγραφόμενοι στρατηγοὶ ἀνήκουσι
 τοῖς περὶ τὰ τέλη τῆς β' καὶ τὰς ἀρχάς καὶ περαι-
 τέρω τῆς Γ' μΧ. ἑκατονταετηρίδος χρόνους, ὡς εἶδο-
 μεν καὶ ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημ. 1915-1917 πολλαχοῦ.

384· στίχ. 3-8. Περίεργος εἶναι ἡ γραφὴ
 Κλαυδίου ἀντὶ Κλαυδίου, ὡς εἶ ἦτο Clavius καὶ
 οὐχὶ Claudius, δεικνύουσα καὶ ἐν τῇ κοινῇ προ-
 φορᾷ ἀποβολὴν τοῦ Δ ἐν τοιαύτῃ θέσει· ὁμοίως
 σήμερον κατὰ τοὺς αὐτοὺς τόπους λέγουσιν οἱ ἐπι-
 χώριοι *πηαῖ* ἢ *μπηαῖ* ἀντὶ *πηγάδι*, ὡς εἶπομεν καὶ
 ἐν τοῖς *Πρακτικοῖς τῆς Ἀρχ. Ἐταιρείας* 1914
 σελ. 194. Τοῦ ἐν στίχ. 5-6 μηνὸς δηλοῦντος συνη-
 θέστατα τὴν πρώτην ἐξάμηνον, συνεπληρώσαμεν
 δι' αὐτῆς μὲν τὸν στίχ. 3-4, διὰ τοῦ αὐτοῦ δὲ
 ταμίου τὸν στίχ. 5 τῆς ὑπ' ἀριθ. 382 ἐπιγραφῆς,
 ἐν ᾗ ὁ μὴν Ἀπολλώνιος δηλοῖ ἐπίσης τὴν πρώτην
 ἐξάμηνον, ὑπόκειται δ' ἐν ἀμφοτέραις ταῖς ἀπελευ-
 θερώσεσιν ὁ ἄλλοθεν ἄγνωστος στρατηγὸς Ἀνδρο-

μένης. Ἐν στίχ. 6 μεταξὺ τοῦ Α καὶ Υ κατὰ τὴν
 παῦλαν ὑπερεπήδησεν ὁ χαρακτὴς ἀνωμαλίαν τοῦ
 λίθου, ἡ διέγραψέ τις τινα. Ἐν στίχ. 8 ἡ λέξις
δηνάρια ἐγράφη διὰ μειζόνων γραμμάτων.

384· στίχ. 9-12. Ὁ αὐτὸς στρατηγὸς ἀναγρά-
 φεται καὶ ἄνω ἐν ἀριθ. 377 στίχ. 11, ἐνθα ὁμοίως
 δὲν δύναται νὰ διαγνωσθῇ σαφῶς οὔτε ὁ μὴν οὔτε
 ἡ ἐξάμηνος, τούτων δ' ἕνεκα δὲν δύναται νὰ ὑπο-
 νοηθῇ καὶ ὁ ἐνθάδε ταμίας. Ἡ ἐν στίχ. 10 δι' Ε
 γραφὴ τοῦ στρατηγοῦ ὑπάρχει παρὰ Kern, ἰδόντος
 τὸν λίθον ἐν βελτίονι καταστάσει. Ἐν στίχ. 11
 πρὸ τοῦ [ΘΕ] ὑπάρχει διαγραφὴ τις, ἐνὸς γράμμα-
 τος, ἴσως Λ, ἐν δὲ στίχ. 12 κατὰ τὴν παῦλαν ὑπερ-
 πήδησις διαστήματος.

384· στίχ. 13-17. Στρατηγὸς *Εὐδημος* ἀπλῶς
 ἢ μετὰ πατρικοῦ *Φιλοξένου* ἀπαντᾷ ἐν διαφορωτά-
 των χρόνων ἀπελευθερώσεσιν· ὁ ἐνθάδε ἀναγραφό-
 μενος εἶναι βεβαίως εἷς τῶν τελευταίων τῆς αὐτῆς
 ἴσως οἰκογενείας· βλ. περὶ αὐτοῦ καὶ τοῦ *Φιλο-*
ξένου, ἀναγραφομένου ἐνίοτε ὡς πατὴρ αὐτοῦ καὶ
 ὡς στρατηγοῦ, Ἀρχ. Ἐφημ. 1917 σελ. 147. Ἐν
 στίχ. 15 τοῦ ἐν ἀγκύλαις Ε σφύζονται ἱχνη τοῦτῳ
 μάλλον ἢ τῷ Η ἀρμόζοντα.

384· στίχ. 17-21. Ὁ στρατηγὸς Ἀργεῖος, οὔ-

τως ἀπλῶς ἐκφερόμενος, ἀπαντᾷ ἐν JG IX, 1302, ὡν ὁ αὐτὸς τῷδε, ὡς δηλοῖ ἡ ὁμοιότης τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων ἐν ἀμφοτέραις ταῖς ἐπιγραφαῖς· ἐν ἀριθ. 385 στίχ. 13 ἀναγράφεται ὁ αὐτὸς μετὰ τοῦ ταμίου τῆς α' ἐξαμήνου ἐν στίχ. 23 τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιγραφῆς ἀναγράφεται ὁ αὐτὸς ὡς τὸ δεύτερον στρατηγῆσας· ἐν δὲ ἐπιγραφῇ τῆς Λαρίσης, τῶν αὐτῶν ταῖς προειρημέναις χρόνων, ἡν ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημ. 1910 σελ. 365 ἀναγράφεται «ἐν στρατηγῷ Ἀργεῖῳ Φίλωνος»· ὁ ἐν στίχ. ἄρα 20 τῆσδε τῆς ἐπιγραφῆς ἐλευθερωτῆς Ἀργεῖος Φίλωνος εἶναι ἐμφανῶς αὐτὸς ὁ στρατηγὸς μὴ τελεσθείσης δὲ τῆς ἀπελευθερώσεως ξενικῇ λυτρώσει, συμπεραίνομεν ὅτι ὁ ἐλευθερωτῆς ἦτο πολίτης Δολιχαῖος, ἦτοι αὐτὸς ὁ στρατηγὸς δύναται μετὰ μεγίστης πιθανότητος νὰ λογίζεται ὡς Τριπολίτης Δολιχαῖος. Σημειωτέον ὅτι τὸ Σ ἐν στίχ. 18 ἐγράφη σχεδὸν ὡς Σ καὶ ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ στίχῳ τὸ $\mu\eta\nu\delta\varsigma$ ἀπεδόθη διὰ μοναδικῆς βραχυγραφίας ἐνὸς Μ, οὗ ἐνοῖ τὰς δύο ἔξω κεραίας ὀριζόντιος γραμμῆ.

384 στίχ. 22-25. Ἡ τὸ δεύτερον στρατηγία τοῦ Ἀργεῖου διαφαίνεται ἐκ τῆς θέσεως τῆς ἀπελευθερώσεως ταύτης F, εὐθὺς ἐπομένης τῇ E, ὅτι ἐτελέσθη πιθανώτατα ἐν συνεχείᾳ, ἐκλεγέντος καὶ κατὰ τὸ ἐπόμενον τῇ πρώτῃ αὐτοῦ στρατηγίᾳ ἔτος τὸ μὲν ὑπὸ τῶν Δολιχαίων ὡς ἀντιπροσώπου κατὰ τὸ ἐν Λαρίσῃ συνέδριον τοῦ κοινοῦ, τὸ δ' ἐκεῖ ὑπὸ τῶν συνέδρων καὶ πάλιν ὡς στρατηγοῦ πρβ. τὰ τῆς πολιτείας τοῦ κοινοῦ τῶν Θεσσαλῶν προειρημένα ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1910 σελ. 339. Ἐν τέλει τοῦ στίχ. 23 διεσώθησαν τὰ γράμματα KIC, ὡν τὰ τρία πρῶτα εἶναι KIC, τοῦ τρίτου μὴ ὄντος E, ὡς στερουμένου μέσης κεραίας· τὸ τέταρτον γράμμα ἦτο οὐχὶ C, διότι στερεῖται ἐνώτεως μεθ' ὀριζοντίου κεραίας ἄνω, ἀλλὰ I· κατὰ ταῦτα δὲν δύναται νὰ συναχθῇ Κίσσος ἢ τι ὅμοιον, μᾶλλον δὲ πρέπει νὰ θεωρηθῇ τὸ K ἢ ὡς βραχυγραφία τοῦ καί, ἢ ὡς σχὸν ἀποτριβεῖσαν νῦν τὰ πολλὰ ὀριζόντιον κεραίαν κατὰ τὸ κέντρον, ἐξ ἧς προκύπτει συμπλήρωμα κέ, λίαν συχνὸν ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς τῶν χρόνων τούτων· οὕτως ἡ ἀνάγνωσις κ[ε] Ἰσί[ων, Ἰσίας κτλ.] εἶναι ἡ πασῶν πιθανωτάτη. Ὁ ἐν στίχ. 25 πρῶτος ἐλευθερωτῆς φαίνεται ὡν Ἀσανδρος Εὐφόρβου, ἦτοι υἱὸς ἢ πατὴρ τοῦ ἐν ἀριθ. 385 στίχ. 12-13 ταμίου.

385 στίχ. 1-4. Ἐν στίχ. 1 διατηροῦνται τὰ κάτω ἡμίσεια τεσσάρων ἢ πέντε γραμμάτων OIIMO, ὡν βέβαια δύο ἢ τρία, ἐξ ὧν ὅμως δὲν δύναται νὰ συγκομισθῇ τι βέβαιον, εἰμὴ ἴσως [ταμιεύοντος τὴν — ἐξάμην]ο[ν] Ἀ[θ - - - κτλ.]. Ἐν στίχ. 2 ἐσώθησαν ἔχνη OM τοῦ ἀναμενομένου μηνός, Ὁμολόγου ἄρα, περαιτέρω δὲ ἔχνη Λ, δι' ὧν βεβαιοῦται ἡ Φιλίππα Ἐν στίχ. 3 τὰ ἔχνη βεβαιοῦσι τὸ Σωπάτρου.

385 στίχ. 5-11. Ὁ ταμίας ἀπαντᾷ κάτω στίχ. 23-24 ὡς ἐλευθερωτῆς· κατήγετο δὲ ἐξ οἰκογενείας πολιτῶν Ἀζωριαστῶν· διότι ἐν ἀριθ. 361 στίχ. 24-25 ἀναγράφονται τῷ 14-13 πX οἱ ἰδρυταὶ βεβαίως τοῦ οἴκου τούτου πατὴρ καὶ υἱὸς ὡς αὐτοκρατορικοὶ ἀπελεύθεροι Ἀζωριασταί. Ὁ δὲ στρατηγὸς Λεοντοκράτης δύναται νὰ ὑπονοηθῇ ἀναγραφόμενος καὶ ἐν ταῖς ὑπ' ἀριθ. 283 καὶ 285 ἐπιγραφαῖς ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1916 σελ. 76 καὶ 79.

385 στίχ. 12-16. Περὶ συγγενοῦς τοῦ ταμίου βλ. τὰ εἰς ἀριθ. 384 στίχ. 22-25 σημειωθέντα, περὶ δὲ τοῦ στρατηγοῦ τὰ εἰς τὸν αὐτὸν ἀριθ. στίχ. 17-21. Τὴν ἀνάγνωσιν Δάρες (= Λάρης) θεωρῶ προτιμητέαν τῆς ἐν JG IX, 1302 Δάρες, περὶ ἧς δικαίως ἀμφέβαλλεν ὁ Kern ἐὰν θὰ ἦτο ὀρθή. Ἐν τέλει τοῦ στίχ. 14 φαίνονται τινες ἀποτομαὶ τοῦ λίθου, προγενέστεραι τῆς ἐπιγραφῆς, αἱ ὑπερεπήδησε κατ' ἀνάγκην ὁ χαρακτής, ἀφείδ κενὸν τὸ κατ' αὐτὰς διάστημα.

385 στίχ. 17-20. Ὁ ταμίας ἀπαντᾷ καὶ κάτω στίχ. 21, ἐνθα τοῦ T ὑπέρχεται ὀριζόντιος κεραία, δηλωτικὴ τῆς βραχυγραφίας τοῦ πρώτου ὀνόματος αὐτοῦ, ἐκφερομένου κατὰ τὸν πλήρη Ῥωμαϊκὸν τρόπον, τὸ δὲ ὄνομα τοῦ στρατηγοῦ, λησμονηθὲν ἐν καιρῷ, προσετέθη ἐν τέλει τῆς ἀπελευθερώσεως ταύτης Δ στίχ. 20, τῆς χαράξεως δηλούσης ὅτι ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ τεχνίτου ἐγράφη. Εἶναι δὲ ὁ Γραικήσιος οὗτος ὁ καὶ ἄλλως Ὀππιος Γραικήσιος ἢ Γραικήσιος Πρόκλος ἢ ἀπλῶς Πρόκλος ἐκφερόμενος, καθ' ἃ εἵπομεν ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1916 σελ. 76, ἦτοι πλήρως Ὀππιος Γραικήσιος Πρόκλος, διάφορος τοῦ Γραικήσιου Γενναίου, συγγενοῦς βεβαίως αὐτοῦ καὶ τοῖς αὐτοῖς χρόνοις ἀνήκοντος, περὶ οὗ βλ. τὰ προειρημένα ἐν ἀριθ. 378 στίχ. 7-15 καὶ τὰς ἐκεῖ παραπομπάς. Ἐν στίχ. 20 τὸ σύμβολον τῶν δηναρίων ἐγράφη *.

385· στίχ. 21-24. Καίτοι ὑπόκεινται ἐν τῇ ἀπελευθερώσει ταύτῃ Ε οἱ αὐτοὶ τῇ Δ ἄρχοντες, ἢ χάραξις εἶναι λίαν διάφορος, δηλοῦσα ὅτι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ λίθου, καὶ ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτι ἔτους, ὑπὸ διαφόρων χειρῶν ἐπεγράφοντο ὑπαλλήλως αἱ ἀπελευθερώσεις. Τὸ Ρ τοῦ στρατηγοῦ ἐδηλώθη ἐν τῷ Γ, ἐνωθείσης τῆς γωνίας διὰ τόξου. Ἐν τέλει τοῦ στίχ. 22 ἐγράφη ἡμερομηνία δι' ἐνὸς γράμματος μὴ σωθέντος, χωροῦντος δέ· ὁ δὲ καταλογισμὸς τοῦ μηνὸς *Λεσχανορίου* τῇ β' ἐξαμηνίᾳ ἐνθάδε τε καὶ ἀλλαχοῦ, λόγον πιθανὸν δύναται νὰ ἔχῃ ἐμβόλιμον μῆνα, οὗ παρεντεθέντος, παρηλλάγη ἢ θέσις τινῶν μηνῶν τῶν ἐξαμηνίων. Περὶ τοῦ ἐν στίχ. 23-24 ἐλευθερωτοῦ βλ. τὰ προειρημένα ἐν στίχ. 5-11.

385· στίχ. 25-27. Ταμίαν *Πανσανίαν Δρεβελάου* εἶδομεν ἐν ἀριθ. 376 στίχ. 2-3 ἐπὶ στρατηγοῦ *Ἀνυπάτρου* ἐπειδὴ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων δεικνύει τοὺς αὐτοὺς περίπου χρόνους ἐν ἀμφοτέραις ταῖς ἐπιγραφαῖς, καὶ ἐπειδὴ οὐχὶ ἅπαξ ἢ δύνατό τις νὰ ταμειεύσῃ, εἰκάζομεν ὅτι ὑπόκειται ὁ αὐτὸς ταμίης, τοῦ πατρικοῦ ὄντος ἰδιάζοντος, οὐχὶ συνήθους ὀνόματος. Ὁ δὲ στρατηγὸς ἦτο *Κάλλων, Καλλωνίδης* κττ., διότι ἔχνος σαφὲς τοῦ Ω διεσώθη. Ὁ ἐν στ. 27 ἀπελευθερὸς θὰ ἦτο *Ἀντέρω*, *Χρυσέρος* κττ. ἢ ἀπλῶς *Ἐρως* ἐν τῇ Ἀρχαδικῇ Μεγαλοπόλει ἠκούσαμεν ὀνομά τε καὶ ἐπώνυμον *Ἐρωτίας*. Ἐν τέλει τοῦ στίχ. 25 διεσώθησαν ἔχνη συμπιλήματος Α καὶ Π μετὰ κοινῆς καθέτου κεραίας.

Ἀριθ. 386 (ME 29). Τμήμα σπονδύλου, ἢ βάσεως παραστάδος, ἢ βάθρου ἀγάλματος, λευκοῦ μαρμάρου, πανταχόθεν ἀποκεκομμένον καὶ ὀπισθεν ἀπεσχισμένον. — Ψ. 0.118, πλάτ. 0.205, πάχ. 0.16. Ἀπετείχισα αὐτὸ μετὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 372.

Ἡ ἐπιγραφή ἀπὸ μὲν στίχ. 1-3 ἐχαράχθη βαθέως καὶ καλῶς ὑψ. γραμμ. 0.014-0.022, διάστιχ. 0.006, ἀπὸ δὲ στίχ. 4-5 ὑψ' ἐτέρου τεχνίτου ἀβαθῶς καὶ οὐχὶ ἐπιμελῶς ὑψ. γραμμ. 0.014-0.017. διάστιχ. 0.006.

386 (πρβ. IG IX² 1272 καὶ Α. Ε. 1913 σελ. 159-160).

Α - - - - -]ο[ρ - - - - -
- - - - - δεῖνα - - - - - ς ἀπ[ελευθε]ρωθεῖς ὑπὸ
5 δεῖνος τ[οῦ] Ἀρχελόχου, ἔ[δωκε] τῇ
πόλει τὰ γ[εινόμενα] — δ[η(νάρια)] KB <'.
Β 5 Ταμειύοντος τῆς πόλ[ε]ο[ς] τὴν β' [ἐξαμηνίον]
δεῖνος - - - - - ο]ν τ[οῦ] δεῖνος κτλ.

386· στίχ. 1-4. Ἐν στίχ. 1 διεσώθησαν ἔχνη Οἱ, ἅτινα δύνανται νὰ λογισθῶσιν ἀνήκοντα ΟΡ, ἢ ΟΥ τῷ ἐνθάδε που ἀναμενομένῳ ὀνόματι τοῦ στρατηγοῦ μᾶλλον ἢ τοῦ ταμίου, μάλιστα δὲ τῷ τοῦ μηνός. Ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχ. 2 διακρίνονται ἔχνη τινά, ἴσως τῆς κάτω κεραίας τοῦ Σ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀπελευθερού. Ἐν στίχ. 3 ὑπάρχει ΓΟΥ, ὅπερ ἐν τοιαύτῃ θέτει δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἀνήκον τῇ λέξει *στρατηγοῦ*.

386· στίχ. 5-6. Τὸ Σ τοῦ πόλεος ἐγράφη ὡς Λ καί, διορθωθέν, φαίνεται ὡς Τ μᾶλλον ἢ Σ. Ἰχνη τοῦ Β καὶ μετ' αὐτὸ τοῦ Ε ἐσώθησαν ἐν τέλει τοῦ στίχ. 5, ὡς καὶ ΟΥΤ ἐν στίχ. 6.

Τῇ *Δολίχῃ* ἀνήκουσι καὶ τὰδε ἀρχαῖα μνημεῖα: *Ἀριθ. 386^a* (JG IX² καὶ *Ἀρχ. Ἐφ.* 1913 σελ. 159). Ὡφθη ὑπὸ τοῦ Kern ἐν τῇ ἐν Δούχλιστα ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀγίας Σωτήρας, ἀλλ' ὑπ' ἐμοῦ δὲν ἐπανευρέθη. Ὡδέ πως νομίζω ὅτι δύνανται τινὰ νὰ συμπληρωθῶσι:

Α - - - - - στρατ[η]γ[οῦ]ντος δεῖνος· μη-
νὸς δεῖνος -]δεκάτῃ Θ[- - - , ὁ ἀπε-
λευθερωθεῖς ὑπὸ] Σωσιβίου τ[οῦ] δεῖνος
καὶ δεῖνος τῆς γυναι[κ]ὸς αὐτοῦ καὶ
5 δεῖνος τοῦ Σωσιβίου τοῦ υἱοῦ αὐ-
τῶν, ἔδωκε] τ[ῇ] πόλει δη(νάρια) KB <'.
Νικ[- - - Ἀπολλο (Διο-κτλ.)]
[δ]ούρ[ειος].

Ἀριθ. 386^b (IG IX² 1280 καὶ Ἀρχ. Ἐφημε-
ρὶς 1913 σελ. 163). Δὲν ἐπανεῦρον οὔτε τὴν στή-
λην ταύτην· κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ Kern καὶ
τὴν διάγνωσιν ὅτι ἡ ἐπιγραφή ἀνήκει τῇ Γ' πΧ
ἐκατονταετηρίδι, δυνάμεθα νὰ εἰκάζωμεν μετὰ πι-
θανότητος ὅτι ὑπόκειται ὄνομα καὶ πατρικόν, ἐπι-
θετικῶς ἐκπεφρασμένον κατὰ τὸν Θεσσαλικὸν τρό-
πον, ὥδέ πως.

Νικ[- - - Ἀπολλο (Διο-κτλ.)]
[δ]ούρ[ειος].

Οὕτω θὰ εἶχομεν μετὰ τοῦ κάτω ὑπ' ἀριθ. 387
ἕτερον σαφὲς παράδειγμα τοῦ ὅτι καὶ ἡ τῶν Τρι-
πολιτῶν Περραιβῶν διάλεκτος ἦτο αὐτόχρημα ἢ
Θεσσαλική.

Ἀριθ. 386^γ (IG IX² 1276 καὶ Ἀρχ. Ἐφημ.
1913 σελ. 162. ME 30). Τὸν λίθον τοῦτον δὲν
ἐπανεῦρεν ὁ Kern, ἐγὼ δὲ μόνον τὴν δεξιὴν ἡμισυ
αὐτοῦ ἀνεῦρον. Εἶναι στήλη μαρμάρου λευκοῦ,

ὀλίγον ὑπομέλανος, ἥτις θὰ ἔληγεν ἄνω εἰς ἀέτωμα, οὗ διετηρήθη τι τοῦ τυμπάνου, φέρον ἀβαθῶς ἀναγεγλυμμένα γλωσσοειδῆ κοσμήματα. — Ὑψ. 0.36, πλάτ. 0.23, πάχ. 0.75.

Ἀπετείχισα μετὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 372 καὶ ἀπεκόλλησα τὴν ἐπικειμένην ἄσβεστον.

Ἐπὶ τοῦ κυματίου τοῦ γείσου διετηρήθη μονήρης Κ τοῦ [Θ(εοῖς)] Κ(αταχθονίοις), ὑφ' ὃ ἐχαράχθη ἡ ἐπιγραφή βαθέως καὶ καλῶς· ὑψ. γραμμ. 0.022-0.027, διάστιχ. 0.012. Τὰ νῦν περιωθέντα διακρίνω δι' ἐκτὸς ἀγκυλῶν γραμμάτων.

-----	Κ
ἱατρόν]	μ' ἔσορās
φίλε, Βι]	θυγρὸν
πόλεω]ς	Νικαία]ς
πολ(λ)ήν]	θάλασσα]]ν]
καὶ γαῖα]	περι[νο-
στήσας τὸ]	π[επρω-
[μένον ὧδε ἀπέτισα]	

Ἀριθ. 386^δ (εἰκ. 18. IG IX, 1277· Ἀρχ.

Ἐφ. 1913 σελ. 162-163 M E 52). Στήλη φαιού μαρμάρου, ἐπιχωρίου, ἀκέραιος, πλὴν μικρῶν ἀποκοπῶν κατὰ τὴν ἄνω ἀριστερὰν καὶ τὴν κάτω δεξιὰν γωνίαν· κατωτάτῳ διεξέσθη καθ' ὅλον τὸ πλάτος, ἵνα γομφωθῇ ἐπὶ ἐπιμήκους τέρμου βάθρου· ἄνω λήγει εἰς ἰδιάζον ἀψιδοειδὲς ἀέτωμα μετὰ δηλώσεως τριῶν ἀκροκεράμων ἀνθεμωτῶν ἐν εἶδει ἀκρωτηρίων, φερόντων ἀβαθῶς γεγλυμμένα ἀκανθοειδῆ κοσμήματα καὶ ἐλικοειδῆ κατὰ τὰ μεταξὺ αὐτῶν διαστήματα τοῦ πλαισίου· ἐπὶ τοῦ μέσου τοῦ τυμπάνου παρίσταται ἀναγεγλυμμένη κατενώπιον κεφαλὴ Μεδούσης τοῦ ἡμέρου τύπου κατὰ τὴν ἰδιάζουσαν ἐν τοῖς τόποις τούτοις κοσμητικήν, ὡς εἶδομεν ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1916 σελ. 89 καὶ 1917 σελ. 138· ἡ πλουσία κόμη αὐτῆς χωρίζεται ἐν μέσῳ ὑπὲρ τὸ μέτωπον διὰ δύο ὄψεων, δύο δ' ἑτεροὶ ὡς πλόκαμοι περιδούνται εἰς τὴν λαιμὸν αὐτῆς. — Ὑψ. 0.49, πλάτ. 0.45, πάχ. 0.055.

Περίεσπεν αὐτὴν ὁ πρῶτος ἀστυνόμος τοῦ χω-

18: ἐπιγραφή 386^δ καὶ ἐπιτύμβιον.

ρίου Βλαχολιβάδου τοῦ Ὀλύμπου Σ. Μπούκης, λαβὼν ἐκ τῆς ἐκεῖ οἰκίας τοῦ Γεωργίου Κωτσάκη ἢ Χατζῆ· ἦτο δὲ πλήρης ἀσβέστου, ἣν ἀπεκόλλησα.

Τὸ ὑπὸ τὸ ἀέτωμα ἐπιστύλιον εἶναι εὐθύ, ἄνευ γείσου καὶ ἄνευ κυματίου· ἐπ' αὐτοῦ ἐχαράχθη βαθέως καὶ ἐπιμελῶς ἡ ἐπιγραφή· ὕψ. γραμμ. 0.005 - 0.01, διάστιχ. 0.001· τοῦ τρίτου στίχου τὰ γράμματα εἶναι μικρότερα τῶν λοιπῶν λόγῳ τοῦ ἀνεπαρκοῦς τοῦ χώρου.

Ἄνδρα Φίλα Δημόφιλον ἥρωα σὺν Αὐτοβούλῳ
τέκνῳ· ἥρωες χρηστοὶ χαίρετε πάντοι' ἐμοί·
θνήσκω, μήτερ, ἐτῶν ἑξ καὶ δέκα-ἡμερῶν - ἡ'.

Πολλὰ τῶν γραμμάτων, μάλιστα τὸ ΗΝΕΜ παρεστάθησαν συνηνωμένα μετὰ κοινῶν κεραίων, ὅπερ εἶναι δεῖγμα τῆς περὶ τὸ 200 μ.Χ. χαράξεως τῆς ἐπιγραφῆς. Ἐν στίχ. 3 παρίσταται ὁ υἱὸς Αὐτόβουλος, ἀποτεϊνόμενος πρὸς τὴν ἑαυτοῦ μητέρα, καὶ λέγων ὅτι θνήσκει ἐν ἡλικίᾳ δεκαῆξ ἐτῶν καὶ ὀκτῶ ἡμερῶν· διότι ἡ ἄχρι τοῦδε ὑπὸ πάντων τῶν ἐρμηνευτῶν καὶ ὑπ' ἐμοῦ ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. ἔ. ἀ. παραδοχὴ τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἑξ ἐτῶν καὶ δέκα ἡμερῶν εἶναι ἐσφαλμένη, ἅτε ὑπαρχούσης μετὰ τὸ δέκα παύλης καὶ ἐτέρας πρὸ τοῦ Η, ὅπερ ἄλλως θὰ ἔμενεν ἀνερμήνευτον.

Ὑπὸ τὸ ἐπιστύλιον ἐν βαθεῖ ἀναγλύφῳ, μὴ ἀρινομένου ἐκατέρωθεν πλαισίου, παρίσταται ἐν ἀριστερᾷ τῷ θεωμένῳ ἀνὴρ βραχυπύγων καὶ δασύθριξ, ὁ Δημόφιλος, ἔφιππος ἐν καλπασμῷ πρὸς δεξιᾷ, φορῶν βραχὺν ἡμιχειρίδωτον χιτῶνα, ἐξωσμένον δι' ἵππικῆς πλατείας ζώνης περὶ τὴν ὀσφύν, χλαμύδα ἡνεμισμένην ἰσχυρῶς καὶ ἐνδρομίδας, ἐκτείνων τὴν ἀριστερὰν παρὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἵππου, μὴ κρατοῦσαν τὸν χαλινόν, ὕψων δὲ κεκαμμένην τὴν δεξιάν, ἵνα βάλῃ διὰ βραχείος ὅπλου, βεβαίως ἀκοντίου, κατὰ τὸν τύπον τῶν πεφημισμένων Θεσσαλῶν ἵππακοντιστῶν, τῶν ταραντίνων λεγομένων· παρατρέχει δὲ κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν ἐπὶ τοῦ ἀνωμάλου δηλωθέντος ἐδάφους κύων. Ἀπέναντι αὐτοῦ παρίσταται ὥριμος νεανίας δεκαεξαετῆς βεβαίως, πάντως οὐχὶ ἐξαετῆς, ὁ Αὐτόβουλος, ἀντιμετώπως ἔφιππος, ὁμοίως τῷ πατρὶ ἐνδεδυμένος, προεκτείνων τὴν δεξιάν πρὸς αὐτόν, ὃν καὶ προσβλέπει, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς κρατῶν τὸν

χαλινόν· ὑπόκειται δὲ ἀγριόχοιρος οὐχὶ μέγας, δασύθριξ, ἀντιμετώπως τῷ προηγουμένῳ ἐν ἀναμονῇ καὶ ἀμύνῃ. Ἐκ τούτου φαίνεται ὅτι τὸ πλῆγμα τὸ ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς παρασκευαζόμενον κατευθύνεται πρὸς τὸν ἀγριόχοιρον, καὶ ἴσως ὑποδηλοῖ τὴν κατὰ τὴν θήραν τοιούτων ζώων, ὧν βρίθουσι τὰ περίξ ὄρη (πρβ. Πρακτικὰ 1911 σελ. 323), πλῆξιν καὶ θανὴν πατρὸς καὶ υἱοῦ.

Τὸ βάθος παρεστάθη κατὰ τὸν τύπον τῶν γραφικῶν λεγομένων ἀναγλύφων τυμβοειδὲς καὶ που πετρῶδες· ὀπίσω τοῦ ἐπάρματος τούτου, ὅπερ βεβαίως ἀποδίδει τὴν ἄνω ἐν σελ. 139 ἀναγραφόμενον ἐπιτάφιον τύμβον, κατὰ τὸ μέσον τῆς εἰκόνης, παρίσταται βραχὺς κορμὸς μεγάλου δένδρου μετὰ φύλλων καὶ καρπῶν, ἴσως δρύς, περὶ ὃν ἔχει περιελιχθῆ εἰς δύο σπείρας ὄφιν μέγας δικέφαλος, φολιδωτὸς δηλωθεὶς, οὗ ἡ μὲν οὐρὰ κατέρχεται εὐρέως ἐπὶ τοῦ τύμβου πρὸς τὸ ἔδαφος, ἐκατέρα δὲ τῶν κεφαλῶν ἐκ τοῦ φυλλώματος διεξερχομένη προεκβάλλεται ἀντιθέτως, διευθυνομένη πρὸς ἑκάτερον τῶν ἀνθρώπων.

Ἀνταποκρίνεται δὲ ὁ δικέφαλος ὄφιν πρὸς τοὺς δύο ἀποθανόντας, ὧν διαφυλάττει τοὺς τάφους, καὶ ὧν λογίζεται ἀντιπρόσωπος, ἡ αὐτόχρομα μετουσίωσις αὐτῶν τούτων, καθ' ἃ σήμερον παρὰ τῷ ἡμετέρῳ λαῷ πιστεύουσιν οἱ πολλοί· διότι ἐν Ἀρκαδίᾳ δέχονται ὅτι τρεῖς μῆνας μετὰ τὴν ταφὴν ὁ ἄρρην νεκρὸς μεταβάλλεται εἰς ὄφιν μέλανα, ὅστις καὶ ἐξέρχεται ἐκ τοῦ τάφου καὶ περιφέρεται, κατὰ τὰς νύκτας μάλιστα, περὶ αὐτόν· ὁ ὄφιν οὗτος, περισυλλεγομένων τῶν ὁστῶν τοῦ νεκροῦ, τρία ἔτη μετὰ τὴν ταφὴν, καὶ κατατιθεμένων ἐν σάκκῳ εἰς τινα ἐκκλησίαν, θεωρεῖται ὡς παρακολουθῶν τοῖς ὁστοῖς τούτοις καὶ ἐπικαθήμενος ἐπ' αὐτῶν κατὰ τὴν νύκτα πρὸς τε διαφύλαξιν καὶ ὡς θεωρῶν αὐτὰ ἴδιον αὐτοῦ κτῆμα· ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἄσματα τοῦ λαοῦ, τοιαῦτα ἀναφέροντα ὁμοίαν βεβαίως ἔννοιαν ἔχει καὶ ὁ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συχνότατα παριστάμενος ἐν ἐπιτυμβίοις μνημείοις ὄφιν· δικέφαλος ὅμως νῦν τὸ πρῶτον ἀπαντᾷ, καθ' ὅσον γινώσκω.

Ἀπὸ τεχνικῆς ἀπόψεως τὸ ἔργον τοῦτο παρὰ τὴν σχεδὸν παιδαριώδη ἐκτέλεσιν ἐνέχει στοιχεῖα εὐρυθμίας καὶ ζωηρότητος, ἀξίας λόγου, ὑπόλοιπα σπινθηρὸς εὐκλεοῦς τέχνης καὶ δυνάμεως· θεω-

ρῶ δὲ πιθανώτατον ὅτι ἔσχε τι καλλιτεχνικὸν βεβαιῶς πρότυπον ὁ τεχνίτης οὗτος πρὸ ὀφθαλμῶν· διότι ἄλλως δὲν ἐρμηνεύεται ἡ ἀντίθεσις τῆς ἀρτιότητος τῆς συνθέσεως πρὸς τὴν ἀδυναμίαν τῆς ἐκτελέσεως.

Ἀρ. 386^e (εἰκ. 19 ME 54. Bull. de Corr

19: ἐπιγραφή ἐπιτυμβίου 386^e.

Hell. 1911 σελ. 240 ἀρ. 11 πρβ. καὶ Ἀρχ. Ἐφ. 1913 σελ. 182). Στήλη λευκοῦ ἐστιλδωμένου μαρμάρου ἀκέραιος πλὴν μικρᾶς ἀνωτάτω ἀποσχίσεως· κάτω λήγει τριγωνικῶς εἰς ἀδρότερον ἐξεργασμένον γόμφον πρὸς ἔμπηξιν ἐν τόρμῳ βάρθρου. — Ὑψ. 0.43, πλάτ. 0.355, πάχ. 0.04.

Ἀπετείχισθη ὑπὸ τοῦ ἐν ἀρ. 386^d ἀναφερομένου ἀστυνόμου ἐκ τῆς ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ οἰκίας Δημητρίου Φράγκου.

Παρεττάθη δὲ ἡ στήλη κατὰ τι πρωτογενὲς σχῆμα ναΐσκου· ἐκατέρωθεν ἐδηλώθη πλαίσιον ἐν εἴδει παραστάδων καὶ ἄνω τριγωνικὸν ἀπλοῦν ὅλως ἀέτωμα, ἐφ' οὗ ἐχαράχθη τοξοειδῶς, βαθέως, καὶ ἐπιμελῶς ἢ ἐπιγραφῇ, ὕψ. γραμμ. 0 011, -0.016· ὁ δεύτερος στίχος ἐγράφη ἀρχῇθεν ὑπὸ τὸν πρῶτον ἐν μέρει, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ χώρος ἦτο ἀνεπαρκής, ἐξηλείφθη ἐπιμελῶς καὶ ἐχαράχθη κατωτάτω ἐπὶ τοῦ ὀριζοντίου πλαίσιου· ἐξεδόθη δὲ ἡ ἐπιγραφὴ τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Hatzfeld· βλ. Ἀρχ. Ἐφ. ε.α.

Ἀρτεμῶ Ἀπ[ο]λλώνιον

τὸν ἑαυτῆς υἱὸν & ἦρωα &

Ὑπὸ τὸν πρῶτον στίχον παρίσταται δι' ἀβαθοῦς ἀναγλύφου ἐν ἀριστερᾷ τῷ θεωμένῳ νεανίας, ὁ Ἀπολλώνιος, ἔφιππος ἐν ψευδοκαλπασμῷ πρὸς δεξιὰ· φαίνεται γυμνὸς πλὴν ἠνεμισμένης σφοδρῶς γλαμύδος· ὁ ἵππος δηλοῦται ἀχαλίνωτος καὶ φαίνεται φέρων ἐπὶ τοῦ κρανίου σῆμα ἢ γυμνότης ὅμως ὀφείλεται μᾶλλον τῇ ἀδυναμίᾳ τοῦ τεχνίτου ἢ τῇ ἀληθείᾳ· τὴν δεξιὰν ὑψοῖ κεκαμμένην, κρατοῦσαν βραχὺ ἀκόντιον πρὸς βολήν· ἡ κόμη αὐτοῦ βραχεῖα διαιρεῖται εἰς πλοκαμίσκους· ὁ δεξιὸς ἐμπρόσθιος τοῦ ἵππου ἄπτεται διὰ τῆς ὀπλῆς μικροῦ πυραμιδοειδοῦς βωμοῦ, οὗ ὀπισθεν παρίσταται λίαν σχηματικῶς δένδρον μετὰ φύλλων, περὶ ὃ ἔχει ἐλικθῆ εἰς τρεῖς σπείρας ὁ ἱερὸς ὄφης, οὗτινος ἢ κεφαλὴ ἀνωτάτω κατευθύνεται πρὸς τὸν ἱππέα. Κατὰ τὸ δεξιὸν ἄκρον τῆς στήλης παρίσταται γυνή, ἡ Ἀρτεμῶ, σχεδὸν κατενώπιον ὀρθή ἰσταμένη, φοροῦσα χιτῶνα ποδῆρη καὶ ἱμάτιον, ἡρμένον εἰς τὰ ὀπισθεν τῆς κεφαλῆς ἐν εἴδει πέπλου, τὴν μὲν ἀριστερὰν καταβιάζουσα παρὰ τὸ πλευρόν, ἔνθα φαίνεται κρατοῦσα τὸ ἱμάτιον, τὴν δὲ δεξιὰν ἔχουσα πρὸ τοῦ στήθους. Τὰ πρόσωπα ἀμφοτέρων ἔχουσιν ὑπαστῇ ἀποτριβάς, γενομένης ἐπίτηδες, ὑπὸ Χριστιανῶν πιθανῶς. Τὸ ἔργον ἀνήκει τοῖς περὶ τὸ 150 μΧ χρόνοις καὶ εἶναι λόγου ἄξιον διὰ τὴν καλὴν δῆλωσιν τοῦ ἵππου· ἐμφανίζει δὲ τοῦτο μάλιστα καὶ τὰ πολυάριθμα τοῦ αὐτοῦ ρυθμοῦ τὴν τυπικὴν μορφήν, ἣν ἐντεῦθεν παραλαβόντες οἱ ἀγιογράφοι χριστιανοὶ ἐξωγράφησαν τοὺς ἐφίππους ἀγίους Γεώργιον, Δημήτριον κλ.

Ἀρ. 386^f (ME 31 πρβλ. JG IX, 1279 καὶ Ἀρχ. Ἐφ. 1913 σελ. 163). Στήλη μαρμάρου λευκοφαίου πανταχόθεν ἀποκεκομμένη· ἀνωτάτω διετηρήθησαν ἀβαθῶς ἀναγεγλυμμένα τὰ συνήθη ἐλικοειδῆ κοσμήματα ἀνθεμίου. Ὑψ. 0.195, πλάτ. 0.22, πάχ. 0.13.

Ἀπετείχισα μετὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 372. Ἐπιγραφὴν ἔφερον ἐπὶ τοῦ γείσου, ὅπερ εἶναι ὅλως ἀσύνηθες ἐπὶ στηλῶν ἐπιτυμβίων, βαθέως καὶ σχεδὸν καλῶς κεχαραγμένην, ἀλλ' οἰκτρῶς ἀποτετριμμένην· ὕψ. γραμμ. 0 012· νῦν διακρίνονται τὰ ἔχνη

ΙΛΛΟΡΙ - - - -

19 10 25

διὰ τοῦ f(ertur) καὶ νὰ μείνῃ ὡς F, ἀφ' οὗ ὁ χαρακτὴρ διακρίνῃ αὐτὸ τοῦ II=E πανταχοῦ

386^ο· στίχ. 11-19. Τὸ ἐν στίχ. 15 fenes ἀντὶ fines δύναται νὰ ἀφελθῇ ὡς δηλωτικὸν ἀνοικτῆς προφορᾶς τοῦ i, ἣν πλειστάκις οἱ Ἕλληνες ἀποδίδουσι διὰ τοῦ E, π. χ. *Caecilius Καικέλιος* κτλ. Ἐν στίχ. 16 τὸ μόνον σφάλμα τοῦ χαρακτοῦ εἶναι παράλειψις τῆς ἄνω κεραίας τοῦ T. Λίαν περιέργος εἶναι ἡ ἐν στίχ. 17 προσθήκη A τῷ patre, τοσούτῳ μᾶλλον δυσεξήγητος, καθ' ὅσον ὁ χαρακτὴρ, ἀγνοῶν τὴν γλῶσσαν, ἀντιγράφει ἔκ τινος χειρογράφου· τὸ νὰ ἀναγνῶμεν *partae*, διαστραφέν εὐκόλως εἰς *patrae*, εἶναι μὲν εὐλογώτερον πρὸς ἐρμηνείαν τοῦ φαινομένου, παρέχει ὅμως δυσχερείας τινάς, καὶ δὴ τὸ ὅτι ὁ Ἀμύντας θὰ λογισθῇ ὡς υἱὸς τοῦ Φιλίππου, οὐχὶ πατὴρ, καὶ τὸ ὅτι μένει πῶς ἀσύνδετον τὸ *definitioni regiae factae ab - - - , partae inter. - - -* ἀλλ' ἀρμόττει τοῦτο τῇ τυπικότητι τοῦ ζητήματος· διότι καὶ νῦν οἱ τε δικασταὶ ἐν ταῖς ἀποφάσεσι καὶ οἱ συμβολαιογράφοι ἐν τοῖς συμβολαίοις, γράφουσιν «ἵνα δικάσῃ τὰ τῆς διαφορᾶς *γεννηθείσης, προκυνψάσης*». Ἰσως ὑπῆρχε *patre, partae* καὶ συνεχύθη ὑπὸ τοῦ χαρακτοῦ Τὸ ἐν στίχ. 19 *piacet*, ὀφειλόμενον μᾶλλον τῷ ἀντιγραφῇ ἢ τῷ χαρακτὴρ, δηλοῖ ἴσως κοινήν τινα ἔκτοτε προφορὰν τοῦ l ἐν τοιαύτῃ θέσει, ἥτις ἐπεκράτησεν ἐν τῇ νῦν Ἰταλικῇ γλώσσῃ.

386^ο· στίχ. 19-26. Ἐν τέλει τοῦ στίχ. 21 ὑπάρχει κάθετος κεραία, ἡ περισσὴ, ἡ καὶ ἐκ γράμματός τινος μᾶλλον μονήρους ἤττον μετ' ἔχρους ἐνώσεως προερχομένη, καὶ χώρος δι' ἐν ἡ δύο γράμματα, ἅτινα δύναται ἢ νὰ ἀποτελῶσιν ἰδίαν λέξιν, ἢ νὰ ἀνήκωσι τῇ ἐν στίχ. 22 τοπωνυμίᾳ *onodreas* (ἢ *onoareas*)· οἱ ἐκδόται συνεπλήρωσαν διὰ τοῦ et, ἀπιθάνως, ὡς νομίζω· διότι οὕτω προκύπτουσι πολλαὶ δυσχερεῖαι, ἃς δὲν ἡδυνήθησαν νὰ λύσωσι· διὸ ληπτέον τὴν δευτέραν ἐκδοχὴν ἢ ὅτι δὲν ὑπόκειται οὐδέν, ἢ ἡ ἀρχὴ τῆς τοπωνυμίας, περίπου - - *onodreas* καὶ νοητέον «Ἀζώρου - - *onodreas* καὶ Πειραιῶν Δολίχης μεταξὺ»· τὸ τεθὲν ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν *Onoareas* δὲν εἶναι πιθανόν. Μετὰ δὲ τὸ *Petraeas* τοῦ στίχ. 22 εἶναι τέρμα τοῦ στίχου καὶ ἀπιθάνως προσέθηκάν οἱ ἐκδόται τὸ in. Τὰ δὲ ὀνόματα *Γεράναι*, - - *ono-*

δρέαι, Πειραιῖαι, Προνομαὶ εἶναι τοπωνυμιαί, ὧν τὴν θέσιν ἐπειράθημεν νὰ ὀρίσωμεν ἐν τοῖς *Πρακινοῖς* ἔ. ἀ.· ὡς πρὸς τὸ *Onodreae*, ἂν θεωρηθῇ οὕτως ἔχον ἄνευ προηγούμενου γράμματος, εἶπομεν ἐκεῖ τὰ δέοντα· ἴσως δύναται νὰ σχετισθῇ τῷ *δέρη* καὶ νὰ ληφθῇ πρῶτον συνθετικὸν τὸ *δνος, δνου-δέραι* καθ' ἃ καὶ σήμερον καλεῖ ὁ λαὸς τόπους *Γαῖδουρονήσι, Γαῖδουρόραχι* κττ. Σημειωτέον ὅτι ἐν στίχ. 22 ἔγραψεν ὁ χαρακτὴρ H ἀντὶ IT ἥτοι et.

386^ο· στίχ. 26-28. Μετὰ τὸ at τοῦ στίχ. 27 δὲν σημειοῦσιν οὐδὲν ἔχρους οἱ ἐκδόται· ἐγὼ ὅμως διέκρινα τὰ ἄνω λοξῆς κεραίας V, προερχομένης πιθανώτατα ἐκ V, ἔτι δὲ τοῦ στίχ. 28 τάδε:

R. SFANVM

ἐξ ὧν νομίζω ὅτι ἀσφαλῶς προκύπτει ἡ λέξις *ris fanum*· ταύτης ἕνεκα τὸ V τοῦ στίχ. 27 ἀνήκει ὀνόματι θεότητος, εὐλόγως τῆς *Ἀφροδίτης Veneris*, ἥς τὰ τε γράμματα πληροῦσι τὸν χώρον καὶ ἥς μάλιστα ἡ λατρεία εἶναι εὐλογώτερα ἐν τῇ ὠραίᾳ ταύτῃ θέσει, ἐν ἣ εὐρέθη ἡ ἐπιγραφή, καὶ ἔνθα ὑπάρχουσιν ἐρείπια χριστιανικῆς ἐκκλησίας τῆς Ἀγίας Τριάδος· μικρὰ ἀνασκαφὴ δύναται νὰ βεβαιώσῃ τὸ πρᾶγμα. Οὕτως ἐρμηνεύεται καὶ ἡ ἰδρυσις τῆς στήλης ἐν τῷ χώρῳ τοῦ ἱεροῦ, ὅπερ ἀπετέλει τὸ ὄριον τῶν Δολιχαίων καὶ Ἐλιμειωτῶν. Σημειωτέον ὅτι ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ *Πυθίου*, ὑπ' ἀριθ. 390 κατωτέρω δημοσιευθεσομένη, ἀναφέρεται ἱερὸν Ἀφροδίτης.

Συμπέρασμα.— Διὰ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης καθορίζεται ὅτι οἱ ἀπὸ τῆς ἐκ Νότου ἀρχῆς τῶν στενῶν τοῦ νῦν Σαρανταπόρου, ἥτοι τῶν ἀρχαίων Βολουστάνων, τόποι, ἀνήκον πρὸς βορρᾶν τοῖς Ἐλιμειώταις, τὰ δὲ πρὸς Νότον ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, ἔνθα ὑπῆρχεν ἰδρυμένη ἡ στήλη αὕτη, τοῖς Δολιχαίοις, καὶ ὅτι τόπους συνορεύοντας ἀμφοτέροις τούτοις εἶχον οἱ Ἀζωριασταὶ ταῦτα, συνδυαζόμενα τοῖς ἐν τοῖς ἄνω εἰς ἀριθ. 379 προειρημένοις, καθιστῶσι βέβαιον ὅτι τῆς μὲν Δολίχης τὰ ἐρείπια κεῖνται ἐν τῷ νῦν *Καστρί Δούχλιστας*, τῆς δὲ Ἀζώρου ἐν τῷ *Παλαικάστρῳ Βουβάλας*. Οὕτως ὑπολείπεται ὡς ἀσφαλὲς θέσις τοῦ *Πυθίου* τὰ παρὰ τὸ *Σέλος* εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ὀλύμπου ἐρείπια.

Ἀπόστολος Σ. Ἀρβανιτόπουλος.

Παλίμψηστος επιγραφή ἐν Σκύρῳ.

ὑπὸ

Μιχαήλ Δέφνερ.

Κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἐπὶ ἐξάμηνον ἐν Σκύρῳ διαμονῆς μου ἐπρομηθεύθην ἐκεῖ τὰ δύο περὶ τῆς ἱστορίας τῆς νήσου παρὰ λογίων Σκυρίων δημοσιευθέντα βιβλία, τοῦ σχολάρχου *Μιχ. Κωνσταντινίδου* καὶ τοῦ γυμνασιάρχου *Δημ. Παπαγεωργίου*. Ἀμφότερα εἰς τὰ περὶ ἀρχαιο-λογικῶν εὐρημάτων κεφάλαια περιέχουν ψήφισμα δήμου τινὸς τιμητικὸν ὑπὲρ τοῦ Σκυρίου Ἀρκεσιδήμου, πατρὸς τῆς Ἀρμοξένας, κανηφόρου εἰς τὴν πομπὴν τῶν Διονυσίων.

Ὁ Μ. Κωνσταντινίδης, ἐν τῇ ιδιότητι τοῦ ὡς σχολάρχου, ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου ἤδη τοῦ ἔτους 1860 εἶχεν ἀνακοινώσει πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως τὴν εὑρεσιν ἐνεπιγράφου μαρμαρίνης πλάκας καὶ ἀπόγραφον τῆς ἐπιγραφῆς.

Πρωτὰν τινὰ μετέβην εἰς τὴν οἰκίαν Ἑμμ. Περρίνη, ὅπως ἐξετάσω καὶ φωτογραφήσω τὴν πλάκα ταύτην, ἔχουσαν μῆκος μ. 0,40 καὶ πλάτος 0,35.

Ἐκ πρώτης ὄψεως ἐντύπωσίν μοι ἔκαμιν ὁ ἄτακτος καὶ ἀλλόκοτος τρόπος τῆς χαράξεως. Ἐνῷ τὰ γράμματα τῶν τριῶν πρώτων στίχων δὲν παρουσιάζουν διαστήματα μεταξὺ ἀλλήλων, μεταξὺ δὲ τῶν τριῶν στίχων δὲν ὑπάρχουν διάστιχα, ἀντιθέτως τὰ μεταξὺ τῶν λοιπῶν (4-19) στίχων διάστιχα εἶνε μεγάλα, ἀσυγκρίτως δὲ μεγαλειτέρα ἀκόμη ἢ τοῦ τρίτου στίχου ἀπὸ τοῦ τετάρτου ἀπόστασις. Ἐπὶ πλέον τὰ γράμματα τῶν τριῶν πρώτων στίχων μοι ἐφάνησαν βαθύτερον ἐγκεχαραγμένα, ἀλλὰ καὶ μικρότερα τῶν ἄλλων, ὡς ἐὰν μὴ συγχρόνως ἐχαράχθησαν μετ' ἐκείνων. Τέλος δὲ διὰ τοῦ μεγεθυντικοῦ φακοῦ εἶδον μεταξὺ τῶν γραμμάτων ἔχνη ἄλλων ἐξαλειφθέντων καὶ ἀντελήφθην, ὅτι τὰ κισσόφυλλα τοῦ στεφάνου εἶνε ἐπεξεργασμένα ἐκ δευτέρου διὰ στιγέως (ζουμπᾶ). Ἀμφιβολία περὶ τῆς γνησιότητος τῆς ἐπιγραφῆς ἠγέρθησαν ἐν ἐμοί. Πρὸς ἀκριβῆ αὐτῆς ἐξέτασιν καὶ βεβαίωσιν τῶν παρατηρήσεών μου ἐζήτησα ἀπὸ τὴν οἰκοδόσποιαν τὴν ἄδειαν νὰ ἐπαλείψω τὴν πλάκα δι' αἰθάλης. Ἀφοῦ δὲ διὰ τριβῆς εἰσεχώρησεν αὕτη εἰς τὸ

βάθος τῶν γραμμάτων, ἤρχισα καθαρίζων τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ μαρμάρου διὰ πῆχως ἐπενδεδυμένου διὰ παννίου, οὕτω δὲ ἐπὶ τῆς λευκῆς πλέον ἐπιφανείας τοῦ μαρμάρου ἀνεφάνησαν ὅλα τὰ γράμματα τῆς ἐπιγραφῆς μαῦρα καὶ εὐδιάκριτα, ἀνεφάνησαν δὲ ὑπεράνω, μεταξὺ καὶ ἐντὸς τῶν στίχων τῆς νῦν ἐπιγραφῆς ἔχνη γραμμάτων παλαιότερας. Εἶδον δὲ τότε, ὅτι ἄνωθεν τοῦ νῦν πρώτου στίχου φαίνονται ἀπεξεσμένοι δύο στίχοι, ὧν ὁ πρῶτος ἤρχιζεν ἀπὸ τῆς λέξεως *Θεο*, (*ΘΕΟΣ*), δεξιότερον δὲ διαφαίνεται *ΕΤ*, ὅτι ἐντὸς τοῦ στεφάνου ἄνωθεν τῆς νῦν φράσεως *Ο ΔΗΜΟΣ* διαφαίνονται τὰ ἔχνη τῆς αὐτῆς φράσεως ἐν προεुकλειδέω γραφῇ *Ο ΔΕΜΟΣ* καὶ ὑπ' αὐτὴν ἄλλης λέξεως, πιθανῶς *ΑΘΕΝΑΙΟΝ*, καὶ τέλος ὅτι ὑπὸ τὴν νεωτέραν γραφὴν *Ο ΔΗΜΟΣ* ἀπεξέσθη μία λέξις, πιθανῶς *ΣΚΥΡΙΩΝ*.

Ἐχνη γραμμάτων παλαιότερας γραφῆς διαφαίνονται πολλά, κυρίως δὲ τὰ ἀκόλουθα·

στίχ. 1: ἐντὸς τοῦ 10^{ου} γράμματος *Η* ἐν *Κ*, μεταξὺ τοῦ 19^{ου} καὶ 20^{ου} *Υ*, ἄνωθεν τοῦ 30^{ου} γράμματος *Ε* ἐν *Ι*. Εἰς δὲ τὸ τέλος τοῦ στίχου λείπει *Σ*, πέραν αὐτοῦ ὅμως διαφαίνεται *Ο* ἢ *Θ*.

στίχ. 2: ἐντὸς τοῦ *Α* τῆς λέξεως *ΚΑΝΗΦΟΡΟΥ*, ὑπὸ τὸ *Υ* τοῦ *ΥΠΟ*, καὶ μετὰ τὸ *Η* εἰς τὸ τέλος τοῦ στίχου.

στίχ. 3: εἰς τὸ *α'* γράμμα, πρὸ τοῦ προτελευταίου γράμματος καὶ μετὰ τὸ τελευταῖον.

στίχ. 5: μεταξὺ τοῦ 7^{ου} καὶ 8^{ου} γράμματος.

στίχ. 6: ἐντὸς τοῦ *ΚΑΙ*, εἰς τὸ *Τ* καὶ τὸ *Η* τοῦ *ΑΝΕΣΤΡΑΦΗ*, μεταξὺ τοῦ *Ο* καὶ *Τ* τοῦ *ΦΙΛΟΤΙΜΩΣ*, ὡς καὶ ὑπὸ τὸ τελικὸν *Σ*.

στίχ. 7: ἐντὸς καὶ κάτωθεν τοῦ ἐβδόμου γράμματος *Ε*.

στίχ. 8: εἰς τὸ 5^{ον}, τὸ 26^{ον} καὶ τὸ 36^{ον} γράμμα, καὶ μετὰ τὸ τελευταῖον.

στίχ. 9: πρὸ τοῦ *α'* γράμματος, ἐντὸς τοῦ 19^{ου}· μετὰ δὲ τὸ 27^{ον} ἀπεξέσθησαν 9 γράμματα.

στίχ. 10: εἰς τὴν ἀρχὴν ἀπεξέσθησαν 4 γράμματα, ὑπὸ δὲ τὰς λέξεις *ΔΗΜΟΝΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗΙ* διαφαίνονται ἀρχαιότερα γράμματα.

στίχ. 11: εἰς ὅλας τὰς λέξεις.

στίχ. 12: εἰς τὸ Υ τοῦ ΡΑΜΝΟΥΣΙΟΥ, εἰς τὰ ΕΝΕΚΕΝ, ΠΡΟΣ καὶ ΤΟΥΣ.

στίχ. 13: ὑπὸ τὸ ΛΟ τῆς λέξεως ΦΙΛΟΤΙΜΙΑΣ. Εἰς τὴν τελευταίαν συλλαβὴν τοῦ στίχου τὸ παλαιὸν Γ μετεβλήθη εἰς Ζ ἀντὶ Σ, μετὰ δὲ τὸ τέλος διαφαίνεται ἡ συλλαβὴ ΦΑ.

στίχ. 14: εἰς τὸ ΑΥΤΟΝ καὶ εἰς τὸ ΑΝΑΓΡΑΨΑΙ.

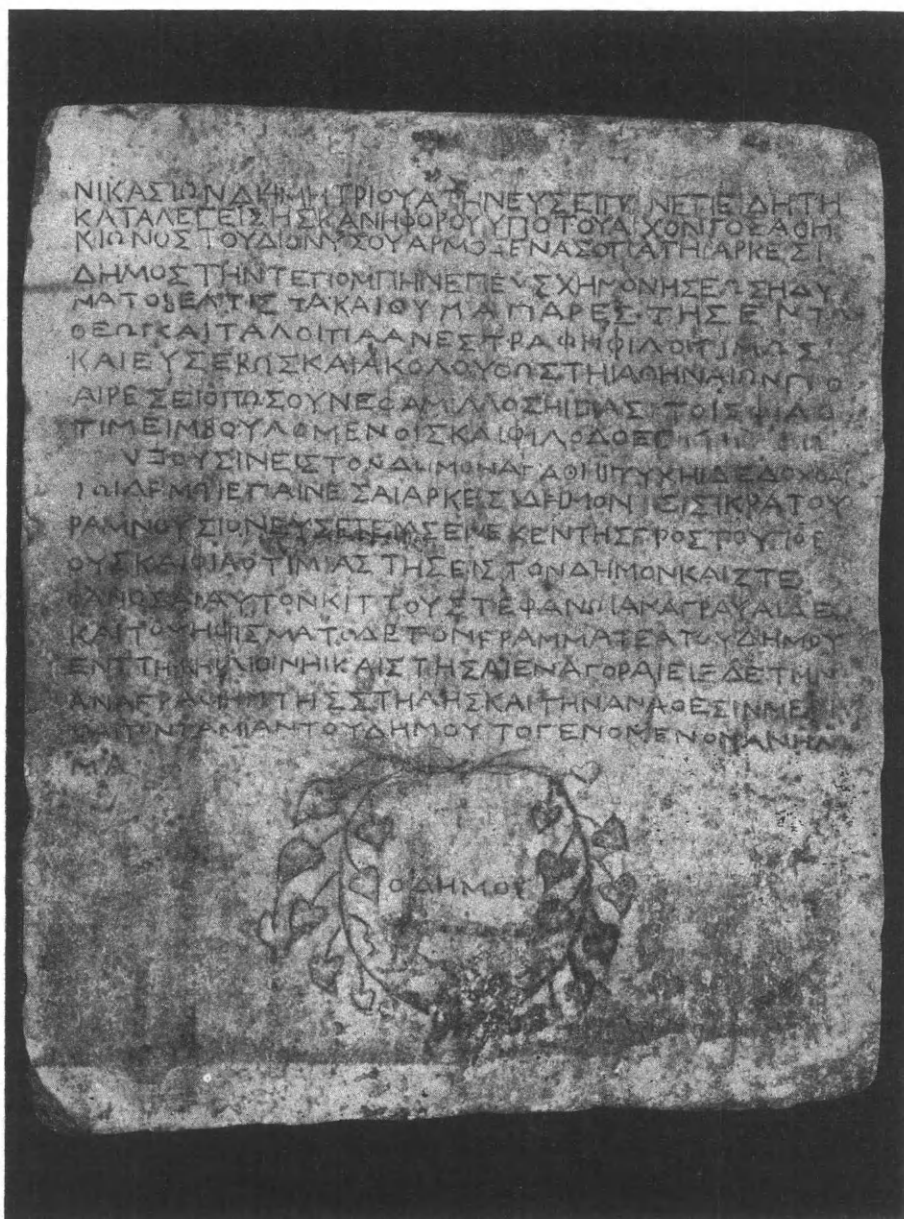
στίχ. 15: ἐντὸς καὶ ἄνωθεν τῶν λέξεων ΤΟΔΕ ΤΟΝ ΓΡ....

στίχ. 16: εἰς τὸ ΕΝ ΣΤΗΛΗΙ καὶ εἰς τὸ ΕΙΣ ΔΕ ΤΗΝ. Τὸ ΤΗΝ φαίνεται ΤΜΜ, μετὰ δὲ τὸ Ν ἀμυδρὸν Φ.

στίχ. 17: εἰς τὸ ΑΝΑΓΡΑΦΗΝ, ὅπου ἀντὶ Φ φαίνεται ΨΙ καὶ τὸ Ν ἔγινε Μ. Μετὰ τὸ Ι τοῦ τέλους φαίνεται ἀκόμη στοιχεῖόν τι.

Ἄπαντα τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα ἡδραῖωσαν ἐν ἐμοὶ τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἡ ἐνώπιόν μου πλάξ ἀρχικῶς ἔφερε τιμητικὸν ψήφισμα μετὰ στεφάνου ἐκ κισσοῦ χαραχθὲν πρὸ τοῦ 403 π.Χ., ἀποξεσθεῖσα δὲ περὶ τὰ μέσα τοῦ β' π.Χ. αἰῶνος ἐχρησιμοποιήθη mutatis mutandis πρὸς ἀναγραφὴν ὁμοίου ψηφίσματος.

Οὕτως ἐξηγοῦνται αἱ ἀνωμαλῖαι εἰς τὴν χάραξιν καὶ ἐπαναχάραξιν καὶ αἱ εἰς τὸ ὕψος καὶ πλάτος τῶν γραμμάτων καὶ εἰς τὰ διάστιχα καὶ διαστήματα διαφοραί, αἵτινες παρὰ πάντων τῶν δη-

Ψήφισμα ὑπὲρ Ἀρχεσιδήμου ἐκ Σκύρου.

μοσιευσάντων τὴν ἐπιγραφὴν ξένων ἀρχαιολόγων ἐθεωρήθησαν ὡς ἀμέλειαι τοῦ χαράκτου.

Εὐτυχῶς ἐπέτυχεν ἡ φωτογραφία τῆς ἐπιγραφῆς, τὸ δὲ ἐξ αὐτῆς μεταλλογράφημα, ἐκτελεσθὲν παρὰ τοῦ ὀνομαστοῦ τῆς Βιέννης μεταλλογραφεῖου Krambolek δίδει ὅλας τὰς λεπτομερείας τοῦ μαρμάρου· οὕτω δὲ ὁ ἀναγνώστης εὐκόλως θὰ δυνηθῇ νὰ κρίνῃ περὶ τοῦ ὀρθοῦ τῆς γνώμης μου.

Μεταγραφή.

Νικασίων Δημητρίου Ἀθηνεὺς εἶπεν· ἐπειδὴ τῇ[ς] καταλείψης κανηφόρου ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος Ἀθηνίωνος τοῦ Διονύσου Ἀρμόξενος ὁ πατὴρ Ἀρκεσιδῆμος τὴν τε πομπὴν ἐπευσημήνησε ὥς ἡδύνατο βέλτιστα καὶ θῦμα παρέστησεν τῷ[ι] θεῷ καὶ τὰ λοιπὰ ἀνεστράφη φιλοτίμως καὶ εὐσεβῶς καὶ ἀκολούθως τῇ Ἀθηναίων π[ρ]οαίρεσει, ὅπως οὖν ἐφάμιλλος ᾗ πᾶσι τοῖς φίλοις τιμεῖται βουλομένοις καὶ φιλοδοξ...
...οὔσιν εἰς τὸν δῆμον· ἀγαθῇ τύχῃ, δέδοχθαι τῷ δῆμῳ ἐπαινεῖσαι Ἀρκεσίδημον Πεισικράτου Ραμνούσιον εὐσεβείας ἔνεκεν τῆς [π]ρος τοὺς θεοὺς καὶ φιλοτιμίας τῆς εἰς τὸν δῆμον καὶ Ζεφρανῶσαι αὐτὸν κιττοῦ στεφάνῳ, ἀναγράψαι δὲ καὶ τὸ ψήφισμα τόδε τὸν γραμματέα τοῦ δήμου ἐν στήλῃ λιθίνῃ καὶ στήσαι ἐν ἀγοραῖ, εἰς δὲ τὴν ἀναγραφὴν τῆς στήλης καὶ τὴν ἀνάθεσιν μερῖσαι τὸν ταμίαν τοῦ δήμου τὸ γενόμενον ἀνῆλμα.

Ο ΔΗΜΟΣ

.....

Μετὰ τὴν εἰς Ἀθήνας ἐπιστροφὴν μου συνεβουλεύθην τοὺς πρὸ τῶν Σκυρίων Κωνσταντινίδου καὶ Παπαγεωργίου δημοσιεύσαντας τὴν ἐπιγραφὴν ἢ γράψαντας περὶ αὐτῆς ξένους ἐπιστήμονας, μὴ τυχὸν ἄλλος πρὸ ἐμοῦ ἐξήνεγκε τὴν περὶ παλιμνήστου ἐπιγραφῆς γνώμην.

Ὁ *Lebègue*, ὅστις πρῶτος ἐξ αὐτοψίας ἐδημοσίευσεν τὴν ἐπιγραφὴν εἰς τὰς *Notes sur Skyros* *Revue archéol. Nouv. série. Vol. 25, p. 177—179, Paris 1873*), λέγει, ὅτι τὰ γράμματα εἶνε μικρὰ καὶ πολλάκις πολὺ ἀποτετριμμένα καὶ ὅτι τὰ σφάλματα τοῦ χαράκτου εἶνε πολὺ περισσότερα παρὰ εἰς τὰς ἐπιγραφὰς τῆς Ἀττικῆς. Ἡ ἀρχὴ τοῦ ψήφισματος, ἣτις περιεῖχε τὸ ἔτος, τὴν ἀναγραφὴν τῆς πρυτανείας κλπ. ἢ ἠφανίσθη ἢ παρε-

λείφθη εἰς τὸ ἀντίγραφον τοῦ ψήφισματος τοῦ εὐρεθέντος ἐν Σκύρῳ. (!)» — Τὸ ἀπόγραφον τοῦ *Lebègue* ἔχει χάσματα πολλὰ καὶ σφάλματα οὐκ ὀλίγα. Ἐνῷ δὲ ὁ ἴδιος ἐνέγνωσε Διονύσου, δὲν ἐνόησε ὅτι πρόκειται περὶ κανηφόρου τοῦ Διονύσου, ἀλλὰ διώρθωσε τὸ Διονύσου εἰς Διονυσίου, καὶ μετέφρασε: «*l'archonte Athénion, fils de Dionysios*». Κατωτέρω δὲ λέγει: «ἡ θεότης, τῆς ὁποίας κανηφόρος ὑπῆρξεν ἡ *Τιμοξένα* (ἐνῷ ἡ γραφὴ τῆς πλακὸς ΑΡΜΟΞΕΝΑ εἶνε σαφεστάτη), δὲν ἀναφέρεται». Ὡς πρὸς δὲ τὸν ἄρχοντα Ἀθηνίωνα καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι οὗτος εἶνε νέος ἄρχων, τ. ἔ. πρώτην φορὰν ἀπαντῶν, καὶ μεταγενέστερος τοῦ ἔτους 196 π. Χ., καθ' ὃ ἡ νῆσος Σκύρος παρὰ τῶν Ρωμαίων ἐδόθη πάλιν εἰς τοὺς Ἀθηναίους (*T. Livius, XXXIII, 30*).

Δεύτερος ὁ *Albert Dumont* εἰς τὸ σύγγραμμά του: *Fastes éponymiques d'Athènes, Paris 1874, p. 11—12*, ἐδημοσίευσεν τὴν ἐπιγραφὴν κατὰ τὸ ἀπόγραφον τοῦ *Lebègue* καὶ μετὰ αὐτὰ χάσματα καὶ σφάλματα, ἐδέχθη δὲ καὶ οὗτος, ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ εἶνε νεωτέρα τοῦ 196 π. Χ.

Τρίτος ἐξέδωκεν τὴν ἐπιγραφὴν, καὶ δὴ ἐξ αὐτοψίας, ὁ *Paul Girard*, *Antiquités des Sporades septentrionales*, εἰς τὸ *Bulletin de Correspondance hellén.*, vol. III 1879, λέγει δὲ περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ μαρμάρου. «Ἡ πλάξ εἶνε ἐφθαρμένη εἰς μερικὰ μέρη, τὰ γράμματα εἶνε μικρὰ, λεπτὰ καὶ ἀνώμαλα, ἡ δὲ χάραξις μαρτυρεῖ ἀμέλειάν τινα. Εἰς τὸ τέλος τοῦ 9^{ου} καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ 10^{ου} στίχου μία ἢ περισσότεραι λέξεις ἀπεξεσμέναι ἔγειναν ἀφορμὴ ἐπαναλήψεως τοῦ ξ, ἡ δὲ συλλαβὴ φα τοῦ στεφανῶσαι ἐχαράχθη δίς. Τὰ ὀρθογραφικὰ λάθη εἶνε πολλὰ.» Ὡς πρὸς δὲ τὸν ἄρχοντα Ἀθηνίωνα δέχεται καὶ ὁ *Girard* τὴν γνώμην τοῦ *Lebègue*.

Τέταρτος ἐξέδωκεν ἐν ἔτει 1883 ὁ Γουλιέλμος *Dittenberger* τὴν ἐπιγραφὴν εἰς τὴν *Sylloge inscriptionum Graecarum*, I, 383, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀπογράφων τοῦ *Lebègue* καὶ τοῦ *Girard*. Ἐνῷ δὲ οὗτοι τὸ ψήφισμα ἐθεώρουν ὡς ψήφισμα τοῦ δήμου Ἀθηναίων, ὁ *Dittenberger* φρονεῖ, ὅτι καὶ εἰς τὴν Σκύρον ἐτελοῦντο Διονύσια καὶ ὅτι ὁ ἐν τῷ ψήφισματι ἀναγραφόμενος ἄρχων Ἀθηνίων ἦτο ἄρχων τῶν κληρούχων τῆς Σκύρου.

Ἐναντίαν πάλιν γνώμην ἐκφέρει ὁ *P. Foucart* εἰς τὴν συγγραφὴν τοῦ *Mémoire sur les colonies Athéniennes au cinquième et au quatrième siècle*, p. 382: «Οἱ κληροῦχοι ἐξηκολούθουν λαμβάνοντες μέρος εἰς τὰς ἐθνικὰς ἐορτὰς τῶν Παναθηναίων καὶ τῶν Διονυσίων καὶ πέμποντες εἰς αὐτὰς θεωροὺς καὶ θύματα. Τοῦτο πιστοποιοῦσιν αἱ ἐπιγραφαὶ οὐ μόνον διὰ τὸν 5^{ον} αἰῶνα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν τρίτον καὶ δεύτερον. Ἡ θυγάτηρ ἐνὸς κληροῦχου τῆς Σκύρου κατελέγη κανηφόρος διὰ τὴν πομπὴν τῶν Διονυσίων, ὁ δὲ δῆμος Ἀθηναίων ἀντήμειψε τὴν εὐσέβειαν αὐτῆς καὶ τὴν φιλοτιμίαν τοῦ πατρὸς τῆς, ψηφίσας ὑπὲρ αὐτοῦ ἔπαινον δημόσιον καὶ στέφανον ἐκ κισσοῦ.»

Ὁ *Ch. Michel* τέλος εἰς τὸ *Recueil d'inscriptions Grecques, Bruxelles 1900*, ἐδημοσίευσεν ἐν σελ. 165 τὴν ἐπιγραφὴν ὑπὸ τὸν τίτλον *Décree des clérouques de Skyros. II. siècle avant J. C.*, ἄνευ ἄλλης παρατηρήσεως.

Εἰς τὰς περὶ τῆς ἐπιγραφῆς γνώμας πέντε ξένων ἐπιστημόνων προστίθεται ἡδὴ ἡ ἰδική μου, ἣν ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ ἐκείνων ἐκ μόνης τῆς ἐξετάσεως τοῦ μαρμαρίου καὶ συνεπῶς ἄνευ τῆς ἀπ' ἐκείνων

ἐπιδράσεως ἐσχημάτισα. Ἡ δὲ πεποίθησίς μου εἶνε, ὅτι ἡ ἐν τῇ οἰκίᾳ Ἑμμ. Περὶνῃ ἐνεπίγραφος πλάξ ἀρχικῶς ἔφερε τιμητικὸν ψήφισμα τοῦ Δήμου Ἀθηναίων κατὰ τὸν 5^{ον} αἰῶνα ἀναγραφὴν ὑπὲρ κληροῦχου τῆς Σκύρου, ὅτι ὁμῶς μετὰ 250 περίπου ἔτη τὸ ψήφισμα τοῦτο ἀπεξέσθη ἐν μέρει ἐπιπολαίως, ἐν μέρει βαθύτερον, ὅπως ὑπὸ ἄλλας περιστάσεις καὶ δι' ἄλλα πρόσωπα ὁ λίθος χρησιμοποίηθῃ πρὸς ἀναγραφὴν τιμητικοῦ πάλιν ψηφίσματος ὑπὲρ Σκυρίου, τοῦτο μὲν δι' ἐγχαράξεως νέων ὀνομάτων καὶ λέξεων, τοῦτο δὲ δι' ἐκβαθύνσεως τῶν παλαιῶν γραμμάτων. Δὲν εἰσέρχομαι ἐνταῦθα εἰς εἰκασίας, ἂν ὁ ἄρχων Ἀθηνίων ἦτο ἄρχων τῶν Ἀθηναίων ἢ τῶν κληροῦχων τῆς Σκύρου καὶ ἂν ἐτελοῦντο τότε Διονύσια καὶ εἰς τὴν Σκύρον. Θὰ ἠυχόμεν, τὸ μάρμαρον τοῦτο νὰ εὐρίσκετο εἰς τὸ ἐνταῦθα Ἐπιγραφικὸν Μουσεῖον ὡς εὐπρόσιτον τεκμήριον ὑπὲρ τῆς γνώμης μου, εὐελπιστῶ ὁμῶς ὅτι θὰ ἐπαρκῇ καὶ ἡ ἐκ τοῦ μεταλλογραφήματος εἰκὼν.

Μιχαὴλ Δέφνερ Δ. Φ.

Ἀμφιάρειον

(1923)

ὑπὸ

B. Λεονάρδου.

Τῷ 1923 σκαφικαὶ ἐργασίαι ἐγένοντο μάλιστα ἐπὶ τῆς δεξιᾶς τῆς χαράδρας ὅχθης καὶ ἰδίᾳ νοτόθεν τῆς δυσμικῆς πομπικῆς ὁδοῦ 84 καὶ τοῦ 139 (ΑΕ 1922¹⁰⁰ εἰκ. 2).

Οἱ ἐξῆς ἀριθμοὶ 1-9 κλπ. εἶνε οἱ τῶν ἐν ΑΕ 1917²³⁹ 1918¹¹¹⁻¹¹² 1919¹⁰⁰ εἰκ. 1 καὶ 2 1922¹⁰² δημοσιευθέντων διαγραμμάτων τῆς δεξιᾶς ὅχθης, πρὸ καὶ ἐνθάδε ἐν τοῖς ἐξῆς εἰκ. 1 καὶ 2.

1-9 καὶ 92-107 (θερινοῦ καταγωγίου): ΑΕ 1917^{240α} 1919⁹⁹ εἰκ. 1, ΠΑΕ 1919¹⁷.

10-44 (χειμερινοῦ καταγωγίου): ΠΑΕ 1917¹⁶, ΑΕ 1917²³⁹ εἰκ. 1 1918^{110α} 1919¹⁰⁰ εἰκ. 2 1922^{101α}. Ἐνθάδε (εἰκ. 1) δηλοῦται ἡ κατ' ὕψος συνάφεια τοῦ θερινοῦ καταγωγίου (ἄ. ἀρ. 1-9 κλπ) καὶ τοῦ χειμερινοῦ ἀπὸ τοῦ στυλοβάτου τῆς στοᾶς (ἀρ. 29-41) τοῦ χειμερινοῦ καταγωγίου μέχρι τοῦ δαπέδου τοῦ χώρου 92 (ε) τοῦ θερινοῦ καταγωγίου τὸ ὕψος σύμπαν (κατ' ὕψωρίαν) εἶνε 4 785.

45-61 (συνοικίας τύπος): ΠΑΕ 1913⁷⁰ 111 1920⁶ 1921⁶, ΑΕ 1916¹¹⁸ 1917^{240α} 1919¹⁰⁰ εἰκ. 2.

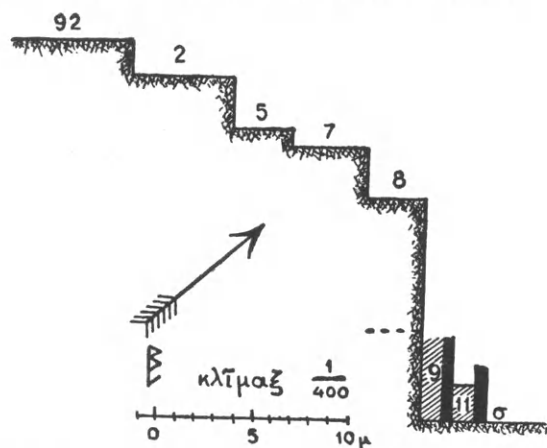
62 (κρήνη): ΠΑΕ 1916³⁴ 65 1921⁶ 10, ΑΕ 1916¹¹⁸ 1918^{110β} εἰκ. 1-6.

63-68: ἄ. ἀρ. 45-61.

69-77: ἄ. ἀρ. 63-68, ΑΕ 1919¹⁰⁰ εἰκ. 2 1922¹⁰¹ εἰκ. 1. Ἐν 69 ἐγένετο μικρὰ σκαφεῖα ἐν τοῖς δυσμοδορείοις, νοτόθεν τοῦ ἀνατολικοῦ θυρώματος τοῦ 50, καὶ ἐν τοῖς δυσμονοτείοις, δυσμόθεν τοῦ ὑστερίου λοξοῦ τοίχου ὅστις ἀφορίζει τὸ 69 ἀπὸ τοῦ 70 (ΑΕ 1919¹⁰¹ β). Ἄπας σχεδὸν ὁ νότιος τοίχος τοῦ 69 70 ὁ καὶ τὸ μέσον μέρος τοῦ βορείου τοίχου τοῦ 80-83α ἅμα ἀποτελῶν σύγκειται ἐκ μεγάλων πώρων (μ. ± 1 30) πηχυαίων τὸ πλάτος, καλῶς ἐργασμένων (σφύζονται οἱ κάτω τέσσαρες δόμοι [ὑψ. 1 80] ἐπὶ λιθίνης εὐθυντηρίας)· τρεῖς τοιοῦτοι πῶροι ληφθέντες, ὡς ἐπεικάζει, ἐκ τοῦ ἐρημμένου βορείου τοίχου τοῦ 80-83α ἐχρήσθησαν ὑστερον ἀπαντροχὺ εἰς τὸν βόρειον ὑπόλοξον τοῖχον 77 (αβ) νοτόθεν τοῦ 73-74. Ἀνατολόθεν τοῦ ἐν τοῖς χώροις 70 καὶ 77 θεμελίου δ πρὸς τῷ τούτων νοτίῳ τοίχῳ κεῖται κλιμακοειδὲς ὑστερον κτίσμα, ὅπερ ἔφερεν ὡς ἀναδασμὸν τὸ ἐν ΑΕ 1922¹⁰¹ μνημονευθὲν δωρικὸν κιόκρανον, ἕτερον δὲ τοιοῦτον κτίσμα κεῖται δυσμόθεν τοῦ δ πρὸς τῷ αὐτῷ τοίχῳ.

78-85: ΑΕ 1919¹⁰⁰ εἰκ. 2 1922¹⁰¹ εἰκ. 1, ἄ. ἀρ. 69-77. Ὁ χώρος 80 81 διήρηται εἰς τρία μέρη ἀφωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων ὑπὸ

δύο τοίχων, ὧν τὸ ἕτερον, τὸ δυσμικόν, ἦν τὰ ἄνω, ὡς γ' ἐκ τοῦ εὐρεθέντος ἐρυθροῦ χρώματος φαίνεται, ὡμῶν λίθων πεποιημένος. Ὁ νότιος τοῦ 80 81 τοίχος προσφύλαττεν, ὡς εἰκάζεται, ἀπὸ τῶν νοτόθεν προσχώσεων τοὺς βορροῦθεν κειμένους χώρους 69 70 77 τοὺς εἰς τὰ δωμάτια 52 καὶ 51 ἄγοντας, ἀμελῶς δὲ πεποιημένους (ἐνφυκοδόμηται ἀπότμημα ἀναθηματικῆς στήλης ἀνεπίγραφον, λευκοῦ μαρ-

(ἐν τῇ περιγραφῇ ἀνατολικὸν νοεῖται τὸ βορροανατολικόν, ἀναλόγως δὲ καὶ τὰλλα.)

1: καταγωγίον (θερινὸν καὶ χειμερινόν) τομὴ δυσμανατολική (ΑΕ 1919¹⁰⁰ εἰκ. 1 ἀρ. 92-2 — 1917²⁸⁹ εἰκ. 1 ἀρ. 5-11)

σ = στυλοβάτης γαμμονιδῶς στοᾶς (ΑΕ 1917²⁸⁹ εἰκ. 1 ἀρ. 29-41).

μάρου, ἐγκρίτου τέχνης, ὕψ. σφ. 0 54, πλ. 0 33, πᾶχ. 0 22 — 0 195) ἔφερε ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς, ἤγουν τῆς βορείου, ὤψεως κονίαμα παχὺ (± 0 03) μετὰ δακτυλίων· διὰ τοῦ χώρου 80 81 διήκων ὁ πηλινὸς ὀχετός (διάρρους 0 11), ὅστις ἐκ τοῦ δυσμοβορείου ὀχετοῦ τοῦ ἐκδοχείου 82, ὡς εἰκάζεται, τὸ ὕδωρ ἀρπύζοντος καὶ εἰς τὴν ὁδὸν 45 ἐπικαμπτόμενος ἐξέβαλλεν εἰς τὴν χαράδραν (ΑΕ 1919¹⁰¹ α). ὁ δὲ δυσμοδόρειος καὶ ὁ βορροανατολικός ὀχετός τοῦ 82 ἐφέροντο ἐπικαρσίως ἐπὶ μακροῦ πηλινῷ ὀχετοῦ κρυπτοῦ, οὗ τῷ 1923 συντελέσθη ἡ ἐκκάλυψις· οὗτος δὲ μετὰ τοῦ 83 καὶ τοῦ 82 (ἐγγύτερον τοῦ 82 καὶ 139 ἢ ὅσον ἐν ΑΕ 1919¹⁰⁰ εἰκ. 2 φέρεται) κείμενος καὶ διὰ τοῦ 84, ῥέων, εἰκοσί που μέτρων μέχρι τῆς εἰς τὴν ὁδὸν 86 εἰσόδου τὸ μήκος ὧν, ἔβαινε φέρων πότιμον ὕδωρ ἐπὶ τὴν κρήνην 62 (πρβ ΑΕ 1916¹¹⁹ α' εἶνε δὲ πεισχυμῶς, στενός, ἔχων πλάτος μὲν ± 0 097, διάρρους δὲ ± 0 04, καλύμματα δὲ ὡσχύτως πηλινὰ, κατὰ τόπους διάφορα τὸ πλάτος (0 095 - 0 257).

86 - 91: ΑΕ 1919¹⁰⁰ εἰκ. 2 1922¹⁰² εἰκ. 2.

92 - 107: (θερινὸν καταγωγίον): ἄ. ἀρ. 1 - 9.

108 - 111: ΑΕ 1922¹⁰² εἰκ. 2.

112: ΠΑΕ 1909⁶¹ 119/0 (αὐτ. πίναξ: πύς χαλκοῦ ἀνδριᾶντος) 1913⁷⁰ 113), ΑΕ 1913²⁸⁷ 1922¹⁰² (εἰκ. 2) 107. Διὰ μικρῶν σκαμμάτων ἐξεκαλύφθησαν οἱ βατήρες τῶν κίωνων 13 (ὑπὸ τὸν τοίχον κν) καὶ 14 τῆς τετρακαίδεκάστυλου στοᾶς ΕΖΗΟΚΛ.

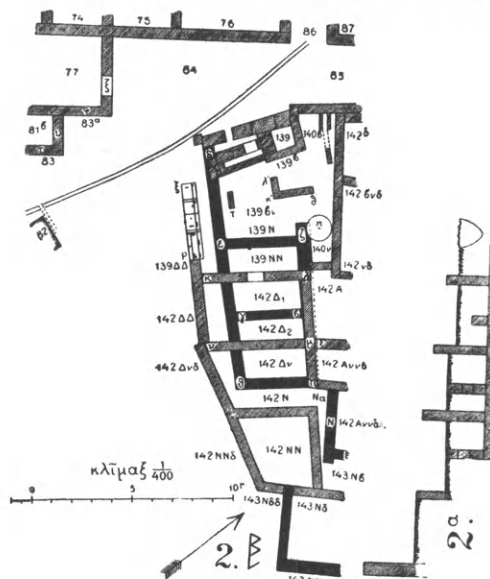
113 - 134: ΑΕ 1922¹⁰² εἰκ. 2.

135 - 137 γ: ΑΕ 1922¹⁰² εἰκ. 2. Ἐν τῷ διαδρόμῳ 136 ὁ δυσμικός τοίχος τοῦ 137 137α σύγκειται ἐξ ἀσβεστολίθων πολυγωνοειδῶν, ἡμιέργων τὰ ἔξω (ἐπὶ τῆς δυσμικῆς ὤψεως), οὗ γ' διαμπερὲς ἰσοδομικῶν, χωρεῖ δὲ καὶ νοτόνδε μέχρι τινὸς ὑπὸ τὸν δυσμικὸν τοίχον τοῦ 137 β.

138 (ἀνατολικὴ πομπικὴ ὁδός): ΑΕ 1922¹⁰² εἰκ. 2. Ὁ νότιος τοίχος τοῦ 133 134 135, ὁ καὶ μέρος τῆς βορείου πλευρᾶς τῆς ὁδοῦ 138 ἀποτελῶν, σώζεται μόνον τὰ κάτω, συγκεκριμένα ἐκ πύρων υπερύθρων (μ. ± 1 25), λείπονται δὲ οἱ πάλαι ἐν διστοιχίᾳ ἰστάμενοι ὀρθοστάται (ΑΕ 1922¹⁰⁵ β), τὸ δὲ νότιον θεμέλιον τοῦ διαδρόμου 136, ἐκ λίθων ἐλαττόνων πεποιημένον, πρόσκειται ἐν ὀρθῇ πρὸς τὸν δυσμικὸν τοῦ 136 τοίχον γωνίᾳ, ἣν δ', ὡς εἰκάζεται, ὁδοῦ. Οἱ δυσμώ-

θεν τούτου τρεῖς πύροι, οἱ μέχρι τοῦ μέσου τῆς μετὰ τοῦ 134 καὶ τοῦ 135 ἀντηρίδος, δὲν κεῖνται ἐπὶ τῆς γραμμῆς, ἐφ' ἧς οἱ ἄλλοι τῆς εἰρημένης πλευρᾶς πύροι οἱ δυσμώθεν μέχρι τοῦ 180ε ἐξικνούμενοι, ἀλλ' ἀποκλίνουσι σμικρὸν πρὸς τὰ βορροανατολικά, τοῦτο δὲ ἀνοιστέον, ὡς εἰκάζεται, ἐπὶ τὴν μετὰ τῆς βορείου πλευρᾶς τῆς ὁδοῦ 138 (ΑΕ 1922¹⁰⁵ β). Ὁ μετὰ τοῦ 135 καὶ τοῦ 136 βορρονότιος τοίχος ὑπὸ τὴν ὄρειον τῆς ὁδοῦ 138 πλευρὰν φερόμενος ἐξέχει ταύτης ὀλίγον νοτόνδε. Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ 138 ὠρύχθησαν σκαφαὶ πρὸς τῷ 137 β καὶ 153, ἡρευνήθησαν δὲ καὶ τὰ ἀνατολὸθεν τούτων κατὰ ὅλου. Παρὰ τὴν νοτανατολικὴν γωνίαν τοῦ 137 β λήγει, ἐν βάθει 1 41 ἀπὸ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τοῦ κτίσματος, ἀρχαιότερος τοίχος ὑπολόξως χωρῶν ἐκ τῶν νοτανατολικῶν (ΑΕ 1922¹⁰⁵ β). Διὰ τὴν τοῦ ἐδάφους κλίσιν τὸ 137 β τεθεμελιώται 0 26 βαθύτερον τοῦ ἀπαντικρὺ κειμένου βορείου τοίχου τοῦ 153· οὗτος δὲ ἐκ τεσσάρων δόμων πύρων ἰσοδομικῶν συγκείμενος (ὕψ. 1 80) ἔχεται τοῦ βορείου τοῦ 154 τοίχου ὅστις εἶνε λίθινος, τὴν αὐτῇ γωνίαν εὖ μετὰ περιτενείας πεποιημένους ὥστε ὁρατὴν εἶναι, ὅθεν καὶ ἐλέγχεται ἀρχαιότερος ὢν τοῦ 153. Τὸ εὐθυτρεχὲς πλάτος τῆς ὁδοῦ ἐνταῦθα εἶναι 3 57. Εἰς τὸ βόρειον τοῦ 153 ἄκρον καταλήγει λίθινος ὀχετός κρυπτός (ΑΕ 1922¹⁰⁵ β), ὅστις ἐκ τῶν νοτίων τὴν πηγὴν ἔχων ἡναγκάσθη διὰ τοῦ νοτίου τοίχου τοῦ 158 διήκων νὰ κάμψῃ σμικρὸν αὐτόθι δυσμώθεν τοῦ ἐξ ἀνατολῶν πρώτου ὀρθοστάτου, μεθ' ὃ διὰ τριῶν χώρων χωρῶν, τοῦ 158 καὶ τοῦ 157 καὶ τοῦ 153, πάλαι μὲν ἐξέβαλλεν εἰς τὴν πομπικὴν ὁδὸν 138, ὕστερον δὲ ἀπεκόπη ὑπὸ τοῦ νοτίου τῆς ὁδοῦ ταύτης τοίχου. Νοτόθεν τοῦ 159 κεῖται ἄλλος χώρος (161), νοτόθεν δὲ τούτου μικρὸν κτίσμα (162), νοτόθεν δὲ τοῦ 158 κεῖται ὁ χώρος 163, δι' οὗ καὶ διέρρει ὁ εἰρημένος ὀχετός, δυσμώθεν δὲ τούτου, ἤγουν νοτόθεν τοῦ 156, ἕτερος χώρος (164). Οἱ χώροι οὗτοι μένουσιν ἡμισκαφεῖς.

139 - 146 ΝΑ: ΠΑΕ 1921³⁰, ΑΕ 1922¹⁰² εἰκ. 2. Νοτόθεν τῆς πομπικῆς ὁδοῦ 84 ἀπὸ τοῦ δυσμικοῦ ἄκρου τοῦ 139 ἀργεταὶ πύρινον θεμέλιον βορρονότιον (δεθ ἐν εἰκ. 2 2α), ἐξικνούμενον

2 2α: τὰ νοτόθεν τῆς ὁδοῦ 84 (ΑΕ 1922¹⁰² εἰκ. 2):

2: ἰχνογραφία.

2α: τομὴ βορρονότιος.

πρὸς νότον μέχρι ἀπαντικρὺ (ἤγουν δυσμώθεν) τοῦ νοτίου ἄκρου τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου τοῦ 142 Δν, μεθ' ὃ καμπτόμενον πρὸς ἀνατολὰς ἐνοῦται μετὰ τούτου ὡς νοτία πλευρὰ (θνη), ἐντεῦθεν δὲ πάλιν κάμπτεται πρὸς βορρᾶν ὑπὸ τὸν ἀνατολικὸν τοίχον τοῦ 142 ΔΝ καὶ 142 Δ2 καὶ Δ1 μέχρι τοῦ 139 Ν ὡς ἀνατολικὴ πλευρὰ (ηζ), τέλος δὲ ἐντεῦθεν πρὸς δυσμὰς καμπτόμενον ἐνοῦται μετὰ τῆς προειρημένης δυσμικῆς πλευρᾶς εθ. Ἀνωθεν τῆς βορροανατολικῆς τοῦ κτίσματος

φών IG VII 414 417 420 ἀπαντῶσι παῖδες καὶ ἄνδρες, οὐχὶ δὲ ἀγένεοι, εἶνε δὲ καὶ ἡ τάξις ἡ αὐτή, πλὴν ὅτι ἐν μὲν 416 καὶ 420 μετὰ τὸν δόλιχον ἔρχεται τὸ στάδιον καὶ τὸ πένταθλον, μετὰ δὲ ταῦτα ὁ δίαυλος καὶ ὁ ἵππιος, ἐν δὲ 414 καὶ 417 μετὰ τοῦ δόλιχου καὶ τοῦ διαύλου ἔρχεται μόνον τὸ στάδιον (ἐν 414 μετὰ τοῦ παιδᾶς δ₁₄ἰαυλον ἐξ ἀπάντων καὶ τοῦ δ₁₆ἰαυλον ἄνδρας παρεμπίπτει τὸ ₁₅πένταθλον ἀγενεῖους)· ἐν 420₈₃ οὐδὲν ἐπὶ τοῦ λίθου σφύζεται (πρβ Klee σ. 32₂₀)· ἐν Λαρίσσι IG IX₂ 534 ἡ τάξις εἶνε ἡ αὐτὴ τῇ ἐν IG VII 414 καὶ 417, πλὴν ὅτι ἐν IX₂ 534 προηγείται τὸ πένταθλον ὥδε: ₁₆παῖδας πένταθλον, ₁₈[ἀγ]σ[νεί]ους π., ₂₀ἄνδρας π., ₂₂παῖδας δόλιχον, ₂₄ἄνδρας δό., ₂₆παῖδας στάδιον, ₂₈[ἀγ]σ[νεί]ους σ., ₃₀[ἄνδρας] σ., ₃₂[παῖδας δίαυλον], ₃₄ἄνδρας δ₁₄], κτλ, κατὰ ταῦτα δὲ καὶ ἐν Λαρίσσι IG IX₂ 529 ἔκειτο: ₁παῖδας πένταθλον, ₂ἀγ[σνεί]ους π., ₄ἄνδρας π., ₆παῖδας δόλιχον, ₈ἄνδρας δό., ₁₀παῖδας στάδιον, ₁₂ἀγ[σνεί]ους σ., ₁₄ἄνδρας σ., ₁₆παῖδας δίαυλον, ₁₈ἄνδρας δ₁₄], ₂₀παῖδας ἵππιον, ₂₂ἄνδρας ἵ., ₂₄παῖδας πάλην, ₂₆ἀγ[σνεί]ους π., ₂₈ἄνδρας π.] κτλ, οὕτως δὲ καὶ ὑπὸ Klee ἀνεπληρώθησαν τὰ ἐν IG IX₂ 529 καὶ 534· ἐν 526 ἄνωθεν τοῦ 1ου σφύζομένου στίχου ἔκειτο, ὡς εἰκόσται, ₁παῖδας πυγμὴν (στ. 6 ἴσως παῖδας πανκράτιον)· πρβ

Klee σ. 29-34. Ἐν ΑΕ 1923_{51α 13} ἀντὶ 126₂₄ γρ. 126₃₂ (τὰ περὶ τούτου αὐτόθι τακτέον μετὰ τὰ περὶ τοῦ 126₂₈). Ἐν ΑΕ 1923_{61 β} κατ. 5 περὶ τῶν εἰς -(ε)μον πρβ ΑΕ 1922_{41α} (αὐτ. ἐν στ. 25 ἀντὶ 1920₂₄₉ γρ. 1910₂₄₉) 1922_{108α} 1923_{51β}, Οἰκονόμος ΑΔ 1921/2₂₆₂, ἀστυνόμιον Πλάτ. Νόμ. 918_α, ἀγορανομ[ί]ο[ν IG II² 380₂₉, ἐδρα[γ]ώ[γι]ον IG IV 875. σ. 52_{α 1} πρβ Ἴσοκρ. 346_α καλῶς καὶ συμφερόντως, 410_δ δικαίως—καὶ συμφερόντως, 423_ε καλῶς—καὶ συμφερόντως, σ. 52_{α 3} προσθ. Βολακλῆς IG I² 377₄. σ. 52_{α 4} περὶ τοῦ SIG³ 87 καὶ ΑΕ 1922₃₉ πρβ vHiller+Klaffenbach ZfNum. 1925₂₁₇ καὶ προσγράψα₁₂ δὲ πρὸς τὸν ἔρκ[ον τὸν τῆς] βολῆς (στ. 3 ἴσως ἔκειτο κήρυκα[ς πέμψαι ἐπὶ τὰς πόλεις ἀγγελόντας τὰ νῦν τῷ δήμῳ ἐψηφισμένα], στ. 19 ἴσως ἔκαστ[ος]. σ. 52_{α 10} πρβ IG II² 844 (= SIG³ 535) πολλὸς καὶ μεγάλας χρεῖας παρῆσχετο. σ. 52_{αβ} αἱ σημειώσεις τακτεῖται ὥδε: σ. 110_α 14, σ. 110_β κατ. 11, σ. 111_α 7, σ. 111_α 14, σ. 111_α 23, σ. 111_β 8, σ. 111_β 9. Ἐν ΑΕ 1923_{52 β 1} πρβ IG IX₂ 232₁₉ οἶνκον, ₂₅[οἶνκ]ου, ₃₀οἶνκου. σ. 52_{β 3} περὶ τῆς γενικῆς πρβ Wilhelm Anz. WAKad. 1922₆ Anatol. Stud. pres. to WRamsay (1923) 429. Ἐν ΑΕ 1923₅₂ ἐν τῷ ἀναγραφίῳ στήλ. β περὶ τοῦ (IG) VII 414+II₅ 978_β ἄνωθεν τοῦ 48_β γρ. 46_β.

ἀναγράφιον τῶν ἐν ΑΕ 1923₁₆₉ ἐξεταζομένων.

(α = ἀριστερὰ [στήλη σελίδος], β = δεξιὰ.)

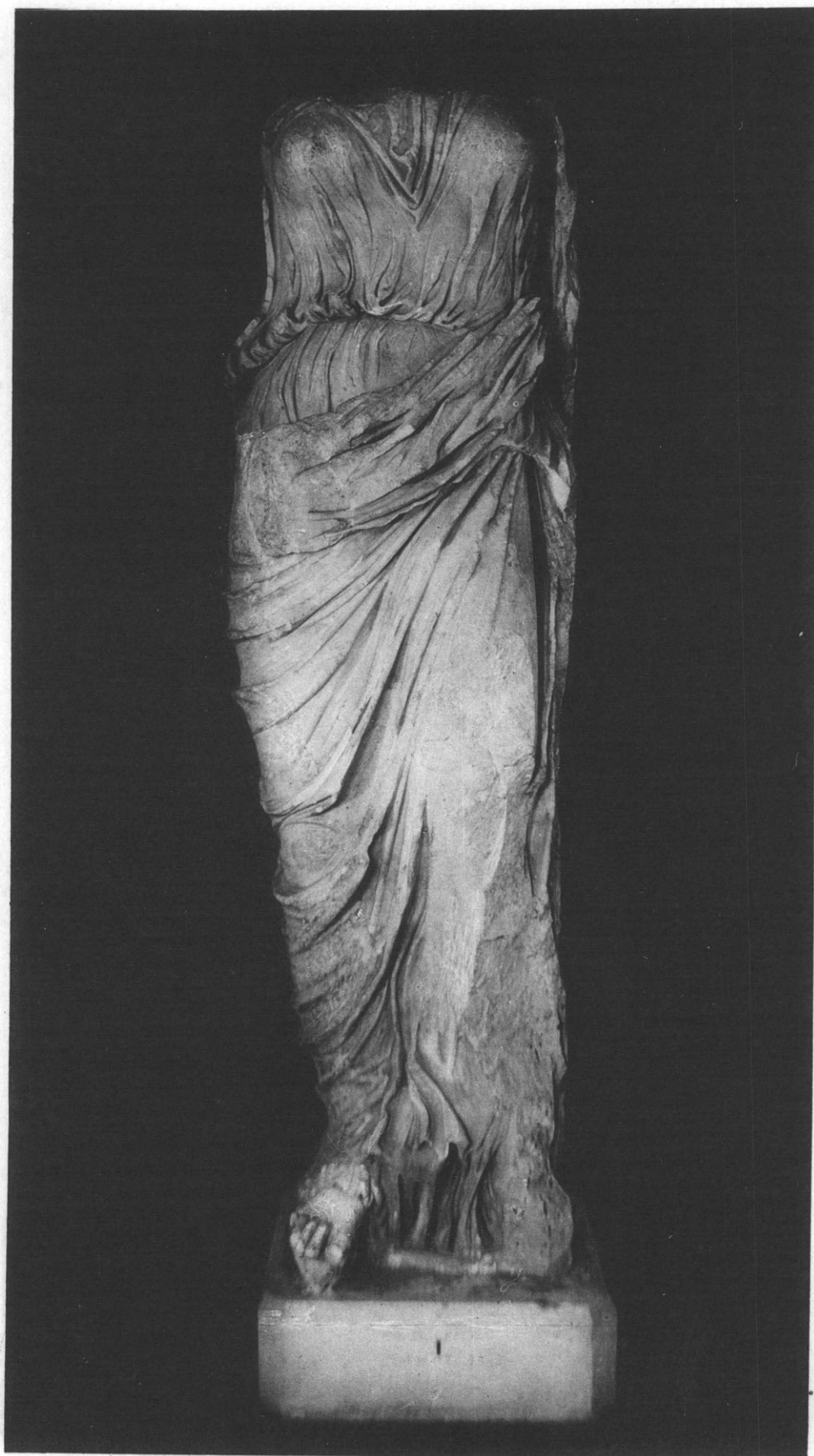
σύγγραμμα	ΑΕ 1923 σ.	σύγγραμμα	ΑΕ 1923 σ.
ΑΕ 1922 ₃₉ ZfNum. 1925 ₂₁₈	169β	IG II ² 380 IX ₂ 529 534	169β 169α 169α

B. Λεονάρδος.

Ἐξεδόθη ὁ παρὼν τόμος τῇ 29. 12. 25.

ΕΚΤΗ ΝΟΤΙΑ ΜΕΤΟΠΗ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΟΣ

ΑΓΑΛΜΑ ΓΥΝΑΙΚΟΣ ΕΚ ΤΡΑΛΛΕΩΝ ΕΝ ΞΜΥΡΝΗ.

Δημοσιεύματα της 'Αρχαιολογικής 'Εταιρείας

(Λεωφόρος Πανεπιστημίου 20).

Δραχμαί
μεταλλικαί

1. 'Αρχαιολογική 'Εφημερίς (πρβ πινάκιον της ΑΕ ἐν ΑΕΛ [= Λεύκωμα της ΑΕ τυπωθὲν τῇ 30 8 12] 1-3). Σχῆμα 4ον·
(περίοδος 1η) 1837-1843: τεύχη α'-ιβ', ιγ' (καὶ ιδ'), ιε' (τεῦχος ιε' ἴδιον δὲν ἐξεδόθη), ιζ'-κθ' 1852-1860:
τεύχη λ'-νε'· πωλοῦνται τὰδε τὰ τεύχη: α', β', γ', δ', ιθ', κθ'-κθ', ν', να', νγ'-νε'· ἕκαστον τεῦχος.... 1.—
περίοδος 2α' 1862: τεύχη α'-ιθ' (τὰ τελευταῖα τέσσαρα ἐξεδόθησαν τῷ 1863)· ἕκαστον τεῦχος 1.—
1869: τεῦχος ιγ' 1870: τεῦχος ιδ' 1872: τεύχη ιε' καὶ ιε' (τὸ ιε' ἐξεδόθη τῷ 1873)· 1874: τεῦχος ιζ'· ἕκ. τεύχ. 3.—
περίοδος 3η' 1883 κέ: εἰς τόμος κατ' ἔτος, ἐκ τεσσάρων τευχῶν συγκεῖμενος· ἕκαστος τόμος .. 25.—
2. *Εὔρετήριον* της 'Αρχαιολογικής 'Εφημερίδος της τρίτης περιόδου· ὑπὸ 'Αλεξάνδρου Λαμπροπούλου· τόμος 1ος:
(ΑΕΕ) 1883-1887. Σχῆμα 4ον, σελίδες 7' καὶ στήλαι 550. 1902..... 5.—
3. Πρακτικά της 'Αρχαιολογικής ἑταιρείας (ΠΑΕ: πρβ. πινάκιον τῶν ΠΑΕ ἐν ΠΑΕ 1921, σ. 77-79):
α') *Σύνοψις* τῶν πρακτικῶν της 'Αρχαιολογικής ἑταιρείας τῶν Ἀθηνῶν: 1837, 1837/8-1846/7· ἔκδοσις 2α. 'Ελληνιστὶ καὶ
Γαλλιστί. Σχῆμα 8ον, σελίδες 325, μετὰ πίνακος ('Ανδρονίκου ὥρολόγιον, εἰς σ. 247, πρβ σ. 318). 1846· δὲν πωλεῖται.
β') Πρακτικά της 6ης γενικῆς συνεδρίας της ἐν Ἀθήναις 'Αρχαιολογικής ἑταιρείας: 1841/2. 'Ελληνιστὶ καὶ Γαλλιστί.
Σχῆμα 16ον, σελίδες 31. 1842· ἐκδεδομένον καὶ ἐν τῷ προηγουμένῳ βιβλίῳ 1.—
γ') Πρακτικά της 12ης γενικῆς συνεδρίας της 'Ελληνικῆς 'Αρχαιολογικής ἑταιρείας: 1847/8. 'Ελληνιστὶ καὶ Γαλλιστί.
Σχῆμα 8ον, σελίδες 31. 1848· δὲν πωλεῖται.
δ') Πρακτικά της 13ης γενικῆς συνεδρίας της 'Ελληνικῆς 'Αρχαιολογικής ἑταιρείας: 1848/9. 'Ελληνιστὶ καὶ
Γαλλιστί. Σχῆμα 8ον, σελίδες 37. 1849 1.—
ε') *Συνοπτικὴ ἐκθεσις* τῶν πράξεων της 'Αρχαιολογικής ἑταιρείας: 1858/9. Σχῆμα [8ον, σελίδες α' + 43. 1859..... 1.—
F') *Γενικαὶ συνελεύσεις τῶν ἐταίρων της 'Αρχαιολογικής ἑταιρείας*· τεύχη ἑνδεκα: 1859/60, 1860/1, 1861/2, 1862/3
(ἐξεδόθη τῷ 1864), 1863/4, 1864/5 (δὲν πωλεῖται), 1865/6, 1866/7, 1867/8, 1868/9, 1869/70. Σχῆμα 4ον·
ἕκαστον τεῦχος 1.—
ζ') ΠΑΕ 1870/71 (δὲν πωλεῖται), 1871/2, 1872/3, 1873/4, 1874/5, 1876, 1877 κέ-1902, 1903 κέ.-1905 (δὲν πωλοῦν-
ται), 1906 (δὲν πωλεῖται), 1907 κέ. — 1915, 1916/9 (εἰς ἓνα τόμον), 1920, 1921. Σχῆμα 8ον· ἕκαστος τόμος.. 5.—
4. 'Επιγραφαὶ ἀνέκδοτοι, ἀνακαλυφθεῖσαι καὶ ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τοῦ 'Αρχαιολογικοῦ συλλόγου· φυλλάδια τρία· 1ον: 1851
(σελίδες 12, πίνακες 15· δὲν πωλεῖται), 2ον: 1852 (σελίδες 1α' καὶ 22 καὶ 5, πίνακες 8), 3ον: 1855 (σελίδες 60, πίνακες 4).
Σχῆμα 4ον· τὸ φυλλάδιον ἑκάτερον 1.—
5. Πρακτικά της ἐπὶ τοῦ 'Ερεχθεῖου ἐπιτροπείας· ἡ ἀναγραφή της ἀληθοῦς καταστάσεως τοῦ 'Ερεχθεῖου, γενομένη κατ' ἐντολὴν
τοῦ 'Αρχαιολογικοῦ συλλόγου. Σχῆμα 4ον, σελ. 21, πίν. 8. 1853..... 1.—
6. 'Επιγραφαὶ 'Ελληνικαί, κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνέκδοτοι· φυλλάδιον α' (ἄλλο δὲν ἐξεδόθη). Σχῆμα 4ον, σελίδες 6' + 34,
πίνακες 9. 1860..... 1.—
7. *Εὐθύμιος Καστόρης*· 'Ιστορικὴ ἐκθεσις τῶν πράξεων της ἐν Ἀθήναις 'Αρχαιολογικής ἑταιρείας ἀπὸ της ἰδρύσεως
αὐτῆς τὸ 1837 μέχρι τοῦ 1879 τελευτῶντος. Σχῆμα 8ον, σελίδες F' + 130. 1879 3.—
8. H. G. Lolling· Κατάλογος τοῦ ἐν Ἀθήναις ἐπιγραφικοῦ μουσείου· τόμος 1ος: 'Επιγραφαὶ ἐκ της 'Ακροπόλεως,
τεῦχος α': 'Αρχαῖαι ἀναθηματικαὶ ἐπιγραφαί. Σχῆμα 4ον, σελίδες 7' καὶ στήλαι 152 + 7', μετὰ πίνακος. 1899 .. 12.—
9. Π. Καββαδίας· Τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν. Σχῆμα 8ον, σελίδες 304, εἰκόνες 9,
πίνακες 10, ὧν εἰς τοπογραφικὸς. 1900 15.—
10. Π. Καββαδίας· 'Ιστορία της 'Αρχαιολογικής ἑταιρείας ἀπὸ της ἐν ἔτει 1837 ἰδρύσεως αὐτῆς μέχρι τοῦ 1900. Σχῆμα 8ον,
σελίδες 115. 1900..... 3.—
- 10α. <Βαλέριος Στάης>· Τὰ εὐρήματα τοῦ ναυαγίου τῶν Ἀνικυθήρων· ἐκ της ΑΕ 1902: στήλη 145-173/4, εἰκόνες 21,
πίνακες 19, ὧν 8 παρένθετοι 5.—
11. Comptes rendus du congrès international d'archéologie, 1ère session: Athènes 1905. Σχῆμα 8ον, σελίδες
400, μετ' εἰκόνων. 1905..... 6.—
12. Μνημεῖα της 'Ελλάδος· τόμος 1ος: Γλυπτὰ ἐκ τοῦ Μουσείου της 'Ακροπόλεως (συντάχται: Καββαδίας, Καστριώτης,
Κουρουνιώτης, Lechat, Λεονάρδος, Schrader, Schroeder, Στάης, Σωτηριάδης, Wolters).
Σχῆμα 4ον, σελίδες 6' καὶ στήλαι 118, πίνακες 36 (ἀρ. 1-33). 1906..... 25.—
13. P. Canvadias + G. Kawerau· Die Ausgrabung der Akropolis vom Jahre 1885 bis zum Jahre
1890· — Π. Καββαδίας + Γ. Καβερῶν· 'Ανασκαφὴ της 'Ακροπόλεως ἀπὸ τοῦ 1885 μέχρι τοῦ 1890.
'Ελληνιστὶ καὶ Γερμανιστί. Σχῆμα φύλλου, στήλαι 150 καὶ σελίδες 2, εἰκόνες 14, πίνακες 13. 1906/7..... 50.—
14. Χρῆστος Τσουάντας· Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμνίου καὶ Σέσκλου. Σχῆμα 4ον, στήλαι ιε' + 432, εἰκόνες 312,
πίνακες 47. 1908..... 50.—
15. Γεώργιος 'Α. Παπαβασιλείου· Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων μετὰ παραρτήματος Εὐβοϊκῶν ἐπιγραφῶν.
Σχῆμα 4ον, στήλαι 6' + 108, εἰκόνες 53, πίνακες 21. 1910 10.—

16. **Κωνσταντῖνος Κουρουνιώτης**· Κατάλογος τοῦ μουσείου Λυκοσούρας. Σχῆμα 8ον, σελίδες 72, εἰκόνες 74. 1911 ... 4.—
- 16A. (Βασίλειος Λεονάρδος)· Ἀρχαιολογικῆς ἐφημερίδος λένκωμα. Σχῆμα 4ον, σελίδες 8. 1912. (δὲν πωλεῖται).
17. **Γεώργιος Π. Οἰκονόμος**· Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας· τεύχος 1ον. Σχῆμα 4ον, σελίδες 40, εἰκόνες 29. 1915..... 4.—
18. **Γεώργιος Κ. Γαρδίκας**· Μελετήματα ἀρχαιολογικά. Σχῆμα 8ον, σελίδες 48. 1915..... 4.—
19. **Ἀντώνιος Δ. Κεραμόπουλλος**· Τοπογραφία τῶν Δελφῶν· τεύχος 1ον. Σχῆμα 8ον, σελίδες 113, εἰκόνες (παρένθετοι) 11, πίνακες 3. 1913 1917 3.—
20. **Β. Στάης**· Τὸ Σούνιον καὶ οἱ ναοὶ Ποσειδῶνος καὶ Ἀθηνᾶς. Σχῆμα 8ον, σελίδες 55, εἰκόνες 14, πίνακες 5. 1920 .. 3.—
21. **Georgius P. Oeconomus**· *De profusionum receptaculis sepulchralibus inde ab antiquissimis temporibus usque ad nostram fere aetatem usitatis*. Σχῆμα 8ον, σελίδες 63, εἰκόνες 17. 1921... 4.—
22. **Ἀντώνιος Δ. Κεραμόπουλλος**· Ἀποτυμωτισμός, συμβολὴ ἀρχαιολογικὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ποινικοῦ δικαίου καὶ τὴν λαογραφίαν. Σχῆμα 8ον, σελίδες 144, εἰκόνες 21, ὧν 7 παρένθετοι. 1923..... 5.—

Ἐκάστη μεταλλικὴ δραχμὴ ὑπολογίζεται ἐπὶ τοῦ παρόντος πρὸς δραχ. χορτίνας δέκα.

Ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἑταιρείᾳ πωλεῖται καὶ τὸ σύγγραμμα: Ἡ Ὀλυμπία ὑπὸ Βασιλεῖου Λεονάρδου. Ἀθῆναι 1901: ἀντὶ χαρτίνων δραχ. 50.

Νέα βιβλία

- A. Springer:** *Handbuch der Kunstgeschichte. I Das Altertum*, 12te Auflage von **P. Wolters**. Leipzig A. Kröner 1923.
- E. Buschor und R. Hamann:** *Die Skulpturen des Zeustempels zu Olympia. Text. 1-40: Bildbeigaben 1-36. Tafeln I - C III.* "Εκδόσεις τοῦ Kunstgeschichtl. Seminar Marburg - Lahn. 1924.
- Hans Schrader:** *Phidias*. Frankfurt a. M. Frankfurter Verlagsanstalt. 1924.
- Oscar Montelius:** *La Grèce préclassique. Ire partie*. Stockholm, Haeggström. 1924.
- Γεωργίου Σωτηρίου:** "Οδηγὸς τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν. Ἀθῆναι. 1924.
- H. Pfuhl:** *Meisterwerke griechischer Malerei und Zeichnung*. München, Bruckmann 1924.
- Inscriptiones Graecae I²:** *Inscriptiones Atticae Euclidis anno anteriores*, edit. minor, edidit F. Hiller de Gärtringen. Berolini 1924.
- Γεωργίου. Π. Ἀναγνωστοπούλου:** Σύντομος ἱστορία τῶν Ἑλληνικῶν διαλέκτων. Μέρος πρῶτον: Ἱστορία τῶν ἀρχαίων διαλέκτων. Ἀθῆναι 1924.
- Steph. Xanthoudides:** *The vaulted tombs of Mesara*. London, Hodder and Stoughton Ltd, 1924.
- Jean Svoronos:** *Trésor de monnaies d'Athènes*. Munich, Bruckmann 1924 - 25.
- Ludwig Curtius:** *Antike Kunst I* (Burger: *Handbuch der Kunstwissenschaft*) Berlin, Athenaion, 1912-1925.
- Κ. Κουρουνιώτου:** "Οδηγὸς τῆς Ἐλευσίνης. Ἀθῆναι 1925.
- Wilhelm Dörpfeld und Heinrich Rüter:** *Die Heimkehr des Odysseus, Homers Odyssee in ihrer ursprünglichen Gestalt*, τόμ. 1-2 München, Buchenau und Reichert, 1925.

Ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας

- Γεωργ. Π. Οικονόμου:** *De profusionum receptaculis sepulchralibus inde ab antiquissimis temporibus usque ad nostram fere aetatem usitatis*. (Βιβλιοθ. Ἀρχ. Ἑταιρείας ἀριθ. 21) Ἀθῆναι 1921.
- Ἄντων. Δ. Κεραμοπούλου:** "Ο ἀποτυμpanισμός, συμβολὴ ἀρχαιολογικὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ποινικοῦ δικαίου καὶ τὴν λαογραφίαν (Βιβλιοθ. Ἀρχαιολ. Ἑταιρ. ἀρ. 22). Ἀθῆναι 1923.